

iletişim

İVAN GONÇAROV

OBLOMOV

ÇEVİREN ERGİN ALTAY

CHRISTINE BOROWEC'İN SONSÖZÜYLE

İvan GONÇAROV 1812’de Rusya’da, bugün Ulyanovsk olarak bilinen Simbirsk’te doğdu. Babası varlıklı bir tüccar olan Gonçarov, 1834’te Moskova Üniversitesi’nden mezun olduktan sonra otuz yıl devlet memurluğu yaptı. İlk romanı *Obyknovennaia istoriya*’yı 1847de yazdı. Yazarın, 1859’da yayımlanan *Oblomov* adlı eseri ve eserin aynı adlı karakteri 19. yüzyıl Rus edebiyatında bir hayli öne çıktı. Kitap birçok dile çevrildi. Sembolikleşen Oblomov karakteriyle Gonçarov, gündelik dile Oblomovluk kavramını kazandırdı. Memurluktan emekli olduğu 1867 yılında, son romanı *Obryv* (Yamaç) yayımlandı. Hiç evlenmeyen Gonçarov, 1891 yılında Petersburg’da öldü. Eserlerinden bazıları şunlardır: *Obyknovennaya istoriya* (1847; Olağan Bir Öykü), *İvan Savich Podzhabrin* (1848), *The Frigate Paviada* (1858; Palada Firkateyni).

ОБЛОМОВ

Sonsöz: Christine Borowec,

“Time After Time: The Temporal Ideology of Oblomov”,

Slavic and East European Journal, cilt 38, no. 4 (Kış 1994), s. 561-573

© Sonsöz: 1994, AATSEEL of the U. S., Inc.’den izin alınarak kullanılmıştır.

İletişim Yayınları 1688 • Dünya Klasikleri 56 ISBN-13: 978-975-05-0982-7 © 2012 iletişim
Yayıncılık A. Ş.

1. BASKI 2012, İstanbul

2. BASKI 2013, İstanbul

DİZİ EDİTORÜ Orhan Pamuk

EDİTÖR Belce Ünüvar - Müge Karahan

KAPAK Suat Aysu

KAPAK RESMİ İlya Repin, “Pavel Tretyakov’un Portresi”, 1883

UYGULAMA Nurgül Şimşek

DÜZELTİ Burcu Tunakan

BASKI ve CİLT Sena Ofset SERTİFİKA NO. 12064

Litros Yolu 2. Matbaacılar Sitesi B Blok 6. Kat No. 4NB 7-9-11

Topkapı 34010 İstanbul Tel: 212.613 03 21

İletişim Yayınları SERTİFİKA NO. 10721

Binbirdirek Meydanı Sokak İletişim Han No. 7 Cağaloğlu 34122 İstanbul

Tel: 212.516 22 60-61-62 • Faks: 212.516 12 58

e-mail: iletisim@iletisim.com.tr • web: www.iletisim.com.tr

İvan GONÇAROV

Oblomov

ОБЛОМОВ

RUSÇADAN ÇEVİREN *Ergin Altay*

CHRISTINE BOROWEC'İN SONSÖZÜYLE

Birinci Bölüm

I

İlyâ İlyiç Oblomov bir sabah, Gorohovaya Sokağı'nda, neredeyse bir taşra kasabasının nüfusu kadar kiracısı olan apartmanlardan birindeki dairesinde, yatağında uzanıyordu.

Otuz iki, otuz üç yaşlarındaydı Oblomov. Orta boyluydu. Hoş görünüşlüydü. O anda onun hiçbir şeyi umursamadığı, hiçbir şeyin onu tedirgin etmediği; koyu gri gözlerinin belirsiz bir dalgınlıkla, sürekli duvarlarda, tavanda kaygısızca dolaşıp durmakta olmasından belliydi. Yüzündeki umursamaz ifade bedenine, hatta ropdöşambrının kıvrımlarına sinmişti sanki.

Bakışı arada bir, yorgunluğa veya can sıkıntısına benzer bir ifadeyle bulutlanır gibi oluyordu. Ne var ki, yorgunluk ya da can sıkıntısı, yalnızca yüzünün değil bütün ruhunun da esas yerleşik ifadesi olan yumuşaklığı bir an olsun kovamıyordu yüzünden. Ruhu öylesine açık seçik, aydınlık parlıyordu gözlerinde, gülümseyişinde, başının ve kollarının her hareketinde... Oblomov'a ilgisizce şöyle bir bakan kimse, "İyi niyetli, saf biri olmalı!" diye geçirirdi içinden. Daha derin düşünebilen, içten biri ise onun yüzüne baktıktan sonra hoş bir duyguyla, gülümseyerek ayrılırdı yanından.

İlyâ İlyiç'in yüzü pembe de değildi esmer de, bütünüyle beyaz da. Belirgin bir rengi yoktu yüzünün. Oblomov'un yüzü (hareketsiz bir yaşamı olduğundan ya da temiz havaya pek çıkmadığından veya belki de her ikisinden birden), yaşına göre daha gevşekti ve belirgin bir renginin olmaması da belki bundandı. Boynunun aşırı beyazlığından, küçük ellerinin tombulluğundan, omuzlarının yuvarlaklığından anlaşıldığına göre bedeni erkekler için fazla narin olmalıydı.

Telaşlı olduğu anlarda bile hareketleri gene öyle yumuşaktı, her zamanki zarafeti, yorgunluğu eksik olmazdı üzerinden. Ruhundaki bir endişenin bulutu yüzüne vuracak olursa bakışı gölgelenir, altında kırışıklar belirir, kuşku, hüznün, korku kıpırdanmaları başlar ama bu endişe hiçbir zaman belirli bir düşünce olarak orada donup kalmaz, daha çok bir niyete dönüşürdü. Bütün endişesi derin bir soluk alınca son bulur, bir gevşekliğin, uyuşukluğun içinde kaybolur giderdi.

Ev kıyafeti Oblomov'un yüzünün huzur dolu çizgilerine, yumuşak bedenine ne çok yaraşıyordu! İran kumaşından, her bakımdan gerçek Doğu işi, Avrupalılıkla en küçük ilgisi bulunmayan; püskülü de kadifesi de kuşağı da olmayan, son derece geniş (öyle ki, iki Oblomov sığardı içine) bir ropdöşambr vardı üzerinde. Hiçbir zaman değişmeyen, bilinen Asya biçimi kolları bilekten başlayarak omuzlara doğru genişliyordu. Gerçi bu ropdöşambr ilk doğal parlaklığını yitirmiş, yer yer zamanın getirdiği başka cilalı parlaklıklar kazanmıştı ama gene de Doğu renklerinin parlaklığını, kumaşının sağlamlığını yansıtıyordu.

Oblomov'un gözünde bu ropdöşambrın sayısız, paha biçilmez özelliği vardı: Yumuşaktı, hafifti; üzerinde hiç hissetmiyordu onu. Sadık bir köle gibi, Oblomov'un bedeninin her hareketine boyun eğiyordu.

Oblomov rahatına, hareket özgürlüğüne düşkün olduğu için evde kravatsız, yeleksiz dolaşır. Terlikleri yumuşak, geniş, uzundu. Karyolasından kalkarken bakmadan ayaklarını döşemeye sarkıtığında kesinlikle hemen bulur, ayaklarına geçirirdi onları.

İlya İlyiç için yatmak, bir hasta veya uykusu gelen bir insan için olduğu gibi bir zorunluluk değildi; yorulan bir insan için olduğu gibi gelip geçici bir gereksinim ya da bir tembel için olduğu gibi bir zevk de değildi... Onun için olağan bir şeydi yatmak.. Evde olduğu zamanlar (genellikle hep evde olurdu) sürekli yatar, hem de her zaman onu bulduğumuz, hem yatak odası hem çalışma odası hem de konuk odası olan odadan pek çıkmazdı. Ayrıca üç odası daha vardı, ama çok seyrek (belki ancak sabahları, o da her sabah değil, uşağı odasında temizlik yaptığı günler) uğrardı koltukların üzerine kılıflar geçirilmiş, pencerelerinde panjurları her zaman kapalı odalara.

İlya İlyiç'in yattığı oda ilk bakışta çok güzel döşeli görünüyordu. Maun bir yazı masası, ipek örtülü iki divan, üzerine doğada görülmedik hayvanlar, meyveler işlenmiş güzel bir paravan. Pencerelerde perdeler ipekti. Halılar, duvarlarda birkaç tablo, bronz heykelcikler, Çin porselenleri, daha birçok güzel şey...

Ne var ki, zevk sahibi deneyimli bir insan bütün bunlara kaçamak şöyle bir göz attığında, bunların kaçınılmaz *decorum*^[1] gereği odaya konulduğunu hemen fark ederdi. Oblomov odasını döşerken yalnızca bunu düşünmüştü kuşkusuz. Bu ağır, kaba, maun sandalyeler, bu iğreti etajerler ince bir zevke göre değildi. Divanlardan birinin arkası çökmüştü, tutkallanmış tahtalar yer yer ayrılmıştı.

Tablolarda da vazolarda da biblolarda da aynı hava vardı. Öte yandan şunu da söylemek gerekir, odanın sahibi odasındaki her şeye pek kayıtsız, dalgın bakıyordu. Bakarken içinden şöyle soruyordu sanki kendine: "Kim getirdi bunca şeyi buraya? Kim yığdı bütün bunları?" Oblomov'un ve hatta belki ondan daha da fazla hizmetçisi Zahar'ın bu odaya karşı kayıtsızlığı yüzünden oda o kadar dağınık haldeydi ki dikkatli bakınca odada hüküm süren boşalmışlık, özensizlik iyiden iyiye şaşırtırdı insanı.

Duvarlarda tabloların kenarlarından püskül püskül, toza doymuş örümcek ağları sarkıyordu. Aynalar bir şeyleri yansıtacak yerde, daha çok, üzerlerine, unutmamak için birtakım notlar yazmaya yarayacak kadar tozluysa. Halılar leke içindeydi. Orada unutulup öylece kalmış bir havlu olurdu divanın üzerinde. Sabahları, masanın üzerinde akşam yemeğinden kalma bir tuzluğun, eti sıyrılmış bir kemik parçasının, ekmek kırıntılarının, kirli bir tabağın olmadığı çok seyrek görülürdü.

Masanın üzerinde o tabak olmasaydı veya karyolanın kenarına konmuş dumani hala tüten pipo ve de odanın, yatağına uzanmış sahibi olmasaydı, burasının terk edilmiş bir oda olduğu düşünülebilirdi. Her yer, her şey öylesine tozluysa, soluktu ve insan izinden öylesine yoksundu... Gerçi etajerlerin üzerinde açık kitaplar, dağınık bir gazete, yazı masasındaysa bir hokkayla divitler vardı, ama kitapların açık sayfaları tozla kaplıydı ve sararmıştı. Uzun zamandır el sürülmedikleri belliydi. Gazete bir yıl öncesinin gazetesiydi ve hokkanın içine divit sokulacak olsa ürkmüş bir sinek oradan vızıldayarak kaçacak gibiydi.

İlya İlyiç o sabah her zamankine göre çok erken, saat sekizde uyanmıştı. Çok endişeli görünüyordu. Yüzünde sırayla kah korku kah keder kah can sıkıntısı beliriyordu. İçinde bir kavganın olduğu, ama aklının bu kavgada ona henüz yardımcı olmadığı belliydi.

Olay şuydu: Dün köyünden, kahyasından içeriği hiç de hoş olmayan bir mektup almıştı. Kahyaların içeriği hoş olmayan mektuplarında nelerden söz ettikleri bilinen bir şeydir: ürün kötüdür, borçlar

artmıştır, gelirler azalmıştır vb... Gerçi kahya geçen yıl da, önceki yıllar da gene böyle mektuplar yazmıştır efendisine, ama bu son mektup tatsız her sürpriz gibi çok etkilemişti Oblomov'u.

Kolay mı? Ciddi birtakım önlemlerin alınmasını gerektiriyordu mektup. Bununla birlikte, haksızlık da etmeyelim İlya İlyiç'e; bundan birkaç yıl önce kahyadan ilk mektup geldiğinde çiftliğinin yönetimiyle ilgili ne gibi değişikliklerin yapılacağına, durumun düzelmesi için hangi önlemlerin alınacağına dair planlarını düşünmeye başlamıştı.

Yönetimle ilgili ve ekonomik birtakım önlemler almayı tasarlıyordu. Ama tasarısı olgunlaşmaktan henüz çok uzaktı, oysa kahyanın hoş olmayan mektupları her yıl tekrarlanıyordu, onu uyarıyordu, dolayısıyla da huzurunu kaçıırıyordu. Oblomov kesin bir şeyler yapmak zorunda olduğunu hissediyordu artık.

İlyanır uyanmaz hemen yataktan kalkmaya, elini yüzünü yıkamaya, kahvaltısını yaptıktan sonra bir şeyler düşünmeye, notlar almaya, kısacası, bu konuyla gerektiği gibi ilgilenmeye niyetliydi.

Bu niyetiyle mücadele ederek yarım saat kalkmadı yataktan; ama arkasından, bunu sonra, kahvaltıdan sonra da yapabileceğine, kahvaltısını da her zaman olduğu gibi yatağında yapabileceğine, ayrıca, yatarak da pekala düşünebileceğine karar vermişti.

Düşündüğü gibide oldu. Kahvaltısını yaptıktan sonra yattığı yerden doğruldu, az kaldı kalkıyordu bile; terliklerine baktı, tam bir ayağını karyoladan sarkıtıyordu ki, hemen geri çekti.

O anda saat dokuz buçuğu vurmuştu. Telaşlandı İlya İlyiç. Camı sıkkın, yüksek sesle şöyle dedi:

“Sahi, bu yaptığım nedir benim? Bu kadar da olmaz yani! İşe başlamalıyım artık! Kendimi salıverirsem, o zaman...” Seslendi:

“Zahar!”

İlya İlyiç'in odasından yalnızca dar bir koridorla ayrılan bitişikteki odadan, önce zincire vurulu köpek hırlamasını andıran bir ses geldi; sonra, yüksekte atlayan birinin ayaklarını döşemeye vurmasından çıkan sesi andıran bir gürültü duyuldu. Zahar, genelde oturarak uyukladığı büyük Rus sobasının üzerinden yere atlamıştı.

Yaşlı biri girdi İlya İlyiç'in odasına. Koltuk altlarındaki yırtıklardan gömleğinin gözüktüğü uzun bir ceket ve bakır düğmeli gri bir yelek vardı üzerinde. Kafası dazlaktı ve her birinden üç sakal çıkacak kadar geniş, hafif kırılmış, gür favorileri vardı.

Zahar yalnızca, Tanrı'nın ona verdiği çehresini değil, köyde giydiği giysisini de değiştirmeyi hiç düşünmemişti. Üzerindekiler, köyden getirdiği giysileri gibi dikilmişti. Uzun, gri ceketiyile yeleşini seviyordu. Çünkü bu yarı uşak üniformasının uzak hatırası önemliydi onun için: Bir zamanlar, şimdi hayatta olmayan efendilerini kiliseye götürürken, konuklarını yolcu ederken hep bu kıyafet olurdu üzerinde. Bu uşak üniforması Zahar'ın hatıralarında Oblomov ailesinin parlak günlerinin tek temsilcisi olarak kalmıştı.

Yaşlı adama efendilerinin köydeki geçmiş huzur dolu, zengin yaşamını hatırlatan başka bir şey kalmamıştı. Yaşlı efendileri öldüler, portreleri köyde kalmıştı, belki de tavan arasında sürünüyorlardı şimdi. O güzel günlerin, şanlı ailenin efsanesi çoktan unutulmaya yüz tutmuş ya da yalnızca, köyde birkaç ihtiyarın belleğinde kalmıştı. Bu nedenle gri uzun ceket çok değerliydi Zahar için: Çünkü efendisinin yüzündeki, davranışlarındaki aileden gelme soyluluğun, eski günlerin

görkemini, anne babasını hatırlatan birtakım özelliklerinin, asaletinin ve (Zahar'ın kendi kendine homurdanmasına neden olsa bile) efendilere özgü bir hakkın belirtileri olduğundan, için için saygı da duyduğu birtakım kaprislerinin izlerini taşıyordu bu uşak üniforması. Efendisinin bu çeşit kaprisleri olmasa onun ağırlığını üzerinde nasıl hissedirdi sonra? Efendisinin bu kaprisleri olmasaydı gençliğini, uzun zaman önce ayrıldığı köyünü, o soylu evi Zahar'a hatırlatacak hiçbir şey kalmazdı.

Bir zamanlar çok zengindi Oblomov ailesi, çevrede ünlüydü, ama sonra nedense yoksullaşmış, küçülmüş, yeni zenginler arasında kaybolup gitmişti. Ailenin yalnızca ak saçlı uşakları geçmişin günlerini kutsal hatıralar gibi anıyorlardı, birbirlerine anlatıyorlardı.

Zahar'ın bu uzun, gri ceketini bu kadar sevmesinin nedeni buydu işte. Favorilerini böylesine önemsemesinin nedeni de belki, çocukluğunda böyle tuhaf, aristokrat havalı favorileri olan birçok ihtiyar uşak görmüş olmasındandı.

Derin düşüncelere dalmış olduğu için Zahar'ın odaya girdiğinin uzun süre farkına varamadı İlya İlyiç. Zahar sessizce duruyordu karşısında. Neden sonra öksürdü.

“Ne var?” diye sordu İlya İlyiç.

“Beni çağırmamış mıydınız?”

Gerinerek karşılık verdi İlya İlyiç:

“Çağırdım mı? Neden çağırdım, hatırlamıyorum... Şimdilik odana git, hatırlayınca tekrar çağırırım seni.”

Zahar çıktı. İlya İlyiç yatmayı, o uğursuz mektubu düşünmeyi sürdürüyordu. Aradan on beş dakika geçti. Mırıldandı kendi kendine:

“Bu kadar yatmak yeter! Kalkmalıyım artık... Ama önce kahyanın şu mektubunu bir kez daha dikkatlice okuyayım, sonra kalkarım.” Seslendi:

“Zahar!”

Gene o atlama sesi, daha yüksek sesli bir homurdanma duyuldu. Odaya Zahar girdi, ama gene derin düşüncelere dalmıştı Oblomov. Zahar karşısında dikilip efendisine iki dakika yan yan, biraz kötü şeyler düşünerek baktıktan sonra kapıya yürüdü.

Birden sordu Oblomov:

“Nereye gidiyorsun?”

Zahar hırıltılı bir sesle (her zaman böyle çıkardı sesi, anlattığına göre, büyük efendisiyle sürekliliğe gittiği bir gün, kendi deyimiyle, kuvvetli bir rüzgar kaçmıştı boğazına) karşılık verdi:

“Bir şey söylemiyorsunuz, ne diye boş yere dikileyim karşınızda?” Odanın orta yerinde dikilmiş, yarı dönmüş, yandan bakıyordu Oblomov'a.

“Bacaklarının kanı mı çekildi de ayakta duramıyorsun? Görüyorsun işte meşgulüm, biraz bekleşene! Odanda çok işin var galiba?.. Dün kahyadan gelen mektubu getir bana. Nereye koydun onu?” Zahar, “Ne mektubu?” dedi. “Mektup falan görmedim ben.” “Postacıdan aldın ya mektubu, kirli bir zarftı.”

Zahar, masanın üzerindeki kağıtları, ufak tefek şeyleri karıştırırken sordu:

“Nereye koydunuz onu, ben ne bileyim?”

“Hiçbir zaman bir şeyi bilmezsin sen zaten. Kağıt sepetine bak! Divanın arkasına düşmüş olmasın? Baksana, hala onarılmadı arkılığı. Marangozu çağırmak çok mu zor geliyor sana? Üstelik, sen kırdın onu.”

“Ben kırmadım,” dedi Zahar. “Kendi kırıldı. Eşya bu, yüz yıl dayanacak değil ya, bir gün gelecek, kırılacaktır...”

Zahar’ın dediğinin tersini kanıtlamayı gereksiz gördü İlya İlyiç. Yalnızca sordu:

“Buldun mu mektubu?”

“İşte, bir sürü mektup var burada.”

“Hayır, onlar değil.”

Zahar, “Başka mektup yok,” dedi.

İlya İlyiç sabırsızca söylendi:

“Pekala, tamam, sen git hadi! Kalkınca ben kendim bulurum.” Zahar odasına gitti, ama tam büyük Rus sobasının üzerindeki oturma yerine çıkmak için elini uzatmıştı ki, aynı sabırsız ses duyuldu:

“Zahar, Zahar!”

Tekrar efendisinin odasına giderken yolda söyleniyordu Zahar: “Ah Tanrım! Ne işkencedir benim bu çekiğim! Ölsem de kurtulsam!” Eşikte durup kapının kolunu tutarak sordu: “Ne istemiştiniz?” Canının sıkkın olduğunu göstermek için öylesine yandan bakıyordu ki Oblomov’a, ancak yarısını görebiliyordu efendisinin, efendisi ise yalnızca, neredeyse içinden iki-üç kuş çıkacak gibi duran kocaman bir favori görüyordu.

İlya İlyiç sert:

“Çabuk, mendilimi getir bana!” dedi. “Kendin düşünebilirdin bunu. Görmüyor musun?”

Zahar efendisinin bu emri, sitemi karşısında özel bir hoşnutsuzluk da, bir şaşkınlık da göstermedi. Besbelli, bu ikisinin de son derece doğal olduğunu düşünmüştü. Odanın içinde sağa sola bakınarak, üzerlerinde bir şey olmadığı görünmesine karşın her sandalyeyi eliyle kontrol ederek homurdanıyordu:

“Peki ama ne bileyim ben, mendilinizin nerede olduğunu?” Bir de oraya bakmak için konuk salonunun kapısını açarken şöyle ekledi, “Siz de her şeyinizi kaybediyorsunuz!”

İlya İlyiç, “Nereye gidiyorsun?” diye sordu. “Burada ara onu! Üç gündür salona geçmedim ben. Hadi çabuk ol!”

Zahar elini kolunu sallayarak odanın her köşesini gözden geçirirken kendi kendine söyleniyordu: “Nerede şu mendil? Yer yarıldı, içine girdi sanki!” Hırıltılı sesiyle bağırdı birden: “İşte orada, altınızda! Ucu görünüyor. Üzerinde yatıyorsunuz, bir de bana soruyorsunuz nerede olduğunu!”

Zahar, cevap beklemeden, odadan çıkıp gitmek için kapıya yürüdü. Bu yaptığı yanlışlıktan biraz utandı Oblomov. Zahar’ı suçlamak için hemen başka bir bahane buldu.

“Nedir bu pislik, her yer toz içinde,” dedi. “Aman Tanrım! Bak şuraya, şu köşeye bak, evle hiç

ilgilendiğın yok ki!”

Zahar alınmıştı buna:

“Eğer evle ilgilenmediğimi söylüyorsanız...” diye başladı. “Elimden geleni yapıyorum, daha ne yapayım? Toz alıyorum, her gün ortalığı süpürüyorum...” Böyle söylerken odanın orta yerini, döşemeyi, Oblomov’un yemek yediğı masayı gösteriyordu, “Görüyorsunuz işte, düğün evi gibi her yer tertemiz, derlenmiş toparlanmış... Daha ne olsun?”

İlya İlyiç duvarları, tavanı göstererek bağırdı:

“Ya bunlar ne? Bu ne? Bu ne?”

Dünden beri atıldığı yerde duran havluyu, masanın üzerinde unutulmuş, içinde bir parça ekmek olan tabağı gösteriyordu.

Zahar uysal bir tavırla tabağı alırken, “Eh, bu kadar da olur,” dedi, “Şimdi toplarım.”

Oblomov duvarları göstererek sürdürüyordu bağırması:

“Hepsi o kadar mı? Ya duvarlardaki toz, ya şu örümcek ağları?..” “Onları kutsal haftada toparlayacağım: Tasvirleri temizleyeceğim, örümcek ağlarını alacağım..”

“Ya kitaplar, tablolar?..”

“Kitaplarla tablolar Noel Bayramı’nda... O zaman Anisya ile birlikte bütün dolapları da boşaltıp temizleyeceğiz. Şimdi hepsini nasıl yaparım. Evden çıktığınız yok ki...”

“Bazen tiyatroya, konukluğa gidiyorum ya. O zaman yap yapacağımı...”

“Gece vakti temizlik olur muymuş!”

Oblomov sitefli baktı Zahar’ın yüzüne, başını iki yana salladı, derin bir göğüs geçirdi. Bu arada Zahar kayıtsızca pencereden dışarı bakıyordu. O da göğüs geçirdi. İlya İlyiç şöyle geçiriyor gibiydi içinden: “Ah dostum, sen benden de Oblomov’sun.” Zahar ise aşağı yukarı şöyle: “Saçmalıyorsun! Sen ancak acı sözler kullanmakta ustasındır; tozmuş, örümcek ağıymış, ilgilendirmez seni.”

İlya İlyiç, “Toz yüzünden güve olduğunu biliyor musun sen?” dedi. “Bazen tahtakurusu bile gördüğüm oluyor duvarlarda!” Zahar gayet sakin:

“Benim odada pire de var!” dedi.

“İyi bir şey mi bu yani? İğrenç, iğrenç!”

Geniş bir gülümseme yayıldı Zahar’ın yüzüne; kaşlarını ve favorilerini içine aldı bu gülümseme. Öyle ki, kaşlarıyla favorileri bu gülümsemeye sanki iki yana doğru açılmıştı. Ta alınına kadar kıpkırmızı olmuştu yüzü. Saf bir şaşkınlıkla şöyle dedi:

“Dünyada pirelerin olmasının suçlusu benmişim gibi konuşuyorsunuz... Ben mi icat ettim yani pire denen şeyi?”

Yaşlı uşağının sözünü kesti Oblomov:

“Pislikten bunlar, pislikten! Hala saçmalıyorsun!”

“Pisliği de ben icat ettim sanki.”

“Geceleri odanda fareler cirit atıyor... Duyuyorum.”

“Fareler de benim icadım mı yani?.. Bütün bu iğrenç yaratıklar, yani fareler, kediler, tahtakuruları her yerde sürüyle var.”

“Peki başkalarının evinde neden güveydi, tahtakurusuydu olmuyor?”

Zahar’ın yüzünde bir kuşku (daha doğrusu) böyle bir şeyin olamayacağına dair bir güven ifadesi belirdi. Israrlı bir tavırla:

“Benim odada çok var,” dedi. “Her tahtakurusunun peşinden koşacak, arkasından tahta arasına girecek değilim ya...”

Böyle derken bir yandan da şöyle düşünüyor gibiydi: “Tahtakurusunun olmadığı yatak olur muymuş?”

Oblomov, uşağına akıl veriyormuş gibi:

“Köşe bucağı siler süpürürsen bir şeycik olmaz,” dedi.

Zahar karşılık verdi:

“Sil süpür, yarın gene çıkarlar ortaya.”

Efendisi kesti sözünü:

“Çıkmazlar, çıkmamaları gerekir.”

Yaşlı uşak ısrar ediyordu:

“Çıkarlar, biliyorum, çıkarlar.”

“Çıkarlarsa gene silip süpürürsün.”

“Ne yani?” dedi Zahar. “Her gün köşe bucak temizlik mi yapacağım? Olacak şey mi bu? Ölürüm, daha iyi!”

Oblomov itiraz etti:

“Peki, bazılarının evi neden tertemiz? Şu karşiki müzik aletleri akortçusunun evini görüyor musun? Baktıkça içi açılıyor insanın. Üstelik, yalnızca bir hizmetçi kız var o evde...”

Hemen itiraz etti Zahar:

“Almanların evinde çerçöp ne arasın? Nasıl yaşadıklarına bakın siz önce... Bütün aile hafta boyu kemik kemirerek doyuruyor karnını. Baba oğul aynı redingotu kullanıyor, baba çıkarıyor oğlu giyiyor, oğlu çıkarıyor, baba giyiyor. Karıları, kızları kısacık entariler giyiyorlar, bacaklarını kazlar gibi eteklerinin altına topluyorlar... Çerçöp neden çıkacak ki evlerinde? Bizdeki gibi, dolapları yıllardır birikmiş eski giysilerle, ya da köşe bucakları kış boyunca artık ekmek kabuklarıyla dolu değil ki... Ekmek kabuklarını bile atmazlar onlar, peksimet yapar, bira ile içerler!”

Zahar, böylesi pinti bir yaşamdan söz ederken dişlerinin arasından tükürmüştü bile.

İlya İlyiç, “Gevezeliği bırak artık!” dedi. “Temizlik yapsan daha iyi edersin.”

Zahar, “Bazen temizlik yapmak istiyorum, ama siz izin vermiyorsunuz.”

“Saçmalıyorsun! Benim yüzümden temizlik yapamıyorsun demek, öyle mi?”

“Elbette sizin yüzünüzden. Evden çıkmıyorsunuz, siz evdeyken nasıl temizlik yapayım? Bir gün çıkın gidin, bakın, her yeri nasıl temizlerim.”

“Al sana bir saçmalık daha! Çıkıp gideyim ha!.. Hadi odana git sen.”

Zahar diretiyordu:

“Evet, öyle! Sözgelimi, bugün çıkıp bir yerlere gidecek olsanız, Anisya’yla birlikte evin her yerini tertemiz yaparız. Ama ikimiz bile yetmeyiz bunu yapmaya, her şeyin yıkanıp temizlenmesi için bir de gündelikçi kadın tutmamız gerekir.”

“Ee!..” dedi İlya İlyiç. “Bir de gündelikçi kadın istiyorsun demek! Odana git dedim sana.”

Oblomov, Zahar’la temizlik konusunu konuştuğuna çoktan pişman olmuştu. Bu nazik konunun başına her zaman iş açtığını hep unutuyordu.

Evin temiz olmasını Oblomov da istiyordu, ama bunun, herhangi bir yolla, kendisinin fark etmeyeceği bir biçimde yapılmasını isterdi. Oysa, ortalığın temizlenmesinden, tozun alınmasından, yerlerin yıkanmasından ve benzeri şeylerden söz edecek olduğunda Zahar’ın isteklerinin sonu gelmiyordu. O durumda, böyle bir şeyin efendisini dehşete düşüreceğini çok iyi bildiği için hemen evin altını üstüne getirmenin gerektiğinden söz etmeye başlıyordu.

Zahar odasına gitti, Oblomov da tekrar derin düşüncelere daldı. Birkaç dakika sonra, bir sonraki saatin yarımını vurdu saat.

İlya İlyiç, neredeyse dehşet içinde, “Ne oluyoruz?” dedi. “Neredeyse saat on bir olacak, ben hala yataktayım, bu saate kadar elimi yüzümü bile yıkamış değilim..” Seslendi:

“Zahar, Zahar!”

“Aman Tanrım! Ah, ah!” diye bir ses, arkasından gene o atlama sesi duyuldu.

Oblomov sordu:

“Suyum hazır mı?”

“Çoktan hazır!” diye karşılık verdi Zahar. “Neden kalkmıyorsunuz?”

“Hazır olduğunu neden haber vermedin? Vermiş olsaydın, çoktan kalkmıştım. Hadi git hazırlığını yap, geliyorum. Küçük bir işim var, oturup bir şey yazacağım.”

Zahar çıktı, biraz sonra elinde her yanı yazılı, yağlanmış bir defter ve kağıt parçalarıyla döndü.

“Yazacaksanız, bu arada hesaplara da bir göz atın. Ödemelerimiz var.”

İlya İlyiç canı sıkın, sordu:

“Ne hesapları? Ne ödemeleri?”

“Kasaba, manava, çamaşırcıya, fırına borcumuz var, hepsi para istiyor.”

İlya İlyiç söylendi:

“İşleri güçleri paradır zaten onların! Neden zamanında tek tek bildirmezsın sen bana herkesin hesabını da hepsini birden getirirsin?”

“Hep başınızdan savıyorsunuz beni; hep yarın, yarın, diyorsunuz...”

“Peki, bugün de yarın diyemez miyiz?”

“Olmaz! Diyemeyiz. Çok ısrar ediyorlar çünkü, borç vermiyorlar artık. Bugün ayın biri.”

Oblomov can sıkıntısıyla:

“Ah!” dedi. “Al sana bir sıkıntı daha! Ee, ne duruyorsun? Masanın üzerine koy kağıdı. Şimdi kalkacağım, yıkandıktan sonra bakarım. Su hazır mı?”

“Hazır.”

“Evet, hadi bakalım..”

İlya İlyiç, kalkmak için inleyerek doğruldu yatağında.

Zahar:

“Size söylemeyi unuttum,” dedi. “Sabahleyin, siz daha uyanmamıştınız, ev sahibinin kahyası kapıcıyı yolladı: Evi kesinlikle boşaltmanız gerekiyormuş... daire kendilerine gerekliymiş.”

“Ne demek oluyor bu? Kendilerine gerekliyse elbette çıkacağız. Ne diye üçüncü kezdir tekrar edip duruyorsun aynı şeyi?”

“Beni sıkıştırıyorlar da...”

“Çıkacağız desene sen de...”

“Öyle ama, çıkacağınıza bir ay önce söz verdiğinizi ama hala çıkmadığınızı, polise başvuracaklarını söylüyorlar.”

Oblomov kararlı bir tavırla:

“Nereye isterlerse başvursunlar,” dedi. “Havalar biraz ısınsın, üç hafta sonra çıkarız.”

“Ne üç haftası! Kahya iki hafta sonra işçilerin eve gireceğini söylüyor: Duvarı yıkacaklarmış... ‘Söyleyin kendisine, yarın veya ertesi gün boşaltsın evi...’ diyor.”

“Eee! Amma da aceleleri varmış! Yarın ha! Lafâ bak! Bugün çıkmamızı emrederler miydi acaba? Bu ev işinden bir daha söz etmeyeceksin bana! Daha önce de yasaklamıştım sana bunu, hala aynı şeyi geveliyorsun. Kendine gel!”

“Ama ne yapayım?” dedi Zahar.

İlya İlyiç sertçe, “Ne yapayımış?” dedi. “Nasıl konuşuyorsun sen benimle böyle? Sorduğun şeye bak! Benim işim mi bu? Başımı ağrıtmaya da ne yaparsan yap. Evden çıkmamam için ne gerekiyorsa yap. Efendin için yapman gerekeni yap!”

Zahar kısık bir sesle, yumuşak:

“Peki ama İlya İlyiç efendimiz,” dedi, “ben ne yapabilirim? Ev benim değil ki: Çıkmanızı istiyorsa, adamın evinden nasıl çıkmazsınız? Ev benim olsaydı, o zaman seve seve...”

“Peki, ev sahibini yola getirmenin çaresi yok mu? ‘Kaç yıldır oturuyoruz evinizde, kiranızı zamanında ödüyoruz...’ desek?” “Söyledim,” dedi Zahar.

“Ne dedi?”

“Ne mi dedi? Hep aynı şeyi söylüyor: ‘Çıkın, eve usta girecek.’ Doktorun oturduğu daireyle bunu birleştirip geniş bir daire yapacaklarmış, ev sahibinin oğlu evlenip...”

Oblomov can sıkıntısıyla, “Aman Tanrım!” dedi. “Evlenmeyi düşünecek kadar eşekler de var demek dünyada!”

Sırtüstü uzandı yatağa.

Zahar, “Ev sahibine bir şey yazsanız efendim,” dedi. “O zaman dokunmaz size belki, önce doktorun evinde gereken değişiklikleri yaptırın.”

Böyle söylerken kolunu sağa doğru uzatmıştı.

“Pekala,” dedi Oblomov, “kalkınca yazarım.. Şimdi sen odana git, ben biraz düşüneceğim.” Bir an sustuktan sonra ekledi, “Senin bir şey yapacağın yok, böyle basit şeyler için bile benim uğraşmam gerekiyor.”

Zahar gitti, Oblomov düşünmeye başladı.

Ama ne düşüneceğini bilemiyordu: Kahyanın mektubunu mu, yeni bir eve nasıl taşınacağını mı, borçları nasıl ödeyeceğini mi? Sorunlarla ilgili bir sürü şey vardı kafasında, ama yatağında bir o yana bir bu yana dönüp durmayı sürdürüyordu. Yalnızca, arada bir oflayıp pufladığı duyuluyordu:

“Of Tanrım! Sorunlar bir türlü bırakmıyor yakamı!”

Böyle kararsızlıklar içinde daha ne kadar yatardı bilinmez, ama bir anda dış kapının çingırağı çalmıştı.

Oblomov ropdöşambrına sarınıp:

“Bir konuk gelmiş olmalı!” dedi. “Ben hala yataktayım.. Rezaletten başka bir şey değil bu! Bu saatte kim olabilir?”

Yattığı yerden doğrulmadan, merakla kapıya bakmaya başladı.

II

Yirmi beş yaşlarında, yüzünden sağlık fişkırان; yanaklarıyla da, dudaklarıyla da, gözleriyle de gülen bir genç girdi odaya. Ona bakan insan imrenirdi bu yüze.

Saçı başı, kıyafeti kusursuzdu. Yüzünün tazeliğiyle, gömleğinin, eldivenlerinin, frakının yeniliğiyle göz kamaştırıyordu. Yeleğinin cebinden küçük küçük madalyonların takılı olduğu harika bir zincir sarkıyordu. Doğu’dan gelmiş kokular sürdüğü ince, patiska mendilini çıkarıp kokladı, sonra yüzüne, pırıl pırıl şapkasına sürdü, kokunun onlara da geçmesi için mendilini cilalı çizmelerine doğru salladı.

Oblomov, “O! Selam Volkov!” dedi.

Işıl ışıl genç, ona yaklaştı.

“Selam Oblomov!”

“Yaklaşmayın bana, yaklaşmayın! Soğuktan geliyorsunuz,” dedi Oblomov.

Volkov, “Amma da korkaksın!” dedi. Şapkasını bırakacağı bir yer arayıp, her yerin toz içinde olduğunu fark edince bırakmaktan vazgeçti, oturmak için frakının eteğini iki yana açtı, ama koltuğa dikkatli bakınca oturmaktan da vazgeçti, ayakta durmayı sürdürdü. “Hala kalkmadınız mı? Hem şu sabahlığınız nedir böyle?” Sitem etti Oblomov’a, “Kimsenin böyle şeyler giydiği yok artık.” Oblomov, geniş ropdöşambrına sevgiyle sarınarak karşılık verdi: “Sabahlık değil, ropdöşambrdır o.”

“Sağlığınız nasıl?” diye sordu Volkov.

Esneyerek karşılık verdi Oblomov:

“Sağlığımdan söz etme bana! Sağlığım iyi değil! Bu soğuklar berbat ediyor beni. Ya siz nasılsınız?”

“Ben mi? Fena sayılmam: Sağlığım da, neşem de yerinde.”

“Bu saatte nereden böyle?” diye sordu Oblomov.

“Terziden.” Oblomov’un önünde şöyle bir dönerek sordu: “Frakım nasıl, güzel mi?”

“Harika!” dedi İlya İlyiç. “Adam güzel dikmiş. Peki ama arkası neden o kadar geniş?”

“At gezintilerinde giyilecek bir frak bu.”

“Ata biniyor musunuz siz?”

“Binmez olur muyum! Bu frakı da onun için diktirdim. Biliyorsunuz, bugün mayısın biri: Goryunov’la birlikte Yekateringofa gideceğiz.” Heyecanla ekledi Volkov:

“Ah! Bilmiyor muydunuz yoksa? Mişa Goryunov subaylığa yükseldi. Bugün kendimizi göstermenin günüdür!”

“Demek öyle,” dedi Oblomov.

“Goryunov’un doru bir atı var,” diye sürdürdü konuşmasını Volkov. Onların alayındaki atlar doru, benimki ise yağız. Siz nasıl geleceksiniz? Yayan mı, faytonla mı?

“Şey... Ben gelmeyeceğim.”

“1 Mayıs’ta Yekateringofa gelmeyeceksiniz ha? Neyiniz var sizin İlya İlyiç? Herkes orada olacak!”

Oblomov tembel tembel, “Herkes ha!” dedi. “Hayır, sanmam!” “Ne olur, gelin İlya İlyiç! Sofiya Nikolayevna ile Lidya arabada yalnız olacaklar. Ön koltuk boş, onlarla birlikte gelebilirsiniz.” “Olmaz, ön koltukta oturmam ben. Hem ne işim var benim orada canım?”

“Peki, isterseniz Mişa başka bir at versin size?”

Oblomov neredeyse kendi kendine mırıldandı:

“Adam neler düşünüyor!” Sesini yükseltip sordu: “Goryunovlarla neden bu kadar yakınsınız?”

Yüzü kızardı Volkov’un.

“Ah! Anlatsam mı size?”

“Anlatın, anlatın.”

Volkov divana, Oblomov'un yanına oturup, "Kimseye söylemeyeceksiniz, değil mi?" dedi. "Söz veriyor musunuz?"

"Elbette, söz."

Fısıldadı Volkov:

"Lidya'ya aşığım."

"Bravo! Ne zamandan beri? Hoş bir kıza benziyor."

Volkov derinden içini çekti.

"Üç haftadır! Mişa da Daşenka'yı seviyor."

"Hangi Daşenka'yı?"

"Dünyadan haberiniz yok sizin, Oblomov? Daşenka'yı tanımıyor musunuz? Kentte herkes bayılıyor onun dansına! Bu akşam baleye onu izlemeye gideceğiz! Mişa bir demet çiçek atacak sahneye. Cesaret vermeliyim Mişa'ya: Korkuyor çünkü, bu işlerde yenidir henüz... Ah! Gidip çiçekçiden kamelya almalıyım..."

"Daha nereye gideceksiniz?.. Boş verin, gelin birlikte yemek yiyelim. Konuşuruz. İki sıkıntı var başımda."

"Yapamam, Prens Tyumenev'de yiyeceğim yemeğimi. Goryunovlar yemekte orada olacaklar. O da..." Fısıldayarak ekledi, "O... Fidyacığım da... Prense siz neden uğramıyorsunuz artık?.. Orada yemekler çok neşeli oluyor! Hoş saatler geçiriyoruz! Ya yazlık köşkü! Çiçekler içinde! Bir balkon yaptırmışlar, *gotik*. Dediklerine göre, dans edilecekmiş, sahne gösterileri olacakmış. Geleceksiniz, değil mi?"

"Hayır, sanmam."

"Ama harika bir ev! Bu kış çarşamba günleri en aşağı elli, bazen yüz kişi oluyorduk."

"Aman Tanrım! Kim bilir ne sıkıcı oluyordu..."

"Nasıl öyle söyleyebiliyorsunuz? Sıkıcı ha! Yo, ne kadar kalabalık olursa o kadar eğlenceli oluyordu. Lidya da orada oluyordu, hiç fark etmiyordum onu, ama birden..." Şarkı söylemeye başladı Volkov:

Boşuna unutmaya çalışıyorum onu,

Tutkumu mantığımla yatıştırmaya çalışıyorum.^[2]

Sonra boş bulunup bir koltuğa oturdu, ama oturur oturmaz ayağa fırladı, üzerine bulaşan tozu silkelemeye başladı.

"Ne çok toz var sizin evinizde!" dedi.

Oblomov yakındı:

"Hep şu Zahar'ın yüzünden!"

"Neyse, gitmeliyim artık!" dedi Volkov. "Gidip Mişa için bir buket kamelya alacağım. *Au revoir.*^[3]"

Oblomov, “Baleden sonra gelin, çay içeriz, orada neler olduğunu anlatırsınız bana,” diyerek davet etti onu.

“Gelemem, Mussinskilere söz verdim: Bugün kabul günü onların. İsterseniz siz de gelin, ister misiniz? Tanıştırırım sizi.” “İstemem, ne işim var benim orada?”

“Mussinskilerde mi? İnsaf yani, kentin yarısı katılıyor onların kabul günlerine. ‘Ne işim var orada?’ demek olur mu? Her şeyden söz edilen bir yer orası...”

Oblomov, “Sıkıcı olan da bu zaten, her şeyden söz edilmesi,” dedi.

Volkov, İlya İlyiç’in sözünü kesti:

“Öyleyse Mezrovlara gelin, orada yalnızca bir şeyden söz edilir: sanattan. Venedik resim okulundan, Beethoven’dan, Bach’tan, Leonardo da Vinci’den başka bir şey duymazsınız orada.”

Oblomov esnedi.

“Hep aynı şey... Ne büyük sıkıntı! Hepsi ukala bilgiçler olsa gerek!”

“Size de bir şey beğendirmek olanaksız. Gidebileceğiniz ev çok! Şimdilerde herkes kabul günü düzenliyor: Savinkovlarda perşembeleri, Maklaşinskilerde cumaları, Vyaznikovlarda pazarları... Prens Tyumenov’un evinde çarşambaları akşam yemeği var.” Volkov, gözlerinin içi gülererek bitirdi sözünü:

“Anlayacağınız, bütün günlerim dolu.”

“Peki, bir konuk gününden ötekine koştuktan yorulmuyor musunuz?”

Rahat bir tavırla karşılık verdi Volkov:

“Amma da yaptınız! Yorulmak olur muymuş? Üstelik çok eğleniyorum! Öğlene kadar okuyorum. Olanı biteni bilmem gerek. Tanrı’ya şükürler olsun, öyle bir görevim var ki, daireye hiç uğramasam da oluyor. Haftada yalnızca iki kez oturup yemek yiyorum generalle, sonra bir zamandır uğramadığım tanıdıkların ziyaretine gidiyorum; oralarda... Rus veya Fransız tiyatrosunda yeni bir aktris oluyor... Sonra opera açılıyor, abone oluyorum operaya. Şimdi de aşığım... Yaz geliyor. Mişa izne çıkacak. Değişiklik olsun diye gidip bir ay kalacağız onun köyünde. Ava çıkacağız. Çok hoş komşuları varmış. *Bals champetres*^[4] veriyorlarmış. Lidya ile korulukta gezineceğiz, kayıkla dolaşmaya çıkacağız, çiçek toplayacağız...” Volkov sevincinden şöyle bir döndü olduğu yerde. “Ah!..” Tozlu aynada kendini önden, arkadan görmeye boşuna çalışarak ekledi: “Ama gitmeliyim artık... Hoşça kalın...”

Durdurdu onu Oblomov:

“Bir dakika bekleyin, sizinle konuşmalıyım.”

Volkov acele ediyordu.

“Pardon. Zamanım yok. Başka zaman! Benimle istiridye yemeye gelin, konuşuruz. Mişa’ya istiridye yemeğe gideriz, ağırlar bizi.”

“Hayır,” dedi Oblomov. “Yolunuz açık olsun!”

“Hoşça kalın.”

Volkov kapıya yürüdü, yarı yolda durup Oblomov’a döndü. Eline tam oturan pürüzsüz eldivenini

göstererek sordu:

“Bunu gördünüz mü?”

Şaşkınlıkla sordu Oblomov:

“Nedir o?”

“Yeni *bağcıklar*. Eldiveni ne güzel bağlıyorlar, farkında mısınız? Eldiven ne gergin duruyor, düğmeyle iki saat uğraşmak zorunda kalmıyorsun; bağcığını çektin mi tamam. Paris’ten yeni geldi... İsterseniz bir çift getireyim size?”

“Olur, getirin!”

Yeleşinin cebinden sarkan zincire takılı küçük madalyonlardan birini göstererek, “Bir de şuna bakın,” dedi. “Çok hoş, değil mi? Kenarları kıvrık küçücük bir kartvizit.”

“Ne yazdığı buradan okunmuyor.”

“Pr. Prince M. Michel,” dedi Volkov. “Ama Tyumenev soyadı sığmamış. Paskalyada yumurta yerine bunu hediye etti bana. Neyse, hadi hoşça kalın, *au revoir*. Uğrayacağım daha on yer var. Tanrım, hayat ne güzel!”

Volkov çıktı odadan.

Oblomov şöyle geçirdi içinden: “Zavallı! Bir günde on yere uğrayacak, hayat mı bu!” (Omuzlarını kaldırabildiğince kaldırdı.) “İnsanda hal mi kalır? Kendini bu kadar paralamanın ne gereği var? Elbette arada bir tiyatroya gitmekti, Lidya’ya Aşık olmaktı falan olabilir... Güzel bir kızdır! Köyde onunla çiçek toplamak, atla gezintiye çıkmak hiç de fena olmaz... Ama bir günde on ev dolaşmak... Vah zavallı!” Sonra dönüp sırtüstü yattı. Böyle anlamsız hevesleri, düşünceleri olmadığı, sokaklarda boş boş dolaşmadığı için, saçma şeylerle uğraşacak yerde, odasında böyle sırtüstü yatıp dinlendiği, insan onuruna yaraşır bir şey yaptığı, huzurunu koruduğu için mutluydu.

Daldığı düşüncelerden yeni bir çingirak sesi uyandırdı onu. Yeni bir konuk girdi odaya. Gelen, koyu yeşil frakının düğmeleri armalı, sinekkaydı tıraşlı biriydi. Özene bezene kesilmiş simsiyah favorileri çevrelemişti yüzünü. Bakışı yorgun, ama sakindi. Cildi yıpranmış yüzünde dalgın bir gülümseme vardı. Oblomov neşeli karşıladı onu: “Merhabalar Sudbinski! Eski görev arkadaşını ziyaret etmeyi sonunda hatırladın demek! Yaklaşma bana, yaklaşma! Dışarının soğuğu var üzerinde.”

Konuk, “Merhaba İlya İlyiç,” dedi. “Uzun zamandır uğramayı düşünüyordum sana. Ama bizde işler ne sıkıdır, bilirsin! Baksana, evrak dolu şu çanta. Dairede beni soracak olurlarsa, odacıya hemen koşarak buraya gelmesini, bana haber vermesini söyledim.”

“Bu saate kadar çalışıyor musun sen?” diye sordu Oblomov. “Geç olmadı mı? Sen eskiden saat onda...”

“Bir zamanlar öyleydi, evet... Ama işler değişti artık. Şimdi saat on ikide çıkıyorum evden *arabayla*.”

Son sözcüğü üzerine özellikle basarak söylemişti.

Oblomov, “Evet, anlıyorum!” dedi. “Bölüm müdürü oldun! Ne zaman?”

Sudbinski “evet” der gibi anlamlı anlamlı salladı başını.

“Paskalya’da,” dedi. “Ama o kadar iş çok var ki, felaket! Saat sekizden on ikiye kadar evde, on ikiden beşe kadar da dairede. Anlayacağın, akşama kadar durmadan çalışıyorum. İnsanları bütünüyle unuttur oldum!”

“Ee, bölüm müdürü olmak kolay mı?” dedi Oblomov. “Kutlarım seni. Bir zamanlar birlikte yazıcı memurduk. Umarım, gelecek yıl danışman olursun.”

“Sen ne diyorsun, danışmanlığa bu yıl yükselmem gerekir! Sanırım bu yıl da üstün *hizmet* ödülü için aday gösterecekler beni. Onun için yeni bir görev daha aldım üzerime, yoksa arka arkaya iki yıl terfi almak olmuyor.”

Oblomov, “Akşam yemeğe gel,” dedi. “Yükselmene şampanya içeriz!”

“Olmaz, bu akşam genel müdür yardımcısına davetliyim. Perşembeye raporunun hazır olması gerekiyor. İşler çok! İllerden gelen bilgilere güvenemiyorum. Belgeleri kendim gözden geçiriyorum. Foma Fomiç çok titiz, her şeyi tek tek kontrol ediyor. Bugün de yemekten sonra birlikte oturup çalışacağız.”

Oblomov inanmamış gibi, “Yemekten sonra ha?” dedi.

“Ne sandın ya? Üstelik, oradan biraz erken kurtulabilirsem atla dolaşmak için Yekateringofa gideceğim.. Sana da onun için uğradım, benimle gelmek ister misin? Foma Fomiç’ten çıktıktan sonra uğrarım seni almaya...”

Oblomov yüzünü buruşturarak, “Biraz keyifsizim bugün, gelemem!” dedi. “Ayrıca, çok da işim var.”

“Üzüldüm!” dedi Sudbinski. “Hava da ne güzeldi. Yalnızca bugün biraz dinlenebileceğimi umuyorum.”

“Ee, daha ne var ne yok?” diye sordu Oblomov.

“Çok değişiklik oldu: Yazışmalarda ‘sadık köleniz’ değil, ‘saygılarımla bilgilerinize sunarım,’ deniyor artık. Sicil dosyalarının da iki nüsha yapılmaması emri geldi. Dairede kadro genişledi, üç masa ve özel işler için iki memur eklendi. Bizim komisyonu kapadılar.. Anlayacağın, çok şey değişti!”

“Peki, arkadaşlar nasıl?”

“Şimdilik, bildiğin gibi. Svinkin bir dosyayı kaybetti!”

Eski günleri hatırlayıp birden korkuya kapılmıştı Oblomov, sesi titreyerek:

“Gerçekten mi?” diye sordu. “Direktör ne yaptı?”

“Dosya bulunana kadar ikramiyesinin verilmemesini emretti. Önemli bir dosyaydı: ‘Vergi cezaları’ dosyası.” Neredeyse fısıldayarak ekledi Sudbinski, “Direktör onun dosyayı bilerek ortadan kaldırdığını düşünüyor.”

Oblomov, “Olur mu öyle şey,” dedi.

Sudbinski arkadaşını korumak istiyor gibi, “Hayır, hayır, elbette olamaz,” dedi. “Aslında Svinkin de dalgacının tekidir ya. Hazırladığı dosyalar bir şeye benzemez. Her şeyi birbirine karıştırır. Çok işler açtı başıma. Ama doğrusu, böyle bir şey beklemem ondan. Hayır, hayır, böyle bir şey yapmış

olamaz. Bir yere girmiştir o dosya, günün birinde çıkar ortaya.”

“Demek çok sıkı çalışıyorsunuz!” dedi Oblomov.

“Hem de nasıl! Ama bitti artık, Foma Fomiç gibi bir insanla çalışmak bir zevk! Kimseyi ödüksüz bırakmıyor, hiçbir şey yapmayanları bile... Terfi zamanı gelenleri hiç bekletmiyor, terfi sırası gelmeyenlere de takdirname çıkarıyor, bir neden bulup parayla ödüllendiriyor onları.”

“Senin eline maaş olarak ne kadar geçiyor?”

“Eh işte, bin iki yüz ruble kadar, ayrıca yemek parası yedi yüz elli, konut kirası altı yüz, aile yardımı beş yüz, yolluk parası beş yüz, yaklaşık bin ruble de ikramiye.”

Yatağından fırladı Oblomov.

“Vay canına!” dedi. “Güzel sesin mi var, nedir? Bir İtalyan şarkıcısısın sanki!”

“Hiç de değil! Bak işte, Peresvetov’un maaşını arttırdılar, oysa hem benden az çalışıyor hem kafasız. Ama benim kadar itibarı yok.” Sudbinski bakışını önüne indirip alçakgönüllü bir tavırla ekledi, “Bana çok değer veriyorlar. Geçenlerde bakan bey ‘bakanlığımızın gözbebeği’ ifadesini kullandı benim için.”

“Aferin!” dedi Oblomov. “Ama sekizden on ikiye kadar evde, on ikiden beşe kadar dairede, sonra gene evde çalışıyorsun. Hayret doğrusu!”

Başını iki yana salladı.

Sudbinski sordu:

“Çalışmasam ne yapardım?”

“Yapabileceğin az şey mi var? Okurdun, yazdın...” dedi Oblomov.

“Şimdi benim yaptığım da bu zaten. Okuyorum, yazıyorum.” “Onu demiyorum ben, yazdıklarını bastırırdın, diyorum.” “Herkes yazar olamaz ya. Bak işte, senin de bir şey yazdığın yok.” Oblomov içini çekti.

“Ama benim bir çiftliğim var,” dedi. “Yeni bir plan üzerinde çalışıyorum. Çiftliğimde yeni bir uygulamaya geçeceğim. Kafam hep bununla meşgul... Oysa sen kendin için değil, başkaları için çalışıyorsun.”

“Ne yaparsın! Para alıyorsan, karşılığını vermen, çalışman gerekir... Yazın dinleneceğim. Foma Fomiç söz verdi, özellikle benim için yazın bir görev ayarlamaya çalışacak. Menzillerde beş kez at kiralamak için yolluk, günlük harcırah üç ruble, ayrıca ikramiye alacağım.”

Oblomov kıskanmış gibi, “Adamlarda para bol tabii,” dedi. Sonra göğüs geçirdi, düşünceye daldı.

Sudbinski, “Paraya ihtiyacım var,” diye ekledi. “Sonbaharda evleniyorum.”

Oblomov pek ilgilenmiş gibi sordu:

“Ne diyorsun! Gerçekten mi? Kiminle?”

“Şaka bir yana, Muraşinlerin kızıyla. Hatırlarsın, hani, yazlıkta komşuyduk... Bir sabah bana kahvaltıya gelmiştin, orada görmüştün onu.”

“Hayır, hatırlamıyorum! Güzel bir şey mi bari?”

“Evet, hoş kız. Yemeğe birlikte gidelim istersen.”

Ne diyeceğini bilemedi Oblomov.

“Peki... Olur... Ama...”

“Önümüzdeki hafta,” dedi Sudbinski.

Buna sevinmişti Oblomov.

“Tamam, peki, önümüzdeki hafta,” dedi. “Takım elbisem hazır değil çünkü. Ee... Zengin bir ailenin kızı mı bari?”

“Babası devlet danışmanı. Bize on bin ruble veriyor, ev de devlet malı. Evin on iki odalı kocaman bir bölümünü bize ayırdı; mobilyalar, ısıtma, aydınlatma da devletten. Güzel bir ev...”

“Evet, güzel! Daha ne olsun!” Oblomov biraz imrenerek ekledi, “Yaşadın desene, Sudbinski!”

“Nikahta sağdıçım olmanı istiyorum İlya İlyiç, unutma...” “Elbette, unutmuyum hiç! Peki, Kuznetsov, Vasilyev, Mahov ne alemdeler?”

“Kuznetsov evleneli çok oluyor, Mahov benim ayrıldığım göreve geçti, Vasilyev’in ise ataması Polonya’ya çıktı. İvan Petroviç, Vladimir nişanı aldı, Oleşkin’e ise ‘ekselansları’ deniyor artık.” “İyidir Oleşkin,” dedi Oblomov.

“Evet, çok iyidir. Hakkıdır...”

Oblomov, “Çok iyi yüreklidir,” dedi. “Yumuşak başlı, sakın yaradılışıdır.”

“Herkesin yardımına koşar,” diye ekledi Sudbinski. “Biliyor musun, kendini göstermek için öne atılmaz hiçbir zaman, önünü kesmek için kimseye çelme takmaz... Herkes için elinden geleni yapar.” “Harika bir insandır! Bazen evrakları karıştırırsın, hata yaparsın, bir belgenin üzerine yanlış tarih veya numara koyarsın, ağzını açıp bir şey söylemez; sadece, raporu alıp yeniden yazması için bir arkadaşına verir, o kadar.” Oblomov şöyle bitirdi sözünü, “Çok iyidir Oleşkin, çok!”

Sudbinski, “Ama bizim Semyon Semyoniç’e gelince,” dedi, “yola geleceği yoktur onun. İşi gücü göz boyamak. Geçen gün ne yapsa beğenirsin: İlden, devlet malının hırsızlardan korunması amacıyla bizim dairenin lojmanlarının yanına birer köpek kulübesi yapılması için yazı geldi. Bizim mimar aklı başında, işinin ehli, dürüst bir insandır. Çok uygun bir fiyat çıkardı. Birden hesabın şişirilmiş olduğu esmiş aklına, sen tut bir müteahhide köpek kulübeleri için bizim mimarın yaptığı hesapları kontrol ettir... Müteahhit hesapların bir yerinde otuz kapıklık fazla hesaplama bulmuş... oturup bir rapor yazmış...”

O anda kapının çingırağı çaldı. Sudbinski:

“Hoşça kal!” dedi. “Gevezeliğe dalıp saati unuttum. Bakarsın, ararlar beni...”

Oblomov durdurdu onu.

“Gitme, dur biraz. Seninle konuşmak istiyorum: Başımda iki sıkıntı var...”

Sudbinski kapıdan çıkarken, “Hayır, hayır,” dedi. “İyisi mi, birkaç gün sonra uğrarım sana, o zaman konuşuruz.”

Oblomov arkadaşının arkasından bakarken şöyle geçiriyordu içinden: “Batmışsın sen sevgili dostum, kulaklarına kadar batmışsın: Dünyada kendinden başka her şeye hem kör hem sağır hem de dilsizsin... İnsanların arasında kırk takla atarsın; işinle, rütbenle övünürsün... Bizde buna da meslek diyorlar işte! Bunun için zekaya, irade gücüne, duyguya hiç gerek yok... Neye yarar ki bunlar? Gereksiz lüks şeyler! Yaşadığı kadar yaşayacak, ama içinde çok şey kıpırdamayacak... Ama dairede on ikiden beşe kadar çalışacak, sekizden on ikiye kadar da evde... Vah zavallı!”

Oblomov Sudbinski’yi düşündükçe kendini mutlu hissediyordu: Saat dokuzdan üçe kadar, sekizden dokuzda kadar evinde yatağında uzanıp yatabiliyordu çünkü... Birilerine rapor sunmak, evrak hazırlamak zorunda olmadığı, yani ne isterse yapabileceği için gurur duyuyordu.

Felsefeye öylesine dalmıştı ki, kocaman favorileriyle, bıyıklarıyla, keçi sakalıyla, son derece zayıf, esmer birinin başucunda dikildiğini bile fark etmemişti. Adamın, kıyafetine özellikle önem vermediği belliydi.

“Merhabalar İlya İlyiç.”

Oblomov, “Merhabalar Penkin,” dedi. “Yaklaşmayın, yaklaşmayın, dışarının soğuğu var üzerinizde!”

“Ah sizi tuhaf adam!” dedi konuk. “Her zamanki iflah olmaz, gamsız tembel...”

“Evet, gamsız!” diye karşılık verdi Oblomov. “Şimdi göstereceğim size kahyadan gelen mektubu. Durmadan kafa patlatıyorum, düşünüyorum... siz de gelmiş, gamsız olduğumu söylüyorsunuz! Nereden böyle?”

“Kitapçıdan. Gazeteler çıktı mı diye baktım. Yazımı okudunuz mu?”

“Hayır.”

“Gönderirim size de okursunuz.”

Oblomov geniş geniş esneyerek sordu:

“Konusu ne?”

“Ticaret, kadının özgürlüğü, yaşadığımız bu güzel nisan günleri ve orman yangınlarıyla mücadelede yeni bulunan yöntem. Nasıl okumamış olabilirsiniz o yazıyı? Her şey gazetelerde, kitaplarda artık. Ayrıca, edebiyatta realizmi uyguluyorum ben.”

“Çok mu meşgulsünüz?”

“Evet, oldukça. Gazeteye her hafta iki yazı hazırlıyorum, sonra kitap eleştirileri, bu arada bir de öykü yazdım...”

“Ne üzerine?”

“Bir kasabada, döverek esnafın dişlerini döken polis şefi üzerine.”

Oblomov, “Edebiyatta gerçek realizm buna derler işte,” dedi.

Oblomov’un bu dediği, edebiyatçıyı mutlu etmişti.

“Öyle değil mi ya?” dedi. “Öyküyü özetleyeyim size, göreceksiniz yepyeni, cesur bir düşünce tarzı bu... Kasabadan geçen bir yolcu tanık oluyor dayak olayına, gidip valiyle anlatıyor durumu. Vali, o

kasabaya görevli gidecek olan bir memuru yanına çağırıyor, dayak olayını da incelemesini, polis şefinin kişiliğiyle, davranışlarıyla ilgili bilgi toplamasını emrediyor. Memur, sözde işlerin nasıl olduğunun araştırmasını yapıyormuş gibi, esnafı topluyor. Bu arada dayak olayını da kurcalıyor. Toplananlar ne yapsalar beğenirsiniz? Gülmeye başlıyorlar, övgüleriyle göklere çıkarıyorlar polis şefini. Memur sağda solda da sürdürüyor araştırmasını, esnafın korkunç hırsızlar olduğunu söylüyorlar ona. Bozuk mal sattıklarını, tartıda, ölçüde bile hile yaptıklarını söylüyorlar. Yani hepsi ahlaksızmış, dolayısıyla dayağı hak ediyorlarmış...”

“Demek, polis şefinin dayağı eski trajedilerdeki *fatum*^[5] gibi bir şey oluyor, öyle mi?”

Penkin onayladı:

“Çok doğru. Çok ince bir zekanız var İlya İlyiç. Siz de yazmalısınız! Böylece bir taşla iki kuş vurmuş oldum, hem polis şefinin zorbalığını hem de halkımızın ahlak bozukluğunu, memur takımının yanlışlıklarını, sert önlemler, ama yasalara uygun önlemler alınmasının gerekliliğini gözler önüne serdim.. Bir görüş... hayli yeni bir görüş değil mi bu?”

Oblomov, “Evet, özellikle de benim için,” dedi. “Çok az okuyorum çünkü...”

“Sahi,” dedi Penkin, “odanızda hiç kitap göremiyorum! Ama yalvarırım, yakında çıkacak olan, toplumsal olayları irdeleyen çok önemli bir yapıt var, onu okuyun. Adı ‘Bir Rüşvetçinin Düşmüş Bir Kadına Aşkı’. Yazarını söyleyemeyeceğim size, şimdilik gizli çünkü.” “Nelerden söz ediyor?”

“Toplumsal düzenimizi olduğu gibi ortaya döküyor. Hem de şiirsel bir biçimde. Toplumun bütün güçlerine değiniliyor, toplumsal bütün basamakları ele alınıyor. Yazar, bir yargıç gibi yargılıyor herkesi: zayıf ama kusurlu yüksek devlet adamlarını da, onları kuşatmış dalkavuk, rüşvetçi sürüsünü de, toplumumuzdaki Fransız’dı, Alman’dı, Petersburg varoşlarında yaşayan Finli’ydi, bütün kadınlarımızı da... Herkesi, her şeyi inanılmaz, insanı sarsan bir gerçeklikle anlatıyor kitabında... Küçük birkaç bölümünü dinledim, büyük bir yazar! Kah Dante’yi kah Shakespeare’i andırıyor...” Oblomov şaşkınlıkla doğrularak, “Amma da abarttınız!” dedi. Penkin, gerçekten de çok abarttığını fark edip hemen sustu. Bu kez heyecansız, şöyle ekledi:

“Okuduğunuz zaman kendiniz de göreceksiniz.”

“Hayır Penkin, ben okumayacağım o kitabı.”

“Nedenmiş? Ama olay yaratacak o kitap, herkes ondan söz edecek...”

“Varsın, istedikleri kadar söz etsinler! Bazılarının yalnızca konuşmaktan başka yapacakları bir şeyleri yok çünkü. Konuşmayı görev edinmişler kendilerine.”

“Hiç değilse merak edip okumalısınız...”

Oblomov, “Toplumla ilgili görmediğim, bilmediğim bir şey kalmadı!” dedi. “Neden aynı şeyleri yazıp dururlar ki sanki? Kendilerini avutuyorlar işte...”

“Hiç de öyle değil: Gerçek, büyük bir gerçek! Komedi sanki... Sözü edilen kişiler çok canlı anlatılıyor. Tüccarlar, memurlar, subaylar, mahalle bekçileri çok canlı... Satırların arasında yaşıyorlar sanki...” “Bütün yaptıkları da bu zaten: Eğlence olsun diye, birini alıp anlatıyorlar, gerçeğe uygun anlattıklarını sanıp övünüyorlar da. Oysa hiçbirinde hayat yok: Hayatı anlama yok, duygu yok, sizlerin hümanizm dediğiniz şey yok. Yalnızca kendini önemseme var, o kadar. Sokaklarda yakalayıp

hapse atıyorlar hırsızları, düşmüş kadınları kitaplarda anlatıyorlar. Yazdıkları öykülerde ‘görülmeven gözyaşları’^[6] duyulmuyor, ama yalnızca göze batan kaba bir alay ve öfke görülüyor.”

“Daha ne istiyorsunuz? Çok doğru bu söylediğiniz: Fokur fokur kaynayan bir öfke, kötülüklerin üzerine amansız bir gidiş, düşmüş insanları aşağılama, alaya alma... Her şey var burada!”

Birden parladı Oblomov:

“Hayır, hepsi o kadar değil! Tamam, bir hırsız, kötü yola düşmüş kadını, aldatılmış bir budalayı anlat, ama insanı unutma. İnsanlık nerede burada? Yalnızca kendi bildiğiniz gibi yazıyorsunuz.” Neredeyse öfkeli konuşmaya başlamıştı Oblomov, “Düşünce için kalbin gerekli olmadığını mı düşünüyorsunuz? Hayır, düşünceyi kalp besler. Düşen bir insanı kaldırmak için elinizi uzatın ona, ya da oturup başucunda acı acı ağlayın, ama alay etmeyin onunla. Sevin onu, onun da sizin gibi bir insan olduğunu unutmayın, kendiniz için ne yaparsanız onun için de aynı şeyi yapın... İşte o zaman okurum sizi, önünüzde saygıyla eğilirim...” Gene divana sakince uzanmıştı Oblomov, konuşmasını sürdürüyordu, “Bir hırsız, düşmüş bir kadını alıyorlar ele, onları anlatıyorlar, ama insanı unutuyorlar, veya anlatamıyorlar. Sanatı, şiirselliğin renklerini nerede buluyorsunuz burada? Ahlaksızlığı, çamuru gösterin ama, lütfen edebiyat demeyin bu yaptığınıza.”

“Demek, doğayı anlatmamızı buyuruyorsunuz: Gülleri, bülbülleri veya soğuk kış sabahlarının güzelliğini anlatalım, öyle mi? Hem de çevremizde her şey kaynaşırken, uğulduyorken... Bize toplumun çıplak fizyolojisi gereklidir yalnızca; Şarkıların zamanı değil şimdi...”

Oblomov, “İnsanı, insanı anlatın siz bana!” dedi. “Sevin insanı...” “Tefecileri, riyakarları, hırsız veya kafasız memurları sevelim öyle mi? Bunu mu demek istiyorsunuz? Edebiyattan hiç anlamadığınızı belli.” Coşmuştu Penkin, “Hayır, öylelerini cezalandırmak gerek, toplumdaki uzaklaştırmak, kovmak gerek...”

Oblomov heyecanla ayağa kalktı, Penkin’in karşısına dikilip, “Toplumdan kovmak mı?” dedi. “Bu, kötü bireyde yüce bir özelliğin var olduğunu; onun bozulmuş bir insan; ama gene de bir insan, yani sizin gibi bir insan olduğunu unutuyorsunuz... Kovmak, uzaklaştırmak ha! Ama insanların arasından, doğanın koynundan, Tanrı’nın sevgisinden nasıl kovabilirsiniz ki onu?”

Gözleri çakmak çakmak, neredeyse bağırarak konuşuyordu Oblomov. Penkin şaşırmış gibi, “Amma da abarttınız!” dedi.

Oblomov da abarttığını fark etti. Birden sustu, bir dakika kadar dikildi Penkin’in karşısında, esnedi, yavaşça uzandı divana.

Bir süre ikisi de sustu.

“Peki, siz bu ara ne okuyorsunuz?” diye sordu Penkin.

“Ben mi?.. Daha çok, seyahat kitapları.”

Gene bir sessizlik oldu. Sonra sordu Penkin:

“Dediğim kitap çıkınca okuyacaksınız onu, değil mi?” Oblomov, hayır anlamında iki yana salladı başını.

“O zaman kendi kitabımı göndereyim size, ister misiniz?” Oblomov bu kez evet anlamında salladı başını.

Penkin, “Şimdi basımevine gitmem gerekiyor,” dedi. “Geç kaldım! Neden uğradım buraya, biliyor musunuz? Size Yekateringofa benimle gelmenizi önerecektim. Arabam var. Yarma, bugünkü şenlikle ilgili bir yazı yazmam gerekiyor. Birlikte izlerdik şenliği, benim gözden kaçırdığım bir şey olursa bana hatırlatırdınız. Çok eğlenirdik. Gelir misiniz?..”

Oblomov yüzünü buruşturdu, yorganı üzerine çekti.

“Olmaz, biraz rahatsızım,” dedi. “Rutubet dokunuyor bana, hala kurumadı ortalık. Ama siz yemeğe gelin bana, konuşurduk... İki sıkıntım var da başımda...”

“Hayır, gelemem, yayınevindeki arkadaşlarla Sen-Georgi’de buluşacağız, yemeğimizi yedikten sonra şenliği izlemeye gideceğiz. Bütün gece de oturup yazımı yazacağım, sabah erken basımevine yetiştirmeliyim onu. Hoşça kalın.”

“Güle güle Penkin.”

“Bütün gece yazacaktım,” diye geçirdi içinden Oblomov. “Peki ne zaman uyuyacak? Tut ki beş bin kazanıyor yılda! Hiç de fena para değil! Ama durmadan yazacak, düşünecek, ufak şeylere verecek ruhunu, görüşlerini başkalarına anlatacak, aklını, hayallerini satışa çıkaracak, kişiliğini zorlayacak, heyecanlanacak, coşacak, sabırsızlanacak, durup dinlenmek bilmeyecek, sürekli hareket edecek... Ha bire yazacak, yazacak, bir makinenin çarkı gibi dönecek de dönecek... Yarın yazacak, öbür gün gene yazacak; bayramda yazacak, yazın sıcağında yazacak... Çekilir mi bu? Ne zaman dinlenecek bu adam? Zavallı!”

Başını çevirip masaya baktı. Orada her şey olmasını istediği gibiydi: Hokkada mürekkep kurumuştur, kalem ortalarda yoktu. Gene, yeni doğan bir çocuk gibi gamsız uzanıp yatabileceğine, bir şeyler yapmak zorunda kalmayacağına, dinlenebileceğine sevindi...

Birden aklına geldi, düşünmeye başladı: “Ya kahyanın mektubu, ya evden çıkma işi?”

Tam o anda gene kapının çingırağının sesi duyuldu.

“Ne oluyoruz? Kabul günüm sanki bugün.”

Geleni beklemeye başladı.

Yüzünden yaşı da, nasıl biri olduğu da zor anlaşılabilir bir girdi odaya. Yakışıklı da değildi, çirkin de; uzun boylu da, kısa boylu da; sarışın da, esmer de... Doğa iyi veya kötü, belirgin bir özellik vermemişti ona. Kimi İvan İvanoviç derdi ona, kimi İvan Vasilyeviç kimi de İvan Mihayloviç.

Soyadı konusunda da belli bir anlaşma yoktu: Bazıları İvanov derdi, bazıları Vasilyev veya Andreyev, bazıları da Alekseyev. Onunla ilk kez karşılaşan bir yabancıya adını söylerlerdi. Yabancı hemen unutturirdi adını, yüzünü de unuturdu. Onun ne söylediğini bile fark etmezdi. Varlığının, içinde bulunduğu topluluğa hiçbir katkısı olmadığı gibi, orada bulunmaması da hiçbir şeyi değiştirmezdi. Bedeninde herhangi bir özelliği olmadığı gibi, ince bir zekası da, bir orijinalliği de, herhangi bir özelliği de yoktu.

Belki, hiç değilse duyduklarını, gördüklerini anlatabilirdi, böylece çevresindeki insanların ona bir ilgi duymasını sağlayabilirdi, ama başka bir yere gittiği de yoktu: Petersburg’da doğmuş, oradan hiç çıkmamıştı. Dolayısıyla, herkesin bildiği şeyleri görmüş, duymuştu.

Böyle bir insan sempatik olabilir mi? Sevebilir mi, nefret edebilir mi, üzülür mü? Evet, herhalde

sevebilir de sevmeyebilir de, üzülebilir de, üzülmeyebilir de. Çünkü hiç kimse bunları yapmadan edemez. Ama nasıl oluyordu da, herkesi seviyordu bu adam? Öyle insanlar vardır ki, istediğiniz kadar eziyet edin onlara, içlerinde bir düşmanlık, öç alma, intikam gibi duygular uyandıramazsınız. Ne tür kötülük yaparsanız yapın, gene gelir sokulurlar size. Bu çeşit insanlar için onların herkesi sevdiklerini, çünkü iyi yürekli olduklarını söyleseler de yanlıştır bu, hiç kimseyi sevmezler onlar, iyi yürekli olmaları da yalnızca kötü niyetli olmadıklarındandır.

Birileri böyle birinin yanında bir dilenciye sadaka verirse, o da hemen çıkarır, cebindeki yarım kapıklığı atar dilencinin önüne; eğer bunun için ona küfrederse ya da oradan onu kovalarlarsa, karşılığında o da küfreder bunu yapanlara, onlarla alay eder. Zengin olduğu söylenemez, zengin değildir çünkü, yoksul bile sayılır. Ama tam yoksul olduğunu söyleyemezsiniz, çünkü ondan çok daha yoksul hayli insan vardır.

Yılda üç yüz bin gibi bir geliri vardır, bunun yanında devlet dairelerinden birinde küçük bir görevi de sürdürür, oradan da küçük bir maaş alır: Anlayacağınız, eksiklik çekmez, kimseden borç para istemek zorunda da kalmaz; uzun zamandır ondan borç para istemek de kimsenin aklından geçmemiştir.

Dairede sürekli bir işi yoktur, çünkü görev arkadaşları da, amirleri de neyi daha iyi, neyi daha kötü yaptığını, özellikle neye yeteneği olduğunu bir türlü kestirememişlerdir. Kendisine bir iş verildiğinde o işi öyle yapar ki, amiri ne söyleyeceğini bilemez. Uzun uzun bakar elindeki kağıda, okur, sonunda şöyle der: “Bırakın bende kalsın bu, sonra incelerim... İstedğim aşağı yukarı buydu...”

Onun yüzünde bir tasa, bir düşünce belirtisi göremezsiniz, içinde bir hayat var mı, yok mu anlayamazsınız. Bakışları asla bir şeyin üzerinde dikkatle durmaz. Hiçbir şeyi merak etmez.

Sokakta karşılaştığı bir tanıdığı nereye gittiğini sorarsa “Daireye, çarşıya veya bir arkadaşını geçirmeye” gittiğini söyler. Tanıdığı “bırak canım” der, kendisiyle “postaneye, terziye veya dolaşmaya” gelmesini önerirse hemen kabul eder, gideceği yere gitmekten vazgeçer, arkadaşıyla birlikte postaneye, terziye veya dolaşmaya gider.

Dünyaya gelişini annesinin dışında herhalde kimse fark etmemiştir. Yaşamı sırasında da çok az kimse fark etmiştir onun varlığını, ama onun dünyadan göçüp gittiğini de (çok olasıdır), kimse fark etmeyecektir, kimse sormayacaktır onun nerede olduğunu, öldüğü için kimse üzülmeyecektir. Dostu, düşmanı yoktur, öte yandan tanıdığı çoktur. Belki cenaze alayı yoldan geçen birinin ilgisini çeker, adam, hiçbir özelliği olmayan bu yüzü ilk kez derin bir saygıyla selamlar; hatta meraklı bir başkası belki cenaze alayının önüne koşar, ölenin adını öğrenir ve hemen unuttur...

Bu Alekseyev, Vasilyev, Andreyev veya ne dersiniz deyin, insanoğlunun yarım bir gölgesi, boğuk bir sesi, dumanlı bir hayalimdi.

Kapıda arkadaşlarıyla toplandıklarında veya bakkaldaki içten sohbetlerde efendisinin konuklarını inceden inceye anlatmayı pek seven Zahar bile, sıra bu konuğu, (Alekseyev’i diyelim) anlatmaya geldiğinde her zaman çok zorlanırdı... Uzun uzun düşünür, dış görünüşünü anlatmaya başlayabileceği belirgin bir çizgi, davranışlarında, kişiliğinde bir özellik bulmaya çalışır, sonra kolunu “adam sen de” der gibi sallayarak, “Adamın eti kemiği de, suratı da, hiçbir şeyi yok işte!” derdi.

“Ooo!” diye karşıladı konuğunu Oblomov. “Siz miydiniz, Alekseyev? Merhabalar. Nereden böyle? Yaklaşmayın bana, yaklaşmayın. Elinizi de sıkmayacağım. Soğuktan geliyorsunuz!”

Alekseyev, “Ne diyorsunuz siz?” dedi. “Hiç soğuk değil dışarısı. Bugün size uğramayı düşünmüyordum. Ovçinin’le karşılaştım, evine götürdü beni. Sizi almaya geldim İlya İlyiç.”

“Nereye götüreceksiniz beni?”

“Ovçinin’e gideceğiz. Matvey Andreiç Alyanov da, Kazimir Albertiç Phaylo da, Vasiliy Semyonoviç Kolımyagin de oradalar.” “Neden toplanmışlar orada? Hem benden ne istiyorlar?” “Ovçinin yemeğe çağırıyor seni.”

“Hım!” Tekdüze bir sesle tekrarladı Oblomov, “Yemeğe çağırıyor...”

“Sonra hep birlikte Yekateringofa gidilecek. Sizin bir araba kiralamanızı söylediler.”

“Yekateringof ta ne yapacağız?”

“Ne demek, Yekateringofta ne yapacağız! Şenlik var orada. Bilmiyor musunuz yoksa? Bugün 1 Mayıs.”

Oblomov, “Hele oturun, düşünürüz...” dedi.

“Hadi kalkın! Hemen giyinin.”

“Acele etmeyin canım, erken daha...”

“Erken olur mu! Saat on ikide orada olmamızı rica ettiler. Erkenden, ikide yemeğimizi yiyip yola çıkacağız. Hadi çabuk olun, gidelim! Giysilerinizi getirmelerini söyleyecek misiniz?”

“Nasıl giyineyim? Daha elimi yüzümü bile yıkamadım...” “Hemen gidip yıkayın öyleyse.”

Alekseyev odanın içinde aşağı yukarı dolaşmaya başladı. Sonra, daha önce binlerce kez gördüğü bir resmin önünde durdu, pencereden dışarı şöyle bir baktı, etajerin üzerinden küçük bir şey aldı, elinde çevirerek her yanına baktıktan sonra yerine koydu; Oblomov’un kalkıp elini yüzünü yıkamasına engel olmamak için, ıslık çalarak tekrar odanın içinde dolaşmaya başladı. Böylece on dakika geçti aradan.

Birden sordu Alekseyev:

“Ne yapıyorsunuz siz?”

“Ne oldu?”

“Hala yatıyor musunuz?”

“Kalkmam mı gerekiyordu?”

“Öyle ya! Bizi bekliyorlar. Geleceğinizi söylediniz.”

“Nereye geleceğimi? Bir yere geleceğimi söylemedim ben...” “Eh, İlya İlyiç, Ovçinin’e yemeğe gideceğimizi konuşmadık mı demin? Sonra da Yekateringofa gideceğimizi...”

Oblomov tembel tembel karşılık verdi:

“Bu rutubette Yekateringofa gideceğim ha! Hem ne yapacağım orada? Zaten yağmur yağacağı benziyor, hava kapalı.” “Gökyüzünde tek bulut yok, yağmurun yağacağını da nereden çıkardınız?... Hava kapalı gibi geliyor size, çünkü pencerelerinizin camları uzun zamandır yıkanmamış, toz toprak içinde! Tanrı’nın ışığı nasıl girsin içeri? Üstelik, perdenin biri de inik.”

“Elden ne gelir? Zahar’a söyleyecek olsam, hemen bir temizlikçi kadın tutmamı ister, beni de bütün gün eve sokmamaya kalkar.” Oblomov düşüncelere daldı, Alekseyev ise masanın başına oturmuş, parmaklarıyla trampet çalıyor, bakışlarını odanın duvarlarında, tavanında dalgın dalgın dolaştırıyordu. Aradan birkaç dakika geçtikten sonra sordu:

“Evet, ne yapıyoruz? Kalkıp giyinecek misiniz, yoksa öyle yatacak mısınız?”

“Nereye gideceğiz?”

“Dedim ya, Yekateringofa...”

Oblomov canı sıkkın, “Taktınız siz de Yekateringofa!” dedi. “Şurada oturamıyor musunuz? Soğuk mu oda, yoksa kötü mü kokuyor, onun için mi bir an önce dışarı atmaya çalışıyorsunuz kendinizi?”

“Hayır, gayet iyi, rahatım da,” diye karşılık verdi Alekseyev. “Rahatsanız, neden başka bir yere gitmek istiyorsunuz? Öyleyse bütün gün burada, benim yanımda kalın, yemeğimizi birlikte yiyelim. Akşama da nereye isterseniz, gidersiniz!.. Ah, az kalsın unuttuyordum: Bir yere gidemem ben! Tarantıyev yemeğe gelecek: Bugün günlerden cumartesi.”

Alekseyev, “O halde...” dedi. “Pekala... Siz gelmeyecekseniz...” Sesini yükselterek sordu Oblomov:

“Başımdaki sıkıntılardan söz ettim mi ben size?”

Alekseyev Oblomov’un yüzüne dikkatle bakarak, “Hangi sıkıntılardan?” dedi. “Bilmiyorum...”

“Bu saate kadar yatakta olmama neden olan sıkıntılardan... Yattığım yerde bu sıkıntılardan nasıl kurtulacağımı düşünüyordum.” Alekseyev yüzüne endişeli bir ifade takınmaya çalışarak sordu: “Sorun nedir?”

“İki sıkıntı var başımda! Ne yapacağımı bilemiyorum.”

“Ne oldu?”

“Ev sahibi evden çıkarıyor beni. Düşünebiliyor musunuz, evi boşaltmam gerekiyor: Duvarları yıkacaklarmış. Gürültü patırtı... Aklıma geldikçe dehşete kapılıyorum! Öyle ya, sekiz yıldır aynı dairede oturuyorum. Oyun oynadı bana ev sahibi. ‘Acele boşaltın dairemi,’ diye tutturdu.”

Alekseyev karşılık verdi:

“Hem de ‘acele’ ha! Anlaşılan kendine gerekli. Çok kötü... Taşınmak her zaman zordur. Bir sürü telaş... Kırılan dökülen, kaybolan... Çok kötü, çok can sıkıcı bir durum! Oysa ne güzel bir eviniz var... Kirası ne kadar?”

Oblomov, “Böyle bir evi bir daha nerede bulursun, hem de acele?” dedi. “Hiç rutubet yok, sıcak da. Güvenli de. Yalnızca bir kez hırsız girdi! Tavan pek sağlam değil gibi, sıvaları neredeyse dökülecek, ama gene de bir şey olduğu yok.”

Alekseyev başını iki yana sallayarak, “Söyleyin ev sahibine!” dedi. Oblomov kendi kendine konuşuyor gibi mırıldandı:

“Nasıl yapsam da... çıkmasam bu evden?”

Alekseyev, odayı tavandan döşemeye gözden geçirerek sordu: “Sözleşmeniz var mı?”

“Var, ama süresi bitti. Ne zamandır bilmiyorum, kiramı aydan aya ödüyorum.”

İkisi de düşünceye daldı. Neden sonra sordu Alekseyev:

“Peki, ne yapmayı düşünüyorsunuz? Evi boşaltacak mısınız?” “Hiç bilmiyorum,” dedi Oblomov. “Bu konuda düşünmek bile istemiyorum. Varsın, Zahar bir şeyler düşünsün.”

Alekseyev, “Bazıları taşınmayı pek sever,” dedi. “Ev değiştirmek bir zevktir onlar için...”

“Bırak, taşınınsınlar o ‘bazıları’... Ama ben nefret ederim değişikliklerden! Üstelik, yalnızca ev sorunu da değil! Bakın, ne yazıyor bana kahyam. Şimdi göstereceğim size mektubunu... Nereye kayboldu? Zahar, Zahar!”

Zahar, büyük Rus sobasının üzerinden atlarken kısık sesiyle söylendi:

“Aman Tanrım! Ölsem de kurtulsam!”

Oblomov’un odasına girdi, donuk donuk baktı efendisinin yüzüne. Oblomov sordu ona:

“Ne o, mektubu bulamadın mı?”

“Nasıl bulayım? Hangi mektubu bulmamı istediğinizi nereden bileyim? Okumam yazmam yok ki benim.”

“Olsun varsın, gene de ara,” dedi Oblomov.

Zahar, “Dün akşam bir mektup okuyordunuz, ondan sonra bir daha görmedim onu,” dedi.

İlya İlyiç canı sıkın sordu:

“Nerede o mektup? Yemedim ya onu. Çok iyi hatırlıyorum, elimden aldın onu, şurada bir yere koydun. İşte burada, bak!” Yorganı silkeleyince arasından mektup yere düşmüştü.

Zahar’la Oblomov aynı anda karşılıklı bağırdılar birbirine:

“Hep suçlu benim!..”

“Peki, tamam, git hadi, odana git!”

Zahar çıktı. Oblomov, beyaz mühür mumuyla mühürlenmiş gri bir kağıda sanki *kvasla*^[7] yazılmış mektubu okumaya başladı: “Muhterem efendimiz, velinimetimiz, yüce gönüllü babamız İlya İlyiç...”

Oblomov burada birtakım saygı, selam ve sağlık dileklerini atladıktan sonra okumayı sürdürdü:

“Yüksek, soylu zatına haber vereyim ki, senin çiftliğinde, baba ocağında her şey yolundadır, velinimetimiz bizim. Beş haftadır toprağa bir damla yağmur düşmedi. Tanrı bize öfkelenmiş olsa gerek, o yüzden yağmur yollamıyor. Yaşlılarımız böyle bir kuraklık görmediklerini söylüyorlar. İlbahar ekini yandı, kavruldu. Kış ekinini de bazı yerlerde kurt yedi, bazı yerlerde de don vurdu. Oraları tekrar kazıp ilkbahar için ektik, ama ne çıkacak, bilmiyoruz. Belki... Yüce Tanrım merhamet eder de beyimizin toprağı iyi ürün verir. Kendimiz için bir şey istediğimiz yok bizim, yalnızca seni düşünüyoruz. Açlıktan ölsek bile önemli değil... Şurada İvan yortusunda üç kişi daha kaçtı: Laptev, Baloçev, hele hele, demircinin oğlu Vaska. Onları bulup getirsinler diye arkalarından karılarını yolladım, karıları da geri gelmedi. Duyduğumuza göre, Çelki’ye yerleşmişler. Verhlyova’dan bir arkadaşım gitmişti Çelki’ye. Çalıştığı çiftliğin kahyası, yabancı ülkelerden gelmiş bir sabanı gidip görmesi için yollamış onu oraya. Arkadaşıma kaçan köylüleri bulup polis şefine haber vermesini

söyledim. Polis şefine haber vermiş. Polis şefi, ‘Dilekçe ver, gerekeni yapayım, kaçak köylüleri yerlerine göndereyim,’ demiş, başka bir şey söylememiş. Gidip ayaklarına kapandım, yalvardım yakardım. Ama çok kötü bağırdı bana: ‘Defol! Yıkıl karşımdan! Ne yapılacağını söyledim sana... Dilekçe vereceksin!’ Ama dilekçe vermedim. İşçi bulmak zor buralarda: Herkes Volga boylarına, mavnalarda çalışmaya gitti.

Evet velinimetimiz İlya İlyiç, burada insanlar bu kadar aptallaştı işte! Bu yıl panayıra keten gönderemeyeceğiz: Kurutma ve temizleme yerini kapayıp kilitledim. Siçug’u da gece gündüz kapısında nöbet tutturuyorum. İlyanık bir köylüdür Siçug, ağzına içki koymaz. Ama gene de, efendimizin bir şeyini götürmesin diye ben de gece gündüz onu kolluyorum. Öteki köylüler durmadan içiyorlar; kazanacakları paranın bir bölümünü sana vermeleri şartıyla, çalışmak için başka yerlere gitmelerine izin vermeme istiyorlar, ama para vermiyorlar. Bu yıl kuraklık bütün ürünü yakmazsa velinimetimiz efendimize geçen yıl gönderdiğimizden belki iki bin daha az gönderebileceğiz. Bunun için bizleri bağışlamamı dileriz.”

Bundan sonra bağlılık yeminleri ve imza geliyordu: “Kahyan ve sadık kölen Prokofiy Vıtyaguşin bu mektubu kendi eliyle imzalamıştır.” Okuma yazması olmadığı için, imza yerine bir haç çizmişti. “Bu mektup adı geçen kahyanın kayınbiraderi Demka Krivoy tarafından yazılmıştır.”

Oblomov mektubun sonuna bir göz attı.

“Tarih yok, ne yıl var ne ay...” dedi. “Kim bilir, belki de geçen yıldan beri kahyanın evinde ortalarda sürünmüştür. İvan yortusundan, sonra da kuraklıktan söz ediyor! Yazdırdığı mektubu unutup gitmiş, sonra hatırlamış olsa gerek...” Bir süre düşündükten sonra sürdürdü konuşmasını, “Hayret! ‘Belki iki bin daha az’ gönderecekmiş, buna ne dersiniz? Geriye ne kalıyor?” Alekseyev’in yüzüne bakarak sordu: “Geçen yıl ne kadar almıştım? O zaman söylememiş miydiniz size?”

Alekseyev bakışım tavana kaldırıp düşündü.

Oblomov, “Bunu, gelince Ştoltz’a sormalı,” dedi. “Yanılmıyorsam, yedi-sekiz bindi... Keşke bir kenara yazsaydım! Demek şimdi altı bine inecek. İnanın, açlıktan ölürüm! Koca bir yıl neyle geçineceğim?”

Alekseyev, “Ne diye telaşlanıyorsunuz İlya İlyiç?” dedi. “İnsan hiçbir zaman umutsuzluğa kapılmamalı, kendini bıraktı mı yandığı gündür...”

“Ama ne yazdığını görmüyor musunuz? Bana para gönderecek, moral verecek yerde, alay eder gibi, yalnızca kötü şeyler yazıyor... Hem de her yıl! Ne yapacağımı şaşırdım! ‘Belki iki bin daha az’mış!”

“Evet,” dedi Alekseyev, “Eksik yollayacak! İki bin bu, şaka değil! Dediklerine göre, Aleksey Loginiç da bu yıl on yedi bin yerine, ancak on iki bin almış.”

Oblomov, sözünü kesti Alekseyev’in:

“Üstelik, benim aldığım on iki değil, altı bin olacak... Bu kahya mahvetti beni! Durum gerçekten iyi değilse, kuraklık varsa, ürün kötüyse bunu önceden bildirip beni üzmenin ne gereği var?”

“Evet...” diye başladı Alekseyev, “Çok doğru... Bunu yapmamalıydı. Öyle ama, bir köylüden başka ne bekleyebilirsiniz? Kafası çalışmaz bunların.”

Oblomov, zayıf bir umutla (arkadaşı onu rahatlatmak için bir şeyler düşünür umuduyla) Aleksey’in

yüzüne sorgulayan bir ifadeyle bakarak:

“Benim yerimde siz olsanız ne yapardınız?”

Aleksey, “Düşünmek gerekir İlya İlyiç,” dedi. “Acele karar vermek olmaz.”

İlya İlyiç dalgın, “Valiye mi yazsam?” dedi.

“Sizin oranın valisi kim?”

İlya İlyiç cevap vermedi, düşünmeye başladı. Alekseyev de susuyor, o da bir şeyler düşünüyordu.

Oblomov mektubu avucunda buruşturdu, başını ellerinin arasına alıp dirseklerini dizlerine dayadı, kafasının içi ona acı veren düşüncelerle karmakarışık, öyle bir süre oturdu. Neden sonra:

“Hiç değilse Ştoltz gelseydi bir an önce! Yakında geleceğini yazdı, ama Tanrı bilir, nerelerde dolaşıyordur!.. O her şeyi hallederdi.”

Gene kederlendi Oblomov. Uzun süre ikisi de sustu. Sonunda, ilk kendine gelen Oblomov oldu. Yataktan neredeyse ayağa kalkacak gibi doğrulup, kararlı bir tavırla, “Yapmam gereken şu!” dedi. “Hem de hemen, zaman kaybetmeden... Önce...”

Tam o anda ısrarlı çalmaya başladı kapının çingırağı; öyle ki, Oblomov da, Alekseyev de ürpermişlerdi. Hemen atladı sobanın üzerindeki yerinden Zahar.

III

Kaba, gür bir ses geldi holden:

“Evde mi?”

Zahar daha da kaba bir sesle karşılık verdi:

“Şu saatte başka nerede olacak?”

Kırk yaşlarında iriyarı, uzun boylu, alabildiğine geniş omuzlu, geniş göğüslü, koca kafalı, yüz çizgileri keskin, kısa ve kalın enseli, patlak iri gözlü, kalın dudaklı biri girdi odaya. İlk bakışta onun kaba, derbeder biri olduğu düşüncesi gelirdi insanın aklına. Kılığına kıyafetine özen göstermeyen biri olduğu belliydi. Onu temiz, tıraş olmuş görmek her zaman olası değildi. Ama görünüşte, onun bunu umursadığı yoktu. Kıyafetinden utanmak şöyle dursun, bu halinden arsız bir gurur bile duyar gibiydi.

Oblomov’un çiftlik komşusu Mihey Andreyeviç Tarantsev’di bu.

Tarantsev her şeye, çevresindeki herkese somurtkan, yarı küçümser, açık bir düşmanlıkla bakardı. Haksızlığa uğramış veya bir yeteneğinin değeri bilinmemiş; nihayet, kaderine küsmüş, ama gene de ona boyun eğmiş güçlü kişilik sahibi biri gibi, her şeyi, herkesi küçümser, aşağılardı.

Hareketleri cüretli, rahattı. Yüksek sesle, canlı, hemen her zaman öfkeli konuşurdu. Onun konuşmasını biraz uzaktan dinleyen biri, köprünün üzerinden boş iki yük arabası geçiyor sanırdı. Yanında kim olursa olsun, hiç sıkılmaz, sözünü esirgemezdi. Genelde her zaman, (dostları da dahil) herkese karşı, onlarla konuşmakla, onlarla öğlen veya akşam yemeği yemekle büyük onur veriyormuş

gibi, kabaydı.

Zeki, kafası çalışan, kurnaz biriydi Tarantjev. Günlük herhangi bir sorunu veya karmaşık bir dava konusunu kimse onun kadar ustalıkla çözemezdi. Bir olayda hemen bir hareket planı yapar, büyük bir ustalıkla kanıtları ortaya döker, sonunda da, kendisine akıl danışan insana hemen her zaman kabaca şeyler söylerdi.

Öyle olmasına karşın, bundan yirmi beş yıl önce bir daireye katip olarak girmiş, saçları ağarana dek de aynı görevde kalmıştı. Daha yüksek bir göreve geçmesi ne onun ne de başkalarının aklına gelmişti.

Aslında, yalnızca konuşmakta ustaydı Tarantjev. Özellikle başkalarının sorunlarını sözcüklerle kolayca hallediverirdi; gelgelelim, sıra parmağını oynatmaya, yerinden kalkmaya gelince, yani sorunun çözülmesi için önerdiği planın uygulanmasına, işe koyulmaya, ustalığını, becerikliliğini, zekasını göstermeye gelince ansızın bambaşka biri oluverirdi. Enerjisi tükenir, halsiz düşer, hastalanır, rahatsız olur; o sırada başka bir sorun çıkarsa hemen onunla ilgilenmeye başlar, ama onu da sonuçlandıramazdı. Küçük bir çocuk gibiydi: Bir şeyle sonuna kadar ilgilenmez, önemsiz birtakım ayrıntılara dalar, her şeyde geç kalır ve sonunda ilgilendiği konuyu yarı yolda bırakır veya sorunu sonundan ele alır, böylece her şeyi, bir daha düzeltilemeyecek biçimde berbat eder, sonra da sağa sola küfürler yağdırmaya başlardı.

Eskiden küçük bir taşra kasabasında adliye memuru olan babası, iş takibi ve başkalarının sorunlarını çözmek konusundaki ve adliyede başarıyla sürdürdüğü görevindeki ustalığını, deneyimini oğluna kazandırmaya çalışmış, ama kader oğluna hayatta bambaşka bir yol çizmişti. Zamanında şöyle böyle bir öğrenim görmüş olan babası, oğlunun çağın gerisinde kalmaması için, bu önemli iş takipçiliğinin yanında ona başka şeyler de öğretmek istemiş, Latince öğrenmesi için üç yıl bir rahipten ders aldirmişti.

Doğuştan yetenekli çocuk üç yılda Latin gramerini ve sentaksını sökmüş, Comelius Nepos'u bile anlayacak duruma gelmişti. Ama bu kadarının da oğluna yeteceğini, bu Latince bilgisinin çağın insanları üzerinde ona büyük üstünlük kazandıracığını ve nihayet daha fazla bilginin adliyedeki görevinde ona zararlı olacağını düşünmüş, oğlunun Latince derslerine son vermişti.

Öğrendiği Latincenin ne işe yarayacağını bilemeyen on altı yaşındaki Mihey bu dili baba ocağında unutmaya başlamıştı. Ama öte yandan, il veya bölge adliyesinde alacağı onurlu görevi beklerken babasının içki alemlerini kaçırmıyor ve bu hayat okulunda sürdürülen içten sohbetler arasında delikanlının zekası giderek geliyor, güçleniyordu.

Babasının ve arkadaşlarının anlattıkları adli olaylarla ilgili çeşitli öyküleri, mahkemelerin bu eski kurtlarının elinden geçmiş ilginç davaları delikanlı, genç beyninin olanca merakıyla dinliyordu.

Gelgeldim, bütün bunların hiçbir yararı olmamıştı ona. Babasının bütün çabasına karşın, Mihey bir iş adamı da, usta bir dava vekili de olmadı. Yaşlı babası fikrini değiştirmiş olmasaydı, elbette bu konuda başarılı olacaktı. Evet babasının arkadaşlarıyla sohbetlerinden gerçekten de çok şey kapmıştı Mihey. Bildikleri ikiye katlanmıştı. Şimdi sıra öğrendiklerini uygulamaktaydı. Ne var ki, babası ölünce adliyeye girme olanağı da kalkmıştı ortadan. Bir baba dostu, alıp Petersburg'a götürmüş, bir devlet dairesinde katiplik görevine yerleştirmiş ve orada unutmıştu onu.

Böylece Tarantjev hayatı boyunca konunun yalnızca bir teorisyeni olarak kalmıştı. Latincesi de,

haklı haksız davaları istediği yöne çevirmekteki ustalığı da Petersburg'da bir işine yaramıyordu. Ne var ki, elverişsiz koşullar altında hiçbir zaman dışa çıkamayan, çıkma umudu da olmayan, uykuya dalmış bir gücün, ruhunda var olduğunu hep hissediyordu. Belki de bunun için, ruhunda işe yaramayan bir güç olduğu için Tarantiev kaba, kötü niyetli, her zaman öfkeli ve küfürbazdı.

Evrakları temize çekmek, dosyalamak gibi görevleri sevmiyor, küçümsüyordu. Yalnızca bir umut gülümsüyordu ona uzakta: kısa zamanda büyük paralar kazanabileceği tekel idaresine geçmek. Babasının onun için düşündüğü, ama ulaşamadığı yüksek dereceye ancak bu yolla yükslebileceğini umuyordu. Babasının ona hazırladığı, tasarladığı bu iş sahası, yaşam biçimi, rüşvet ve kurnazlık olanağı taşrada kalmıştı ve Petersburg'daki bu küçük görevinde şimdi bütün bunları resmi işler yerine dostluk ilişkilerinde kullanıyordu.

Ruhunda, aklında yalnızca rüşvetçilik vardı; yapacak bir işi de, ondan ricada bulunanlar da olmadığı için, bir yolunu buluyor, görev arkadaşlarını, eşini dostunu, karşısına kim çıkarsa kah kurnazlıkla kah yüzsüzlükle kendini ağırlamak zorunda bırakıyor, herkesi ona hak etmediği bir saygı göstermeye zorluyor, insanların üstüne üstüne gidiyordu. Üzerindeki eski giysiyi hiçbir zaman önemsemez, ama bol içkili bir yemeğe davet edilmediği gün olursa bunu yadırgardı.

Arkadaş çevresinde, herkese havlayan, hiç kimsenin kıpırdamasına izin vermeyen, ama aynı zamanda, nereden veya kimden gelirse gelsin, atılan bir parça eti havada kapan kocaman bir bekçi köpeği rolü oynardı.

Oblomov'u sık sık ziyarete gelen böyle iki kişi vardı.

Bu iki Rus proleterleri^[8] neden böyle sık uğrarlardı Oblomov'a? Nedenini çok iyi biliyorlardı: içki içmek, yemek yemek, iyi cins puro tütürmek için.. Burada sıcak, sakın bir sığınak ve her zaman, sevinçli olmasa da, kayıtsız bir karşılama buluyorlardı.

Peki Oblomov neden izin veriyordu gelmelerine? Bunu kendisi de pek bilmiyordu. Uzak Oblomovka çiftliklerinde yiyecek bir şeyi de, bir mesleği de olmayan, çalışmaya elleri varmayan, yalnızca midelerini doldurmayı bilen, ama her zaman bir rütbesi, unvanı olan çok sayıda kadın ve erkek sığıntı vardı. Anlaşılan, bugün hala böylelerinin olması da bundandır.

Yaşamlarında bu çeşit takıntılarının bulunması kendileri için zorunlu olan, zevk düşkününü böyle insanlar da vardır: Çevrelerinde gereksiz insanların bulunmasını isterler. İki bir kaybolan tütün tabakasını kim arayıp bulacak veya yere düşen mendili kim eğilip kaldıracak?.. Kime yakınacak baş ağrısından? Gördüğü kötü bir rüyayı kime anlatacak, yorumlamasını kimden isteyecek? Uykuya dalıncaya kadar kim kitap okuyacak ona, uyumasına yardım edecek? Ayrıca, en yakın kasabaya alışveriş yapması için de gönderilir bu proleterler. Ara sıra çiftlik işleriyle de ilgilenirler. Her işi ev sahibi yapacak değil ya!

Gürültü patırtı yapardı Tarantiev, Oblomov'un durgunluğunu, can sıkıntısını dağıtırdı. Bağırıp çağırır, tartışma çıkarır, birtakım oyunlar yapar, böylece kendini uyuşukluğa kaptıran Oblomov'u konuşmak, bir şeyler yapmak zorunluluğundan kurtarırdı. Tarantiev uykunun ve tembelliğin sindiği odaya canlılık, kimi zaman da dışarıdan haberler getirirdi. Oblomov, karşısında canlı hareketler yapan, konuşan hayat dolu bir şeyi parmağını kıpırdatmadan dinleyebilir, seyredebilirdi. Ayrıca, Tarantiev'in ona işe yarar birtakım öğütler verebileceğine de inanırdı.

Oblomov, Alekseyev'in ziyaretine başka, daha önemli bir nedenle de katlanırdı. Canının istediği

gibi vakit geçirmek, yani sessiz olmak, uyuklamak veya odanın içinde dolaşmak istediğinde kuşkusuz, varlığını hissettirmezdi ona Alekseyev: O da susar, uyuklar veya eline bir kitap alır, tembel tembel esneyerek resimlerine bakar, bazı yerlerini okurdu. Gerekirse üç gün süreyle yapardı bunu. Oblomov yalnız kalmaktan sıkılırsa, bir şeyler anlatmak, okumak, bir şeyleri tartışmak, heyecanını açığa vurmak isterse, onu dinlemeye hazır, sadık bir dinleyicisi; onun suskunluğunu da, konuşmasını da, heyecanını da paylaşan bir insan bulunurdu yanında.

Öteki konuklar, pek sık uğramazlardı ona ve ilk üç konuğun yaptığı gibi, uğradıklarında da bir dakika kalır, giderlerdi. Oblomov'un onlarla ilişkisi giderek zayıflamakta, canlılığını yitirmekteydi. Ziyaretleri sırasında ilgisini çeken beş dakikalık bir konuşma sonunda (bu kadarı yeterli gelirdi ona), susardı. Oysa kendisinin de konuklarına karşılık vermesi, onları ilgilendiren konularda onlarla konuşmayı sürdürmesi gerekirdi. Çünkü insanlarla iç içeydiler onlar: Her biri hayatı Oblomov'un anlamak istediği gibi değil, kendince anlardı. Ama gene de gelip gidiyorlardı Oblomov'a: Ama o hoşlanmıyordu bundan, böylesi bir yaşamdan uzak durmaya çalışıyor, ruhuna yakın bulmuyordu.

Yalnızca bir kişiden hoşlanıyordu, ama o da huzursuz ediyordu onu. O kişi haberleri de, sosyeteyi de, bilimi de, hayatı da seviyordu. Ama sanki biraz daha derinden, sıcak, yürekte seviyordu. Oblomov, herkese karşı yakın olsa da, yalnızca onu yürekte sever, yalnızca ona güvenirdi. Bunun nedeni belki de birlikte büyümeleri, okul arkadaşları olmaları, çoğu zaman bir arada bulunmalarıydı. Andrey İvanoviç Şoltz' du bu kişi.

Bir yere gitmişti Şoltz, ama her an bekliyordu onu Oblomov.

IV

Tarantsev kılı elini Oblomov'a uzatıp tane tane, "Selam hemşerim," dedi. "Ne o, bu saate kadar hala kütük gibi yatıyor musun?" Oblomov yorganı üzerine çekerek karşılık verdi:

"Yaklaşma bana, yaklaşma. Soğuktan geliyorsun!"

"Amma da yaptın ha! Soğuktan geliyormuşum! Neyse, hadi, elimi uzatıyorum sana, sıksana! Saat neredeyse on iki olacak, beyefendi hala yatakta!"

Oblomov'u tutup yataktan kaldırmak istedi, ama Oblomov daha önce davrandı, çabucak sarkıttı bacaklarını yattığı yerden, hemen iki terliğini de buldu. Esneyerek, "Ben de kalkıyordum zaten," dedi.

"Senin nasıl kalktığını bilirim ben. Yemek saatine kadar dönüp durursun yatakta. Hey, Zahar! Nerelerdesin, ihtiyar bunak? Hemen gel buraya, efendini giydir."

Zahar odaya girerken Tarantsev'e bakarak söyleniyordu:

"Önce kendinize bir Zahar bulun da, ondan sonra böyle böğürün! Berbat ettiniz ortalığı, sanki bir satıcı girdi odaya!" "Konuşuyor bir de, suratsız herif!" dedi Tarantsev.

Yanımdan geçmekte olan Zahar'a arkadan bir tekme atmak için bacağını kaldırmıştı ki, Zahar birden durdu, Tarantsev'e doğru dönüp diklendi.

"Hele bir dokunun!" dedi. "Ne demek oluyor bu?" Kapıya doğru yürüyerek, "Ben gidiyorum..."

Oblomov, “Yeter artık Mihey Andreyeviç!” dedi. “Sakin ol biraz! Ne diye rahat bırakmıyorsun adamcağızı? Hadi Zahar, sen de ne getireceksen getir!”

Zahar odadan çıkıp efendisinin giysileriyle döndü. Önünden geçerken ters ters baktı Tarantyev’in yüzüne.

Oblomov, Zahar’a dayanarak, çok yorgun, bitkinmiş gibi isteksiz, ayağa kalktı, gene isteksiz, büyük koltuğa yürüdü, çöktü ve oturur oturmaz kıpırdamadan, öylece kaldı. Zahar sehpanın üzerinden pomadı, tarağı, fırçayı aldı, efendisinin başına pomat sürdü, saçlarını iki yana ayırdı, fırçayla düzelttikten sonra sordu:

“Elinizi yüzünüzü yıkayacak mısınız?”

“Biraz sonra,” dedi Oblomov. “Sen odana gidebilirsin artık.” Zahar Oblomov’un saçlarıyla ilgilenirken Tarantyev birden Alekseyev’e döndü:

“Vay, siz de burada mıydınız?” dedi. “Görmedim sizi. Neden gelmiştiniz? Sizin şu akrabamız amma da öküzmüş! Kaç zamandır söylemek istiyordum bunu size...”

Alekseyev ürkek, şaşırılmış, Tarantyev’in yüzüne bakarak karşılık verdi:

“Hangi akrabamdan söz ediyorsunuz? Akrabam falan yoktur benim.”

“Şey işte canım, memur olan, neydi adı?.. Soyadı Afanasyev olan... Nasıl akrabamız olmazmış? Evet, akrabamızdır.”

Alekseyev, “Ama benim soyadım Afanasyev değil, Alekseyev; ayrıca, hiç akrabam da yoktur benim.”

“Nasıl akrabamız değilmiş? Sizin gibi silik herifin teki; adı Vasili, baba adı da Nikolayev, yani sizin gibi Vasili Nikolayev...”

“Yemin ederim, akrabam falan değildir. Benim adım İvan Alekseyev...”

“Her neyse, fark etmez, size benziyor ya... Ama öküzün tekidir, bir gördüğünüzde söyleyin kendisine bunu.”

Alekseyev tütün tabakasını açarken, “Tanımıyorum ben onu,” dedi, “kendisiyle hiç de karşılaşmış değilim.”

“Tütün verin bana!” dedi Tarantyev. “A! Adi tütünmüş sizinki, Fransız tütünü değil, öyle mi?” Tütünü kokladıktan sonra ekledi, “Gerçekten de öyleymiş...” Sonra sert bir tavırla sordu, “Neden Fransız tütünü kullanmıyorsunuz?” Tarantyev daha sonra gene sürdürdü önceki konuşmasını, “İnanın, sizin o akrabamız kadar öküzünü görmedim.. Bir ara, bundan iki yıl kadar önce, elli ruble borç almıştım kendisinden. Elli rublenin lafı mı olurmuş? Unutup gider insan, değil mi? Hayır, aradan bir ay geçmişti ki başladı, beni nerede görse ‘Ne oldu bana borcunuz?’ diye sorup duruyor. Bıktırdı artık! Bu yetmiyormuş gibi, dün bizim daireye geldi. Şöyle demesin mi: ‘Sanırım maaşınızı almışsınızdır, şimdi ödeyebilecek misiniz borcunuzu?’ Çıkarıp maaşımı verdim kendisine, ama herkesin içinde öyle bir rezil ettim ki onu, kapıyı zor buldu. ‘Yoksul biriymiş, bu para kendisine gerekiymiş!’ Bana gerekli değil sanki!

Ona birden elli ruble verebilecek kadar zengin biri miyim ben? Ver bir puro da içelim hemşerim.”

Oblomov, etajeri göstererek karşılık verdi:

“Purolar orada, kutuda.”

Her zamanki tembel, hoş haliyle, dalgın, çevresinde neler olup bittiğinin farkında olmadan, neler konuşulduğunu dinlemeden oturuyordu koltukta. Küçük, beyaz ellerini haz duyarak seyrediyor, okşuyordu.

Tarantjev kutudan bir puro aldıktan sonra Oblomov’a bakarak sert bir tavırla sordu:

“Ee? Eski puroların bunlar senin?”

Hiç düşünmeden karşılık verdi Oblomov:

“Evet, eski purolarım.”

“Ama ben sana yurtdışından gelme başka purolar al dememiş miydim? Söylediklerimi böyle tutuyorsun aklında işte! Bir dahaki cumartesiye geldiğimde kesinlikle dediğim purolar olsun kutunda, yoksa uzun süre uğramam bir daha buraya.” Puroyu yaktıktan, dumanının bir bölümünü dışarı savurup bir bölümünü içine çektikten sonra ekledi, “Aman ne iğrenç şey! içilmez bu!

Oblomov esneyerek, “Bugün erken geldin Mihey Andreyeviç,” dedi.

“Ne o, bıktın mı benden?”

“Hayır canım, öyle demek istemedim! Öylesine söyledim. Genelde yemek saatine yakın uğrarsın da, oysa saat daha on iki.” “Yemekte neler var, öğrenmek için özellikle erken geldim. Hep entipüften şeyler yediriyorsun bana. Bugün ne yemekler hazırlattığını öğreneyim dedim.”

“Git mutfakta sor,” dedi Oblomov.

Tarantjev çıktı.

Biraz sonra dönünce, “İnsaf yani!” dedi. “Sığır etiyle dana eti... Eh be Oblomov kardeş, yaşamasını bilmiyorsun sen! Bir de çiftlik sahibi olacaksın! Bey dediğin böyle mi olur? Bir esnaf gibi yaşıyorsun sen. Eşini dostunu nasıl ağırlaman gerektiğinden haberin yok! Peki Madera şarabı aldırдың mı?”

Onun ne dediğini neredeyse dinlemeden karşılık verdi Oblomov:

“Bilmiyorum, Zahar’a sor. Şarap vardır sanırım.”

“Almanlardan aldığın şu önceki şarap mı? Bırak onu, şarabı İngilizlerin dükkanından alacaksın.”

“İçeride olan yeter şimdilik,” dedi Oblomov. “Bir de şarap almaya adam yollamaya değmez!”

“Sen bana ver parayı, ben dönüşte alır gelirim. Bu arada bir yere de uğramam gerekiyor çünkü.”

Oblomov çekmeceyi karıştırdı, zamanın kırmızı bir on rublelik banknotunu çıkardı.

“Madera yedi ruble,” dedi. “Burada on ruble var.”

“Onu ver, üstünü getiririm sana, korkma!”

Oblomov’un elinden banknotu kaptı Tarantjev, hemen cebine indirdi. Şapkasını giyerken, “Ben gidiyorum,” dedi, “Saat dörtten sonra gelirim. Bir iki yere uğrayacağım. Tekel idaresinde bir iş bulacaklar bana, söz verdiler... Bak ne diyeceğim İlya İlyiç, bugün Yekateringofa gitmek için bir

araba kiralayacak mısın? Beni de götürürdün.”

Oblomov hayır anlamında başını salladı.

Tarantiev, “Ne o, tembelliğinden mi, paraya kıyamadığından mı?” dedi. “Ah lapacı seni! Neyse, şimdilik hoşça kal...”

“Bekle Mihey Andreyeviç,” dedi Oblomov. “Sana bir şey danışmam gerekiyor.”

“Nedir? Çabuk söyle, zamanım yok.”

“Bir anda iki felaket birden geldi başıma. Evden çıkarıyorlar beni.” “Kiranı ödemiyorsundur, oh olsun sana!” dedi Tarantiev. Çıkmak istedi. Oblomov durdurdu onu.

“Bekle!” dedi. “Her zaman peşin öderim ben kirayı. Hayır, ev sahibi daireyi genişletmek istiyor... Dursana! Acelen ne? Bu durumda ne yapmalıyım, söylesene bana. Bir hafta içinde evi boşaltmam için sıkıştırıyorlar beni...”

“Danışmanın mıyım ben senin?.. Sanmayasın ki...”

Oblomov, “Bir şey sandığım yok benim,” dedi. “Gürültü edeceğine, bağırıp çağıracağına, ne yapmam gerekiyor, onu söyle... Bu işleri bilirsin sen...”

Tarantiev onu dinlemiyordu artık, bir şeyler düşünmeye başlamıştı. Şapkasını çıkarıp oturduktan sonra şöyle dedi:

“Eh, öyle olsun bakalım. Hadi, dua et bana, yemeğe şampanya aldır: İşin oldu sayılır.”

“Nasıl?” diye sordu Oblomov.

“Şampanya aldıracak mısın?”

“Vereceğin akıl buna değerse, evet...”

“Yo, akıl vermeye değmeyen sensin... Boşuna ne diye akıl vereyim ki sana?” Alekseyev’i göstererek ekledi, “İnanmıyorsan ona veya onun akrabasına sor.”

Oblomov rica ediyor gibi, “Eh, yeter artık,” dedi. “Hadi ne söyleyeceksen söyle.”

“Şöyle yapacaksın: Yarın yeni bir daireye taşınacaksın...”

“Eh! Bu ne hoş bir akıl böyle! İyi akıl veriyorsun insana doğrusu! Bunu sen söylemeden önce de biliyordum...”

Sesini yükseltti Tarantiev:

“Sus hele, sözümü kesme! Vıborg yakasına, bir arkadaşımın yanına taşınıyorsun...”

“Bu da nereden çıktı? Vıborg yakasına mı? Dediklerine göre, kışın kurtlar iniyormuş oraya.”

“Olabilir. Adalar dan geliyorlar, seni ne ilgilendirir bu?”

“Can sıkıntısından patlar orada insan, kimsecikler yoktur ortalıkta, sokaklarda in cin top oynar.”

“Yalan! Bir kadın arkadaşım oturuyor orada: Kocaman bahçeli bir evi var. İyi bir kadındır, duldur, iki çocuğu var. Bekar kardeşi de onun yanında kalıyor. Kardeşi kafası çalışan bir insandır.” Alekseyev’i göstererek sürdürdü konuşmasını, “Şu köşede oturan gibi değildir yani, seninle beni

cebinden çıkarır!..”

Oblomov sabırsızlanmaya başlamıştı.

“Bütün bunlardan bana ne?” dedi. “Oraya taşınmayacağım.” “Taşınıp taşınmayacağını göreceğiz... Hayır, benden sana akıl vermemi istediysen, dediğimi de yapacaksın.”

Oblomov kararlı, “Taşınmayacağım,” dedi.

Tarantiev şapkasını başına geçirip, söylenerek kapıya yürüdü: “Ne halin varsa gör!”

“Söylesene, o ıssız yere ne diye taşınayım? Buralarda bir daire bulamaz mıyım yani? Başımda böyle bir bela varken...”

Tarantiev kapıda durup geri döndü.

“Ne tuhaf bir insansın sen! Nedir seni buraya bağlayan?”

“Ne mi? Her yere yakın... dükkanlara, tiyatroya, ayrıca eşime dostuma... Kentin merkezi burası, ayrıca, her şey...”

Oblomov’un sözünü kesti Tarantiev:

“Ne dedin? Söylesene, evden ne zaman çıktığın var ki? Ne zamandır tiyatroya gitmiyorsun? Hangi eşine dostuna gidiyormuşsun? İzinle sorabilir miyim, ne işine yarıyor kentin merkezi?” “Ne demek, ne işime yarıyor? Çok şey için işime yarıyor!” “Gördüğün gibi, kendin de bilmiyorsun! Oysa, düşün ki, temiz yürekli bir kadın olan arkadaşımın yanında huzur içinde yaşayacaksın. Kimse rahatsız etmeyecek seni. Ne bir gürültü ne bir bağış çağrış. Her yer pırıl pırıl, tertemiz. Baksana, burada handa gibisin, üstelik bir bey, bir çiftlik sahibiyken!.. Oysa orası tertemiz, sessiz sakin. Canın sıkıldığında sohbet edebileceğin biri de var. Benden başka kimse de uğramayacak sana. Çocuklar bile var, istediğin kadar oynarsın onlarla! Daha ne istiyorsun? Üstelik karın da büyük olacak. Burada ne kadar kira veriyorsun?”

“Bin beş yüz.”

“Orada ise, neredeyse bütün ev için bin ödeyeceksin! Ayrıca, odaları çok güzel, aydınlık! Kadıncağız uzun zamandır sessiz, düzenli bir kiracı arıyordu. Seni söyleyeceğim ona...”

Oblomov hayır anlamında dalgın dalgın, iki yana salladı başını. Tarantiev, “Saçmalıyorsun, oraya taşınacaksın!” dedi. “Düşünsene, masrafların yarıya düşecek: Yalnızca kiran beş yüze iniyor. Yemeklerin bir kat daha güzel ve temiz olacak. Ne aşçı kadın ne Zahar’ın çalıp çırpması...”

Holden bir homurdanma geldi.

Tarantiev sürdürdü konuşmasını:

“Hayatın düzene girecek. Oysa şimdi burada yemek masasına oturmak hiç hoş değil... Biber istersin, yoktur, sirke alınmamıştır, bıçaklar pistir, çamaşırlarının kaybolduğunu kendin söylüyorsun, her yer toz içinde, insan iğreniyor! Oysa orada evi çekip çevirecek olan bir kadın. Sen de, o salak Zahar da bir şeye karışmayacaksınız...” Holden gelen biraz önceki homurdanma bu kez daha güçlü duyuldu.

Tarantiev konuşmasını sürdürdü:

“Bu yaşlı köpeğin de bir şey düşünmesi gerekmeyecek: Her şeyin hazır olacak. Düşünecek ne var bunda? Taşın, olsun bitsin...” “Birden nasıl yapayım bunu?” dedi Oblomov. “Durup dururken neden Vıborg yakasına taşınmak...”

Tarantiev yüzünden terini silerken, “Şuna bak! Mevsim yaz: Yazlığa gitmiş gibi olacaksın. Bu Gorohovaya Caddesi’nde ne diye çürüyüp gideceksin?.. Bezborodkoların parkı^[9] orada. Hemen yanında Ohta, iki adım ötede Neva, evinin önünde kendi bahçen! Toz yok, boğucu sıcak yok! Hiç düşünme. Ben yemekten önce gidiveririm oraya. Bir araba kirala... Yarın da taşınırsın...”

“Ne biçim adamsın!” dedi Oblomov. “Tanrı bilir neden, durup dururken tutturdu Vıborg yakasına taşın diye... Aklın alacağı şey değil bu! Hayır, burada kalabilmem için bir şeyler düşün sen. Sekiz yıldır bu evdeyim, buradan başka bir yere de taşınmak istemiyorum...”

“Elbette taşınacaksın. Hemen şimdi arkadaşım o bayana gidiyorum. Tekel işini başka bir gün öğrenirim...”

Kapıdan çıkıyordu ki, Oblomov durdurdu onu.

“Dur hele, Nereye gidiyorsun? Daha önemli bir sıkıntım daha var. Bak, nasıl bir mektup geldi kahyamdan? Oku da ne yapacağımı söyle bana.”

“Ne beyinsiz adamsın!” dedi Tarantiev. “Elinden bir şey gelmez! Her şeyi benden beklersin! Adam değil, otsun sen, ot!” Oblomov, “Mektup nerede?” dedi. “Zahar, Zahar! Gene bir yerlere sıkıştırdı mektubu!”

Tarantiev, yerdeki buruşmuş kağıdı göstererek şöyle dedi:

“İşte orada.”

“Sahi,” dedi Oblomov. Yerden alıp yüksek sesle okumaya başladı. Okumayı bitirdikten sonra sordu:

“Ne diyorsun? Ne yapmalıyım? Kuraklık bir yandan, köylülerden toplanamayan toprak kiraları bir yandan...”

Tarantiev, “Bitmişsin sen!” dedi. “Mahvolmuşsun!”

“Peki ama neden böyle söylüyorsun? Neden mahvolmuşum?” “Nasıl, mahvolmamışsın?”

“Mahvolmuşsam, o zaman ne yapmam gerektiğini söyle.”

“Söylersem ne vereceksin?”

“Tamam, söyledin ya, şampanya içeceksin. Daha ne istiyorsun?”

“Şampanya ev sorununu halletmem içindi. O sorununu hallettim, ama sen kıymetini bilmiyorsun, üstelik tartışıyorsun benimle, çok nankörsün! Git kendin bul ev öyleyse! Hem ne güzel bir evdi sana bulduğum! Öz kız kardeşinin yanındaymış gibi huzur içinde yaşayacaktın. İki çocuk, bekar bir ağabey, ben de her gün uğrayacaktım sana...”

Oblomov kesti Tarantiev’in sözünü:

“Pekala, iyi, iyi... Şimdi söyle bana, kahyanın bu mektubuyla ilgili ne yapacağım?”

“Hayır, yemeğe İngiliz birası ekle, o zaman söylerim.”

“Şimdi de İngiliz birası istiyor! Gözün doymaz mı senin...”

Tarantyevev şapkasını tekrar başına koyarken, “Neysel, hoşça kal,” dedi.

“Aman Tanrım! Kahya ‘belki iki bin eksik’ göndereceğini yazıyor, adam hala İngiliz birası istiyor! Hadi, peki, İngiliz birası da al.”

“Daha para ver öyleyse!”

“On rublenin üstünü alacaksın ya?”

“Ya Viborg yakasına araba parası?”

Oblomov istemeye istemeye çıkarıp bir ruble daha verdi Tarantyevev’e.

Tarantyevev rubleyi cebine indirirken, “Sana şunu söyleyeyim ki, sahtekarın teki senin o kahyan,” diye başladı. “Ağzını açıp, enayi gibi güveniyorsun ona. Sana neler yutturduğunun farkında değilsin! Kuraklıkmiş, ürün kötüymüş, köylüler ödeme yapmıyorlarmış, kaçıyorlarmış... Hepsi yalan! Duyduğuma göre, bizim oralarda, Şumilova’da geçen yıl ürün çok iyiymiş, bütün köylüler ödemesi gereken parayı ödemiş, ama nedense, senin yerinde sözüm ona kuraklık olmuş. Oysa senin çiftlikle Şumilova arası ancak elli verstidir. Peki neden orada yanmamış ekin? Bir de köylünün para ödemediğini söylüyor! Bizim oralarda yapılacak iş mi yokmuş? Ah sahtekar! Gösteririm ben ona! Kaçan köylülere gelince, sanırım bir şeyler alıp, öyle salmıştır adamları. Durumu polis şefine bildirmeyi düşünmemiştir bile.”

“Olamaz,” dedi Oblomov. “Polis şefinin verdiği cevabı bile yazmış mektubunda, o kadar doğal ki...”

“Hadi canım sen de! Bir şeyden anladığın yok senin. Bütün sahtekarlar yazacaklarını doğal yazarlar. İnan bana!” Andreyev’i göstererek sürdürdü konuşmasını:

“Sözgelimi, bak şu adama, dürüst biri, kuzu kuzu oturuyor oturduğu yerde, ama doğal yazabilir mi? Asla yazamaz. Oysa akrabasının öküz, şeytanın teki olduğunu boşuna söylemiyorum, işte o yazabilir doğal... Ama sen yazamazsın! Demek oluyor ki, senin kahyan şeytandır, onun için de doğal yazabiliyor. Farkında değil misin, ne güzel birbirine bağlamış sözcükleri? Kaçan köylüleri geri getirecekmiş.”

“Peki ne yapmalıyım bu adamı?” diye sordu Oblomov.

“Hemen değiştir.”

“Yerine kimi getireceğim? Köylüleri iyi tanımıyorum ki. Bakarsın, bir başkası daha beter çıkar. On iki yıldır hiç gitmedim ki köye...”

“Şimdi git. Başka yolu yok bunun. Yazı orada geçir, yaz sonunda da doğrudan yeni dairene gelirsın. Ben hazırlarım orayı sana.”

Oblomov canı sıkkın, “Yeni daireye taşınmak, köye gitmek, aman aman! Ne zor şeyler öneriyorsun bana! Aşırıya kaçmadan bir orta yol söyleyen ya...”

“Ah İlya İlyiç dostum, kötü senin sonun... Senin yerinde olsaydım çoktan, çiftliğimi devlete ipotek edip, oradan elime geçen parayla başka bir çiftlik, veya burada iyi yerde kendime bir ev satın alırdım. Burada bir ev senin çiftliğinden değerlidir. Sonra onu da ipotek eder, bir başka ev satın

alırdım... Ver bana çiftliğini, gör bak neler yapıyorum! Herkes benden söz eder.”

Oblomov, “Kendini övmeyi bırak da, bu evi boşaltmamamın, köye gitmememin, bu işleri halletmemin bir yolunu bul bana...”

“Sen hiç kımıldamayacak mısın yerinden?” diye sordu Tarantiev. “Şu haline bak: Ne işe yararsın sen? Vatana millete ne faydan olabilir? Köye gidemezmiş!”

“Dur bakalım, köye gitmem için erken daha... Önce, orada yapacağım işlerin planını tamamlamalıyım...” Birden yükseltti sesini Oblomov, “Bak ne diyeceğim Mihey Andreyeviç! Benim yerime sen gitsene oraya. Bu işleri bilirsin, bölgenin de yabancısı değilsin. Masraflarını fazlasıyla karşılarım.”

Tarantiev mağrur bir tavırla karşılık verdi:

“Kahyan falan olduğumu mu sanıyorsun sen benim? Hem ayrıca, uzun zamandır köylülerle bir işim olmadı, yabancılaştım onlara...” Oblomov bir süre düşündü, sonra, “Ne yapabilirim, inan bilmiyorum,” dedi.

Tarantiev akıl verdi ona:

“Polis şefine bir mektup yaz, kahyanın kaçan köylülerden ona söz edip etmediğini sor, köye gitmesini rica et; sonra, polis şefinden, kahyanın neler yaptığıyla ilgili bir rapor istemesi için bir mektup da valiye yaz. ‘Çok saygıdeğer efendimiz, bir evladınız olarak kabul edin beni ve kahyanın ihaneti yüzünden beni bekleyen korkunç bir felaketten kurtulmama yardım ediniz. Karımla, küçük yaşta on iki çocuğumla aç, evsiz barksız sokaklarda kalmamıza engel olunuz...’”

Güldü Oblomov.

“Çocuklarımı görmek isterse, o kadar çocuğu nerede bulacağım?” “Saçmalama! Sen öyle, ‘on iki çocuğumla’, diye yaz. İlgilenmeyecektir nasıl olsa, polis şefinden rapor falan da istemeyecektir, ama böylesi daha ‘doğal’ olacaktır... Vali mektubunu sekreterine verecektir. Ama sen bir mektup da ona yazacaksın. Elbette başka şeyler daha ekleyeceksin sekretere yazdığın mektuba. O gerekeni yapacaktır. Bu arada sen komşularından yardım iste. Kimler var orada?” “Hemen yakında Dobrının oturuyor,” dedi Oblomov. “Buradayken sık görüşüyordum kendisiyle, şimdi orada.”

“Ona da bir mektup yaz, ricada bulun, şöyle de: ‘Böylece büyük bir iyilikte bulunacaksınız bana, bir Hristiyan, bir dost, bir komşu olarak minnettar kalacağım size.’ Ayrıca, zarfa Petersburg’dan bir hediye de koy... Bir kutu puro falan... Bu dediklerimi yap, yoksa bir sonuç alamazsın. Mahvolursun! Benim kahyam böyle şeyler yapmaya kalkışacak olsa icabına bakarım! Posta ne zaman gidiyor oraya?” “Yarından sonra.”

“Hadi otur, hemen yaz.”

Oblomov, “Posta yarından sonra, dedim ya, acele etmeme ne gerek var?” dedi. “Yarın da yazabilirim. Beni dinle Mihey Andreyeviç,” diye ekledi, “‘Bir iyilik’ yaptın, sonunu da getir bari. Ben de yemeğe balık veya tavuk falan aldırırım senin için.”

“Daha ne var?”

“Otur ve yaz şu mektupları. Hemencecik yazıverirsin, senin için üç mektup yazmak ne ki?” Oblomov gülümsemesini gizlemeye çalışarak ekledi: “Sen çok ‘doğal’ anlatırsın her şeyi... İvan

Alekseyeviç de temize çeker...”

Tarantjev, “Eh!” dedi. “Daha neler! Bana mektup yazdırmaya kalkışıyorsun! Üç gündür dairede bile bir şey yazdığım yok. Yazmaya başlar başlamaz sol gözümünden yaş boşalıyor, zonkluyor. Sanırım üşüttüm gözümü. Öne eğilince başım da dönüyor... Çok tembelsin, çok! Bu gidişle sonun kötü senin İlya İlyiç. Beş para etmez bir adamsın!”

Oblomov, “Ah, hiç değilse Andrey bir an önce gelseydi! Her şeyi hallederdi...”

Tarantjev kesti Oblomov’un sözünü:

“Tam sana bu iyiliği yapacak adamı buldun işte! Kahrolası Alman, ne hinoğlu hindir!..”

Tarantjev’in yabancılara karşı içgüdüsel bir nefreti vardı. Onun gözünde bir Fransız, bir Alman, bir İngiliz sahtekardan, dolandırıcıdan, dalavereciden başka bir şey değildi. Uluslar arasında ayırım bile yapmazdı. Onun için her ulusun insanı aynıydı.

Oblomov sert bir tavırla, “Beni dinle Mihey Andreyeviç,” dedi, “Ağzından çıkanı kulağın duysun diye kaç kez uyardım seni. Özellikle de yakın dostlarımdan söz ederken...”

Tarantjev öfkeli, “Yakın dostlarından!” dedi. “Ne yani, Andrey akraban falan mı oluyor? Adam düpedüz, bir Alman.”

“Ama akrabamdan da yakındır bana. Birlikte büyüdük, birlikte okuduk, kimsenin ona dil uzatmasına izin vermem...”

Tarantjev’in yüzü öfkeden kıpkırmızı olmuştu.

“Ya! Demek, bir Alman’a değişiyorsun beni! Öyleyse bir daha adımımı atmam buraya.”

Şapkasını giydi, kapıya yürüdü. Hemen yumuşadı Oblomov.

“Bir dostum olarak ona saygı duyman, ondan söz ederken daha dikkatli olman gerekirdi,” dedi. “Senden bütün istediğim bu kadardı işte!”

Tarantjev büyük bir küçümsemeyle karşılık verdi:

“Bir Alman saygı duymak ha! Nedenmiş?”

“Söyledim sana: Hiç değilse, onunla birlikte büyüdüğümüz, okuduğumuz için...”

“Aman ne önemli neden! Onunla birlikte büyüyen, okuyan az mı insan var!”

Oblomov, “Ama şimdi burada olsaydı,” dedi, “İngiliz birası da, şampanya da istemeden çoktan halletmişti sorunlarımı.”

“Ya! Demek suçluyorsun beni! Öyleyse senin İngiliz biranın da, şampanyanın da canı cehenneme! Şu parayı da al... Nereye koydum onu? Lanet şeyi nereye koyduğumu bile unuttum!” Cebinden yazılı, kirli bir kağıt parçası çıkardı.

“Hayır, bu değil!.. Nereye koydum şunu?..”

Telaşla ceplerini karıştırıyordu.

“Arama, yorma kendini,” dedi Oblomov. “Sende kalsın! Sitem falan ettiğim yok sana, yalnızca rica ettim, bana büyük iyilikleri dokunmuş bir insandan söz ederken biraz daha saygılı olmanı istedim...”

Öfkeyle itiraz etti Tarantjev:

“Büyük iyilikler ha! Tamam, dur hele sen, daha ne büyük iyilikler yapacak sana o!.. Her dediğini yap sen onun!”

“Bununla ne demek istiyorsun?”

“Şunu demek istiyorum ki, o Alman seni soyup soğana çevirdiğinde anlayacaksın, hemşerin bir Rus’u, serserinin teki bir Alman’a değişmekle yaptığın hatayı...”

“Beni dinle Mihey Andreyeviç...” dedi Oblomov.

“Dinleyeceğim bir şey kalmadı artık. Çok dinledim seni, çok derdini çektim! Ne hakaretlere katlandığımı Tanrı biliyor... Eminim, o herifin babası Saksonya’dan kaçtı, buraya geldi, adam oldu...”

“Ölüleri neden rahatsız ediyorsun? Babasının ne suçu var?” Tarantjev yüzünü buruşturdu, kolunu sallayarak, “İkisi de suçlu: baba da, oğlu da. Boşuna değil ‘Bu Almanlardan sakın,’ derdi bana babam. İnsanları çok iyi tanırdı!”

İlya İlyiç, “Peki, Ştoltz’un babasına neden kızılıyorsun?”

“Şunun için kızılıyorum: Bizim oraya geldiğinde üstünde başında bir şey yoktu, eylülün soğuşunda paltosuz dolaşıyordu, ama ölünce büyük bir miras bıraktı oğluna... Bunun anlamı nedir?”

“Topu topu kırk bin ruble bıraktı... Evlendiğinde karısı drahoma olarak bir şeyler getirmişti, geri kalanını da çocuklara ders vererek, çiftlik yöneterek kazandı: İyi bir maaş almıyordu. Gördüğün gibi, babasının bir kabahati yok. Şimdi oğlu neden suçlu olsun?” “İyi çocuk! Babasının kırk binini hemen üç yüz bin yapıverdi, yüksek bir devlet memuru ve bir bilim adamı oluverdi... Şimdi de seyahatlere çıkıyor! Beceremediği bir şey yok! Gerçek, iyi bir Rus becerebilir mi bütün bunları? Rus dediğin hiç acele etmeden, yavaşça, sessizce bir iş bulur kendine, onunla ilgilenmeye başlar! Maaşını alsın yeter ona... Ama bir de seninkine bak! Nasıl zengin olduğu belli; içki işinden olsa anlardım! Pis işler yapıyor! Elimde olsa, mahkemeye verirdim böylelerini.” Tarantjev konuşmasını sürdürdü, “Şimdi de Tanrı bilir, nerelerde dolaşıyordur! Başka ülkelerde ne işi var?”

“Okumak, oraları görmek, öğrenmek istiyor.”

“Okumak ha! Az mı okumuş? Ne okuyor oralarda? Yalan söylüyor, inanma: Kahyan gibi o da aldatıyor seni. Neler söylediğinin farkında mısın? Yüksek bir devlet memuru okuyor ha! Sen de okudun okullarda, artık okuyor musun?” Parmağıyla Alekseyev’i gösterdi. “O okuyor mu? Onun akrabası okuyor mu? Doğru dürüst insanlar arasında okuyan var mı? Ne o yani, orada Alman okullarında sırada oturup ders mi dinliyor? Yalan! Duyduğuma göre, bir makineyi görmek, beğenirse ısmarlamak için gitmiş. Besbelli, Rus parası basma makinesidir görmeye gittiği! Bence hapse tıkmalı onu... Birtakım hisse senetleri... Ah şu hisse senetleri... Öyle kızılıyorum ki!”

Oblomov kahkahalarla güldü. Tarantjev, “Neden gülüyorsun?” dedi. “Yalan mı söylüyorum?”

İlya İlyiç susturdu onu:

“Pekala, kapatalım bu konuyu artık! Nereye gideceksen git sen, yolun açık olsun. İvan Alekseyeviç’le yazarız biz o mektupları, bu arada çiftlik işleriyle ilgili planımı da bir an önce tamamlamaya, kağıda geçirmeye çalışacağım: İki işi bir arada yapacağım...” Tarantjev kapıdan çıkıyordu ki, birden durup geri döndü, hiç de öfkeli olmayan bir sesle, “Az kalsın unuttuyordum!”

dedi. “Sabah sabah bir iş için gelmişim sana. Yarın bir düğüne davetliyim. Rokotov evleniyor. Frakını versene bana hemşerim; gördüğün gibi, benimki biraz eskidi de...”

Tarantiev’in bu yeni isteği karşısında yüzünü buruşturdu Oblomov.

“Nasıl olur?” dedi. “Benim frakım büyük gelir sana...” Tarantiev onun sözünü kesti:

“Büyük veya küçük! Hatırlarsın, bir ara bana nasıl olacak diye senin ceketini giymiştim, tam bana göreymiş! Zahar, Zahar! Çabuk buraya gel, ihtiyar inek!”

Zahar bir ayı gibi homurdandı odasında, ama gelmedi. “Çağırırsana şunu İlya İlyiç,” dedi Tarantiev. “Ne kötü alıştırmışsın adamı?”

Oblomov seslendi:

“Zahar!”

Sobanın üzerinden yere atlama sesiyle birlikte Zahar’ın söylendiği duyuldu:

“Tanrı cezanızı versin!”

Odaya girince Tarantiev’e döndü.

“Nedir istediğiniz?”

İlya İlyiç, “Siyah frakımı getir!” dedi. “Mihey Andreyeviç üzerine olup olmadığına bakacak. Yarın düğüne gidecekmiş de...” Zahar kararlı, kesip attı:

“Frakı vermem.”

“Efendin emrediyorken nasıl vermezmişsin?” diye bağırdı Tarantiev. “Bu adamı ıslah evine neden göndermezsin sen İlya İlyiç?”

“Bir bu eksikti, bu yaşta bir ihtiyarı ıslah evine göndermek! Hadi Zahar, getir frakı, inat etme!”

Zahar soğuk, “Getirmeyeceğim!” diye karşılık verdi. “Önce bizim ceketimizle gömleğimizi getirsinler: Beş aydır kendilerinde konuk duruyorlar. Gene böyle, birinin isim gününde giyeceğim diye almışlardı, o gün bugündür ceketle gömleğin yüzlerini görmedik. Frakı vermem!”

Tarantiev kapıdan çıkarken, Zahar’a yumruğunu göstererek gözdağı verdi, öfkeli, “Neyse, hoşça kaim!” dedi. “Canınız cehenneme! Bak İlya İlyiç... Bir daire kiralayacağım sana... Duydun mu beni?”

Oblomov, bir an önce Tarantiev’den kurtulmak için sabırsız, “Peki, peki!” dedi.

Tarantiev konuşmayı sürdürüyordu, “Gereken her şeyi yaz mektupta. Bu arada valiye birbirinden küçük’ on iki çocuğunun olduğunu yazmayı da unutma sakın. Saat beşte çorba masada hazır olsun! Börek neden yaptırmadın?”

Oblomov cevap vermedi. Uzun süredir dinlediği yoktu artık Tarantiev’i. Gözleri kapalı, bambaşka şeyler düşünüyordu.

Tarantiev’in gitmesinden sonra odada on dakika süren derin bir sessizlik oldu. Kahyanın mektubu, taşınma kaygısı hayli kaçırmıştı Oblomov’un keyfini; Tarantiev’in gevezeliği de bir bakıma yormuştu onu. Neden sonra göğüs geçirdi. Alekseyev alçak sesle sordu ona: “Ne o, yazmayacak mısınız? İsterseniz, bir kalem yontayım size...” “Yontun,” dedi Oblomov. “Siz de bir yere gidiverin! Ben kendim yazarım. Yemekten sonra da temize çekersiniz.”

“Çok iyi olur efendim,” dedi Alekseyev. “Ben buradayken rahat yazamazsınız zaten, engel olmak istemem size... Bu arada ben de gider, Yekateringofa gitmek için sizi beklememelerini söylerim. Hoşça kalın İlya İlyiç.”

Ama onu dinlemiyordu İlya İlyiç. Bacaklarını altına almış, koltuğa neredeyse uzanmış, başı ellerinin arasında, uyukluyor mu, düşünüyor mu, belli değildi.

V

Aileden bir soylu olan onuncu derece devlet memuru Oblomov on iki yıldır, başka bir yere gitmeden, Petersburg’da yaşıyordu.

İlk zamanlar, anne babası hayattayken daha küçük, iki odalı bir evde, köyden yanında getirdiği uşağı Zahar’la yaşıyordu. Anne babasının ölümünden sonra ise kendisine, neredeyse Asya sınırında, uzak bir taşra ilinde miras kalan üç yüz elli köylüsü olan bir mülkün tek sahibi olmuştu.

Yılda eline geçen para zaman zaman beş binden sekiz on bin rubleye çıkmış; yaşam biçimi de ona göre değişmişti. Daha geniş bir daireye taşınmış, bir aşçı tutmuş, kendine bir çift de at satın almıştı.

O zamanlar gençti, pek canlı, hareketli olduğu söylenemese de, en azından, şimdikine oranla daha bir hareketliydi. Hayalleri vardı. Gelecekte çok şey bekliyor; şansına da, kendine de güveniyordu. Devlet hizmetinde yüksek bir göreve, önemli hizmetlere hazırlıyordu kendini. Petersburg’a da bu amaçla gelmişti. Ayrıca, toplum içinde kendine önemli bir yer edinmeyi de düşünüyordu. Daha sonra, uzak gelecekte, gençlik çağından orta yaşlılık çağına geçişte de mutlu bir aile hayatının hayalini kuruyordu.

Ama günler günleri, yıllar yılları izledi, yüzündeki tüyler sert sakala dönüştü, gözlerinin parlaklığı kalmadı, gözleri iki donuk nokta oldu, beli kalınlaştı, saçları acımasızca dökülmeye başladı, otuzlu yaşlar çaldı kapısını. Oysa, düşündüğü hiçbir alanda hala bir adım atmamıştı, on yıl önce olduğu yerde, yaşamın kapısının eşiğinde bekliyordu.

Ona göre hayat iki bölümdü: Biri çalışmak ile can sıkıntısı (ki onun için ikisinin sözcük anlamı aynıydı); öteki de huzur ile neşe. Bu yüzden, memurluk baştan ters gelmeye başlamıştı ona. Taşranın koynunda, yurdunun içten ve sıcak geleneklerinin, alışkanlıklarının içinde yetiştiği; yirmi yıl akrabalarının, dostlarının, tanıdıklarının arasında aile yaşamına çok alıştığı için, girmeyi düşündüğü devlet hizmetinin de bir çeşit aile hayatı, yani masa başında oturup, (babasının bir zamanlar yaptığı gibi), sakın sakın gelir-gider defterini işlemek gibi bir şey olduğunu sanıyordu.

Bir dairede memurların birbirine dostça bağlı olduğunu, uyumlu bir aile oluşturduğunu; sürekli olarak karşılıklı birbirinin huzurunu, mutluluğunu düşündüğünü; her gün görevde bulunmanın hiç de gerekli olmadığını, göreve gitmemek için havanın yağmurlu veya sıcak olmasının, düpedüz keyfinin yerinde olmamasının yeterli yasal mazeret kabul edildiğini sanıyordu.

Ama sağlığı yerinde bir memurun bir deprem olmadıkça göreve gelmemezlik edemeyeceğini, aksi

gibi, Petersburg’da hiç deprem de olmadığını; kuşkusuz, selin de bir mazeret sayılabileceğini, gelgelelim, onun da çok seyrek olduğunu anladığında ne kadar üzülmüştü.

Masasında, üzerlerinde “*acele*”, “*çok acele*” yazılı dosyalar birikmeye başladığında, değişik düzeltmeler yapması, notlar alması, dosyaları incelemesi, sanki şaka olsun diye *notlar* dedikleri iki parmak kalınlığındaki defterleri temize çekmesi gerektiğinde Oblomov daha da çok kara kara düşünmeye başlamıştı. Üstelik, herkes işini acele yapmasını istiyordu ondan, herkesin bir acelesi vardı, kimse dur durak bilmeden çalışıyordu. Elindeki işi bitirir bitirmez, henüz bir şey yapmamış gibi, bir başkasını alıyorlardı ele, onu bitirince onu da unutup, heyecanla üçüncü bir işe saldırıyordu. Hep böyle sürüp gidiyordu!

İki gece yataktan kaldırmışlardı onu, “notlar”ı temize çekmesini istemişlerdi. Birkaç kez de, birilerinin evinde konukken odacıyı yollayıp hep o “notlar” yüzünden, daireye çağırılmışlardı onu. Bütün bunlar korku salmıştı içine, canını çok sıkımsa başlamıştı. “Ne zaman yaşayacağım ben? Ne zaman?” diye soruyordu kendi kendine.

Baba evindeyken, daire müdürlerinin memurlarına bir baba gibi davrandığını duyardı. Bu yüzden daireyi, babanın güleç yüzlü müdür olduğu hoş bir aile olarak hayal ediyordu. Onun gözünde müdürler, yalnızca memurlarını düşünen, dairede veya dışarıda onların mutluluğunu amaçlayan, astlarını mükafatlandıran, onların yalnızca ihtiyaçlarıyla değil, eğlenceleriyle de yakından ilgilenen ikinci baba sayılırlardı.

İlya İlyiç müdürlerin, astlarının durumuyla çok yakından ilgilendiğini, öyle ki, onlara gece nasıl uyduklarını, bakışlarının neden bulanık olduğunu, başlarının ağrıyıp ağrımadığını sorduklarını sanıyordu. Ama göreve başladığının ilk günü büyük bir hayal kırıklığına uğramıştı. Müdür gelince dairede bir koşuşmadır, telaştır başlamıştı. Herkes ne yapacağını şaşırılmıştı, masanın altından bacağına vurarak birbirini uyarmışlardı. Bazıları görünüşünün yeterince düzgün olmadığı korkusuyla üstünü başını düzeltmiş, müdüre iyi görünmeye çalışmıştı.

Oblomov daha sonra fark etti ki, bazı müdürler, koşarak önlerine gelen astlarının yüzündeki şaşkınlığa varan korkuda hem kendilerine saygı hem göreve bağlılık hem de kimi zaman yetenek görmekteydi.

İyi, sevimli bir insan olan müdüründen İlya İlyiç’in korkmasına hiç gerek yoktu: Adamın kimseye hiçbir zaman bir kötülüğü dokunmamıştı, astları inanılmaz derecede hoşnuttular ondan, daha iyisini düşünemiyorlardı bile. Kimse kötü bir sözcük duymamıştı ondan, kimseye bağırmanın, kimseyi azarlamamıştı. Hiçbir zaman buyurmuyor, ancak rica ediyordu. Bir işin yapılmasını rica eder, evine çağırırken rica eder, rica ederek cezalandırırdı. Memurları dahil, kimseye sen diye hitap etmezdi.

Gelgeldim astları, onun karşısında yine de cesaretlerini kaybediyorlardı. Sevecen bir tavırla sorduğu bir soruya memurlar korkudan kendinde değillermiş gibi, her zamanki seslerine benzemeyen bambaşka bir sesle cevap veriyorlardı.

Müdür odaya girdiğinde İlya İlyiç’in üzerine de, nedenini bilmediği bir çekingenlik geliyordu. Müdür onunla konuşmaya başlar başlamaz onun da sesi değişiyor, inceliyor, iğrençleşiyordu.

Devlet dairesinde çalıştığı sürece, böylesine iyi niyetli bir müdürün yanında bile İlya İlyiç çok korkmuş, çok sıkıntı çekmişti. Sert, kılı kırk yaran bir müdürün emrine düşseydi başına neler gelirdi, bilinmez...

İki yıl kadar devlet hizmetinde çalıştı Oblomov: Bir üst rütbeye çıkmak için belki bir yıl daha çalışırdı, ama özel bir olay devlet hizmetinden istifa etmek zorunda bıraktı onu.

Önemli bir yazıyı Astrahan'a gönderecek yerde Arhangelsk'e göndermişti. Durum anlaşıldı, araştırıp olayın sorumlusunu buldular.

Dairede bütün memurlar merakla, müdürün Oblomov'u odasına çağırmasını, sakın, soğuk bir tavırla ona, yazıyı Arhangelsk'e kendisinin mi gönderdiğini sormasını, İlya İlyiç'in bu soruya vereceği cevabı bekliyordu. Kimileri onun bir cevap vermeyeceğini, çünkü veremeyeceğini söylüyordu.

İlya İlyiç, herkes gibi, müdürün işi bir uyarıyla geçiştireceğini bilse de, memurlara baktıkça kendisi de korkmaya başlamıştı. Oysa vicdanı herhangi bir cezadan çok daha önemliydi onun için.

Kendisine hak ettiği cezanın verilmesini beklemeden evine gitti Oblomov, daireye bir doktor raporu gönderdi. Raporda şöyle yazıyordu: "Altında imzam olan bu raporla bildiririm ki, tarafımdan muayene edilen onuncu dereceden devlet memuru İlya Oblomov'da, sol kalp odacığında büyüme tespit edilmiştir (*Hypertrophia cordis cum dilatatione ejus ventriculi sinistri*), ve hastanın sağlığını önemli ölçüde bozabilecek, hayati tehlike yaratabilecek kronik böbrek bozukluğu (*hetitis*) ve ayrıca, ağrı tespit edilmiş olup, bu durumun söz konusu kişinin göreve her gün gitmesini engelleyeceği anlaşılmıştır. Bu nedenle, hastalığının tekrarlanmaması, kendisine gelen nöbetlerin güçlenmemesi için hasta Bay Oblomov'un bir süre göreve gitmemesi ve genel olarak her türlü bedensel ve beyinsel çalışmadan uzak durması tarafımdan uygun görülmüştür".

Ancak yalnızca bir süre işe yarayabilirdi bu rapor. Bir gün iyileşecek, gene her gün göreve gitmesi gerekecekti. Bu hayata daha fazla dayanamazdı Oblomov, istifasını verdi. Devlet hizmetinde çalışma serüveni böylece sonlanmış, bir daha da tekrarlanmamıştı.

Dışarıda daha başarılıydı Oblomov. Petersburg'da geçirdiği ilk gençlik yıllarında durgun yüzü daha bir sık canlanıyor, gözleri daha uzun süre hayat ışığıyla parlıyor, bu ışıktaki aydınlık, umut, güç oluyordu. Herkes gibi heyecanlanıyor, umutlanıyor, önemsiz şeylere seviniyor ve gene önemsiz şeylerden acı duymuyordu. Ama bütün bunlar geçmişte kalmıştı; insanın her dostunu içten sandığı, her önüne gelen kadına Aşık olduğu, evlenme önerisinde bulunduğu, kalbini sunduğu, bunların bir bölümünü de gerçekleştirdiği (ama sonra hayatı boyunca pişmanlık duyduğu) geçmişte...

Hayatının bu devresinde İlya İlyiç'in payına da, çok sayıda güzel kadının tatlı, kadife gibi yumuşak, hatta tutkulu bakışı, sayısız çok şey vadeden gülümseme, iki-üç ayrıcalıklı öpücük, daha çok, acı gözyaşları eşliğinde dostça el sıkışlar düşmüştü.

Ama güzel kadınların tutsağı, kölesi olmamıştı hiçbir zaman, önlerinde yerlere kadar bile eğilmemişti. Çünkü onlara yakın olmanın kendisine fazladan bir telaş, sıkıntı getireceğini biliyordu. Bu nedenle, onları genelde uygun bir biçimde, uzaktan sevmeyi yeğlemiştir.

Kaderi arada bir, sosyete de bazı kadınlarla yakın olmak fırsatını veriyordu ona. Birkaç gün aşk ateşiyle yanıyordu içi. Ama aşk ilişkileri aşk romanına dönüşemiyordu: Daha başlangıçta bitiyordu, bir öğrenci aşkı gibi masum, sade, temiz olarak kalıyordu.

Özellikle de soluk yüzlerinde, mahzun ve çoğunlukla da siyah olan gözlerinde "acı dolu günlerin, bitmek bilmez gecelerin" hüznü okunan kızlardan uzak duruyordu. İç acılarından, sevinçlerinden

kimsenin haberdar olmadığı, gözlerinin altı morarmış kızlardan... Her zaman anlatacak bir şeyleri olan, ama anlatmaya kalkıştığında birden ürperen, gözyaşı dökmeye başlayan, sonra birden karşısındakinin boynuna sarılan, uzun uzun onun gözlerinin içine, sonra gökyüzüne bakan, hayatının mahvolduğunu söyleyen, sonra da bazen düşüp bayılan kızlardan... Korkuyla uzaklaşıyordu onların yanından İlya İlyiç. Çünkü hala tertemiz, saftı ruhu. Kızcağz bir zamanlar hayatının aşkını, coşkulu tutkusunu beklemiş, sonra beklemeyi bırakmış, umutsuzluğa düşmüş olabilirdi.

İlya İlyiç eşinden dostundan daha da soğuk bir biçimde uzaklaşmıştı. Kahyasının, köylülerin para ödemediklerini, ürünün kötü olduğunu yazdığı ilk mektubundan hemen sonra pek iyi dostu olan aşçısına yol verip yerine aşçı bir kadın tutmuş, sonra atlarını satmış, arkasından gereksiz “dostlarını” kendinden uzaklaştırmıştı.

Bir yere çıkmak istemiyordu canı. Her gün eve biraz daha fazla kapanıyordu.

Bir süre sonra sabahtan akşama kadar evde giyinik oturmaktan sıkılmaya başlamış; kravatını çıkarıp, yeleşinin düğmelerini çözüp koltuğa “yayılabileceği”, bir saatçik kestirebileceği çoğunlukla bekar olan yakın ahbabları dışında birilerine yemeğe gitmeye üşenir olmuştu.

Bir süre sonra akşam toplantılarına gitmekten de hoşlanmamaya başladı: Çünkü bunun için her gün frak giymesi, tıraş olması gerekiyordu.

Bir yerde saunaya sabahları girmenin yararlı, akşamları girmeninse zararlı olduğunu okumuş, bu nedenle rutubetten korkmaya başlamıştı.

Bütün bu tuhaflıkları arasında, arkadaşı Şoltz onu bazen insanların arasına sokmayı başarabiliyordu. Ne var ki, Şoltz sık sık ayrılıyordu Petersburg’dan; Moskova’ya, Nijni’ye, Kırım’a, kimi zaman da yurtdışına gidiyordu. Şoltz’un yokluğunda Oblomov tekrar, onu ancak olağandışı bir olayın (ama böyle bir olayın olduğu da, olacağı da yoktu) çekip çıkarabileceği yalnızlığına gömülüyordu.

Aradan yıllar geçince bütün bunlara çocuksu bir ürkeklik, her şeyden bir tehlike ve kötülük beklentisi eklendi. Oysa onun, dışarıdaki her türlü olaydan uzak günlük yapayalnız yaşantısında bunların hiçbiri yoktu...

Sözgelimi, yatak odasının üzerinde tavan arasında bir tıkırtı duyduğunda korkmuyordu, alışmıştı buna. Ayrıca, odasının ağır havasının, sürekli evde oturmasının sağlığına gecenin rutubetinden çok daha zararlı olduğu hiç aklına gelmiyordu. Her gün midesini yeniden doldurmasının bir çeşit intihar olduğunu düşünemiyordu. Alışmıştı bütün bunlara, korkmuyordu.

Hareketli olma, canlılık, insanların arasında olma, koşuşturma gibi alışkanlıklarını yitirmişti. Kalabalık arasında boğulacak gibi oluyordu. Kayığa binse, karşı kıyıya varabileceğine pek umudu olmuyor, arabaya binse, atların gemi azıya alacağından, arabayı devireceklerinden korkuyordu. Sinirsel bir korku değildi onunki. Çevresindeki sessizlikten korkuyor veya bedeninde böcekler dolaşıyor gibi, anlayamadığı bir korkuya kapılıyordu. Kimi zaman odanın karanlık bir köşesine takılıyordu gözü; korkuyor, hayal gücünün ona bir oyun oynayacağını, doğüstü bir olay göstereceğini sanıyordu.

Oblomov’un toplum içindeki rolü böyleydi işte. Kapıldığı, onu aldatan (veya onun aldattığı) gençlik hayallerine de, yaşlandıktan sonra bazıları kalbini sızlatan duygulu, hüznü, aydınlık gençlik

anlarına da “adam sen de” der gibi kolunu sallamaya başlamıştı.

VI

Evde ne mi yapıyordu? Okuyor muydu? Yazıyor muydu? Bir şeyler öğrenmeye mi çalışıyordu?

Evet; eline bir kitap veya gazete geçerse, okuyordu.

Yeni çıkmış bir eserden söz edildiğini duyarsa, onu okumak hevesine kapılıyordu. Arıyordu kitabı, birilerinden istiyordu, çabuk getirirlerse okumaya başlıyordu, içeriğini anlıyor gibi oluyordu; kendini zorlayıp biraz daha okuyacak olsa eserin özünü de kavrayacaktır; ama bakıyordunuz, yatağına uzanmış, uyuşuk uyuşuk tavana bakmakta, kitap da yanında yarım okunmuş, anlaşılmamış, durmaktadır.

Hevesi çabuk geçerdi. Bir kenara attığı kitabı bir daha eline almazdı. Oysa okulda herkesin çocuğu gibi okumuştur, yani herkesin çocuğu gibi, on beş yaşına kadar yatılı okulda okumuştur; arkasından, yaşlı Oblomovlar uzun tartışmalardan sonra İlyacığı Moskova'ya yollamaya karar vermişlerdi. Orada, istese de istemese de derslere sonuna kadar devam etmişti.

Şımarık yetişmiş çocuklara ayrıcalık tanınmayan okulda İlya İlyiç'in her şeye kayıtsız kişiliğı tembelliğinin de, çekingenliğinin de bütünüyle ortaya çıkmasını önlemişti. Zorunlu olarak sınıfta uslu oturuyor, öğretmenlerin anlattıklarını dinliyor, verilen ödevleri de oflaya puflaya, güçlükle hazırlıyordu. Yapabileceğı başka bir şey yoktu çünkü.

Öğretmenin altını çizerek işaretlediğı yere kadar verdiği derse çalışır, oradan sonrasına bakmaz, derste hiçbir şey sormaz, anlayamadığı bir şeyin açıklanmasını istemezdi. Defterine aldığı notlarla yetinir, anlayamadığı yerleri merak etmez, derste tam anlayamadığı, dinlemediğı şeyleri bile sormazdı. İstatistik, tarih, ekonomi politik ders kitaplarından bir yerleri anladığında kendinden pek hoşnut olurdu. Şoltz ona ders kitaplarının dışında okuması gereken kitaplar getirdiğinde Oblomov bir şey söylemeden uzun uzun bakardı yüzüne. Kitapları alırken derin bir göğüs geçirerek, “Sen de mi Brutus!” derdi.

Gereğinden fazla şey okumak olağandışı ve ağır geliyordu ona. Böylesine çok kağıdın, zamanın, mürekkebin harcandığı bunca kitaba ne gerek vardı? Ders kitapları ne işe yarardı? Doyasıya yaramazlık yapmamışken, eğlenmemişken altı yedi yıl okullara kapanmaya, onca sıkı disipline, çalışmaya, ödevler üzerine ter dökmeye ne gerek vardı?

Sık sık soruyordu kendine: “Ne zaman yaşayacağım ben? Hem, öğrendiğim, çoğu yaşamda bir işime yaramayacak bunca bilgiyi ne zaman, nerede kullanacağım? Sözelimi, ekonomi politik, cebir, geometri... Oblomovka'da ne işime yarayacak bunlar?”

Ayrıca, tarih dersi de onun canını sıkmaktan başka bir şeye yaramıyordu. “Okuyorsun, öğreniyorsun, falanca yılların felaket yılları olduğundan, insanlığın büyük felaketler yaşadığından, sonra gücünü topladığından, çalışmaya başladığından, çok sıkıntılar çektiğinden, uğraştığından,

sonunda güzel günlere kavuştuğundan başka bir şey yok... İşte geldi o güzel günler, tarih dinlenecek artık diyorsun... Hayır, tekrar bulutlar çıkıyor ortaya, bina gene çöküyor, tekrar çalışmaya, sıkıntılar çekmeye geliyor sıra... Aydınlık günler bir türlü sürekli olmuyor, bu arada hayat devam ediyor, kırıla döküle tekrarlanıyor...”

Ciddi öğrenim Oblomov’u yormuştu, bitkin düşürmüştü onu. Düşün adamları soyut gerçeklere karşı bir merak uyandıramamıştı onda.

Oysa, ozanlar bütün gençler gibi onu da etkilemişti. Hiç kimseyi kötü etkilemeyen, herkese gülümseyen, gücün ve varolma umudunun, mutlu olmak, yiğit olmak, çalışmak isteğinin yeşerdiği hayatın o dönemi onun için de gelip çatmıştı. Yüreği coşmuştu, nabızı hızlı atıyordu, coşkulu şeyler söylüyor, tatlı gözyaşları döküyordu. Aklı da, yüreği de ışıl ışıldı. Uyuşukluğunu atmıştı üzerinden, ruhu bir şeyler yapmak tutkusuyla tutuşuyordu.

Şoltz, bu durumun arkadaşının doğasında mümkün olduğu kadar sürmesine yardımcı oluyordu. Onun şiire olan düşkünlüğünü kullanarak bir buçuk yıl kadar onu düşünce ve bilim dünyasında tutabilmişti.

Genç hayalperestin coşkusundan yararlanarak, şiirlerin arasına eğlencelerden başka şeyler sıkıştırıyor, ona geleceğinin sert koşullarından söz ediyor, onu gelecek üzerine düşünmeye zorluyordu. İkiisi birlikte heyecanlanıyor, ağlıyor, gelecekte daha akıllı olacakları, aydınlık yaşam yolları üzerine birbirlerine heyecanlı sözler veriyorlardı. Şoltz’un gençlik heyecanı Oblomov’a da geçmişti. Uzak ama büyüleyici bir ülkü için çalışmak ateşi içini de sarmıştı.

Ne var ki, Oblomov’un içinde bu yaşam çiçeği açtı, ama meyve vermedi. İlyandı bu rüyadan... Ancak arada bir, Şoltz’un uyarısıyla eline bir kitap alıp okumaya başlasa da satırlara isteksiz, ilgisiz, tembel tembel şöyle bir göz gezdirmekle yetiniyordu. Kaldığı yer ne kadar ilgi çekici olursa olsun, yemek veya uyku saati geldiyse, o anda kitabı bırakıyordu elinden, yemeğe gidiyor veya mumu söndürüp yatıyordu. Okuması için ona kitabın birinci cildini vermişlerse, ikinci cildini istemiyordu, o istemeden getirdilerse de yavaş okuyordu.

Bir zaman sonra birinci cildi de isteksiz, yavaş okumaya başlamıştı. Çoğunlukla boş zamanını kolunu masaya, başını da kolunun üzerine koyup geçiriyordu. Kimi zaman ise kolunun yerine, Şoltz’un ısrarla okumasını söyleyerek ona getirdiği bir kitabı kullanıyordu. Oblomov’un öğrenim hayatı sona ermişti. Son kez ders dinlediği gün, çok zor öğretim hayatının da son günü olmuştu. Daha önce öğretmeninin, altını çizdiği yere kadar verdiği derse çalıştığı, ondan sonrasına bakmadığı gibi, şimdi de diplomasının altındaki müdür imzası kahramanımız için öğrenmenin sınırı olmuştu.

Kafasının içi ekonomi politikle, matematiksel veya başka gerçeklerle, sorunlarla, durumlarla vb. uzaktan yakından ilgisi olmayan birtakım ölmüş dosyaların, insanların, çağların, rakamların, dinlerin arşiviyle dolmuştu.

Çeşitli bilimlerin değişik ciltlerinin oluşturduğu bir kitaplık vardı kafasının içinde.

Öğrenimin çok tuhaf bir etkisi olmuştu İlya İlyiç’in üzerinde. Bilimle hayat arasında, onun aşmaya hiçbir zaman yeltenmediği dipsiz bir uçurum vardı. Hayat başkaydı onun için, bilim başka.

Varolan ve çok eskilerde varolmuş yasaları öğrenmiş, pratik hukukçuluk kursunu bitirmişti ama; gene de, evde bir hırsızlık olayı olduğunda polise bir dilekçe yazmak için eline kağıt kalemi almış,

düşünmüş, düşünmüş, sonunda dilekçe yazan bir yazıcı çağırıp ona yazdırmıştı.

Köyde hesapları kahya tutuyordu. Şaşkınlık içinde soruyordu kendine Oblomov: “Bu işte bilimin ne yararı olabilir?”

Kafasının içinde dolaşıp duran (veya uzun zamandır uyuklayan) düşüncelerine bir yön verebilecek olan bilgilerin yükünü üzerinden atıp, eski yalnızlığına dönüyordu.

Ne mi yapıyordu? Evet, kişisel yaşamına bir yön vermeye çalışıyordu. Ortada herhangi bir neden yokken, bu yönde kitaplar ve bilgi olmadan hiçbir zaman elde edilemeyecek bir bilgelik ve şiirsellik olduğunu düşünüyordu.

Devlet görevinden ayrıldıktan, toplumdaki uzaklaştıktan sonra yaşam amacının ne olduğu üzerine düşünmeye başlamış ve sonunda, yaşam amacının, varolma ufkunun kendi içinde olduğunu fark etmişti.

Görevinin mutlu bir aile kurmak ve çiftliği için çalışmak olduğunu anlamıştı. O zamana kadar ne yapması gerektiğini tam olarak bilemiyordu bile. Kimi zaman Şoltz ilgileniyordu onun işleriyle. Gelirinin, giderinin ne kadar olduğundan doğru dürüst haberi bile yoktu, asla bir bütçe yapmıyordu kendine.

İlya İlyiç’in babası yaşlı Oblomov çiftliği kendi babasından nasıl aldıysa öyle bırakmıştı oğluna. Yaşadığı sürece köyünden hiç çıkmamış olsa da, günümüzde her toprak sahibinin yaptığı gibi, bir şeyler yapmak, toprağının verimini arttırmak, yeni gelir kaynakları yaratmak, eski alışkanlıkları değiştirmek için kafasını hiç yormamıştı. Tarlalar dedesinin zamanında nasıl ekilip biçiliyorsa, ürün nasıl pazarlanıyorsa, onun zamanında da öyle sürüp gitmişti.

Öte yandan, ürün iyiye veya yüksek fiyatlar nedeniyle gelir bir önceki yılın gelirinden büyükse yaşlı adam seviniyordu, bunun için Tanrı’ya şükreliyordu. Ama daha çok para kazanmak için kendini zorlamaya hiç yanaşmıyordu.

Zararlı olduğunu düşündüğü birtakım düşünce ve önerilere şöyle karşılık veriyordu: “Babalarımız, dedelerimiz bizlerden daha aptal değillerdi ya, mutlu yaşadılar, bizler de yaşayacağız, Tanrı’nın yardımıyla aç kalmayacağız.”

Kendini hiç zorlamadan, çeşitli yollar denemeden, ona gerekli olan gelir eline geçtiği için, ailesinin de, konuklarının da karnını her gün doyurabildiği için Tanrı’ya şükreder, daha fazlasını kazanmak için çalışmanın günah olduğunu düşünürdü.

Kahya gözyaşları dökerek doludan, kuraklıktan, ürünün zayıf olduğundan yakınarak getirip ona iki bin verirse (oysa üçüncüyü cebe indirmişti), yaşlı Oblomov haç çıkarır, o da gözyaşları dökerek şöyle derdi:

“Tanrı’nın bileceği şey bu! Tanrı’ya karşı gelmek olmaz! Ne verdiyse, onun için şükretmek gerekir.”

Anne baba Oblomovların ölümünden sonra köyde işler düzelmek şöyle dursun, kahyanın yazdığına göre, daha da kötü olmuştu. İlya İlyiç’in kalkıp köye gitmesinin, gelirlerin her yıl giderek düşmesinin nedenini yerinde incelemesinin gerekliliği açıktı.

İlya İlyiç bunu yapmaya da hazırlanıyordu, ama yolculuğa çıkmak onun gözünde yepyeni,

bilinmedik, büyük bir olay olduğu için sürekli erteliyordu köye gitmeyi.

Hayatında bir kez yolculuğa çıkmıştı. O da, kuştüyü yastıkların, kıymetli eşyalarının bulunduğu kutuların, çantaların, jambonların, beyaz ekmeklerin, her çeşidinden kızarmış, haşlanmış sığır etinin, tavuk etinin arasında, birkaç hizmetçiyle birlikte çıktığı, menzillerde at değiştirmeye gerek olmayan, yola çıkılan atlarla gidilip dönülebilen, ancak menzillerde dinlenilebilen, “kısa” dedikleri yolculuklardan biriydi. Köyünden Moskova’ya olan, hayatının tek yolculuğu buydu işte ve yolculuk deyince her yolculuğun böyle olduğunu düşünüyordu. Oysa şimdi yolculukların öyle olmadığını söylüyorlardı. Atları dörtnala sürüyorlarmış artık!

İlya İlyiç’in yolculuğunu ertelemesinin bir nedeni de, işlerini gerektiği gibi yoluna koyamamış olmasıydı.

Babası gibi de, dedesi gibi de değildi İlya İlyiç. Okumuştü, toplum içinde yaşamıştı. Bütün bunlar babasıyla dedesinin yabancı oldukları birçok bilgi kazandırmıştı ona... Zenginliğin günah olmadığını bildiği gibi, her insanın, çalışarak toplumun mutluluğuna katkıda bulunmasının da bir görev olduğunu biliyordu

Kapandığı kendi dünyasında çizdiği gelecekle ilgili planda büyük yeri, çiftliğinin yeniden düzenlenmesine, köylülerin yönetimine ilişkin bölüm tutuyordu.

Planın özü, biçimi, ana çizgileri, her şey hazırda kafasında. Yalnızca ayrıntılar, masraflar, rakamlar kalmıştı.

Son birkaç yıldır yürürken de, yatarken de, evde de, kalabalık arasında da durmadan dinlenmeden plan üzerinde çalışıyordu. Kah bazı yerlerine eklemeler yapıyor, kah bazı yerlerini değiştiriyor, kah dün düşündüğü, gece unuttuğu şeyleri yeniden hatırlıyordu. Kimi zaman da birden şimşek gibi yepyeni, hiç beklenmedik bir düşünce çakıyordu kafasının içinde. Beyni harıl hani çalışmaya başlıyordu. Başkalarının hazır düşüncelerinin değil; kendi düşüncelerinin yaratıcısı ve uygulayıcısıydı.

Sabahleyin yataktan kalkıp kahvaltısını yaptıktan sonra hemen divana uzanıyor, başını ellerinin arasına alıyor, gücünü esirgmeden düşünmeye başlıyordu. Ancak kafası bu zor, sıkı çalışmadan iyice yorulunca, vicdanı ona “İnsanlık için yeterince çalıştın bugün!” deyince düşünmeyi kesiyordu.

Günlük işini bitirince içine kapanmayı, kendine yarattığı o dünyada olmayı seviyordu.

Büyük düşüncelerin adamı olmaktan haz duyuyordu, insanoğlunun dertlerine yabancı değildi. Bazen, insanların çektiklerini düşünerek ruhunun derinliklerinde için için ağlıyor, acı çekiyor; bazen de içine garip, nedensiz bir hüznün çöküyor, uzaklarda bir dünyanın, belki de Ştoltz’un onu bir zamanlar yönlendirdiği dünyanın özlemine çekiyordu...

Tatlı gözyaşları süzülüyordu yanaklarından aşağı. Kimi zaman da insanların ahlaksızlığına, sahtekarlığına, yalancılığına, dedikoduculuğuna, dünyayı saran kötülüğe içerliyor; üzüntüsünü, acısını insanlara göstermek isteğiyle içi yanıyor; denizde dalgaların birbirini kovaladığı gibi, kafasında düşünceler birbirini kovalamaya başlıyor; arkasından bu düşünceler niyetlere dönüşüyor, damarlarındaki kanı ateş gibi ısıtıyor, niyetleri sonra isteklere, arzulara dönüşüyordu. Yattığı yerde sağa sola dönüyor, gözlerinin içi parlayarak doğrulup yatağının içinde oturuyor, kollarını öne uzatıp coşkuyla çevresine bakınıyordu... İsteklerinin gerçekleşmesine, bir zafere dönüşmesine çok az

kalmıştır... İşte o zaman, aman Tanrım! Böylesine yüce bir güçten ne mucizeler, ne büyük olaylar beklenirdi!

Gelgeldim, bakıyorsunuz, sabah gelip geçmiştir, gün akşama dönmüştür, ama bu arada gün bitmek üzereyken yorgun düşmüş, Oblomov da huzur ister olmuştur: Ruhundaki fırtınalar, heyecanlar dinmeye başlamış, kafasının içindeki düşünceler dağılmış, damarlarında kan daha bir sakin dolaşmaya başlamıştır. Oblomov sessizce, dalgın sırtüstü uzanır yatağına, hüzünlü bakışını pencereye doğrultur, dört katlı bir evin arkasına görkemli bir biçimde inmekte olan güneşi kederli bakışlarla yolcu eder.

Kaç kez böyle yolcu etmiştir güneşi! Sabahleyin gene başlayacaktır hayat, gene heyecanlar, hayaller dolduracaktır içini! Oblomov kendini kimi zaman, karşısında yalnızca Napolyon'un değil, Yeruslan Lazareviç'in^[10] bile bir hiç olacağı yenilmez bir komutan olarak hayal ediyordu. Bir savaş düşünüyordu, savaşın bir de nedeni oluyordu: Sözde Afrikalılar, Avrupalılara saldırıyordu, ya da yeni bir Haçlı seferi düzenliyordu, savaşıyordu İlya İlyiç, halkların kaderini değiştiriyordu, kentleri yakıp yıkıyor, insanları bağışlıyor veya öldürüyor, iyilik ve yüce gönüllülük, kahramanlıklar gösteriyordu.

Ya da büyük bir düşünce adamı veya sanatçı oluyordu. Herkes saygıyla eğiliyordu önünde. Büyüklüğünün karşılığını görüyordu: İnsanlar arkasından koşuyordu, çılgınlık atıyorlardı: "Bakın, bakın, Oblomov geçiyor, bizim ünlü İlya İlyiç'imiz!"

Endişeli olduğu, içine kasvet çöktüğü zamanlar da oluyordu. Yatağında bir sağa bir sola, sonra yüzükoyun dönüp duruyordu. Kimi zaman tutamıyordu kendini; o zaman kalkıp yatağında diz çöküyor, heyecanla, tutkuyla dua etmeye başlıyor, onu tehdit eden bir fırtınayı dindirmesi için Tanrı'ya yakarıyordu.

Kaderini Tanrı'ya emanet ettikten sonra sakinleşiyor, dünyadaki her şeye kayıtsız oluyor, artık fırtınayı bile umursamıyordu.

İlya İlyiç işte böyle harcıyordu gücünü. Sık sık bütün gününü heyecan içinde geçiriyordu ve ancak gün akşama döndüğünde, güneş kocaman bir tepsi gibi, dört katlı evin arkasına olanca görkemiyle inmeye başladığında uyanıyordu tatlı hayallerinden, acı dolu endişelerinden.

O zaman gene dalgın bakışıyla, hüzünlü bir gülümsemeye yolcu ediyordu güneşi, içindeki fırtına yavaş yavaş diniyordu.

İlya İlyiç'in bu iç dünyasından kimsenin haberi yoktu. Herkes Oblomov'un işte öyle biri olduğunu, yiyip içip yatmaktan başka bir şey bilmediğini, ondan başka bir şeyin beklenemeyeceğini, kafasında birtakım düşüncelerinin pek olmayacağını düşünüyordu. Eşi dostu onun için her yerde aynı şeyi konuşuyordu.

Onun yeteneklerinden, heyecan dolu kafasının içindeki büyük düşüncelerden, duygulu yüreğinden yalnızca Şoltz haberdardı ve buna yalnızca o tanıklık edebilirdi, ama gelin görün ki, Şoltz da hemen hiç kalmıyordu Petersburg'da.

Ömrünü efendisinin yanında geçiren Zahar bilebilirdi yalnızca onun ruhunun derinliklerinde nelerin olup bittiğini; ama o da efendisiyle kendisinin olağan bir yaşamı olduğuna, başka türlü yaşayamayacaklarına inanıyordu.

VII

Ellisini geçkindi Zahar. Efendilerine sonuna kadar sadık, yüksek erdemleriyle tanınan, kusursuz, güvenilir, korkusuz, özverili, şövalye ruhlu Rus Kalebovların^[11] soyundan değildi.

Bu şövalye hem korkaktı hem kusurlu. İki devrin insanıydı ve ikisi de derin izler bırakmıştı onda. Bu devirlerin ilki onda Oblomov ailesine sınırsız bir sadakat miras bırakmıştı; daha sonraki ise bir çeşit kurnazlık ve ahlak düşüklüğü...

Efendisine son derece bağlıydı ama, ona yalan söylemediği gün seyrekti. Eskinin uşakları efendilerini gereksiz harcamalardan, taşkınlıklardan korurlardı, oysa Zahar arkadaşlarıyla oturup efendisinin kesesinden içmeyi seviyordu.

Eskinin uşakları bir haremağası gibi namusluydular, oysa bizimki adı kötüye çıkmış bir kadını sık sık ziyaret ediyordu. Eskinin uşağı efendisinin parasını herhangi bir sandıktan daha iyi korur, Zahar ise her fırsattan yararlanıp efendisinin beş on kapağını çırpar, masada unutulmuş ufaklıkları kesinlikle cebe indirirdi. İlya İlyiç paranın üstünü istemeyi unutursa para Zahar'da kalır, bir daha kesinlikle geri gelmezdi.

Belki ufak paralar işini gördüğü, belki de hırsızlığının anlaşılmasından korktuğu için, büyük para çalmazdı, ama her iki durumda da dürüstlüğünden değildi bu.

İyi eğitilmiş bir av köpeğinin kendisine emanet edilmiş yemeğe, açlıktan ölse bile dokunmayacağı gibi, eskinin uşağı da bir lokma almazdı efendisinin yemeğinden, oysa Zahar kendisine emanet edilen yemek veya içkiden aşırarak için fırsat kollardı. Eskinin uşağı efendisinin olabildiğince çok yemesi için çalışırken, yemezse üzülürken, bizimki efendisi tabağındakinin hepsini yiyince üzülürdü.

Üstelik dedikoducuydu da Zahar. Mutfakta, bakkalda; uşakların, kapıcıların, arabacıların kapı önü toplantılarında her gün hayatından yakını efendisi kadar kötü bir insan olamayacağından söz ederdi: “Hem kaprisleri çekilmezdir hem cimridir hem huysuz... Ne yaparsan yap, ne dersin de yaranamazsın ona, böyle bir adamın uşağı olmaktansa öl, daha iyi!”

Zahar bunu kötülüğünden ya da efendisine zarar vermek istediği için değil, öylesine, dedesinden, babasından ona miras kalan her fırsatta efendisini kötülemek alışkanlığından yapıyordu.

Kimi zaman can sıkıntısından, konuşacak konu eksikliğinden veya dinleyicilerinin ilgisini daha çok çekmek için, durup dururken efendisiyle ilgili olmayacak, son derece tuhaf şeyler atardı ortaya. Hırıltılı sesini alçaltarak şöyle derdi: “Bizimki hep şu dul kadına gidiyor... Daha dün bir mektup yazdı ona.” Ya da efendisinin dünyada görülmemiş bir kumarbaz, ayyaş olduğunu, sabahlara kadar kumar oynadığını, içtiğini açıklardı. Oysa hepsi yalandı bu dediklerinin. İlya İlyiç'in dul bir kadına gittiği de yoktu, kumar oynadığı da, içki içtiği de. Geceleri yatağında mışıl mışıl uyurdu.

Pisti Zahar. Çok seyrek tıraş olurdu. Elini yüzünü yıkıyor olsa da, sanki bunu yıkıyor görünmüş olmak için yapardı. Pisliğini hangi sabunla temizlemek olasıydı ki zaten? Banyo yaptığında, simsiyah

elleri ancak iki saat için kızarır, sonra gene simsiyah olurlardı.

Çok beceriksizdi. Odanın veya evin kapısının bir kanadını açarken öteki kapanır, kapananı açmak için uzandığında bu kez öteki kapanırdı. Yere düşmüş bir mendili veya herhangi bir eşyayı asla birden kaldıramaz, düşen şeyi avlamaya çalışıyor gibi her zaman üç kez eğilip doğrulur, dördüncüde kaldırır, kimi zaman tekrar düşürürdü. Odadan tabak çanak veya başka bir şeyler götürürken daha ilk adımda en üsttekiler düşecek gibi titreşmeye başlardı. Önce biri düşerdi. Zahar, onun düşmesine engel olayım derken bir hareket yapar, bir ikincisini daha düşürürdü. Tepside kalanlara bakacak yerde, şaşkın şaşkın ağzını açıp düşenlere bakar, bu yüzden tepsiyi yana yatırır, bu kez ötekiler düşmeyi sürdürürlerdi. Öyle ki, kapıya vardığında tepside bazen bir kadeh veya tabak kalır, bu kez onu da küfrederek, söylenerek bazen kendi yere çalardı. Odanın içinde dolaşırken bacağıyla veya bir yeriyle masaya, bir sandalyeye çarpar; kapının açık kanadını her zaman tam denk getiremez, omzuyla kapalı kanadına çarpar, bunun üzerine kapının iki kanadına veya ev sahibine, o da olmazsa, kapıyı yapan marangoza küfürler savururdu.

Oblomov'un odasında, dikkat edilmesi gereken ufak tefek şeylerin hemen hepsi kırık döküktü... Hepsi de Zahar'ın sakarlığı yüzünden... Herhangi bir eşyayı, onu nasıl tutması gerektiğini düşünmeden, aralarında bir ayırım gözetmeden hep aynı gücü kullanarak eline alırdı. Sözgelimi, ona şamdanı kaldırmasını veya bir bardağa su koymasını söyledilerse, bunları yaparken, bir kapıyı açmak için kullandığı gücü kullanırdı. Tanrı korusun, hele aşka gelip efendisinin hoşuna gidecek bir şey yapmaya, ortalığı çabucak toplamaya, temizlemeye, düzeltmeye kalkışmaya görsün kırılmadık, dökülmedik bir şey kalmazdı odada! Bir düşman askeri dalmış olsaydı eve, onun kadar zarar vermezdi. Her şey kırılıp dökülmeye, tabak çanak yerlere saçılmaya, sandalyeler devrilmeye başlardı. Sonunda kovmak gerekirdi Zahar'ı odadan, ya da söylenerek, lanetler okuyarak kendi çıkar giderdi. Neyse ki, Zahar'ın böyle işgüzarlığı çok seyrek tutardı.

Kuşkusuz, bütün bunların nedeni, onun başka bir ortamda yetişmiş olması, böyle güzel döşeli, ufak tefek şeylerle dolu dar bir daireye alışık olmamasıydı. Kırılarda, açık havada büyümüştü o... Ağır, kocaman aletler, kazmalar, kürekler, demirler, yerinden kımıldamayan ağır koltuklar arasında nereye çarparım diye korkmadan iş yapmaya alıştı...

Oysa şimdi, üç dört yıldır başına kötü bir şey gelmemiş bir şamdan, lamba, biblo, Zahar'ın eline almasıyla birlikte kırılıveriyordu. Sonra o şaşkınlık içinde Oblomov'a dönüp şöyle diyordu:

“Baksana bey, ne tuhaf şey, elime almamla kırılması bir oldu.”

Kırılan eşyayı bazen olduğu gibi yerine koyar, sonra efendisine, onu kendisinin kırmadığına yeminler ederdi. Kimi zaman da, öykümüzün başında gördüğümüz gibi, “Eşya bu, yüz yıl dayanacak değil ya, demirden bile olsa, elbette günün birinde kırılacak,” diyerek kendini temize çıkarmaya çalışırdı.

Bu son kanıtı kullandığında tartışma biterdi artık, konu ister istemez kapanırdı.

Zahar çalışma alanının sınırlarını bir zamanlar, bir daha değiştirmemek üzere çizmişti ve kendi isteğiyle hiçbir zaman bu sınırların ötesine geçmezdi.

Sabahleyin semaveri koyar, efendisinin o gün giyeceğini söylediği çizmelerini, giysisini temizler, ama giymeyeceği giysisine on yıl yerinde asılı dursa bile dokunmazdı.

Sonra odanın orta yerini, köşe bucağa girmeden süpürür (ama her gün değil), üzeri boş olan masa varsa (bir şeyleri kaldırıp tekrar yerine koymak zahmetine katlanmamak için) üzerindeki tozu alırdı.

Sonra, kendine başka bir şeyi dert etmeden, büyük Rus sobasının üzerine çıkıp uyuklamayı veya mutfakta Anisya'yla ve dış kapının önünde toplanmış kapıcılarla çene çalmayı artık hak ettiğini düşünürdü. Bunların dışında bir şey yapması emredilirse, emredilen şeyin gereksiz olduğunu veya yerine getirilmesinin olanaksız olduğunu uzun uzadıya anlatmaya, kanıtlamaya çalıştıktan sonra yapardı.

Kendisi için belirlediği görevler dışında günlük başka bir görevi ona kabul ettirmek olanaksızdı. Getirip götürülecek, yıkanacak, temizlenecek bir şey olduğunda bir kez olmak koşuluyla, o da homurdanarak yapar, bunları her gün yapması gerekirse, dünyada kabul etmezdi. Aynı şeyleri yapmasını her gün tekrar istemek, onunla tartışmayı gerektirirdi.

Bütün bunların yanında, yani çok içmesine, dedikodu yapmasına, Oblomov'un beşlik, onluk ufak paralarını aşırmasına, bazı şeyleri kırıp dökmesine, tembellik etmesine karşın, efendisine gene de çok bağlıydı.

Efendisi için gözünü kırpmadan ateşe, suya atardı kendini. Hem de bir kahramanlık veya inanılmaz bir şey yaptığını düşünmeden, bir ödül beklemeden yapardı bunu. Bunun son derece olağan olduğuna, başka türlü olamayacağına inanır, ya da daha doğrusu, bunu bir şey düşünmeden yapardı. Başka bir türlü davranış algısı yoktu onda.

İlya İlyiç'e karşı duygularını çözümlmek aklına bile gelmezdi. Bu duygular annesinden, babasından, kardeşlerinden, yaşadığı, büyüdüğü çevreden ona geçmiş, ruhuna, kanına işlemişti.

Bir köpeğin, ormanda karşılarına çıkan bir ayının üzerine, sahibinin değil de neden kendisinin atılması gerektiğini bir an düşünmeden, hayvanın üzerine atılması gibi, efendisi için Zahar da hiç düşünmeden ölüme atardı kendini.

Bununla birlikte, sözgelimi, bütün bir gece efendisinin sağlığı için gözlerini kırpmadan başucunda oturması gerekse, efendisinin hayatı buna bağlı olsa bile, otururken kesinlikle uyurdu.

Görünüşte, efendisine karşı yalnızca saygı duymamakla kalmıyor, hatta ona kaba, küstahça davranıyordu. En küçük bir şeyden bayağı kızırıyordu ona, daha önce de söylediğimiz gibi, kapının önünde arkadaşlarıyla konuşurken onu kötülüyordu bile. Ama bütün bunlar gelip geçiciydi. İlya İlyiç'e, özellikle de sevdiği, saydığı, büyük değer verdiği Oblomov ailesinin tümüne Zahar'ın yürekten bağlılığı hiçbir zaman eksilmemişti.

Bu duygu belki Zahar'ın Oblomov'un kişiliğiyle ilgili düşüncelerine tersti, belki efendisini yakından tanması onda bu çeşit düşünceleri uyandırmıştı. Efendisine ne derece bağlı olduğu kendisine anlatılacak olsaydı buna itiraz da edebilirdi.

Zahar, bir kedinin tavan arasını, bir atın ahırını, bir köpeğin doğup büyüdüğü yuvasını sevdiği gibi seviyordu Oblomov'u. Efendisine olan bu bağlılığında kendine özgü bir düşünme biçimi oluşmuştu. Sözgelimi, Oblomovka'daki seyisi aşçıdan çok, hayvanlara bakan Varvara'yı ikisinden de çok, İlya İlyiç'i ise hepsinden az severdi. Oysa Oblomovka'nın aşçısı onun gözünde dünyanın en iyi aşçısıydı, İlya İlyiç de efendilerin en iyisi. Büfeci Tarask'tan nefret ederdi; ama gene de, Oblomovka'da olduğu için kimselere değişmezdi onu.

Zahar, Oblomov'a karşı, bir Şaman'ın putuna davrandığı gibi rahat ve kaba davranırdı. Şaman tozunu almaz putunun, elinden yere bile düşürdüğü, canı sıkkın olduğunda bazen ona vurduğu bile olur, ama gene de putuna karşı büyük bir saygısı, sevgisi vardır, putu kutsaldır onun için.

Zahar'ın ruhunun derinliklerinden bu duygusunun fişkırması, efendisinin gözlerinin içine büyük bir saygı ve sevgiyle bakması, hatta kimi zaman duygulu gözyaşları dökmesi için küçücük bir neden yeterliydi.

Oblomov'a gelen konuklara Zahar biraz yukarıdan bakar ve onlara hizmet ederken, çay verirken, kendilerine lütfediyormuş gibi bir tavır takınırdı. Onlara, efendisinin evinde konuk olmanın kendileri için bir onur olduğunu hissettirmek isterdi. Geleni, kapıda yukarıdan aşağı mağrur bir tavırla şöyle bir süzdükten sonra kabaca geri çevirirdi: "Efendim uyuyorlar!"

Kimi zaman bakkalda, kapı önü toplantılarında, kötülerken birden göklere çıkarmaya başlardı efendisini. Öyle zamanlar heyecanının sınırı olmazdı. Efendisinin erdemlerini, zekasını, sevecenliğini, bonkörlüğünü, temiz yürekliliğini sayıp dökmeye başlar; hızını alamazsa, başkalarında gördüğü şöret, zenginlik veya olağanüstü büyüklük gibi birtakım özellikler daha eklerdi.

Kapıcıya, apartman yöneticisine, hatta ev sahibine gözdağı vermesi gerektiğinde her zaman efendisini kullanırdı: "Efendime söyleyeyim de, görürsün sen!"

Ama görünüşte Oblomov'la Zahar'ın arası hep açıktı. Bir arada yaşarlarken birbirinden nefret ediyorlardı. İki insanın sürekli bir arada olması kolay şey değildir. Birbirlerinin yalnızca iyi yanlarından zevk almaları, eksikleri yüzünden de birbirlerini yere çalmamaları için her iki tarafın da büyük yaşam deneyiminin, sıcak yüreğinin, olgun birer mantığının olması gerekir.

İlya İlyiç, Zahar'ın çok önemli bir erdemini olduğunu da biliyordu. Ona bağlılığıydı Zahar'ın bu erdemi ve buna alışmıştı. Aynı zamanda bunun başka türlü olamayacağından, öyle olmak zorunda olması gerektiğinden de emindi. Zahar'ın bu erdemine bir kez alıştıktan sonra, Oblomov artık haz duymuyordu bundan. Bunun yanında, her şeye kayıtsız olmasına karşın, Zahar'ın hepsi küçük sayısız eksikliklerine de katlanamıyordu.

Zahar, ruhunun derinlerinde efendisine karşı eski uşaklarınkine benzer bir bağlılık duyuyor olsa da, onlara oranla birtakım eksiklikleri de yok değildi. İlya İlyiç de kendi açısından, içinden Zahar'ın bağlılığının değerini bilse de, eski efendilerin uşaklarına besledikleri neredeyse akrabaca dostluğu ona karşı duymuyordu. Bazen kötü azarlıyordu onu.

Zahar da bıkmış, usanmıştı efendisinden. Gençliğinde bey evinde uşaklık ederken küçük İlya İlyiç'in lalalığına yükseltilmişti. O günden sonra kendini bu eski ailenin gerekli bir parçası değil, yalnızca bütünlüğünü sağlamak için bir lüksü, aristokrat bir gereksinimi olarak görmeye başlamıştı. Sabahleyin küçük efendiyi giydirmek, akşam da soymaktan başka yaptığı bir şey yoktu. Geri kalan zamanında boş oturuyordu.

Doğuştan tembeldi. Ayrıca, bir uşak olduğu için daha da tembeldi. Avluda hizmetçiler arasında pek kurularak dolaşıyor, hiçbir iş yapmıyor, semaveri koymuyor, ortalığı bile süpürmüyordu. Ya holde uyukluyor, ya gevezelik etmek için hizmetçilerin odasına veya mutfığa gidiyordu. Ya da kollarını göğsünün üzerinde kavuşturup dış kapının önünde birkaç saat dikiliyor, uykulu gözlerle çevresine bakmıyordu.

Arkasından, büyük bir sorumluluk yüklediler omuzlarına. Bir evi çekip çevirme işini verdiler ona! Hem küçük efendinin hizmetini yapacaktı hem ortalığı silip süpürecekti hem evin dışarı işlerine koşturacaktı! Onu canından bezdirmişti bunca iş. Bu arada huyu da değişmiş, somurtkan, kaba bir uşak olup çıkmıştı. Efendisinin, sobanın üzerinden aşağı atlamasını gerektiren sesini her duyduğunda söylenmesinin, homurdanmasının nedeni de buydu.

Ne var ki, görünen bu terslikleri yanında oldukça yumuşak, iyi bir kalbi vardı. Çocuklarla zaman geçirmeyi bile severdi. Avluda, kapının önünde çocukların arasında çok görürlerdi onu. Kavga ederlerse barıştırdı onları, takılırdı onlara, oyunlar öğretirdi ya da iki çocuğun birini bir dizine, ötekini bir dizine alıp öyle otururdu onlarla; bu arada başka bir yaramaz da arkadan boynuna asılır, favorileriyle oynardı.

Oblomov hiç rahat bırakmıyordu Zahar'ı, sık sık bir iş veriyordu ona ya da yanında durmasını istiyordu. Öyle ki, canı gevezelik etmek, boş oturmak isteyen Zahar'ı çok zorluyordu bu. Canı sürekli bir şeyler atıştırmak istediği için de Zahar efendisinden kurtulmak için soluğu kah bir arkadaşının yanında kah mutfakta kah bakkalda kah kapının önünde alıyordu.

Zahar'la Oblomov uzun süredir tanıyorlardı birbirlerini ve gene uzun süredir bir arada yaşıyorlardı. Küçük Oblomov'u bir zamanlar kucağında taşımıştı Zahar. Oblomov da onun gençliğini, çevik, doymak bilmez, kurnaz delikanlılık günlerini biliyordu.

Aralarındaki eski günlerin bağı çözülecek gibi değildi. Zahar'ın yardımı olmadan İlya İlyiç'in kalkamaması, yatamaması, uyuyamaması, saçını başını tarayamaması, ayakkabılarını giyememesi, yemeğini yiyememesi gibi; Zahar da kendine İlya İlyiç'ten başka bir efendi düşünemez; giydireceği, yedirip içireceği, tersleyeceği, aldatacağı, yalan söyleyeceği, bir yandan da için için büyük saygı, sevgi besleyeceği başka birini aklının ucundan geçiremezdi.

VIII

Zahar, Tarantiev'le Alekseyev'in arkasından kapıyı kapadıktan sonra, efendisinin hemen kendisini çağıracağını bildiği için tekrar sobanın üzerine çıkmadı. Onun yazmaya hazırlandığını duymuştu çünkü. Ama Oblomov'un odasında bir mezar sessizliği vardı.

Kapının aralığından içeri baktı Zahar... O neydi öyle? İlya İlyiç başını koluna dayamış, divanda yatıyordu. Önünde bir kitap vardı. Zahar kapıyı açtı.

“Ne o, gene yattınız mı?” diye sordu.

Oblomov sert bir sesle, “Rahat bırak beni,” dedi. “Görüyorsun ki, okuyorum.”

Zahar'ın pes edeceği yoktu.

“Elinizi yüzünüzü yıkayıp, mektup yazmalısınız,” dedi.

Birden kendine geldi Oblomov.

“Sahi, geç kaldım... Őimdi sen git. Ben biraz dűŐuneim.”

Sobanın izerine çıkarırken kendi kendine homurdanıyordu Zahar:

“Ne zaman tekrar yattı! Bu ne acele!”

Oblomov bu arada, bir ay önce okurken yarım bıraktığı, açık durduğu için zamanla sararmıŐ sayfaı okuyup bitirmiŐti. Kitabı yerine koydu, esnedi, sonra aklından çıkmayan “iki sıkıntısını” dűŐünmeye baŐladı. Bacaklarını kah uzatarak kah toplayarak mırıldanıyordu kendi kendine:

“Aman ne bűyűk sıkıntı!”

Rehavet ökműŐtü izerine, canı hayallere dalmak istiyordu. BakıŐını pencereden dıŐarı, gűkyűzűne çeviriyor, sevgili gűneŐini arıyordu. Ama tam tepedeydi gűneŐ; Oblomov akŐamları onun batıŐını izlerken arkasına indiėi evin beyaz duvarını ıŐıėa boėmuŐtu. Bűyűk bir kararlılıkla “Hayır, önce iŐ,” diye geçirdi içinden. “Sonra da...”

Kűylerde sabah çoktan bitmiŐti, Petersburg sabahı da bitmek izereydi. Avludan, insan sesiyle karıŐık birtakım gűrűltűler geldi İlya İlyiç’in kulaėına: Kűpekler havlıyor, panayır oyuncularını Őarkı sűyleyerek, halkı bir deniz canavarının gűsterisine çaėırıyor, iŐportacılar deėiŐik sesler çıkararak çeŐitli Őeyler satmaya çalıŐıyorlardı. İlya İlyiç sırtűstű uzanıp ellerini baŐının altına koydu. iftliėiyle ilgili tasarladığı plan izerinde dűŐünüyordu.

demeler, tarlaların sűrűlmesi gibi ciddi birkaç konuyu hemen geiverdi; kűylűlerin tembelliėine, serseriliėine karŐı daha sert önlemler alınmasına karar verdi; kűyde nasıl yaŐayacaėı, ne yapacaėı konusuna geçti. Kűyde yaptıracaėı ev çok takılıyordu kafasına. Haz duyarak, birkaç dakika, odaların nasıl dűzenleneceėini, yemek salonuyla bilardo odasının uzunluėunun, geniŐliėinin ne olacaėını kararlaŐtırmaya çalıŐtı; kendi odasının pencerelerinin ne yana bakacaėı izerinde bile durdu; hatta mobilyaları, halıları dűŐündű.

Daha sonra, kabul edeceğini dűŐündűėü konukların sayısını kafasında canlandırıp konuk odalarını planladı; ahırların, ambarların, uŐak kulűbelerinin, çeŐitli iŐ yerlerinin nerelerde olacağını belirledi.

Nihayet bahçeye geldi sıra: YaŐlı meŐe, ıhlamur aėaçlarına dokunmamaya, onları oldukları gibi bırakmaya, ama elma ve armut aėaçlarını kesmeye, onların yerine akasyalar dikmeye karar verdi. Parkla ilgili bir karar verecek oldu, ama kafasında Őűyle ortalama bir hesap yapınca pahalıya patlayacaėını dűŐűnűp, bunu sonraya bıraktı ve iekliklerle limonluklar konusuna geçti.

Tam burada, yetiŐtireceėi meyveler konusu onu öylesine heyecanlandırdı ki, hemen birkaç yıl sonrasına, iftliėinin planına gűre dűzenlenmiŐ, oraya, bir daha çıkmamak izer yerleŐmiŐ olacaėı gűnlere atladı.

Bir yaz akŐamını taraada, nűnde çay masası, baŐının űstűnde gűneŐ ıŐıėını geçirmeyen aėaçların rtűsű, aėzında dumanını içine çekerek tűttűrdűėü uzun piposu, aėaçların altından açılan gűrűnűműn, serinliėin, sessizliėin hazzını tadarak otururken hayal ediyordu kendini. Uzaklarda sapsarı uzanıyordu tarlalar; gűneŐ, tanıdık kayın koruluėunun arkasına yavaŐa inerken gűlűn durgun suyunu ayna gibi parlatıyordu. ayırlardan hafif bir sis yűkseliyordu, hava serinlemeye baŐlıyordu, ortalık kararıyordu, kűylűler topluca evlerine dűnűyorlardı.

İŐi olmayan hizmetçiler kapının nűnde oturuyorlardı. NeŐeli sesleri, kahkahaları duyuluyordu. Balalayka çalıŐıyorlardı, kızlar saklambaç oynuyorlardı. İlya İlyiç’in kűűcűk yavruları oynuyorlardı

çevresinde, dizlerine çıkmaya çalışıyor, boynuna asılıyorlardı. Semaverin başında da... çiftliğinin kraliçesi, onun tanrıçası... bir kadın! Karısı! Bu arada, sade bir zevkle döşenmiş yemek salonunda ışıklar yanmış, büyük, yuvarlak masa hazırlanmakta oluyordu. Baş uşaklığa yükselmiş Zahar, bütünüyle ağarmış favorileriyle, masanın örtüsünü seriyor, hoş sesler çıkaran kristal takımları yerleştiriyor, gümüş kaşık çatalı yerli yerine koyuyor, bu arada sık sık da ya bir bardağı, ya bir çatalı yere düşürüyordu. Zengin bir akşam yemeğine oturuyorlardı. İlya İlyiç'in çocukluk arkadaşı, değişmez dostu Şoltz da başka dostları da masadaydı. Sonra uyumak için herkes kendi odasına çekiliyordu...

Mutluluktan ışıltı ışıltı Oblomov'un yüzü. Kendini kaptırdığı hayal öylesine aydınlık, öylesine canlı, şiirseldi... Ansızın bir aşkın, sakın bir mutluluğun, köyünün tarlalarının, tepelerinin, evinin, karısının, çocuklarının bulanık özlemini hissetti içinde...

Yüzükoyun beş dakika yattıktan sonra yavaşça gene sırtüstü döndü. Yüzünde duygulu bir ifade vardı, mutluydu.

Haz duyarak yavaşça uzattı bacaklarını. Bu yüzden pantolonunun paçaları biraz yukarı çekildi; bu küçük tersliği fark etmedi bile. Hayalleri onu alıp uzak bir geleceğe götürmüştü.

Şimdi çok hoşlandığı bir düşünce vardı kafasında. Köyünün on beş, yirmi versti çevresinde küçük köylerde, çiftliklerde yaşayan, sırayla her gün birinin evinde toplanıp birlikte öğlen yemekleri, akşam yemekleri yiyen, dans eden küçük bir dost grubunun hayaline bırakmıştı kendini. Hep ışıltı ışıltı günler; endişesiz, tasasız, kırıksız, gülen, hoş, pırıl pırıl, kat kat gerdanlı, iştahlı yüzler hayal ediyordu. Hiç bitmeyecek bir yaz, hiç bitmeyecek bir neşe, lezzetli yemekler ve de tembellik...

Mutluluktan coşup "Aman Tanrım! Tanrım!" diye mırıldanarak topladı kendini.

Dışarıdan beş ayn satıcının birden sesi geliyordu:

"Patates var! Kum, kum isteyen var mı? Kömürcü! Kömürcü!.. Yüce gönüllü baylar bayanlar, kilisemizin inşaatı için bağışlarınızı topluyoruz!"

Hemen yanda yapılmakta olan evden ise balta sesleri, işçilerin bağrıışları, sokaktan da arabaların tekerlek sesleri geliyordu. Her yerde gürültü, bağrıış çağrıış!.. Acı acı çekti içini İlya İlyiç:

"Ah! Hayat mı bu! Başkent'in şu gürültüsü dayanılacak gibi değil! Özlediğim o mutlu, cennet yaşama ne zaman kavuşacağım? Doğduğum tarlalara, koruluklara ne zaman gideceğim?" Düşünüyordu: "Şu anda ağaçların altında çimenlerin üzerinde uzanmış olsaydım, dalların arasından güneşe baksaydım... dallarda kaç kuşun olduğunu saysaydım... Güneşten boynu yanmış, yuvarlak dirsekleri çıplak, yumuşacık güzel bir hizmetçi kız öğlen yemeğimi getirip çimenlerin üzerine koysaydı; çapkın çapkın önüne indirseydi bakışını ve gülümseseydi... Ne zaman olacak bütün bunlar?.." Birden içinde bir ses yükseldi:

"Ya plan! Kahyanın yazdığı mektup? Ya daireyi boşaltma işi?" Hemen karşılık verdi İlya İlyiç:

"Evet, evet! Hemen, şimdi!"

Yattığı yerden aceleyle doğruldu, divanda oturdu, sonra bacaklarını aşağı sarkıttı, çabucak buldu terliklerini, öyle oturmayı sürdürdü. Sonra ayağa kalktı. Düşüncelere dalmıştı, iki dakika öyle ayakta durdu.

Masaya ve mürekkep hokkasına bakarak yüksek sesle bağırdı: “Zahar, Zahar!”

Atlama sesiyle birlikte duyuldu Zahar’ın cevabı:

“Gene ne var? Yorgunluktan zor yürüyorum artık!”

İlya İlyiç bakışını masadan ayırmadan, “Zahar!” diye tekrar etti. Zahar gelince, mürekkep hokkasını göstererek ekledi, “Şuna bak...” Ama cümlesini bitirmeden gene düşüncelere daldı. Kollarını havaya kaldırdı, dizleri büküldü, gerinerek esnedi... Hala gerinerek, “Sanırım, peynirimiz kalmıştı...” dedi. “Biraz da Madera şarabı getir. Yemek saatine daha çok var, hafif bir kahvaltı yapacağım.” Zahar, “Kim demiş peynirimiz kaldı diye?” dedi. “Hiçbir şey kalmadı.”

Zahar’ın sözünü kesti İlya İlyiç:

“Nasıl kalmamış? Çok iyi hatırlıyorum, kocaman bir kalıp kalmıştı.”

Zahar ısrar etti:

“Hayır, hayır! Kalıp falan kalmamıştı!”

“Kalmıştı!” dedi İlya İlyiç.

“Kalmamıştı!” diye karşılık verdi Zahar.

“Öyleyse git al.”

“Para verir misiniz?”

“Şurada para var, oradan al.”

“Burada bir ruble kırk kapık var, oysa peynir için bir ruble altmış gerek.”

“Ufaklık da olacak.”

Zahar, bedeninin ağırlığını bir bacağından ötekine geçirerek, “Yok!” dedi. “Gümüşler vardı, onlar da işte burada.”

“Vardır: Dün işportacı vermişti bana.”

Zahar, “Ben de oradaydım, gümüş para verdi size, ufaklık verdiğini görmedim.”

İlya İlyiç kararsız, “Tarantiev almış olmasın?” diye geçirdi içinden. “Hayır canım, almış olsaydı gümüş parayı da alırdı.”

“Başka ne var içerde?” diye sordu İlya İlyiç.

“Hiçbir şey yok. Belki dünden kalma bir parça jambon vardır. Anisya’ya sormak gerekir. Varsa getireyim mi?”

“Ne varsa getir. Nasıl oluyor da hiç peynir kalmamış oluyor, anlayamadım.”

“Kalmamış işte,” dedi Zahar.

Ve çıktı. İlya İlyiç ağır adımlarla, düşünceli, odanın içinde dolaşmaya başladı. Kendi kendine mırıldanıyordu:

“Evet, iş çok! En azından, şu plan sorunu... Daha bir sürü iş var!..” Dalgın, ekledi, “Ama biliyorum, peynir kalmıştı... Zahar yemiştir onu, şimdi de kalmamıştı, diyor!” Eliyle masanın üzerini

karıştırarak ekledi, “Şu ufaklıklar da nereye gitti?”

On beş dakika sonra Zahar kapıyı açtı, iki eliyle sıkı sıkı tuttuğu tepsiyle girdi, ayağını uzatıp kapıyı iterek kapamak istedi, ama o anda sendeledi, ayağı boşa gitti, kadeh devrilip yere düştü, arkasından sürahinin tıpası ve ekmeğ...

“Bir işi doğru dürüst yapamazsın!” diye söylendi İlya İlyiç. “Hiç değilse yere saçıkların toplasana. Durmuş, aptal aptal, yaptığına bakıyorsun!”

Zahar, elinde tepsiyle eğilip yerden ekmeği alacak oldu, ama eğilirken birden, iki elinin de dolu olduğunu, ekmeği alamayacağını fark etti.

İlya İlyiç alaylı alaylı, “Hadi al bakalım!” dedi. “Ne duruyorsun? Ne oldu?”

Zahar, yere düşenlere öfkeyle bakarak söylendi:

“Kahrolası şeyler! Yemek saati kahvaltı yapmak da nerede görülmüş ki?”

Tepsiyi masaya bıraktı, düşürdüklerini yerden topladı. Ekmeğin tozunu üfleyip masanın üzerine koydu.

İlya İlyiç oturup kahvaltısını yapmaya başladı. Zahar biraz ötede ayakta duruyor, yandan yandan efendisine bakıyordu. Bir şey söylemek niyetinde olduğu belliydi. Ama İlya İlyiç, onunla hiç ilgilenmeden kahvaltısını sürdürüyordu. Birkaç kez öksürdü Zahar. Oblomov’un oralı olduğu yoktu. Sonunda çekinerek şöyle dedi Zahar:

“Ev sahibinin adamı bugün tekrar geldi. Usta da yanındaydı. ‘Daireyi görebilir miyim?’ diye sordu. Yapılacak değişiklik için...”

İlya İlyiç, Zahar’ın dediğine tek sözcükle olsun cevap vermeden yemeyi sürdürüyordu. Zahar bir an sustuktan sonra daha da alçak sesle, “İlya İlyiç,” dedi.

İlya İlyiç onu duymuyormuş gibi yapıyordu. Zahar kısık bir sesle, “Haftaya daireyi boşaltmamızı istiyorlar,” dedi.

Oblomov bir kadeh şarap içti. Hala susuyordu.

Zahar neredeyse fısıldayarak, “Ne yapacağız, İlya İlyiç?” diye sordu.

İlya İlyiç çok sert, “Sana, bana bundan söz etmeyeceksin dememiş miydin?” dedi.

Ayağa kalkıp Zahar’ın üzerine yürüdü.

Zahar geri geri çekildi.

Öfkeyle sürdürdü konuşmasını İlya İlyiç:

“Ne zehirli bir adamsın sen Zahar!”

Buna gücendi Zahar.

“Zehirliyim ha! Neden zehirli oluyormuşum? Kimseyi öldürmedim bugüne kadar.”

“Zehirli değilsin de nesen?” dedi İlya İlyiç. “Benim hayatımı zehir ettin, daha ne olsun?”

Israr etti Zahar, “Zehirli falan değilim ben!”

“Daire için ne diye üstüme üstüme geliyorsun öyleyse?”

“Başka ne yapabilirim?”

“Peki ben ne yapabilirim?”

“Ev sahibine bir mektup yazacağınızı söylüyordunuz, ne oldu?” “Yazacağım, acelen ne? Bekle biraz. Her şeyi birden yapamam ya!” “Şimdi yazın öyleyse.”

“Şimdi, hep şimdi! Daha önemli işlerim var benim şimdi. Odun kesmek gibi kolay mı sanıyorsun sen bu işleri? Kaldır, indir baltayı, iş tamam, öyle mi?” Oblomov, kurumuş mürekkep kalemini hokkanın içinde dolaştırarak ekledi, “Görüyorsun işte, mürekkep bile yok! Nasıl yazayım?”

“Şimdi içine biraz *kvas* katarım, açılır,” dedi Zahar.

Mürekkep hokkasını alıp aceleyle çıktı odadan. Bu arada Oblomov da kağıt aramaya başlamıştı. Masanın gözlerinde ve üzerinde de kağıt ararken kendi kendine konuşuyordu:

“Kağıt da yok! Evet, yok!.. Ah Zahar ah! Nedir senden çektiğim!” O anda odaya giren Zahar’a döndü, “Bir de zehirli biri değilim diyorsun! Hiçbir şeyle ilgilendiğin yok! Bir evde kağıt olmaz olur mu?” “Biraz insafli olun İlya İlyiç! Dini bütün bir Hristiyanım ben, ne diye zehirli biri olmakla suçluyorsunuz beni? Takmışsınız kafanıza; zehirli de zehirli! Babanız efendimizin yanında doğup büyüdük biz, o ‘enik’ derdi bana, kulağıma asılırdı, ama böyle bir söz duymadım onun ağzından! Günah denen bir şey var! İşte, kağıt burada.”

Zahar raftan yarım sayfalık gri bir kağıt alıp İlya İlyiç’e verdi. Oblomov kağıdı alıp yere fırlattı.

“Bu kağıda yazı yazılır mı?” diye bağırdı. “İçine bir şey... zehirli bir şey düşmesin diye dün gece bardağın ağzını örtmüştüm onunla...”

Zahar başını öte yana çevirmiş, duvara bakıyordu.

“Hadi neyse, ver onu bana, ona yazarım, akşama Alekseyev temize çeker.”

İlya İlyiç masaya oturdu, hemen yazmaya başladı: “Muhterem beyefendi!..” Ama birden durdu.

“Ne iğrenç bir mürekkep bu! Bir daha dikkat et Zahar, görevini gerektiği gibi yap!”

Bir an düşündükten sonra sürdürdü yazmayı:

“Evinizin ikinci katında oturmakta olduğum, bir kısım değişiklikler yapmayı düşündüğünüz daireniz, uzun yıllardır orada oturmakta olduğum için, edindiğim alışkanlıklara çok uygun olduğum için... Uşağım Zahar Trofimoviç’ten öğrendim ki, kendisine demişsiniz ki oturmakta olduğum daireniz...”

Oblomov durup, yazdığını okudu. Kendi kendine, “Olmadı,” dedi... “İki kez *oturmakta olduğum*, iki kez de *ki* demişim...” Mırıldanarak o sözcükleri şöyle değiştirdi: “*Oturmakta bulunduğum ve öğrendiğime göre, dediğinize göre...*” Gene beğenmedi yazdığını. Tekrar değiştirdi... İki *ki* kullanmamanın bir yolunu nasıl bulacağını düşünmeye başladı.

Bir şey yazıyor, yazdığını tekrar değiştiriyordu. Üç kez değiştirmişti yazdığı *ki*’leri. Her değiştirdiğinde başka bir anlam veriyorlardı cümleye.

Sabırsızca şöyle mırıldandı:

“Kurtuluş yok bu *ki*’den!.. Eh! Onun da, mektubun da canı cehenneme! Böyle saçmalıklarla kafamı şişirmeme gerek yok! İş mektubu yazmayı unutmuşum! Oh, saat de üçe gelmiş.”

Mektubu yırtıp dört parça ettikten sonra yere attı.

“Gördün mü Zahar?” dedi.

Kağıt parçalarını yerden toplarken karşılık verdi Zahar:

“Gördüm.”

“Öyleyse bir daha evden söz etme bana. O elindeki nedir?”

“Hesaplar falan..”

“Ah Tanrım! Öldüreceksin sen beni! Ne kadar var orada, çabuk söyle!”

“Kasabın hesabı, seksen altı ruble elli dört kapık.”

İlya İlyiç ellerini çırptı.

“Aklını mı yitirdin sen? Yalnız kasaba bu kadar borç olur mu hiç?”

“Üç ay ödemezsen, olur... Hepsi tek tek yazılı burada. Adamın yalanı yok!”

“Bir de zehirli olmadığını söylüyorsun, öyle mi?” dedi Oblomov. “Nereye gitmiş onca et? Oysa pek o kadar kilo da almamışsın.” Suratını astı Zahar:

“Eti ben yemedim!”

“Elbette sen yemedin! Sen yer misin hiç!”

“Ne o, yediğim ekmeği de başıma mı kakıyorsunuz? Alın kendiniz bakın!”

Elindeki kağıtları Oblomov’a uzattı.

İlya İlyiç yağlı kağıtları eliyle itip, “Başka kimlere borç var?” diye sordu.

“Ayrıca, fırınla manava yüz yirmi bir ruble on sekiz kapık...” Oblomov öfkeyle, “Felaket bu!” diye bağırdı. “Olacak şey değil! Ne o, inek falan mısın sen, bu kadar yeşilliği nasıl yedin?..”

Zahar iyice öte yana dönüp, canı sıkkın, “Hayır, ben sığır değil, zehirli biriyim!” dedi. Sonra ekledi, “Mihey Andreyeviç’i her gün yemeğe almasaydınız, bu kadar olmazdı!”

İlya İlyiç kendi de hesaplamaya çalışarak sordu:

“Peki toplam ne ediyor?”

Bu arada Zahar da parmaklarıyla hesaplıyordu.

Oblomov, “Kahretsin,” dedi. “Ne saçma bir hesap bu, her seferinde başka çıkıyor. Sende ne kadar çıktı? İki yüz, değil mi?”

“Bir dakika, sıkıştırmayın beni,” dedi Zahar. Gözleri kapalı, mırıldanıyordu: “Eder seksen, bir yüz... on sekiz, yirmi daha...”

İlya İlyiç, “Kes artık, bu gidişle bitiremeyeceksin sen bu hesabı!” dedi. “Şimdi odana git ve hesabı yarın getir bana. Kağıtla mürekkep konusunu da halletmeyi unutma... Bu ne büyük para! Kaç kez söyledim sana, hesapları fazla uzatmadan ödeyelim diye... Ama bildiğini okursun sen... Sonunda da

böyle oluyor işte!”

Hesabı tamamlayıp şöyle dedi Zahar:

“İki yüz beş ruble yetmiş iki kapık. Parayı verin lütfen.” “Hemen mi? Biraz bekle hele, yarın veririm..”

“Ama parayı hemen istiyorlar, İlya İlyiç...”

“Bırak şimdi! Yarın dediysen, yarın... Hadi odana git sen şimdi. Ben biraz çalışacağım. Daha önemli işlerim var.”

Bir sandalyeye oturdu İlya İlyiç, ayaklarını altına topladı, tam düşünmeye başlayacaktı ki, kapının çingırağı çaldı.

Hafif göbekli, beyaz yüzlü, yanakları al al, dazlak kafalı (ama siyah, gür saçları ensesinden başlayarak saçak gibi çevrelemişti başını) kısa boylu biri girdi odaya. Başının saçsız tepesi yuvarlak, pürüzsüzdü, fildişinden oyulmuş gibi parlıyordu. Konuğun yüzünde alçakgönüllü bir ifade; bakışında ölçülü bir sakinlik, gülüşünde ılımlı bir resmiyet, kibarlık vardı. Üzerinde son derece bol, rahat, neredeyse bir dokunuşa kapı gibi iki yana açılacakmış gibi duran bir frak vardı. Gömleği de, başının tepesi gibi pırıl pırıldı. Sağ elinin işaret parmağında siyah taşlı kocaman bir yüzük vardı.

Oblomov, bir elini konuğa uzatırken, ötekiyle bir sandalye çekerek, “Buyursunlar doktor!” dedi. “Hangi rüzgar attı sizi buraya böyle?”

Doktor şakacı bir tavırla, “Baktım, hep sağlığınız yerinde, hiç çağırmıyorsunuz beni, canım sıkıldı, kendim geleyim dedim..” Sonra ciddi, sürdürdü konuşmasını, “Hayır, hayır, üst katta komşunuzdaydım, bu arada size de bir uğrayayım dedim.”

“Çok teşekkür ederim. Komşum nasıl?”

“Eh işte, üç dört hafta, bilemediniz son bahara kadar yaşar, sonrası... Ciğerleri bitmiş, sonu belli. Ee, sizden ne haber?”

Oblomov kederli, iki yana salladı başını. Durumu çok kötüymüş gibi, “Kötü! Doktor, çok kötü!” dedi. “Ben de sizinle bir görüşeyim diyordum. Ne yapacağımı bilemiyorum. Midem taş gibi, yanıyor, göğsümde bir ağırlık var, soluk almakta zorlanıyorum..” Doktor:

“Elinizi verin bana,” dedi. İlya İlyiç’in bileğini tuttu, gözlerini kapayıp bir dakika saydıktan sonra sordu:

“Öksürüğünüz var mı?”

“Geceleri, özellikle yemekten sonra öksürüyorum.”

“Hım! Çarpıntı, baş ağrısı?”

Böyle birkaç soru daha sordu doktor, sonra başını önüne eğip düşünmeye başladı. İki dakika sonra birden kaldırdı başını, kararlı bir sesle şöyle dedi:

“Bu iklimde yaşamayı, hep yatmayı, yağlı ağır şeyler yemeyi iki üç ay daha sürdüreceksiniz, kalpten ölürsünüz..”

Ürperdi Oblomov.

“Öyleyse ne yapmalıyım doktor? Tanrı aşkına söyleyin, ne yapmalıyım?”

“Herkes ne yapıyorsa, siz de onu yapın... yurtdışına gidin.” Şaşkınlık içinde şöyle dedi Oblomov:

“yurtdışına ha!”

“Evet, yurtdışına. Ne oldu?”

“İnsaf yani doktor! yurtdışına gidin, diyorsunuz! Olacak şey mi bu?”

“Neden olamazmış?”

Oblomov yukardan aşağı şöyle bir baktı kendine, sonra odasını gözden geçirdi, bir şey düşünmeden tekrarladı:

“yurtdışına ha!”

“Bunun için size engel olan nedir?”

“Nasıl, nedir? Çok şey...”

“Çok şey dediğiniz nedir? Yeterince paranız falan mı yok?” Oblomov, doktorun ortaya attığı bu son derece doğal bahaneye dört elle sarıldı. Heyecanla, “Evet, evet, gerçekten param yok,” dedi. “Bakın kahyam ne yazıyor... Nerede şu mektup, nereye koymuştum onu? Zahar!”

“Pekala,” dedi doktor, “Tamam, bu beni ilgilendirmez. Benim görevim, size bu yaşam biçiminizi değiştirmeniz gerektiğini söylemektir. Bu ortamı da, havayı da, çalışma koşullarınızı da, her şeyinizi değiştirmelisiniz, her şeyinizi...”

“Güzel,” dedi Oblomov. “Düşüneceğim bunu...” Sordu, “Nereye gitmemi, ne yapmamı öneriyorsunuz?”

“Kissingen’e ya da Ems içmelerine gidin,” dedi doktor. “Haziranı temmuzu orada geçirin. Sonra İsviçre’ye veya Tyrol’e geçin üzüm kürü yapın, eylül ve ekimde orada kalın...”

İlya İlyiç zor işitilir bir sesle, “Tyrol’e ha!” diye mırıldandı. “Arkasından kurak bir yere giderseniz, sözgelimi Mısır’a falan...”

“Daha neler!” diye geçirdi içinden Oblomov.

“Kafanızın içini boşaltın, sıkıntılarınızı atın üzerinizden...”

“Sizin için söylemesi kolay,” dedi Oblomov. Siz böyle mektuplar almıyorsunuz kahyanızdan...”

“Fazla düşünmeyeceksiniz,” diye sürdürdü konuşmasını doktor.

“Düşünmeyecek miyim?”

“Evet.”

“Peki, çiftliğin düzenlenmesi işi ne olacak? Ne diyorsunuz siz, odun muyum ben?”

“Orasına karışmam. Benim görevim sizi uyarmaktır, o kadar... Stresten uzak duracaksınız, iyileşmenizi zorlaştırır bu... Kalbinizin yumuşaması, yalnızca hoş duygularla çarpması için at gezintisi, dans gibi, açık havada dolaşmak gibi sizi rahatlatacak şeylerle, hoş sohbetlerle, özellikle de bayanlarla zaman geçirmelisiniz.”

Oblomov, başı önünde dinliyordu doktoru.

“Daha?” diye sordu.

“Kesinlikle okumayacak, yazmayacaksınız. Güneye bakan, çevresinde bol çiçeğin, müziğin, kadının olacağı, bir villa kiralayın kendinize.”

“Ya beslenmem?”

“Etten, özellikle sakatattan, hamur işinden uzak durun. Dondurulmuş yiyeceklerden de. Hafif çorbalar, yeşillik yiyebilirsiniz. Yalnız şuna dikkat etmelisiniz: Günümüzde kolera her yerde kol geziyor, dikkatli olun... Günde sekiz saat yürüebilirsiniz. Bir tüfek alın...”

Oblomov, “Tanrım!..” diye göğüs geçirdi.

Doktor şöyle bağladı sözünü:

“Nihayet, kışın Paris’e gidin, orada çılgın hayata dalıp eğlenin, hiçbir şeyi takmayın kafanıza: Tiyatrodan çıkın, dansa gidin, oradan maskeli baloya, kent dışına ziyaretlere... Çevrenizde hep dostlarımız, gürültü, kahkaha olsun...”

Oblomov, pek gizleyemediği bir can sıkıntısıyla, “Başka bir şey?” diye sordu.

Doktor bir an düşündü.

“Deniz havası da alsanız fena olmaz: İngiltere’den vapura binip Amerika’ya gidin.”

Böyle dedikten sonra ayağa kalktı doktor, gitmeye hazırlandı.

“Bütün bu dediklerimi harfi harfine yaparsanız...” dedi.

Oblomov, onu yolcu ederken iğneli bir tavırla, “Tamam, tamam,” dedi, “kesinlikle yapacağım dediklerinizi.”

Doktor, Oblomov’u son derece acınacak bir durumda bırakıp gitti. Gözlerini kapadı Oblomov, ellerini başının üzerinde kavuşturdu, sandalyesinde dertop olup oturdu. Hiçbir yere bakmadan, hiçbir şey hissetmeden öyle oturuyordu.

Arkasında ürkek bir ses duyuldu.

“İlya İlyiç!”

“Ne var?” dedi İlya İlyiç.

“Ev sahibinin adamına ne diyeyim?”

“Neyle ilgili?”

“Evi boşaltmayla.”

Oblomov şaşırılmış gibi, “Hala aynı şey mi?” dedi.

“Ben ne yapabilirim anam babam İlya İlyiç? Siz söyleyin, zaten hayatım hayat değil, ölsem de kurtulsam...”

“Hayır,” dedi Oblomov, “bu taşınma işiyle asıl sen beni öldürmek istiyorsun. Doktorun dediklerini duydun, değil mi?”

Zahar söyleyecek bir şey bulamadı. Yalnızca, öyle bir göğüs geçirdi ki, boyun atkısının uçları göğsünün üzerinde kalkıp indi. Tekrar sordu Oblomov:

“Beni öldürmeyi mi koydun sen kafana? Bıktın benden artık, değil mi? Hadi söyle, bıktın mı?”

Konunun böyle acılı bir yön alması üzerine ne diyeceğini bilemedi Zahar. Mırıldanarak karşılık verdi:

“Tanrım korusun sizi! İnşallah uzun yıllar daha yaşarsınız! Hiç ister miyim sizin ölmenizi?..”

“İstersin!” dedi İlya İlyiç. “Taşınmaktan bana bir daha söz etme, dedim, durup durup, günde beş kez aynı şeyi hatırlatıyorsun bana. Anla artık, sınırlarımı bozuyor bu... Hasta ediyor beni.”

Zahar, üzüntüsünden sesi titreyerek, “Hayır efendim...” dedi, “neden taşınmayalım diye düşünüyordum da...”

Oblomov, sandalyeyle birlikte Zahar’a dönüp, “Neden mi taşınmayalım?” diye sordu. “Sence kolay mı bu? Söylesene, taşınmanın ne demek olduğundan haberin var mı senin? Yok, değil mi?”

Zahar yumuşak bir sesle (efendisinin her söylediğini kabul edecek durumdaydı; yeter ki, bu konuşma dayanamayacağı acıklı bir sahneyle sonuçlanmasındı) karşılık verdi:

“Evet, yok!” dedi.

“Olmadığına göre, söyle öyleyse, taşınabilir miyiz, taşınamaz mıyız? Ne demektir taşınmak? Şu demektir: ‘Efendimiz, sen giyinip çık evden, bütün gün aynı giysi sırtında dolaş sokaklarda...’” “Peki evden çıkarsanız ne olur?” diye sordu Zahar. “Bütün gün dışarıda olmanın ne kötü yanı var? İyi ya, evde kapalı kalmazsınız. Evden çıkmamakla hiç iyi etmiyorsunuz zaten! Eskiden dalından yeni kopartılmış bir salatalık gibi taptazyediniz; bakın, evde otura otura neye döndünüz... Sokaklarda biraz dolaşsanız, insan görseniz veya başka şeyler...”

Oblomov, “Saçmalamayı bırak da ben ne diyorsam onu yap!” dedi. “Sokaklarda dolaşacakmışım!..”

Zahar heyecanla sürdürdü konuşmasını:

“Sahi, kente korkunç bir canavar getirmişler, gidip onu görseniz... Tiyatroya veya maskeli baloya gitseniz, siz yokken biz de taşınma işini halletsek...”

“Boş boş konuşma! Sen efendinin rahatını böyle düşünüyorsun demek! Sence, bütün gün sokakları arşınlamalıyım.. Öğlen yemeğimi nerede yiyeceğim, yemekten sonra nerede yatıp dinleneceğim umurunda değil, öyle mi?.. Ben yokken taşınma işini halledeceklermiş! Ben size göz kulak olmasam her şeyin altını üstüne getirirsiniz...” Giderek kendinden daha emin konuşuyordu Oblomov, “Taşınmanın ne demek olduğunu bilirim ben! Her şey kırılır dökülür, bir gürültü patırtıdır sürer; her şey yerlere yığılır; o zamana kadar hiç ortada olmayan, nereden çıktıkları belli olmayan bir sürü şey; valizler, divan arkalıkları, tablolar, pipolar, kitaplar, bardaklar ortaya çıkar!.. İşin yoksa, kırılmamaları, tekrar kaybolmamaları için dikkat et.. Yarısı ortadadır bunların, ötekiler arabaya konmuştur veya yeni evdedir. Canın pipo içmek istese, pipoyu bulursun, tütününü bulamazsın, tütün gitmiştir... Oturmak istersin, oturacak bir yer bulamazsın; her şey toz içindedir; neye dokunsan, elin toz olur; elini yıkayacak bir şey bulamazsın; hadi o ellerle dolaş bakalım...” Zahar, köseleden farksız ellerini göstererek, “Benim ellerim temiz,” dedi.

İlya İlyiç başın öte yana çevirerek, “Dur, gösterme şunları bari!” dedi. “Sonra, su içmek isteyeceksin, sürahi ortadadır, ama bardak yoktur...”

Zahar saf saf, “Siz de sürahidен içersiniz,” dedi.

“Her şeyin böyle işte senin: Ortalığı süpürmesen de olur, tozu almasan da, halıları silkelemesen de...” Taşınma olayını artık iyice gözünün önüne getiren İlya İlyiç heyecanlandıkça heyecanlanmış, devam ediyordu, “Yeni evde de üç gün yerleşemezsin, hiçbir şey yerinde değildir: Tablolar duvar diplerinde yerlerde, terlikler yatağın üstünde, ayakkabılar çay takımlarının, kremlerin arasında. Bakarsın, bir koltuğun ayağı kırılmıştır, bir tablonun camı parça parçadır veya divan leke içindedir. Aradığın bir şeyi bulamazsın; sorarsın, nerede olduğunu bilen yoktur ya da kaybolmuştur veya eski evde unutulmuştur. Hadi oraya koş...”

Zahar kesti efendisinin sözünü:

“Haklısınız, bazen öyle olur ki, eski eve on kez gidip gelirsin.”

Oblomov sürdürüyordu konuşmasını:

“Gördün mü ya! Yeni evinde sabahleyin yataktan kalkmak da bir felakettir! Su yoktur, kömür yoktur. Kış günü donarsın soğuktan. Odalar buz gibidir, odun bile yoktur. Hadi koş git, komşulardan odun iste.”

Zahar tekrar araya girdi:

“O da komşusuna bağlı... Bazısı değil bir kucak odun, bir tas su bile vermez insana.”

“Gördün mü!..” dedi İlya İlyiç. “Diyelim taşındın, akşama kadar kargaşa biter, yerleşirsin sanırsın. Hayır, iki hafta sürer sıkıntı. Her şey yerli yerinde diye düşünürsün... Bir de bakarsın, gene bir şey eksik: Daha perdeler takılmamıştır, tablolar duvara asılmamıştır. İçin sıkılır, ölmek istersin... Sonra, masraflar, masraflar...”

Zahar onayladı efendisini:

“Geçen seferki taşınmamızda, bundan sekiz yıl önceydi, çok iyi hatırlıyorum, tam iki yüz ruble gitmişti.”

İlya İlyiç, “Şaka değil!” dedi. “Ayrıca, yeni taşındığı evi çok yadırgar insan. Kolay kolay alışamaz! Başka bir yerde tam beş gece uyuyamam ben. Sabah kalktığımda pencereden, karşıdaki marangozun tabelasını değil de başka bir şey görürsem, veya saçlarını kestirmiş şu yaşlı kadının yemekten sonra pencereden sarkmış, dışarıya baktığını göremezsem içime bir hüznün çöker, fena olurum...” Sitemli sordu İlya İlyiç, “Efendini ne hallere düşürmek istediğini anladın mı şimdi?”

Uysalca mırıldanarak karşılık verdi Zahar:

“Anladım.”

“Neden, taşınalım diye tutturuyorsun öyleyse? Bütün bunlara dayanacak güç olur mu bir insanda?”

Zahar, “Başkalarının durumunun bizimkinden farklı olmadığını düşünüyordum,” dedi. “Onlar taşınabildiklerine göre biz de taşınabiliriz.”

İlya İlyiç birden ayağa kalkıp şaşkınlık içinde sordu:

“Ne dedin? Ne dedin sen?”

Zahar, efendisinin böyle ateşlenmesini gerektirecek ne söylediğini bilemedi, ne diyeceğini şaşırıldı. Sustu, bir şey söylemedi.

İlya İlyiç dehşet içinde tekrarladı:

“Biz de taşınabilirmişiz!.. Bunu da söyleyecektin demek! Şimdi anlıyorum ki, ben senin için ‘herhangi biriyim’!”

Oblomov alaylı bir tavırla eğildi Zahar’ın önünde. Yüzünde son derece aşağılayıcı bir ifade vardı.

“İnsaf edin İlya İlyiç, sizi başkalarıyla bir tutar mıyım hiç?” Oblomov kapıyı göstererek emreder bir tavırla, “Yıkıl karşımdan,” dedi. “Görmek istemiyorum seni. Demek öyle ‘Bashkalari’ ha!.. Çok güzel!”

Zahar derin bir göğüs geçirip odasına gitti. Sobanın üzerindeki yerine çıkarken homurdanıyordu:

“Hayat mı bu benimki?”

Oblomov da kendi kendine söyleniyordu:

“Tanrım! Sabah sabah doğru dürüst bir şeyler yapayım diyordum, bütün günümü zehir etti! Hem de kim? Uşağım, bana sadık, emektar uşağım! Hem de ne dedi! Nasıl söyleyebildi bunu?”

Uzun süre sakinleşemedi Oblomov. Yatıyor, kalkıyor, odanın içinde aşağı yukarı dolaşüyor, tekrar yatıyordu. Zahar’ın onu *başkalarıyla* bir tutmasını hazmedemiyor; bunu, Zahar’ın onu efendisi olarak görmediğine, onu küçümsediğine yoruyordu.

Bu *başkalarının* kim, kendisinin kim olduğunu düşünüyor, böyle bir karşılaştırmanın ne derece haklı olduğunu ölçüp biçiyor, Zahar’ın yaptığına ona bir hakaret olduğu sonucuna varıyordu. Peki ama, Zahar bilerek mi yapmıştı ona bu hakareti? Yani “başkaları” neyse İlya İlyiç’in de o olduğuna inanıyor muydu? Yoksa öylesine, farkında olmadan mı söylemişti bunu? Bütün bunlar gururunu incitiyordu Oblomov’un. Kararını verdi, Zahar’a öyle olmadığını, *başkaları* dediği insanlardan farklı olduğunu gösterecek, bu yaptığına ne kadar iğrenç bir şey olduğunu hissetmesini sağlayacaktı.

Mağrur bir sesle, uzatarak seslendi:

“Zahar!”

Bu sesi duyunca her zaman yaptığı gibi, yerinden aşağı atlamadı Zahar, homurdanmadı da. Sağa sola çarparak yavaşça indi sobanın üzerinden; yaptığı yaramazlığın öğrenildiğini, kendisini cezalandırmak için çağırdıklarını hisseden bir köpeğin yürüdüğü gibi, ağır ağır yürüdü. Kapıyı araladı, ama içeri girmeye cesaret edemedi.

“İçeri gir,” dedi İlya İlyiç.

Aslında kapı kolay açılırdı, ama Zahar daha fazla açılmıyormuş, içeri giremiyormuş gibi yapıyor, kapının aralığında bekliyor, odaya girmiyordu.

Oblomov yatağın kenarında oturuyordu. Israrlı, “Buraya gel!” dedi.

Zahar güçlükle sıyrıldı kapının aralığından ve arkasından kapıyı hemen kapadı, sırtını kapıya sıkıca dayadı...

İlya İlyiç parmağıyla hemen yanını göstererek, “Buraya!” dedi.

Zahar yarım adım atıp, kendisine gösterilen yerin dört beş metre uzağında durdu.

“Daha yaklaş!” dedi Oblomov.

Zahar yalnızca şöyle bir sallanıp, ayağını oynatarak bir adım atmış gibi yaptı, ama olduğu yerde kaldı.

İlya İlyiç, ne yaparsa yapsın, Zahar’ı bu kez daha yakına getiremeyeceğini anlayınca, durduğu yerde kalmasına izin verdi, sesini çıkarmadan, bir süre sitemli sitemli baktı yüzüne.

Efendisinin ona öyle, bir şey söylemeden bakışı karşısında kendini rahatsız hissetti Zahar, karşısında efendisi yokmuş gibi yapmaya başladı, hatta zaman zaman yaptığı gibi, İlya İlyiç’e yandan, göz ucuyla bile bakmıyordu.

İsrarla sol yana bakıyordu. Uzun zamandır haberinin olduğu bir şey vardı orada, iki tablonun arasındaki örümcek ağının içinden örümcek canlı bir sitem gibi bakıyordu ona.

İlya İlyiç sakin, ciddi bir tavırla, “Zahar!” dedi.

Cevap vermedi Zahar. Şöyle geçiriyor olmalıydı içinden: “Hadi bakalım, şimdi ne yapacaksın? Başka bir Zahar daha mı var burada? Öyle ya, yalnız ben varım,” ve bakışını efendisine bakmadan soldan sağa çevirdi. Sağda bu kez üzerinde tül varmış gibi kalın bir toz tabakası kaplı ayna hatırlattı ona sitemini: Aynanın içinden, sanki sisler arasından kendisinin somurtkan, çirkin yüzü bakıyordu ona.

Can sıkıntısıyla kaçırdı bakışını bu çok iyi bildiği kasvetli aynadan ve kaçırdığı bakışını bir an İlya İlyiç’in üzerinde tutmaya karar verdi. Bakışları karşılaştı.

Zahar, efendisinin bakışındaki siteme dayanamadı, başını önüne indirip ayaklarına baktı. Bu kez de toz kaplı halıda, efendisine hizmette eksik çabasının başka bir işaretini gördü.

İlya İlyiç yumuşak, “Zahar!” dedi.

Zahar duyulur duyulmaz bir sesle, “Ne buyurmuştunuz efendim?” dedi.

Dokunaklı bir söylevin başlamak üzere olduğunu hissederek ürpermişti.

İlya İlyiç, “Biraz *kvass* koy bana!” dedi.

Derin bir soluk aldı Zahar, rahatladı. Çocuk gibi sevinerek büfeye koştu, *kvass* getirdi efendisine.

İlya İlyiç *kvass* yudumladıktan sonra, bardağı elinden bırakmadan, yumuşak bir sesle, “Nasılsın bakalım?” dedi. “Yaptığını beğenmedin, değil mi?”

Zahar’ın yüzündeki somurtkanlık bir anda yerini aydınlık bir pişmanlığa bıraktı. Göğsünde efendisine karşı derin bir saygı ve sevgi uyandığını, bunun yüreğine dolduğunu hissetti. Başını kaldırıp doğrudan gözlerinin içine baktı. İlya İlyiç, “Yaptığın hatanın farkında mısın?” diye sordu.

Yüreği sızlayarak şöyle geçirdi içinden Zahar: “Ne ‘hatam’ olmuş ki? Onu üzdüm galiba. Beni böyle haşlamaya başladığında ağlamak geliyor içimden.” Sonra en alçak sesiyle:

“Ne yaptım ki ben, İlya İlyiç,” diye başladı. “Yalnızca, şunu dedim...”

Oblomov hemen kesti sözünü:

“Hayır, sus, bir şey söyleme! Ne yaptığını bilmiyor musun? Şu bardağı masaya koy ve cevap ver bana!”

Zahar cevap vermedi. Ne yaptığını kesinlikle bilmiyordu. Ama efendisinin yüzüne derin bir sevgi ve saygıyla bakmasına engel değildi bu. Biraz suçlu olduğunu anlıyormuş gibi başını hafifçe önüne bile eğmişti.

Oblomov, “Bu durumda nasıl zehirli biri değilim diyebilirsin?” dedi.

Zahar hala susuyordu; yalnızca üç kez sıkıca kırpmıştı gözlerini.

İlya İlyiç kısa süren bir sessizlikten sonra, “Efendini çok üzdün!” dedi.

Zahar’ın şaşkın durumunu görmekten haz duyuyordu. Dik dik bakmaya başladı uşağının yüzüne.

Zahar, üzüntüsünden ne yapacağını bilemiyordu.

İlya İlyiç sordu ona:

“Üzdün efendini, değil mi?”

Bu yeni *üzdün* sözcüğü iyice perişan etmişti Zahar’ı.

“Üzdüm!” diye mırıldandı.

Bakışını sağa sola, önüne kaçırıyor, onu bu durumdan kurtaracak bir şey arıyordu. Ama gene o örümceği, tozlu aynada gene kendi yansımasını, gene efendisinin yüzünü görüyordu.

Ne yaparsa yapsın, beklediği o acıklı sahneden kurtuluş olmadığını düşünerek, şöyle geçirdi içinden: “Yer yarılrsa da içine girseydim! Ölüp de kurtulamadım gitti!..”

Gözlerini giderek daha sık kırpmıştığını hissetti. Gözyaşları ha boşaldı, ha boşalacaktı. Nihayet, ünlü şarkının sözleriyle karşılık verdi efendisine, neredeyse ağlayarak şöyle dedi:

“Ne yaptım da üzdüm sizi, İlya İlyiç?”

Oblomov, “Ne mi yaptın?” diye tekrarladı. “*Başkaları* ne demektir, biliyor musun?” Susup Zahar’ın yüzüne bir süre baktıktan sonra ekledi, “Bunun ne demek olduğunu anlatayım mı sana, ister misin?”

Zahar, ininde dolaşan bir ayı gibi şöyle bir döndü, derin bir göğüs geçirdi.

“*Başkaları* dediğin kimlerdir biliyor musun? Tavan aralarında pislik içinde, aç yaşayan, üstünde başında olmayan, kara cahil, görgüsüz insanlar için ‘*başkaları*’ derler. Öyleleri avlularda bir keçenin üzerine kıvrılıp uyur. Dünya umurlarında değildir. Tuzlu balıkla, patatesle doyururlar karınlarını. Yoksulluk içinde gece gündüz kıvrılır dururlar. Belki yeni bir daireye taşındıkları bile olur. Sözgelimi, Lyagev... Cetvelini koltuğunun altına aldı mı, iki gömleğini de bir mendile sarar, olur biter, taşınıverir... ‘Hayrola, nereye?’ diye sorarsın; ‘Taşınıyorum’, der. ‘*Başkaları*’ dediğin böyle insanlardır işte. Peki ben öyle miyim?”

Efendisinin yüzüne baktı Zahar, bedeninin ağırlığını bir bacağından ötekine verdi. Susuyordu.

Oblomov devam etti:

“*Başkaları* dediğin kimlerdir, anladın mı şimdi? Bazen efendiye benzeseler de, çizmelerim kendileri temizleyen, kendileri giyinen, yalan söyleyen, hiçbir zaman uşağı olmamış, bir yere

gönderecek kimsesi bulunmayan, bir işini yapmak için kendileri koşup giden, sobaya odunu kendileri atan, kimi zaman toz bile alan insanlara 'başkaları' denir..."

Zahar, yüzü asık, "Almanların çoğu öyledir," dedi.

"İyi bildin! Ya ben öyle miyim? Şimdi söyle bakalım, bir 'başkası' mıyım ben?"

Zahar kederli, "Hayır, siz öyle değilsiniz," dedi. Efendisinin sözü nereye getireceğini bir türlü anlayamıyordu. "Tanrım, sözümü neden öyle anladınız, bilemiyorum."

Oblomov konuşmasını sürdürüyordu:

"Ben hiç de öyle değilim, söyle? Şimdi dur da, ağzından çıkanın ne anlama geldiğini düşün bakalım! 'Başkaları' dediğin insanların hayatını düşün! 'Başkaları' durmadan çalışırlar, sağa sola koştururlar, günleri telaş içinde geçer. Çalışmazlarsa, açtırlar. Herkesin önünde eğilirler 'başkaları', rica ederler, ezilip büzülürler... Ya ben? Hadi söyle bakalım şimdi: Bir 'başkası' mıyım ben?"

Yalvarır bir sesle, "Ah efendiciğim," dedi. "Böyle acı sözler söyleyerek yüreğimi parçalamayın lütfen, ne olur! Bir efendisiniz siz!" " 'Başkaları' değilim ben! Benim sağa sola koşuşturduğumu, çalıştığımı gördün mü? Yemeğimden kıstığım var mı? Sıska mıyım, acınacak bir durumda mıyım? Bir şeyin eksikliğini çekiyor muyum? Sanırım, hizmetimi gören, işlerimi yapan birileri var... Tanrı'ya şükürler olsun, doğduğum günden beri bir kez olsun, kendim giymedim ayağıma çorabımı. Neden sıkıntıya sokacakmışım kendimi? Ne için? Kime söylüyorum ben bütün bunları? Çocukluğumdan beri benimle ilgilenen sen değil misin? Her şeyi biliyorsun; beni nasıl büyüttüklerini, soğuktan sıcaktan nasıl koruduklarını, karnımın her zaman tok olduğunu, benden hiçbir şeyi esirgemediklerini, ekme parası için hiç çalışmadığımı, kaba bir işe girmediğimi gördün, biliyorsun. Öyleyse nasıl oldu da, beni başkalarıyla bir tutabildin? O 'başkaları' dediğin insanlarınki gibi mi benim sağlığım? Onların katlandıkları sıkıntılara katlanabilecek biri miyim ben?"

Zahar ipin ucunu iyice kaçırmıştı, Oblomov'un dediklerinden hiçbir şey anlamıyordu. Ama heyecandan dudakları şişmişti. Acı sözler başının üzerinde kara bir bulut gibi dolaşmaktaydı. Susuyordu.

İlya İlyiç, "Zahar!" diye tekrarladı.

Zahar, güç işitilir bir sesle, "Buyurun efendim," dedi.

"Kvas ver bana."

Zahar *kvas* getirdi. İlya İlyiç *kvası* içip bardağı ona verdikten sonra Zahar odasına kaçmak için hemen kapıya yürüdü. Oblomov durdurdu onu.

"Hayır, hayır, dur, gitme! Bir som sordum sana. Çocukken kucağında taşıdığın, bir ömür hizmet ettiğin, üstelik ekmeğini yediğin efendini nasıl öylesine küçültebildin?"

Zahar dayanamadı artık: *Ekmeğini yediğin* sözü bitirmişti onu! Şimdi daha da sık kırıpıştırıyordu gözlerini. İlya İlyiç'in bu acı söylevinde neler söylediğini anlayamadığı ölçüde üzüntüsü de artıyordu. Son derece pişman, "Suçluyum İlya İlyiç," dedi. "Aptallığımdan yaptım bunu efendim, inanın, aptallığımdan..."

Zahar, ne yaptığını bilmediği için, cümlesinin sonunda hangi fiili kullanacağına karar verememişti.

Oblomov, değeri bilinmediği için gururu kırılmış gibi sürdürdü konuşmasını:

“Oysa ben gece gündüz çalışıyorum, düşünüyorum, bazen başım çatlayacak, kalbim duracak sanıyorum, gözüme uyku girmiyor, yatağın içinde bir o yana dönüyorum, bir bu yana; hep düşünüyorum, daha iyi bir şeyler yapabilmek için kafa patlatıyorum.. Peki ama kimin için? Kimin için? Hep sizler, köylüler için. Yani bir bakıma da senin için. Bazen, yorganımı başıma çekip altında kıpırdamadan öyle durduğumu görünce belki de uyuduğumu düşünüyorsundur. Hayır, uyumuyorum, kyllerimin bir eksiği olmaması, başka köylüleri kıskanmamaları, mahşer gününde Tanrı'nın huzurunda benden şikayetçi olmamaları, bana dua etmeleri, beni iyi anmaları için neler yapmam gerektiğini düşünüyorum.” Acı bir sitemle bitirdi sözünü İlya İlyiç, “Nankrler!”

Efendisinin bu son “acı sözleri” iyice duygulandırdı Zahar'ı. Elinde olmadan hıçkırarak, “Efendimiz İlya İlyiç!” diye yalvarmaya başladı. “Yapmayın artık! Neler söylüyorsunuz yle, Tanrı aşkına, yapmayın! Ah Kutsal anamız! Bu ne büyük bir acıdır böyle!..” Oblomov, onu dinlemeden sürdürüyordu konuşmasını:

“Hele sen, hele sen nasıl dilin vardı da söyledin böyle bir şeyi? Meğer nasıl bir yılan beslemişim koynumda da haberim yokmuş!” Zahar ellerini çırparak, “Yılan ha!” diye bağırdı. Odanın içine onlarca mayısbceği girip vızıldamaya başlamış gibi ağlamaya başlamıştı. Hıçkırıklar arasından dert yanmayı sürdürüyordu:

“Ne zaman yılanlık ettim ben? O iğrenç yaratığı rüyamda bile grmemişimdir! ”

İkisi de birbirinin ne dediğini anlayamıyordu artık. Sonunda yalnızca kendi söylediklerini anlar olmuşlardı, İlya İlyiç devam ediyordu:

“Nasıl syleyebildin böyle bir şeyi? Oysa planımda sana özel bir ev yaptırmak bile vardı. Bir sebze bahçen olacaktı, aylık erzak alacaktın, maaş bağlanacaktı sana... Kahyam, baş uşağım, işlerimin takipçisi olacaktın! Köylüler senin önünde eğileceklerdi: ‘Zahar Trofimoviç efendimiz!’ diyeceklerdi. Oysa hala hoşnut değilsin, sevmiyorsun beni, ‘Başkaları’na benzetiyorsun! dlm bu işte benim! Efendini pek yceltiyorsun doğrusu!..”

Zahar hıkırmayı sürdürüyordu. İlya İlyiç de duygulanmıştı artık. Zahar'ı azarlarken, köylüler için yapmayı düşündüğü iyiliklere kendi de inanmış, duygulanmış, son sitemlerini sesi titreyerek, gözlerinde yaşlarla söylemişti.

Gönül alıcı bir tavırla, “Hadi şimdi git, yolun açık olsun!” dedi. “Sahi, dur, bir bardak *kvas* daha ver bana. Boğazım kurudu! Kendin düşünmezsin bunu... Görüyorsun ki, kısıldı efendinin sesi. Gr ne hallere soktun beni!” (Zahar bir bardak *kvas* getirip verdi ona.) “Umarım, hatanı anladın, bir daha başkalarıyla bir tutmayacaksın efendini, değil mi. Suçunu bağışlatmak için de bir şeyler yap, ev sahibiyle anlaş, taşınmamamı sağla. Efendini ancak böyle yatıştırabilirsin. Çok bozdun sinirlerimi; yeni, yararlı bir şeyler düşünmeme de engel oldun. Bu kimin zararına oldu? Senin, kuşkusuz. Sizler için feda ettim kendimi, sizin için ayrıldım devlet hizmetinden, eve kapandım.. Her neyse, Tanrı yardımcın olsun senin! Baksana, saat de üç oldu. Yemeğe iki saat kaldı. İki saatte bir şeyler yapabilir miyim? Yapamam. Bir sürü iş var. Mektubu bir dahaki postayla yollarım, plan üzerinde de yarın çalışırım. şimdi biraz uzanacağım. Çok yoruldu. Perdeleri indir, kapıyı da sıkıca kapa, kimse rahatsız etmesin beni. Bir saat kadar kestiririm belki. Dört buçukta uyandır beni.”

Zahar önce güzelce örttü efendisinin üstünü, yorganı yanlardan güzelce bastırdı, sonra perdeleri

indirdi, kapıyı sıkı sıkı kapadı, odasına gitti.

Gözyaşlarını kurularak sobanın üstündeki yerine çıkarken kendi kendine söyleniyordu: “Geberirsin inşallah şeytan herif! Gerçekten, şeytan bu adam! Özel bir evmiş, sebze bahçesiymiş, maaşmış!” (Zahar efendisinin yalnızca son söylediklerini hatırlıyordu.) “Konuşmakta üzerine yoktur! İnsanın yüreğine işler sözleri...” Kendi kendine söylenmeyi yattığı yeri öfkeyle tekmeleyerek sürdürdü: “Benim evim de, bahçem de burası işte, burada uzatacağım ben bacakları... Maaşmış! Zamanında kapık kapık bir şeyler biriktirmemiş olsaydım sigara alacak, arkadaşlara bir şeyler ısmarlayacak param olmazdı... Ölsem de kurtulsam! Öleyim, diyorsun, ölemiyorsun!”

İlyâ İlyiç sırtüsü uzanmıştı, ama uyuyamıyordu. Düşündükçe, düşünüyordu; üzüldükçe daha çok üzülmüyordu...

Yorganı başına çekti. Şöyle geçiriyordu içinden: “İki sıkıntı birden! Nasıl kalkacağım bunların altından?”

Aslında bu iki *sıkıntı*, yani kahyanın uğursuz mektubu ile yeni bir daireye taşınma işi artık o kadar huzursuz etmiyorlardı onu. Bir çeşit can sıkıcı hatıra olmuşlardı onun için.

“Kahyanın mektubunda sözünü ettiği sıkıntıya daha zaman var,” diye düşünüyordu. “O zamana kadar birçok şey değişebilir: Yağmurlar kurtarabilir ekini, kahya alacakları toplayabilir, kaçan köylüler, kahyanın yazdığı gibi, ‘evlerine’ dönebilirler.”

Oblomov bu olayı daha çok sanatsal bir yönden öyküleştirecek, derin düşüncelere dalmıştı: “Peki nereye gittiler bu köylüler? Gece vakti yağmurda çamurda, aç susuz koyulmuşlardır yola. Şimdi kim bilir nasıl yerlerde uyuyorlardır? Belki de ormanda? Evlerinden kaçıp ormanda yatıyorlar! Gerçi evleri iğrenç kokuyordur, ama hiç değilse sıcak...”

“Ben de ne diye üzüldüğümü ki? Bir süre sonra planım hazır olacak. Şimdilik telaşa ne gerek var? Eh, benimki de...”

Taşınma işi biraz daha fazla huzursuz ediyordu onu. Bu taşınma işi ortaya yeni çıkmış bir *sıkıntısıydı*. Ne var ki, Oblomov’un yatışmaya yatkın ruhunda, bu olay için de bir öykü oluşmuştu. Her ne kadar, eninde sonunda taşınmak zorunda kalacağını, bunun kaçınılmaz olduğunu bulanık olarak hissediyor olsa da; hele Tarantiev işe el attıktan sonra., kendisini huzursuz eden bu düşünceyi kafasında en azından bir hafta öteye atıp ertelemiş, işte böylece huzur içinde koca bir hafta kazanmıştı!

“Ayrıca, *belki* Zahar bir yolunu bulur, işi halleder, taşınmaya hiç gerek kalmaz. *Olur ki*, taşınma işini gelecek yazı bırakırlar ya da büsbütün vazgeçerler. Anlayacağın, *nasılsa* halledilir... Öyle ya, kolay şey mi... taşınmak?..”

Oblomov böylece, kah heyecanlanarak kah sakinleşerek sonunda, atalarımızın yaptığı gibi, bu *belki*, *olur ki*, *nasılsa* gibi, onu yatıştıran sözcükler arasında, her zaman olduğu gibi umutlarına, tesellilerine bir sığınak bulmuş, bu iki sıkıntıyı şimdilik kafasından silmişti.

Bu arada tatlı bir ağırlık çöktü üzerine (sonbaharın ürkek ilk soğuklarının, suların yüzeyini bulutlandırması gibi), uyku bir bulut gibi örttü duygularını. Bir dakika sonra, Tanrı bilir, hangi düşler ülkesine gidecekti, ama birden açtı gözlerini.

“Ama daha elimi yüzümü yıkamadım ben! Olacak şey mi bu?”

Ayrıca, bugün hiçbir şey de yapmadım. Planımı kağıda geçmekti niyetim, bunu yapmadım. Polis şefine, valiye de mektup yazacaktım, yazmadım. Ev sahibine yazmaya başladım, bitirmedim, hesaplara bakmadım, borçları ödemedim... Bütün sabahı boş geçirdim!”

Düşünmeye başladı.

“Nedir bu böyle? Ama ‘başkası’ olsa yapardı bütün bunları! Başkası, başkası... Kimdir bu başkası?”

Kendini “başkası”yla karşılaştırmasına gülümsedi. Düşündü, düşündü... Şimdi, başkaları üzerine Zahar’a söylediklerinin tam tersi şeyler düşünüyordu.

İster istemez itiraf ediyordu kendi kendine: Bir başkası olsaydı, “hangi”leri, “ki”leri birbirine bir kez bile karıştırmadan bütün mektupları yazmış, bu arada yeni bir daireye taşınmış, planını bitirmiş, köye bile gitmiş olabilirdi.

“Aslında ben de yapabilirdim bütün bunları...” diye geçirdi içinden. “Öyle ya, sanırım mektup da yazabilirim; mektuptan çok daha ağır şeyler yazdım çünkü! Ne oldu bana böyle? Taşınmak da neymiş? Yeter ki istesin insan!” Başkasını düşünmeyi sürdürdü: “‘Başkası’ dedikleri ropdöşambrını bile geçirmez sırtına...” Bu arada esnedi Oblomov. “Neredeyse yatıp uyumaz bile... Hayatını yaşar, eğlenir, her yere gider, her şeyi görür, bütün yaptığı budur... Ya ben öyle miyim?.. Ben.. ‘başkayım!’”

Hüzünlenmişti, derin düşüncelere daldı. Yorganı başından çekmişti bile. O an Oblomov’un hayatının en aydınlık, en bilinçli anlarından biriydi. Ansızın, insanoğlunun kaderiyle, göreviyle ilgili belirgin, apaçık bir düşünce çıkmıştı karşısına, dehşete kapılmıştı. Aynı anda kendi hayatını düşününce, karanlık bir harabede uyuyan kuşların güneşin birden vurmasıyla karmakarışık, peş peşe havalanmaları gibi, çok önemli, değişik sorular üşüşmüştü kafasına.

Kişiliğinin gelişmemişliğine, ruhsal güçlerinin güdük kalışına, her şeye engel olan hantallığına üzülüyordu. Varoluşunun patikasının, yerden kaldırılamayacak kadar ağır bir kaya parçasıyla kapalı olduğunu düşündüğü için, başkalarının öylesine dolu dolu, hareketli yaşamalarını kıskanıyordu.

Ruhsal yeteneklerinin çoğunun hiç mi hiç uyanmadığını, bazılarının ise yalnızca şöyle bir kıpırdadığını, tam gelişemediğini içi sızlayarak hissediyordu.

Öte yandan, belki şimdi ölmüş olan veya paraya dönüşmesinin zamanı çoktan gelmiş altınlar gibi bir dağın derinliklerinde gömülü olan birtakım iyi, aydınlık yeteneğini düşündükçe çok üzülüyordu. Ama çok derinlerdeydi bu hazine, üzerine de pislikler, çöpler yığılmıştı. Doğanın ona verdiklerini sanki biri çalmış, gene onun ruhunun derinliklerine saklamıştı. Yaşam alanına dalmaktan, aklıyla, iradesiyle pupa yelken uçmaktan korkuyordu. Sanki daha yolun başında gizli bir düşman, güçlü eliyle yakalamıştı onu, insanlığın doğru yolundan uzaklara fırlatmıştı.

İnsanların olmadığı o vahşi yerden kurtulup doğru yola çıkamıyordu. Her yanı ormandı, ruhu giderek daha çok sıkışıyor, ortalık kararıyordu. Patikalar bitkilerle kapandıkça kapanıyordu. Bilinci giderek daha seyrek uyanıyor, uyuyan güçleri yalnızca bir an uyanıp tekrar uykuya dalıyordu. zekası ve iradesi çoktan, bir daha düzelemeyecek gibi, felç olmuştu.

Yaşamının olayları mikroskobik ölçülere kadar küçülmüştü. Ama onları bile halledemiyordu İlya İlyiç, birini bırakıp ötekine geçemiyordu. Dalgalar gibi bir ona, bir buna atılıp duruyordu. Birinin

karşısında duracak irade gücü de yoktu, bir sonrakiyle ne yapacağına karar verecek akıl gücü de.

Kendi kendine yaptığı bu gizli itiraf için acıtmaya başlamıştı. Geçmişte kalmış boş pişmanlıklar, acı vicdan sızıları iğneler gibi batıyordu ruhuna; bu sitemlerin ağırlığını üzerinden atmaya, kendisinden başka bir suçlu bulmaya, bu acıları ona tattırmaya çalışıyordu. Ama kimi bulacaktı?

“Hep Zahar’ın yüzünden.. Ah Zahar, ah!” diye mırıldandı.

Zahar’la konuşmasını ayrıntılarıyla hatırladı ve utancından yüzü kıpkırmızı oldu.

“Ya biri dinlediyse beni?..” diye geçirdi içinden. Bunun düşüncesi bile korkudan donup kalmasına yetmişti. “Şükürler olsun ki, Zahar hatırlayıp da kimseye anlatamaz o söylediklerimi. Anlatsa bile kimse inanmaz ona!”

Derinden bir iç çekti, kendine lanet okudu, öte yana döndü.

Bir suçlu arıyor, ama bulamıyordu. Ahlayıp oflaması sonunda Zahar’ın kulağına kadar ulaştı.

“O kadar *kvas* fena yapmıştır onu elbette!” diye homurdandı.

Oblomov neredeyse ağlayacaktı. Sordu kendi kendine: “Sahi! Neden böyleyim ben?” Tekrar başına çekti yorganı.

“Başkaları” gibi yaşayamamasının sorumlusunu boşuna aradıktan sonra içini çekti, gözlerini kapadı, birkaç dakika sonra uyku yavaş yavaş tekrar çökmeye başladı üzerine.

Ağırlaşan gözlerini güçlkle açmaya çalışarak kendi kendine mırıldanıyordu: “Ben de olsam.. isterdim.. böyle bir şeyi... Yoksa böylesine mi aşağıladı beni doğa... Ama hayır, Tanrı’ya şükürler olsun.. Yakınmaya hakkım yok...”

Sonra sakin bir soluk aldığı duyuldu. Bunca heyecandan sonra olağan durumu, sakinliği, uyuşukluğu geri geldi.

Uykusunu bastırmaya çalışıyordu. “Besbelli, kaderim bu benim...” diye mırıldandı. “Elimden bir şey gelmez?..”

Uyku arasında yüksek sesle sayıkladı birden: “Belki iki bin daha az geçecek elime... Şimdi, şimdi, bir dakika!” İlyandı.

Tekrar mırıldandı: “Ne var ki... Doğrusu merak ediyorum.. neden ben.. böyleyim?” (Gözlerini açamıyordu artık.) “Neden?.. Belki de... Bunun nedeni...” Sözüünün sonunu getiremedi, uykuya daldı.

Böylece, nedeni bulamamış oldu. Dili ve dudakları son sözcükte birden durmuş, öylece açık kalmıştı. Son sözcük yerine tekrar derin bir soluk daha duyuldu, onu uyuyan bir insanın düzenli, sakin horlaması izledi.

Uyku Oblomov’un düşüncelerinin ağır, tembel akışını durdurdu; onu birden bambaşka bir zamana, başka insanların arasına, önümüzdeki bölümde İlya İlyiç’in arkasından gideceğimiz bambaşka bir diyara götürdü.

IX

Neredeyiz? Oblomov'un rüyası, dünyanın hangi mutlu köşesine götürdü bizi? Ne harika bir yer burası!

Hayır, gerçekten, ne deniz var burada ne yüksek dağlar, kayalar ve uçurumlar ne de sık ormanlar. Burada devasa, vahşi, kasvetli hiçbir şey yok.

Hem şu vahşi, devasa şeyler neye yarar ki? Sözgelimi, deniz. Neye yarar deniz? İnsana hüznün verir yalnızca! Ona bakarken ağlamak gelir içinizden. Enginlerine bakarken yüreğinize bir ürkeklik çöker; bu tekdüze, uçsuz bucaksız tablo karşısında bakışlarınız durup dinlenecek bir şey bulamaz.

Kayalara çılginca çarpan dalgaların uğultusu, hassas kulaklarınızı rahatsız eder. Dalgalar, dünyanın kurulduğu ilk günden bu yana, anlamını kimsenin çözemediği hüznü şarkılarını sürdürmektedirler aralıksız... Sanki, acı çekmeye mahkûm bir ejderin hep aynı inlemesi, hep aynı yakınması duyulur bu uğultuda. Kuşların cıvıltısı yoktur çevrede; yalnızca sessiz martılar, mahkûmlar gibi kıyıda dolaşırlar, dalgaların üzerinde hüznü, uçuşurlar.

Vahşi bir hayvanın kükremesi doğanın bu çığlıkları yanında hiç kalır. İnsan sesi de öyle... Ayrıca, insan öylesine küçük, öylesine güçsüzdür ki, bu büyük tablonun küçük ayrıntıları arasında fark edilmeden kaybolur gider!

Belki de bunun için, denize bakarken bir hüznün çöker insanın içine.

Evet, istemem denizi, eksik olsun! Onun durgunluğu, sakinliği insanın ruhunda hoş duygular uyandırmaz: İnsan sularının belli belirsiz kıpırdanışında gene aynı, uyuklasa da sınırsız olan gücü hisseder. Bu güç insanın mağrur iradesiyle bazen çok kötü alay eder; onun cesur, yürekli düşüncelerini, tüm çabalarını, eserlerini dipsiz derinliklerine gömer!

Dağlar, uçurumlar insanoğlunun gönlü hoş olsun diye yaratılmamıştır. Korkunçtur onlar, ürkütücüdür. Üzerimize yürüyen vahşi bir hayvanın dişleri, tırnakları gibi korkunç, ürkütücüdür. Zavallılığımızı öylesine acı bir biçimde yüzümüze vururlar ki, hep ölüm korkusuyla, tasasıyla yaşarız. Kayaların, uçurumların üzerinde gökyüzü de, insanlardan uzaklaşmış, ulaşılmaz olmuş gibidir. Oysa kahramanımızın ansızın kendini bulduğu huzur dolu yer öyle değildir. Tersine, gökyüzü toprağın üzerine abanmış gibidir orada. Ama seçilmiş bu ülkenin üzerini, güçlü oklarını fırlatmak için değil, onu daha bir sıkı, daha bir sevgiyle kucaklamak için... Onu her türlü fırtınadan korumak için, sıcak bir baba ocağının çatısı gibi örtmüştür üzerini.

Güneş gökyüzünde yaklaşık altı ay pırıl pırıldır; sonra sanki hiç istemiyormuş gibi yavaş yavaş ufka doğru inmeye başlar ve sevdiği ülkeye tekrar bakmak, sonbaharın yağmurlu havalarında ona aydınlık, sıcak bir gün armağan etmek için bir veya iki kez daha geri döner.

Oradaki dağlar, başka yerlerin insanı ürküten dağlarının birer minyatür örneği gibidir. İnsanın aşağı doğru neşe içinde kayabileceği, sırtüstü uzanıp veya oturup tatlı hayaller kurarak güneşin batışını izleyebileceği hafif meyilli tepeliklerdir...

Bir ırmak neşe içinde hopluya zıplaya akar orada, kah durulup genişçe bir gölcük oluşturur kah hızlanıp ip gibi akar, sonra düşüncelere dalmış gibi yavaşlar, taşların üzerinden atlayarak, şırıltısını dinlerken uyumanın pek hoş olduğu küçük, oynak kollar salar çevresine.

On beş, yirmi verst ötelere kadar çevre neşe dolu, gülümseyen bir tablo gibidir. Aydınlık ırmağın kumsalı, hafif meyilli kıyılan, tepeden suya kadar bodur bir fundalık, içinde ırmağın aktığı kıvrılarak

uzayıp giden vadi, kayın koruluğu... Usta bir ressam sanki hepsini özellikle bir araya getirmiş, öyle tuvaline geçirmiştir. Çeşitli sıkıntılar çekmiş ya da sıkıntı nedir bilmeyen bir yürek kimsenin haberdar olmadığı bu cennet köşeye gelmek; burada, kimsenin tatmadığı bir mutluluğu tatmak ister. Her şey, saçları ağarana kadar, uykuya benzer sakin bir ölüm kapısını çalana kadar huzur içinde mutlu bir ömür müjdeler ona. Mevsimler sakin sakin, düzenli, birbirini izler. Takvime göre ilkbahar martta başlar orada. Tepelerden çamurlu sular akmaya başlar, toprağın buzu çözülür, yerden ılık bir buğu yükselir. Köylü yarım kürkünü çıkarıp atar sırtından, bir gömlekle dışarı çıkar ve elini siper edip, omuzlarını kaldırarak, büyük bir hazla uzun uzun bakar güneşe. Sonra, güç işlere kendini hazırlayarak, kış boyu ters yatırılmış arabasını kah bir ucundan kah öteki ucundan tutarak düzeltir; sundurmanın altında bakar, orada boş boş yatmakta olan karasabanına bir tekme atar.

Kışın ansızın bastıran kar fırtınaları ilkbaharda yoktur artık, kar tarlaları kaplamaz, dalları kırmaz.

Kış, ulaşılmaz, soğuk, güzeller güzeli bir kadın gibi, havaların ılınacağı günlere kadar huyunu hiç değıştirmeden sürdürür görevini. Beklenmedik sıcak günlerle şaşırtmaz insanları, duyulmamış soğuklarla bellerini de bükmez. Burada her şey olağan, doğanın belirlediğı genel düzeniyle sürüp gider.

Kasımda kar ve don başlar. Altı ocak yortusuna doğru havalar öylesine soğur ki, kulübesinden bir dakikalığına dışarı çıkan bir köylü sakalları kesinlikle buz tutmuş döner kulübesine. Şubatta ise, hassas bir burun, havada yaklaşmakta olan ilkbaharın yumuşak esintisini hisseder.

Ama yaz! İnsanı kesin kesen mest eden bir mevsimdir burada yaz. Limon ve defne kokusuyla değil, düpedüz pelin, çam ve kuşkirazı kokularıyla yüklü serin, kuru bir hava vardır. Işıl ışıl, ılık günlerde güneş ışınları yakıcı değildir ve üç ay süresince tek bulut görünmez gökyüzünde.

Güzel günler başlayınca üç dört hafta sürer; akşamlar ılık, geceler çok sıcaktır. Yıldızlar dostça, sevgiyle göz kırparlar gökyüzünde.

Bereketli yaz yağmurları yağar! Bu yağmurlar, ansızın büyük sevinç duyan bir insanın gözyaşları gibi iri taneli, bol, neşelidir. Yağmurun dinmesiyle birlikte güneş aydınlık yüzüyle gülümser gene gökyüzünde; tarlaları, tepecikleri sarıp sarmalar, kurutur. Bunun üzerine bütün ülke tekrar mutluluk içinde gülümser güneşe.

Köylü sevinçle karşılar yağmuru. Ilık yağmura yüzünü, omuzlarını, sırtını verip şöyle der: “Yağmurek ıslatır, güneşçik kurutur!”

Orada fırtınalar korkunç değildir, yararlıdır: Her zaman yılın belli günlerinde yağar yağmur; bu arada İlyas gününü^[12] de, köylülerin bu güne olan inancını güçlendirmek içinmiş gibi, asla boş geçmez. Gök gürültülerinin sayısı da, gücü de bölgeye belirli bir elektrik veriliyormuş gibi her zaman aynıdır.

Korkunç, yıkıcı kasırgaların olduğu görülmemiştir bu ülkede. Tanrı'nın kutsadığı bu ülkede buna benzer bir şeyin olduğunu gazetelerde okuyan olmamıştır. Böyle bir haber hiçbir zaman gazetelerde yer de almamıştır. Marina Kulkova adında yirmi sekiz yaşında dul bir köylü kadın dördüz doğurduğunda gazeteler bu olayı yazmamış olsaydı, bu yerin adını duyan bile olmayacaktı.

Tanrı bu ülkeye Mısır'a yolladığı belalardan, sıradan dertlerden hiçbirini de göndermemiştir. Oranın insanlarından hiç kimse korkunç gökyüzü olaylarına da, yukarıdan ateş toplarının yağdığına

da, ortalığın bir anda kararmasına da tanık olmamıştı. Zehirli yılanlar yoktur orada. Çekirge falan da bulunmaz. Orman olmadığı için kükreyen aslanlar da, böğüren kaplanlar da, hatta ayılar, kurtlar bile yoktur... Tarlalarda, köy sokaklarında yalnızca geviş getiren inekler, meleyen koyunlar bir de gıdaklayan tavuklar dolaşır.

Bu sakin ülkenin doğasından bir şair veya hayalperest haz duyar mıydı, orasını Tanrı bilir. Herkesin bildiği gibi, bu baylar mehtabı seyretmekten, bülbül sesi dinlemekten hoşlanırlar. Saman sarısı bulutlara bürünüp ağaç dallarının arasından gizemli bir biçimde süzülen veya gümüş ışınlarını hayranlarının gözlerine demet demet sunan cilveli mehtabı severler.

Bu ülkede kimse mehtap nedir bilmez, herkes “ay” der. Ay ise olanca iyi yürekliliğiyle, içtenliğiyle köylere, tarlalara bakar ve daha çok, kalaylı bakır bir tepsiye benzer. Bir şair boşuna hayran hayran bakardı ona. Ay da, kentli çapkının tutkulu, çok şey anlatan bakışma, yuvarlak yüzlü bir köylü dilberin bakışıyla karşılık verirdi.

Bu ülkede bülbül sesi bile duyulmaz. Bu belki de, sığınabilecekleri gölge yerlerde, güllerin olmamasındandır. Ama öylesine çok bildircin vardır ki! Yazın, hasat zamanı çocuklar elleriyle yakalarlar onları. Ne var ki, bildircini sofralarında bir lüks olarak düşünmezler burada. Hayır, bu ülkenin insanları akıllarının ucundan geçirmezler böyle bir şeyi. Bildircin bir kuştur, yemek için değildir. Onun görevi, şarkılarıyla insanların kulağını okşamaktır. İşte bunun içindir ki, hemen her evin çatı arasında kendirden kafeslerde bildircinler vardır.

Bir şair veya hayalperest bu alçakgönüllü, iddiasız ülkeden hoşlanmayabilir. Tüm doğanın, ormanların, suyun, kulübe duvarlarının ve kumlu tepelerin gurubun kızılığında ateş gibi yandığı bu kızıl fonda; kumlu dolambaçlı bir yolda hüznü harabelere doğru yola çıkmış bir hanımefendiye eşlik eden, atalarından Güller Savaşı hakkında hikaye dinleyecekleri ve yabani keçi eti yedikleri akşam yemeğinin ardından genç bir kızın kopuz eşliğinde bir balat söyleyeceği güçlü bir kaleye doğru dört nala yol alan atlıların olduğu, Walter Scott’un kalemile hayal dünyamıza işlenmiş zengin manzaralarla dolu İsviçre ya da İskoç tarzı akşamları göremezler. Hayır, bunların hiçbiri yoktu bizim burada.

Bu ülke sakin, uykulu üç dört köyden oluşmaktadır! Birbirine uzak değildir köyler. Sanki dev bir el serpiştirmiştir onları oraya ve o günden bu yana da oldukları yerde öylece kalmışlardır.

Evlerden biri uçurumun kenarına düşmüşse, yarısı boşlukta, üç direğe dayalı olarak o günden bu yana öyle kalmıştır. İnsanlar üç dört kuşaktır mutlu yaşıyorlardır bu evin içinde. Görünüşte, bir tavuk bile içine girmeye korkar. Oysa odasına sığmayacak kadar iri yarı, uzun boylu biri olan Osinim Suslov karısıyla pek mutludur orada.

Herkes de bilemez Osinim’in evine nasıl girileceğini. Gelen ziyaretçinin önce *sırtını ormana, yüzünü eve dönmesi* gerekir. Giriş kapısı uçuruma baktığı için ziyaretçi bir eliyle otlara, öteki eliyle evin çatısına tutunmak, sonra ayağını doğrudan kapının önündeki merdivene atmak, oradan kapıya ulaşmak zorundadır.

Başka bir ev yamaca kırlangıç yuvası gibi yapılmıştır. Rastlantı sonucu, yan yana böyle üç ev daha vardır. İki ev de vadinin ta dibindedir.

Köyde her şey derin bir uykuya dalmış gibidir. Çıt çıkmayan evlerin kapıları ardına kadar açıktır. Ortalıkta kimsecikler yoktur. Yalnızca sinek bulutları sıcakta vızıldayıp dururlar.

Bir eve girdiğinde boşuna seslenir insan. Bir ölüm sessizliğidir alacağı cevap. Çok az evde aldığı cevap, ömrünün son günlerini büyük Rus sobasının üzerindeki yatağında geçirmekte olan yaşlı bir kadının hastalıklı iniltisi veya öksürüğü olur, ya da bölmenin arkasından üzerinde yalnızca bir gömlekle, uzun saçlı, çıplak ayaklı üç yaşlarında bir kız çocuğu çıkar, bir şey söylemeden uzun uzun bakar içeri girene ve utanıp tekrar bölmenin öte yanına geçer.

Tarlalarda da aynı derin sessizlik, durgunluk vardır. Yalnızca sağda solda, sıcaktan kan ter içinde bir köylü kara toprağı karıncalar gibi sürmeye çalışmaktadır. Ülkenin insanların kişiliklerinde de aynı sakinlik, değişmez durgunluk vardır. Hırsızlık gibi, cinayet gibi korkunç olaylar olmaz burada. İnsanları güçlü tutkular, korkusuz girişimler heyecanlandırmaz. Nasıl bir tutku veya olay heyecanlandırabilirdi onları? Orada herkes kendini bilirdi. Bu ülkenin insanları öteki insanlara uzak yaşarlardı. En yakın köy veya kasaba otuz versti ötedeydi. Köylüler belirli zamanlarda, Volga boyunda, kendileri için Kaf dağı, Herakles sütunları gibi anlamı olan iskelelere buğdaylarını götürür, bazıları da yılda bir kez panayıra gider. Dış dünyayla başka bir ilişkileri olmazdı. Yalnızca kendileriyle ilgilidirler; çıkarları başkalarının çıkarlarıyla çakışmaz, kimseyle bir bağlantıları olmaz.

Seksen versti ötede bir “ilin”, yani il merkezi bir kentin olduğunu bilirler, ama pek azı oraya gitmiştir. Daha ötede Saratov veya Nijni kentlerinin olduğundan da haberdardılar. Moskova, Piter (Petersburg), Piter’den ötede de Fransız veya Alman denen insanların yaşadıklarını duymuşlardır. Daha ötelerde ise, çok eskilerde insanların düşündükleri gibi, canavarların, iki başlı insanların, devlerin yaşadığı karanlık, bilinmeyen bir ülkenin olduğunu, en sonra da dünyayı sırtında taşıyan balığın geldiğini düşünürlerdi.

Ülkelerine neredeyse kimse uğramadığı için de, dünyada nelerin olup bittiğinden haberleri yoktur. Arabalarıyla tahta kap kacak satanlar da yirmi versti ötede yaşadıkları için, onlardan fazlasını bilmezlerdi. Hem sonra, kendi yaşamlarını başkalarınıninkiyle karşılaştırmaya ne gerek vardı? İyi mi, kötü mü yaşıyorlardı; zengin miydiler, yoksul mu; başkalarında olan şeylere ihtiyaçları var mıydı, hiç düşünmezlerdi bunları.

Bu mutlu insanlar, başka türlü olmaması gerektiğini, olamayacağını da düşünerek, bütün insanların da tıpkı onlar gibi yaşadığına, başka türlü yaşamının günah olduğuna inanarak yaşarlardı. Onlara, başkalarının onlar gibi çift sürmediğini, tohum ekmediğini, hasat yapmadığını, ürününü satmadığını söyleselerdi inanmazlardı. Ne diye tutkular, heyecanlar olsundu böyle insanlarda?

Her insanın olduğu gibi, onların da endişeleri, zayıf yanları, alacakları verecekleri veya ödemeleri, tembellikleri, uykuları vardı. Ama bunların hepsini kolayca, sıkıntı çekmeden, heyecana kapılmadan hallederlerdi. Sayıları birkaç yüzü bulan köylülerden hiç kimse son beş yıl içinde ağır çalışma koşulları yüzünden ya da eceliyle ölmemiştir.

Biri yaşlılıktan veya yıllar süren bir hastalıktan öte dünyaya göçecek olursa, bu olağanüstü olaya uzun süre şaşardı herkes. Bununla birlikte, demirci Taras’ın bir gün hamamda üzerine kaynar su döküp kendini ölecek duruma gelene kadar haşlamasına, sonra soğuk su dökerek onu kendine getirmeleri gerektiğine de kimse şaşırılmamıştı.

En sık görülen, özellikle bir suç vardı: Bahçelerden çok bezelye, havuç, turp çalınıyordu ve bir gün de ansızın iki domuz yavrusu ile bir tavuk kayıplara karışmıştı. Bu olay çevre halkını çok kızdırmıştı. Herkes bunu yapanın, panayıra tahta kap kacak satmaya giderken bir gün önce oradan

geçen satıcı olduğunu söylüyordu. Ama genelde bu tür olaylar çok seyrek oluyordu.

Bir gün de köyün dışındaki köprünün başında hendekte yatan birini bulmuşlardı. Kasabaya giden işçi kafilesinden biri olsa gerekti. Önce çocuklar görmüşlerdi onu, korku içinde koşarak köye gelmişlerdi, hendekte yatan korkunç bir yılan veya bir canavar gördüklerini, canavarın arkalarından koştuğunu, az kaldı Kuzka'yı yiyeceğini anlatmışlardı.

Köyün yürekli, gözü pek gençleri, ellerine yaba, balta, ne geçtiyse alıp hep birlikte hendeğe koşacak olmuşlar, yaşlılar durdurmaya çalışmış onları:

“Nereye gidiyorsunuz? Aklınız başınızda mı sizin? Ne işiniz var orada? Bırakın, dokunmayın hayvana, bir zararı yok size.”

Ama gençler yaşlıların dediklerine kulak asmamışlar, yürümüşler. Canavarın yattığı yere yüz metre kala değişik sesler çıkararak bağırmaya başlamışlar. Cevap veren olmamış. Bir an durmuşlar gençler, sonra gene yürümüşler.

Hendekte, başını hendeğin kenarına dayayıp uzanmış bir adam görmüşler. Heybesiyle, tepesine çarıklarını bağladığı sopası hemen yanı başındaymış.

Köylüler daha yaklaşmaya, adama dokunmaya çekinmişler.

Kimi ensesini, kimi sırtını kaşıyarak sesleniyormuş:

“Hey! Baksana, kardeş? Ne yapıyorsun sen orada? Kimsin? Hey, sana diyoruz! Ne yapıyorsun orada?”

Hendekte yatan adam başını kaldırmak istemiş, ama kaldıramamış. Besbelli, hasta ya da çok yorgunmuş.

Köylülerden biri yabasıyla dürtmek istemiş onu. Arkadaşları bağırmaya başlamışlar:

“Dokunma ona! Dokunma! Kimin nesi olduğundan bize ne. Kimseye bir zararı yok ya... belki de zavallının biridir... İlişmeyin adamcağıza arkadaşlar!”

Bazıları da şöyle diyormuş:

“Hadi gidelim buradan... Elin adamından bize ne... Dayımız, amcamız falan değil ya... Ne hali varsa görsün!”

Ve hep birlikte köye dönmüşler. Yaşlılara, orada hendeğin içinde bir yabancının yattığını, ağzını açıp bir şey söylemediğini, onu orada öyle bırakıp köye döndüklerini söylemişler.

Bir evin önünde elleri dizlerinde oturan yaşlılar cevap vermişler:

“Yabancıysa iyi etmişsiniz! Bırakın, ne yaparsa yapsın! Aslında gitmeniz bile gerekmezdi oraya!”

Oblomov'un birden kendini bulduğu yer böyle bir yerdi işte.

Oradaki üç dört köyden birinin adı Sosnovka, ötekinin adı Vavilovka idi. Bu iki köyün arası bir verst kadardı.

Sosnovka ile Vavilovka, Oblomov ailesinin atadan kalma köyleriydi, bu yüzden ikisine birlikte Oblomovka denirdi.

Bey evi ve çiftliği Sosnovka'daydı. Sosnovka'dan beş verst ötede, bir zamanlar gene

Oblomovların olan, ama uzun süre önce çevresindeki birkaç evle birlikte başkalarının eline geçen küçük Verhlyova köyü vardı.

Bu küçük köy, oraya hiç uğramayan varlıklı bir toprak sahibinindi. Köyü bir Alman kahya yönetiyordu.

Bu bölgeyle ilgili söylenebilecek her şey bu kadardı işte.

İlya İlyiç sabahleyin küçük yatağında uyanmıştı. Yalnızca yedi yaşındaydı. Kuş gibi hafif hissediyordu kendini, neşeliydi.

Çok sevimli, güzel, tombul bir çocuktü! Yanakları, yaramaz bir çocuk özellikle şişirdiğinde bile olamayacak kadar tombuldu!

Dadısı başucunda uyanmasını beklemişti. Küçücük çoraplarını giydirmeye çalışıyordu dadısı, ama o rahat durmuyor, yaramazlık ediyor, bacaklarını sallıyordu. Dadısı yakalıyordu bacağını, ikisi kahkahalarla gülüyorlardı.

Sonunda ayağa kaldırdı onu dadısı, elini yüzünü yıkadı, saçlarını taradı, annesinin yanına götürdü. Uzun zaman önce ölmüş olan annesini görünce, ona olan sevgisinden uykusunda sevinçle ürperdi Oblomov. Uyuyor olmasına karşın, kirpiklerinin arasında usulca iki damla ılık gözyaşı belirmiş, orada öyle kalmışlardı.

Annesi, sıcak öpücüklerle çok çok öptü onu; sonra gözlerinde bir durgunluk var mı diye sevgi dolu, endişeli gözlerle baktı yüzüne; bir yerinin ağrıyıp ağrımadığını sordu; dadıya da çocuğunun rahat uyuyup uyumadığını, gece hiç uyanıp uyanmadığını, uykuda irkilip irkilmediğini, ateşinin yükselip yükselmediğini sordu. Daha sonra elinden tutup tasvirin önüne götürdü Oblomov'u.

Tasvirin önünde diz çöküp bir kolunu oğlunun boynuna dolayıp duanın sözlerini fısıldayarak tekrarlattı ona.

Çocuk, odaya serin havayla birlikte leylak kokusunun dolduğu pencereye bakarak, dalgın dalgın tekrarlıyordu annesinin söylediklerini.

Duanın tam orta yerinde birden sordu annesine:

“Bugün dolaşmaya çıkacak mıyız anneciğim?”

Annesi gözlerini tasvirden ayırmadan çabucak cevap verdi, bu arada duanın kutsal sözcüklerini sürdürmek için de acele ediyordu:

“Gideceğiz yavrucuğum...”

Çocuk, annesinin büyük bir duygusallıkla söylediklerini pek isteksiz tekrarlıyordu.

Sonra babasının yanına gittiler, arkasından kahvaltıya.

Kahvaltı masasının yanında, çok yaşlı, seksenlik teyzesini gördü. Onların evinde yaşıyordu teyzesi. Sandalyesinin hemen arkasında ayakta duran özel hizmetçisine durmadan söyleniyordu teyzesi. Hizmetçisi de kendisi gibi çok yaşlıydı, yaşlılıktan başı sallanıyordu. Başkaları da vardı masada: babasının uzak akrabası orta yaşlı üç kız kurusu, babasının biraz bunamış erkek kardeşi, yedi kölesi olan çiftlik sahibi Çekmenev ve ayrıca yaşlı birkaç erkek ve kadın...

Herkes İlya İlyiç'i yakalayıp seviyor, okşuyor, övüyordu. Çocuk, hiç hoşlanmadığı bu öpücüklerin

izlerini yüzünden silmeye yetiştir emiyordu...

Bunun arkasından onu francalalarla, bisküvilerle, kaymaklarla doyurmaya geldi sıra. Daha sonra annesi tekrar sevip okşadı onu; dadısına, çocuğun yanından ayrılmamasını; onu atların, köpeklerin, keçinin yanına sokmamasını; evden uzaklaşmamalarını; özellikle, çevrede en tehlikeli yer olduğu bilinen, kötü bir üne sahip hendeğe inmesine engel olmasını sıkı sıkı tembihleyip bahçede, avluda, çayırda dolaşmasına izin verdi.

Annesinin inmesini istemediği hendekte bir zamanlar, herkes yabalarla, baltalarla üzerine yürüdüğü tepelerin ötesine bir yerlere kaçtığı, ortadan kaybolduğu için kuduz olduğu söylenen bir köpek vardı. Köylüler hayvan leşlerini oraya atarlardı. Köyde, haydutların, kurtların, dünyanın hiçbir yerinde olmayan birtakım varlıkların orada yuvalandıktan anlatılırdı.

Bu arada çocuk, annesinin uyarılarını dinlememiş, soluğu avluda almıştı bile.

Ömründe ilk kez görüyormuş gibi, sevinç içinde bakıyordu eski baba evine, çevresinde koşturup duruyordu. Evin giriş kapısı yana kaykılmış, üzeri yosun bağlamış ahşap çatısı orta yerinden çökmüştü. Sundurması sallanıyordu. Bahçe bakımsızdı.

İlya İlyiç, evi çepeçevre dolanan asma balkona çıkmayı, oradan ırmağa bakmayı çok istiyor, ama balkon o kadar köhnedir, yıkılmak üzeredir ki, yalnızca “hizmetçilerin” oraya çıkmasına izin verilmektedir.

Annesinin söylediklerini kulak arkası edip, balkona çıkan büyülü merdivenin basamaklarına tam adımını attığı anda dadısı orada belirmiş, onu yakalamıştı.

Çocuk kendini kurtardı dadısının elinden, samanlığın dik merdivenine tırmanmak istedi. Oraya da yetiştirdi; sonra güvercinliğe çıkmasına da, ahıra girmesine de ve hele, Tanrı korusun, hendeğe gitmesine de engel oldu.

Yakmıyordu dadı:

“Aman Tanrım, ne yaramaz çocuk bu, ele avuca sığmıyor! Bir saniye uslu durur musun, küçük bey? Çok ayıp!”

Dadının günleri, geceleri hep böyle, bir koşturmaca içinde geçiyordu. Çocuk için kah sıkıntılar çekiyor kah seviniyor kah düşüp bir yerini kırmasından korkuyor kah onun candan sarılışıyla içi açılıyor veya onun geleceğini düşünerek karalar bağlıyordu. Yalnızca bunlarla çarpıyordu yaşlı kadıncağzın yüreği. Bu heyecanlar kanının damarlarında daha hızlı akmasını, uyuşukluğunu üzerinden atmasını sağlıyor; böylece de çoktan ölmüş olması gerekirken, yaşamayı sürdürüyordu.

Aslında, her zaman böyle yaramaz değildi çocuk. Bazen, dadısının dizinin dibinde otururken birden duruluyor, çevrede her şeye dikkatli dikkatli bakmaya başlıyor, çocuk aklıyla, çevresinde olup biten her şeyi anlamaya çalışıyordu. Gördükleri ruhunun derinliklerine iniyor, orada onunla birlikte büyüyor, geliyordu.

Güzel bir sabah, hava serin, güneş henüz yükselmemiş. Evin, ağaçların, güvercinliğin, balkonun gölgeleri henüz pek uzun. Bahçede, avluda insanı düşüncelere dalmaya, uykuya çağıran gölge yerler var. Yalnızca, uzakta çavdar tarlaları kavruluyor, güneşin altında derecik öylesine parlıyor ki, bakınca gözleri kamaşıyor in sanın.

Çocuk sordu dadısına:

“Dadıcığım, neden burası gölge de orası aydınlık? Sonra burası da neden aydınlık oluyor?”

“Çünkü, yavrucuğum, güneş ayı arıyor, onu göremeyince somurtuyor, sonra uzakta görünce de seviniyor, yüzü gülüyor.”

Çocuk düşünüyor, durmadan çevresine bakınıyor. Antip’i su almaya giderken görüyor. Birden, yerde arkası sıra yürüyen, gerçek olanından on kez büyük bir Antip daha beliriyor. Su fiçisinin gölgesi ev kadar oluyor; atın gölgesi ise bütün çayırı kaplıyor. Gölge si yalnızca iki adım atıyor tarlada, sonra tepeye uzanıyor. Bu arada Antip avludan henüz çıkmamış.

Çocuk da iki adım attı, bir adım daha atsa... onun gölgesi de tepenin arkasında kaybolacak.

Tepeye çıkmak, atın nereye kaybolduğu.bakmak istedi. Avlu kapısına vardığı anda pencereden annesi seslendi:

“Dadı! Çocuğun güneşe çıktığını görmüyor musun? Gölge yere götür onu. Başına güneş geçecek. Biliyorsun, sonra hasta oluyor, midesi bulanıyor, yemek yemiyor. Onunla böyle ilgilenirsen kaçır, hendeğe de gider!”

Dadı, çocuğu elinden tutup sundurmanın altına götürürken alçak sesle mırıldanıyordu:

“Ah, yaramaz çocuk!”

Bu arada çocuk keskin, zeki bakışlarla, büyüklerin sabahları neler yaptığını izliyordu. Onun dikkatinden en küçük bir şey bile kaçmıyordu, ev yaşamıyla ilgili her şey belleğine bir daha silinmemek üzere kazınıyordu. Cevval zekası yaşam örnekleriyle doluyordu, kendiliğinden onun hayatının, çevresindekilerin hayatının programını çiziyordu.

Oblomovların evinde sabahların boş geçtiği söylenemezdi. Mutfakta et ve sebze doğrayan satırların sesi köye kadar giderdi. Hizmetçilerin odasından, dönen çıkırığın sesine karışan ince, sakın bir kadın sesi gelirdi. Kadın ağlıyor mu, kendi kendine yanık bir türkü mü mırıldanıyor, anlaşılmazdı.

Antip su dolu fiçıyla avluya döndüğünde her köşeden kadınlar, arabacılar ellerinde kovalarla, leğenlerle, testilerle çıkar, başına toplanırlardı.

Öte yanda, yaşlı bir kadın, elinde bir kase un, birkaç yumurtayla kilerden mutfığa geçirdi. Aşçı, sabahtan beri kuyruğunu sallayarak mutfığın penceresinden içeri bakarak bekleyen Karabaş’ın üzerine bir kova su boca ederdi.

Baba Oblomov bile boş durmazdı. Bütün sabah pencerenin önünde oturur, avluda olan biteni inceden inceye izlerdi. Avludan geçen bir uşağa seslenirdi:

“Hey! İğnaşka! Nedir o götürdüğün, sersem?”

İğnaşka, efendisine bakmadan cevap verirdi:

“Bıçakları bilemeye götürüyorum.”

“Pekala, götür bakalım. Ama dikkat et, iyi bilensinler!”

Sonra bir kadını durdururdu:

“Hey, kadın! Kadın dedim! Nereden geliyorsun?”

Kadın durur, eliyle gözüne siper yapıp pencereye bakardı. “Mahzendeydim efendim, öğlen yemeği için süt aldım.”

Efendi cevap verirdi:

“Tamam, tamam, hadi yürü! Dikkat et de dökme sütü!” Sonra bağırdı: “Sen, küçük Zahar, haylaz yumurcak, gene nereye koşuyorsun öyle? Bacaklarını kırarım ben senin! Üçtür görüyorum koştuğunu. Çabuk içeri gir!”

Küçük Zahar tekrar içeri girer, yatıp uyurdu.

İnekler otlaktan döndüğünde, sularının verilmesiyle önce baba Oblomov ilgilenirdi. Pencereden avlunun köpeklerinden birinin tavukları kovaladığını görürse, bu düzensizlik için hemen sert önlemler alırdı.

Karısı da çok meşguldür. Kocasının eski gömleğinden İlyacığa bir ceket nasıl çıkaracağını Terzi Averka ile iki saat konuşur. Tebeşirle ceketin nasıl olacağını çizer, Averka'nın kumaştan çalmaması için dikkatli olur. Sonra hizmetçi kızların odasına gider, her kıza o gün ne kadar dantel örmesi gerektiğini söyler. Sonra, birlikte bahçeye çıkmak (elma ağaçlarını nasıl suladıklarına, bir gün önce olgunlaşan elmanın yere düşüp düşmediğine, budanacak veya aşılacak fidan olup olmadığına bakmak, vb.) için Nastasya İvanovna'yı ya da Stepanida Agapovna'yı veya özel hizmetçilerinden birini çağırır.

Aslında onu en çok meşgul eden mutfak ve yemek işleridir. Yemek konusunu evde herkese danışır, çok yaşlı teyzenin bile fikrini sorar. Herkes kendi sevdiği yemeği önerir: Kimi tavuk çorbası, kimi erişte veya işkembe çorbası, kimi üzerine salçayı kırmızı, kimi beyaz isterdi.

Her istek dikkate alınır, etraflıca incelenir, tartışılır, sonra evin hanımı son sözü söyler, karar verilirdi.

Sık sık kah Nastasya Petrovna kah Stepanida Ivanovna mutfaka gönderilir, aşçı bir şeylerin eklenmesi veya değiştirilmesi için uyarılır; yemekler için şeker, bal, şarap gönderilir, aşçının her şeyi yerli yerinde kullanıp kullanmadığı denetlenirdi.

Oblomovka'da yemek işine her şeyden çok önem verilirdi. Yortular için danalar, kümes hayvanları beslenirdi! Her birinin daha iyi beslenmesi için hesaplar yapılır, önlemler alınırdı! İsim günleri ve çeşitli kutlamalar için beslenen hindilere, piliçlere fındık verilirdi; kazlar ise, hareket etmesinler, iyice yağlansınlar diye, kesilmelerine birkaç gün kala torbalara konurlardı. Baldı, reçeldi, turşuydu, hamur işiydi çok boldu evde! Ne çok *kvas* kaynatılır, börek pişirilirdi Oblomovka'da!

Gün ortasına kadar evde herkes arı gibi çalışırdı. Bu çalışkan arılar pazarları, bayram günleri de durmazlardı. O günler mutfaktan bıçak takırtıları daha sık, daha güçlü gelirdi. Kadın, kilere birkaç kez gider; her seferinde mutfaka, eli kolu bir o kadar daha unla, yumurtayla dolu dönerdi. Kümeste her zamankinden daha çok ılgıllıklar duyulur, kan akar, ailenin iki günde bitiremeyeceği, üçüncü gün de artanı hizmetçi kızlara gönderilecek kocaman bir börek pişerdi mutfakta. Cuma gününe kadar bitmeyecektir bu börek; kalan bayatlamış, içi boşaltılmış son parçası da bir lütuf olarak Antip'e verilecek; o da haç çıkarıp, bu kaskatı, garip şeyi, onun efendilerinin yediği börek olduğunu düşünerek, bir arkeologun, şarap dolu bir testi bulduğunda, bu bin yıllık şarabı pis kokusuna bakmadan içerken duyacağı hazza benzer bir hazla katır kutur yiyecektir.

İlyâ bütün bunları izler, hiçbir şeyi kaçırmayan çocuk zekasıyla gözlemler. Yararlı bir telaş içinde geçen sabah saatlerinden sonra öğlen saatlerinin geldiğini görür.

Çok sıcak öğlen saatleri. Gökyüzünde tek bir bulut yok. Güneş tam tepede kıpırdamadan duruyor, otları yakıyor. Sabah esintisi kesildi, havada en küçük bir hareket yok. Ağaçlar da, sular da kıpırdamıyor. Ağaçların tepelerine, tarlaların üzerine derin bir sessizlik çökmüş, her şey ölmüş sanki. İnsanın sesi bu boşlukta ta uzaklara gidiyor. Elli metre öteden geçen bir böceğin vızıltısı duyuluyor. Oradan doğru sanki, sık otların arasına uzanmış, tatlı bir uykuya dalmış birinin horlaması gibi bir ses geliyor.

Evin içinde bir ölüm sessizliği var. Herkesin öğlen yemeği sonrası uyku saati.

Çocuk annesinin, babasının, yaşlı teyzenin, evde herkesin odalarına çekilip yattığını görüyor. Odası olmayanların kimi samanlığa, kimi bahçeye dağılmış, kimi sofada kendine serin bir yer bulup oraya kıvrılmış, bir yer bulamayanlar da sıcağın ve tıka basa yediği yemeğin onu devirdiği yerde, sineklerden korunmak için yüzünü mendiliyle örtüp güneşin altına uzanmış yatıyor. Bahçıvan bahçede çalılığın dibinde, arabacı ahırda uyuyor.

İlyâ İlyiç gidip hizmetçilerin bölümüne bakıyor. Orada da herkes çocuğunu kendi haline bırakıp, bulduğu yere, sıraların üzerine, döşemeye serilmiş, uyuyor. Başiboş kalmış çocuklar avluda yerlerde sürünüyor, kumda eşeleniyor. Köpekler çoktan yuvalarına çekilmişler. Nasıl olsa, havlayacak kimse yok ortalıkta.

Evi bir baştan bir başa kimseyle karşılaşmadan dolaşabilirdi insan. Bir hırsız ortada ne bulduysa hepsini toplayabilir, bir arabaya yükleyip götürebilirdi. Oblomovka'da hırsız olsaydı, kimse engel olamazdı buna. Ama Oblomovka'da hırsız yoktu.

Her şeyi içine alan, hiçbir şeyin yenemediği ölüme benzer bir uykuydu bu. Her şey ölü gibiydi; yalnız, her köşeden çeşitli tonlarda, horultular yükseliyordu.

Kimi uyku arasında birden başını kaldırıyor, anlamsız, şaşkın şaşkın sağına soluna bakınıyor, ya öte yana dönüyor ya da gözlerini açmadan uyku arasında ağzını şapırdatarak tükürüyor veya burnundan kendi kendine bir şeyler mırıldanarak tekrar uykuya dalıyordu.

Bir başkası, değerli dakikalarını kaybetmek istemiyormuş gibi, birden fırlıyordu yattığı yerden, başucundaki *kvas* maşrapasını alıyor, içinde yüzen sinekleri öteye gitmeleri için üflüyor (bunun üzerine, o ana kadar hareketsiz duran sinekler, kendilerini kurtarmak için hareketleniyorlar) bir yudum alıp gırtlaklarını ıslatıyor, sonra tekrar, mermi yemiş gibi, yerine uzanıyordu.

Her şeyi izliyordu çocuk, hiçbir şeyi gözden kaçırmıyordu.

Yemekten sonra dadısıyla tekrar temiz havada dolaşmaya çıkıyordu. Ne var ki, hanımefendinin sıkı uyarılarına, kendisinin de hiç istememesine karşın, dadı uykunun çekiciliğine dayanamıyordu. Oblomovka'daki bu salgın uyku hastalığı ona da bulaşıyordu.

Başlangıçta dikkatle izliyordu çocuğu, yanından uzaklaşmasına izin vermiyordu, yaramazlık yaptığında kızıp söyleniyordu; ama ne zaman ki uyku salgınının belirtileri yavaş yavaş kendini gösteriyordu, çocuğa avlu kapısından dışarı çıkmaması, keçinin yanına gitmemesi, güvercinliğin veya balkonun merdivenlerine tırmanmaması için yalvarmaya başlıyordu.

Çorap örmek, bir yandan da çocuğu gözetlemek amacıyla sahanlıkta, mahzenin eşiğinde ya da

doğrudan çimenlerin üzerinde kendine serince bir yer bulup oturuyordu. Ancak, çok geçmeden başını sallayarak hafiften uyarıyordu çocuğu.

Neredeyse uyku arasında, şöyle geçiriyordu içinden:

“Ah, şimdi merdivene çıkacak, şimdi balkona çıkacak yaramaz, ya da bir başka şey yapacaktır... hendeğe falan gidecektir...”

O sırada yaşlı kadının başı önüne sarkmış çorap elinden düşmüştür. Çocuğu gözden kaybetmiştir. Ağzını aralayıp hafiften horlar. Çocuk da sabırsızlıkla bunu bekliyordur. O anda başlar özgür yaşamı. Dünyada tek başına hissetmektedir kendini. Parmaklarının ucuna basarak uzaklaşır dadısının yanından. Sağda solda uyuyanlara bakar. Karşılarında durup kimin uyku arasında uyanıp tekrar uykuya daldığını, kimin tükürdüğünü, kimin sayıkladığını izler, sonra heyecandan kalbi duracak gibi çarparak balkona çıkar, gıcırdayan tahtalar üzerinde çepeçevre dolanır evi, güvercinliğe tırmanır, bahçenin kuytu köşelerinde dolaşır, bir böceğin vızıltısını dinler, onun uçuşunu uzun uzun izler. Otların arasında cızırdayıp duran bir başka böceğin sesine kulak kabartır, gidip yakalar sessizliği bozan o suçluyu. Bir kızböceğidir bu. Kanatlarını koparıp, nasıl olduğuna bakar, ya da küçük bir saman çöpüne geçirir onu, o durumda nasıl uçacağını görmek ister. Korka korka da olsa, sinek yakalamış bir örümceğin, ağma düşmüş sineğin kanını nasıl emdiğini, örümceğin pençesinde zavallı sineğin canını kurtarmak için nasıl çırpındığını, vızıldadığını izler. Sonunda çocuk, sineği de örümceği de öldürür.

Sonra bir çukura girer, orada eşelenir, birtakım kökler bulup çıkarır, kabuklarını soyup, annesinin ona verdiği elmalardan, reçellerden daha iştahla doyasıya yer.

Avludan dışarı çıkar. Kayın koruluğuna gitmeyi istemektedir. Oranın çok yakın olduğunu, yoldan dolanarak değil de kestirmeden, hendekten, çitten, çukurlardan geçecek olursa beş adımda oraya varacağını düşünür. Ama korkar. Söylediklerine göre, kötü ruhlar, haydutlar, korkunç vahşi hayvanlar vardır hendekte.

Ama hendeği görmeyi de çok istemektedir. Bahçeden topu topu yüz metre ötededir hendek. Çocuk koşarak gitmiştir bile oraya. Kenarında durup, başını bir volkan kraterine bakıyor gibi uzatarak aşağı bakar... Ama o anda, bu hendekle ilgili anlatılan korkunç şeyler gelir aklına. Korkuya kapılır, titreyerek eve doğru tabana kuvvet koşmaya başlar, dadısının boynuna sarılıp uykusundan uyandırır yaşlı kadını.

Dadı kendine gelir, başındaki atkıyı düzeltir, ak saçlarından bir demeti atkının altına sokar ve hiç uyumamış gibi yaparak kuşkulu kuşkulu önce İlyacığın yüzüne, sonra bey evinin pencerelerine bakar; titreyen elleriyle şişleri birbiri arkasına dizlerinin üzerindeki çoraba sokmaya başlar.

Bu arada sıcak yavaş yavaş geçmektedir. Doğa daha bir canlıdır şimdi. Güneş koruluğa doğru alçalmıştır.

Evde yavaş yavaş sesler duyulmaya başlamıştır: Bir yerde bir kapı gıcırda; avluda birinin ayak sesi duyulur; samanlıkta biri hapşırır.

Çok geçmeden mutfaktan bir hizmetçi çıkar, büyük semaverin ağırlığından iki büklümdür. Ev halkı yavaş yavaş çaya toplanır. Kiminin yüzü şişmiş, gözleri yaşarmıştır; kiminin bir yanağıyla şakağı, üzerine yattığı için kırmızıdır; bir başkasının sesi değişmiştir. Herkes güçlkle kendine gelmeye

çalışarak oflar, puflar, esner, başını kaşır, gerinir...

Sıcak ve uyku herkesi çok susatmıştır; boğazlar kurumuştur. Düzinelerle bardak çay içilir, ama faydası olmaz. Oflamalar, puflamalar, sıcaktan yakınmalar devam eder; susuzluğunu gidermek için kırmızı yaban mersini şurubuna, elma suyuna, *kvasa*, (ilaca bile) başvurular olur.

Herkes, Tanrı'nın bir cezasına benzeyen susuzluğuna bir çare arar; Arap çöllerinde yolunu kaybetmiş bir kervanın susuzluktan kıvranan, öteye beriye koşturarak bir su kaynağı arayan yolcuları gibi, herkes bir yana koşturur.

O sırada çocuk annesinin kucağındadır. Çevresindeki insanlara bakmakta, onların uykulu, uyuşuk konuşmalarını dinlemektedir. Onlara bakmaktan, saçma konuşmalarını dinlemekten hoşlandığı bellidir.

Çaydan sonra herkes bir şeyle meşgul olmaya başlar: Kimi dereye gider, ayağıyla küçük taşları suya iterek sakın sakın dolaşır kıyıda; kimi pencerenin önünde oturup dışarıda olan biteni gözden kaçırmamaya çalışır; avludan bir kedinin geçişini, bir karganın uçuşunu izler; bu iki olayı da, tıpkı köpeklerin bazen bütün gün, pencereden kafalarını güneşe uzatıp dikkatle gelen geçeni izlemeleri gibi, başını sağa sola döndürerek bakışıyla, burnunun ucuyla izler.

Annesi küçük İlya'nın başını tutup dizine koyar, yumuşak saçlarını büyük haz duyarak yavaşça taramaya başlar. Nastasya İvanovna'nın da, Stepanida Tihonovna'nın da aynı hazzı duymalarını ister. Oğlunun geleceği üzerine konuşur onlarla. Onu kendi uydurduğu parlak bir destanın kahramanı yapar. Kadınlar onun çok büyük bir adam olacağını söylerler.

İşte hava kararmaya başlamıştır artık. Mutfakta gene ateş çatırdamaya başlar, tekrar bıçak sesleri duyulur; akşam yemeği hazırlanmaktadır.

Hizmetçiler kapının önünde toplanırlar. Oradan balalayka sesi, kahkahalar yükselir. Köşe kapmaca oynanır.

Güneş koruluğun arkasına inmiştir. Ilık son birkaç ışını ağaçların arasından ateşten şeritler gibi süzölmüş, çamların tepelerini yaldızlamıştır. Sonra tek tek sönmüştür bu ışınlar, son ışın uzun süre sönmez, ince bir iğne gibi dalların arasından geçer; ama sonunda o da söner.

Kararmakta olan havada her şey biçimini yavaşça kaybetmeye başlar. Önce gri, sonra siyah bir lekeye dönüşür. Kuşların cıvıltısı yavaş yavaş azalır; biraz sonra bütününü susar. Yalnızca biri inat eder, çevreye çöken sessizliğin içinde, aralıklı olarak tekdüze bir sesle ötmeyi sürdürür. Ama giderek sesi daha seyrek duyulur, sonunda zor duyulan bir sesle son bir kez daha öter, o da susar, çevresindeki yaprakları hışırdatarak silkinir... ve o da uyur.

Her şey susmuştur artık. Yalnızca cırcır böcekleri her zamankinden daha yüksek sesle, birbirleriyle yarışırçasına cır cır ötmektedir. Topraktan beyaz bir sis yükselmektedir. Sis, çayırların ve derenin üstünü örter. Bu arada derenin sesi de yumuşamıştır. Biraz sonra o da son bir kez çalkalanıp durulur, bir daha kımıldamaz.

Bir rutubet kokusu yayılır havaya. Ortalık giderek daha çok kararır. Ağaçlar küme küme olup birtakım devlere dönüşürler. Koruluk korkunçtur: Ansızın bir gıcırta olur orada, sanki bir dev yer değiştirmiş, ayaklarının altında kuru dallar çatırdamıştır.

Canlı bir göz gibi, parlak bir yıldız belirir gökyüzünde, evin pencerelerinde ışıklar vardır artık.

Şimdi, doğanın görkemli sessiz dakikaları başlamıştır. Yaratıcı aklın daha güçlü çalıştığı, şiirsel düşüncelerin daha yakıcı olduğu dakikalardır bunlar. Yüreklere tutkuların daha ateşli olduğu veya hüznün daha acıyla sızladığı; sert ruhlarda suç düşüncesi tohumunun daha sakin, daha güçlü olgunlaştığı dakikalar; ve o dakikalarda... Oblomovka'da herkes derin, sakin bir uykuya dalmıştır.

Küçük İlya, "Dolaşmaya çıkalım anneciğim," der.

Annesi karşılık verir:

"Ne diyorsun sen yavrum? Çıldır mı? Bu saatte dolaşmaya çıkılır mıymış? Rutubet var dışarıda, ayakların üşür. Hem korkarız: Korulukta kötü ruh dolaşüyor şimdi, küçük çocukları kaçıtır."

"Nereye götürüyor onları?" diye sorar çocuk. "Hem nasıl bir şeydir kötü ruh? Nerede yaşar?"

O zaman anne sınırsız hayal gücünü çalıştırır.

Çocuk gözlerini bir açıp bir kapayarak dinler annesinin anlattıklarını, sonunda bir daha açamaz, uykuya dalar... Dadı gelir, onu annesinin kucığından alır; çocuğu, uykulu başı omzuna sarkık, yatağına götürür.

Oblomovka sakinleri sızlanarak, haç çıkararak yataklarına girerlerken, "Tanrı'ya şükürler, bugün de geçti!" derler. "Güzel bir gündü: İnşallah yarınki günümüz de böyle olur! Sana çok şükürler olsun Tanrım! Çok şükürler olsun sana Tanrım!"

Rüyası, Oblomov'u başka bir zamana götürdü. Uzun bir kış gecesi ürkek ürkek dadısına sokuluyor. Dadısı fısıldayarak bilinmeyen bir ülkeyi anlatıyor ona. O ülke gecelerin, soğukların olmadığı, mucizelerin gerçekleştiği nehirlerden bal ve sütün aktığı, yıl boyu hiç kimsenin çalışmadığı, İlya İlyiç gibi genç beyzadelerin her gün güzel kızlarla dolaşmaya çıktığı, sözle anlatılamayacak, kalemle yazılamayacak kadar güzel bir ülkeymiş.

Orada, kimi zaman insanlara turna balığı olarak görünen iyi yürekli bir büyücü varmış. Bu büyücü sakin, kimseye bir zararı olmayan, masum, başka bir deyimle, tembel, herkesin küçümsediği, alaya aldığı bir genci kanatları altına almış. Durup dururken olmadık iyilikler yapıyormuş ona. Ama genç durmadan yiyip içiyor, hazır giysileri alıp sırtına geçiriyormuş. Sonra Militrisa Kirbityevna adında güzeller güzeli bir kızla evlenmiş.

Çocuk gözlerini de, kulaklarını da dört açmış, masalı büyük bir dikkatle dinliyordu.

Dadının anlatışı veya masal gerçeklerden öylesine uzaktı, çocuğun beynini ve hayal gücünü öylesine etkilemişti ki, Oblomov yaşlılık yıllarına kadar bu masalın etkisinden kurtaramamıştı kendini. Dadı, dedelerimizi, belki günümüzde bizleri de öylesine kötü etkilemiş olan "Sersem Yemel" masalını anlatıyordu ona.

Gerçi büyüyünce bal ve süt akan nehirlerin de, iyi yürekli büyücülerin de olmadığını öğrenecektir İlya İlyiç, ama dadısının masallarını hatırladığında gene de gülümseyecektir, ama içten bir gülümseme olmayacaktır bu; gülümsemesine derinden bir iç çekiş eşlik edecektir. Hayat masalla birbirine karışmıştı onun kafasında ve arada bir, farkına varmadan, neden masalın hayat, hayatın da masal olmadığına üzülür.

Elinde olmadan Militrisa Kirbityevna'yı hayal eder. Hep, insanların dolaşmaktan başka bir şey yapmadıkları, gamın tasanın, kederin olmadığı o ülkeye gitmeyi özlerdi. Hep, büyük Rus sobasının

üzerinde kıvrılıp yatmak, parasını kendi vermediği hazır giysiler giymek, iyi yürekli büyücünün vereceği yemekleri yemek isterdi.

Babası da, dedesi de çocukluklarında dadılarından yüzyıllardır hep bu eskinin klişeleşmiş masallarını dinlemişlerdi. Bu arada dadı çocuğun hayal dünyasına başka bir resim yerleştirmektedir.

Bizim Akhilleus'lanımızın, Odysseus'larımızın kahramanlıklarını, İlya Muromets'in, Dobrini Nikitiç'in, Alyoşa Popoviç'in, bahadır Polkan'ın, gezgin Koleçiş'in serüvenlerini, onların Rus elini bir baştan bir başa nasıl dolaştıklarını, kafirlerle nasıl savaştıklarını, gık demeden bir testi şarabı bir dikişte nasıl içtiklerini anlatıyordu çocuğa. Sonra acımasız haydutları, uyuyan prensleri, taş kesilmiş kentleri, insanları anlatıyordu; sonunda bizim cinlere, perilere, şeytanlara, hortlaklara, devlere, ejderlere geliyordu sıra.

Yaşlı kadın Homeros'un sadeliği, içtenliğiyle, tablonun ayrıntılarına, çizgilerine güçlü bir canlılık vererek, çocuğun hayal dünyasını Rus yaşamının İlyada'sıyla doldurarak anlatıyordu. Bizim Rus Homeros'larımız o İlyada'yı, çok eskilerde, insanoğlunun doğanın ve yaşamın tehlikelerini, gizlerini henüz bilmediği, gulyabanilerden, şeytanlardan korktuğu ve çevresindeki belalardan kendisini koruması için Alyoşa Popoviçlere başvurduğu; havada da, suda da, tarlalarda da mucizelerin gerçekleştiği o eski karanlık çağlarda yazmışlardı.

O zamanın insanı için hayat korkunçtu, güvenilir değildi. Evinin kapısından çıkmak bile tehlikeliydi: Vahşi bir hayvan saldırabilirdi üzerine, bir haydut gırtlığını kesebilir, bir Tatar üzerinde ne var ne yok hepsini alabilirdi veya kapıdan çıkan kaybolur, izi bir daha bulunamazdı.

Ya da gökyüzünde ansızın bir şeyler olur, ateşten sütunlar, küreler belirir; yeni toprağa verilmiş birinin mezarının üzerinde bir ateş parlar veya ormanda biri elinde fenerle, korkunç kahkahalar atarak dolaşmaya başlar, karanlıkta gözleri alev saçardı.

İnsanların başına akıl almaz şeyler gelirdi. Kendi halinde yaşayıp giden biri durup dururken tuhaf şeyler söyler, kendi sesine hiç benzemeyen sesler çıkarır, geceleri ortalarda dolaşırdı. Bir başkası ortada hiçbir neden yokken kıvrınmaya, toprağı yumruklamaya başlardı. Bunlar olmadan bir süre önce bir tavuk horoz gibi öter, çatıda karga gaklardı.

Zavallı insan dehşet içinde hayatı anlamaya çalışırken çevresinde, kendi yaşamında olup biten gizemli şeylerin anahtarını hayal dünyasında arardı.

Belki de uyku, uyuşuk bir yaşamın sonu gelmez sessizliği, hareketsizlik ve her türlü gerçek korku, serüven, tehlike insanı gerçek dünyanın yanında başka bir hayal dünyası yaratmak ve yarattığı bu yeni dünyada özgür yaşamayı, eğlenmeyi hayal etmek; olağan olayların birbiriyle bağlantısını, aralarındaki bağlantıların nedenlerini anlamaya çalışmak zorunda bırakmıştır.

Zavallı atalarımız el yordamıyla yaşıyorlardı. İradelerini kanatlandırmıyorlardı da, sınırlandırmıyorlardı da. Hayatın zorlukları, tehlikeleri karşısında safça hayretlere kapılıyor, bunların cevabını doğanın dilsiz, belirsiz hiyerogliflerinde arıyorlardı.

Ölümün nedeni onlar için, bir önceki ölünün evin kapısından ayaklarının değil de başının önde çıkarılmış olmasıydı. Yangının nedeni ise, köpeğin pencerenin önünde üç gece ulumasıydı. Bunun için ölüyü evin kapısından ayakları önde çıkarmaya dikkat ederler, ama gene her zaman olduğu gibi çok yerler, gene çimenlerin üzerinde uyurlar; pencerenin önünde uluyan köpeği döverler veya

kovalarlar, ama sönmemiş çıra parçalarını çürümüş döşemenin arasına kaçırdılar.

Rus insanı çevresindeki katı ve açık gerçeklere karşın, hala geçmişin sihirli masallarına inanmayı sürdürmekte ve anlaşıldığına göre, daha uzun süre de sürdürecektir.

Dadısının anlattığı bizim “*Altın Balık Sürüsü*”, “*Ateş Kuşu*” masallarını, esrarlı şatonun dehlizleriyle, gizli odalarıyla ilgili anlattıklarını dinlerken kah kendini masalın kahramanı gibi hisseder kah korkudan sırtında böcekler dolaşıyor gibi olur kah masalın kahramanının düştüğü kötü durum için üzülürdü.

Masallar birbirini izliyordu. Dadı, anlattıklarının yarısına kendisi de inandığı için heyecanla, bazı yerlerde duygulanarak anlatıyordu. Gözleri çakmak çakmak oluyor, heyecandan başını sallıyor, sesini hiç olmadığı kadar yükseltiyordu.

Bilinmedik bir korkuya kapılan çocuk, gözlerinde yaşlar, dadısına sokulurdu.

Konu mezarlarından gece yarısı çıkan ölümlerden mi, devlerin zindanlarında acı çeken insanlardan mı, tek bacağı tahtadan bir ayının köy köy dolaşarak, kesilen gerçek bacağını aramasından açıldı mı korkudan çocuğun tüyleri diken diken oluyordu. Çocuk hayal gücü kah donup kalıyor kah büyük bir hızla çalışmaya başlıyordu. İçi hem acı hem tatlı duygularla doluyor, sinirleri keman teli gibi geriliyordu.

Dadı acıklı bir sesle tekrarlıyordu ayının sözlerini: “Gıcırda, gıcırda benim odun ayağım, büyük, küçük köylerden geçtim, bütün kadınlar uyuyordu; yalnızca bir kadın uyumuyor, postunun üzerinde oturmuş, etimi pişiriyor, yünümü eğiriyor.” Ayı sonra köy evine girip, ayağını çalanı yakalamaya hazırlandığı anda çocuk dayanamıyordu artık: Titreyerek, çılgık atarak dadısının kollarına atılıyor. Korkudan ağlamaya başlıyor, bir yandan, ayının pençelerinde değil de, yatağında, dadısının yanında olduğu için sevinç kahkahaları da atıyordu.

Çocuğun hayal dünyası tuhaf şeylerle doluydu. Korku ve hüznün bir daha çıkmamak üzere yer etmişti ruhunda. Çevresine elemli bakıyor, her yerde kötülük, felaket görüyor; hep o büyülü ülkeyi, kötülüğün, telaşın olmadığı, Militrisa Kirbityevna’nın yaşadığı, insanların karşılıksız beslendikleri, giydirildikten ülkeyi hayal ediyordu...

Oblomovka’da masallar yalnızca çocukları değil, büyükleri de etkiliyordu. Evde ve köyde, efendiyle karısından, güçlü kuvvetli demirci Taras’a kadar herkes karanlık gecelerde bir şeylerden korkardı. Öyle gecelerde her ağaç bir deve, her çalılık bir haydut yatağına dönüşürdü.

Bir panjurun çarpması, rüzgarın bacada uğuldaması erkekleri de kadınları da çocukları da ürkütürdü. Yüzleri bembeyaz olurdu. Vaftiz yortusunda gece saat ondan sonra hiç kimse evden yalnız çıkmazdı. Paskalya gecesi, orada cinlerle karşılaşmaktan korktuğu için hiç kimse ahıra giremezdi.

Her şeye inanırlardı Oblomovka’da: gulyabanilere de hortlaklara da. Bir saman yığının tarlada dolaştığını söyleseler, hiç düşünmeden buna inanırlardı. Biri çıkıp koçlardan birinin aslında koç değil başka bir şey olduğu, ya da köyden Marfa’nın veya Stepanida’nın cadı olduğu söylentisini yayarsa, o koçtan da, Marfa’dan da korkmaya başlardı. Koçun durup dururken neden başka bir şey olduğunu, Marfa’nın neden cadı olduğunu sormak kimsenin aklına gelmezdi. Üstelik, buna inanmayana kızarlardı... Mucizelere inanç öylesine güçlüydü Oblomovka’da.

İlya İlyiç daha sonra gördü ki, dünyadaki her şey son derece basittir, ölümler mezarlarından

kalkmazlar, dev cüsseli insanlar, ortaya çıkar çıkmaz zincire vurulup panayırılarda halka gösterilirler, haydutlar ise cezaevlerine atılırlar. Ne var ki, bu çeşit şeylere olan inancını yitirdikten sonra da içinde bir korkunun, bir hüznün izi kalmıştı.

İlyâ İlyiç'e canavarlardan herhangi bir kötülük gelmemişti. Ufak tefek sıkıntıları olmuştu, o kadar. Ama gene de başına her an bir felaket gelecek korkusu olmuştu içinde. Şimdi bile, karanlık bir odada yalnız kalınca veya bir ölü görünce kötü kötü şeyler gelir aklına; çocukluğunda ruhuna sinmiş bir hüzne kapılır; ama sabahleyin uyanınca bu korkularına güler; ne var ki, hava kararınca tekrar aynı şeyleri hisseder.

İlyâ İlyiç daha sonra rüyasında kendini on üç veya on dört yaşında gördü.

Oblomovka'ya beş versti uzakta Verhlyova köyünde, bölgenin soylu çocukları için özel bir yatılı okul açmış olan köyün kahyası Alman Şoltz'un okulunda okuyordu. Şoltz'un, İlyâ İlyiç'le hemen hemen aynı yaşta Andrey adında bir oğlu vardı. Okulda bir de, neredeyse hiç öğrenim görmemiş, üstelik hastalıklı, çocukluğu gözleri kör, kulakları sağır insanlar arasında geçmiş bir çocuk vardı. Büyükannesinin yanında değil de, yabancı, acımasız insanların evinde büyüdüğü, kimse onu okşayıp sevmeyişi, ona sevdiği börekten pişirmediği için bir kenara çekilir, gizli gizli ağlardı.

Henüz başka çocuk yoktu okulda. İlyâ İlyiç'in anne babası, yapabilecekleri başka bir şey olmadığı için, okutmaya karar vermişlerdi onu. Gözyaşlarına, ağlayıp sızlamalara, kaprislere neden olmuştu bu. Sonunda okula götürüp bıraktılar onu.

Şoltz, her Alman gibi yaptığı işi seven ciddi biriydi. Verhlyova Oblomovka'ya beş değil de elli versti uzakta olsaydı İlyâ İlyiç belki işe yarar birçok şey öğrenebilirdi orada. Neler öğrenecekti orada çocuk? Bir zamanlar Oblomovka'ya bağlı olduğu için, Oblomovka'nın havası, yaşam biçimi ve alışkanlıkları Verhlyova'yı etkilemişti. Burada Şoltz'un evi dışında her yerde Oblomovka'nın o sürekli tembelliği, saflığı, sessizliği ve hareketsizliği vardı.

Çocuğun yüreği de aklı da daha ilk kitabı görmeden, bu yaşam biçiminin her ayrıntısıyla tanışmıştı. Çocuk beyninde akıl tohumunun ne zaman yeşermeye başladığını kim bilebilir? Yeni doğan bir bebeğin ruhunda ilk kavramların, izlenimlerin gelişimini nasıl izleyebilirsiniz?

Sözcükleri henüz güçlkle söyleyebiliyorken (belki de hiç söyleyemiyorken), hatta yürüyemiyorken, ama çevresindeki her şeye, (büyüklerin "boş" dediği) o anlamsız, sabit çocuk bakışlarıyla bakarken birbirleri arasındaki ilişkiyi görüyordur belki, anlıyordur, ama bunu kendine de başkalarına da itiraf etmiyordur...

Çevresinde yapılanları, konuşulanları İlyacık belki çoktan beri fark etmeye, anlamaya başlamıştı. Babasının, kadife pantolonunu, pamuklu kumaştan kahverengi ceketini giyip, bütün gün, elleri arkasında odanın içinde bir aşağı bir yukarı dolaşmaktan, enfiye çekmekten, sümkürmekten başka bir şey yapmadığını da; annesinin kahveden çaya, çaydan kahveye koşturup durduğunu da; çayıda ne kadar ot biçildiğiyle kimsenin ilgilenmediğini de, çalışmayan işçileri cezalandırmayı düşünmediklerini de... öte yandan babasının, mendilini hemen bulup getiremeyen hizmetçiye işini gerektiği gibi yapamıyor diye bağırıp çağırdığını, evin altını üstüne getirdiğini de...

Onun çocuk aklı belki de çok önceden, bütün bunların olağan olduğuna, böyle yaşamının gerektiğine, çevresindeki bütün büyüklerin de böyle yaşadıklarına karar vermişti. Evet, başka türlü nasıl olurdu?

Peki, Oblomovka'da nasıl yaşıyorlardı büyükler? "Bu hayat neden verildi bize?" diye soruyorlar mıydı acaba kendilerine? Nasıl cevap veriyorlardı bu soruya? Belki de verecek bir cevap bulamıyorlardı, çok basit geliyordu onlara bu soru. Zira her şey öylesine basit, öylesine açıktı!

Emek isteyen yaşam kavramıyla ilgili bir bildikleri yoktu; büyük endişeleri, tasaları, ağır işleri olan, bazı nedenlerle dünyanın bir köşesinden ötekine savrulup duran veya ömür boyu durmadan dinlenmeden çalışan insanlarla ilgili hiçbir şey duymamışlardı.

Oblomovkalılar ruhsal endişelere pek inanmazlardı; sürekli olarak bir yere, bir şeye yönelmeyi yaşam saymazlardı. Taşkın tutkularından ateşten korkar gibi korkarlardı. Başka yerlerde insanların bedenleri ruhsal ateşin tutuşmasıyla yanıyorken, Oblomovka'dakilerin yumuşak bedenlerinde ruhları sakin, durgundu.

Hayat, başkalarını olduğu gibi, onları zamansız kırışıklıklarla da, ruhsal sarsıntılarla da, hastalıklarla da damgalanıyordu.

Bu temiz yürekli insanlar hayatı, zaman zaman hastalıklar, parasal sıkıntılar, tartışmalar, kimi zaman da çalışma gibi üzücü rastlantılarla kesintiye uğrayan huzurlu ve hareketsiz bir ülkü olarak görüyorlardı.

Çalışmaya, eskilerde atalarına verilmiş bir ceza olarak katlanıyorlar, ama bunu sevemiyorlardı ve fırsat buldukça, bunun gerekli olduğunu düşünerek ellerinden geldiğince kaçmıyorlardı çalışmaktan.

Açık seçik olmayan belirsiz birtakım akıl veya ahlak sorunlarını kendilerine dert edinmiyorlardı, bu yüzden de her zaman sağlıklı, neşeliydiler ve uzun yaşıyorlardı. Erkekler kırk yaşında hala birer delikanlıydı; yaşlılar zorlu, acılı bir ölümle pençeleşmiyorlar, çok ileri yaşlara kadar yaşayıp yavaş yavaş, usulca, farkına varmadan son soluklarını veriyorlardı. Eskiden insanların daha sağlam olduğunu bunun için söylerler.

Evet, gerçekten de öyleydi. Çünkü eskiden çocuğa daha bebekliğinde hayatın ne olduğunu anlatmak için acele etmezler, onları çetin, çok ciddi bir hayata hazırlamaya çalışmazlardı; kafalarında karanlık birçok soru doğmasına neden olan kitaplarla günlerini zehir etmezlerdi. Çünkü sorular akli, kalbi kemirir, hayatı kısaltır.

Bu yaşam biçimini anne babalarından hazır almışlardı. Anne babaları da gene öyle, hazır, dedelerinden, dedeleri de kendi dedelerinden (aile ocağının koruyucusu Tanrıça Vesta'nın ateşi gibi), onun bütünlüğünü korumak, onu hiç değiştirmemek vasiyetiyle teslim almışlardı. İlya İlyiç'in babasının zamanında da öyle yaşıyordu Oblomovka'da, onun babasının, dedesinin zamanında da... Şimdi de öyle yaşıyor olmalılar. Neyi düşüneceklerdi, ne için heyecanlanacak, endişeleneceklerdi, neyi öğrenmeye çalışacaklardı, hangi amaçlara ulaşmak için didineceklerdi?

Bir şeye ihtiyaçları yoktu. Yaşam hemen yanı başlarında durgun bir ırmak gibi akıyordu, yapmaları gereken, bu ırmağın kıyısında oturup, çağırmadan, kendiliklerinden sırayla gelip önlerinden geçen kaçınılmaz olayları izlemektir.

İşte, uyumakta olan İlya İlyiç'in hayalinde gene öyle, arka arkaya canlı tablolar canlanıyor. Önce, onun ailesinde de, akrabalarının ailelerinde de, tanıdıklarının ailelerinde de gerçekleşen yaşamın üç önemli olayı canlanıyordu: doğumlar, düğünler ve ölümler.

Sonra, yaşamın ayrılmaz parçaları olan neşeli, hüznü olayların dizisi: vaftiz törenleri, isim

günleri, aile toplantıları, yortularda oruca başlama veya oruç bozma günleri, neşeli akşam toplantıları, akraba ziyaretleri, dökülen gözyaşları, gülümsemeler...

Bütün bunlar son derece dikkatle, ciddiyetle, mağrur yerine getiriliyordu.

Tanıdıkların yüzleri, çeşitli durumlardaki ifadeleri, telaşları bile canlanıyordu İlya İlyiç'in hayalinde. Hassas bir dünürlük görevi verin onlara, görkemli bir evlilik veya isim günü sağlayın... Hepsini gerektiği gibi, en küçük bir hata yapmadan yerine getireceklerdir. Oblomovka'da kim nereye oturacaktı, yemekte ne, nasıl verilecekti, törenlerde kim ne yapacaktı, bu konularda hiç kimsenin en küçük bir yanlışlığı olmazdı.

Nasıl mı çocuk yetiştirirlerdi? Orada annelerin al yanaklı, gürbüz, neşeli çocuklarını ellerinden tutup gezdirmelerini, kucakta dolaştırmalarını görmek yeterliydi bunu anlamak için. Oblomovka'da annelerin tek istediği, çocuklarının gürbüz, beyaz yüzlü, al yanaklı olmalarıydı.

Anneler "çayır kuşu"^[13] pişirmeden ilkbaharı gelmiş saymazlardı. Bu önemli günde böylesi bir görevi yerine getirmemek olur muydu hiç?

Bütün yaşamları, düşünceleri, kederleri, sevinçleri böyle şeylere bağlıydı. Bunun için her türlü endişeyi, tasayı atarlardı kafalarından, başka sevinç tanımazlardı; hayatları, onların aklına ve yüreğine sonsuz bir besin veren bu çeşit kaçınılmaz olaylarla doluydu.

Heyecandan yürekleri çarparak bir tören, şölen olmasını beklerler, sonra da vaftiz ettikleri, evlendirdikleri veya toprağa verdikleri insanları, onların sonunun ne olacağını bir daha kendilerine dert etmeden, her zamanki uyuşuk yaşamlarına döner, her şeyi unuttur giderlerdi. Bir sonraki isim gününe, düğüne, törene vb. kadar öyle yaşamayı sürdürürlerdi.

Bir çocukları doğunca anne babanın ilk işi geleneğin gerektirdiği her şeyi eksiksiz yerine getirmek, yani vaftiz töreninden sonra bir ziyafet vermektir; arkasından, bebeğe özenle bakmaya başlarlardı.

Anne kendini de, dadıyı da görevlendirirdi. Amaçları sağlıklı bir çocuk yetiştirmek, onu soğuktan da, nazardan da, daha başka kötülüklerden de korumaktır. Çocuğun her zaman neşeli olması, bol bol yemesi için ellerinden geleni yaparlardı.

Çocuk büyüyüp de artık dadıya ihtiyacı kalmadığında, annesinin yüreğinde gizli bir istek yer ederdi: Oğluna gene sağlıklı, al yanaklı bir eş bulmak...

Gene törenler, börekler, nihayet düğünler dönemi başlardı. Oblomovka'da hayatın bütün heyecanı buydu işte.

Sonra aynı şeyler tekrarlanırdı: çocukların doğması, törenler, şölenler... Ölümün dekoru değiştirene kadar (ki çok uzun sürmezdi bu değişiklik) her şey olağan düzeniyle sürüp giderdi. Kimileri yerini başkalarına bırakır, çocuklar büyür, nişanlanır, evlenirler, kendilerine benzeyen çocukları olur, ve hayat böylece tekdüze bir biçimde, ölüm hiç fark edilmeden gelip kapıyı çalana kadar devam ederdi.

Gerçi zaman zaman başka kaygıları da olurdu, ama Oblomovka halkı bunları çoğunlukla kahramanca bir uyuşuklukla, durgunlukla karşılardı ve başlarının üzerinde dönüp duran endişeler sonunda, (önüne dümdüz bir duvar çıktığında kuşların tutunacak bir yer bulamayıp kanatlarını boşuna çırpıttıktan sonra dönüp başka yere uçmaları gibi) uçup giderlerdi. Tıpkı, evin bir yanındaki balkonun günün birinde ansızın çökmesi, civcivleriyle birlikte anaç tavuğun da yıkıntısının altında kalıp ölmesi

gibi... Neyse ki, balkonun altında çıkırcık çevirmekte olan Antip'in karısı Aksinya o anda kendir almaya gitmişti de, ölümden kurtulmuştu.

Ev ayağa kalkmıştı. En büyüğünden en küçüğüne kadar evde herkes dehşet içinde oraya koşmuştu. Anaç tavukla civcivlerinin yerine balkonun altında annesiyle İlya İlyiç dolaşıyor olabilirlerdi...

Herkes, böyle bir şeyin olabileceğini daha önce düşünemedikleri için birbirini suçluyordu: Biri bunu görmeli, birilerine hatırlatmalı, biri bir başkasına emir vermeli, bir başkası da balkonu onarmalıydı... Herkes balkonun nasıl çöktüğüne şaşırıyordu, oysa bir gün önce onun nasıl olup da hala çökmediğine şaşmaktaydılar!

Neler yapılabileceği konusunda uzun uzun konuştular, anaç tavukla civcivleri için üzüldüler, İlya İlyiç'i balkonun altına kesinlikle girmemesi için sıkı sıkı uyarıp herkes yavaş yavaş geldiği yere dağıldı.

Bir hafta sonra da Andryuşka'ya, Petruşka'ya, Vaska'ya yolu kapamamaları için çöken balkonun tahtalarını, parmaklıklarını ambara taşımaları emredildi. İlbahara kadar da orada süründüler o tahtalarla parmaklıklar...

Yaşlı Oblomov pencereden onları orada her gördüğünde balkonun onarılması işini düşünmeye başlıyordu. Marangozu çağırıyordu, onunla eski balkonu onarmanın mı, yerine yeni bir balkonun yapılmasının mı, yoksa geri kalanının da kırılıp atılmasının mı daha iyi olacağını uzun uzun konuşuyor, sonra adamcağızı şöyle diyerek evine gönderiyordu:

“Hadi git şimdi sen, ben bu konuyu biraz daha düşüneceğim.”

Bu uzun süre böyle sürüp gitti, ta ki bir gün Vaska veya Motka gelip beyefendiye, o sabah balkonun sağlam bölümüne çıktığında balkonun evin duvarından iyice ayrıldığını, neredeyse çökmek üzere olduğunu söyleyene kadar.

O zaman son görüşme yapılmak üzere marangoz çağırıldı, balkonun sağlam kalan bölümünün eldeki eski tahtalarla onarılmasına karar verildi, bu iş de ancak bir ayda bitirildi.

Yaşlı Oblomov şöyle diyordu karısına:

“Eh, yepyeni oldu balkon! Gördün mü, kalasları ne güzel yerleştirdi Fedot, sanki bölge soylular başkanının evinin sütunları... Böyle çok iyi oldu, daha uzun süre dayanır!”

Bu arada biri yaşlı Oblomov'a, hazır marangozun eli değmişken dış kapıyla önündeki merdiveni de onarmasını, çünkü basamakları arasından yalnızca kedilerin değil, domuzların bile mahzene inebileceklerini hatırlattı.

İlya İvanoviç hemen çıkıp dış kapıyla önündeki merdivene baktı, ilgili bir tavırla, “Evet, evet, gerekir,” dedi. Basamakları ayağıyla beşik gibi sallayarak ekledi: “Çok doğru, baksana nasıl sallanıyorlar.”

Oradakilerden biri, “Merdiven yapıldığından beri öyle sallanır bu basamaklar,” dedi.

“Haklısın, sallanırsa ne olacak ki?” diye karşılık verdi baba Oblomov. “Öyle ya, on altı yıldır onarılmadı ama hala yıkıldığı yok. Zamanında Luka çok sağlam yapmıştı onu!.. Marangoz dediğin öyle olur... Öldü zavallı, toprağı bol olsun! Şimdiki marangozlarda iş yok, nerde eski marangozlar!..”

Yaşlı Oblomov dönüp uzaklaştı oradan. Dediklerine göre, o merdiven hala öyle sallanıyormuş, ama çökmemiş. Besbelli, Luka denen o marangoz gerçekten iyi bir marangozmuş.

Bununla birlikte, ev sahiplerinin hakkını da teslim etmek gerekir. Bir sıkıntı veya uygunsuzluk olduğunda çok huysuzlanıyor, hatta öfkeleniyorlardı.

Sözgelimi, şu veya bu iş nasıl bu kadar ihmal edilmişti? Hemen gerekli önlemler alınmalıydı. Sonra, sebze bahçesindeki küçük köprünün onarılmasından veya hayvanların ağaçlara zarar vermemesi için, bir bölümü yerlerde sürünen çitin tamamlanmasından uzun uzun söz ederlerdi.

İlya İvanoviç bir gün o kadar ileri gitmişti ki, bahçede dolaşırken çiti kendi tutup, ahlaya oflaya yerden kaldırmış, bahçivana çiti iki yanından desteklemesini emretmişti. Oblomov'un bu yaptığı sonucunda çit yaz sonuna kadar dik durmuş, ancak kışın, karın ağırlığından tekrar devrilmişti.

Nihayet öyle oldu ki, Antip atı ve su fiçisiyle aşağı düştükten sonra küçük köprünün üzerine de üç yeni tahta çaktırmışlardı. Daha Antip'in yaraları iyileşmeden, küçük köprü yepyeni olmuştu.

İneklerle keçiler bahçe çitinin devrilmesinden pek fazla yararlanamamışlardı. Yalnızca frenküzümlerini budamaya, on kadar ıhlamur ağacının kabuklarını soymaya vakit bulmuşlar, tam sıra elma ağacına gelmişti ki, çitin onarılması, hatta önüne bir hendek kazılması emri verilmişti. Suçüstü yakalanan iki inekle bir keçiye de sıkı bir sopa çekilmişti!

İlya İlyiç rüyasında baba evinin, dişbudak ağacından, üzerleri her zaman örtülü leke içindeki eski koltukların, rengi atmış mavi kumaş kaplı sert, biçimsiz bir divanın ve kocaman bir deri koltuğun olduğu konuk salonunu görüyor.

Uzun bir kış gecesi başlamakta. Annesi divana bağdaş kurup oturmuş, arada esneyerek, şişle sırtını kaşıyarak tembel tembel bir çocuk çorabı örüyor. Onun hemen yanında Nastasya İvanovna ile Pelageya İgnatyevna başları önlerinde oturuyor, İlyacık veya onun babası için, (belki de kendileri için) özenle bayram giysileri dikiyorlardı.

Babası, elleri arkasında odanın içinde, kendinden pek hoşnut, aşağı yukarı dolaşıyor, zaman zaman bir koltuğa iliyor, birkaç dakika oturup tekrar kalkıyor, kendi ayak sesine dikkatle kulak kabartarak dolaşmaya başlıyordu. Sonra biraz enfiye çekiyor, burnunu temizliyor, tekrar çekiyordu.

Odayı tek bir yağ kandilinin sönük ışığı aydınlatıyordu. Buna da yalnızca sonbahar ve kış akşamları izin veriliyordu. Yazları herkes erken yatıyor, sabahları da ışık yakmaya gerek kalmayınca diye, geç kalkıyordu. Bunun nedeni bir bakıma alışkanlık, bir bakıma da ekonomiydi.

Evde üretilmeyen, dışarıdan parayla alınan her şey konusunda Oblomovlar aşırı derecede tutumluydu.

Bir konuk geldiğinde kocaman bir hindiye veya bir düzine pilici seve seve keserler, ama çöreğe fazladan birkaç üzüm tanesi daha koymaya kıyamazlar, aynı konuk kendine bir kadeh daha şarap koymaya kalkıştığında içleri giderdi, yüzleri sapsarı kesilirdi.

Ne var ki, böylesine bir düzensizlik hemen hiç görülmezdi orada. Böylesine bir kendini bilmezliği ancak basit, ne yaptığını bilmez biri yapardı; böyle birini de onlar evlerine sokmazlardı.

Hayır, böyle alışkanlıklar yoktu Oblomovların evinde: Bir konuk üç kez ısrar edilmeden elini bir şeye sürmezdi. Kendisine bir yiyeceğin ya da şarabın birkaç kez ısrarla ikram edilmesinin aslında, bu

ikramı birkaç kez geri çevirdikten sonra kabul etmesi istendiği için olduğunu çok iyi bilirdi.

Her konuk için iki mum yakılmazdı: Mumları kasabadan para karşılığında alıyorlardı ve dışarıdan parayla alınan her şey gibi, mumlar da hanımefendinin odasında kilit altındaydı. Dibine kadar yanmış mumlar dikkatle sayılır, saklanırdı.

Genelde para harcamayı sevmezlerdi Oblomovka'da, alınacak bir şey ne denli gerekli olursa olsun, para gene de her zaman istemeye istemeye (ve de ödenecek para ancak küçükse), verilirdi. Büyük paralar ise inlemeler, ahlayıp oflamalar, hatta küfürler eşliğinde...

Oblomovlar para harcamaktansa, her türlü eksikliğe katlanmaya, hatta bu eksiklikleri hoş görmeye artık iyice alışmışlardı. İşte bunun içindir ki, salondaki divan yıllardır leke içindeydi; gene aynı nedenle, İlya İvanoviç'in deri koltuğunun yalnızca adı deriydi; aslında iplikleri, örgüleri dışarı fırlamış; deri yalnızca arkılığında (o da küçük bir yerde) kalmış, öteki yerleri aşınıp, parçalanıp beş yıl önce düşmüştü. Belki gene aynı nedenle evin dış kapısı yan yatmıştı, merdiven sallanıyordu. Çünkü, durup dururken bir şey için çıkarıp iki yüz, üç yüz, beş yüz ruble vermek onlara göre intihar gibi bir şeydi.

Çevre köylerden bir gencin Moskova'ya gidip kendine damatlık giysiler aldığını; bir düzine gömleğe üç yüz ruble, bir çift çizmeye yirmi beş ruble, bir cekete kırk ruble verdiğini duyunca yaşlı Oblomov haç çıkarmış, çabuk çabuk konuşarak dehşet içinde şöyle söylenmişti: "Aslında böyle gençleri hapse tıkacaksınız!"

Ekonomi politik sorunlara da, sermayenin hızlı ve karlı döndürülmesi gerektiğine de, üretimin güçlendirilmesine de, ürünlerin takasına da Oblomovların kulakları tıkalıydı. Bu temiz yürekli insanlar sermayenin kullanılması konusunda bir tek yol biliyorlardı: onu sandıklarda saklamak...

Konuk salonunda ev halkı ile her zamanki konuklar koltuklarda değişik biçimlerde oturmakta, uyulamaktadır.

Sohbet edenler arasında çoğunlukla derin bir sessizlik vardır. Her gün görüştikleri için birbirlerine söyleyeceklerini çoktan söylemiş bitirmişlerdir, dışarıdan ise haber çok az gelmektedir.

Sessizlik vardır konuk salonunda. Sessizliği yalnızca, İlya İvanoviç'in evde yapılmış ağır çizmelerinin sesi; ayrıca duvar saatinin sarkacının boğuk tik takları, bir de, Pelageya İgnatyevna veya Nastasya İvanovna'nın zaman zaman eliyle veya dişiyle ipliği koparmasından çıkan sesler bozmaktadır.

Biri sesli sesli esneyene ya da haç çıkararak "Tanrım, sana çok şükürler olsun!" diyene kadar aradan yarım saat geçer.

Onun arkasından başka bir konuk esner, sonra bir başkası (emir almış gibi), yavaş yavaş açar ağzını... Herkese bulaşır esneme, kimileri gözlerinden yaş gelinceye kadar esner.

Ya da İlya İvanoviç pencerenin önüne gidip dışarı bakar, biraz şaşırmış gibi şöyle der:

"Saat daha beş, ama ortalık kararmış!"

Biri cevap verir ona:

"Evet, bu saatlerde hava kararıyor, geceler uzamaya başladı da ondan."

Herkes, ilkbaharda günlerin uzadığına şaşar, sevinir. Ama uzun günlerin ne işlerine yaradığını sorsanız, bir cevap veremezler. Tekrar sessizlik çöker konuk salonuna. Biri kalkıp mumu temizlemek ister, birden söner mum, herkes şöyle bir ürperir. Biri şöyle der:

“Vakitsiz bir konuk gelecek!

Kimi zaman bir konuşma konusu olur bu. Evin hanımı, “Bu saatte kim gelebilir?” diye sorar. “Nastasya, ya da Fadeyevna olmasın? Ah, evet, keşke! Ama hayır, bayramdan önce gelmezler onlar. Gelselerdi ne iyi olurdu! Kucaklaşırdık, sevincimizden birlikte ağlardık! Sabah duasına da, öğlen duasına da birlikte giderdik... Ama Nastasya’ya nasıl ayak uydururum ben! Ondan gencim, ama onun kadar ayakta duramıyorum!”

İlya İvanoviç sorar:

“Sahi, ne zaman gitmişti o buradan? Yanılmıyorsam İlyas gününden hemen sonra, değil mi?..”

“Amma da yaptın İlya İvanoviç!” der karısı. “Her şeyi karıştırıyorsun! Yortunun yedisinde gitmişti.”

İlya İlyiç itiraz eder:

“Petrov gününde buradaymış gibi geliyor bana.”

Karısı sitem eder kocasına:

“Hep böylesin sen zaten! Tartışmaya girersin, rezil edersin kendini.”

“Ne yani, Petrov gününde burada değil miydi? Seviyor diye mantarlı börek bile yapılmıştı o gün...”

“O Marya Onisimovna içindi: Mantarlı böreği Marya Onisimovna sever... nasıl unutmuş olabilirsin! Hem sonra, Marya Onisimovna İlyas gününe kadar değil, Prohor-Nikodor gününe kadar bizde konuktu.”

Oblomovlar zamanı, ayları, günleri hesap yapmadan, bayramlara, mevsimlere, aile içi olaylara göre belirlerlerdi. Bunun nedeni bir bakıma, belki de Oblomov dışında herkesin aylan, günleri karıştırmasındandı.

Tartışmayı kaybeden İlya İlyiç sesini keser, herkes tekrar uyuklamaya başlar. Annesinin arkasına yaslanmış küçük İlya da uyuklamakta, hatta arada bir iyice dalmaktadır.

Neden sonra, konuklardan biri göğüs geçirip, “Evet,” der. “Marya Onisimovna’nın toprağı bol olsun kocası Vasiliy Fomiç ne yaman adamdı! Sapasağlamdı, ama öldü! Altmış yaşındaydı, öyle bir adamın yüz yaşına kadar yaşaması gerekirdi.”

Pelageya İgnatyevna içini çekerek, “İnsanın ne zaman öleceğini Tanrı bilir!” der. “Öte yandan, Hlopovlar da çocuklarını vaftiz ettirmeye yetiştiremiyorlar. Dediklerine göre, Anna Andreyevna gene doğurmuş, altıncı oluyor bu.”

Evin hanımı, “Yalnızca Anna Andreyevna mı?” der. “Şimdi kardeşini evlendirecekler, çocukları o zaman gör sen, bak kaç tane daha olacak... Bir yandan küçükler büyüyor, kızlar koca bekliyor, evlenecek genç nerede? Artık herkes drahome istiyor, hem de nakit.”

İlya İvanoviç sohbet edenlerin yanına gidip sorar:

“Neler söylüyorsunuz öyle?”

“Diyorduk ki...”

Aynı şeyleri ona da anlatırlar.

İlya İvanoviç ciddi bir tavırla şöyle der:

“İnsan hayatı bu işte! Biri ölür, biri doğar, üçüncü evlenir, bu arada bizler de yaşlanıyoruz. Değil yıllar, günler bile birbirinden farklı! Nedendir bu? Bugün dün gibi, dün de yarın gibi olsa ne iyi olurdu!.. Düşündükçe fena oluyor insanın içi...”

Odamın köşesinden uykulu bir ses duyulur:

“Günden güne ihtiyarlar yaşlanıyor, gençler büyüyorlar!”

Evin hanımı sert bir tavırla, “Tanrı’ya daha çok dua etmeli insan, başka hiçbir şey düşünmemeli!” der.

İlya İvanoviç biraz felsefe yapmak hevesine kapılıp ürkek, çabuk çabuk konuşarak söze karışır:

“Çok doğru.”

Sonra gene uzun süren bir sessizlik olur. Yalnızca, kumaşa girip çıkan iğnenin çektiği ipliğin sesi duyulur. Arada bir evin hanımı bozar sessizliği:

“Evet, dışarıda hava karardı. İnşallah yılbaşına kadar bizimkiler gelirler de evin içi şenlenir, akşamların nasıl geçtiğini anlamayız. Hele Malanya Petrovna gelirse, neşemize diyecek olmaz! Bilmediği şey yoktur onun! Kurşun döker, balmumu eritir, avlu kapısına koşar^[14] Bizim kızların aklını başından alır. Çeşitli oyunlar oynatır... Eşi yoktur Malanya Petrovna’nın!”

Odadakilerden biri, “Üstelik tam bir salon kadınıdır da!” der.

“Önceki yıl tepeden aşağı kaymaya kalkışmıştı da, Luka Saviç’in kaşını yarmıştı...”

Birden silkinip canlanır herkes, dönüp Luka Saviç’e bakar. Kahkahalar yükselir.

İlya İvanoviç gülmekten katılarak, “Nasıl oldu bu iş Luka Saviç?” diye sorar. “Hadi, anlatsana!”

Herkes kahkahalarla gülmeyi sürdürür. Kahkahalara küçük İlya uyanır, o da kahkahayı basar.

Luka Saviç mahcup olur, “Anlatacak ne var ki!” der. “Hep Aleksey Naumiç’in uydurması! Aslında bir şeyin olduğu yoktu.”

Herkes bir ağızdan bağırır:

“Ya! Nasıl bir şeyin olduğu yoktu? Görmedik mi sanki? Biz de oradaydık... Alnına ne oldu, ha?.. İzi hala belli.”

Tekrar kahkahalar yükselir. Luka Saviç kahkahaların arasında bir şeyler söylemeye çalışır:

“Ne diye gülüyorsunuz? Aslında düşmezdim... Vaska haydudunda kabahat... Eski püskü bir kızak vermiş altıma... Kayarken parçalandı... Ben de...”

Kahkahalardan ne dediği duyulmaz. Düşmesinin öyküsünü anlatmaya boşuna uğraşır: Odada herkes kahkahalarla güler. Kahkahalar hole, hizmetçi kızların odasına kadar yayılmış, bütün evi kaplamıştır. Bu komik olayı hatırlarlar, Olimpos tanrıları gibi, hep birlikte, uzun uzun gülerler. Kahkahalar tam

dinmek üzereyken biri tekrar başlar kahkahayla gülmeye, kahkahaların devamı gelir...

Neden sonra güçlkle herkes susar. İlya İvanoviç bir anlık sessizlikten sonra sorar:

“Peki bu yılbaşı da kayacak mısın Luka Saviç?”

Tekrar, on dakika süren bir kahkaha fırtınası. İlya İvanoviç sürdürür konuşmasını:

“Antipka’ya söylesek de tepede kaymak için bir yer hazırlasa, ne dersiniz? Luka Saviç kaymaya çok meraklı, kaymadan edemez...”

Kahkahalar onun sözünün sonunu getirmesine izin vermez. Gülmekten konuşmakta zorluk çeken bir konuk, “Peki ama kızığın... binilecek yeri kaldı mı?” diye sorar.

Tekrar kahkahalar başlar.

Herkes doyasıya gülmüştür, sonunda kahkahalar yavaş yavaş durulur. Bazıları gözyaşlarını siler, bazıları burnunu temizler, bazıları da peş peşe öksürerek tükürür, güçlkle şöyle der:

“Aman Tanrım! Rutubet çok kötü, soluk alamıyorum... Amma da güldürdün bizi! O ne düşmeydi öyle... bacaklar havada, kaftanın bir eteği bir yanda, öteki bir yanda...”

O anda son bir kahkaha fırtınası kopar. En güçlü olan bu kahkaha fırtınası bir süre devam eder, sonra her şey susar. Biri derin bir göğüs geçirir, bir başkası bir şeyler söyleyerek sesli sesli esner, sonunda derin bir sessizlik çöker salona.

Şimdi gene duvar saatinin sarkacının tik takından, Oblomov’un çizmelerinin sesinden ve dişle koparılan hafif iplik sesinden başka bir şey duyulmaz.

İlya İvanoviç ansızın durup odanın orta yerinde, burnunun ucunu tutarak, endişeli, “Felaket!” der. “Baksana, burnumun ucu kaşınıyor, kesin, biri ölecek...”

Karısı ellerini çırparak, “Aman!” diye karşılık verir. “Neler saçmalıyorsun öyle? İnsanın burnunun ucunun kaşınmasıyla birinin ölmesi arasında nasıl bir ilgi olabilir? Burnunun kemeri kaşınıyorsa biri ölür. Aman İlya İvanoviç, sen de her şeyi yanlış hatırlıyorsun! Bir gün başkalarının, konukların yanında böyle konuşursan ayıp olacak.” İlya İvanoviç mahcup olmuştu.

“Peki burnun ucunun kaşınması neye işarettir?”

“Kadehin dibini göreceksin demektir. Ölümle ilgisi yok!”

“Ben de her şeyi birbirine karıştırıyorum!” der İlya İvanoviç. “Nereden hatırlayacağım onca şeyi: Burnunun yanı kaşınırsa başka şey, ucu kaşınırsa başka şey, kaşın kaşınırsa...”

Pelageya İvanovna söze karıştı:

“Yanı kaşınırsa... haber alacaksın; kaşın kaşınırsa, ağlayacaksın; alnın kaşınırsa, biri seni anıyor; kaşınan sağ yanıysa, anan erkektir, sol yanıysa kadın... Kulakların kaşınıyorsa yağmur yağacak, dudakların kaşınıyorsa öpüşeceksin, bıyıkların kaşınıyorsa tatlı yiyeceksin, dirseğin kaşınıyorsa yatacağın yeri değiştireceksin, topuğun kaşınıyorsa yolculuğa çıkacaksın...”

“Aferin sana Pelageya İvanovna!” der İlya İvanoviç. “Peki yağ ucuzlayacağı zaman da ensesi falan mı kaşmırmış insanın?”

Kadınlar aralarında gülüşmeye, fısıldaşmaya başlamışlardır. Erkeklerden gülümseyenler olur.

Gene bir kahkaha tufanı kopacağa benziyordur ki o anda salonda, köpekle kedi karşı karşıya geldiklerinde köpeğin hırlamasıyla kedinin tıslamasının oluşturduğu sese benzer bir ses duyulur. Duvar saati dokuzu vurmaya başlamıştır.

İlya İvanoviç neşeli bir hayret içinde, “Eh!” der. “Saat dokuz olmuş! Zamanın nasıl geçtiğini anlayamıyor insan! Hey, Vaska! Vanka, Motka!”

Uykulu üç yüz girer odaya. Oblomov şaşırmış, canı sıkkın, sorar:

“Masayı neden hazırlamadınız? Efendilerinizi düşündüğünüz yok mu sizin hiç? Hala ne duruyorsunuz? Hadi çabuk votkamı getirin!”

Pelageya İvanovna söze karışır:

“Burnunuzun ucu bunun için kaşınıyordu işte! Votka içecektiniz, kadehin dibini görecektiniz.”

Yemekten kalkılır, öpüşmelerden, haç çıkarmalardan sonra herkes odasına çekilir. Uyku huzurlu başların üzerine hemen çöküvermiştir. İlya İlyiç rüyasında böyle bir iki akşam görmemiştir. Haftalarca, aylarca ve yıllarca böyle geçirilmiş günler, akşamlar vardır rüyasında.

Oblomovka’da yaşamın tekdüzeliğini bozan hiçbir şey yoktu. Oblomovkalılar rahatsız da değillerdi bundan, çünkü kendileri için başka bir yaşam biçimi düşünemiyorlardı; düşünecek olsalar bile, dehşetle kovarlardı kafalarından bu düşünceyi. Başka bir hayat istemiyorlardı. Sevemezlerdi de başka türlü bir yaşamı. Olaylar hayatlarına, ne çeşit olursa olsun, birtakım değişiklikler getirecek olsaydı, üzülürlerdi. Yarın bugüne, bir sonraki gün de yarına benzemeyecek kuşkusu içlerini kemirirdi.

Başkalarının pek sevdiği çeşitliliği, değişikliği, rastlantıları ne yapacaklardı? Varsın başkaları tatsındı o hazları; onların, Oblomovların işi yoktu böyle şeylerle. Varsın, başkaları nasıl istiyorlarsa öyle yaşasındı.

Değişikliklerin bir yaran olabilirdi belki, ama insanı huzursuz da ederlerdi, rahatını kaçıırıldı. Uğraş, çalış, öteye beriye koştur dur, arabaya binip bir yerlere git, bir yerde durma, alışveriş yap ya da bir şeyler yaz... Anlayacağın, bir telaş, bir koşturmaca, şaka değil!.. Oysa Oblomovlar onlarca yıldır yan gelip yatmış, uyuklamış, esneyip durmuş veya köy fikralarına içten kahkahalarla gülmüş ya da toplanıp birbirlerine gece kimin ne rüya gördüğünü anlatmışlardı. Rüya korkunçsa hep birlikte düşüncelere dalmış, (şaka değil) bayağı korkmuşlardı; rüyada gelecekle ilgili birtakım işaretler bulabilirlerse, bu bulduklarının üzücü veya huzur verici olduğuna bağlı olarak ya pek sevinmiş ya da üzülmüşlerdi. Rüyada herhangi bir şeyin işareti varsa gereken hemen yapılır, gereken önlemler alınırdı.

Ayrıca basit kağıt oyunları da oynuyorlardı. Ama bayramlarda konuklarla boston oynuyorlar, granpasyans açıyor, kupa papazı, sinek kızı maryaj^[15] falı bakıyorlardı.

Kimi zaman Natalya Faddeyevna bir iki haftalığına konuk gelirdi Oblomovka’ya. O zaman yaşlı kadınlar oturup komşuları çekiştirmeye başarlardı: Kim nasıl yaşıyor, neler yapıyordu? Yalnızca aile içi ve aile dışı yaşamlarını değil, ailede herkesin (özellikle kocaların) gizli düşüncelerini, niyetlerini ortaya dökerler, onların iç dünyalarına girer, bu konuda olmadık şeyler söylerler, eksik yanlarını açıklar, arkasından bir sürü şeyden bahsederlerdi: isim günlerinden, vaftiz törenlerinden, doğumlardan, kimin konuklarını yemekte daha iyi ağırladığından, kimin kimi yemeğe davet ettiğinden,

kimin daveti kabul etmediğinden...

Dedikodudan yorulduktan sonra sıra birbirlerine yeni aldıkları giysilerini, mantolarını, gömleklerini, hatta eteklerini, çoraplarını göstermeye gelirdi. Evin hanımefendisi Oblomovka'da dokunmuş keten bezlerini, iplikleri, dantelleri göstererek övünürdü.

Ama bu konu da biterdi. O zaman çay, kahve, reçel faslı başlardı. Sonunda susarlardı.

Birbirinin yüzüne bakarak, kimi zaman bir şey için derinden iç çekerek uzun süre öyle otururlardı. Arada ağlayanlar da olurdu. Bir başkası sorardı ağlayan konuğa:

“Ne oldu anacığım?”

Konuk derinden bir kez daha içini çekerek karşılık verirdi:

“Ah, çok üzgünüm kardeş! Günahkar kullarız, günahkar, Tanrı'yı kızdırdık, sonumuz çok kötü...”

Evin hanımı konuğun sözünü keserdi:

“Ah canım, korkma, bir şey olmaz, korkma!”

Konuk sürdürürdü konuşmasını:

“Evet, evet... Son günlerimiz de tükeniyor: Uluslar uluslara, krallıklar krallıklara saldıracak... Kıyamet yakın!”

Sonunda böyle derdi Natalya Faddeyevna, ikisi birlikte acı acı ağlamaya başlardı. Aslında Natalya Faddeyevna bir bilgiye dayanarak böyle söylemezdi: Hiç kimsenin kimseye saldırdığı da, saldıracağı da yoktur; o yıl bir kuyruklu yıldız bile görünmemiştir. Ama yaşlı kadınların kendilerini kimi zaman böyle karanlık vesveselere kaptırdığı olur.

Oblomovka'da bu huzurlu yaşam kimi zaman beklenmedik bir olayla bozulurdu: Sobalar tütüğünde evde büyükten küçüğe herkesin başı ağrırdı.

Evde de, köyde de başka hastalık hemen hiç görülmezdi. Belki biri karanlıkta bir direğe toslar, saman yığınının üzerinden yuvarlanır veya çatıdan bir tahta kopar, birinin başına düşerdi.

Ama bütün bunlar çok seyrek olan şeylerdi. Böyle durumlarda ev yapımı, denenmiş ilaçlar kullanılırdı: Şişen veya moraran yeri dere yosunuyla, çeşitli otlarla ovarlar, yaralanan kişiye okunmuş su içirirler, onu okuyup üflerlerdi... bir şeyciği kalmazdı.

Ama soba dumanından baş ağrısı olayları biraz daha sık görülürdü. Herkes yataklara düşerdi. Ahlamalar, inlemeler duyulurdu. Kimi alnına salatalık koyup başını havluyla sarardı; kimi kulaklarına frenküzümü koyar, acırga koklar; bir başkası, üzerinde bir gömlekle soğuk havaya çıkar; başka biri de düpedüz baygın, yerlerde yatardı.

Sıcağı bacadan dışarı vermek istemedikleri, sobanın içinde henüz “Roberte-Diavole” ateşleri^[16] dolaşmaktayken sobanın her yanını kapadıkları için bu tür olaylar ayda bir iki kez düzenli olarak yinelenirdi. Sobalara el değdirmeye gelmezdi, değdirenin eli o anda kabarırdı.

Yalnızca bir gün, gerçekten beklenmedik bir olay Oblomovka'da sakin hayatı alt üst etmişti.

Sıkı bir yemeğin üzerine dinlendikten sonra herkes oturmuş çay içiyordu ki, kasabadan dönen Oblomovkalı bir köylü ansızın odaya girmiş, uzun süre uğraştıktan sonra koynundan, üzerinde “İlya

İvanoviç Oblomov” diye yazan buruşuk bir zarf çıkarmıştı.

Herkes donup kalmıştı: Evin hanımının yüzü bile değişmişti. Herkesin gözü zarftaydı.

Evin hanımı nihayet kendini toparladıktan sonra:

“Çok tuhaf!” dedi. “Kimden olabilir?”

Oblomov mektubu almış, onu ne yapacağını bilemiyormuş gibi elinde evirip çeviriyordu. Köylüye sordu:

“Nereden aldın bunu? Kim verdi sana bunu?”

“Bakın, anlatayım nasıl olduğunu, diye karşılık verdi köylü, kasabada kaldığım hana postacı iki kez gelip, ‘Oblomovka köylüsü var mı?’ diye sordu. ‘Efendilerine mektup var’, dedi.”

“Ee?”

“Eesi, önce sesimi çıkarmadım, adam da mektubu geri götürdü. O sırada Verhlyovski papazı gördü beni, gidip postacıya haber verdi. Adam bu sefer bir askerle geldi. Küfür ettiler bana ve mektubu elime tutuşturdular. Üstelik bir beşlik de aldılar benden. Mektubu ne yapacağımı, onu nereye götüreceğimi sordum. Siz efendimize vermemi söylediler.”

Hanımfendi öfkeli, “Almasaydın,” dedi.

“Almak istemedim ki. Mektup falan istemiyoruz biz, dedim. Efendim mektup almamı söylemedi bana, korkarım ben. Alın götürün mektubunuzu buradan!” dedim. Ama asker ağzını fena bozdu, durumu komutanına bildireceğini söyledi. O zaman ister istemez aldım.”

“Aptal!” diye bağırdı hanımfendi.

Oblomov zarfın üzerindeki adrese bakarak düşünceli, “Kimden olabilir?” dedi. Yazı sanki yabancı değil gibi.

Elden ele dolaşmaya başladı mektup. Herkes bir fikir yürütüyordu: Kimden olabilirdi bu mektup, içinde ne yazıyordu? Sonunda kimse çıkamadı işin içinden.

İlya İvanoviç, gözlüğünü istedi. Bir buçuk saat arayıp buldular gözlüğünü. Gözlüğünü taktı İlya İvanoviç, tam mektubu açmayı düşünüyordu ki, karısı telaşla durdurdu onu.

“Sakın açma İlya İvanoviç! Nasıl bir mektup olduğunu nereden biliyorsun? Belki korkunç bir felaket vardır içinde. İnsanlar çok değişti, biliyorsun! Yarın ya da ertesi gün açarsın, kaçmıyor ya...” Mektupla İlya İvanoviç’in gözlüğü dolaba kilitlendi. Sonra çaya oturdular. Hiç beklenmedik bir olaydı bu, Oblomovkaları öylesine heyecanlandırmıyordu, mektup belki yıllarca kalabilirdi dolapta. Çayda ve ertesi gün herkesin dilinde yalnızca o mektup vardı.

Sonunda dayanamadılar artık, dördüncü gün toplandılar, merak içinde açtılar mektubu. Oblomov imzaya bakıp okudu: “Radişçev... Eh! Filip Matveyeviç’tenmiş.”

Her yandan sesler yükseldi:

“Ya! Hayret! Hala hayatta mı Filip Matveyeviç? Demek ölmemiş! Maşallah! Ne yazıyor?”

Oblomov mektubu yüksek sesle okumaya başladı. Filip Matveyeviç’in, Oblomovka’da pek güzel yapılan bir çeşit biranın reçetesini istediği anlaşıldı. Herkes bir ağızdan, “Gönderelim, gönderelim!”

dedi. “Hemen bir mektup yazalım ona.”

Aradan iki hafta geçti. İlya İvanoviç sıkıştırıp duruyordu karısını: “Şu mektubu yazmalıyım! Tarif nerede?”

Karısı cevap veriyordu:

“Sahi, nerede? Arayıp bulmalıyım onu. Neyse canım, bekle biraz, acelen ne? Hele şu yortu geçsin, orucumuzu bozalım, bayramdan sonra yazarsın, günler bitmiyor ya...”

İlya İvanoviç, “Gerçekten de, bayramdan sonra yazarsam daha iyi olacak,” diyordu.

Bayramda tekrar mektubun sözü açıldı. İlya İvanoviç mektubu yazmaya kendini iyice hazırlanmıştı. Çalışma odasına çekildi, gözlüğünü takıp masaya oturdu. Evin içinde derin bir sessizlik vardı. Hizmetçilere ortalarda dolaşmamaları, ses çıkarmamaları söylenmişti. Evde cenaze varmış gibi, herkes son derece ürkek, alçak sesle konuşuyordu: “Beyefendi yazıyor!”

İlya İvanoviç, çok tehlikeli bir iş yapıyormuş gibi, eli titreyerek, ağır ağır, son derece dikkatli, eğri büğrü “Aziz dostum,” diye yazmıştı ki, karısı girdi yanına.

“Tarifi çok aradım, bulamadım,” dedi. “Bir de yatak odasındaki dolaba bakmalıyım. Peki, mektubu nasıl göndereceksin?”

“Postayla,” diye karşılık verdi İlya İvanoviç.

“Posta masrafı ne kadar tutar?”

Eski bir takvimi^[17] alıp baktı İlya İvanoviç.

“Kırk kapık,” dedi.

“Boş yere kırk kapık!” dedi karısı. “Bekleyelim, kasabadan o tarafa giden biri olursa, onunla elden göndeririz. Köylülere söyle, bize haber versinler.”

İlya İvanoviç, “Öyle çok daha iyi olur,” dedi, “elden göndeririz...” (Kalemi masaya hafifçe vurarak temizledikten sonra mürekkep hokkasına koydu, gözlüğünü çıkardı.) “Acelesi yok, sonra yazarım.”

Bira tarifini Filip Matveyeviç’in ölmeden önce alıp almadığı bilinmiyor.

İlya İvanoviç bazen rastgele bir kitap alırdı eline. Kitap okumanın bir gereksinim olduğunu hiçbir zaman düşünmemişti. Kitap okumak onun gözünde bir lükstü. Kitap okumanın duvarda bir tablo sahibi olmak veya olmamak gibi, dolaşmaya çıkmak veya çıkmamak gibi kolaylıkla kulak arkası edilebilecek bir şey olduğunu düşünürdü. Bu yüzden, eline aldığı kitabın nasıl bir kitap olduğu hiç ilgilendirmezdi onu. Can sıkıntısından kurtulmak, eğlenmek için eline aldığı herhangi bir eşya gibi bakardı ona.

“Uzun zamandır bir şey okumadım,” derdi. Ya da değiştirirdi cümlesini. Kardeşinden ona kalmış küçük birkaç kitabın arasından seçmeden, rastgele birini alırken eklerdi: “Şunlardan birini okuyayım.”

O anda Golikov^[18] mu gelirdi eline, *En Yeni Rüya Tabirleri* mi, Heraskov’un *Rossiyada’sı*^[19] mı Sumarokov’un bir traj edışı mi, ya da iki yıllık bir gazete mi... hepsini aynı ilgiyle okur, arada da zaman zaman şöyle mırıldanırdı:

“Bak hele neler gelmiş adamın aklına! Vay hinoğlu hin! Ne anasının gözüymüş!”

Yazarlar için söylerdi bunları. Onun gözünde onlar önemsiz, saygıyı hak etmeyen insanlardı. Eskinin insanların yazarlara beslediği küçümsemeyi bir ölçüde o da beslerdi. O günlerde birçok insan gibi o da yazarların havai, boş gezenin boş kalfası, sarhoş, eğlence düşkün, bir çeşit soytarı olduklarını düşünürdü.

Bazen iki yıl öncesinin gazetelerinde bir şey bulur, yeni bir habermiş gibi yüksek sesle okurdu:

“Bakın Lahey’den ne yazıyorlar: Kral hazretleri kısa süren bir seyahatten sonra sağ salim saraya dönmüş...”

Böyle okuduktan sonra gözlüklerinin üzerinden dinleyicilerine şöyle bir bakardı. Ya da şöyle okurdu: “Falanca ülkenin elçisi Viyana’ya güven mektubunu sundu.” Okumayı sürdürürdü: “Bayan Genlis’in^[20] eserleri Rusçaya çevrilmiş”.

Konuklardan küçük toprak sahibi biri söze karışırdı:

“Bence bütün o kitapları bizim soylu Ruslardan para çekmek için çeviriyorlar.”

Bu arada zavallı küçük İlya durmadan gidip geliyordu Ştoltz’un okuluna.

Pazartesi sabahı uyanır uyanmaz bir hüznün çöküyordu üzerine. Kapının önünde onu bekleyen arabacının keskin sesini duyardı: “Antipka, kır atı arabaya koş: Küçük beyi Alman’a götüreceğiz.” O anda yüreği burkulurdu İlya’cıgm. Üzgün üzgün annesinin yanına giderdi. Oğlunun onun yanına neden geldiğini bilirdi annesi, oğlundan bir hafta ayrı kalacağı için kendi de üzgün olurdu, ama belli etmeden içini çekerek durumu idare etmeye çalışırdı. O sabah ona neler yedireceklerini bilemezlerdi. Kurabiyeler, çörekler pişirirlerdi onun için, yanına tuzlamalar, bisküviler, reçeller, pestiller, yaş-kuru pastalar, hatta başka yiyecekler verirlerdi. Bütün bunları, Alman’ın okulunda onu iyi beslemediklerini düşündükleri için yaparlardı.

Oblomovka’dakiler şöyle diyorlardı:

“Orada karnı doymaz insanın. Öğle yemeğinde çorbayla kızarmış et, patates veriyorlar çocuğa, çayda ekmekle tereyağı, akşam yemeğinde de *morgen fr*^[21]hepsi o kadar...”

Ne var ki, İlya İlyiç daha çok, arabacının “Kır atı arabaya koş!” diye bağırmadığı, kahvaltıda annesinin onu gülümseyerek, hoş bir haberle karşıladığı sabahları görüyordu rüyasında.

“Bugün okula gitmiyorsun. Perşembe günü bayram. Üç gün için gidip gelmeye değmez.”

Annesi kimi zaman da, Aile Büyükleri Haftası olduğu için, okula gitmeyeceğini, börek pişireceklerini söylerdi. Ya da bir pazartesi sabahı uzun uzun bakardı yüzüne, başını sallayarak şöyle derdi: “Bu sabah bakışların pek durgun senin. Hasta falan mısın?” Kurnaz çocuğun bir şeyi yoktur, ama sesini çıkarmaz, susardı. “Bu hafta okula gitme, evde kal,” derdi annesi.

Evde herkes Aile Büyükleri Cumartesi^[22] günü okula gidilmeyeceği, o hafta perşembe günü kutlanan bayramın da okula bir hafta gitmemeyi gerektiren son derece önemli bir engel olduğu kanısındaydı.

Ancak, küçük bey yüzünden azarlanan erkek veya kız bir hizmetçinin homurdandığı olurdu:

“Şımarık şey! Bir an önce Alman’ının yanına gitse de kurtulsak!” Kimi zaman da Antipka, malum

kır atın koşulu olduğu arabayla hafta ortası veya hafta başı, İlya İlyiç'i almak için Alman'a gelirdi.

“Marya Savişna (ya da Natalya Faddeyevna veya Kuzovkovlar çocuklarıyla birlikte) geldiler, sizi eve götüreceğim.”

Ve üç hafta evde kalırdı İlya İlyiç. Bakarsınız, perhiz haftasına az vardır, peşinden bayram gelir, bu arada evde birileri Fomina haftasında okulların kapalı olduğunu söyler; yaz tatiline de zaten iki hafta vardır... Alman'a gitmeye değmez, yazın da Alman dinlenir, böylece okul işi sonbahara kadar ertelenmiş olurdu...

Bakarsın, altı ay gezer tozardı İlya İlyiç, bu arada boyu uzardı!

Şişmanlardı! Bol bol uyurdu! Çocuğun, cumartesileri Alman'dan döndüğündeki sararmış, süzülmiş yüzünü hatırlayan ev halkı şimdiki halini gördükçe çok mutlu olurdu.

Annesiyle babası aralarında konuşurlarken annesi şöyle derdi:

“Ne sıkıntımız var? Okul kaçmıyor ya, önce sağlığını kazanır çocuk. Sağlığı parayla satın alamazsın. Hayatta en değerli şey sağlıktır. Hatırlarsın, okuldan döndüğünde hastaneden çıkmış gibi geliyordu eve. Yüzünde renk olmuyordu, süzülüyordu çocuk... Yaramazlaşıyordu da: Sağa sola koşturup duruyordu!”

Babası karşılık verirdi:

“Haklısın, okul o kadar önemli değil, bir şeyler öğrendi ya, yeter ona!”

Çocukları konusunda hassas anne baba, İlya İlyiç'i evde tutmak için çeşitli bahaneler buluyorlardı. Bayramlar dışında daha pek çok bahane vardı: Kışın soğuk oluyordu, yazın sıcağında da gitmesi gerekmiyordu okula; kimi zaman yağmur yağıyordu, sonbaharda rutubet vardı... Kimi zaman Antipka sarhoş mu, ayık mı diye kuşkuya düştükleri de oluyordu. Böylesine tuhaf bir durum vardı ortada. Bir yerlerde çamura batıp veya devrilip kalabilirdi araba...

Oblomovlar bir yandan da, özellikle bağışlanamaz olan bu laubalilik için anne babanın yüzüne karşı ya da arkalarından *Donnerwetters*^[23] savuran Şoltz'un gözünde ve kendi gözlerinde bu bahanelere yasal bir kılıf uydurmaya çalışıyorlardı.

Prostakov'ların, Skotinin'leri^[24] zamanı çoktan geçmişti. *Öğrenim aydınlık, cahillik ise karanlıktır* atasözü köylerde kasabalarda kitapçıların dağıttıkları kitaplarla birlikte dolaşıyorlardı.

İlya İlyiç'in anne babası öğrenimin yararını anlıyorlardı, ama yalnızca görünen yararını. Toplumda herkesin ilerlediğini, yani rütbelere, nişanlar aldığını, büyük paralar kazandığını görüyorlardı. Bunların hepsinin de yalnızca öğrenim yoluyla elde edildiğinin; eski düzenin artık bittiğinin farkındaydılar.

Artık yalnızca öğrenimin yetmediği, daha önce duyulmamış birtakım bilimlerin daha gerekli olduğuyla ilgili kötü kötü söylentiler dolaşıyordu ortalarda. Dokuzuncu derece memurla sekizincinin arası çok açılmıştı, arasına bir çeşit diploma köprüsü konmuştu.^[25]

Eski rüşvetçiler, kafası dumanlılar, işe yaramayanlar bir bir ortadan kaybolmaya başlamıştı. Bu arada ölmeyenleri de görevden atıyorlar veya mahkemeye veriyorlardı. En şanslı olanlar ise, yeni düzene daha önce adam sen de diyerek kolunu sallayıp huzurlu köşelerine çekilenlerdi.

Oblomovlar öğrenimin yararını hissetmişlerdi, ama yalnızca görünen yararını. Öğrenimin gerçek yararı konusundaysa belirgin olmayan birtakım düşünceleri vardı; bu nedenle, henüz fırsat varken İlyacıkları için bir şeyler yapmak istiyorlardı.

Onun için üniformanın zırhım hayal ediyorlardı. Sarayda bir görevli olmasını istiyorlardı. Annesi ise bir vali olarak bile canlandırıyor onu hayalinde. Ama bu hayallerine ucuz yoldan, birtakım kurnazlıklarla kavuşmak istemekteydiler. Aydınlanmanın yoluna serpilmiş soyluluk taşlarını ve engellerini, onların üzerinden atlamak zahmetine katlanmadan, yani, sözgelimi, ruha ve bedene eziyet etmeden, yalnızca düzenin gerektirdiğini yapmak; İlya İlyiç'in, *gerekli öğrenimi gördüğünü* bildiren o diplomayı çocukluğundaki tombulluğunu kaybetmeden az biraz okuyarak, herhangi bir yolla ele geçirmesini sağlamaktı amaçları.

Oblomovların bu öğretim sistemine Şoltz çok sert karşı çıkıyordu. İki taraf arasında çetin bir savaş başlamıştı. Şoltz doğrudan, ısrarla saldırıyordu düşmanlarına, Oblomovlar ise yukarıda anlatılan bahanelerle ve başka birtakım kurnazlıklarla kendilerini savunmaya çalışıyorlardı.

İki taraf da bir türlü zafere ulaşamıyordu. Alman direnci, Oblomovların inadını da, geri kafalılığını da yenebilirdi belki, ama kendi cephesinde bir zorlukla karşılaştı; dolayısıyla, iki taraf da kazanamadı zaferi. Olay şuydu: Şoltz'un oğlunun İlya İlyiç'le arası çok iyiydi, kah derslerde kopya veriyordu ona kah çevirilerini yapıyordu.

Rüyasında İlya İlyiç kendi evindeki ortamı da, Şoltz'un evindeki düzeni de görüyordu.

Kendi evinde uyandığı anda başucunda, daha sonra ünlü Zahar Trofimoviç olacak olan genç Zahar'ı görüyordu.

Bir zamanlar dadısının yaptığı gibi, çoraplarını, ayakkabılarını giydirdiyordu ona Zahar; henüz on dört yaşında bir çocuk olan İlya yattığı yerden yalnızca önce bir ayağını, sonra ötekini uzatmaktan başka bir şey yapmıyordu. Canı bir şeye sıkılıyorsa da ayağıyla Zahar'ın burnuna vuruyordu. Zahar kızıp şikayet edecek olursa, bu kez büyüklerden dayak yedi.

Sonra saçlarını tarıyordu Zahar, küçük beyi incitmeden; ceketini, kolunu dikkatlice sokarak giydiriyor ve sonra neler yapması gerektiğini ona hatırlatıyordu: elini yüzünü yıkamak gibi şeyleri.

Canı bir şey istediğinde gözünü kırpması yetiyordu İlya İlyiç için, üç dört hizmetçi kız onun isteğini yerine getirmek için koşuyorlardı. Bir şey düşürdüğü, düşürdüğünü almak istediği, bir şeyi almak için uzandığı, ama ona ulaşamadığı, ya da bir yere gidip bir şeyi getirmesi gerektiği zamanlar her gürbüz çocuk gibi, bunu kendi yapmak istiyordu, ama o anda annesi de, babası da, üç halası da birden haykırıyordu:

“Nedenmiş? Nereye gidiyorsun? Vaska, Vanka, Zahar ne diye varlar? Hey! Vaska! Vanka! Zahar! Ağzınız açık ne duruyorsunuz öyle? Dayak istiyorsunuz anlaşılın!”

Ve kendi bir şey yapamıyordu İlya İlyiç.

Zamanla, bunun kendisi için rahatlık olduğunu anladı, o da büyükler gibi haykırmaya başladı:

“Hey! Vaska! Vanka! Şunu ver bana! Onu değil, ötekini! Onu istemiyorum, şunu ver! Koş getir bana...”

Anne babasının aşırı ilgisi kimi zaman sıkıyordu da onu.

Merdivenden koşarak mı iniyordu, avluda koşmaya mı başlıyordu, birden onlarca kişi haykırıyordu arkasından:

“Ah, ah! Tutun, durdurun onu! Düşecek, bir yerini incitecek!.. Dur, dur!”

Kışın sahanlığa mı çıkmak, pencereyi mi açmak istedi, gene aynı haykırımlar duyuluyordu:

“Ay, nereye gidiyorsun? Olur mu öyle şey? Koşma, yavaş ol, açma pencereyi. Düşeceksin, üşüyeceksin...”

Ve hiç istemese de sürekli evde kalıyordu İlya; limonlukta yetiştirilen bir sıcak ülke bitkisi gibi yetişiyordu orada, camekan altında büyüyen bir bitki gibi ağır ağır, cansız geliyordu. Dışa vurulmak, harcanmak istenen güçleri içe dönüyor, orada soluyor, köreliyordu.

Bazı sabahlar pek canlı, neşeli, taptaze uyanıyordu. Ruhuna bir şeytan girmiş gibi fıkır fıkır kaynıyordu içi. Şeytan çatıya çıkması, kır ata atlayıp, otu biçilmekte olan çayıra doğru dörtnala sürmesi için kışkırtıyordu onu; ya da avlu çitinin üzerine çıkıp ata biner gibi oturması, o da olmazsa köyün köpeklerini kızıştırması için.. Ya da ansızın köye doğru, sonra tarlalara, kayın koruluğuna doğru koşmak, üç atlayışta hendeğin dibine inmek veya çocuklarla kartopu oynamak, onlarla boy ölçüşmek geliyordu içinden.

Böyle dürtüp duruyordu onu şeytan. Tutuyordu kendini İlya İlyiç, tutuyordu, sonunda dayanamıyordu ve birden, kışın soğukunda şapkasını bile başına almadan avluya fırlıyordu, koşarak avlu kapısından dışarı atıyordu kendini, iki eline birer kartopu alıp yıldırım gibi çocukların yanına koşuyordu.

Soğuk rüzgar yüzünü kamçılıyordu, dondurucu soğuk kulaklarını sızlatıyordu, soğuk hava ağzına, boğazına doluyordu, ama sevinç kaplıyordu göğsünü. Deliler gibi koşuyordu, bağırıyordu, kahkahalar atıyordu.

Çocukların yanına varıyordu, bir kartopu atıyordu, ama tutturamıyordu: Alışık değildi kartopu oynamaya... Bir kartopu daha yapmaya çalışırken kocaman bir kartopu yapışıyordu yüzüne. Düşüyordu. Hiç böyle bir acı duymamıştır. Ama neşesi yerindedir, kahkahalarla gülüyor, gözlerinden yaşlar akıyordur...

O sırada evde kıyamet kopmaktadır: İlya hiçbir yerde yoktur! Bağıış, çağrış, gürültü... Zahar avluya fırlıyor, arkasından Vaska, onun arkasından Mitka, sonra Vanka... Hepsi de avluda bir o yana, bir bu yana koşturup duruyorlar.

Onların arkasına iki köpek takılıyor (bilindiği gibi, koşan birini görünce arkalarından koşmadan edemezler köpekler), uşakların paçalarına yapışıyordu. Uşaklar bağıra çağıra, arkalarında, durmadan havlayan köpekler, köye kadar koşuyorlardı. Sonunda çocukların yanına varıyorlar, hemen kiminin saçma, kiminin kulağına, kiminin ensesine yapışarak cezalandırıyorlardı onları; yaptıklarım babalarına anlatacaklarını söyleyerek gözdağı veriyorlardı onlara.

Nihayet yakalanıyordu küçük bey. Önce evden çıkarken yanlarına aldıkları gocuğa, sonra babasının kürküne, daha sonra iki battaniyeye sarıp sarmalıyorlardı onu, zafer kazanmış gibi, kucakta eve getiriyorlardı.

Evdekiler umutsuzluk içinde onları bekliyorlardı. Herkes onu bir daha görmekten umudu kesmiş oluyordu. Başına bir şeyin geldiğini, öldüğünü düşünüyorlardı. Ama onu karşılarında sapasağlam

gördüklerinde annesiyle babasının sevinci sınırsız oluyordu. Tanrı'ya şükürler ediyorlardı, sonra nane, mürver kaynatıp içiriyorlardı ona, akşama doğru tekrar ahududu kaynatıyorlar ve üç gün yataktan kalkmasına izin vermiyorlardı. Oysa bir şey iyi gelebilirdi ona: tekrar kartopu oynamak...

X

Zahar, İlya İlyiç'in horlaması ona ulaşır ulaşmaz sobanın üzerindeki yerinden hiç gürültü etmeden atladı, parmaklarının ucuna basarak hole çıktı, efendisini eve kilitleyip apartman kapısına indi.

Evin kapısında toplanmış arabacılar, uşaklar, kadınlar, çocuklar onu görünce hep bir ağızdan haykırdı:

“Vay, Zahar Trofimoviç, hoş geldiniz! Uzun zamandır görünmüyordunuz!”

Kapıcı sordu:

“Ne o? Efendiniz dışarı falan mı çıktı?”

Zahar canı sıkkın, “Uyuyor,” dedi.

Arabacı, “Nasıl olur?” diye sordu. “Bu saatte ha, çok erken değil mi?.. Hasta falan olmasın?”

Zahar kendinden emin bir tavırla, “Ne hastası!” dedi. “Sızdı! İnanmazsınız, tek başına bir buçuk şişe Madera şarabıyla iki maşrapa *kvas* içti! Şimdi de sızdı, uyuyor...”

Arabacı imrenerek, “Vay canına!” dedi.

Kadınlardan biri sordu:

“Nereden böyle bu hovardalık?”

Zahar kadına şöyle bir bakarak, “Yo, Tatyana İvanovna,” dedi, “yalnız bugün için değil ki... Artık iyice bıraktı kendini. Sözüne bile etmek istemiyorum!”

İçini çekerek karşılık verdi kadın:

“Benim hanımım da öyle!”

Arabacı sordu kadına:

“Tatyana İvanovna, bizim hanım bugün dışarı çıkacak mı? Bir yere kadar gidecektim de.”

“Bir cehenneme gideceği yok!” dedi Tatyana. Sevgilisiyle diz dize oturmuşlar, gözlerini birbirinden ayırmıyorlar.”

Kapıcı, “Adam amma da sık geliyor,” dedi. “Geceleri can sıkıyor pis herif. Konuklar dağılıyor, evine dönecek olanlar evlerine gidiyorlar, her zaman en sona o kalıyor... Dış kapı kapalı diye bir de küfrediyor ki... Onun yüzünden geç saatlere kadar kapıda nöbet tutuyorum!”

Tatyana, “Adam çok salak, kardeşlerim,” dedi. “Öylesini görmedim! Hanımıma ne hediyeler getiriyor, ne hediyeler! Beriki de dişi tavus kuşu gibi süslenip püsleniyor, pek çalımlı yürüyor. Nasıl eteklikler, nasıl çoraplar giydiğini görseniz şaşarsınız. Bir rezalet! Boynunu iki haftada bir kez yıkamaz, ama yüzüne kremleri sürer sürüşdürür... Bazen günaha girdiğim, şöyle düşündüğüm oluyor:

“Ah salak kadın! Bir gün de başına bir şal alıp, manastıra ayine gitsen ya!..” Zahar dışında herkes güldü.

Tatyana İvanovna’yı onaylayanlar oldu:

“Ah şu Tatyana İvanovna, her zaman doğruyu söyler!”

Tatyana İvanovna devam etti:

“Evet, öyle... Beyefendiler bu kadınla nasıl konuşuyorlar, anlamıyorum.”

Biri sordu ona:

“Nereye gidiyordunuz, Tatyana İvanovna? O bohçanızdaki nedir?”

“Terziye bir giysi götürüyorum. Benim rüküş, götür dedi. Sözde üzerine çok bolmuş! Oysa Dunyaşa ile ben onu üzerine geçirinceye kadar canımız çıkıyor, üç gün elimiz kolumuz tutmuyor! Neyse, gitmeliyim artık. Şimdilik hoşça kalın.”

Birkaç kişi, “Güle güle, güle güle,” dedi.

Arabacı, “Güle güle Tatyana İvanovna,” dedi. “Akşam uğrayın.” “Gelebilir miyim, bilmiyorum; belki bir ara uğrarım, biraz zor ama... Neyse, hoşça kalın!”

Herkes seslendi arkasından:

“Güle güle! Yolun açık olsun Tatyana İvanovna.”

Uzaklaşırken karşılık verdi Tatyana İvanovna:

“Hoşça kalın!”

Arabacı seslendi arkasından:

“Güle güle Tatyana İvanovna!”

Uzaktan karşılık verdi Tatyana İvanovna:

“Hoşça kalın!”

Zahar, konuşma sırasının kendisine gelmesi için Tatyana İvanovna’nın gitmesini bekliyor gibiydi. Kapının önündeki demire oturmuş, bacaklarını sallıyor, dalgın dalgın gelip geçene bakıyordu. Kapıcı sordu ona:

“Ee, sizinki nasıl bugün Zahar Trofimoviç?”

“Her zaman nasılsa, gene öyle,” dedi Zahar. “Çok kötü azdı... Senin yüzünden az sıkıntı çekmiyorum.. Hep şu taşınma işi! Köpürüyor, cinleri tepesinde, çıkmak istemiyor evden...”

“Benim ne suçum var bunda?” dedi kapıcı. “Bana kalırsa, ömrünün sonuna kadar otursun varsın. Evin sahibi ben miyim ki? Bana emir veriyorlar... Ev sahibi ben olsam, hadi neyse, ama değilim...” Kiracılardan birinin arabacısı sordu:

“Ne o, küfür mü ediyor sana yoksa?”

“Öyle şeyler söylüyor ki, Tanrı sabır veriyor da dayanabiliyorum.”

Uşaklardan biri yuvarlak enfiye kutusunun gıcırdayan kapağını yavaşça açarken söze karıştı:

“Çok küfrediyorsa iyi efendi demektir...”

Zahar dışında herkes elini enfiye kutusuna uzatıp bir tutam enfiye aldı. Enfiye çekmeye, hapşirmaya, tükürmeye başladılar.

Uşak konuşmasını sürdürdü:

“Küfretmesi daha iyi... Ne kadar çok küfrediyorsa, o kadar iyidir... Küfrediyorsa, dövmüyor demektir... Benim bir efendim vardı: Sen daha ne olup bittiğinin farkında değilsindir, bakardın saçlarına yapışmış...”

Zahar küçümser bir tavırla, uşağın konuşmasını bitirmesini bekledi. Sonra kapıcıya döndü.

“Ortada bir şey yokken insana öyle fena şeyler söylüyor ki. Hem de durup dururken!”

Kapıcı, “Hiçbir şeyden memnun olmuyor demek?” dedi. Zahar, gözlerini anlamlı anlamlı kapayıp, hırıltılı bir sesle sürdürdü konuşmasını:

“Hem de nasıl! Huysuzun teki! Felaket bir insan! Ne yapacağımı bilemiyorum. Ona göre her şeyi yanlış yaparım, yürümeyi bilmem, yemek getirmesini bilmem, her şeyi kırar dökerim, ortalığı temizlemem, çalarım, gizliden onun yemeklerini yerim... Tüh, kahretsin!.. Bugün öyle şeyler söyledi ki, yenilir yutulur gibi değil!.. Hem de ne için? Geçen haftadan bir parça peyniri kalmıştı... köpeğe atsan yemez, ama uşağı elini süremez ona! ‘O peyniri getir,’ diye tutturdu. Peynir falan yok deyince açtı ağzını, yumdu gözünü: ‘Asmak gerekir seni!’ diye bağırmaya başladı. ‘Kaynar katrana atmalı, etlerini cımbızla didik didik etmeli, kazığa oturtmalı!..’ Nasıl üzerime yürüdü, bilemezsiniz, nasıl... Ne sandınızdı, kardeşlerim? Geçenlerde de sıcak suyla yıkarken nasıl olduysa, ayaklarımı yakmışım... Nasıl bağırıldı! Kendimi geri atmasaydım, yumruğunu göğsüme indirecekti... İndirir mi indirirdi! Gerçekten indirirdi...”

Arabacı başını iki yana salladı, kapıcı, “Anlaşılan, sinirli bir adam, göz açtırmıyor sana!” dedi.

Deminki uşak uyuşuk bir tavırla söze karıştı:

“Küfrettiğine göre, iyi bir beydir! Küfür etmeyi çok daha kötü oluyor. Durup şöyle bir bakar, bakar sana, sonra öyle bir yapışır saçlarına, neye uğradığını anlayamazsın!”

Zahar, sözünü kesen uşağın dediğine hiç aldırmadan konuşmasını sürdürdü:

“Ama ne oldu sonra? Her gün merhemler sürüp duruyor, ama ayağındaki yanık yarası hala geçmedi. Hak etti!”

“Sert bir efendi!” dedi kapıcı.

Zahar devam etti:

“Olmaz olsun! Bir gün öldürecek beni. İnanın, öldürecek! Ortada bir şey yokken tutturuyor, kel kafa... gerisini söylemek istemiyorum. Bugün de yeni bir şey çıkardı: ‘Zehirlisin sen,’ diyor! Söylemeye dili varmıyor insanın!..”

Aynı uşak bir kez daha kesti sözünü:

“Ne olmuş yani? Küfrederse ediversin, ne çıkar ki bundan?.. Ya yanında çalıştığım efendi gibi, hiç ağzını açıp bir şey söylemez de, sen yanından geçerken saçlarına yapışırsa... Küfür nedir ki...”

Uşanın arada bir söze karışmasına kızmıştı Zahar.

“Hak etmişsindir,” dedi. “Onun yerinde ben olsam daha kötüsünü yapardım.”

On beş yaşlarında bir Kazak uşak sordu:

“‘Kel kafa’ ne diye küfrediyor sana, Zahar Trofimoviç? Kel kafalı şeytan, falan diye mi?”

Zahar başını yavaşça çevirip dik dik baktı çocuğun yüzüne. Neden sonra canı sıkın, “Bana bak...”

dedi. “Yaşın küçük, ama zekan sivri! General uşağı olduğuna bakmam, koparırım perçemini! Hadi işinin başına git sen, bakayım!”

Kazak çocuk iki adım geri çekildi, sonra durdu, gülümseyerek bakmaya başladı Zahar’ın yüzüne.

Öfkeyle bağırdı Zahar:

“Ne sınıyorsun? Oraya gelirim kulaklarını çekerim; sırtıtmak nasıl olurmuş, görürsün.”

O sırada kordonlu resmi uşak üniformasının önü açık, çizmeli, iriyarı bir uşak koşarak çıktı kapıdan, Kazak çocuğun yanına geldi, önce bir şamar attı yüzüne, sonra:

“Sersem!” dedi.

Kazak aptallaşmış, mahcup olmuştu. Yanağını tutup, gözlerini kırıştıtararak:

“Ne oldu Matvey Mosaic?” dedi. “Niye vurdunuz bana?”

“Şuna bak!” dedi uşak. “Hala konuşuyor! Ben evde köşe bucak arıyorum seni, sen neredesin!”

Bir eliyle çocuğu saçından yakalayıp aşağı eğdi, ensesine hiç acele etmeden aralıklarla, düzenli olarak üç kez yumruğuyla vurdu.

Sonra, akıl verir gibi ekledi:

“Beyefendi üç kez çingırağını çaldı. Senin yüzünden laf işittim, eşek seni! Yürü bakalım!”

Emir verir bir tavırla merdiveni gösterdi çocuğa. Çocuk ne yapacağına karar veremiyormuş gibi bir an duraladı, iki kez kırıştırdı gözlerini, dönüp uşağın yüzüne baktı, onun aynı şeyi bir kez daha yapmaya hazırlandığını fark edince saçını karıştırdı, saçları öyle karışık, merdivene koştu.

Zahar’ın keyfi yerindeydi. Hıncını aldığına sevinmişti.

“Çok iyi yaptın Matvey Moseic, çok iyi yaptın!” dedi. “Ona az hileydi bu! Biraz daha haşlasaydın ya onu! Daha isterdi! Helal olsun sana Matvey Moseic! Teşekkürler! Haddini bilmezinki... Gördün mü şimdi ‘kel kafalı şeytanı?..’ Bakalım bir daha öyle sırtabileceğim misin?..”

Oradakiler, Kazak çocuğu döven uşağa da, buna hınçla sevinen Zahar’a da kahkahalarla gülmeye başladılar. Bu arada Kazak çocuk için üzülen olmamıştı.

İkide bir Zahar’ın sözünü kesen uşak tekrar başladı:

“İşte tam böyle biriydi benim eski efendi... Şöyle biraz oturup dinleneyim desen, aklından geçeni hemen hissedirdi sanki; gelir, şimdi Matvey Moseic’in Andryuşka’ya yaptığı gibi saçlarına yapıştırdı. Bir küfürden ne çıkar?.. ‘Kel kafalı şeytan...’ Aman ne büyük küfürmüş!..”

Arabacı Zahar’ı göstererek karşılık verdi uşağa:

“Sen olsan, senin saçma asılırdı efendisi... Baksana, ne asılacak saç var sende! Zahar Trofimoviç’in neyine asılsın adam? Kafasında saç yok ki... Elmacık kemiğinin üzerindeki iki tele mi asılacak? Ancak orada aşılabileceği bir şeyler var!..”

Gene kahkahalarla güldü herkes. Zahar, o zamana kadar dostça konuştuğu tek kişi olan arabacının bu çıkışına bozuldu. Hırıltılı bir sesle çıkıştı ona:

“Efendime söylersem görürsün, yakalanacak bir yerini bulur senin. O kıvrır kıvrır sakalını yolar!”

“Başka birinin arabacısının sakalını biraz zor yolar senin efendin! Önce bir arabacısı olsun da, ondan sonra sakalını yolsun... Şimdilik acele etmesin.”

Zahar kısık sesiyle, “Senin gibisini arabacı mı tutarmış benim efendim?” dedi. “Efendim seni at yerine arabasına bile koşmaz.”

Arabacının alaylı, “Aman ne efendin varmış senin!” dedi. Nereden buldun öylesini?”

Arabacının kendi de, kapıcı da, berber de, efendilerin küfür etmelerini savunan uşak da hep birlikte kahkahalarla gülmeye başlamışlardı.

Kendi kendine homurdandı Zahar:

“Gülün bakalım, gülün, efendime söylersem görürsünüz gününüzü!” (Kapıcıya döndü.) “Güleceğine, bu haydutları sustursana! Ne diye koydular seni buraya? Düzeni sağlaman için değil mi? Peki sen ne yapıyorsun? Hele bir söyleyeyim efendime, görürsün!” Kapıcı Zahar’ı yatıştırmaya çalıştı:

“Neyse, yeter artık Zahar Trofimoviç! Ne yaptı sana adam?” Zahar arabacıyı göstererek sesini yükseltti:

“Benim efendim hakkında öyle nasıl konuşabiliyor?” Saygılı bir tavırla sordu: “Hem benim efendimin kim olduğunu biliyor muymuş bakalım?” (Arabacıya döndü.) “Öyle bir efendiyi rüyada görmemişsindir sen. Hem çok iyi yüreklidir hem çok zeki hem de yakışıklı! Seninki ise cılız bir beygirden farksız! O boz kısrakla, tıpkı dilenciler gibi, sokağa çıkmaktan utanır insan! Turpla *kvas*-tan başka yiyip içeceğiniz bir şeyiniz yok. Üstündeki şu kaputa baksana hele, delik deşik olmuş!..”

Aslında, delik falan yoktu arabacının kaputunda.

Arabacı birden, Zahar’ın koltuğunun altındaki yırtıktan gözüken gömleğini tutup dışarı çekerek kesti sözünü:

“Herhalde bu kadar değil!”

Kapıcı ikisinin arasına girip kollarını iki yana açarak, “Hadi, yeter artık, bırakın!” dedi.

Zahar, gömleğini daha da dışarı çekerek bağırdı:

“Vay canına! Üstümü başımı yırtıyorsun ha! Dur hele sen, efendime göstereyim de bunu! Ne yaptığımı gördünüz değil mi, arkadaşlar? Elbisemi yırttı!..”

Arabacı biraz korkmuş gibiydi:

“Ben yırtmadım! Efendin çekip yırtmıştır...”

Zahar, “Benim efendim öyle şey yapmaz!” diye bağırdı. “Çok iyi yüreklidir. Altın gibi bir kalbi vardır. Hiçbir efendiye benzemez o... Tanrım uzun ömür versin kendisine! Cennette gibiyim ben onun yanında: Bir eksiğim yok, bana karşı bir kez bile ‘aptal’ diye bir sözcük çıkmamıştır ağzından. Rahatım yerinde, huzurluyum, onun yediği yemeği yiyorum, istediğim zaman nereye olursa gidebiliyorum. Daha ne olsun!.. Köyde ayrı bir evim, ayrı bir sebze bahçem, kendi ektiğim buğdayım var. Köylüler önümde eğilirler! Hem kahyasıyım çiftliğin hem de evin baş uşağı! Ya sen efendinin yanında...” Öfkesinden sesi kısıldı, hasmını iyice yere sermek için sözünün sonunu getiremedi. Gücünü toplamak, acı bir sözcük bulmak için bir an susmuş, ama sinirinden, istediği sözcüğü bulamamıştı. Nihayet şöyle dedi:

“Dur hele sen, elbisemi yırtmanın hesabını sorarlar sana!..” Zahar’ın efendisine çatmak, ona çatmak demektir. Gururuna, onuruna dokunurdu bu. Efendisine bağlılığı uyanmış, bütün gücüyle göstermişti kendini. Hasımının yalnızca kendisini değil, onun efendisine de, (olup olmadığını bilmediği) akrabalarına da, eşine dostuna da bütün zehrini kismaya hazırdu. Daha önce arabacıyla konuşurken efendileriyle ilgili sıraladıkları her türlü kötü sözü, iftirayı şaşırtıcı bir kesinlikle hatırlayıp tekrarladı.

“Efendinle sen Almanlardan bile çift, baldırı çıplaksınız!” diyordu. “Senin efendinin büyükbabasının ne olduğunu biliyorum ben. Bitpazarında bir dükkanda çalışıyormuş. Dün akşam sizden çıkan konukları gördüm de, eve hırsızlar girdi sandım. Ne berbat insanlardı onlar öyle... Anası da bitpazarında çalınmış elbiseler, eski giysiler satarmış.”

Kapıcı yatıştırmaya çalıştı onu:

“Yeter artık Zahar Trofimoviç!..”

“Evet!” dedi Zahar.

“Oysa, Tanrı’ya şükürler olsun, benim efendim kökten soyludur. Generallerden, kontlardan, prenslerden ahbabları vardır. Hem, öyle her kontu kabul etmez masasına. Bazıları gelir, holde beklerler... Yazarlar gelirler...”

Tartışmaya bir son vermek isteyen kapıcı, “Kim bu yazarlar dediğin, dostum?” dedi. “Memur yazıcılar falan mı?”

“Hayır, yüksek efendilerdir bunlar. Düşüncelerini yazarlar,” diye açıkladı Zahar. “Her toplantıya katılıp kanepelere yayılırlar, şarap içerler, pipo tütürürler.”

“Peki sizde ne yapıyorlar?”

“Ne mi? Kanepelere yayılırlar; kimi likör ister, kimi puro. Bazen öyle pisletirler ki yerleri, Tanrım göstermeye...” Herkesin kıs kıs güldüğünü fark edince bir an sustu Zahar, herkesin yüzüne şöyle yandan tek tek baktıktan sonra çabuk çabuk konuşarak bitirdi sözünü: “Hepiniz aşağılık heriflersiniz. İnsanların elbiselerini yırtmak ne demektir, gösterirler size! Şimdi eve gidip söyleyeceğim efendime!”

Hızla kapıya yürüdü.

Kapıcı seslendi arkasından:

“Bekle bir dakika! Dur, dur! Zahar Trofimoviç! Gel şurada birer kadeh atalım! Lütfen gel...”

Zahar yarı yolda durdu, hızla geri döndü, uşaklara bakmadan, daha da hızlı, sokağın karşısına, meyhaneye yürüdü. Dönüp hiç kimseye bakmadan meyhanenin kapısına kadar gitti. Orada durup döndü, apartman kapısının önündekilere asık bir yüzle baktı, daha da asık bir yüzle onu izlemeleri için, kolunu sallayarak işaret edip meyhaneye girdi.

Herkes dağıldı; kimi meyhaneye, kimi eve gitti. Yalnızca küfrü savunan uşak kaldı orada.

Enfiye kutusunu ağır ağır açarken şöyle geçiriyordu içinden: “Efendisine söylerse ne olurmuş sanki? Efendisinin çok iyi biri olduğu her şeyinden belli. Yalnızca küfür ediyormuş! Ne olurmuş, küfür ediyorsa? Oysa bazıları şöyle bakar, bakar da insanın saçlarına öyle bir yapışır ki, feleğini şaşarsın...”

XI

Saat dördü geçiyordu. Çıt çıkarmadan açtı evin kapısını Zahar, parmaklarının ucuna basarak odasına geçti. Sonra dönüp efendisinin odasının kapısına gitti. Önce kulağını kapıya dayayıp içeriyi dinledi, sonra Çömeli anahtar deliğinden baktı.

İçeriden düzenli bir horlama sesi geliyordu.

“Hala uyuyor,” diye mırıldandı Zahar. “İlyandırmalıyım onu. Saat neredeyse dört buçuk olacak.”

Öksürerek odaya girdi. Oblomov’un ayak ucunda durup fısıldayarak seslendi:

“İlya İlyiç! Şışt, İlya İlyiç!”

İlya İlyiç horlamayı sürdürüyordu.

“Amma da uyuyor!” dedi Zahar. “Kütük gibi... İlya İlyiç!”

Zahar kolundan hafifçe çekeledi Oblomov’u, “Kalkın artık, saat dört buçuk oldu.”

İlya İlyiç cevap olarak anlaşılmaz bir şeyler mırıldandı yalnızca, ama uyanmadı.

Zahar, sesini biraz yükselterek, “Kalkın artık İlya İlyiç!” dedi. “Ayıp olmuyor mu?..”

Gene cevap yok. Zahar, İlya İlyiç’in kolundan çekeleyerek yineledi:

“İlya İlyiç!”

Oblomov hafifçe çevirdi başını, tek gözünü güçlkle açarak (bu gözünde de bir hayat belirtisi yoktu) Zahar’a baktı. Hırıltılı bir sesle, “Kim o?” dedi.

“Kim olacak, benim! Kalkın artık.”

“Defol başımdan,” dedi İlya İlyiç, dönüp tekrar uykuya daldı.

Şimdi horlamıyor, burnundan ıslık sesi çıkarıyordu. Eteğinden çekeledi onu Zahar.

Oblomov bu kez iki gözünü birden açıp, “İstediğin nedir?” diye sordu.

“Sizi uyandırmamı söylemişsiniz.”

“Evet, biliyorum. Yapman gerekeni yaptın, şimdi de defol! Gerisine karışma artık...”

Zahar efendisini kolundan tekrar çekeledi.

“Defolmayacağım!” dedi.

İlya İlyiç yumuşayıp, “Neyse, şimdi bırak beni!” dedi.

Yüzünü yastığa gömüp tekrar horlamaya başlamıştı ki, Zahar şöyle dedi:

“Olmaz, İlya İlyiç! Rahatınızı bozmak istemezdim, ama olmaz!”

Tekrar çekeledi efendisinin kolundan.

Oblomov gözlerini açıp yalvarır gibi, “Ne olur, bir iyilik yap, bırak beni,” dedi.

“Ya... Size iyilik yapayım da sonra uyandırmadım diye kızın bana, değil mi...”

“Aman Tanrım! Ne biçim adam bu böyle!” diye söylendi Oblomov. “Hiç değilse bırak, bir dakika daha uyuyayım. Bir dakikadan ne çıkar? Ben de biliyorum...”

Birden sustu İlya İlyiç, tekrar uykuya dalmıştı.

Zahar, efendisinin onu duymadığını düşünerek, “Yalnızca yatıp uyumasını biliyor adam!” diye söylendi. “Kütük gibi yatıyor! Böyle insanlar neden gelirler ki dünyaya?” Sesini yükseltti Zahar, “Hadi kalksana! Sana söylüyorum...”

Oblomov başını kaldırıp sertçe, “Ne dedin? Ne dedin?” dedi. Yumuşak, cevap verdi Zahar:

“Neden kalkmıyorsunuz diyordum da efendim.”

“Hayır, nasıl öyle konuşabilirsin benimle sen? Nasıl, ha?”

“Nasıl yani?”

“Ne kaba konuşmaydı o öyle?”

“Rüya görmüş olacaksınız efendim... İnanın, rüya görmüşsünüzdür.”

“Uyuduğumu mu sanıyordun? Hayır, uyumuyordum. Her dediğini de duydum...”

Bu arada tekrar uykuya dalmıştı.

Zahar umutsuzluk içinde sızlandı:

“Öf! Ne yapsam, bilmiyorum! Gene uyudu! Leş gibi yatıyor! Tiksindiriyor insanı! Şuna baksanıza!.. Tüh!” Birden, korkuya kapılmış gibi yükseltti sesini, “Kalkın, kalkın! İlya İlyiç! Bakın! Nedir o öyle?”

Oblomov hemen kaldırdı başını, çevresine bakındı, derin bir soluk aldıktan sonra tekrar yattı. Sert bir tavırla, “Rahat bırak beni!” dedi. “İlyandır beni diye emir vermiştim sana, şimdi emrimi geri alıyorum. Duydun mu? İstedğim zaman kendim uyanırım.” Zahar kimi zaman bu durumda, “Peki, yat zıbar, kahrolası!” diye söylenerek çıkardı odadan.

Kimi zaman da böyle diretirdi.

“Kalkın, kalkın!” diye bağıyor, bir yandan da iki eliyle İlya İlyiç’in koluna yapışmış, çekeliyordu.

Oblomov ansızın ayağa fırladı, Zahar'ın üzerine yürüdü.

“Dur hele sen, uyurken efendini rahatsız etmek ne demekmiş, gösteririm ben sana!”

Zahar kaçmaya başladı, ama daha üç adım atmamıştı ki, Oblomov'un uykusu iyice açıldı, esneyerek gerinmeye başladı, iki esneme arasında şöyle dedi:

“*Kvas...* getir bana...”

Tam o anda Zahar'ın hemen arkasından bir kahkaha yükseldi. Zahar da, Oblomov da dönüp baktılar. Oblomov konuğa doğru atılarak sevinç içinde bağırdı:

“Şoltz! Şoltz!”

Zahar sırtarak, “Andrey İvanoviç!” dedi.

Şoltz kahkahayla gülmeyi sürdürüyordu. Olanları görmüştü.

İkinci Bölüm

I

Ştoltz baba tarafından yan Almandı. Annesi Rus, dini Ortodoks, ana dili Rusçaydı. Rusçayı annesinden, kitaplardan, köylü çocuklarla oyunlar oynarken, babalarıyla konuşurken, üniversitede, Moskova pazarlarında öğrenmişti. Al Mancayı ise babasından ve kitaplardan.

Ştoltz babasının çiftlik yöneticisi olduğu Verhlyova köyünde büyüdü, ilköğrenimini orada tamamladı. Sekiz yaşından sonra babasıyla haritanın başına oturmuş, Herder'in^[26] Wieland'ın^[27] eserlerini hecelemiş, kutsal kitaptan bölümler ezberlemiş; okuma yazması olmayan köylülerin, esnafın, fabrika işçilerinin hesaplarını yapmış; annesiyle birlikte din kitaplarından, Krılov'un masallarından bölümler okumuş, "Telemakhos"u^[28] hecelemeye çalışmıştı.

Derslerden kurtulunca köylü çocuklarla birlikte kuş yuvası bozmaya gider; derslerde veya duada cebinden çoğu zaman kuş yavrusu civıltıları gelirdi.

Kimi zaman, babası öğlen yemeğinden sonra bahçede bir ağacın altına oturmuş piposunu içerken, annesi bir kazak örer veya kanaviçe işlerken sokakta ansızın bir gürültü kopardı, bağırmalar olurdu, bir sürü insan evin içine dolardı.

Annesi telaşla sorardı:

"Ne oluyor?"

Babası soğukkanlılıkla cevap verirdi:

"Gene Andrey'i getiriyorlardır."

Derken kapı ardına kadar açılır, kadınlı erkekli köylülerden oluşan bir kalabalık bahçeye daldı. Gerçekten de Andrey'i getirirlerdi. Ama nasıl bir durumda: Çizmeleri yoktur ayağında, üstü başı yırtıktır, onun veya başka bir çocuğun ağzı burnu kan içindedir.

Andrey evden her uzaklaştığında ve yarım günlüğüne kayıplara karıştığında annesi çok telaşlanır, huzursuz olurdu. Babasının, çocuğu özgür bırakmak konusunda kesin emri olmasa, yanından hiç ayırmayacaktı onu.

Dışarıdan her geldiğinde yıkar temizlerdi onu annesi, iç çamaşırlarını, giysisini değiştirirdi. Küçük Andrey yarım gün tertemiz, uslu bir çocuk gibi dolaşırdı, akşamüzeri ya da kimi zaman sabaha doğru tanınmaz biçimde, üstü başı çamur veya yırtık, üzerinde uyuyakaldığı saman arabasıyla köylüler ya da ağların üzerinde uyuduğu kayıkla balıkçılar getirirlerdi onu.

Anne iki gözü iki çeşme ağlardı, oysa baba hala gülerdi. Bazen şöyle derdi:

"Yaman bir *Bursch*^[29] olacak, kafası çalışan bir *Bursch!*"

Karısı sızlanırdı:

“Neler söylüyorsunuz öyle, İvan Bogdanoviç! Her gün bir yeri morarmış dönüyor eve, geçen gün de burnu kan içinde geldi.”

Baba gülerek karşılık veriyordu:

“Burnu kanamayan ya da bir başkasının burnunu kanatmayan çocuğa çocuk mu derim ben!”

Anne ağlardı, ağlardı, sonra piyanonun başına geçip Herz’in^[30] müziğiyle kederini unutmaya çalışırdı. Gözyaşları damla damla düşerdi tuşların üzerine. Ama küçük Andrey geldiğinde ya da getirildiğinde, yaptıklarını öylesine heyecanlı, neşeli anlatmaya başlardı ki, annesini bile güldürürdü. Ne zeki bir çocuktu! Çok geçmeden “Telemakhos”u annesi gibi okumaya başlamış, onunla dört el piyano çalmayı öğrenmişti.

Bir seferinde tam bir hafta ortalarda görünmedi. Annesi hüngür hüngür ağlıyordu, oysa babasının umurunda değildi. Bahçede dolaşıyor, purosunu tütürüyordu. Karısının, gidip Andrey’i aramaları önerisine şöyle karşılık vermişti:

“Kaybolan Oblomovların oğlu olsaydı, bütün köyü, bölge polisini ayağa kaldırırdım, ama Andrey için buna hiç gerek yok, gelecektir. Esaslı bir *burschtur* o!”

Ertesi gün Andrey’i odasında, yatağında mışıl mışıl uyurken buldular. Karyolasının altında da bir tüfekte bir küçük torba barut, saçma vardı.

Annesi soru yağmuruna tuttu onu:

“Nereye kayboldun? Bu tüfeği nerede buldun? Neden cevap vermiyorsun bana?”

Cevap kısıydı:

“Bilmiyorum!”

Babası, Comelius Nepos’tan Almancaya çeviri ödevinin hazır olup olmadığını sordu.

“Hayır,” diye cevap verdi.

Babası bunun üzerine yakasından tuttu onu, kapının dışına çıkardı, şapkasını başına geçirdi, kışına öyle bir tekme attı ki, ayakları yerden kesildi.

“Nereden geldiysen, oraya git,” dedi. “Döndüğünde çeviri ödevin de yanında olsun, hem de bir bölümün değil iki bölümün çevirisi; ayrıca annenin ezberlemeni söylediği Fransızca komedideki rolünü de ezberlemiş olacaksın... Yoksa eve dönme!”

Andrey eve bir hafta sonra döndü. Ödev yanındaydı, rolünü de ezberlemişti.

Biraz büyüyünce babası onu yaylı arabasına alır, yanına oturtur, dizginleri eline verir; atölyeye, sonra tarlalara, kasabaya, tüccarlara, devlet dairelerine sürmesini söylerdi. Başka bir gün killi toprak bakmaya giderler, babası bir parmak kil toprak alır, koklar, bazen diline sürer, oğluna da koklatır, ona toprağın nasıl olduğunu, işe yarayıp yaramayacağını açıklardı. Kimi zaman da potas, katran, domuz yağı işinin nasıl yürüdüğüne bakmaya giderlerdi.

Çocuk on dört, on beş yaşlarına gelince babasının işleri için çoğu zaman arabayı tek başına alır, ya da heybesi eyerin kenarına asılı, ata biner, kasabaya giderdi. Bir şeyi unuttuğu, eksik, yanlış yaptığı, atladığı hiç olmazdı.

Babası, anlattıklarını dinledikten sonra, kocaman eliyle omzunu okşayarak şöyle derdi:

“*Recht gut, mein lieber Junge!*^[31]”

Yaptığı işin önemine göre, iki-üç ruble verirdi ona.

Sonra annesi, çocuğun üzerindeki isi, çamuru, kili, yağı uzun süre temizlerdi.

Oğlunun böyle uygulamalı bir eğitim görmesinden hoşlanmıyordu. Onun da babasının bir zamanlar olduğu gibi, bir Alman küçük esnaf olacağından korkuyordu. Alman milleti onun gözünde kökten küçük esnaftı. Almanların, bin yılın onlara kazandırdığı burjuva alışkanlıklarıyla her yerde gösterdikleri, bir türlü gizleyemedikleri (inekler de öyle, boynuzlarını gizleyemezler) kabalığı, kendi başına buyrukluğu, kibri hiç sevmezdi.

Ona göre, Almanların hiçbiri kibar değildi, olamazdı da... Alman karakterinde en küçük bir yumuşaklık, incelik, hoşgörü; güzel bir toplum içinde hayatı öylesine güzelleştiren hiçbir şey bulamıyordu. Bir kuralın dışına çıkabilmek, bir geleneği bozabilmek, düzene uymayabilmek yeteneklerinden de yoksun görüyordu onları.

Bu kaba insanlar kendilerine verilen bir şeyin üzerine abandıkça abanır, tuttuklarını koparmaya çalışırlardı. Kurala uygun hareket etmiş olmak için alınlarıyla duvarı delmeye bile hazırdılar.

Bayan Şoltz kızken zengin bir ailenin yanına mürebbiye olarak girmiş, yurtdışına çıkmak, bütün Almanya'yı dolaşmak fırsatını bulmuştu. Almanların kısa pipolarını tüttüren, dişlerinin arasından tüküren dükkancılar, zanaatçılar, tüccarlar, sopa gibi dimdik subaylar ve erler, kafaları yalnızca kötü işlere çalışan, kaba kuvvetle para kazanmaya, seviyesiz bir düzene, sıkıcı bir hayata, ukala bir görev bilincine sahip, yetenekli, bayağı suratlı memurlar olduklarını düşünürdü.

Her zaman şöyle geçirirdi içinden: “İstedığın kadar güzel, hoş şeyler giydir bir Alman'a; beyaz gömlekler, cilalı potinler, hatta sarı eldivenler, hepsi köseleden yapılmış gibi durur üzerinde... Beyaz kol ağzlarından kaba, kırmızı elleri sarkar; zarif giysilerin içinde (bir fırıncı olmasa da), bir büfeci vardır. Kol ağzlarından dışarı çıkan elleri ya bir murç ister, ya da, olsa olsa orkestrada bir çalgının yayını.”

Oysa oğlunu kibar bir beyefendi olarak görmek istiyordu; babası sıradan bir Alman esnaf olsa da, annesi bir Rus soylusuydu, teni bembeyazdı, endamı düzgündü, elleri, ayakları küçüktü, yüzü tertemizdi, bakışı aydınlık... Böylesi ancak varlıklı Rus ailelerinde ya da elbette Almanya dışında, yabancı ülkelerde bulunurdu.

Öyleyken oğlu değirmen çeviriyor; atölyeden, tarladan eve babası gibi üstü başı toz toprak, gübre içinde, elleri çamurdan kıpkırmızı, kurt gibi aç dönüyordu!

Annesi hemen oturup onun tırnaklarını kesiyor, kıvrır kıvrır saçlarını tarıyordu. Ona pek güzel yakalıklar, gömlekler dikiyordu, kentten ceketler ısmarlıyordu. Onu Herz'in duygulu müziğini dinlemeye alıştırıyor; ona kuşlar, yaşamın güzellikleri üzerine şarkılar söylüyor; kah bir savaşçının kah bir yazarın parlak öyküsünü anlatıyor, ve oğlu için az insanın kavuştuğu öyle yüce bir gelecek hayal ediyordu.

Hesap boncuklarının şakırtıları, köylülerin yağlı hesap pusulalarının düzenlenmesi, atölye işçileriyle uğraşmak bütün bu hayallerini yıkabilirdi!

Andrey'in kasabaya gidip geldiği arabadan da, babasının ona hediye ettiği muşamba yağmurluktan da, yeşil güderi eldivenlerinden de nefret ediyordu. Çalışma hayatının sembolleriymi bunlar çünkü.

İşin kötüsü, çok da güzel çalışıyordu Andrey. Babası küçük yatılı okulunda kendine yardımcı öğretmen yapmıştı onu.

Hepsi bu kadar olsaydı gene iyiydi; Almanya'da yaptıkları gibi, bir de aylık bağlamıştı ona: Makbuz karşılığında ayda on ruble veriyordu oğluna.

Üzülme sen iyi yürekli anne; oğlun Rus toprağında yetişti; Alman ineklerinin boynuzları arasında, değirmen çeviren ellerin olduğu çalışan bir toplumda değil... Hemen yakında Oblomovka var. Orada her gün bayram! İnsanlar çalışmıyorlar orada, işi bir yük gibi atıyorlar sırtlarından. Evin efendisi şafak vakti kalkmıyor yataktan; yağlı tekerlekler, yaylar arasında iş yerlerini dolaşmıyor.

Evet, Verhlyova'da yılın büyük bölümü boş duran, kapılan kapalı büyük bir ev vardır. Ama yaramaz bir çocuk sık sık girer o eve; orada uzun koridorlar, salonlar, duvarlarda eskimiş, karanlık portreler görür. Portrelerde eller iri, kaba değildir. Baygın, mavi gözler, pudralı beyaz saçlar, zarif yüzler, dolgun göğüsler, bembeyaz manşetlerden çıkıp kılıcın kabzasının üzerine mağrur bir biçimde bırakılmış ince damarlı narin eller görür; kuşaklar boyu bir iş yapmadan refah içinde yan gelip yatmış, kadifeler, danteller, simli kumaşlar arasında günlerini geçirmiş insanların resimlerini görür...

Bu yüzlerde şanlı geçmişin, savaşların, kahramanların öyküsünü okur. Orada okuduğu geçmiş, babasının piposunu içerken arada bir yere tükürerek ona belki yüz kez anlattığı, Saksonya'da tarla şalgamıyla patatesler arasında, pazar yeriyle tarla arasında geçen hayata hiç benzemiyordu...

Bu evin asma kilitleri üç yılda bir kalkardı. Hayat dolardı oraya. Şölenler, balolar düzenlenirdi. Geniş salonları ışıltılı aydınlanırdı.

Prensle prenses aileleriyle birlikte gelmişlerdir. Prens soluk yüzlü, patlak gözlü, geniş alınlı, ak saçlı bir ihtiyardır. Göğsünde pırıl pırıl üç yıldız vardır. Altın bir enfiye kutusu, zümrüt kabzalı bir bastonu, kadife çizmeleri vardır. Prens endamıyla, her şeyiyle inanılmaz güzel bir kadındır. Sanki kimse yanına yaklaşmamış, onu kucaklamamış, öpmemiş, prensin kendisi bile, çocukları olmasına karşın, buna cesaret edememiş gibidir.

Prens, üç yılda bir kez indiği bu dünyadan çok yukarılardadır sanki. Kimseyle konuşmaz, evden dışarı hiç çıkmaz, yanındaki yaşlı üç kadınla birlikte köşedeki yeşil odada oturur; yürüyerek, bahçeden, üzeri kapalı bir galeriden kiliseye gider, orada bir paravanın arkasında sandalyede otururdu.

Prensle prensesin dışında son derece neşeli, hareketli bir dünya oluyordu evde. Öyle ki, Andrey yemyeşil çocuk gözleriyle bu değişik kalabalığa bakar, gördüklerini keskin zekasıyla, farkında olmadan, hırsla, bir maskeli balodaymış gibi belleğine atardı.

Prens'in iki oğlu Piyer ile Mişel de oradaydı. Piyer daha ilk günden Andrey'e süvaride ve piyadede kalk borusunun nasıl çalındığını, atlı muhafız subaylarıyla hussar subaylarının mahmuzları arasındaki farkı, her alayın at rengini, öğrenim sonunda başarılı olmak için hangi mesleğe girmenin gerektiğini etraflıca anlatmıştır.

Öteki kardeş Mişel ise Andrey'le tanışır tanışmaz onu karşısına almış, ona şaşırtıcı yumruk oyunları göstermiştir. Bunu yaparken yumruğu Andrey'in kah burnuna kah karnına gelmiş, sonra bunun

İngiliz dövüşü olduğunu söylemiştir.

Aradan üç gün geçtikten sonra Andrey, bu konuda hiç ders almadan, köy hayatının ona kazandırdığı canlılıkla, kollarının gücüyle İngiliz dövüşünde de, Rus dövüşünde de Mişel'in burnunu kırmış, iki küçük prene karşı bir üstünlük kazanmıştı.

On bir ve on iki yaşlarında iki de uzun boylu küçük prenes vardı. İkisi de çok güzel giyiniyor, hiç kimseyle konuşmuyorlar, kimseye selam vermiyorlar, köylülerden korkuyorlardı.

Bir mürebbiyeleri vardı. Andrey'in annesine kahve içmeye gelen mürebbiye Matmazel Ernestina ona Andrey'in saçlarını nasıl kıvrırcık yapacağını öğretmişti. Annesi bazen Andrey'in başını tutup dizine koyuyor, acıtıncaya kadar saçlarını kağıda doluyor, sonra iki eliyle yanaklarından tutuyor, sevgiyle öpüyordu!

Bir de, bütün gün tornada enfiye kutusu ve düğmeler yapan Alman vardı. Sonra, pazardan pazara durmadan içen bir müzik öğretmeni, birçok da hizmetçi kız, nihayet irili ufaklı bir sürü köpek...

Bütün bunlar evi de, köyü de gürültüye, patırtıya, takırtıya, bağrış çağrışa, müziğe boğuyordu.

Bir yandan Oblomovka, öte yandan prensin köşkündeki alabildiğine özgür yaşam Andrey'in Alman yapısıyla birleşince onun değil iyi bir Alman burjuvası, dar kafalı bir burjuva olmasını de engellemişti.

Andrey'in babası bir ziraatçı, bir teknisyen, bir öğretmendi. Çiftçi babasından tarımda pratik dersler almış, Saksonya fabrikalarında teknoloji öğrenmiş, kırk öğretim görevlisinin bulunduğu yakındaki bir üniversitede, bu kırk bilim adamından şöyle böyle edindiği bilgileri başkalarına öğretmek hevesine kapılmıştı.

Ama daha ileri gitmemiş, bu öğrendiklerinin kendisine yeterli olduğunu düşünerek, biraz da işe yarar şeyler yapması gerektiğine karar verip çiftliğe, babasının yanına dönmüştü. Babası da cebine yüz taler para koymuş, eline yeni bir yol çantası verip "Yolun açık olsun!" demişti.

İvan Bogdanoviç o günden sonra bir daha yurdunu da, babasını da görmemişti. Altı yıl İsviçre'de, Avusturya'da kalmıştı, şimdi de yirmi yıldır Rusya'da yaşıyor, kaderine şükrediyordu.

Kendisi üniversitede okumuştur, oğlunun da üniversitede okumasını istiyordu. Rus üniversitelerinin Alman üniversitelerine benzememesi önemli değildi; Rus üniversitesinin, oğlunu, onun için çizdiği yaşam yolundan çıkaracak, Alman yapısını ters yüz edecek olmasının da önemi yoktu.

Son derece basit bir yolla halletmişti bu sorunu: Dedesinden gelen yaşam çizgisini alıp (sanki cetvelle), dümdüz olarak gelecekteki kendi torununa kadar uzatmıştı. İçi rahattı artık; Andrey'i Herz'in müziğinin de, annesinin masallarının, hayallerinin de, prensin köşkünün salonlarının, koridorlarının da pek etkilemeyeceğinden; aksine onun, dar Alman çizgisini dedesinin de, babasının da, kendisinin de hayal edemeyeceği geniş bir yola dönüştüreceğinden kuşkusu yoktu.

Bununla birlikte, haddini de bilmiyor değildi. Oğlu için başka bir yol düşünemiyordu.

Aslında, Andrey'in geleceğiyle pek o kadar ilgilenmiyordu. Oğlu üniversiteyi bitirip eve döndükten iki üç ay sonra babası ona Verhlyova'da yapabileceği bir şeyin olmadığını; Oblomov'u Petersburg'a gönderdiklerine göre, kendisinin de oraya gitmesinin iyi olacağını söylemişti.

Ama Andrey'in neden Petersburg'a gitmesinin gerektiğini, Verhlyova'da kalıp çiftlik işlerinde

babasına neden yardım etmeyeceğini kendine sormamıştı bile. Yalnızca, öğrenimini bitirdiğinde babasının onu evden uzaklaştırdığını hatırlamıştı, o kadar.

Şimdi o da oğlunu uzaklaştırmıştı evden... Almanya'da böyle yapılırdı çünkü. Andrey'in annesi ölmüştü, dolayısıyla, itiraz edecek kimse de kalmamıştı.

Köyden ayrılacağı gün İvan Bogdanoviç banknot olarak yüz ruble vermişti Andrey'e. Sonra şöyle demişti:

“11 merkezine kadar atla gidersin. Orada Kalinnikov'dan üç yüz elli ruble alırsın, atı da ona bırakırsın. O kadar parası yoksa, atı satarsın. Yakında panayır açılacak orada. Su için de dört yüz ruble verirler sana. Moskova'ya kadar kırk, oradan Petersburg'a kadar da yetmiş beş rubleye gidersin... Geri kalan da bir süre yeter sana. Sonra ne istersen yaparsın. Benimle çalıştın, elimde şöyle böyle bir sermayenin olduğunu biliyorsun. Ama ben ölmeden önce ona güvenme. Ben de başıma bir taş düşmezse belki yirmi yıl daha yaşarım. Kandil yanıyor, içinde daha yağ var! İyi bir öğrenim gördün: Önün açık; devlet hizmetine girebilirsin, ticaret yapabilirsin, belki yazar bile olursun... Ne yapacağını, neye istekli olduğunu ben bilemem...”

Andrey, “Bakarım,” demişti. “Bakarsın, hepsine birden başlarım.”

Babası kahkahayı basmıştı, oğlunun omzuna birkaç kez öyle vurmuştu ki, at bile dayanamazdı buna. Oysa Andrey'in kılı kıpırdamamıştı.

“Beceremezsen, yolunu bir anda bulamazsan, akıl danışacak birini ararsan Reinhold'a uğra. O sana yol gösterir.” Elini havaya kaldırıp ekledi: “O!... Bu... bu...” (Reinhold'u övmek istiyor, ama istediği uygun sözcüğü bulamıyordu.) “Saksonya'dan buraya onunla birlikte geldik. Şimdi dört katlı bir apartmanı var. Adresini söyleyeyim sana...”

“İstemez,” demişti Andrey, “Söyleme. Benim de dört katlı bir apartmanım olduğu zaman uğrarım ona. Şimdilik işim olmaz kendisiyle...”

Tekrar vurmuştu babası omzuna.

Andrey ata binmişti. Eyere iki çanta bağlıydı. Birinde muşamba bir yağmurluk, altı kabaralı bir çift çizme, Verhlyova keten bezinden birkaç gömlek vardı. Bunlar babasının ısrarıyla satın alınmış, çantaya yerleştirilmişti. Öteki çantada ise, annesinin isteğine uyularak Moskova'ya ısmarlanan ince kumaştan zarif bir frak, kürklü bir palto, bir düzine ince gömlek, bir çift potin vardı.

“Hadi!” demişti babası.

“Evet!” diye karşılık vermişti oğlu.

“Tamam mı?” demişti babası.

“Tamam!” demişti oğlu.

Karşılıklı, birbirinin içindekileri okumak istiyor gibi, bir şey söylemeden bakmışlardı birbirlerinin yüzüne.

Bu arada meraklı bir grup komşu toplanmış, ağızları açık, kahyanın oğlunu gurbete nasıl yolcu ettiğini izliyordu.

Baba oğul birbirinin elini sıkışmışlar, Andrey hızla uzaklaşmıştı. Komşular aralarında

konuşuyorlardı:

“Baksana şu köpek yavrusuna. Gözünden bir damla yaş bile akmadı! Görüyor musun, çite konmuş iki karga bağılıyor, uğursuzluk... kötü şeyler olacak!..”

“Hadi canım, karga falan vız gelir ona! İvan-Kupalo gecesinde^[32] ormanda tek başına dolaşan adamdır o! Rus olsa, başına neler gelirdi!..”

Bir kadın, “ihtiyar gavur da öyle!” demişti. “Kedi yavrusu gibi sokağa atıyor oğlunu: Ne sarılıp öptü çocuğu, ne bir damla gözyaşı döktü.”

Babası birden seslenmişti:

“Dur! Andrey dur!”

Andrey durdurmuştu atı.

“Ne var?” diye sormuştu.

“Eyerin kolunu gevşek, biraz ger onu.”

“Şamşevka’ya kadar böyle giderim, orada gererim, şimdi zaman kaybetmeyeyim. Ortalık kararmadan orada olmalıyım.”

Babası kolunu sallayarak, “Olur!” demişti.

Oğlu atı hafifçe mahmuzlayıp başını evet anlamında eğmişti.

“Tamam!”

Komşular konuşuyorlardı aralarında:

“Ah, ah! Köpek bunlar, inanın köpek! İki yabancı sanki!”

Ama birden kalabalık arasından bir hıçkırık yükselmişti. Bir kadın tutamamıştı kendini. Baş atkısının ucuyla gözyaşlarını silerek şöyle diyordu:

“Vah yavrum! Öksüzüm benim! Anacığın öldü gitti, arkandan dua edecek kimsen yok... Dur, bari ben haç çıkararak hayırlı yolculuklar dileyeyim sana!..”

Andrey atının başını çevirip kadının yanına gitmiş, atından atlayıp yaşlı kadını kucaklamıştı; dönüp gidecekti ki, yaşlı kadın haç çıkararak onu yanaklarından öpünce Andrey de birden ağlamaya başlamıştı. Yaşlı kadının sevgi dolu sözleri annesini hatırlatmıştı ona; kadında annesini görür gibi olmuştu.

Tekrar sarılmıştı yaşlı kadına, daha sıkı sıkıya onu kollarının arasında, sonra çabucak gözyaşlarını silmiş, atma atlamıştı. Mahmuzlamıştı atını, toz bulutunun içinde gözden kaybolmuştu, iki yandan koşan üç köpek çılgınca havlayarak kovalıyordu atı.

Stoltz, Oblomov'la yaşıtı: O da otuzunu geçmişti. Devlet hizmetinde çalışmış, sonra istifa etmiş, kendi işleriyle ilgilenmiş, babasına dediği gibi, gerçekten de bir ev satın almış, para biriktirmişti, ihracat yapan bir kuruluşun ortaklarından.

Sürekli yolculuklar yapıyordu: Şirketten birinin Belçika'ya ya da İngiltere'ye gönderilmesi gerektiğinde onu gönderiyorlardı. Bir proje yapılması ya da yeni bir planın uygulamaya konulması gerektiğinde, bu görevi ona veriyorlardı. Bununla birlikte, sosyete toplantılarına katılmaya, okumaya da zaman bulabiliyordu. Bütün bunlara nasıl yetişiyordu, orasını Tanrı bilirdi.

Safkan bir İngiliz atı gibi baştan ayağa kalın kemik, adale ve sinirdi. Hafif zayıftı; yüzünde yalnızca kas ve kemik vardı, yağın tombulluğundan eser yoktu. Yüzünün cildi düz, hafif esmerdi, yanakları al değildi. Gözleri hafiften yeşildi, ama gene de anlamlıydı.

Gereksiz el kol hareketleri yapmazdı. Bir yerde oturuyorsa, sakın otururdu; hareket ediyorsa, gerektiği kadar el kol hareketi yapardı.

Yapısında hiçbir fazlalık olmadığı gibi, yaşamının ruhsal yönden ince yönlennmeleriyle pratik arasında da bir denge kurmaya çalışırdı. Her iki taraf (arada bir kesişerek, birbirine dolanarak da olsa) paralel yürürdü; hiçbir zaman ağır, çözülmöz kördüğüm olmazlardı.

Yolunda sağlam adımlarla, cesaretle yürürdü. Bütçesine göre yaşar; her gününü, her rublesini hesaplı harcadığı gibi, kontrolünü bir an elden kaçırmamaya, zamanını, emeğini, kalbinin ve ruhunun gücünü ölçüp biçerek kullanmaya çalışırdı.

Üzüntülerini ve sevinçlerini de, elinin kolunun hareketini, adım atışını kontrol altında tuttuğu gibi kontrol altında tutar, onları, iyi veya kötü havalar gibi olağan görürdü.

Yağmur yağarken şemsiyesini açar, yani kederi olduğu sürece üzüldü, ya da hiç çekinmeden acı çekerdi. Daha çok da acısına, sırf her acısının suçunu kendinde bulduğu için sabırla katlanır, onu paltosunu çıkarıp başkasının askısına asar gibi üzerinden atmazdı.

Sevincinin hazzını, yol kenarından kopardığı bir çiçeğin, elinde solana dek ona tattırdığı hazzı tadar gibi tadar, sonra atardı. Yani, her zevk kadehinin dibindeki acı damlayı içmezdi.

Hayata sade, yani doğrudan, gerçek bir bakış... Onun için her zaman sorun buydu işte. Bunu hallettiği sürece hayatın bütün zorluğunu fark eder; yanlış yolda olduğunu görüp, doğru yolu bulunca kendiyile için için gurur duyardı

Sık sık şöyle derdi kendi kendine: "Basit yaşamak çok zor, çok karışık!" Aceleci bakışlarla, hayatın nerede dolambaçlı, nerede dümdüz olduğunu, iplerin birbirine nerede karıştığını, hayatın nerede düğüm olduğunu anlamaya çalışırdı.

Her türlü hayalden korkar, hayal alemine dalarsa da girişinde *ma solitude, mon ermitage, mon repos*^[33] yazan bir mağaraya girer gibi, oradan hangi saatte, hangi dakikada çıkacağını bilerek girerdi.

Onun ruhunda hayale, bilinmeyene, gizeme yer yoktu. Deneyimin analizinden, pratik gerçeğin süzgecinden geçmemiş her şey onun gözünde bir ışık veya renk yanılgısı ya da, nihayet, deneyimden henüz geçmemiş bir olguydu.

Bilinmezler içinde bir şeyler aramak veya bin yıl sonra öğrenilecek sırlar, yapılacak keşifler

üzerine Donkişotluk etmek alışkanlığı yoktu. Ne çocukça bir inanç ne de bir züppenin kuşkuculuğunu göstererek bilinmezin eşiğinde durur; orada yasanın, yasayla birlikte de bilinmezin anahtarının çıkmasını beklerdi.

Hayal dünyasını izlediği, kontrol altında tuttuğu gibi, yüreğini de izlerdi. Bu alanda becerikli olamadığı için, kalp işlerinde henüz *terra incognita*^[34] olduğunu itiraf etmek zorunda kalırdı.

Kendisi için yabancı olan bu alanda, süslenmiş yalanı soluk gerçekten zamanında ayırt edebildiğinde Tanrı'ya şükrederdi. Yapmacık çiçeklerle ustaca örtülmüş bir yalana kandığında, kalbi hızlı çarpmaya başlamış olsa da, yere düşmeden ondan uzaklaştığı için kendi kendine sitem etmez; alnında soğuk ter damlacıkları birikmediğine, kalbine kan dolmadığına, daha sonra hayatının üzerine uzun süre kara gölgeler çökmediğine pek sevinirdi.

Belirli bir düzeyde kalabildiği zamanlar kendini mutlu sayar; duygu atma atlayıp gerçekler dünyasıyla tuhafıklar dünyası arasındaki ince çizgiyi geçmez, ya da geçtiyse, dönüşte acımasızlıkların, kurnazlıkların, ukalalıkların, güvensizliğin, küçük şeylerin, kalbi soğutan kuru toprağına, çölüne dönmezdi.

Heyecanlı olduğu zamanlar, gerektiğinde atılım yapmak, özgürlüğünü elde etmek için ayaklarının altında toprağı, içinde gücü hissederdi. Güzellik karşısında gözleri kamaşmaz, bu yüzden de erkeklik onurunu unutmaz, onu yerlerde süründürmez, (bunu pek isteyerek yapmasa da) güzel kadına köle olmaz, “ayaklarının dibine yatmaz”dı.

Tapındığı bir şey yoktu, dolayısıyla ruh gücü, beden kalesi sağlamdı. Ayrıca, aklı başında, mağrurdu. Pek rahat kadınların bile ister istemez çekindikleri taptaze, güçlü bir esinti vardı onda.

Bu ender bulunur, değerli özelliklerinin kıymetini bilirdi ve onları öylesine cimrice kullanırdı ki, onun bencil, duygusuz biri olduğunu söylerlerdi. Kendini taşkınlıklardan geri tutması; doğal ve özgür ruhsal durumunun sınırlarını aşmaması yüzünden serzenişte bulunurlardı ona; öte yandan kimi zaman da, kendini batağa atan, kendisinin de, başkalarının da hayatını perişan eden birileri imrenerek, şaşırarak göklere çıkarırdı onu.

Çevresindekiler şöyle derlerdi:

“Tutku, coşkunluk her şeyi bağışlatır; oysa siz bencilliğinizle yalnızca kendinizi düşünüyorsunuz. Bakalım hangi güzele saklamaktasınız kendinizi?”

Şoltz uzaklara bakarak, dalgın, karşılık verirdi:

“Evet, birisine saklıyorum...”

Tutkularının şiirine inanmayı sürdürür; başkalarının coşkulu atılmalarına, yıkıcı davranışlarına özenmez; hep, kusursuz, katı bir hayat çizgisinde düzgün bir yaşamı özlerdi. Onu eleştirdikleri ölçüde direnir, hatta, en azından tartışmalarda, softaca bir ahlak anlayışını savunurdu. Şöyle derdi: “İnsanın olağan görevi, yılın dört mevsimini yaşamak, yani yaşamının dört çağını fazla atlayıp zıplamadan yaşamak, yaşam kadehini son güne kadar tek damlasını boşa dökmeden içmek, şiiri tutuşturmaması için ateşini fırtınalı yangınlardan koruyarak ağır ağır yanmasını sağlamaktır.” Arkasından eklerdi: “Düşüncelerimi davranışlarımla doğrulayabilirsem mutlu olacağım, ama hiç umudum yok, çünkü çok zor bir şey bu, insanoğlu çok bozuldu, ayrıca gerçek bir eğitim yok.”

Kendine çizdiği yolda inatla yürürdü. Bir şeyi kafasına taktığını gören yoktu. Besbelli, yorgun

kalbi bir şey için hiç sızlamazdı. İçi rahattı. Karmaşık, zor veya yeni sorunlarla hiçbir zaman boğuşmaz, onlara eski tanıdıklar gibi, onlarla tekrar karşılaşmış, bildik yerlere gelmiş gibi davranırdı.

Karşısına nasıl bir durum çıkarsa çıksın (bir kilerci kadının, kuşağına asılı anahtarlar arasından o anda kendisine gerekli olanı ilk el atışında bulup çıkarması gibi), o da hemen, bu durum için gerekli olan yöntemi kullanırdı.

Amacına ulaşma yolunda onun için en önemli olan sebattı: Onun gözünde insanın kişiliğini gösterirdi bu. Amaçları ne kadar küçük olursa olsun, sebat gösteren insanlara saygı duyardı.

“Adam dediğin böyle olur!” derdi.

Şunu da ekleyelim: Kendisinin de bir amacı vardı, bütün engelleri cesaretle aşarak o amacına doğru yürür ve yoluna ancak bir duvar ya da geçilmez bir uçurum çıkarsa dururdu.

Ama gözlerini kapayıp kendini uçuruma atacak veya duvara toslayacak kadar gözü kara da değildi. Uçurumu, duvarı ölçer biçer, onları aşamayacağını anlarsa, kendisi için ne diyeceklerini umursamadan, geri dönerdi.

Böyle bir kişiliğin oluşması için belki de Ştoltz’un yetiştiği ortamın karışık koşullarının bir araya gelmesi gerekirdi. Bizim devlet adamlarımızın eskiden beri ezberlediği klişeleşmiş beş altı yöntem vardır: Tembel tembel çevrelerine bakınarak ellerini devlet çarkına sokarlar ve ayağım kendisinden öncekinin yerine koyup, uyuklayarak döndürürler çarkı. Ama uyuklayanlar uyanmışlardır artık, gözler açılmıştır, haykırıışlar yükselmektedir, sert adımlar atılmakta, sesler yükselmektedir... Rus ismi olan daha çok Ştoltz’lar gerekiyor bize!

Oblomov gibi, kişiliğinin her çizgisiyle, attığı her adımla, bütün varlığıyla Ştoltz’un yaşamındaki her şeye böylesine ters olan biri Ştoltz’la nasıl yakın olabilmişti? Bilinen bir gerçektir: Karşıt kişilikler sevgiyi yaratmıyor olsalar bile, ona engel de olmazlar.

Üstelik, iki önemli bağ, çocukluk ve okul yılları da birbirine bağlıyordu onları. Ayrıca, Oblomov’un evinde Alman çocuğa gösterilen içten, sıcak Rus sevgisi, yakınlığı; arkasından Ştoltz’un Oblomov üzerinde sağladığı fiziksel ve manevi açıdan güçlü etki; en çok da, Oblomov’un iyi olan her şeye beslediği derin sempatiyle dolu temiz, aydınlık yüreğinin bu her zaman güvenilir kalbin içten, dürüst çağrısına karşılık verışı... bütün bunlar iki dostun yakınlaşmasının temelinde yatan etkenlerdi.

Bir insan, bu aydınlık, çocuksu ruha bir kez bilerek ya da rastlantı sonucu bakacak olursa (o anda üzgün veya neşeli olması fark etmezdi) ona aynı içtenlikle karşılık vermeden edemezdi; olaylar yakınlaşmalarına engel olsa bile, en azından, tatlı, sağlam bir hatırası kalırdı onda.

Andrey, işlerinden kurtulduğunda; (bir sosyete toplantısından, akşam yemeğinden, balodan çıkışta) Oblomov’un geniş divanında biraz oturmak ve endişeli, bitkin ruhunu tembel bir sohbetle yatıştırmak, dinlendirmek için ona uğrardı. Her uğradığında da, geniş balo salonlarından mütevazı evine dönen veya güneyin güzelim doğasından, bir zamanlar, henüz çocukken dolaştığı kayın koruluğundan dönen bir insanın duyduğu huzuru bulurdu orada.

III

“Selam İlya,” dedi Ştoltz. “Seni gördüğüme nasıl sevindim, bilemezsin! Ee, nasılsın bakalım? Sağlığın yerinde mi?”

Oblomov göğüs geçirdikten sonra karşılık verdi:

“Ah, hayır Andrey kardeş, kötüyüm. Sağlığım berbat!”

Endişeli, sordu Ştoltz:

“Ne o, hasta mısınız?”

“Şu arpacıklardan çok çekiyorum. Sağ gözümdeki daha yeni geçmişti. Şimdi sol gözümde bir yenisi çıkıyor.”

Ştoltz güldü.

“O kadarcık mı?” diye sordu. “Çok uyuyorsun da ondandır.” “Ne ‘o kadarcık’ı... Midem yanıyor. Dün doktor ne dedi, bilsen... ‘Yurtdışına gitmelisin, yoksa durumun fena senin,’ diyor. ‘Felç olabilirsin...’”

“Peki, ne yapmayı düşünüyorsun?”

“Gitmeyeceğim.”

“Sebep?”

“Düşünsene! Daha neler dedi, anlatayım da dinle: Dağlarda yaşayacakmışım, Mısır’a mı, Amerika’ya mı ne gidecekmişim.”

Ştoltz soğukkanlı bir tavırla, “Bunda ne var ki?” dedi. “İki haftada gidersin Mısır’a, Amerika’ya da üç haftada.”

“Sen de mi aynı şeyi söylüyorsun Andrey! Akli başında bir sen vardın, sen de sapıttın! Mısır’a, Amerika’ya kimler gider? İngilizler... Tanrı öyle yaratmış onları... Ülkelerinde yaşayacak yerleri yok da ondan... Bizden kim gider oralara? Belki hayatından bezmiş, umutsuz birileri...”

“Gerçekten de ne iyi olur! Bir arabaya veya gemiye binersin, temiz hava alırsın, başka ülkeleri dolaşırsın, yeni yeni yerler, kentler, insanlar, değişik şeyler görürsün... Ah, İlya! Söylesene, Oblomovka’da işlerin nasıl?”

İlya İlyiç kolunu umutsuzca sallayarak mırıldandı:

“Ah!..”

“Ne oldu?”

“Ne olacak: Hayat yakamı bırakmıyor!”

“İyi ya, şükret!”

“Şükret demek kolay! Hep başımı okşasa, iyi... Okulda uslu bir çocuğa yaramazların durmadan

sataşmalarını, bir yerlerini çimdiklemeleri, birden alınca bir şaplak atmaları, başından aşağı kum boca etmeleri gibi hayat da öyle rahat vermiyor bana işte... Gücüm kalmadı artık!”

“Fazla rahatsin sen! Söyle bakalım, ne oldu?”

“İki sıkıntı var başımda.”

“Nedir?”

“İflas ettim.”

“Nasıl yani?”

“Dur hele, kahyanın mektubunu okuyayım sana da dinle... Nerede şu mektup? Zahar, Zahar!”

Zahar gelip mektubu buldu. Ştoltz okudu mektubu, (kahyanın ifadesine olacak) güldü.

“Ne hınzır herif senin şu kahyan!” dedi. “Köylüleri salıvermiş, sonra da yakınıyor! Kimlik belgelerini ver ellerine, nereye giderlerse gitsinler...”

Oblomov itiraz etti:

“Olur mu öyle şey, ya hepsi gitmeye kalkarsa?”

Ştoltz gayet sakin, “Giderlerse gitsinler!” dedi. “Bulunduğu yerde durumu iyi olanlar, para kazananlar gitmez, kalır, iyi olmayanlar gider, onların da sana bir yararı yoktur zaten.”

“Amma da yaptın!” dedi İlya İlyiç. “Oblomovka'nın köylüleri uyumlu, evine barkına bağlı insanlardır. Ne diye sağa sola gideceklermiş?..”

Ştoltz kesti sözünü:

“Ama senin bir şeyden haberin yok, Verhlyova'da bir liman yapmayı düşünüyorlar. Şose geçecek oradan. Dolayısıyla, Oblomovka büyük yola yakın olacak. Ayrıca, kasabada da panayır kurulacak.

“Aman Tanrım!” dedi Oblomov. “Bir bu eksikti! Sakin, kalabalıktan uzak, huzurlu bir yerdi Oblomovka, şimdi panayır mı kurulacak yanında?.. Büyük yol da yakınından geçecek ha! Köylüler kasabaya gidip gelecekler, köye satıcılar girecek... Her şey mahvoldu yani! Felaket!”

Ştoltz güldü. Oblomov konuşmasını sürdürdü:

“Bir felaket değil de ne bu? Köylüler kendi halinde insanlardı, sesleri çıkmazdı, işleriyle ilgilenirlerdi yalnızca, başka bir şey düşünmezlerdi. Şimdi yoldan çıkacaklar! Çaydı, kahveydi, kadife pantolondur, müzikti, boyalı çizmelerdi... Çok kötü olacak!”

“Evet, böyle kalırsa elbette iyi olmayacak,” dedi Ştoltz. “Sen köyde bir okul açsana...”

“Çok erken değil mi?” dedi Oblomov. “Köylülerin okuma yazma öğrenmeleri tehlikelidir: Sonra tarla sürmek istemezler...” “Hayır, tarlanın daha iyi nasıl sürülmesi gerektiğini öğrenirler... Ne tuhaf şeyler düşünüyorsun öyle! Evet, bak ne diyeceğim, şaka bir yana, köye gitmelisin sen, hem de hemen, bu yıl.”

Oblomov çekingen bir tavırla, “Evet, doğru söylüyorsun,” dedi. “Ama planım henüz tam hazır değil...”

Ştoltz, “Planı falan boş ver!” dedi. “Önce git oraya, ne yapman gerektiğini yerinde gör, kararını

ver. Uzun zamandır uğraşıp duruyorsun zaten o planla... Tamamlanmadı mı hala? Ne yapıyorsun bunca zamandır?”

“Ah, kardeşim! Sanki yalnızca çiftlik işi var başımda... Ya öteki sıkıntım?”

“Başka ne sıkıntın var?”

“Evden çıkarıyorlar beni.”

“Nasıl, çıkarıyorlar?”

“Basbayağı: Evi boşalt, diyorlar.”

“Peki ne var bunda?”

“Ne mi var? Bunun sıkıntısından yatakta bir sağa bir sola dönmekten sırtıma ağrılar girdi. Biliyorsun, yalnız biriyim ben, her şeyi benim düşünmem, hesabı kitabı benim yapmam, şuraya ne kadar, buraya ne kadar ödenmesi gerektiğini benim kararlaştırmam gerekiyor, şimdi üstüne bir de taşınma işi!.. Korkunç para gidiyor, nasıl gittiğini ben de anlayamıyorum! Bu gidişle bir gün gelecek, beş parasız kalacağım..”

Şoltz hayret içinde, “Ah, şımarık çocuk!” dedi. “Demek evden taşınmak zor geliyor sana! Paraya gelince, paran var mı? Beş yüz ruble versene: Hemen bir yere göndereceğim; yarın bürodan alacağım, iade ederim..”

“Dur hele! İzin ver hatırlayayım... Geçenlerden köyden bin ruble göndermişlerdi, o paradan kalan... bir dakika bekle...”

Oblomov çekmeceleri karıştırmaya başladı.

“İşte burada... on, yirmi, işte iki yüz ruble etti... bir yirmi daha. Şurada madeni paralar da vardı... Zahar, Zahar!”

Zahar, her zaman olduğu gibi, sobanın üzerindeki yerinden atlayıp geldi.

“Masanın üzerinde bozukluklar vardı, ne oldu? Dün koymuştum onları buraya...”

“Taktınız kafanıza o bozuklukları İlya İlyiç! Orada bozukluk falan olmadığını dün söylemiştim ya size...”

“Nasıl olur? Portakalların üstünü vermişlerdi ya...”

“Birine vermiş, sonra unutmuşsunuzdur...” dedi Zahar.

Şoltz gülmeye başladı. Sitekli, “Ah siz Oblomovkalılar!” dedi. “Cebinizde ne kadar paranız olduğunu bile bilmezsiniz!”

Birden hatırladı Zahar:

“Mihey Andreyeviç’e vermiş olmayasınız?”

Oblomov hemen Şoltz’a döndü.

“Ah, evet, Tarantjev on ruble daha almıştı,” dedi. “Unutmuşum..”

Şoltz sordu:

“O yaratığı neden sokarsın evine?”

Zahar araya girdi:

“Sokmak da ne demek! Adam, burası kendi eviymiş, meyhanesiymiş gibi girip çıkıyor. Efendimin gömleğiyle ceketini de aldı, hem de nasıl, unut gitsin artık der gibi! Geçen gün de frakını almıştı: ‘Ver de giyineyim!’ Ah Andrey İvanoviç, bir şey söylemeniz ona...”

Oblomov sertçe çıkıştı Zahar’a:

“Bu işler seni ilgilendirmez Zahar! Hadi odana git sen!”

“Bir kağıt ver bana,” dedi Şoltz. “Bir not yazacağım.”

Oblomov, Zahar’a seslendi:

“Zahar, bir kağıt getir, Andrey İvanoviç bir not yazacakmış...” Zahar, odaya bile dönmeden, koridordan seslendi:

“Dün aramıştık ya... Kağıdımız yok!”

Şoltz, “Bir parça da olsa yeter!” dedi.

Oblomov masanın üzerini aradı. Bir parça kağıt bile yoktu. “Kartvizitini ver bari.”

“Uzun zamandır kartvizit kullanmıyorum,” dedi Oblomov. Şoltz hafiften alaylı, “Ne biçim şey bu!” dedi. “Bir de, bir şeyler yapmaya çalıştığımı, plan hazırladığımı söylüyorsun. Söyler misin lütfen, bir yerlere çıkıyor musun sen? Kimseyle görüşüyor musun?” “Bir yere çıkıyor muyum?.. Pek çıkmıyorum, hep evde oturuyorum. Şu plan işi çok meşgul ediyor beni, şimdi bir de taşınma işi çıktı... Neyse ki Tarantiev üzerine aldı bu işi... Bana ev bulacak...” “Kimler uğruyor sana?”

“Uğrayanlar var... Tarantiev var, sonra Alekseyev... Bugün doktor uğradı... Petkin uğradı, Sudbinski, Volkov...”

“Ama kitap falan görmüyorum odanda,” dedi Şoltz.

Oblomov, masanın üzerindeki kitabı göstererek karşılık verdi: “İşte sana bir kitap!”

Şoltz kitabı eline alıp şöyle bir baktıktan sonra sordu:

“Neymiş bu? ‘Afrika’ya seyahat’. Kaldığın sayfa küflenmiş. Gazete de yok ortalarda... Gazete okuyor musun?”

“Okumuyorum. Yazıları çok küçük, gözlerimi yoruyor... Ayrıca, gereği de yok. Önemli bir şey olursa her gün uğrayanlardan öğreniyorum zaten.”

Şoltz, Oblomov’un yüzüne şaşkın şaşkın bakarak, “Olur şey değil!” dedi. “Ne yaptığının farkında mısın sen? Hamur gibi kıvrılmış, yatıyorsun divanda.”

Oblomov üzgün, “Çok doğru söylüyorsun Andrey,” dedi. “Gerçekten de, hamur gibi...”

“İtiraf etmek temize mi çıkaracak seni?”

İçini çekti Oblomov.

“Hayır, soruna cevaptı bu yalnızca. Kendimi temize çıkarmaya çalışmıyorum.”

“Bu uykudan uyanmalısın.”

“Daha önce çok kez denedim, ama beceremedim. Artık... ne gereği var? Hiçbir şey çekmiyor beni, ruhum istemiyor, aklım uykuya dalmış, sakın sakın uyuyor!” Belli belirsiz bir can sıkıntısıyla bitirdi sözünü: “Kapatalım artık bu konuyu... İyisi mi, sen söyle, nereden böyle?”

“Kiev’den geldim. Bir hafta sonra yurtdışına gideceğim. Hadi sen de gel...”

“Güzel, belki...” dedi Oblomov.

“Öyleyse otur, hemen bir dilekçe yaz, yarın ver...”

Oblomov kendine gelmiş gibi, “Hemen yarın ha!” dedi. “Bu ne acele, arkamızdan kovalayan mı var? Önce bir düşünelim, oturup konuşalım, kısmetse gideriz! Nasıl olacak, önce köye, yurtdışına da... sonra mı?”

“Neden sonraymış? Doktor ne dedi sana? Önce şu yağlarını erit, ağırlığını üzerinden atarsın o zaman, ruhun da uykudan uyanır... Bedeninin de, ruhunun da harekete ihtiyacı var senin.”

“Hayır Andrey, yorar beni bunlar: Sağlığım iyi değil. Olmaz, iyisi mi bırak sen beni, yalnız git...”

Ştoltz, hala yatmakta olan Oblomov’a baktı. Oblomov da ona bakıyordu.

Başını iki yana salladı Ştoltz, Oblomov içini çekti. Sordu Ştoltz: “Sence yaşamak tembel tembel yatmak mıdır?”

“Evet, öyle, Andrey!”

Andrey, onun duyarlı noktasının neresi olduğunu, neresine dokunursa onu etkileyebileceğini düşünürken bir yandan da bir şey söylemeden bakıyordu Oblomov’un yüzüne. Birden gülmeye başladı. Oblomov’un ayaklarını göstererek, “Ne o öyle,” dedi, “çoraplarının biri başka, biri başka. Gömleğini de ters giymişsin.” Oblomov mahcup oldu.

“Gerçekten de,” dedi. “Hep şu başımın belası Zahar’ın yüzünden! Bana neler çektiğini bilemezsin! Dırdır eder durur, kaba kaba konuşur, bir iş de yapmaz!”

“Ah İlya, ah İlya!” dedi Ştoltz. “Hayır, böyle bırakamam ben seni! Bir hafta sonra tanıyamayacaksın kendini. Seninle ne yapacağımızın planını bu akşam ayrıntılarıyla anlatacağım sana. Şimdi kalk, giyin. Bak nasıl canlandıracağım seni.” Seslendi:

“Zahar! İlya İlyiç giyinecek!”

“Ne diyorsun? Tarantsev’le Alekseyeviç biraz sonra yemeğe gelecekler. Niyetleri, sonra da...”

Ştoltz onu dinlemeden, “Zahar,” dedi, “elbiselerini getir.”

Zahar pek memnun, “Baş üstüne efendim Andrey İvanoviç,” dedi. “Şimdi çizmelerini de boyarım.”

“Ne dedin? Saat beş oldu, hala boyamadın mı çizmelerini?”

“Boyadım, ta geçen hafta boyamıştım, o zamandan beri efendim dışarı çıkmadığınız için boyaları solmuştur...”

“Neyse, öyle getir. Valizimi konuk salonuna götür, burada kalacağım. Hemen giyinirim. Bu arada sen de hazır ol, İlya. Bir yere uğrar, yemeğimizi yeriz, sonra bir iki ev dolaşırız sonra da...”

“Dur hele... birden böyle... acele etme... önce düşünelim... Daha tıraş bile olmadım...”

“Düşünecek, kafam kaşıyacak bir şey yok... Dışarıda olursun tıraşını. Berbere götürürüm ben seni.”

Oblomov üzgün, yükseltti sesini:

“Kimlerin evlerine gideceğiz? Tanımadığım insanların evlerine mi? Nereden çıkardın bunu şimdi? İyisi mi, İvan Gerasimoviç’e gidelim. Üç gündür uğradığı yok bana.”

“Kim bu İvan Gerasimoviç?”

“Dairede birlikte çalışıyorduk...”

“Ya! Şu kır saçlı katip mi? Ne işin var onunla? O gevezeyle zaman öldürmeye pek meraklısın!”

“İnsanları bazen ne acımasız eleştiriyorsun Andrey! Günah bu yaptığın! Her ne kadar, Hollanda kumaşından gömlek giymese de, iyi adamdır...”

“Ne yapıyorsun onun evinde?” diye sordu Ştoltz. “Ne konuşuyorsun onunla?”

“Sana bir şey söyleyeyim mi, onun evinde pek rahat, özgür hissediyorum kendimi. Odaları küçük küçük, kanepeleri öyle derin ki, kafana kadar gömülüyorsun içine, kimseyi görmüyorsun. Pencereleler sarmaşıklarla, kaktüslerle neredeyse bütünüyle kapalı, bir düzineden fazla kanarya var evinde. Ayrıca, pek sevimli üç de köpek! Masanın üzeri her zaman yiyeceklerle dolu oluyor. Duvarlardaki gravürlerde hep aile hayatıyla ilgili sahneler. Oradan ayrılmak istemiyor insanın canı. Oturuyorsun, hiçbir şeyi dert etmiyorsun kendine, hiçbir şey düşünmüyorsun, yanında bir insanın... elbette, pek akıllı olmayan, onunla paylaşacağın birtakım düşüncelerinin olmadığı, ama içten, temiz yürekli, neşeli, iddiasız ve arkandan seni çekiştirmeyen bir insanın olduğunu biliyorsun...”

“Ne yapıyorsunuz orada?”

“Ne mi yapıyoruz? Ben oraya gittiğimde, ayaklarımızı altımıza alıp kanepelere karşılıklı oturuyoruz, o sigara içiyor...”

“Peki ya sen?”

“Ben... ben de içiyorum, kanaryaların şakımasını dinliyorum. Sonra Marfa semaveri getiriyor.”

Ştoltz omuz silkerek, “Tarantiev, İvan Gerasimoviç!..” dedi. “Neyse, çabuk giyin.” Acele ediyordu. Zahar’a dönüp ekledi, “Geldiğinde Tarantiev’e de söyle, yemekte evde değiliz, İlya İlyiç yaz boyunca bir daha hiç evde yemek yemeyecekmiş, de... Sonbaharda da çok işi olacağı için, kendisiyle görüşemeyecekmiş, diye eklemeyi de unutma...”

Zahar, “Söyleyeceğim efendim,” dedi. “Unutmayacağım, peki yemeğe ne yapmamı emredersiniz?”

“Yanına birini alıp afiyetle ye.”

“Baş üstüne, efendim.”

On dakika sonra Ştoltz bitişik odadan döndü. Giyinmiş, tıraş olmuş, saçlarını taramıştı. Oblomov ise hala yatağında hüznü, oturuyor, ağır ağır, gömleğinin önünü (düğmeleri ilğine yerleştirmeyi bir türlü beceremedi), ilikleme çalışıyordu. Zahar, önünde tek ayağının üzerine diz çökmüş (elinde yemek dolu bir tabak varmış gibi, boyasız çizmeleri hazır, duruyor) çizmelerini giydirmek için

efendisinin gömleğinin önünü iliklemesini bekliyordu.

Ştoltz hayretle, “Daha çizmelerini giymedin mi?” dedi. “Hadi İlya, çabuk ol, acele et biraz!”

Canı sıkın, karşılık verdi Oblomov:

“Peki ama nereye gidiyoruz? Hem neden? Benim bilmediğim ne var ki orada? Bırak beni, istemiyorum...”

Ştoltz sıkıştırıyordu onu:

“Hadi acele et, acele et!”

IV

Evden çıktıklarında gerçi pek erken sayılmazdı, ama Ştoltz gene de iş görüşmesi için birkaç yere uğrayabilmişti. Sonra bir altın madeni işletmecisini yemeğe davet etti Ştoltz. Yemekten sonra altın madeni işletmecisinin yazlığına çay içmeye gittiler. Büyük bir kalabalık vardı orada. Oblomov tam bir yalnızlıktan kalabalığın ortasına düşmüştü. Gece geç vakit eve döndüler.

Ertesi gün, bir sonraki gün de ve bütün bir hafta da hiç farkına varmadan geçti. Oblomov itiraz ediyor, yakınıyor, tartışıyor, ama gene de dostunun dediğini yapıyor, onunla birlikte her yere gidiyordu.

Bir gece geç saatte bir yerden döndüklerinde Oblomov bu koşuşturmadan şikayet etmeye başladı. Ropdşambrını giyerken söyleniyordu:

“Çizmelerim bütün gün ayağымda... Uyuştı ayaklarım!” Yatağına uzanırken ekledi:

“Hoşlanmıyorum ben senin bu Petersburg hayatından!”

“Senin hoşlandığın hayat hangisi?” diye sordu Ştoltz.

“Böyle bir hayat değil.”

“Neyinden hoşlanmıyorsun bu hayatın?”

“Bitmek bilmeyen koşuşturmasından, ufak tefek, adi tutku oyunlarından, özellikle de açgözlülüğünden, birbirinin yolunu kesme hırısından, dedikodularından, iftiralarından, birbirini çimdiklemelerinden, birbirlerini şu tepeden tırnağına süzmelerinden... Konuşmalarını dinlerken başım dönüyor, aptallaşıyorum. Bakınca doğru dürüst, akli başında biri sanıyorsun adamı, konuşmasını duyunca şaşırıyorsun: ‘Falancaya şu kadar verdiler, filanca kirasını aldı.’ Biri bağılıyor öteden: ‘Olacak şey değil, ne kirasıymış, aldığı?’ Bir başkası şöyle diyor: ‘Falanca dün akşam kulüpte çok para kaybetti; filanca üç yüz bin kazandı!’ Anlayacağın, can sıkıntısı, can sıkıntısı, hep can sıkıntısı!.. İnsanlık nerede burada? İnsanlığın yüceliğı nerede? Nereye gizlendi insanlık, parçalanıp nereye gitti?”

Ştoltz, “Ama toplumun, sosyetenin bir şeyle meşgul olması gerekiyor,” dedi. “Herkesin kendine

göre ilgilendiği bir şey var. Hayat böyle...”

“Sosyete ve toplum ha! Andrey, sanırım, oralarda olmak isteğimi temelli öldürmek için bilerek sokuyorsun beni bu sosyete, topluma! Hayat, güzel bir hayat! Ne bulabilir orada insan? Aklı ve kalbi ilgilendiren ne? Bütün bunların çevresinde döndüğü şeyin ne olduğuna bak: Hiçbir şey yok merkezinde, anlamlı, insanı etkileyecek hiçbir şey yok. Sözüünü ettiğin o sosyete, toplumda bütün o insanlar birer ölü... Benden kötü uyuyan insanlar!.. Bu hayata götüren ne onları? Evet, benim gibi yatmıyorlar, ama onlar da her gün sinekler gibi dolanıp duruyorlar. Ne anlamı var bunun? Bir salona giriyorsun, konukların pek düzenli, ağırbaşlı, sakın oturduklarını... kağıt oynadıklarını görüyorsun. Hoşlanıyorsun bu gördüğünden. Diyecek bir şey yok, hoş bir yaşam biçimi!.. zekasını çalıştırmak isteyenler için harika bir yöntem! Ama ölü değil de ne bu insanlar? Onlar da oturarak uyumuyorlar mı? Bense, evimde yatarak, kafamı üçlülerle, valelerle şişirmeden uyuyorsam neden onlardan daha kötü yaşamış oluyorum?”

Ştoltz, “Hep eski, binlerce kez konuşulmuş şeyler bunlar,” dedi. “Söyleyeceğin daha yeni bir şeylerin yok mu?”

“Peki, bizim gözde gençliğimiz ne yapıyor? Nevski Bulvarı’nda dolaşınca, salonlarda dans edince uyuyor sayılmıyorlar mı? Bu coşkunluk içinde günlerini boş geçirmiş olmuyorlar mı? Üstelik, kendileri gibi giyinmeyen, onlarınki gibi isimleri ya da unvanları olmayan insanlara anlaşılmaz bir zorbalıkla nasıl yukarıdan baktıklarını görüyorsunuz. Dahası, toplumdan üstün olduklarını da sanıyor zavallılar: ‘Bizim çalıştığımız yerlerde bizden farklı olanlar çalışamaz, ön koltuklar daima bizindir, balolarda Prens N.’in yanında yalnızca bizim oturmamıza izin verirler...’ Öyle derler ama, bir araya geldiklerinde içtikçe içerler, tıpkı vahşiler gibi kavga ederler! Gerektiği gibi yaşadıklarını, uyumadıklarını söylediğin insanlar bunlar mı? Hem yalnızca gençlik değil: Yaşını başını almışlara da bak... Bir araya toplanırlar, birbirlerini yemeğe davet ederler, ama aralarında ne bir sevgi ne içtenlik ne de karşılıklı dostluk vardır! Yemeklere, akşam toplantılarına, (yalnızca ev sahibinin aşçısını, konuk salonunu övmek, sonra da arkadan alaylı alaylı gülmek, birbirinin ayağına çelme takmak için) göreve gider gibi neşesiz, içtenlikten uzak, giderler. Geçenlerde bir toplantıda, o anda orada olmayan birileri için konuşulanları duyduğumda ne yapacağımı, ne yana bakacağımı bilemedim. Masanın altına girmek geldi içimden: ‘O budalanın tekidir, şu aşağılık, bir başkası hırsız, öteki tuhaf...’ Tam bir kıyım! Böyle söylerken içlerinden şöyle geçiriyormuş gibi birbirinin yüzüne bakıyorlardı: ‘Hele sen de çık şu kapıdan, senin için de aynı şeyi söyleyeceğim...’ Öyleyse ne diye bir araya gelirler? İçten tek bir gülümseme, en küçük bir içtenlik!.. Hepsi yüksek rütbeli, ünlü birini evine davet etmek veya böyle birinin evinde konuk olmak peşindedir. Sonra öğünecektir: ‘Falanca bizdeydi, geçenlerde filancanın evinde yemekteydim...’ Hayat mı bu? Böyle bir hayatı istemiyorum ben. Ne verebilir bana böyle bir hayat, ne kazandırabilir?”

“Bak ne diyeceğim İlya...” dedi Ştoltz. “Eskiler gibi düşünüyorsun sen. Eski kitaplarda hep böyle şeyler yazdı. Gerçi bu da iyi bir şey: Hiç değilse düşünüyorsun, uyumuyorsun. Peki, başka? Devam et...”

“Başka ne söyleyeyim? Görüyorsun işte: Bu insanların hiçbirinin yüzünde canlılık, sağlık ışıltısı diye bir şey yok.”

“Buranın ikliminden,” dedi Ştoltz. “Bak, senin yüzün de soluk, oysa sen de oradan oraya koşturmuyorsun, hep yatıyorsun...” Oblomov sürdürdü konuşmasını:

“Hiçbirinin aydınlık, sakın değil yüzü. Sanki birbirlerine değişik bir sıkıntılı kaygı bulaştırıyorlar, birbirlerinde hastalıklı bir şey arıyorlar. Bari gerçeği bulsalar da hem kendilerine hem çevrelerindekiyle bir yararı olsa... Bir arkadaşları başarılı olunca yüzlerinde renk kalmıyor. Bazılarının tek düşündüğü var: Yarın mahkemeye gidecektir, beş yıldır sürmektedir dava, karşı taraf kazanacaktır, beş yıldır içinde sakladığı amacına kavuşacaktır: Düşmanının ayağını kaydıracak ve onun boşalttığı yere kendi mutluluk binasını dikecektir. Beş yıl boyunca gidip bekleme odasında oturmak... Hayatın ülküsü, amacı bu mudur? Bir başkası, her gün daireye gidip saat beşe kadar oturmak zorunda olduğundan yakını, bir başkası da böyle bir mutluluğa kavuşamadığı için derin derin iç çeker.” Ştoltz, “Bir filozofsun sen İlya!” dedi. “Herkes bir şeyler için uğraşıp duruyor, senin keyfin yerinde...”

Oblomov konuşmasını sürdürdü:

O gözlüklü, sarı suratlı adam da tutmuş, falanca milletvekilinin konuşmasını okuyup okumadığını soruyor. Gazete okumadığını söyleyince de gözlerini patlatıp aptal aptal baktı yüzüme. Sonra da babasından söz ediyormuş gibi, Lois-Philippei^[35] hakkında ve Fransız elçisinin Roma'dan ayrılmış olması konusunda ne düşündüğümü sordu. Aman Tanrım, insanın her gün, dünyada neler olup bittiğiyle ilgili bilgi toplaması, bunlarla kafasını şişirmesi, sonra da bütün bir hafta durmadan bunları konuşması nasıl bir şeydir! Yok efendim, Mehmet Ali Paşa bugün bir gemi yollamış Konstantinopolis'e? İşin yoksa, nedenini düşün dur... Ertesi gün de Don Carlos^[36] başarısızlığa uğrar... beyefendi endişelidir, kara kara düşünür. Bir yere kanal açılacaktır, ordu birlikleri Doğuya gönderilir. Seninkinin etekleri tutuşur! Yüzü bembeyazdır, sağa sola koşar, ordu onun üzerine geliyormuş gibi yaygarayı basar. Duydukları her şeyi enine boyuna tartışırlar, ama aslında bir şeyi umursadıkları yoktur. Canları sıkılır, olanlar oyalamaz onları. Bağırıp çağırırlarken gerçekte derin uykudadırlar! Konuştukları şeyler yabancısıdır onlara. Başlarındaki şapka onların değildir. İşsiz güçsüz oldukları için her yana saldırır dururlar, bir şeyin üzerinde odaklanamazlar. Bu her şeyle ilgilenmede bir boşluk, her şeye karşı bir ilgisizlik vardır! Oysa kendilerine emek isteyen mütevazı bir patika seçip onda ilerlemeye çalışsalar, o patikada derin izler bıraksalar... ama işlerine gelmez bu, çünkü can sıkır, o zaman da çok şey bilmenin insanların gözünü boyamaya yararı olmaz.

Ştoltz, “Evet İlya,” dedi, “şenle ben gücümüzü boşa harcamadık. Nerede bizim o emek isteyen mütevazı patikamız?”

Birden sustu Oblomov.

“Planımı bitirince...” dedi. “O zaman... Canı sıkkın, ekledi: “Hiçbirini umursamayacağım! İlgilenmeyeceğim onlarla, ne halleri varsa görsünler! Bir isteğim de olmayacak kendilerinden. Yalnızca, bunun olağan bir yaşam biçimi olmadığını düşünüyorum, o kadar... Hayır, hayat değil onların bu yaşadığı. Doğanın insanoğlunun önüne koyduğu düzeni, ideal yaşamı bozmaktan başka bir şey değil yaptıkları...”

“Senin bu dediğin nasıl bir düzen, ideal yaşam?”

Oblomov cevap vermedi. Ştoltz sormayı sürdürdü:

“Söylesene, nasıl bir hayat yolu çizerdin sen kendine?”

“Ben yolumu çizdim.”

“Nasıl bir şey bu çizdiğin? Söyler misin lütfen, nasıl?”

Oblomov sırtüstü dönüp tavana bakarak, “Nasıl mı?” dedi. “Şöyle ki, köye gideceğim.”

“Gitmene engel olan nedir?”

“Planımı bitiremedim henüz. Hem, yalnız değil, karımla gideceğim oraya...”

“Ya! Vay canına! Aferin! Peki, niçin bekliyorsun? Üç dört yıl sonra kimse gelmez seninle oraya.”

Oblomov derinden bir göğüs geçirdikten sonra, “Elden ne gelir?” dedi. “Kısmette yoksa gelmez!

Şu anda evlenecek durumum yok.”

“Hayret doğrusu! Peki, Oblomovka’nın durumu ne olacak? Üç yüz köylün var orada!”

“Ne olmuş? Bir insanı karısıyla geçindirmeye yetmedikten sonra neye yarar üç yüz köylü?”

“Karınla seni geçindirmeye yetmez mi dedin?”

“Ya çocuklar olduktan sonra?”

“İyi yetiştirirsen, çocuklar kendilerini geçindirirler. Öyle yaparsın ki...”

Oblomov soğuk bir tavırla kesti Ştoltz’un sözünü:

“Hayır, olmaz, soylu insanları zanaatçı yapamam ben! Zaten, çocuklar olmasa bile, iki kişi nasıl geçineceğiz? Hem, lafin gelişi, iki kişi diyorum; oysa arkasından bir sürü kadın dolacaktır eve. Herhangi bir aileye şöyle bir bak: Akraba kadınlar, akraba falan olmayan kadınlar, evde kalmasalar bile her gün kahveye, yemeğe gelen tanıdık tanımadık kadınlar... Böyle bir otele üç yüz köylü yeter mi?”

Ştoltz, büyük bir merakla sordu:

“Pekala, tut ki, birisi üç yüz bin ruble daha verdi sana, o zaman ne yapardın?”

“Hemen bankaya yatırır, faiziyle geçinirdim.”

“Ama banka faizleri çok düşük: Neden bir şirkete... sözgelimi, hiç değilse bizimkine ortak olmazdın?”

“Hayır Andrey, beni kandıramazsın.”

“Nasıl, güvenmez miydin bana?”

“Asla, sana güvenmediğimden değil, ama dünyanın bin bir türlü hali var: Şirket topu atarsa meteliksiz kalıveririm ortada. Banka öyle midir ya?”

“Peki, sonra ne yapardın?”

“Eh işte, yeni bir eve taşınırdım, şöyle geniş, rahat bir eve... Çevrede iyi insanlar olurdu, sözgelimi, sen... Yo, hayır, sen bir yerde sürekli kalamazsın...”

“Peki, sen hep aynı yerde mi kalırdın? Hiçbir yere gitmez miydin?”

“Gitmezdim.”

“Hayatın amacı hep bir yerde oturup kalmaksa, bunca demiryolunu, gemiyi ne diye yapıyorlar? Öyleyse herkesin olduğu yerde kalmasını önerelim İlya. Biz bir yere gitmediğimize göre...”

“Yalnız biz miyiz, başkaları da var: Kalacak bir köşesi olmayan az mı yönetici, esnaf, tüccar, memur, işsiz güçsüz turist var? Varsın, onlar istedikleri yere gitsinler!”

“Peki, ya sen nesin?”

Oblomov susuyordu.

“Toplumun hangi sınıfına sokuyorsun sen kendini?”

“Bunu Zahar’a sor,” dedi Oblomov.

Oblomov’un dediğini yaptı Şoltz:

“Zahar!” diye seslendi.

Zahar uykulu gözlerle geldi. Şoltz sordu ona:

“Şurada yatan kimdir?”

Zahar birden uyandı, kuşkulu gözlerle yan yan önce Şoltz’a, sonra Oblomov’a baktı.

“Nasıl yani?” dedi. “Görmüyor musunuz kim olduğunu?” “Görmüyorum,” dedi Şoltz.

“Ne tuhaf şey? Bizim efendi İlya İlyiç, işte...”

Şoltz güldü.

“Tamam,” dedi, “hadi git şimdi.”

Kahkahalarla gülmeye başladı. Zahar’ın dediğini tekrarladı: “Efendi!..”

Oblomov canı sıkkın, Zahar’ın dediğini düzeltti:

“Beyefendi demek istemiştir.”

Şoltz kahkahalarla gülmeyi sürdürüyordu.

“Hayır, hayır, bir efendisiz sen!”

“Arasında ne fark var?” dedi Oblomov. “Beyefendi de bir efendi de.”

Şoltz, “Beyefendi, çoraplarım kendi giyen, çizmelerini kendi çıkaran efendidir,” dedi.

“Evet, İngilizler öyle yapar, çünkü çok uşakları yoktur, oysa Rusların...”

“Peki, ideal hayatını anlatmaya devam et... Tamam, çevrende iyi dostların olacak, sonra? Günlerini nasıl geçireceksin?”

Oblomov ellerini başının altına koyup, “Eh işte” dedi, “sabahleyin kalkarım...” Yüzünde bir huzur ifadesi belirmişti. Kendini o anda köyde hissediyordu. “Hava harikadır, gökyüzü masmaavidir, tek bir bulut yoktur; kendim çizdiğim plana göre evimin bir tarafında doğuya, bahçeye, kırlara bakan bir balkon vardır, öteki tarafında ise köye bakan... Karımın uyanmasını beklerken ropdöşambrımı giyip, sabahın serin havasını içime doya doya çekmek için bahçeye çıkarım. Orada bahçivani bulurum, onunla birlikte çiçekleri sularım, çalılıarı, ağaçları budarım. Karım için bir demet çiçek toplarım. Sonra banyoya girerim ya da dereye gider, suya girerim. Döndüğümde balkon kapısı açıktır. Karım, sabahlığını giymiş, başında her an uçacakmış gibi duran bağcıklı hafif bir şapka, balkondadır. Beni beklemektedir... ‘Çay hazır,’ der. Bir öpücük, aman ne öpücük! Çay ne nefistir! Masaya otururum. Ne

rahattir oturduğum koltuk! Masada kurabiyeler, kaymaklar, taze tereyağları...” “Sonra?”

“Sonra, rahat bir redingot veya ceket giyerim, kolumu karımın beline dolar, birlikte bahçenin iki yanı ağaçlı, gölge yollarında dolaşırız. Sakin, düşüncelere dalmış, hiç konuşmadan, ya da sesli düşünerek, hayaller kurarak, mutluluk dakikalarımızı, kalp atışlarımızı sayarak yürürüz, yürürüz... Kalbimizin nasıl hızlı çarptığını dinleriz; doğayla kaynaştığımızı hissederiz... Farkına varmadan derenin kenarında, çayırlarda buluruz kendimizi... Şırl şırl akmaktadır dere, buğdayların başaklarını hafiften sallar hafif bir esinti, hava sıcaktır... Kayığa bineriz, kürek çekerken zorlanır karım.”

Şoltz sözünü kesti:

“Aman ne şairmişsin sen, İlya!”

Oblomov, “Evet, hayat söz konusuysa, ben bir şairim,” dedi. “Çünkü, hayatın kendisi şiirdir. Ve insanlar rahatça çirkinleştiriyorlar onu.” Hayalini kurduğu mutlu yaşamın sarhoşluğuyla sürdürdü konuşmasını: “Sonra limonluğa gideriz; şeftalilere, üzümlere bakarız. Yemekte masaya neler konulacağını kararlaştırırız, arkasından eve döneriz, hafif bir kahvaltıdan sonra konuklarımızı beklemeye başlarız... Bu arada karıma Marya Petrovna veya öyle birinden bir mektupla bir kitap ve notalar gelir. Ya da hediye olarak ananas yollamıştır Marya Petrovna. Seramızda yetişen kocaman bir karpuzu yarın vereceği yemek için bir dostumuza yollarım, ertesi gün de konuk olurum ona... Mutfakta harıl harıl çalışmaktadırlar. Aşçı kar beyazı önlüğüyle, başında kalpağıyla koşturup durur. Tencerenin birini ocağa koyar, birini kaldırır, birini karıştırır... hamur yoğurur, bir şeyler yıkar... Bıçaklar işler... sebzeler doğranır... Ötede dondurma çevrilir... Yemekten önce mutfığa uğramak, bir tencerenin kapağını kaldırıp yemeği koklamak, börekleri nasıl sardıklarına bakmak, kaymağı nasıl kıvırdıklarını izlemek... Ne güzeldir bütün bunlar! Sonra kanepeye uzanmak... Kanm yüksek sesle yeni bir şeyler okumaktadır. Zaman zaman dururuz, konuşuruz... Ama o sırada konuklarımız tek tek gelmeye başlar, sözelimi, önce sen ve karın...”

“Vay, beni de evlendiriyorsun demek!”

“Kesinlikle! Birkaç konuk daha gelir. Gelenler her zaman aynı aile dostlarımızdır. Bir gün önce yarım kalan sohbetimizi sürdürürüz. Şakalaşırız, arada anlamlı bir sessizlik olur, düşünürüz... Ama düşüncelerimiz, birinin görev yerini kaybetmesi, senatoda olup bitenlerin düşündürdükleri değildir. Ulaşılmış arzuların verdiği hazzın düşündürdükleridir... Kimse, dudaklarında köpüklerle, orada bulunmayan birilerini çekiştirmez. Kimse sen, kapıdan çıkar çıkmaz arkandan konuşmaya başlayacağını belli eden bakışlarla bakmaz yüzüne. Sevmediğin, kötü bellediğin birisiyle aynı masaya oturmazsın. Karşıdakilerin gözlerinde sevgi, şakalarında içtenlik görürsün. Gülümsemeleri candandır... Herkes samimidir! Gözlerinde, sözcüklerinde ne varsa, kalplerinde de o vardır! Yemekten sonra taraçada kahveler içilir, Havana puroları tütürülür...”

“Babalarının, dedelerinin hayatını anlatıyorsun sen bana.”

Oblomov, gücenmiş gibi itiraz etti:

“Yo, hayır! Ne ilgisi var? Benim karım zamanım reçel kaynatmakla, mantar turşusu kurmakla geçirmeyecek. Hizmetçi kızların kaç yumak iplik sardıklarının, ne kadar keten bezi dokuduklarının hesabını yapmayacak... Kızlara bir kez bile tokat atmayacak... Söyledim sana, kitaplarla, notalarla, piyanoyla, zarif mobilyalarla ilgilenecek benim karım...”

“Peki, sen ne yapacaksın?”

“Ben geçen yılın gazetelerini okumayacağım artık, berbat arabalara binmeyeceğim, şehriye çorbasıyla kaz kızartması yemeyeceğim. Aşçım İngiliz kulübünde veya elçinin evinde yetişmiş bir aşçı olacak...” “Peki sonra?”

“Sonra, hava biraz serinleyince semaveri, yiyecekleri arabaya yükleyip kayın korusuna ya da çayıra gideceğiz, biçilmiş çimenlerin üzerine, tınazların arasına sereceğiz halılarımızı, yumurtalı sebzeli çorba ve biftek yiyeceğimiz yemek vaktine kadar orada keyif çatarız. Köylüler omuzlarında oraklarıyla dönerler tarladan, tepeleme saman yüklü bir araba geçer. Samanın üzerinde bir çocuk başı görünür. Başında çiçek takılı bir köylü şapkası vardır. Öteden, omuzlarında oraklarla, yalınayak bir grup köylü kadın şarkılar söyleyerek geçmektedirler... Biz efendilerini görünce hemen susarlar, yerlere kadar eğilerek selam verirler. İçlerinden, ensesi güneşten yanmış, entarisinin kollarını yukarı kadar kıvrımış biri, mahcup ama kurnaz bakışını önüne indirerek efendisinin ilgisinden kaçmaya çalışır, ama mutludur da bunun için... tıss! Karım görmesin sakın, Tanrı korusun!”

Oblomov da Ştoltz da kahkahalarla güldüler. Oblomov sürdürdü konuşmasını:

“Rutubet çıkmıştır artık, hava da kararmaktadır. Çavdar tarlasının üzerine sis bir deniz gibi çökmüştür. Atlar omuzlarını oynatmaya, ayaklarını yere vurmaya başlamışlardır. Eve dönmenin zamanı gelmiştir. Evde ışıklar yanmıştır; mutfakta beş bıçak birden takırdamaktadır: Mantarlar tavada kızarmakta, köfteler, çilekler... Bir yanda müzik... *Casta diva... Casta diva!*^[37]” diye arya söylemeye başladı Oblomov. “Nasıl burkuyor insanın yüreğini bu kadın, değil mi? Ne büyük bir acı var bu haykırışında!.. Ve çevresinde hiç kimsenin haberi yok bundan... Yapayalınızdır... İçinde saklamaktadır acısını, yalnızca gökyüzünde aya açıyor...”

“Seviyor musun sen bu aryayı? Çok sevindim buna; Olga İlyinskaya çok güzel söylüyor onu. Tanıştıracağım seni onunla... Ses dediğin öyle olur! Kendisi de harika bir kızdır! Aslında belki abartıyorum da, çünkü zaafim var ona karşı...” Hemen ekledi Ştoltz, “Neyse, bırakma, anlatmaya devam et!”

Oblomov sürdürdü anlatmayı:

“İşte böyle, daha ne anlatayım?..Hepsi bu kadar!.. Konuklar odalarına, bölümlerine çekilirler. Sabahleyin herkes bir yana gider: Kimi balık tutmaya kimi tüfeği alıp ava. Kimi de odasında oturur...” Ştoltz sordu:

“Yalnızca oturur mu? Eline bir şey almaz mı?”

“Ne alacak?.. Belki mendillerini alırlar.” Sordu Oblomov: “Ne yani, sen böyle yaşamak istemez miydin? Efendim? Hayat dediğin bu değil midir?”

“Bütün bir ömür böyle mi?”

“Saçların ağarana kadar, mezara girene kadar... Hayat budur!” “Hayır, hayat bu değildir!”

“Ne dedin? Bu değil midir hayat? Düşünsene; ömür boyu soluk, acı çeken bir yüz görmüyorsun. Ne senatoyla bir sorunun oluyor ne borsayla ne hisse senetleriyle ne raporlarla ne bakanın görüşmeleriyle ne rütbelerle ne de maliyeyle... Hep içten, dostça sohbetler edeceksin! Evden çıkmaya gerek kalmayacak... Bundan güzel bir şey olabilir mi? Hayat değil de nedir bu?”

İsrarla tekrarladı Ştoltz:

“Hayır, hayat bu değildir!”

“Peki, sence nedir?”

“Böyle bir hayat...” Düşünmeye başladı Ştoltz, hayata ne ad vereceğini düşünüyordu. Sonunda şöyle dedi: “Bu bir çeşit... Oblomovluktur...”

İlya İlyiç bu tuhaf sözcüğe şaşırılmıştı. Tane tane heceleyerek tekrarladı:

“Ob-lo-mov-luk! Demek, Ob-lo-mov-luk!” Uzun uzun baktı

Ştoltz’un gözlerinin içine. Pek ilgisiz, çekingen bir tavırla sordu: “Peki, sence ideal hayat nedir? Herkes benim özlemini çektiğim bir hayat için uğraş vermiyor mu yani?” Biraz daha cesaretle ekledi: “İnsaf! Bütün bu koşturmalarımızın, tutkularımızın, savaşımızın, ticaretimizin ve politikamızın nedeni huzuru bulmak, kaybolmuş cennete kavuşmak değil midir?”

Ştoltz itiraz etti:

“Senin ütopyan da bir çeşit Oblomovluktur.”

Oblomov görüşünü savunuyordu:

“Herkes huzuru ve rahatlığı arıyor.”

“Herkes değil... On yıl öncesine kadar sen de öyle bir hayat aramıyordun.”

Oblomov, geçmişi düşünerek şaşkınlık içinde sordu:

“Peki nasıl bir hayat arıyordum?”

“Hatırla, düşün... Kitapların, çevirilerin nerede?”

“Zahar bir yere tikiştirmişti onları,” diye karşılık verdi Oblomov. “Bir köşede duruyorlardır...”

Ştoltz sitemli bir tavırla, “Demek bir köşede!” dedi. “Senin tasarıların, niyetlerin de o köşede yatıyorlar işte: ‘Bitmek tükenmek bilmeyen kaynaklarını işletmek için Rusya’nın çalışan ellere, kafalara ihtiyacı olduğu; bu nedenle gücün yettiğince çalışmak, daha iyi dinlenmek için daha çok çalışmak gerektiğini; dinlenmenin ise hayatın başka bir çeşidi, sanatsal, çok parlak bir yönü, sanatçıların ve ozanların hayatı olduğunu’ söyleyen şendin. Tasarıların, niyetlerin de işte o köşedeler...Bütün bu tasarılarını, niyetlerini Zahar bir köşeye attı demek, öyle mi? Hatırlıyor musun, kitaplarını okuyup bitirdikten sonra yurtdışına çıkıp ülke ülke dolaşacağını, yabancı ülkelerle kendi ülkeni daha iyi tanımaya çalışacağını söylüyordun? O zamanlar hep şöyle diyordun: ‘Hayat düşünce ve emektir...’ Bilinmeyen, karanlıkta kalan, ama hiç ara vermeyen ve yapması gerekeni yaptığı bilinciyle ölen emektir hayat... Ne dersin? Hangi köşede yatıyor senin bu emeğin?”

Oblomov, Ştoltz’un her sözcüğünü büyük bir dikkatle dinliyordu. “Evet... evet...” dedi. “Sanırım hatırlıyorum... tam böyle söylüyordum...” Birden geçmişi hatırlayıp ekledi: “Sahi, Andrey, başlangıçta seninle bütün Avrupa’yı gezmeyi düşünüyorduk, İsviçre’yi yayan dolaşacaktık, Vezüv’de ayaklarımızı yakacaktık, Herkulaneum’a inecektik, değil mi? Aklımızı yitirmiştik sanki! Ne saçmalıklardı onlar!..”

Ştoltz biraz sitemli, “Saçmalıklar!” diye tekrarladı. “Raphael’in ‘Madonna’sına, Corregio’nun

‘Gecelerine, Velvedere’ın ‘Apollon’una bakarken gözyaşları dökerek... ‘Tanrım! Bunların asıllarını göremeyecek miyim, Roma’nın toprağına basarak Michelangelo’nun, Tiziano’nun eserleri karşısında titreyerek ayakta duramayacak mıyım?’ diyen sen değil miydin? ‘Burada yıllarca limonluklarda görebildiğimiz o defneleri, servileri, turunç ağaçlarını anayurtlarında göremeyecek miyim? İtalya’nın havasını soluyamayacak mıyım, masmavi gökyüzünü doyasıya göremeyecek miyim?’ Kafanın içinden ne şahane havai fişekler saçıyordun! Saçmalıklar!..”

Oblomov, geçmişi düşünerek, “Evet, evet, hatırlıyorum!” dedi. “O zaman ‘Bütün bunları görmeden ölmemeye söz verelim birbirimize...’ diyordun bana.”

Ştoltz sürdürdü konuşmasını:

“Hatırlıyorum, bir isim günümde J. B. Say’dan yaptığın çeviriyi hediye etmiştin bana. Hala saklarım onu. Matematik öğretmeniyle nasıl bir odaya kapanır, daireleri, kareleri neden öğrenmen gerektiğini anlatmaya çalışırdın ona, ama yan yolda vazgeçtin matematikten, bıraktın... İngilizce öğrenmeye başladın... ama onu da yanda bıraktın! Ben yurtdışına gitmeyi tasarlarken, benimle gelip Almanya’daki üniversitelere şöyle bir bakmanı söyledim sana, yerinden fırlayıp boynuma sanidin, heyecanla elimi sıktın. ‘Seninleyim Andrey, sen nereye, ben de oraya!’ Senin sözlerindir bunlar. Her zaman biraz sanatçı yanın vardı. Öyle değil mi, İlya? O konuşmalarımızdan sonra ben iki kez gittim yurtdışına; Bonn’da, Jena’da, Erlangen’de öğrenci sıralarında uslu uslu oturdum, Avrupa’yı kendi köyüm gibi tanıdım, öğrendim. Diyeceksin ki, Avrupa’da seyahat lükstür ve herkes bu lüksü yaşayacak maddi olanağa sahip değildir. Peki ya Rusya’da? Baştan sona dolaştım ben Rusya’yı. İşlerim...”

Oblomov kesti Ştoltz’un sözünü:

“Ama bir gün gelecek, bırakacaksın işlerini.”

“Hiçbir zaman. Neden bırakayım?”

“Sermayen iki katına çıktığında bırakacaksındır.”

“Dört katına çıktığında da bırakmam.”

Oblomov bir süre düşündükten sonra sordu:

“Peki, gelecekte sana yetecek kadar parayı kazandıktan sonra bir köşeye çekilip huzur içinde yaşamayacaksan ne diye hayatının sonuna kadar didineceksin?..”

“Buna da köy Oblomovluğu derler!”

“Ya da devlet hizmetinde yüksek bir dereceye yükseldikten sonra, hak ettiğin onurlu bir emekliliği, dinlenmeyi hak ettiğinde de mi bir köşeye çekilmeyeceksin?”

Tekrar itiraz etti Ştoltz:

“Bu da Petersburg Oblomovluğu olur!”

Ştoltz’un bu dediği Oblomov’un canını sıktı.

“Peki o zaman ne diye yaşayacaksın?” dedi. “Ömür boyu ne için didinip duracaksın?”

“Çalışmak için, başka bir şey için değil. Emek... En azından benim yaşam tarzım, var olmamın nedeni, yaşamımın amacıdır. Bak, sen emeği çıkarıp atmışsın hayatından, neye dönmüş hayatın? Belki

de son kez, kurtarmaya, ayaklarının üzerine kaldırmaya çalışıyorum seni. Ve sen gene de şu Tarantyevelerle, Alekseyevlerle oturmayı sürdüreceksin bütünüyle yok olacaksın, kendi kendine bile ağır geleceksin.” Sözüünü şöyle bağladı: “Ya şimdi, ya da hiçbir zaman!”

Oblomov endişeli bakışlarla dinliyordu onu. Arkadaşı bir ayna koymuştu sanki önüne ve aynada kendini görmüş, ürkmüştü. Deriden bir iç çektikten sonra, “Sitem etme bana Aleksey...” diye başladı. “İyisi mi, yardım et! Bu durumum bana da acı veriyor. En azından, bugün kendi mezarımı nasıl kazdığımı, nasıl acılar çektiğimi görseydin, dinleseydin, bana sitem etmek gelmezdi içinden. Her şeyin farkındayım, her şeyi anlıyorum, ama gücüm, iradem yok. Kendi iradeni, aklını ver bana, nereye istersen, götür beni. Senin arkandan gelebilirim belki, ama kendim kımlıdayamam yerimden. Çok doğru söylüyorsun: ‘Şimdi ya da hiçbir zaman’. Bir yıl sonra çok geç olacak!”

“Sen mi söylüyorsun bunu İlya?” dedi Andrey. “Her gün Preçistenka’dan Kudrino’ya yürüyen çevik çocuk olarak hatırlıyorum ben seni. Bir bahçe vardı orada... iki kız kardeşi hatırlıyor musun?”

Onlara götürdüğün Rousseau’nun Schiller’in, Goethe’nin, Byron’un kitaplarını... onların elinden aldığın Cottin’in, Genlis’in romanlarını unutmadın, değil mi? Büyüklük taslıyordun, iyi şeyler okumaları için yönlendiriyordun onları...”

Oblomov yattığı yerden ayağa fırladı.

“Nasıl hatırlıyorsun bütün bunları Andrey? Hiç unutmuş olabilir miyim! Onlarla hayaller kurardık. Gelecekle ilgili umutlarımızı, planlarımızı, düşüncelerimizi ve... duygularımızı paylaşmıştık bir gün... Ama benimle alay etmeyeyin diye... senden gizli olarak... Her şey orada bitti Andrey, bir daha da hiç canlanmadı! Peki ama nereye kayboldu... neden söndü? Ulaşılmaz oldu o günler! Öyle ya, fırtınalar, sarsıntılar yaşamadım; hiçbir şeyimi yitirmedim; vicdanımı sızlatan en küçük bir leke yok: Cam gibi tertemizdir vicdanım; gururumu inciten bir olay olmadı... Ama neden her şey böyle mahvolup gitti, bilmem!..” içini çekti Oblomov: “Biliyor musun Andrey, yaşamımda kurtarıcı veya yok edici bir ateş hiçbir zaman tutuşmadı... Benim yaşamım, başkalarında olduğu gibi, sabahın ışığıyla renklerin yavaş yavaş belirginleştiği, sonra ateşin güne dönüştüğü, ortalığı yakmaya başladığı, öğlen sıcağında her şeyin kaynadığı, hareket ettiği ve sonra her şeyin yavaş yavaş durulmaya, solmaya başladığı, akşama doğru da doğal olarak gene yavaş yavaş söndüğü bir yaşam değil... Hayır, sönmeye başladı benim hayatım. Tuhaf, ama öyle! Kendimi bildiğimde sönmekte olduğumu hissetmişim. Dairede evrakların başına oturduğum anda tükenmeye başlamıştım. Daha sonra, ne yapacağımı bilemediğim gerçekleri kitaplarda okurken tükendim... Amaçsız, soğuk, samimiyetsiz dost toplantılarında dedikodular, iftiralar, boş gevezelikler, arkadan konuşmalar, saçmalıklar dinlerken tükendim... Mina için yok ettim, tükettim kendimi. Gelirimden neredeyse yarısını harcadım ona, onu sevdiğimi hayal ettim; Nevski Bulvarı’nda kürk mantolar, kunduz yakalıklar arasında hüznü, tembel yürüyüşlerimde tükendim; iyi bir damat adayını bellendiğim akşam toplantılarında, kabul günlerinde tükendim; ilkbaharın geldiğini istiridyelerin, ıstakozların çıkmasıyla, sonbahar ve kışın geldiğini de kabul günlerinin başlamasıyla hatırlayarak, yazın belirli günleri herkes gibi boş boş dolaşarak, tembel tembel uyuklayarak, kentten yazlığa, yazlıktan Gorohovaya’ya taşınarak tükendim... Gururumu bile nelere harcamadım ki? Ünlü bir terziye elbise ısmarlamak için mi dersin... Önemli bir kişinin evine davet edilmek için mi desem... Prens P.’nin elimi sıkması için mi desem... Evet, gurur hayatın tuzu biberidir derler! Nereye gitti bütün bunlar? Yoksa ben mi anlayamadım hayatı, ya da hayat mı bir şeye yaramıyor? Belki ben daha iyisini göremedim, kimse de göstermedi bana. Sen de kuyruklu yıldız

gibi bir parladın hayatımda, sonra hemen kayboldun... Her şeyi unuttuğum, söndüm, tükendim..”

Şoltz, boş verir bir tavırla gülümseyerek karşılık vermiyordu artık Oblomov’a. Ağırbaşlı bir sessizlik içinde dinliyordu onu.

Oblomov sürdürüyordu konuşmasını:

“Biraz önce yüzümün canlılığını yitirdiğini, buruştuğunu söyledin. Evet, pörsümüş, kullanılacak yanı kalmamış, eski bir ceketim ben. Ama iklimden, çalışmaktan değil, on iki yıldır içimde kapalı, dışarı çıkmak için çırpınan, yalnızca hapis olduğu yeri yakan ve özgürlüğüne kavuşmadan sönen ışıktan ötürü... Evet, dostum Andrey, on iki yıl geçti. İlyanmak istemiyorum artık.”

Şoltz sabırsızca sordu:

“Peki ama neden kırmadın zincirlerini, bir yerlere kaçmadın, sessizce tükenmeyi bekledin?”

“Nereye kaçabilirdim?”

“Nereye mi? Hiç değilse, Volga boyuna, köylülerinin yanına. Orası daha canlıdır, birtakım ilginç şeyler, amaçlar, çalışmalar vardır orada. Senin yerinde olsam Sibirya’ya, Sitha’ya^[38] Oblomov üzgün, “Sen de hep böyle zor şeyler önerirsin insana!” dedi. “Hem yalnızca ben miyim böyle olan? Mihaylov’a bak, Petrov’a, Semyonov’a, Alekseyev’e, Stepanov’a bak... Bizim gibileri saymakla bitiremezsin!”

Şoltz hala Oblomov’un anlattıklarının etkisindeydi, susuyordu. Neden sonra derin bir iç çekti.

“Zaman çok değişti!” dedi. “Böyle bırakmayacağım seni. Alıp götüreceğim, önce yurtdışına; sonra köye. Biraz zayıflayacaksın, kara kara düşünmeyi bırakacaksın, bir iş bulacaksın kendine...”

Heyecanla karşılık verdi Oblomov, “Evet, seninle bir yerlere gidelim!”

“Yarıdan tezi yok, yurtdışına çıkış için pasaport işiyle ilgilenelim, sonra yol hazırlıklarına başlarız... Burada bırakmayacağım seni İlya, duyuyor musun beni?”

Oblomov, birden şaşırılmış gibi, “Bütün bunları yarın mı yapacağız?” dedi.

“Ne yani, ‘bugünkü işini yarma bırakma’ mı demek istiyorsun? Bu ne heyecan!” Ekledi Şoltz: “Bugün geç oldu artık. Ama şunu bil ki, iki hafta sonra buralardan çok uzaklarda olacağız...”

“Ne oluyoruz be dostum,” dedi Oblomov. “İki hafta sonra mı? İnsaf yani! O kadar aceleye ne gerek var?... Dur hele, önce güzelce düşünmeme, hazırlanmama izin ver... İyi kötü bir araba almam gerek... Üç ay sonra gitsek nasıl olur?”

“Araba da nereden çıktı şimdi? Sınıra kadar posta arabasıyla gideriz, ya da gemiyle Lubek’e geçeriz, böylesi daha rahat olur. Oradan her yere tren var.”

Oblomov direniyordu:

“Peki Zahar ne olacak, Oblomovka’yı ne yapacağım? Önce her şeyi yoluna koymam gerekiyor.”

Şoltz güldü.

“Oblomovluk, hep Oblomovluk!” Sonra mumu aldı, yaktı, Oblomov’a iyi geceler dileyip yatmak için kapıya yürüdü. Kapıda durup Oblomov’a döndü: “Unutma, ya şimdi, ya da hiçbir zaman!” Çıkıp kapıyı arkasından kapadı.

V

Oblomov ertesi sabah uyandığında ilk aklına gelen Ştoltz'un gözdağı içeren sözüydü: "Ya şimdi, ya da hiçbir zaman!"

Yataktan kalktı, odanın içinde birkaç kez gidip geldi, sonra konuk odasına geçti. Ştoltz kalkmış, bir şeyler yazıyordu.

"Zahar!" diye seslendi.

Zahar'ın sobanın üzerindeki yerinden atladığı duyulmadı. Yoktu Zahar. Ştoltz postaneye göndermişti onu.

Oblomov toz kaplı masasına gitti, oturup mürekkep kalemim aldı, hokkaya batırdı. Ama mürekkep yoktu hokkada. Kağıt aradı. Kağıt da yoktu.

Düşünceye daldı, bir şey düşünmeden toz kaplı masanın üzerine parmağıyla bir şeyler yazdı. Sonra ne yazdığına baktı. *Oblomovluk* yazmıştı.

Çabucak sildi yazdığını. Gece, Baltazar'ın^[39] ziyafetinde duvarlarına ateşle yazılan yazı gibi rüyasına girmişti bu söz.

Zahar postaneden döndü. Oblomov'u yatakta değil de ayakta görünce donuk donuk baktı efendisinin yüzüne. Onun bu şaşkın, anlamsız bakışında da "Oblomovluk!" vardı.

Şöyle geçirdi içinden İlya İlyiç: "Tek sözcük, ama nasıl bir sözcük!.. Zehir gibi!.."

Zahar her zaman olduğu gibi, tarağı, fırçayı, havluyu aldı, saçlarını taramak için İlya İlyiç'in yanına geldi.

Oblomov öfkeyle, "Defol!" dedi. Ve vurup fırçayı düşürdü Zahar'ın elinden.

Arkasından, Zahar elindeki tarağı da yere düşürdü.

"Tekrar yatacak mısınız?" diye sordu. "Yatağınızı toplayacaktım da..."

"Mürekkeple kağıt getir bana," dedi Oblomov.

Hala "Ya şimdi ya da hiçbir zaman!" sözünü düşünüyordu.

Aklının ve iradesinin bu umutsuz çağrısına kulak verirken hala içinde kalan irade gücünü ölçüp biçiyor, kalan bu bir parça gücünü ne yapacağını, nereye harcayacağını düşünüyordu.

Bir süre düşündükten sonra köşeden bir kitap aldı eline. On yıldır yazmadığı, okumadığı, düşünmediği her şeyi bir saat içinde okumayı, yazmayı, düşünmeyi istiyordu.

Ne yapmalıydı şimdi? İlerlemeli miydi, yoksa olduğu yerde mi kalmalıydı? Bu Oblomovluk sorunu onun için Hamlet'in sorunundan daha derindi. İleri gitmek demek bu geniş ropdöşambrını bir anda yalnızca sırtından değil, ruhundan, beyninden de çıkarıp atmak; onunla birlikte bu tozları, duvarlardaki örümcek ağlarını bir daha görmemek üzere silmek demektir!

tik adımı nasıl atacaktı? Nereden başlayacaktı? "Bilmiyorum, yapamıyorum... Hayır... kendimi

aldatıyorum, biliyorum ve... Evet, Ştoltz burada, ne yapmam gerektiğini söyler bana o!”

“Ne söyleyecek bana? ‘Bir hafta içinde güvenilir birini bul kendine, gereken emirleri verip köye gönder,’ diyecektir. ‘Oblomovka’yı hazineye ipotek et, bir parça toprak satın al, yapıların planlarını gönder, bu daireden çık, pasaport alıp altı aylığına yurtdışına git, orada göbeğini erit, bir zamanlar birlikte hayalini kurduğumuz gibi temiz hava al, ropdöşambrsız, Zahar’sız, Tarantsev’siz yaşa orada, çoraplarını kendin giy, çizmelerini kendin çıkar, yalnızca geceleri uyu; trenlerle, vapurlarla herkesin gittiği yerlere git, sonra... Sonra dönüp Oblomovka’ya git, oraya yerleş, ekip biçmeyi, köylülerin neden yoksul veya zengin olduklarını öğren; tarlalarda dolaş, arabana binip soylular başkanı seçimine, atölyeye, değirmenlere, iskeleye git. Bir yandan da gazete, kitap oku, İngilizlerin Doğu’ya neden bir gemi gönderdiklerini düşün...’

İşte bunları söyleyecektir Ştoltz! İleri gitmek demektir bu... Ve bir ömür böyle yaşamak! Elveda, hayatımın şiir dolu ülküsü! Hayat değil bu, demir döküm atölyesi... Her an ateşler içindesin! Çatırtı patırtı, sıcak, gürültü... Ne zaman hayatını yaşayacaksın? Olduğum yerde oturup kalmak daha iyi olmaz mı acaba?

Olduğum yerde kalmak ise, gömleğimi tersyüz edip giymek, Zahar’ın sobanın üstündeki yerinden atlamasını dinlemek, Tarantsev’le yemek yemek, giderek daha az düşünmek, *Afrika Gezisi*’ni sonuna kadar okumamak, Tarantsev’in ahababı kadının evinde sakın sakın ihtiyarlamak olacak...”

“Ya şimdi, ya da hiçbir zaman!” “Olmak ya da olmamak!” Oblomov koltuktan kalkmak istemiş, ama ilk anda terliğini ayağına geçiremeyince tekrar oturmuştu.

İki hafta sonra Ştoltz, Oblomov’dan doğrudan Paris’e geleceği sözünü alıp İngiltere’ye gitti. İlya İlyiç’in pasaportu hazır, yolculuk giysileri bile ısmarlamıştı kendine, bir şapka da almıştı. Böylece ilerleme başlamıştı.

Zahar son derece mantıklı bir tavırla efendisinin kendine bir çift yeni çizme almasının, eskilerinin altına da pençe yaptırmasının yeteceğini anlattı. Oblomov bir yol battaniyesi, bir yün fanila satın aldı. Bir valizle, yiyecekler için bir çanta almak istiyordu, ama beş on kişi yurtdışına yiyecek götürmenin yasak olduğunu söyleyince vazgeçmişti.

Zahar kan ter içinde dükkandan dükkana koşturup duruyor, bu arada para üstlerinden cebe de hayli ufaklık indiriyor, ama gene de Andrey İvanoviç’e, seyahate çıkanlara verip veriştirmekten geri kalmıyordu. Dükkanlarda tezgahçılara dert yanıyordu:

“Tek başına ne yapacak oralarda adamcağız? Dediklerine göre, oralarda efendilere hep kızlar hizmet ediyormuş. Çizme çıkarmak bir kızın yapabileceği iş midir? Hem, efendinin çıplak ayağına çorabı nasıl geçirecek?..”

Böyle derken manalı manalı gülümsüyordu. Öyle ki, başını sallıyor, favorileri iki yana açılıyordu.

Oblomov hiç üşenmiyor, yanına neleri alacağını, evde neleri bırakacağını listesini yapıyordu. Eşyalarının Vıborg’daki bir kadın arkadaşının evine taşıtma, üç odaya koyup kapısını kilitleme, yurtdışından dönünceye kadar da göz kulak olma işini Tarantsev’e vermişti.

Oblomov’un tanıdıklarının kimi inanmayarak, kimi gülerek, kimi de telaşlı, şöyle diyordu: “Gidiyor; düşünebiliyor musunuz, ayaklandı Oblomov!”

Gelgeldim, bir ay sonra da, üç ay sonra da gitmedi Oblomov.

Yola çıkacağı günün gecesinde dudağı şişmişti.

“Sinek ısırması olacak, bu dudakla vapura binilmez,” diyordu.

Ve bir sonraki vapuru beklemeye karar verdi.

Ağustos gelmişti, Ştoltz çoktandır Paris'teydi. Sık sık öfkeli mektuplar yazıyordu Oblomov'a, ama cevap alamıyordu.

Neden? Acaba mürekkebi mi kurumuştur, ya da kağıdı mı yoktu? Belki de yazarken *kileri*, *çünkü*'leri yerli yerine koyamıyor veya “*Ya şimdi, ya da hiçbir zaman*” sözünün son sözcüğünde karar kılmış, uzanıp elleri başının altında yatıyor, Zahar da boşuna onu uyandırmaya çalışıyordu.

Hayır, hokkası mürekkep doluydu, masasının üzerinde yazdığı mektuplar, boş kağıtlar, hatta dilekçeler duruyordu. Hiç *ki* kullanmadan birkaç sayfa yazmıştı. Üslubu rahat ve akıcıydı; hatta, Ştoltz'la çalışma hayatı, seyahatler üzerine hayaller kurduğu “o günlerde” defterine şairler için ağlayarak yazdığı öykülerde, şiirlerde olduğu gibi, anlatımı yer yer güçlü ve güzeldi de.

Sabah saat yedide kalkıyor, okuyor, kitaplar götürüp getiriyordu. Yüzünde en küçük bir uyku, yorgunluk, can sıkıntısı yoktu. Renk bile gelmişti yanaklarına. Gözlerinde heyecanı veya en azından kendine güveni andıran bir parlaklık bile vardı. Ropdöşambrını giymiyordu artık: Tarantjev öteki eşyalarıyla birlikte onu da arkadaşı olan kadının evine götürmüştü.

Oblomov, üzerinde hafif bir palto, boynunda bir mendil, oturup kitap okuyor veya bir şeyler yazıyordu. Gömleğinin yakası kar gibi bembeyazdı. Evden çıkarken son derece şık bir redingot giyiyor, başına gösterişli bir şapka alıyordu... Neşesi yerindeydi, şarkı söylüyordu... Acaba neden?..

İşte, oturduğu yazlık evin (kentten birkaç verst dışarda yazlığa taşınmıştı) penceresinin önünde masada oturuyordu şimdi. Hemen yanında bir demet çiçek vardı. Çabuk çabuk bir şeyler yazıyorken arada bir başını kaldırıp ileride fidanların arasındaki patikaya bakıyor, sonra tekrar çabuk çabuk yazmayı sürdürüyordu.

Patikada yumuşak adımların kumu hışırdattığı duyuldu ansızın. Oblomov kalemi bir kenara attı, çiçek demetini kaptı, pencereden seslendi:

“Siz misiniz, Olga Sergeyevna? Hemen geliyorum, hemen!..”

Kasketini, bastonunu kaptı, koşarak çıktı avlu kapısından, pek güzel bir kadına kolunu verdi, onunla birlikte büyük çamların gölgesinde korulukta birlikte gözden kayboldular.

Zahar bir köşeden çıktı, efendisinin arkasından baktı, odasının kapısını kapayıp mutfığa gitti.

Anisya'ya, “Gitti!” dedi.

“Yemeğe gelecek mi?”

Zahar, uykulu cevap verdi:

“Kim bilir?”

Zahar eski Zahar'dı: Gene aynı kocaman favoriler, gene aynı sakal, aynı gri yelek, ceketinde gene aynı yırtık... Ama bu arada Anisya ile evlenmişti. Ya eski kadın dostuyla arası açılmış ya da bir erkeğin evli olması gerektiğine karar vermişti. Ne var ki, evlenmişti, ama atasözünün tersine, hiç değişmemişti.

Oblomov'u Olga'yla ve onun teyzesiyle Ştoltz tanıştırmıştı. Ştoltz, Oblomov'u Olga'nın teyzesinin evine ilk kez götürdüğünde evde konuklar vardı. Her zaman olduğu gibi sıkılmıştı Oblomov, rahat olamamıştı.

“Eldivenlerimi çıkarabilsem ne iyi olacak, oda çok sıcak,” diye geçiriyordu içinden. “Her şeyden ne çok uzaklaşmışım!..”

Ştoltz gidip, çay masasından uzakta, lambanın altında, koltuğun arkalıgına yaslanmış, tek başına oturan, çevresinde olup bitenle pek ilgilenmeyen Olga'nın yanına oturmuştu.

Ştoltz'un gelip yanına oturmasına sevinmişti Olga. Ne var ki, sevinçle parlamamıştı gözlerinin içi, yanakları da al al olmamıştı, ama yüzünde sakin, huzurlu bir ışık ve bir gülümseme belirmişti.

Ştoltz'un dostu olduğunu söylerdi ve kendisini her zaman güldürdüğü, sıkılmasına fırsat vermediği için severdi onu. Gelgelelim, onun yanında kendini fazla çocuk hissettiği için çekinirdi de ondan.

Kafasında bir soru veya merak doğduğunda bunu hemen sormaya cesaret edemezdi ona: Ştoltz ondan çok ilerlerde ve yükseklerdeydi. Öyle ki, olgunluk yönünden de, yaş ve zeka yönünden de Ştoltz'dan bu uzaklığı kimi zaman gururunu incitirdi.

Ştoltz da, zeka ve duygu tazeliğiyle pırıl pırıl, harika bir insan olarak içtenlikle hoşlanırdı Olga'dan. Onun gözünde Olga tatlı, büyük umutlar veren bir çocuktur.

Ama Ştoltz onunla, başka kızlarla, kadınlarla olduğundan çok daha sık ve isteyerek sohbet ederdi. Çünkü, bilinçli olmasa da, hayat yolunda son derece sade, doğal yürürdü. Huyunun iyiliği, gördüğü sağlıklı, sağlam eğitimin sonucu olarak doğal düşünceden, duygudan, iradeden hiç sapmazdı. En küçük, fark edilemeyecek kadar küçük göz, dudak, el hareketleri bile son derece doğaldı.

Genç kızın bu yolda kendine öylesine güvenle adım atışının nedeni belki de, inandığı bir “dostunun”, onunkilerle uyumlu, onunkilerden daha kendine güven dolu adımlarını zaman zaman hemen yanı başında hissetmesiydi.

Ne olursa olsun, çok az genç kızda böylesine bir sadelik, doğallık, özgür bakış, konuşma, davranış olabilir. Gözlerinde hiçbir zaman şöyle bir ifade göremezdiniz: “Şimdi biraz bükeceğim dudaklarımı, düşünceli duracağım.. Öylesi yakışıyor bana!... Bir yana bakıp ürkmüş gibi yapacağım, hafif bir çığlık atacağım, herkes yanıma koşacak... Piyanonun başına geçeceğim, ayağımın ucunu hafiften açıkta bırakacağım..”

Davranışlarında en küçük bir naz, cilve, yapmacıklık, bir art niyet yoktu! Bu nedenle, Ştoltz'dan başka pek kimse beğenmezdi onu. Dolayısıyla danslarda da, can sıkıntısını gizlemeden, çoğunlukla bir kenarda tek başına otururdu. Ayrıca, gençlerden en gözde olanlar bile, onunla ne konuşacağını bilemezdi...

Çoğu genç onun sıradan, dar kafalı, derinliği olmayan bir kız olduğunu düşünürdü. Çünkü ağzından yaşamla, aşkla ilgili derin anlamlı, duygulu sözcükler dökülmezdi; veya müzik, edebiyat üzerine, kitaplarda okuduğu ya da bir yerde duyduğu beklenmedik, çarpıcı, gözü pek, heyecanlı şeyler söylemezdi; çok az konuşurdu ve yalnızca kendi olağan düşüncelerini söylerdi. Bu yüzden, zeki, parlak gençler kaçarlardı ondan; parlak olmayanlar da tersine, onun pek zeki olduğunu düşünürler ve ona yaklaşmaktan çekinirlerdi. Yalnızca Ştoltz susmak bilmeden konuşurdu onunla ve... güldürürdü onu.

Müzik severdi Olga, ama şarkıları genelde Şoltz'a veya yatılı okuldan bir kız arkadaşına sessizce söylerdi. Şoltz'a göre de, çoğu şarkıcıdan güzel söylerdi.

Şoltz tam gelip yanına oturduğu anda, odada Olga'nın öylesine çınlayan, içten bir kahkahası duyuldu ki, onun bu kahkahasını duyan herkes nedenini bilmeden kahkahalarla gülmeye başladı.

Ama yalnızca güldürmezdi onu Şoltz: Aradan yarım saat geçmişti ki, Olga merakla dinliyordu onu ve sık sık, giderek artan büyük bir ilgiyle Oblomov'a bakıyordu. Oblomov, onun bu bakışları karşısında ne yapacağını şaşırıyordu.

Onlara huzursuz, kaçamak bakarak şöyle geçiriyordu içinden: "Benimle ilgili ne konuşuyorlar acaba?" Tam kalkıp gitmeye hazırlanıyordu ki, Olga'nın teyzesi masaya çağırdı onu, konukların her yandan bakışları altında yanına oturttu.

Oblomov dönüp çekinerek baktı Şoltz'a, yoktu Şoltz, gitmişti. Olga'ya baktı, onun aynı meraklı bakışıyla karşılaştı. Mahcup bir tavırla üstünü başını gözden geçirerek şöyle geçirdi içinden: "Hala bana bakıyor!"

Burnunda bir şey mi vardır acaba diye mendiliyle yüzünü bile silmişti; çözülmüştür belki diye kravatını yoklamıştı: Kimi zaman çözüldü çünkü... Hayır, bir terslik yok gibiydi, ama kız hala ona bakıyordu!

Bu arada uşak bir bardak çayla tepside kurabiye getirdi Oblomov'a. Utangaçlığını yenmek, rahat görünmek istiyordu, bu amaçla kurabiyeleri, kuru pastaları, peksimetleri öyle bir avuçladı ki, yanında oturan küçük bir kız çocuğu gülmeye başladı. Öteki konuklar ise avucundaki kurabiyelere, kuru pastalara, peksimetlere merakla bakıyorlardı. Oblomov, "Tanrım, o da bakıyor!" diye geçirdi içinden. "Elimdeki bu kurabiyeleri ne yapacağım şimdi?" O yana bakmadan, Olga'nın yerinden kalktığını, öteki köşeye geçtiğini gördü. Bu biraz rahatlattı onu. Yanındaki küçük kız ise gözlerini dikmiş, kurabiyeleri ne yapacak diye merakla ona bakıyordu.

Oblomov, "Hemen yemeliyim bunları", diye geçirdi içinden ve kurabiyeleri çabuk çabuk atıştırmaya başladı. Neyse ki, hemen eriyiveriyorlardı ağızda.

Geriye yalnızca iki peksimet kalmıştı; derin bir soluk alıp, rahat bir tavırla Olga'nın gittiği köşeye bakmaya karar verdi.

Olga bir büstün kaidesine yaslanmış, ona bakıyordu. Anlaşılan, önce oturduğu köşeden oraya, Oblomov'a daha rahat bakabilmek için geçmişti. Kurabiyeleri avuçlarkenki beceriksizliğini fark etmiş olmalıydı.

Yemekte Olga masanın öteki ucunda oturuyordu. Görünüşte, Oblomov'la hiç ilgilenmeden konuşuyor, yemeğini yiyordu. Ama Oblomov, acaba ona bakıyor mu umuduyla dönüp Olga'dan yana baktığında onun merak dolu, aynı zamanda son derece içten bakışıyla karşılaşıyordu.

Oblomov yemekten sonra, teyzeyle vedalaşmak için hemen onun yanına gitti. Teyze ertesi gün için yemeğe çağırdı onu, davetini Şoltz'a da iletmesini rica etti. İlya İlyiç öne eğilerek saygılarını belirtti ve bakışını önünden kaldırmadan salonu bir baştan bir başa yürüdü. İşte, paravanın arkasındaki piyano şuradaydı, hemen sonra da kapı... Dönüp baktı... Olga piyanonun başında oturmuş, büyük bir merakla ona bakıyordu. Kız gülümsüyor gibi de gelmişti ona...

"Sanırım, Andrey dün gömleğimi ters giydiğimi, ayaklarımda iki değişik çorabın olduğunu

anlatmıştır ona!” diye geçirdi içinden ve evine gitti. Bu düşüncesi için de, (daha çok da) yemek davetine, bu daveti kabul ettiğini gösterir biçimde öne eğilerek karşılık verdiği için de canı çok sikkindi.

Olga'nın ısrarlı bakışı çıkmıyordu Oblomov'un aklından. Yatağına sırtüstü boylu boyunca ne kadar uzanıyorduydu; ne kadar tembel, rahat tavırlar takınıyorduydu, bir yararı olmuyordu... Bir türlü uyuyamıyordu.

Uzun gömleğinden nefret ediyordu. Zahar ise hem aptaldı hem çekilmez; tozu, örümcekleri görmeye dayanamıyordu.

Zahar'a, yoksul ressamı koruyan birinin ona zorla sattığı kötü birkaç tabloyu odadan çıkarmasını söyledi. Uzun süredir inik duran pencerenin storunu kendi kaldırdı, Anisya'yı çağırıp camları silmesini söyledi, bir örümcek ağını attı; sonra yatağına yan uzanıp Olga'yı düşünmeye başladı.

Önce onun yalnızca dış görünüşünü düşünüyordu, yüzünü hayalinde canlandırıyor.

Aslında pek güzel sayılmazdı Olga, yani yüzü beyaz değildi; yanaklarında, dudaklarında göz alıcı bir pembelik yoktu, gözleri duygusal bir ateşle alev alev yanmıyordu. Dudakları mercan, dişleri inci, elleri beş yaşında bir bebeğinki gibi incecik, parmakları salkım salkım üzüm değildi.

Ne var ki, bir heykel olsaydı, ahengin ve zarafetin heykeli olurdu... Biraz uzun boyuyla başının büyüklüğü, yüzünün ölçüleriyle yuvarlaklığı, omuzları, bedeni uyum içindeydi.

Onunla karşılaşan biri (o anda çok dalgın bile olsa) böylesine zarif, nefis bir yaratık karşısında duralayıp bakmadan geçemezdi.

Burnu çok hafif kalkıktı; dudakları ince, çoğu zaman (sürekli bir şeyler düşündüğünün işareti olarak) kapalıydı. Grimavi gözlerinin hiçbir şeyi kaçırmayan, her zaman canlı, keskin bakışlarında da aynı düşünce vardı. Kaşları gözlerine özel bir güzellik veriyordu: Yay gibi değillerdi, gözlerini iki yandan iplik gibi de sarmıyorlardı... hayır, neredeyse düz, kalın, kumral, pek simetrik olmayan iki çizgi gibiydiler. Çizgilerden biri ötekinden hafif yukarıdaydı ve bu yüzden, onun altında (sanki orada bir düşünce olduğunu belli eden) küçük bir kırışık oluşmuştu.

Olga, mağrur ve zarif boynunun üzerinde öylesine soylu duran başını biraz öne eğerek, bütün bedeniyle uyumlu hareket ederek, neredeyse sesi duyulamayacak kadar yumuşak adımlar atarak yürüyordu...

Düşünüyordu Oblomov: “Dün neden öyle ısrarlı bakıyordu bana? Andrey gömleğimden, çoraplarımdan ona söz etmediğine yeminler etti. Yalnızca aramızdaki dostluğu, birlikte büyüdüğümüzü, aynı okulda okuduğumuzu anlatmış, hep iyi şeyler söylemiş. Bu arada benim ne kadar mutsuz bir insan olduğumdan, yalnızlıktan, hareketsizlikten hayatımın giderek sönmekte olduğundan falan söz etmiş...”

Düşünmeyi sürdürüyordu Oblomov: “Gülümseyecek ne var bunda? O kızda kalp diye bir şey varsa, bunları duyunca donup kalması, üzüntüsünden içinin sızlaması gerekirdi, oysa o... Neyse canım, boş ver o kızı şimdi! Artık düşünmeyeceğim onu! Yalnız, bugün yemeğe giderim, bir daha ayak basmam evlerine...”

Günler geçiyordu: Oblomov, değil Olga'nın teyzesinin evine ayağını basmamak, iki ayağıyla da, eli koluyla da, kafasıyla da her gün oradaydı.

Güzel bir sabah Tarantjev, Oblomov'un bütün eşyasını taşıdı Vıborg'daki kadın arkadaşının evine. Bu arada Oblomov üç gününü, daha önce hiç yaşamadığı gibi geçirdi: Yataksız, divansız kalmış, yemekleri Olga'nın teyzesinin evinde yemişti. O arada, teyzenin yazlığının karşısında boş bir yazlık evin olduğunu öğrenmişler, Oblomov da içini görmeden evi kiralamıştı ve şimdi o evde kalıyordu. Sabahtan akşama kadar Olga'yla beraberdiler. Birlikte kitap okuyorlar, gölde, dağlarda birlikte dolaşıyorlardı... Çiçekler gönderiyordu Olga'ya.. Evet, o, Oblomov yapıyordu bütün bunları...

Neler olmuyor ki şu dünyada! Peki nasıl olmuştu bu? Şöyle:

Ertesi gün Şoltz'la birlikte Olga'nın teyzesinin yemeğindeydiler. Oblomov bir gün önce olduğu gibi gene ecel terleri döküyordu: Olga'nın bakışları altında yemeğini yemeye çalışıyor, konuşuyor ve Olga'nın güneş gibi bakışının üzerinde olduğunu, kendisini yaktığını, huzursuz ettiğini, sinirlerini titrettiğini, kanını kaydattığını hissediyor, bunu biliyordu. Genç kızın bu sessiz, ısrarlı bakışından ancak balkonda, puro içerken duman arkasında bir an için saklanabiliyordu.

Sağına soluna bakınarak şöyle geçiriyordu içinden: "Nedir bu böyle? Düpedüz, işkence onun bu yaptığı! Alay mı ediyor benimle, nedir? Benden başka kimseye öyle bakmıyor, bakamıyor... Çok yumuşak gördü beni galiba... evet, öyle..." Kararını verdi: "Gidip konuşacağım kendisiyle... Bakışlarıyla ruhumu nasıl sıktığını söyleyeceğim ona."

Tam o anda Olga balkona çıktı. Oblomov bir sandalye çekti ona ve Olga yanına oturdu.

"Gerçekten, çok mu sıkılıyorsunuz?" diye sordu Olga.

"Evet," dedi Oblomov. "Ama çok değil... İlgilendiğim bazı şeyler var."

"Andrey Ivanoviç bir plan hazırlamakta olduğunuzu söyledi, doğru mu bu?"

"Evet, doğru. Köyüme yerleşmeyi düşünüyorum, bunun hazırlıklarıyla meşgulüm."

"Peki, yurtdışına gitmeyecek misiniz?"

"Evet... kesinlikle... Andrey Ivanoviç işlerini bitirir bitirmez..."

"Gideceğiniz için mutlu musunuz?"

"Evet, hem de çok..."

Oblomov dönüp baktı: Bir gülümseme dolaşıyordu Olga'nın yüzünde, kah gözlerinin içini ıslık ıslık yapıyordu kah yanaklarına dağılıyordu gülümsemesi... ama dudakları her zaman olduğu gibi sıkıca kapalıydı.

"Yalnız... Biraz tembelim de..." diye ekledi Oblomov. "Ama..."

Açıkça yalan söylemeye cesaret edememişti. Bir yandan da, Olga'nın böylesine kolay, neredeyse bir şey söylemeden ona tembel olduğunu itiraf ettirmesine canı sıkılmıştı. "Kim oluyor bu kız?" diye geçirdi içinden. "Ne o, korkuyor muyum yoksa ondan?"

Olga belli belirsiz kurnaz bir tavırla itiraz etti:

"Hayır, tembel olamazsınız! Olabilir mi öyle bir şey? Tembel bir erkek, inanmam ben buna..."

"İnanmayacak ne var bunda?" diye geçirdi içinden Oblomov. "Son derece olağan bir şey..."

Sonra şöyle dedi:

“Hep evde oturduğum için Andrey de düşünüyor ki ben...” “Sanırım çok okuyor, yazıyorsunuzdur?” dedi Olga. “Şeyi okudunuz mu?..”

Olga gözlerini dikmiş, Oblomov’un yüzüne bakıyordu. Oblomov, Olga’nın onu sınava çekmekte olduğu korkusuyla birden şöyle dedi: “Hayır, okumadım!”

Gülerek sordu Olga:

“Neyi okumadınız?”

Oblomov da güldü.

“Bir romanı okuyup okumadığımı soracağınızı sandım,” dedi. “Roman okumam da...”

“Yanıldınız: Bir seyahat kitabını soracaktım size...”

Oblomov dikkatle baktı Olga’ya. Bütün yüzü gülüyordu, dudakları ise... Şöyle geçirdi içinden Oblomov: “Vay! Evet, bu kız... Ona karşı dikkatli olmalıyım...”

Olga merakla sordu:

“Peki, neler okuyorsunuz?”

“Seyahat kitaplarını severim...”

Olga sesini alçaltıp kurnaz bir tavırla, “Afrika’ya seyahat kitaplarını mı?” diye sordu.

Kıpkırmızı oldu Oblomov’un yüzü. Olga’nın bu soruyu boşuna sormadığını, onun hangi kitabı okuduğunu bilmekten başka, nasıl okuduğunu da bildiğini anlamıştı.

Olga, onu zor durumdan kurtarmak için, “Müzikle ilgileniyor musunuz?” dedi.

O anda Ştoltz geldi yanlarına.

“İly!” dedi. “Senin müziği çok sevdiğini, söyledim Olga Sergejevna’ya. Onun bir şeyler söylemesini, özellikle de *Casta diva*’yı... söylemesini çok istediğini de söyledim.”

“Neden yalan söylüyorsun?” diye karşılık verdi Oblomov. “Hiç de o kadar sevmem ben müziği...”

Ştoltz kesti Oblomov’un sözünü:

“Nasıl? Gücendi! Efendi biri olarak tanıtmaya çalışıyorum kendisini, hemen yalanlıyor beni!”

“Bir müzik sever olarak bilinmek istemiyorum, hepsi o kadar! Hem tehlikeli hem de zor bir şey bu!”

“Daha çok ne tür müzikten hoşlanıyorsunuz?” diye sordu Olga. “Buna cevap verebilmem çok güç... Her tür müzikten hoşlanırım! Bazen, kısık sesli bir laternacının belleğimin bir köşesinde kalmış ezgisini severek dinlerim, bazen de bir operanın yarısında çıkarım; bazen Meyerber içimde bir şeyleri kıpırdatır, hatta bazen mavnacıların şarkıları.. O andaki ruhsal durumuma bağlı! Bazen Mozart’ı dinlerken bile kulaklarımı kapamak gelir içimden...” “Demek gerçek bir müzik seversiniz siz.”

Ştoltz söze karıştı:

“Bir şeyler söyleyiverin Olga Sergejevna!”

Olga, Oblomov'dan yana dönüp, "Mösyö Oblomov kulaklarını tı kayabileceksen bu nasıl olacak?" dedi.

Oblomov karşılık verdi:

"Burada size bir iltifatta bulunmam gerekiyor. Ama bilmiyorum, bunu yapabilecek olsaydım, cesaret edebilir miydiniz?"

"Neden cesaret edemezsiniz?"

Oblomov saf bir tavırla, "Ya iyi söyleyemezseniz!" dedi. "O zaman mahcup olurum..."

"Dün peksimetlerle olduğu gibi mi?" dedi Olga. Birden ağzından kaçmıştı bu. Yüzü kıpkırmızı oldu. Bunu söylememiş olmak için neler vermezdi... Hemen arkasından ekledi:

"Affedersiniz... Saçmaladım!"

Oblomov'un hiç beklemediği bir şeydi bu. Ne cevap vereceğini bilemedi.

"Çok acımasızsınız!" diye mırıldandı.

"Hayır, yalnızca küçük bir öç alma... Hem, inanın ağzımdan kaçtı... Bana iltifat etmemenizin intikamıydı..."

"Ama şarkınızı dinledikten sonra edeceğim belki..."

"Şarkı söylememi gerçekten istiyor musunuz?" diye sordu Olga. Oblomov, Ştoltz'u göstererek, "Hayır, bunu o istiyor," dedi.

"Ya siz?"

Hayır anlamında salladı başını Oblomov.

"Bilmediğim bir şeyi isteyemem ben."

Ştoltz, "Çok kabasın İlya!" dedi. "Evde sürekli yatmanın sonu budur işte, ayrıca çoraplarını da..."

Oblomov heyecanla kesti Ştoltz'un sözünü:

"İnsaf yani Andrey, hiç de zor değil benim için şöyle demek: 'Ah! Çok sevindir, çok mutlu olurum, elbette harika şarkı söylüyorsunuzdur...' " Olga'ya dönüp sürdürdü konuşmasını:

"'Beni mutlu edersiniz efendim...' falan filan işte... Yani bu mu gerekli olan?"

"Hiç değilse, söylememi isteyebilirdiniz... En azından, merakınızdan."

"Buna hakkım yok, bir aktris değilsiniz çünkü..."

Olga, Ştoltz'a döndü.

"Öyleyse ben de yalnızca size söylerim."

"İlya, iltifatını hazırla."

Bu arada akşam olmuştu. Lambanın ışığı sarmaşıkların arasından ay ışığı gibi süzülüyordu. Karanlık Olga'nın yüzünün ve bedeninin hatlarını, üzerine bir tül örtmüş gibi saklıyordu. Yüzü gölgedeydi. Yalnızca, yumuşak, ama güçlü, titrek, duygulu sesi duyuluyordu.

Ştoltz'un isteğiyle, bazıları belirsiz bir mutluluk umudu hissettiren, bazılarıysa acı dolu birçok arya,

romans söyledi. Olga'nın sesinde ise gizli bir hüznün vardı sanki.

Bu sözcükler, bu ezgi, Olga'nın bu güçlü, billur gibi genç kız sesi insanın yüreğine işliyor, sınırlarını titretiyor, gözlerini çakmak çakmak ediyor, yaşartıyordu. O anda ölmek, bu seslerle bir daha uyanmamak istiyor, ama hemen sonra kalbi gene yaşamak tutkusuyla çarpmaya başlıyordu.

Oblomov kızarıp bozarıyor, kendinden geçiyor, gözyaşlarını güçlkle tutuyor, sevinç çılgınlıkları atmamak için ise kendini daha da güç tutuyordu. Daha önce hiç böyle enerji dolu, böyle güçlü hissetmemişti kendini. Bir kahramanlık yapması için ruhunun derinliklerindeki her şey sanki coşmuştu da onları dışa vurmak istiyordu... O anda arabaya binip sınıra gitmesi gerekse bile, yurtdışına seyahate çıkabilirdi.

Olga en sonunda *Casta diva*'yı söyledi: İçindeki coşku, kafasının içinde yıldırımlar gibi çakan düşünceler, bedeninin her yanına iğneler gibi batan titreme... Bütün bunlar bitirmişti Oblomov'u, kolunu kıpırdatacak gücü yoktu.

Olga şarkı söylemeyi bitirdikten sonra birden Ştoltz'a dönüp sordu:

“Nasılım bugün?”

“Oblomov'a sorun,” dedi Ştoltz. “Bakalım o ne diyecek?”

Kendini tutamadı Oblomov:

“Ah!” diye çıktı ağzından. Birden Olga'nın elini tutmuştu, ama hemen bıraktı. Yaptığından çok mahcup olmuştu. Ekledi, “Affedersiniz...”

Ştoltz, “Duydunuz mu?” dedi. “Açıkça söyle İlya: Ne zamandan beri böyle bir şey yapmadın?..”

Olga gülümseyerek, (ama bu gülümsemesi çok yumuşak, içtendi) kesti Ştoltz'un sözünü:

“Bu sabah penceresinin önünden kısık sesli bir laternacı geçmişse, belki bu sabahtan beri...”

Oblomov, sitem dolu bakışlarla baktı Olga'ya.

Ştoltz, “Bu aralar pencerelerinin storları iniktir, dışarıda ne olup bittiği duyulmaz,” dedi.

Oblomov bu kez sitemli Ştoltz'a baktı.

Ştoltz Olga'nın elini tuttu...

“Bilmem nedendir Olga Sergejevna, bugün, hiçbir zaman söylemediğiniz kadar içten söylediniz...” dedi. Olga'nın her parmağını tek tek öperek şöyle ekledi, “İşte bu da benim iltifatım...”

Ştoltz gitmek için ayağa kalktı. Oblomov da Olga da durdurmak istediler onu.

“Bir işim var benim,” dedi Ştoltz. “Sen buradan eve gidip yatarsın... Ama daha erken...”

Oblomov yalvarır gibi, “Andrey! Andrey!” dedi. “Hayır, kalamam, ben de çıkıyorum!”

O da çıktı. Bütün gece hiç uyumadı. Odanın içinde kederli, düşünceli, dolaşıp durdu. Ortalık aydınlanırken çıktı evden, Neva Nehri boyunca, sokaklarda, Tanrı bilir neler hissederek, düşünerek uzun süre yürüdü.

Üç gün sonra gene Olga'nın teyzesinin evindeydi. Öteki konuklar masalara dağılmış, kağıt oynuyorlarken Oblomov, Olga'yla piyanonun başındaydı. Teyzenin başı ağrıdığı için odasına

çekilmiş, ispirto kokluyordu.

Olga sordu Oblomov'a:

“İster misiniz, Andrey İvanoviç'in bana Odesa'dan getirdiği resimleri göstereyim size? Görmediniz onları, değil mi?”

Oblomov, “Ev sahibesi olarak beni oyalamak zorunda olduğunuzu düşünüyorsunuz sanırım?” dedi. “Hiç gerek yok buna!” “Neden gerek yokmuş? Canınızın sıkılmaması, kendinizi burada kendi evinizdeymişsiniz gibi rahat, serbest hissetmeniz için yapıyorum bunu, yoksa eve gidip... yatarsınız.”

Oblomov, Olga'nın her hareketini elinde olmadan hazla seyrederken şöyle geçirdi içinden: “Çok acımasız, alaycı bir kız bu!” “Rahat, serbest olmamı, sıkılmamamı mı istiyorsunuz?” diye sordu.

“Evet,” dedi Olga.

Gene her zaman olduğu gibi baktı Oblomov'un yüzüne. Ama bakışında şimdi çok daha anlamlı bir merak ve içtenlik vardı.

“Bunun için özellikle, birkaç gün önce ve şimdi olduğu gibi bakmamanız gerekir bana...”

Olga'nın bakışındaki merak bir kat daha arttı.

“İşte özellikle bu bakışınız rahatsız ediyor beni... Şapkam nerede benim?..”

Olga yumuşak bir sesle, “Neden rahatsız oluyorsunuz?” diye sordu.

Bakışındaki merak o anda kaybolmuştu. İçten ve tatlı bakıyordu şimdi.

“Bilmiyorum,” dedi Oblomov. “Sanki bu bakışınızla içimden, başkalarının (özellikle de sizin), bilmesini istemediğim şeyleri çıkarıp alıyormuşsunuz gibi geliyor bana...”

“Neden öyle düşünüyorsunuz? Andrey İvanoviç'in dostusunuz, o da benim dostum, dolayısıyla...”

Oblomov Olga'nın sözünün sonunu getirdi:

“Dolayısıyla, Andrey İvanoviç'in benimle ilgili bildiklerini sizin de bilmenize gerek yok.”

“Gerek yok, tamam, ama bilebilirim de.”

“Dostumun açık yürekliliği yüzünden... Yani hatası!..”

“Yoksa gizlediğiniz birtakım sırlarınız mı var sizin?” diye sordu Olga. Gülerek öte yana dönüp ekledi: “Belki birçok suçunuz vardır?”

Oblomov derin bir soluk aldıktan sonra karşılık verdi:

“Belki...”

Olga alçak sesle, ürkek, “Evet,” dedi. “Ayağına değişik çoraplar giymek büyük suçtur.”

Oblomov şapkasını aldı.

“Yapamam!” dedi. “Bir de rahat olmamı istiyorsunuz benden! Andrey'i sevmeyeceğim artık... Bunu da söyledi mi size?”

“Bugün, bunu söyleyerek çok güldürdü beni,” dedi Olga. “Hep güldürür beni zaten. Bağışlayın, bir daha olmayacak, olmayacak, artık öyle bakmayacağım da size.” Yüzüne kurnaz, ciddi bir ifade

takımı ekledi:

“Önce, bir daha öyle bakmayacağım artık size, yani rahatsızsınız, serbestsiniz artık, değil mi? Sıkılmamanız için başka ne yapmam gerekiyor?”

Oblomov doğrudan Olga'nın içtenlik okunan gri-mavi gözlerinin içine bakıyordu. Olga, “Ama şimdi siz öyle tuhaf bakıyorsunuz bana,” dedi.

Gerçekten de, Oblomov ona gözleriyle değil de düşüncesiyle, bütün iradesiyle bakıyor gibiydi. Ürkek bakışlarla bakarken şöyle geçiriyordu içinden: “Aman Tanrım, bu ne güzellik! Böyle bir güzellik var mı dünyada! Yüzünün bu beyazlığı, dibi görünmeyen bir uçurum gibi derin, ama aynı zamanda ruh güzelliğini yansıtan ışıltı ışıltı bu gözler! Dudaklardaki, kitap gibi okunabilecek bu gülümseme; gülümsemenin arkasındaki bu dişler... ve omuzlarının üzerinde öylesine zarif duran, bir çiçek gibi kıpırdayan, nefis kokan bu baş...”

Düşünmeyi sürdürüyordu Oblomov: “Evet, bir şeyler geçiyor bana ondan, içime doluyor... Şu anda kalbimde bir şey kaynıyor sanki, hızlı çarpmaya başladı... Şimdiye kadar hissetmediğim bir şeyler hissediyor gibiyim... Tanrım, bu kızın yüzüne bakmak ne büyük bir mutluluk! Soluk almakta bile zorlanıyorum!”

Bu düşünceler dönüp duruyorlardı kafasının içinde. Gözlerini ayıramıyordu Olga'dan; uçsuz bucaksız uzaklara, dipsiz bir uçuruma bakarken dalıp gitmiş biri gibi hazla bakıyordu onun yüzüne.

Olga başını mahcup bir tavırla öte yana çevirerek (ama merakını yenememiş, bakışını Oblomov'un yüzünden ayıramamıştı) şöyle dedi:

“Yeter ama Mösyö Oblomov, şimdi de siz öyle bakıyorsunuz bana!”

Oblomov duymamıştı bile onun dediğini.

Gerçekten de, gözlerini kırpmadan bakıyordu Olga'nın yüzüne, ama ne dediğini duymuyordu, içinde nelerin olup bittiğini anlamaya çalışıyordu. Kafasının içini yokluyordu, orada da bir şeyler dalgalanıyor, dönüp duruyordu. Düşüncelerini yakalayamıyordu bir türlü. Bir sürü kuş ürküp havalanmıştı sanki oradan, göğsünün sol yanında kalbinde de bir sızı var gibiydi.

Olga, “Öyle tuhaf bakmayın bana,” dedi. “Ben de rahatsız oluyorum... Galiba siz de benim ruhumdan bir şeyleri çıkarıp almak istiyorsunuz...”

Oblomov, “Ne alabilirim ben sizin ruhunuzdan?” dedi.

“Benim de yapmaya çalıştığım, bitmemiş *planlarım* var,” dedi.

Oblomov, Olga'nın bu iması üzerine, kendi bitmemiş planını hatırladı.

“Çok tuhaf!” dedi. “Çok acımasızsınız, ama bakışınız çok içten. Kadınlara güvenmemek gerektiğini boşuna söylemiyorlar. Dilleriyle bile bile yalan söylerler; ama bakışları, gülümsemeleri, yanaklarındaki kızarıklık, hatta düşüp bayılmaları gerçeği söyler...”

Olga bu duygulanmanın daha ileri gitmesini istemedi, usulca aldı Oblomov'un elinden şapkasını ve bir sandalyeye oturdu.

“Artık yapmayacağım, yapmayacağım!” dedi. “Ah, bağışlayın, gene ağızımdan kaçtı! Ama inanın, alay etmek istemiyorum sizinle!”

Neredeyse şarkı söyler gibi söylemişti bunu ve bu cümlesi onu daha da duygulandırmıştı.

Oblomov biraz sakinleşti. Sitemli bir tavırla, “Hep şu Andrey!..” dedi.

“Peki, söyler misiniz, canınızın sıkılmaması için başka ne yapmalıyım?” diye sordu Olga.

“Şarkı söyleyin!”

Olga, sevinçle kesti Oblomov’un sözünü:

“İşte, beklediğim iltifat buydu!” Heyecanla sürdürdü konuşmasını: “Biliyor musunuz, o gün benim şarkı söylememden sonra öyle ‘ah’ çekmeseydiniz gece uyuyamazdım belki, belki ağlardım bile...”

Oblomov şaşkınlıkla sordu:

“Neden?”

Olga bir an düşündükten sonra karşılık verdi:

“Bilmiyorum.”

“Gururunuz çok düşkünsünüz, ondandır.”

Olga bir elinin parmaklarını tuşların üzerinde dolaştırarak, dalgın, karşılık verdi:

“Haklısınız, belki de ondandır. Ama herkes gururuna düşkündür, çoğu insan öyledir. Andrey İvanoviç insanın iradesini harekete geçirenin gururu olduğunu söyler. Belki o sizde yoktur da, o yüzden böyle...”

Sözünün sonunu getirmedi Olga.

“Ne yoktur bende?” diye sordu Oblomov.

Olga ne cevap vereceğini bilemedi.

“Hayır, sözün gelişi...” dedi. Sonra ekledi: “Yalnızca, beni güldürmesi değildir Andrey İvanoviç’i sevmemin nedeni, kimi zaman sözleriyle ağlatır da beni; beni sevmesi de değil, sanırım, şey için... Beni herkesin sevdiğinden daha çok sevdiği için severim onu; gurur neler yaptırıyor insana, görüyorsunuz!”

“Andrey’i seviyor musunuz?” diye sordu Oblomov.

Soru dolu, gergin bakışını Olga’nın gözlerinin içine dikmişti.

Olga ciddi bir tavırla cevap verdi:

“Evet, elbette, o beni başkalarının sevdiğinden daha çok seviyorsa, ben de onu severim.”

Oblomov bir şey söylemeden bakıyordu Olga’nın yüzüne. Olga sade, sessiz bir bakışla karşılık verdi ona.

“O, Anna Vasilyevna’yı da seviyor, Zina’yı da, Mihaylovna’yı da, ama beni sevdiği kadar değil. Onlarla iki saat oturup sohbet etmiyor, güldürmüyor onları ve içini açmıyor onlara. İşlerden söz eder onlara, tiyatrodan, çeşitli olaylardan falan... Ama benimle kız kardeşiymişim gibi konuşur...” Hemen ekledi arkasından:

“Hayır, kızımıymışım gibi... Hatta, bir şeyi hemen anlayamazsam veya onu dinlemezsem, dediğini

kabul etmezsem azarlar beni. Ama onları azarlamaz. Ben de galiba bunun için daha çok seviyorum onu.” Bir an düşündükten sonra dalgın, ekledi:

“Gurur! Ama şarkı söylememle ne ilgisi var bunun, anlayamadım! Şarkı söylememle ilgili şimdiye kadar hep çok iyi şeyler söylediler bana. Oysa siz dinlemek bile istemediniz beni. Neredeyse zorla dinlemek zorunda bıraktılar sizi. Ve dinledikten sonra bir şey söylemeden gitmiş olsaydınız, yüzünüzde bir şey fark etmeseydim.. Sanırım hasta olurdum..” Kararlı bir tavırla bitirdi sözünü: “Evet, gurur dedikleri bu olsa gerek!”

“Gerçekten, bir şey mi fark ettiniz yüzümde?” dedi Oblomov. “Gözyaşı... Gerçi saklamaya çalıştınız gözyaşınızı, ama ben fark ettim. Erkeklerle yakışmayan bir şey bu, duygulanmaktan utanmak.. Bu da bir çeşit gururdur, ama sahtesi... Bazen zekalarından utansalar daha iyi ederler. Sık sık yanırlıyorlar çünkü. Duygusalıktan Andrey İvanoviç de utanır. Söyledim bunu kendisine, kabul etti... Ya siz nasılsınız bu konuda?”

Oblomov, “Size bakarken neyi kabul etmez insan!” dedi.

“Bir iltifat daha! Hem de ne...”

Olga kullanacağı sözcüğü bulamadı. Oblomov, onun yüzüne bakmayı sürdürerek yardım etti ona:

“...bayağı!”

Olga gülümseyerek onayladı onu.

Oblomov konuşmasını sürdürdü:

“İşte bundan korktuğum için şarkı söylemenizi istemedim.. Şarkı söylediğini ilk kez dinlediği birine ne der insan? Öyle ya, bir şey söylemesi gerekir. Aynı anda hem zeki hem içten olmak kolay değildir. Özellikle o günkü gibi duygulu bir anda...”

“Ama doğrusu, o akşam uzun zamandır, hatta hiçbir zaman söyleyemediğim kadar güzel söyledim.. Bir daha şarkı söylememi istemeyin benden, bir daha o kadar güzel söyleyemem. Ama durun, bir şarkı daha söyleyeyim size...”

Birden kıpkırmızı oldu Olga'nın yüzü, gözleri parladı, sandalyeye oturdu, tuşlara birkaç kez hızlı vurduktan sonra söylemeye başladı. Tanrım, neler vardı bu şarkıda! Umutlar, belirgin olmayan bir fırtına korkusu, fırtınanın kendisi, mutluluk çılgınlıkları... hepsi vardı bu şarkıda, bu seste. Olga, arada Oblomov'un yüzüne bakarak içinden “Yeter mi? Durun, bir tane daha söyleyeceğim” diye geçirerek tekrar yeni bir şarkıya daha başlayarak uzun süre şarkı söyledi. Heyecandan yanakları, kulakları kıpkırmızıydı. Taptaze yüzünde arada bir içten yıldırımlar çakıyor, uzak gelecekte yaşayacağı mutlu günleri şimdiden hissediyormuş gibi, olgun bir tutkunun ışığı beliriyor, sonra bu ışık bir anda sönüyor, ses tekrar canlı, berrak yükseliyordu. Aynı canlılık Oblomov'da da vardı. Bu duyguyu yalnızca bir saat, iki saat değil, uzun yıllar yaşayacağını hissediyordu.. ikisinin içinde de dışarıdan belli olmayan bir ateş, bir titreme vardı. İkisinin gözü de aynı duygunun neden olduğu yaşlarla dolu doluydu. Bunlar besbelli, bir gün Olga'nın genç ruhunda kendini gösterecek tutkunun belirtileriydi ve zamanın etkisiyle şimdilik hafif imalarla, yaşamın yatıştırıcı gücünün çıkışlarıyla geçiştiriliyordu.

Olga uzun bir finale bitirdi şarkısını, sesi bu final içinde kayboldu. Birden sustu Olga, ellerini dizlerinin üzerine koydu; heyecanlı, duygulu bakışını Oblomov'a doğrulttu. Ne mi yaptı Oblomov? İlyan ruhunun derinliklerinden taşan bir mutluluk şafağının ışıltısı vardı yüzünde. Yaşlı gözlerle

Olga'nın yüzüne bakıyordu. Dayanamadı, bu kez o tuttu Olga'nın elini.

“Neyiniz var?” diye sordu Olga. “Yüzünüz çok değişti! Ne oldu?”

Aslında Oblomov'un yüzünün neden öyle olduğunu biliyordu. Gücünün bu etkisiyle, mütevazı da olsa için için gurur ve sevinç duyuyordu. Gülümseyerek, aynada yüzünü gösterdi Oblomov'a.

“Aynada bakın kendinize... Gözleriniz çakmak çakmak... Aman Tanrım, ağlıyorsunuz! Müziği çok derinden hissediyorsunuz!”

Oblomov alçak sesle, “Hayır,” dedi, “hissettiğim müzik değil... ama... aşk!”

Olga birden bıraktı Oblomov'un elini. Yüzü değişmişti. Bakışı Oblomov'un onun yüzüne diktiği bakışıyla karşılaştı: Sabit, neredeyse çılgın bir bakıştı Oblomov'ununki, sanki o değil de, tutkusu bakıyordu...

Bu *aşk* sözcüğünü söyleyenin Oblomov olmadığını, ağzından kendiliğinden öyle çıktığını ve bunun gerçek olduğunu anlamıştı Olga...

Oblomov kendini topladı, şapkasını aldı, sağına soluna bakmadan koşarak çıktı odadan. Olga bu kez merakla bakmamıştı arkasından. Uzun süre bir heykel gibi kıpırdamadan, önüne bakarak piyanonun yanında ayakta durdu. Yalnızca göğsü hızla inip kalkıyordu.

VI

Oblomov tembel tembel uzanmış yatarken, uyuklarken duygulandığında en ön planda her zaman bir kadın düşünürdü. Karısı veya sevgilisi olurdu bu kadın.

Hayallerindeki kadın uzun boylu, kollarını göğsünün üzerinde kavuşturmuş, sakin ama mağrur bakışlı, küçük bir bahçede sarmaşıklar arasında rahatça oturan, halıda veya iki yanı ağaçlı bir yolda kumların üzerinde yumuşakça, salına salına yürüyen, narin başını dalgın dalgın, huzurlu ve görkemli bir yaşamın ülküsü olarak sağa sola çeviren bir kadındı.

Önce kilisede çiçekler arasında, uzun duvağı içinde hayal ederdi onu; sonra zifaf odasında utangaç gözlerini önüne indirmiş, en sonunda da çocuklarının arasında anne olarak...

Karısının endişelenmesini, kendini heyecanlı tutkulara kaptırmasını, birden gözyaşları dökmeye başlamasını, sıkıntılı olmasını, nazlanmasını, sonra ansızın neşeye coşmasını istemezdi. Aşırı duygulu da, hüznü de olması gerekmiyordu. Birden sararmamalı, düşüp bayılmamak, bulanımlar geçirmemeliydi...

“Böyle kadınların kesin, sevgilileri vardır,” diye düşünürdü. “Sıkıntılıları da çoktur: doktordu, kaplıcaydı, böyle bir sürü tuhaf şeyler daha... Rahat rahat yatıp uyuyamazsın!”

Oysa ağırbaşlı, gururuna düşkün bir hayat arkadaşının yanında huzur içinde uyurdu insan. İçi rahat yatar, sabah uyandığında aynı içten, sempatik bakışla karşılaşırdı. Ve yirmi, otuz yıl boyunca eşini gözlerinde hep aynı uysal, sevimli, sıcak bakışıyla karşılaşırdı. Bir ömür böyle geçerdi!

“Evet, bir kadının da, erkeğin de ortak gizli beklentisi hayat arkadaşının kişiliğinde sürekli bir huzur, sonu gelmez, düzenli bir duygu birlikteliği bulmak değil midir? Evet, aşkın temelinde bu vardır ve bu temelden birazcık olsun sapması durumunda değişiriz, soğur... Acı çekmeye başlarız: Yani benim ülküm herkesin ülküsünün bir benzeri midir? Kadınla erkek arasındaki ilişkinin karşılıklı ulaşılabilecek, açıklanabilecek tacı bu değil midir?”

Tutkuya yasal bir yol açmak, bütün bir ülkenin mutluluğu için akan nehrin akışına yön vermek... Aydın düşünceli insanların hepsinin ulaşmak istediği, ama ulaşamadığı toplumsal görev, gelişmişliğin doruğuydu bu... Oraya ulaşıldıktan sonra ne ihanet olurdu, ne de soğuma... Kalpler sakin, mutlu çarpardı; sonuçta dolu dolu yaşanırdı hayat, insanlar yaşamın özünü ruhsal sağlık içinde yaşarlardı.

Belki vardır bunun örnekleri, ama çok seyrek: Bir mucize gibi bakarlar onlara. İnsanın böyle bir yaşam için dünyaya geldiğini söylerler. Kim bilir, böyle bir hayata kendini belki de hazırlayabilir insan, bu bilince varabilir?..

Tutku! Evet, şiiirde veya yağmurluk giymiş aktörlerin ellerinde hançerlerle boy gösterdikleri, öldürüldükleri, sonra da akşam yemeğini katilleriyle birlikte yedikleri tiyatrodan belki etkileyicidir tutku...

Tutku böyle sonuçlansa gene iyi. Arkasında duman, yüzkarası bırakır, mutluluk ise söz konusu değildir! Akıllarda kalan yalnızca utanç, saçların yolunmasıdır!

O zaman, dolambaçlı, berbat bir dağ yolunda atı tökezleyerek yürümeye çalışan bitkin düşmüş bir atlının yapması gerekeni yapmalı: Atlının köyü görünmektedir, gözünü ayırmamalıdır oradan, tehlikeli yerden bir an önce uzaklaşmaya çalışmalıdır...

“Evet, tutkuları sınırlandırmak, yok etmeli, evlilik hayatının içinde boğmalı...”

Oblomov, bir kadın ona ateşli gözlerle bakarsa veya ahlayıp oflamaya başlar, başını omzuna dayayıp gözlerini kapar, sonra kendine gelip kollarını boynuna dolayıp boğarcasına sıkarsa, ondan dehşet içinde kaçardı. Bir havai fişeğin parlaması, bir barut fiçısının patlaması gibi bir şeydi bu. Peki sonra ne olurdu? Kulakları duymaz, gözleri görmez olurdu insanın, saçları yanardı!

Şimdi Olga'nın nasıl biri olduğuna bakalım!

Oblomov'un ağzından kaçırıldığı itirafından sonra baş başa hiç görüşmemişlerdi. Olga'yı görün görünmez, suçlu bir öğrenci gibi hemen saklanıyordu. Olga da ona karşı değişmişti. Kaçmasına kaçmıyordu ondan, soğuk da değildi ona karşı, yalnızca daha dalgındı. Oblomov'a meraklı bakışlarını içtenlikle doğrultarak, onun yatmasıyla, tembelliğiyle, beceriksizliğiyle alay ederek eziyet etmesini önleyen o itirafa üzülüyor gibiydi.

Oblomov'la eğlenmekten hoşlanıyordu, ama bu, küçük oğlunun komik kıyafetine gülümsemeden edemeyen bir annenin hoşlanması gibi bir şeydi. Ştoltz gitmişti ve Olga'nın canı sıkılmaya başlamıştı. Şarkı söyleyeceği kimse yoktu. Piyanosunun kapağı kapalıydı... Sözün kısası, ikisi de kendini zincire vurulmuş gibi hissediyordu, ikisi de sıkılıyordu.

Oysa başlangıçta işler ne güzel gidiyordu! Tanışmaları ne kadar doğaldı! Ne rahat görüşüyorlardı! Oblomov, Ştoltz'dan daha sade, daha iyi yürekliydi. Gerçi Ştoltz kadar eğlendiremiyordu onu, ama kendisiyle eğlenmesini, şakalarını da kolay affediyordu.

Sonra, yurtdışına giderken Ştoltz ona bırakmıştı Oblomov'u, onunla ilgilenmesini, evde oturmasına

engel olmasını rica etmişti. Olga'nın akıllı, pek güzel, küçücük başında ayrıntılı bir plan da hazırdu: Oblomov'un yemekten sonra yatıp uyumasına, gündüz divana bile uzanmasına nasıl engel olacağını, bunun için ondan nasıl söz alacağını biliyordu. Bunlar için söz vermesini isteyecekti.

Şoltz'un bıraktığı kitapları okumasını ona nasıl "emredeceğinin" hayalini kuruyordu. Sonra, her gün gazeteleri okumasını ve gelip ona haberleri anlatmasını, köye mektuplar yazmasını, çiftliği için yapmakta olduğu planı tamamlamasını, yurtdışına gitmeye hazırlanmasını sağlamaya çalışacaktı. Kısacası, görüştüklerinde uyuklamasına fırsat vermeyecekti; bir hedef gösterecekti ona, soğuduğu şeyleri tekrar sevmek zorunda bırakacaktı onu ve döndüğünde Şoltz tanıyamayacaktı Oblomov'u.

Ve bu mucizeyi Olga, o utangaç, sessiz, o güne kadar sözünü kimsenin dinlemediği, henüz yaşamaya başlamamış o Olga gerçekleştirecekti!.. O gerçekleştirecekti böylesine bir mucizeyi!

Mucize başlamıştı da: Şarkısını dinlediğinden beri Oblomov, o Oblomov değildi.

Oblomov yaşayacaktı artık, çalışacak, hayatı sevecek ve yaşadığına şükredecekti. Kurtulma ümidi olmayan bir hastayı hayata döndürmek bir doktor için ne gurur duyulacak bir şeydi! Peki ya ruhsal olarak tükenmiş bir insanı kurtarmak, hayata döndürmek?..

Olga'nın yüreği mağrur bir sevinçle titriyordu. Yukarıdan ona verilmiş bir görev biliyordu bunu. Kendisini Oblomov'un sekreteri, kütüphanecisi olarak hayal ediyordu artık. Ve birden bitmişti her şey! Ne yapacağını bilemiyordu Olga; Oblomov'la karşılaştığında susması bundandı. Oblomov ise, Olga'yı ürküttüğü, gücendirdiği için üzülüyor, ondan yıldırımlar saçan bakışlar, soğuk ve sert tavırlar bekliyor, onu görünce öte yana dönüyordu.

Bu arada Oblomov yazlığa taşınmış, üç gün dağlarda, bataklıkta, ormanda dolaşıp durmuş, ya da köye gidip evlerin kapılarında oturmuş, koşuşturan çocukları, buzağuları, havuzda yüzen ördekleri seyretmişti. Yazlık evinin hemen yanında bir havuz ve büyük bir park vardı. Olga'yla karşılaşmaktan korktuğu için oraya gidemiyordu.

Şöyle geçiriyordu içinden: "Öyle söylemekle çok kötü ettim!" Hatta, o söylediğinin gerçek mi, yoksa müziğin etkisiyle söylenmiş bir anlık bir şey mi olduğunu sormuyordu bile kendine.

Onun deyimiyle, neden olduğu bu utancın ya da "rezilliğin" ona verdiği sıkıntı bu çıkışının ne olduğunu, ayrıca, Olga'nın onun için ne anlam ifade ettiğini düşünmesine engel oluyordu. Yüreğine daha önce tanımadığı bir ağırlığın çöktüğüne dair bir çözümleme bile yapmıyordu. Tek düşüncesi, duygusu utancıydı.

Aklına Olga geldiğinde içine bir huzur, mutluluk, yaşam sevinci doluyordu. Bunların hepsi Olga'ya bağlıydı. Olga'yla birlikte duyguları, hayalleri birbirine karışıyordu.

"Ah, ne yaptım ben!" diye geçiriyordu içinden. "Her şeyi mahvettim! İyi ki Şoltz yok burada, gitti. Yoksa söylerdi ona Olga ve ben yerin dibine girerdim! Aşk ve gözyaşları... Bana göre şeyler mi bunlar?.. Teyzenin de adam yollayıp beni davet ettiği yok: Belki söylemiştir ona... Aman Tanrım!.."

Oblomov yan yoldan parkın derinliklerine doğru yürürken bunları düşünüyordu.

Öte yandan Olga da sürekli, Oblomov'la nasıl karşılaşacağını, bu buluşmanın nasıl geçeceğini düşünmekteydi. Hiçbir şey olmamış gibi konuyu açmamalı mıydı, ya da bir şeyler söylemeli miydi Oblomov'a, karar vermekte zorlanıyordu.

Peki ama, ne söyleyecekti ona?

Sert bir tavır takınıp yukarıdan mı bakacaktı ona ya da hiç mi bakmayacaktı... Mağrur, kupkuru bir tavırla “Sizden bunu hiç beklemezdim” mi diyecekti? “Beni ne sandınız siz, öyle küstahça konuşmaya cesaret edebildiniz benimle?..” Arkadaşı Sonya mazurka oynarken öyle demişti bir teğmene. Oysa teğmenin başını döndürmeye çalışan kendisiydi.

Kendine soruyordu Olga: “Küstahça ne vardı bunda? Gerçekten öyle hissediyorsa neden gizlemesi gerekecekti duygusunu?.. Ama benimle daha yeni tanışmışken nasıl birdenbire... Başka biri olsa, kesin, ikinci, üçüncü görüşmelerinde bile söylemezdi böyle bir şeyi. Hem hiç kimse böyle birden Aşık da olamaz ki... Yalnızca Oblomov’un yapacağı şey bu...”

Ama Olga arkadaşlarından duyduğuna, kitaplarda okuduğuna göre bazı aşkların birdenbire ortaya çıktığını hatırlıyordu.

“Onun duyguları da taştı demek birden... Sonra da kaçıyor benden, utanıyor... Öyleyse küstahlık değildi bu yaptığı.” Düşünmeyi sürdürüyordu: “Peki kim bunun suçlusu? Elbette Andrey İvanoviç, şarkı söylememi o istedi...”

Ama şarkı söylemesini önce istememişti Oblomov, Olga’nın canını sıkıyordu bu ve bu yüzden de... inadına... Bunu hatırlayınca yüzü kıpkırmızı oldu Olga’nın. Evet, bu yüzden de inadına şarkısını, onun duygularını kıpırdatacak biçimde söylemişti.

Şoltz, onun yanında, uyuşuk olduğunu, hiçbir şeye ilgi duymadığını, içinde her şeyin söndüğünü söylemişti... İşte bu yüzden Olga, onun içinde her şeyin sönüp sönmediğini anlamak istemişti, öyle yürekten, hiçbir zaman söylemediği gibi duygulu söylemişti şarkıyı...

Soruyordu kendine Olga: “Tanrım! Suçlu olan ben miyim yoksa? Özür dileyebileceğim ondan... Peki ama ne için?.. Ne diyeceğim ona? Size karşı suçluyum Mösyö Oblomov, ben heyecanlandırdım sizi...” (Yüzü kıpkırmızıydı Olga’nın, ayağını yere vurdu.) “Doğru değil bu! Kimin aklına gelirdi?.. Böyle olacağımı nereden bilebilirdim? Öyle olmasaydı, birden öyle demeseydi... Ne olurdu o zaman?.. Bilemiyorum...”

O günden beri tuhaf şeyler oluyordu Olga’nın kalbinde... Çok utanıyor olmalıydı... Hatta ateş basıyordu onu, yanaklarında kırmızı iki leke belirliyordu...

Doktor şöyle demişti ona: “Sinirsel bir şey... Hafif bir ateş yükselmesi...”

Parkta yürürken düşünüyordu Olga: “Hep Oblomov’un yüzünden!” (Öfkeden gözleri parlıyordu.) “Bir daha böyle bir şey yapmaması için iyi bir ders vermeliyim ona! *Ma tante*'ye^[40] söyleyeceğim, bir daha eve almasın onu; aklı başına gelsin... Nasıl cesaret edebildi böyle bir şeye!..”

Ansızın, yakında bir ayak sesi duydu. Aynı anda Oblomov şöyle geçirdi içinden: “Biri geliyor.”

Birden karşılaştılar.

Oblomov hazan yaprağı gibi titreyerek, “Olga Sergejevna!” dedi. Olga mahcup, karşılık verdi:

“İlyä İlyiç!”

Ve ikisi de durdu.

“Merhabalar,” dedi Oblomov.

“Merhabalar,” diye karşılık verdi Olga.

“Nereye böyle?” diye sordu Oblomov.

Olga bakışını kaldırmadan cevap verdi:

“Şöyle bir dolaşıyorum.”

“Engel olmuyorum ya size?”

Olga merakla çabucak baktı Oblomov’un yüzüne.

“Yo, hiç de,” dedi.

Oblomov heyecanla bir göz attı Olga’nın yüzüne, birden sordu: “Sizinle yürüyebilir miyim?”

Dar yolda yan yana yürümeye başladılar. Bir öğretmenin cetveli de, müdürün çatık kaşları da Oblomov’un kalbini hiç böyle, şimdi olduğu gibi hızlı çarptırmamıştı. Bir şey söylemek istiyor, kendini zorluyor, ama konuşamıyordu. Yalnızca, büyük bir felaketle karşı karşıyaymış gibi çılgınca çarpıyordu kalbi.

Sordu Olga:

“Andrey İvanoviç’ten mektup aldınız mı?”

“Aldım,” dedi Oblomov.

“Ne yazıyor?”

“Paris’e çağırıyor beni.”

“Gidecek misiniz?”

“Gideceğim.”

“Ne zaman?”

“İleride... Yo, yakında... Hazırlanır hazırlanmaz.”

“Neden o kadar çabuk?” diye sordu Olga.

Oblomov cevap vermedi.

“Yazlıktan mı hoşlanmadınız, yoksa... Söyler misiniz, niçin gitmek istiyorsunuz buradan?”

“Küstah!” diye geçirdi içinden Olga. “Bir de bırakıp gitmek istiyor!”

Oblomov, Olga’nın yüzüne bakmadan mırıldandı:

“Nedense bir sıkıntı var içimde, acı çekiyorum..”

Olga susuyordu. Leylaktan bir dal kopardı, yüzünü ve burnunu onunla kapayarak, kokladı. Dalı Oblomov’un burnuna götürüp, “Koklayın bakın, ne güzel kokuyor!” dedi.

Oblomov eğilip yerden bir inci çiçeği kopardı.

“Bakın, bir inci çiçeği!” dedi. “Bunlar daha güzel kokarlar. Kırkların, ormanların, daha çok da doğanın kokusu vardır onlarda. Oysa leylak evlerin çevresinde yetişir, dalları pencerelere uzanır, aşırı tatlı bir kokusu vardır. Bakın, kır çiçeklerinin üzerindeki çiy bile kurumamış hala.”

Toplayıp birkaç inci çiçeği uzattı Olga'ya.

“Peki, muhabbet çiçeğini sever misiniz?” diye sordu Olga. “Hayır,” dedi Oblomov. “Ağır bir kokusu vardır. Muhabbet çiçeğini de, gülü de sevmem. Aslında, ben çiçekleri sevmem. Kırdan bayırda olanlara bir diyeceğim yok, ama evde sıkıntıları çoktur... Bakım isterler... Bir sürü çöp...”

Olga kurnaz kurnaz baktı Oblomov'un yüzüne:

“Evin temiz olmasını istersiniz, değil mi? Çöpten, pislikten nefret edersiniz...”

“Evet,” diye mırıldandı Oblomov. “Ama bir adamım var ki...” “Ah, acımasız kız!” diye geçirdi içinden.

Olga sordu:

“Doğrudan Paris'e mi gideceksiniz?”

“Evet. Şoltz uzun zamandır bekliyor beni orada.”

“Ona bir mektup yazacağım, götürür müsünüz?” diye sordu Olga. “Bugün verin onu bana; yarın kente gideceğim çünkü.”

“Yarın mı?” diye sordu Olga. “Neden o kadar çabuk? Sanki sizi buradan kaçırın bir şey var.”

“Evet, var.”

“Nedir?”

Oblomov mırıldandı:

“Utanç...”

Olga hiç düşünmeden, “Utanç!” diye tekrarladı.

Sonra şöyle geçirdi içinden: “Şimdi söylemeliyim ona, Mösyö Oblomov, sizden böyle bir şey beklemezdim diye...”

Oblomov sonunda topladı kendini.

“Evet, Olga Sergejevna,” diyebilirdi, “Sanırım çok yadırgadınız o sözümü, kızdınız da bana...”

Olga'nın kalbi duracak gibi çarpıyordu: “Şimdi tam zamanı işte... Yapamıyorum, söyleyemiyorum...Tanrım!”

Oblomov, Olga'nın yüzüne bakmak, o anda nasıl olduğunu anlamak istiyordu. Ama elindeki leylakla inci çiçeğini kokluyor, nasıl olduğunu, ne söyleyeceğini, ne yapacağını kendi de bilmiyordu.

Olga, “Ah, Sonyacığım olsaydı bu durumda bir şeyler düşünürdü,” diye geçiriyordu içinden. “Ben çok aptal bir kızım! Hiçbir şey düşünemiyorum...”

“Unuttum gitti ben onu...” dedi.

Oblomov, cesaretini biraz toplayıp, “İnanın, tutamadım kendimi, ağızdan kaçtı...” dedi. “O anda tepeme yıldırım düşseydi, üzerime kayalar yıkılsaydı, gene de söylerdim aynı şeyi. Hiçbir güç tutamazdı beni... Tanrı aşkına, bunu bilerek, isteyerek yaptığımı düşünmeyin... O sözün ağızdan çıkmasından birkaç dakika sonra, o sözcüğü söylememiş olmak için neler vermeye hazırdım, bilemezsiniz...”

Olga, başı önünde, elindeki çiçekleri koklayarak yürüyordu. Oblomov konuşmayı sürdürüyordu:

“Unutun onu, unutun, üstelik doğru da değildi...”

Olga birden kaldırdı başını, “Doğru değildi demek?” dedi.

O anda çiçekler düşmüştü elinden. Gözlerini iri iri açmış, şaşkınlık içinde önüne bakıyordu... Bir kez daha, “Doğru değil demek?” diye tekrarladı.

“Evet! Tanrı aşkına kızmayın, unutun gitsin. İnanın, bir anlık bir heyecandı, hepsi o kadar... Müziğin etkisiyle...”

“Demek yalnızca müzik ha!..”

Yüzü değişmişti Olga'nın; yanaklarındaki iki kırmızılık kaybolmuş, gözlerindeki ışık sönmüştü.

“Ortada bir şey kalmadı artık!” diye geçirdi içinden. “Sözünü geri aldı. Kızmamı gerektirecek bir şey yok!.. Tamam.. Sakin olabilirim artık.. Önce olduğu gibi konuşabilirim onunla, şakalar yapabilirim..” Böyle düşünürken bir ağaçtan bir dal çekip kopardı, dalın bir yaprağını dişiyle kopardı, sonra dalı da, yaprağı da hemen yere attı.

Oblomov Olga'ya doğru eğildi.

“Öfkeniz geçti artık, unuttunuz, değil mi?”

Olga öte yana dönerek heyecanlı, handiyse canı sıkkın, “Ne diyorsunuz siz?” diye karşılık verdi. “Neyi soruyorsunuz? Her şeyi unuttum diyorum size... Belleğim o kadar kuvvetli değildir benim!”

Oblomov susuyordu. Ne diyeceğini bilemiyordu. Olga'nın canının birden sıkıldığının farkındaydı, ama nedenini bilemiyordu.

Olga şöyle geçiriyordu içinden: “Tanrım! Her şey düzeldi artık. O olay olmadı işte... Tanrıma şükürler! Peki bu nedir şimdi? Ah Sonyacığım, ah! Ne şanslı bir kızsın sen!”

Birden adımlarını sıklaştırıp bir başka yola saptı:

“Ben eve gidiyorum.”

Boğazında bir şey düğümlenmişti. Ağlamaktan korkuyordu.

“Oradan gitmeyin, bu yol daha kestirmedir,” dedi Oblomov.

Canı sıkkın, içinden söylendi kendine: “Budala! Sanki çok gerekliydi konuyu açmak! Şimdi daha da gücendirdin onu. Hiç hatırlatmamalıydın ! Olay kendiliğinden unutulup gidecekti. Yapabileceğin bir şey yok, özür dilemelisin ondan”.

Olga ise şöyle geçiriyordu içinden: “Sanırım, ona ‘Mösyö Oblomov, sizden böyle bir şey beklemezdim’ diyemediğim için canım sıkıldı. ‘Doğru değildi!’ deyip kesti attı... Demek yalandı ha! Küstaha bak!”

Oblomov sesini alçaltıp sordu:

“Gerçekten unuttunuz mu?”

Olga adımlarını daha da sıklaştırıp hemen cevap verdi:

“Evet, unuttum, her şeyi unuttum!”

“Öyleyse, kızmadığınızı göstermek için elinizi uzatır mısınız bana.”

Olga, bakmadan parmaklarının ucunu uzattı Oblomov’a. Oblomov hafifçe dokunup elini hemen geri çekti. Göğüs geçirerek şöyle dedi:

“Hayır, hala kıızıyorsunuz! Bunun bir çılgınlık olduğuna, böyle bir şeyi aklımın ucundan geçirmediğime nasıl inandırabilirim sizi?.. Tamam, bir daha şarkı söylerken dinlemeyeceğim sizi...”
“İnandırmanıza gerek yok artık,” dedi Olga. Sesini yükseltti: “İstemiyorum... Ben de bir daha yanınızda şarkı söylemeyeceğim zaten!”

“Pekala, susuyorum öyleyse, ama Tanrı aşkına, böyle bırakıp gitmeyin beni, yoksa ruhumda ağır bir taşla kalacağım...” Olga adımlarını yavaşlatmış, dikkatle dinliyordu. Oblomov devam etti: “Şarkınızı dinlerken ‘ah!’ çektiğimi duyunca ağlamaklı olduğunuz doğruysa, şimdi bir kez gülümsemeden, elinizi bana dostça uzatmadan beni böyle bırakıp giderseniz, o zaman ben... Lütfen, Olga Sergeyevna! Hasta olurum ben, şu anda bacaklarım titriyor, ayakta zor duruyorum.”

Olga birden başını çevirip baktı Oblomov’a.

“Neden?” diye sordu.

“Utancım geçti artık. Söylediğim o sözden ötürü şu anda utanç duymuyorum... Sanırım, o dediğim sözcükte...”

Gene bir ürperme oldu kalbinde; gene gereksiz bir şey söyledi gibi geldi ona; Olga’nın yumuşak, merak dolu bakışı gene yaktı içini. Olga ondan yana pek zarif dönmüş, vereceği cevabı endişeli beklemeye başlamıştı. Sabırsızca sordu:

“Ne varmış o sözcükte?”

“Hayır, söylemeye korkuyorum. Ya gene kızarsanız...”

Olga emir verir bir tavırla, “Söyleyin!” dedi.

Oblomov susuyordu.

“Evet?”

“Size bakarken gene ağlamak geliyor içimden... Görüyor musunuz, gurur yok bende, duygularımdan utanmıyorum...”

“Neden ağlamak geliyor içinizden?” diye sordu Olga.

Gene kızardı yanakları.

“Hala kulaklarımda o sesiniz... Aynı duygu var içimde...”

“Hangi duygu?” dedi Olga.

Tıkanacak gibi oluyordu, hıçkırarak ağlamak geliyordu içinden. Gergindi, Oblomov’un vereceği cevabı bekliyordu.

Bu arada evin önüne gelmişlerdi. Sözüünün sonunu getirmek için acele ediyordu Oblomov:

“Öyle bir duygu vardı ki içimde...”

Ama birden durdu.

Olga kapının önündeki merdivenin basamaklarını sanki güçlkle, ağır ağır çıkıyordu. Oblomov sürdürüyordu konuşmasını: “Aynı müzik... aynı... heyecan... aynı... duy... Bağışlayın, bağışlayın beni, inanın, tutamıyorum kendimi, elimde değil...”

Olga sertçe, “Mösyö Oblomov...” diye başladı. Ama ansızın bir gülümsemeyle aydınlattı yüzünü. Tatlı tatlı ekledi: “Kızmıyorum, bağışlıyorum sizi... Ama bir daha olmasın...”

Dönmeden, arkasında yürüyen Oblomov’a uzattı elini. Oblomov yakaladı onun elini, avucunun içini öptü. Olga avucunu hafifçe bastırdı onun dudaklarına ve koşup cam kapıdan içeri daldı. Oblomov şaşkın, donup kalmıştı olduğu yerde

VII

Oblomov, gözleri iri iri açık, şaşkın, uzun süre baktı Olga’nın arkasından. Sonra dönüp bakışlarını bir süre fidanlıkta dolaştırdı.

Yabancılar geçti yoldan, bir kuş sürüsü havalandı, köylü bir kadın çilek isteyip istemediğini sordu. Oblomov’un şaşkınlığı devam ediyordu.

Geldikleri yoldan ağır adımlarla geri döndü. Yolun yarısına kadar ağır adımlarla yürüdü, Olga’nın düşürdüğü inci çiçeklerini, koparıp sonra can sıkıntısıyla yere attığı leylak dalını buldu.

O anı hatırlamaya çalışarak “Neden yaptı bunu?” diye sordu kendi kendine. Çiçeklerini yerden alırken yüksek sesle şöyle dedi: “Aptalım ben, aptal!” İki yanı ağaçlı yolda koşmaya başladı. “Özür diledim kendisinden, oysa o... Ah, yoksa?.. Nasıl bir düşünce bu böyle!”

Son derece mutlu, bir zamanlar dadısının deyimiyle “alnında ay” varmış gibi yüzü ışıltılı, eve geldi, divanın ucuna oturdu, masanın üzerindeki toza parmağıyla yazdı: “Olga”

Birden kendine geldi, “Aman, bu ne toz böyle!” dedi. Seslendi:

“Zahar! Zahar!”

Uzun süre böyle seslendi. Zahar’dan ses gelmedi, yan sokağa açılan avlu kapısının önünde arabacılarla oturuyordu çünkü. Kolundan çekeleyerek azarlar gibi uyardı Zahar’ı Anisya: “Kalksana! Efendi deminden beri sana sesleniyor.”

Zahar yanına gelince İlya İlyiç, “Bak Zahar, bu toz nedir böyle?” dedi. (Ama sesi yumuşak, hoşgörülüydü. Kızacak durumda değildi çünkü şimdi.) “Neden ilgilenmiyorsun evle, her yer toz, örümcek... Hayır, olmaz, izin veremem buna! Olga Sergejevna da beni sıkıştırıp duruyor. ‘Pislikten hoşlanıyorsunuz siz’, diyor.”

Zahar kapıya doğru yürürken, “Kendilerinin böyle söylemesi kolay tabii,” dedi. “Evlerinde beş hizmetçi var.”

“Nereye gidiyorsun? Temizle buraları. Oturulacak, bir yere dokunulacak gibi değil... Rezillik bu... Oblomovluk!”

Zahar kaşlarını indirdi, yan yan baktı efendisine. “Hoppala!” diye geçirdi içinden. “Acı bir söz daha icat etti! Ama yabancı değil, tanıdık gibi!”

“Hadi, temizlesene,” dedi Oblomov. “Ne bekliyorsun?”

Zahar inatçı, “Neden temizleyecekmişim?” dedi. “Daha bu sabah temizlik yaptım.”

“Temizlik yaptıysan bu toz nedir? Şuraya baksana! Şuraya! Bir daha görmeyeyim! Hemen şimdi al buranın tozunu!”

Zahar ısrar ediyordu:

“Temizledim dedim ya... Günde on kez temizlik yapacak değilim! Toz dışarıdan geliyor... Tarla burada her yer, yazlık. Sokaklar toz içinde...”

Kapıdan başını uzatan Anisya birden söze karıştı:

“Söyledim ben sana Zahar Timofiyeviç! Önce yerleri silip, sonra masaların tozunu alman yanlış. Toz tekrar çöküyor... Sen önce...”

Zahar öfkeyle söylendi:

“Bana akıl vermeye kalkma! Git kendi işine bak sen, hadi!..”

“Önce yerleri süpürüp sonra masaların tozunun alındığı nerede görülmüş?.. Efendim de onun için kızıyor işte...”

Zahar, dirseğini Anisya'nın göğsüne indirip bağırdı:

“Hadi, işine!..”

Anisya gülümseyerek kaçtı. Oblomov kolunu sallayarak Zahar'ı da kovdu. Başını işlemeli yastığa dayadı, elini kalbinin üzerine koydu, kalbinin nasıl hızlı attığını dinlemeye koyuldu.

Kendi kendine mırıldandı: “Atışında bir bozukluk var galiba. Ne yapsam acaba? Doktora görünsem, belki de bu kez Habeşistan'a git, diyecektir.”

Zahar'la Anisya evli değillerken her biri kendi işiyle meşgul olurdu, biri ötekinin işine karışmazdı. Yani Anisya çarşıya pazara gider, mutfak işlerini yapar ve odaların toplanmasına ancak yılda bir kez yardım eder, yerleri silerdi.

Ama evlendikten sonra efendisinin odalarına daha rahat girip çıkmaya başlamıştı. Temizlik işlerinde Zahar'a yardım ediyordu, bu yüzden şimdi odalar daha bir temizdi. Ayrıca, kocasının işlerinin bir bölümünü kendi isteğiyle, bir bölümünü de Zahar'ın zorlamasıyla, üzerine almıştı.

Zahar emredencesine, hırslayarak şöyle diyordu ona: “Al şu halıyı döv...” veya “Şu köşede yığılı öteberiyi kaldır, işe yaramayanları da mutfığa götür!”

Bir aydır keyfi yerindeydi Zahar'ın. Odalar temizdi, efendisi söylenip durmuyordu, “acı sözler” söylemiyordu. Bir iş yaptığı yoktu Zahar'ın. Ama çok sürmedi bu keyfi. Bakın neden:

Anisya ile birlikte efendinin odalarını temizlemeye başladıklarında, Zahar'ın yaptığı her şeyin aptalca, yanlış olduğu anlaşılmıştı. Doğru yaptığı hiçbir şey yoktu. Elli beş yıldır, yaptığı her şeyin başka türlü yapılamayacağı inancıyla dolaşmıştı ortalarda. Oysa Anisya şimdi birden, iki hafta içinde ona yanlış yaptığını göstermiş ve bunu öylesine küçümser bir hoşgörülle, yalnızca çocuklara ya da

tam anlamıyla aptal insanlara davranılacak biçimde sakın bir tavırla, gülümseyerek yüzüne bakarak yapmıştı ki...

Pek yumuşak bir sesle şöyle diyordu ona:

“Zahar Trofimoviç, sobanın kapağını kapadıktan sonra pencereyi açmakla yanlış yapıyorsun. Tekrar soğutuyorsun odayı.”

Kabaca soruyordu kocası:

“Sence nasıl yapmalıyım peki?”

Sakın bir tavırla cevap veriyordu Anisya:

“Sobayı yakınca soğuk hava çabuk dışarı çıkar, sonra oda kolayca ısınır...”

“Ne salak bir kadınsın sen!” diyordu Zahar. “Yirmi yıldır böyle yaparım ben, şimdi sen öyle istiyorsun diye sistemimi değiştirecek değilim.”

Zahar’ın dolabında çay, şeker, limon, kaşık çatal, ayakkabı boyası, fırçası, sabunu hepsi aynı rafta dururdu.

Bir gün eve döndüğünde birden ne görsün: Sabun musluğun yanındaydı, fırçayla ayakkabı boyası mutfakta pencerenin kenarında, şekerle çay ise komodinin ayrı bir gözünde.

Öfkeyle çıkıştı karısına:

“Burada her şeyi kendi kafana göre mi yapacaksın sen? Hepsinin el altında olması için bir araya koyuyorum onları ben. Sen tutmuş her birini ayrı bir köşeye atmışsın!”

Anisya munis bir tavırla karşılık vermişti:

“Çayın sabun kokmaması için öyle yaptım.”

Anisya başka bir gün de İlya İlyiç’in ceketinde güve yeniği birkaç delik gösterdi Zahar’a ve ona, giysilerin haftada bir kez kesinlikle havalandırılması, fırçalanması gerektiğini söyledi, yumuşak bir ses tonuyla bitirdi sözünü:

“Sen bu işi bana bırak, ben fırçalarım...”

Zahar fırçayla ceketini çekip aldı Anisya’nın elinden, yerine koydu. Gene başka bir gün, Zahar tahtakuruları yüzünden onu azarladığı için efendisini her zaman olduğu gibi çekiştirmeye, “Tahtakurularım bu eve ben getirmiyorum ya,” diye yakınmaya başlayınca Anisya hiç sesini çıkarmadan, rafta kim bilir ne zamandan kalma ekmek kırıntılarını toplamış, dolapları, kapları güzelce temizlemiş, böylece tahtakuruları da yok denecek kadar azalmıştı.

Öte yandan Zahar ne olup bittiğinin hala farkında değildi ve bütün bunları Anisya’nın çalışkanlığına veriyordu. Ama bir gün kaselerin, bardakların bulunduğu tepsiyi götürürken iki bardağı düşürüp, her zaman olduğu gibi küfretmeye başlayarak tepsiyi üzerindeki her şeyle birlikte yere çalmak isteyince, Anisya onun elinden tepsiyi kapmış, üzerine başka bardaklar, ayrıca şeker, ekmek koyduktan, hepsini bardaklar sallanmayacak biçimde yerleştirdikten sonra ona tepsiyi tek elinde tutması, ötekiyle de yandan desteklemesi gerektiğini gösterip tek bir kaşığı bile sallamadan tepsiyi sağa sola döndürerek odanın içinde birkaç kez gidip geldikten sonradır ki, birden kararını vermişti Zahar: Anisya ondan akıllıydı! Ama çekip almıştı karısının elinden tepsiyi ve gene düşürmüştü

bardakları. O günden sonra da bu yaptığı yüzünden karısını affedemiyordu.

Bardakları tekrar düşürünce alçak sesle eklemişti karısı:

“Nasıl tutmak gerektiğini gördün mü?”

Zahar yukarıdan, aptal aptal bakmıştı Anisya'nın yüzüne. Anisya gülümsüyordu.

“Ah salak köylü karısı, bana akıl vermeye kalkışıyorsun ha! Bizim Oblomovka'da ev böyle miydi? Her şey bana bağlıydı orada: Çocuklarıyla birlikte yalnızca uşaklar on beş kişiydi! Senin gibi kadınların ise tek tek hepsinin adlarını bilmiyordum.. Şimdi sen tutmuş... Ah, salak kadın!..”

Anisya, “Senin iyiliğin için söyledim..” diye başlamıştı.

Zahar, gözdağı verircesine dirseğini göstererek hırlamıştı karısına:

“Hadi, hadi! Bırak şimdi beyefendinin odalarını da, mutfağa git sen... Elinin hamuruyla erkek işine karışma bakalım!”

Gülümseyerek çıkmıştı odadan Anisya. Zahar öfkeli gözlerle yan yan bakmıştı arkasından.

Bütün bunlar gururuna dokunduğu için kötü davranıyordu karısına. Gelgelelim, İlya İlyiç bir şeyini istediğinde, ama istediği şey bulunamazsa veya bulundu da kırıkça; evde bir düzensizlik, karışıklık varsa ve Zahar'ın başının üzerinde “acı sözler”le birlikte kara bulutlar toplanmaktaysa Zahar hemen göz kırpyordu Anisya'ya, iri parmağıyla ve başıyla beyefendinin odasını göstererek emredercesine fısıldıyordu: “Git bak bakalım, ne istiyormuş beyefendi?”

Anisya beyefendinin odasına giriyordu ve olay genelde basit birkaç sözcükle kapanıveriyordu. Oblomov “acı sözler” söylemeye başladığında da hemen “Ben size Anisya'yı göndereyim”, diyordu Zahar.

Anisya olmasaydı Oblomov'un odaları tekrar eski haline dönerdi. Kadıncağz artık Oblomov'un evinin bir parçası olarak görüyordu kendini. Farkında olmadan, kendi hayatını kocasının hayatına, bu eve, özellikle de İlya İlyiç'in kişiliğine bağlı hissediyordu. Onun kadın gözleri, hamarat elleri bakımsız eve bir canlılık getirmişti.

Zahar arkasını döner dönmez, Anisya çabucak masaların, divanın tozunu alıyor, pencereyi, storları açıyor, odanın ortasına bırakılmış çizmeleri, antredeki koltuğun üzerine atılmış pantolonu, sağa sola dağılmış giysileri, hatta masanın üzerindeki kağıtları, kalemleri, bıçakları yerlerine kaldırıyor; dağınık yatağı topluyor, yastıkları düzeltiyor, bütün bunları yaptıktan sonra odaya bir göz atıyor, bir sandalyeyi yerine çekiyor, komodinin yarı açık kalmış çekmecesini kapatıyor, masanın üzerindeki peçeteyi alıyor ve Zahar'ın gıcırdayan çizmelerinin sesini duyunca hemen mutfağa koşuyordu.

Kırk yedi yaşında hareketli, hamarat bir kadındı Anisya. Her zaman tatlı bir gülümseme vardı yüzünde. Gözleri fıldır fıldırdı. Sağlam yapılı boynu, göğsü, yorulmak bilmez becerikli elleri vardı.

Yüzü neredeyse yok gibiydi: İri olmamakla birlikte, yalnızca burnu görünüyordu yüzünde. Ama o da sanki yüzünden ayrılmış ya da yüzüne sonradan beceriksizce yapıştırılmış gibi duruyordu. Üstelik ucu kalkıktı ve bu nedenle, bakınca burnu görüyordunuz, ama arkasındaki solgun yüzü pek görünmüyordu.

Zahar gibi kocalar çoktur yeryüzünde. Kimi zaman bir diplomat da karısının sözlerine kulak asmaz,

omuz silkip geçer, ama sonra belleğinin bir yerine not eder söylediğini...

Kimi zaman bir müsteşar, önemli bir konuda karısının gevezeliğine yüzünü anlamlı anlamlı buruşturarak ıslıkla karşılık verir, ama ertesi gün, karısının dediklerini bakana mağrur tavırlarla sunar.

Bu baylar karılarını Zahar gibi hor görmeseler, küçümsemeseler de, onları evlerinde, ciddi iş gününün yorgunluğunu gidermelerine yarayan süs çiçekleri gibi görür, hafifser, ciddi konulan onlarla konuşmayı neredeyse gereksiz bulurlar.

Parlak öğlen güneşi parkın yollarını uzun süredir kavuruyordu. Herkes gölge yerlerde, çardakların altında oturuyordu. Yalnızca dadılar çocuklarla grup grup, öğlen güneşinin altında sıcağı umursamadan dolaşıyor, çimenlerin üzerinde oturuyorlardı.

Oblomov hala divanda yatıyordu. Sabah Olga'yla konuştuklarının anlamına bir inanıyor, bir inanmıyordu.

“Seviyor beni, bana karşı ilgisiz değil... Mümkün mü böyle bir şey? Düşünüyor beni; öylesine duygulu şarkı söylemesi benim içindi. Müzik birbirimize bağladı bizi...”

Gururluydu Oblomov, mutluydu, gelecek yaşamın daha düne kadar olmayan büyümlü renkleri, ışığı aklından çıkmıyordu. Şimdiden, Olga'yla birlikte yurtdışında, İsviçre'nin göllerinde, İtalya'da hayal ediyordu kendini. Roma'nın harabelerinde birlikte dolaşıyorlardı, gondola biniyorlardı, sonra Paris'in, Londra'nın kalabalığında kayboluyorlardı, daha sonra... Oblomovka'ya dönüyorlardı.

Olga o sevimli konuşmasıyla, o ıslıl ıslıl, beyaz, küçücük yüzüyle, incecik, zarif boynuyla bir tanrıça gibiydi.

Böyle bir şey görmemişlerdi köylüler, bu meleğin karşısında yerlere kapanıyorlardı. Otların üzerinde ağır ağır, yumuşak yürüyordu Olga. Oblomov, akağaç korusunda, gölgede dolaşıyordu onunla. Şarkılar söylüyordu ona Olga...

Hayatı içinde hissediyordu Oblomov, hayatın sakin akışını, dalgalanışını, şırıltısını... Hayallerine kavuşmanın verdiği mutlulukla düşüncelere dalıyor...

Birden değişti yüzü. Divandan kalkıp odanın içinde dolaşmaya başladı. Yüksek sesle, “Hayır, olacak şey değil bu!” dedi. “Benim gibi acınacak, gözlerinden uyku akan, pörsük yüzlü birini sevemez... Benimle alay ediyor...”

Aynanın önünde durup uzun uzun baktı yüzüne. Önce beğenmedi kendini, sonra aydınlandı bakışı. Gülümsedi bile.

“Kentte olduğumdan daha bir iyiyim şimdi, daha canlıyım”, diye geçirdi içinden. “Gözlerim öyle donuk değil... Bir arpacık çıkacak gibiydi, o da kayboldu... Belki de buranın havasından... Çok dolaşıyorum, hiç şarap içmiyorum, artık gündüzleri de yatmıyorum, Mısır'a gitmeme gerek kalmadı.”

Marya Mihaylovna'nın gönderdiği uşak geldi. Olga'nın teyzesi yemeğe davet ediyordu onu.

“Geleceğim, geleceğim!” dedi Oblomov.

Uşak döndü, giderken geri çağırdı onu.

“Al şunu!” dedi. “Senin için bu.”

Uşağın eline para sıkıştırmıştı.

Neşesi yerindeydi, hafif hissediyordu kendini. Çok güzel bir gündü. İnsanlar iyi yürekli, neşeliydi. Mutlu oldukları yüzlerinden belliydi. Yalnızca Zahar surat asıyor, efendisine yan yan bakıyordu. Oysa Anisyaya öylesine içten gülümsüyordu ki... “Bir köpek alacağım,” diye düşünüyordu Oblomov, “Ya da bir kedi... Kedi alsam daha iyi. Sevimlidir kediler, mırıldar dururlar...”

Olga’ya gitmek için koşarak çıktı evden. Yolda düşünüyordu: “Ama nasıl olur... Olga seviyor beni! O gencecik, pırıl pırıl kız beni seviyor ha! Şimdi şiir dolu bir hayatın hayalini kuruyordur: Öyle bir hayat için ona gerekli olan, simsiyah saçları kıvrır kıvrır, uzun boylu, romantik, kişiliği güçlü, cesareti yüzünden okunan, mağrur gülümseyen, ışıltılı gözlerinin bakışı karşısındakinin içini titreten, yüreğine işleyen, yumuşak ve gür sesi çın çın öten bir gençtir. Ama yüzünden cesareti okunmayan, dansa da, at binmekte de pek kıvrak olmayan erkeklerden hoşlanan kadınlar da vardır. Tatalım ki, Olga kendini bir bıyığa, bir kılıç şakırtısına kaptıracak kızlardan değildir; ama o zaman başka bir şey gerekir. zeka, sözgelimi, herkesin önünde eğildiği... karşısında kadının da boyun egeceği güçlü bir zeka... Ya da ünlü bir sanatçı... Peki, bunların hangisi var bende? Oblomov, işte hepsi o kadar? Ama Şoltz öyle değil: zeka var Şoltz’da, güç var, kendisini de, başkalarını da, kaderini de yönetmeyi biliyor. Nereye giderse gitsin, kiminle bir araya gelirse gelsin, hemen duruma hakim olduğunu, olayları bir müzik aletini kullanır gibi yönlendirdiğini görüyorsun... Peki ya ben? Şurada Zahar’ı bile idare edemiyorum ben... Bu arada kendimi de, kuşkusuz... Ben bir Oblomov’um! Şoltz!” Dehşetle şöyle geçirdi içinden: “Aman Tanrım!.. Evet, Şoltz’u seviyor! Onu bir dost olarak sevdiğini söylüyor; yalan bu, belki de bilinçsiz olarak öyle söylüyor... Kadınla erkek arasında dostluk olmaz...”

İçinde kuşkular büyüdükçe adımlarını yavaşlatıyor, giderek daha çok yavaşlatıyordu.

“Ya eğlence olsun diye cilveleşiyorsa benimle?.. Ya tek yaptığı buysa?..”

Birden olduğu yerde durdu, bir dakika öyle dikildi.

“Ya bir oynusa bu... Hem, beni sevdiğini nereden çıkardım? Öyle bir şey söylemedi ki... Gururumun kulağıma fısıldadığı şeytanca bir şeydi bu! Andrey!.. Acaba mı?.. Olamaz: Öyle bir kız değildir o... Hayır, değildir!” Karşıdan ona doğru gelmekte olan Olga’yı görünce sevinçle şöyle geçirdi içinden: “İşte böyle bir kızdır!”

Olga neşeli bir gülümsemeye elini uzattı ona.

Oblomov o anda verdi kararını: “Hayır, o böyle bir kızdır işte. Yalancı değildir, yalancı kızlar böyle candan bakmazlar insanın yüzüne, gülümsemeleri böyle içten değildir... cıvıldaşıp dururlar...” Birden korkuyla şöyle geçirdi içinden: “Ama... Beni sevdiğini söylemedi!” (Bunun kendisinin bir kuruntusu olduğunu düşünüyordu...) “Peki, o zaman neden kızdı?.. Tanrım! Ne kötü bir durumdayım!”

“Nedir o elinizdeki?” diye sordu Olga.

“Bir dal.”

“Ne dalı?”

“Görüyorsunuz işte, leylak dalı.”

“Nereden aldınız onu? Bu yol üzerinde leylak yok. Ne taraftan geliyorsunuz?”

“Dün siz koparmıştınız, sonra da yere atmıştınız.”

“Niçin aldınız onu?”

“Kızıp yere atmıştınız onu... hoşuma gitmişti.”

“Kızmam hoşunuza gitmişti demek, bu da yeni bir şey! Peki, neden hoşunuza gitmiş?”

“Söylemem.”

“Söyleyin lütfen, rica ediyorum...”

“Asla söylemem, dünyaları verseniz söylemem!”

“Yalvarıyorum size.”

Oblomov hayır anlamında iki yana salladı başını.

“Ya bir şarkı söylersem size?”

“O zaman... olabilir...”

Olga kaşlarını çatıp, “Demek yalnızca müzik etkiliyor sizi?” dedi. “Öyle mi?”

“Evet, ama sizden dinlediğim müzik...”

“Pekala, söylüyorum öyleyse... *Casta diva, Casta di...*” diye başlayıp sustu. “Hadi söyleyin şimdi!”

Oblomov bir süre tereddüt ettikten sonra, önce olduğundan daha kararlı bir tavırla karşılık verdi:

“Hayır, hayır! Dünyada söylemem.. Asla! Ya doğru değilse bu, ya bana öyle geliyorsa?.. Kesinlikle, kesinlikle, söyleyemem!”

Olga bu soruya odaklanmıştı. Merak dolu, heyecanlı bakışını Oblomov’un gözlerinin içine dikip, “Nedir bu?” diye sordu. “Korkunç bir şey mi?..”

Olga’nın yavaş yavaş bir şeyler anlamaya başladığı yüzünden belliydi. Yüzünün her çizgisinde birtakım düşünce kıpırtıları beliriyordu. Ansızın aydınlandı yüzü... Güneş de kimi zaman bulutların arkasından öyle çıkar, bir çalıyı, sonra bir başkasını, daha sonra bir çatıyı aydınlatır, arkasından çevre ışıltılı olur... Oblomov’un aklındaki biliyordu artık.

Oblomov hala direniyordu:

“Hayır, hayır, söyleyemem... Sormayın.”

Olga kayıtsız, “Sormuyorum artık,” dedi.

“Nasıl yani? Siz hemen...”

Olga Oblomov’u dinlemeden, ciddi, “Eve gidelim... *Ma tante* bizi bekliyor,” dedi.

Önden yürüdü. Evde Oblomov’u teyzesiyle yalnız bırakıp odasına çıktı.

VIII

Oblomov için o gün giderek artan bir umut kırıklığı içinde geçti. Bütün günü Olga’nın teyzesiyle

geçirdi. Marya Mihaylovna zeki, kibar bir kadındı; her zaman kendisine çok yakışan, (her zaman yeni) ipek giysiler giyerdi, her zaman dantel yakalıklar takardı. Çene altından bağcıklı başlığı bile son derece zevkliydi; neredeyse elli yaşında olmasına karşın, hala genç görünen yüzünü pek şık çevreleyen kurdeleler de göz alıcıydı. Boynunda zinciri altın bir gözlük asılıydı.

Duruşunda, hareketlerinde bir soyluluk vardı. Pahalı cinsinden şalını pek zarif alırdı omuzlarına, dirseğini dantelli yastığa dayayıp kanepeye olanca görkemiyle uzanırdı. Elinde işle hiçbir zaman göremezdiniz onu. Elišinin üzerine eğilmek, bir şeyler dikmek, ufak tefek şeylerle ilgilenmek onun yüzüne de, mağrur duruşuna da hiç gitmezdi.

Uşaklara, hizmetçi kızlara kayıtsız bir tavırla, kısa, sert emirler verirdi.

Kimi zaman kitap okur, ama asla bir şey yazmazdı, ama konuşması güzeldi, daha çok da Fransızca konuşurdu. Ne var ki, Oblomov'un rahat Fransızca konuşamadığını hemen anlamış ve ikinci günden sonra onunla Rusça konuşmaya başlamıştı.

Konuşurken derin düşünmez, zeki görünmeye çalışmazdı. Sanki sert bir çizgi vardı kafasının içinde ve aklının o çizgiyi hiçbir zaman geçmesini istemiyordu. Duygunun, (sevgi de dahil) her türlü sempatinin onun içinde öteki unsurlarla birlikte yer ettiği her şeyinden belliydi. Çünkü öteki kadınlarda, gerçekten olmasa bile sözde, yaşamın her alanında sevginin kendini hissettirdiğini, geri kalan her şeyin sevgisinin saflığı ölçüsünde, ikinci planda kaldığını hemen görürsünüz.

Marya Mihaylovna için en önemli olan yaşamayı bilmek, kendini yönetmek, düşünceleriyle niyetlerini, niyetleriyle de onları gerçekleştirmek isteğini dengede tutmaktı. Ne kadar fırsatını kollarsanız kollayın, dalgın yakalayamazdınız onu; uyanık bir düşman gibi üzerinize yönelttiği, sizi inceleyen bakışlarıyla karşılaşırđınız.

En önemsedığı şey sosyeteydi ve bu yüzden kibarlık, dikkat onun için her çeşit düşünceden, her çeşit sözcükten ve hareketten önde gelirdi.

Kalbini kimseye açmaz, sırlarını kimseyle paylaşmazdı: Bir fincan kahve içerken fısıldayarak sohbet ettiği samimi bir arkadaşını veya yaşlı bir kadını göremezdiniz yanında. Yalnızca Baron von Langvagen'le sık sık baş başa kalırdı. Bazı geceler gece yarısına kadar otururdu Baron, çoğu zaman Olga da yanlarında olurdu. Aslında çoğunlukla susarlardı. Ama susmaları, başkalarının bilmediği bazı şeyleri biliyorlarmış gibi anlamlı, zekiceydi.

Bir arada oturmaktan hoşlandıkları belliydi. Onlara bakarak bundan çıkarılabilecek tek sonuç buydu. Marya Mihaylovna Baron'a başkalarına davrandığı gibi davranıyordu: yani güler yüzlü, iyi niyetli aynı zamanda ılımlı ve sakin.

Kötü niyetli bazı kimseler bu durumdan yararlanıp, aralarında tuhaf bir dostluğun olduğundan, birlikte yurtdışına gittiklerinden imalı söz ederlerdi. Ama Marya Mihaylovna'nın Baronla arasındaki ilişkide özel bir sempati söz konusu bile değildi, böyle bir şeyin belirtisi de yoktu.

Ayrıca Baron, Olga'nın küçük çiftliğinin vasisi idi de. Çiftliğe bir taahhüt nedeniyle ipotek konmuştu. Baron, çiftliğin mahkeme işleriyle ilgileniyordu. Yani bir memura birtakım yazılar yazdırmış, memurun yazdıklarını saplı gözlüğüyle okumuş, imzalamış, imzaladığı yazıları aynı memurla mahkemeye yollamış, sosyete de tanıdığı etkili kişiler aracılığıyla davanın iyi yönde yürümesini sağlamıştı. Davanın yakında kazanılacağını umuyordu. Bu dava dedikodulara son vermiş,

herkes Baron'u Marya Mihaylovna'nın evinde bir akraba olarak görmeye başlamıştı.

Ellisine merdiven dayamıştı Baron, ama son derece dinç gösteriyordu. Yalnızca bıyıklarını boyuyordu. Bir ayağı da hafif aksıyordu. Zarif denecek derecede kibardı, kadınların yanında asla sigara içmez, bacak bacak üstüne atmaz, salonlarda kanepelere yayılıp ayaklarını, çizmelerini insanın burnuna dayayan gençleri çok sert eleştirirdi. Konuk odalarında bile eldivenlerini çıkarmaz, ancak yemeğe otururken çıkarırdı.

Son moda göre giyinirdi. Yakasında birçok nişan kurdelesini vardı. Bir yere giderken her zaman kupa arabasıyla gider, atlarını gözü gibi sakınırdı: Arabasına binerken önce çevresinde şöyle bir dolaşır, koşum takımlarını, hatta atların nallarını gözden geçirir, kimi zaman beyaz mendilini çıkarır, atların iyi temizlenip temizlenmediğini anlamak için mendilini sırtlarında, boyunlarında gezdirirdi.

Tanıdıklarını hoş, kibar bir gülümsemeye karşılardı; tanımadıklarına önce soğuk davranır, ama kendisiyle tanıştırdıktan sonra soğukluğunun yerini gülümseme alır, onunla tanıştırılan kimse de artık her zaman bu gülümsemeye karşılanırdı.

Her şeyden, erdemden de, pahalılıktan da, bilimden de, sosyeteden de aynı titizlikle söz ederdi. Düşüncesini, daha önce hazırlanmış, bir kursta anlatılmış ve sonra insanların yararlanmaları için bastırılıp topluma dağıtılmış ders kitaplarından alınmış gibi açık seçik, kesin cümlelerle anlatırdı.

Teyzesiyle Olga'nın arasındaki ilişki o zamana kadar son derece doğal, durgundu: Karşılıklı sevgide aşırılığa hiçbir zaman kaçmazlardı. Aralarında hoşnutsuzluğun gölgesi olmazdı. Bunun nedeni daha çok, Olga'nın teyzesi Marya Mihaylovna'nın yaradılışı, bir de aralarında, başka türlü davranmalarını gerektirecek bir şeyin olmamasıydı. Teyzesinin aklına, Olga'dan hoşnut olmayabileceği bir şeyi istemek gelmez; Olga da teyzesinin bir istediğini yapmamayı, onun sözünü dinlememeyi rüyasında bile görmezdi.

Teyzesi neler mi isteyebilirdi ondan? Giysi seçimiyle, saç tuvaletiyle, sözgelimi, Fransız tiyatrosuna veya operaya gitmekle ilgili istedikleri olurdu.

Olga, teyzesinin her isteğini yerine getirirdi, her tavsiyesine uyardı. Marya Mihaylovna da bu konularda teyze haklarını aşmamaya özen gösterirdi.

İlişkileri öylesine tekdüzeydi ki, teyzesinin, yeğenin onun sözünü dinleyişinde, ona karşı saygısında bir eksiklik bulup bulmadığını; ya da Olga'nın, teyzesinin kendisine karşı sevgisine dair veya onun bir isteğini yerine getirmesi konusunda bir kuşkusunun olup olmadığını kestirmek olanaksızdı. Öte yandan, ikisini bir arada ilk görüşte onların ana kız değil, teyze yeğen oldukları da anlaşılırdı.

Şöyle diyordu teyze:

“Çarşıya gidiyorum, bir şey istiyor musun?”

“Evet *ma tante*, leylak rengi elbisemi değiştirmek istiyorum,” diyordu Olga.

Birlikte çıkıyorlardı. Ya da şöyle karşılık veriyordu Olga:

“Hayır *ma tante*, ben biraz önce çarşıdaydım.” «

Teyzesi Olga'nın iki yanağından kesme alıyordu, alnından öpüyordu onu; Olga da teyzesinin elini öpüyordu. Teyzesi gidiyordu, Olga evde kalıyordu.

Başka bir gün teyze, bir karar veremiyormuş, ama Olga'ya da sormuyormuş gibi mırıldanıyordu kendi kendine:

“Gene aynı yazlığa mı gitsek acaba?”

Olga karşılık veriyordu:

“Haklısınız, çok güzel orası.”

Ve tutuyorlardı o yazlıktaki evi.

Ama Olga, “Ah *ma tante*, bıkmadınız mı o ormandan, kumdan? Başka bir yere baksak daha iyi olmaz mı?” derse, “Öyle yapalım,” diyordu teyze.

Teyze kimi zaman şöyle derdi:

“Bu akşam tiyatroya gidelim mi Olgacığım? Ne zamandır pek övüyorlar bu oyunu.”

Olga, teyzesinin gönlünü hoş etmek aceleciliğiyle de, söz dinler bir tavırla da değil, cevap veriyordu:

“Sevinirim.”

Arada hafiften tartışıkları da oluyordu. Şöyle diyordu teyze: “İnsaf yani *ma chere*, bu yeşil kurdele hiç yakışmadı sana... Sarı bir kurdele tak.”

“Ah *ma tante!* Altı gündür sarı kurdele takıyorum, insanlar sarı kurdeleyle görmekten bıktılar beni.”

“Öyleyse menekşe rengi olanı tak.”

“Peki bu nasıl?”

Teyze, Olga'nın gösterdiği kurdeleye bakıp başını sallıyordu. “Nasıl istersen öyle yap *ma chere*, ama ben senin yerinde olsam mor olanı ya da sarıyı takarım.”

“Hayır *ma tante*, iyisi mi, ben şunu takayım,” diyordu Olga.

Ve usulca, kendi istediği kurdeleyi alıyordu eline.

Olga teyzesine akıl danışırken, onun vereceği karar kendisinin uymak zorunda olduğu bir yasaymış gibi değil de kendisinden yaşlı, deneyimli bir kadına akıl danışır gibi soruyordu.

“Ma *tante*, o kitabı okudunuz, nasıl?” diye soruyordu.

“Ah, iğrenç bir şey!” diyordu teyze.

Hemen bir kenara kaldırıyordu kitabı, gizliyordu, ama Olga'nın onu bulup okumaması için herhangi bir önlem de almıyordu. Ama kitabı bulup okumak da Olga'nın aklına gelmiyordu. Bir kitap konusunda ikisi de karar vermekte zorlanırlarsa hemen Baron von Langvagen'e ya da oradaysa, Stoltz'a soruyorlardı ve onların verdiği karara göre kitap ya okunuyordu ya da okunmuyordu.

Kimi zaman şöyle diyordu teyze:

“Ma *chere* Olga! Zavadskilerde senin yanından ayrılmayan genç var ya, dün onunla ilgili olmayacak şeyler duydum.”

O kadarla kapanıyordu konu. Sonra Olga isterse konuşmayı sürdürüyordu o gençle, isterse ilişkisini kesiyordu.

Oblomov'un evde görülmeye başlaması teyzede de, Baron'da da, hatta Ştoltz'da bile özel bir ilgi uyandırmamıştı. Ştoltz, arkadaşını her şeyin biraz titizlikle yürütüldüğü, yemekten sonra kestirmeye izin verilmeyen, hatta bacak bacak üstüne atmanın yakışksız kaçtığı, her zaman temiz giyimli olmak ve düzgün konuşmak gerektiğine inanan bir aileyle tanıştırmak istemişti. Böylece, bir kenarda oturup uyuklayamayacak, kendini salıveremeyecek, sürekli sohbe katılacak, güncel olaylardan söz edecekti.

Şöyle düşünüyordu Ştoltz: "Hem sonra, Oblomov'un uykulu hayatına genç, güzel, hayat dolu, bir bakıma da şakacı bir kız sokarsam, karanlık bir odaya lamba girdiğinde her köşesinin aynı ölçüde aydınlanması, ısınması gibi Oblomov da canlanacak, neşelenecektir."

Arkadaşını Olga'yla tanıştırmasının amacı buydu işte. Ortaya bir havai fişek attığını bilememişti. Olga ile Oblomov da bilememişlerdi bunu...

İlya İlyiç, teyzenin yanında ayak ayak üstüne atmadan, her konuda hep saygılı konuşarak iki saat pek kibar (kadının ayağının altına iki kez tabure bile çekmişti) oturdu.

Sonra Baron geldi, kibarca gülümsedi Oblomov'a, elini içtenlikle sıktı.

Oblomov daha da kibar olmaya çalıştı. Üçü de birbirinden son derece hoşnuttular.

Teyzenin, Oblomov'la Olga'nın köşelerde konuşmaları, birlikte dolaşmaya çıkmaları konusunda düşüncesine gelince... Hayır, daha doğrusu, bir düşüncesi yoktu bu konuda.

Olga, genç, şık, kibar biriyle dolaşacak olsaydı, o zaman başkaydı: O zaman da bir şey söylemezdi, ama kendine özgü bir yolla, yeğenine fark ettirmeden başka bir düzen getirirdi. Bir iki kez onlarla birlikte çıkardı, yanlarına bir üçüncü kişiyi takardı, birlikte dolaşmaları böylece kendiliğinden biterdi.

Ama Olga'nın "Mösyö Oblomov"la dolaşmaya çıkması, geniş salonun, balkonun bir köşesinde onunla oturması... ne çıkardı ki bundan? Otuz yaşındaydı "Mösyö Oblomov", saçma sapan şeyler söylemezdi Olga'ya, zararlı kitaplar falan vermezdi... Evet, kimsenin aklına böyle şeyler gelmiyordu.

Öte yandan, Ştoltz'un yurtdışına gitmeden bir gün önce Olga'ya, Oblomov'un uyuşukluk yapmasına fırsat vermemesini, gündüzleri onu uyutmamasını, ona eziyet etmesini, başının etini yemesini, boş kalmaması için ona çeşitli görevler yüklemesini, kısacası, onunla yakından ilgilenmesini söylediğini de biliyordu teyze. Ayrıca teyzeden de, Oblomov'a göz kulak olmasını, onu sık sık evine davet etmesini, yayan veya arabayla gezintiye çıkarken onu da yanına almasını, yani, yurtdışına gelmeyecek olursa, ne pahasına olursa olsun, onu bir şeylerle oyalamasını rica etmişti.

Oblomov'la teyze otururken Olga inmedi yanlarına. Zaman geçmek bilmiyordu. Oblomov'u gene bir sıcak basıyordu, bir soğuk. Olga'daki bu değişikliğin nedenini tahmin edebiliyordu artık. Bu yüzden de, Olga'daki bu değişiklik şimdi onu önce olduğundan fazla üzüyordu.

Önceki hatası ancak dehşete düşürmüştü onu ve utandırmıştı, ama şimdi yağmurlu bir hava gibi ağır, zor, soğuk geliyordu ona, yüreğini sıkıştırıyordu. Olga, onu sevdiğini artık bildiğini, hem de bunu bir anda anladığını ima yollu belli etmişti ona. Oysa belki doğru bile değildi bu. Gerçekten de, bu kadarı, düzeltilmesi çok zor bir utançtı. Doğru anlamış olsa bile, ne büyük bir patavatsızlıktı bu

yaptığı! Düpedüz züppelikti!..

Olga'nın genç, tertemiz kalbine sinmiş; orada, dala konmuş küçük bir kuş gibi, kulağı kirişte, sakın sakın oturan, o duyguyu ürkütmüştü. Bir hışırtı duymuş, hemen havalanmıştı küçük kuş.

Oblomov, kalbi çarparak, Olga'nın yemeğe inmesini bekliyordu. Ne diyecekti Olga? Nasıl bakacaktı ona?..

Sonunda indi Olga. Onu görünce gözlerine inanamadı Oblomov. Zor tanıyabilmişti onu. Bambaşka bir yüzü vardı. Sesi bile değişmişti.

O genç, içten, neredeyse çocuksu gülümsemeden eser kalmamıştı dudaklarında. Artık sorması, öğrenmesi, şaşırması gereken bir şey yokmuş gibi, gözlerini iri iri açarak soru dolu, meraklı gözlerle bir kez bile bakmamıştı Oblomov'a.

Daha önce olduğu gibi bakışlarıyla izlemiyordu onu. Uzun zamandır tanıdığı, bildiği; ayrıca, kendisi için (Baron'un olduğu gibi), bir anlam ifade etmeyen biriymiş gibi bakıyordu ona. Kısacası, sanki bir yıldır görmemişti Olga'yı ve bu bir yılda Olga çok olgunlaşmıştı.

Dünkü sıkıntısının soğukluğu yoktu üzerinde. Şakalar yapıyor, hatta gülüyor, daha önceleri hiç cevap vermeyeceği sorulara uzun uzun cevaplar veriyordu. Besbelli, daha öncesinin tersine, kendini herkes gibi davranmaya zorlamak kararı vermişti. O serbestliği, içindeki her şeyi kendini sıkmadan söyleme rahatlığı yoktu şimdi onda. Nereye gitmişti bütün bunlar?

Oblomov yemekten sonra onun yanına gitti, dolaşmaya çıkıp çıkmayacağını sordu. Olga cevap vermeden dönüp sordu teyzesine:

“Birlikte dolaşmaya çıkabilir miyiz?”

“Ama pek uzağa olmaz,” dedi teyze. “Söyle, şemsiyemi getirsinler.”

Ve hep birlikte dolaşmaya çıktılar. Ağır ağır yürüyorlar, uzaktan Petersburg'u seyrediyorlardı. Ormana kadar yürüyüp döndüler, balkona çıktılar.

Oblomov, bu gergin durumunun geçip geçmeyeceğini, neşesinin geri gelip gelmeyeceğini anlamak, onun bir tek sözcüğünde, gülümsemesinde, hiç değilse şarkısında bir içtenlik, yakınlık, güven bulmak umuduyla sordu Olga'ya:

“Sanırım, bugün şarkı söylemek gelmiyor içinizden? Bir şarkı söylemenizi rica etmekten çekiniyorum da...”

Teyze, “Ama hava çok sıcak!” dedi.

Olga, “Olsun varsın teyzeciğim, söylemeyi denerim,” dedi.

Bir romans söylemeye başladı.

Oblomov dinliyor, kulaklarına inanamıyordu.

Olga değildi bu romansı söyleyen: O eski tutkulu sesi nereye gitmişti?

Salonlarda kendilerinden bir şarkı söylemesi istendiğinde her genç kızın söylediği gibi, (tıpkı onlar gibi) sakın, düzgün, soğukkanlı söylüyordu. Ruhunu romanstan ayırmıştı, dinleyiciler hiç mi hiç etkilenmiyorlardı.

Bilerek mi yapıyordu bunu, kurnazlık mı ediyordu, yoksa kızgın mıydı? Anlamak mümkün değildi: Dostça bakıyor, istekli konuşuyor, ama şarkı söylerken, herkes gibi konuşuyordu... Bu ne anlama geliyordu?

Oblomov çayı beklemeden şapkasını aldı, vedalaşırken teyze, “Sık sık gelin,” dedi. “Hafta içi her gün yalnızız, canınız sıkılmazsa buyurun gelin... Pazar günleri bir şeyler vardır zaten, sıkılmazsınız...”

Baron kibarca ayağa kalktı, öne eğilerek selamladı Oblomov’u.

Olga, iyi tanıdığı biriymiş gibi hafifçe eğdi başını. Oblomov çıktıktan sonra pencereye döndü, dışarı bakmaya başladı, Oblomov’un uzaklaşan ayak sesini pek kayıtsız dinlemişti.

Bu iki saat ve arkasından gelen üç dört gün, en çok bir hafta Olga’da büyük değişikliğe neden oldu. Hayli ileri götürdü onu. Güçlerinin böyle yeşermesi, ruhlarının her yönde böyle gelişmesi konusunda yalnızca kadınlar yeteneklidirler.

Sanki günler boyu değil, saat başı hayat dersi alıyordu. Ve her saat, belli belirsiz de olsa, çok küçük bir deneyim kazandırmaktaydı Olga’ya. Erkeklerin burnunun dibinden bir kuş gibi gelip geçen her saatin belli belirsiz, küçücük bir deneyimini kadınlar erkeklere göre inanılmaz derecede çabuk kazanırlar; burunlarının dibinden geçen kuşu uzaklaşınca kadar izlerler ve kuşun dolambaçlı uçuş yolu onların belleğinde silinmez bir iz, işaret, ders bırakır.

Erkekler için yazılı yön taşlarının koyulması gerektiği yerde kadın için esen hafif bir yel, çoğu kulağın zor duyacağı hava ürpermesi yeterlidir.

Bir genç kızın yüzünde daha bir hafta öncesine kadar olan öylesine bir kaygısızlığı, içten gülümsemeyi ansızın yok eden, yerine ağır bir ifade koyan ne olabilirdi? Ayrıca, ne demektir bu ifade? Ne anlama geliyordu?

Belli ki her şey, bütün mantık, erkeğin soyut ve deneyimli felsefesi, hayatın bütün sistemi buradaydı!

Kızcağızı, kısa bir süre önce küçük bir kız çocuğu olarak bırakıp giden kuzen, okulu bitirdikten sonra apoletlerini takıp döndüğünde onu görünce önceleri olduğu gibi, omzuna vurmak, el ele tutup dönmek, sandalyelerin, divanların üzerine zıplayıp oynamak niyetiyle neşeyle ona doğru koşar... ama yüzüne dikkatli bakınca birden ürker, şaşkınlık içinde geri çekilir; kendisinin hala çocuk olduğunu, kız çocuğununsa bir kadın olduğunu görür!

Neden? Ne olmuştur? Bir felaket mi söz konusudur? Çok önemli bir şey mi olmuştur? Bütün kentin dilinde dolaşan bir olay mı vardır?

Hayır, annesinin de, amcasının da, teyzesinin de, dadısının da, oda hizmetçisi kızın da bildiği bir şey yoktur. Bir şey olacak kadar zaman da geçmemiştir: Bir iki dans etmiştir, biraz başı ağrımıştır, gece pek uyuyamamıştır, hepsi o kadar...

Sonra her şey geçmiştir. Ama yüzünde değişik bir ifade belirmiştir. Başka bir türlü bakmaktadır şimdi, kahkahalar atmaya kesmiştir, bütün bir armudu bir seferde yememektedir, “okulda neler yaptıklarını” anlatmamaktadır... O da bitirmiştir okulu.

Oblomov ertesi gün de, ondan sonraki gün de, o kuzen gibi, tanımakta zorluk çekti Olga’yı. Ürkek ürkek baktı yüzüne; Olga ise ona sade (ama önceden olduğu gibi meraklı, yumuşak değil) herkese

baktığı gibi bakıyordu.

“Neyi var? Şu anda ne düşünüyor, ne hissediyor?” Bu sorular acı veriyordu Oblomov’a. “Yemin ederim, bir şey anlayamıyorum!”

Olga’nın içinde olanları nasıl anlayabilirdi Oblomov? Bunu bir erkek ancak yirmi beş yaşında, yirmi beş profesörün, kütüphanelerin yardımıyla, ülke ülke dolaştıktan, hatta kimi zaman ruhunun inceliğini, düşüncelerinin ve saçlarının tazeliğini kaybettiğinde, yani bilinçli çağına girdiğinde anlayabilir. Oysa Olga için ne kolay olmuştu bu.

Kararını verdi Oblomov: “Hayır, ağır, sıkıcı bir şey bu! Vıborg’a taşınacağım, orada bir şeylerle oyalanacağım, okuyacağım, Oblomovka’ya gideceğim...” Çok üzgün, ekledi: “Tek başıma... Onsuz! Elveda, benim cennetim, yaşamımın aydınlık, sakın ülküsü!”

Dördüncü gün de, beşinci gün de gitmedi teyzenin evine. Okumadı da, yazmadı da. Dolaşmak için çıkacak oldu, tozlu yolda yürüdü, oradan tepeye doğru gitmesi gerekiyordu.

“Bu sıcakta çıkılmaz oraya!” diye düşündü. Esnedi, divana uzanıp, daha önce Gorohovaya Sokağı’ndaki evinde perdeleri inik, toz içindeki odasında olduğu gibi derin bir uykuya daldı.

Karmakarışık rüyalar gördü. Uyandığında masa hazır. Üzerinde pancarlı, soğanlı, balıklı *kvas* çorbası, kızarmış et vardı. Zahar pencerenin önünde dikiliyor, uykulu gözlerle dışarı bakıyordu. Anisya mutfakta takur tukur tabakları yerleştiriyordu.

Oblomov yemeğini yedi, pencerenin önüne oturdu. Canı sıkılıyordu, hiçbir şeyin anlamı yoktu Oblomov için, yapayalnızdı! Gene bir yere gitmek, bir şey yapmak gelmiyordu içinden!

Anisya, onu eğlendirmek amacıyla getirip bir kedi yavrusu koydu kucağına:

“Bakın efendim, komşular bir kedi yavrusu getirdiler. Dün, kedi istediğinizden bahsetmişsiniz.”

“Zahar!” diye seslendi Oblomov.

Zahar’ın bezgin sesi geldi içerden:

“Ne emretmişsiniz efendim?”

Oblomov, “Belki kente taşınacağım,” dedi.

“Kente nereye taşınacaksınız efendim? Ev yok ki orada.” “Vıborg tarafına.”

Zahar sordu:

“Bir yazlıktan ötekine ne diye taşınacağız? Ne var ki sanki orada? Mihey Andreyeviç’i mi özlediniz yoksa?”

“Burada sıkıldım...”

“Gene taşınacak mıyız yani? Aman Tanrım! Yerleşinceye kadar canımız çıktı. İki fincanla yer süpürgesini hala bulamıyorum. Mihey Andreyeviç oraya götürmediyse kaybolmuşlar demektir.” Oblomov susuyordu. Hemen çıktı Zahar, bir valiz ve bir yol çuvalıyla döndü. Valize bir tekme atıp, “Bunu ne yapacağız?” diye sordu. “Satsak da kurtulsak mı dersiniz?”

Oblomov’un canı sıkıldı buna.

“Aklını mı kaçırdın sen?” dedi. “Üç gün sonra yurtdışına gideceğim.”

Zahar gülümseyerek karşılık verdi:

“Yurtdışına gideceksiniz ha!”

“Tuhaf olan ne bunda? Gideceğim, işte o kadar... Pasaportum bile hazır.”

Zahar alaylı alaylı, “Peki çizmelerinizi kim çıkaracak orada?” dedi. “Kadın hizmetçiler mi? Hayır, bensiz yapamazsınız siz!” Tekrar gülümsedi Zahar, favorileriyle kaşları iki yana açıldı. Oblomov öfkeli, “Saçmalıyorsun!” dedi. “Götür şunları, sen de çekil karşımdan!”

Oblomov ertesi sabah dokuzda uyandı. Zahar çayını getirdi. Bu arada, fırına ekmek almaya giderken yolda genç bir bayanla karşılaştığını söyledi.

“Hangi genç bayanla?”

“Hangi genç bayan olacak? Bayan İlyinskaya ile, yani Olga Sergeyevna ile.”

Oblomov sabırsız, “E?” diye sordu.

“Eh işte, selam gönderdiler size, nasıl olduğunuzu, neler yaptığınızı sordular.”

“Sen ne dedin?”

“İyi olduğunuzu söyledim, ‘Ne sıkıntısı olabilir ki?..’ dedim.” Oblomov kesti sözünü:

“Aptalca yorumlarını ne diye sıkıştırırsın araya? ‘Ne sıkıntısı olabilirmiş!..’ Sıkıntımın olup olmadığını nereden biliyorsun sersem? Başka ne dedi?”

“Dün yemeği nerede yediğinizi sordular.”

“Sen ne dedin?..”

“Evde,” dedim. “Akşam yemeğini de evde yediğinizi söyledim. Genç bayan ‘Vay, akşam yemeği de mi yiyor?’ diye sordular. Yalnızca iki piliç yediğinizi söyledim..”

Oblomov öfkeyle bağırdı:

“Salaaak!”

Zahar, “Neden salak oluyorum ki?” dedi. “Yalan mı? İşte, kemikleri de içerde, isterseniz göstereyim size...”

“Gerçekten salaksın sen!” diye tekrarladı Oblomov. “Evet, sonra?”

“Genç bayan gülümsediler. Sonra da ‘Neden o kadar az?’ diye sordular.”

“Salaksın işte,” dedi Oblomov. “Gömleğimi ters giydirdiğini de söyleseydin bari.”

Zahar cevap verdi:

“Sormadılar, ben de söylemedim. Sorsalardı, söylerdim.”

“Başka ne sordu?”

“Bu ara neler yaptığınızı sordular.”

“Peki ne dedin?”

“Bir şey yapmadığınızı, hep yattığınızı söyledim.”

Oblomov başını ellerinin arasına alıp çok üzgün, “Ah!..” diye haykırdı. Arkasından gözdağı verircesine ekledi:

“Defol! Bir daha benimle ilgili böyle saçma sapan şeyler söylersen görürsün! Ne zehirli bir insanmışsın!”

Zahar savundu kendini:

“Ne yani, bu yaşta yalan mı söyleseydim?”

“Defol!” diye bağırdı Oblomov.

Zahar için hakaret önemli değildi, yeter ki “acı söz” söylemesindi efendisi. Odadan çıkarken şöyle ekledi:

“Vıborg’a taşınmayı düşündüğünüzü söyledim kendilerine.” Emreder bir tavırla bağırdı Oblomov:

“Defol!”

Zahar çıktı, içini çekerek odasına gitti. Oblomov çayını içmeye başladı.

Çayla birlikte, masadaki bir yığın francaladan, küçük ekmekten (Zahar gider gene gevezelik eder korkusuyla) yalnızca bir parça yedi. Sonra purosunu yakıp yazı masasına geçip oturdu, bir kitap açtı, bir sayfa okudu, sayfayı çevirmek istedi, kitabın sayfaları kesik değildi.

Parmağıyla ayırdı sayfayı: Bu yüzden sayfanın kenarı yırtık yırtık oldu. Oysa kitap kendisinin değil, her konuda, özellikle de kitap konusunda aşırı titiz olan Ştoltz’undu. Ştoltz kağıtlarını, ufak tefek her şeyini nasıl koyduysa öyle bulmak isterdi.

Oblomov’a kitap açacağı gerekliydi, ama ortalarda yoktu kitap açacağı, kim bilir neredeydi? Mutfaktan bir bıçak isteyebilirdi. Ama Oblomov kitabı yerine koyup divana uzanmayı yeğledi. Tam daha rahat uzanabilmek için kolunu yastığa dayamıştı ki, Zahar girdi odaya.

“Genç bayan sizin şeye gelmenizi rica etti...” dedi. “Neydi orası... Oh!..”

Oblomov telaşlı, sordu:

“İki saatten beri neden söylemiyorsun?”

Zahar ters ters, “Hemen kovdunuz beni,” dedi. “Sözümü bitirmeme izin vermediniz ki...”

Oblomov heyecanla bağırdı:

“Öldüreceksin sen beni Zahar!”

Zahar, sol favorisini efendisine dönüp duvara bakarak “Gene kendinde değil!” diye geçirdi içinden. “O günkü gibi... acı şeyler söyleyecek!”

“Nereye gideceğim?” diye sordu Oblomov.

“Şeye işte, adı neydi? Bahçe mi ne dedi...”

“Parka mı?” diye sordu Oblomov.

“Evet, parka, tam öyle söyledi işte. ‘Dolaşmak isterse, gelsin, ben orada olacağım’, dedi...”

“Elbisemi getir!”

Oblomov koşarak bütün parkı dolaştı, her köşeye, her kameriyeye baktı... Olga yoktu. Duygularını açıkladığı iki yanı ağaçlı o yolda yürüyordu. Olga'yı gördü. Kopardığı dalı attığı yerin yakınında bir bankta oturuyordu.

Oblomov'u görünce gülümseyerek, "Artık gelmezsiniz diye düşünüyordum," dedi.

Oblomov, "Uzun süre parkta aradım sizi," dedi.

"Arayacağınızı bildiğim için özellikle burada, bu yolda bekledim. Buraya bakacağınızı biliyordum".

Oblomov, "Neden öyle düşündünüz?" diye soracaktı, Olga'nın yüzüne bakınca vazgeçti.

Burada dolaştıkları günkü gibi değildi yüzü, son görüşmelerindeki gibiydi. Oblomov'u öylesine korkutan ifade vardı yüzünde. Gülümsemesi bile ölçülüydü. Bakışı dikkatli, canlıydı. Oblomov, onunla artık duygulu, imalı, derin anlamlı şeyler konuşmanın mümkün olamayacağını; o çocuksu, neşeli anların geride kaldığını anlamıştı.

Aralarında, ancak kurnaz sorularla, imalı sözcüklerle değinilebilecek çok şeyin olduğu belliydi. Geriye dönüş de yoktu artık.

Olga sordu:

"Neden ortalarda yoksunuz?"

Oblomov susuyordu. Olga'ya, gene ima yollu da olsa, aralarındaki ilişkinin gizli çekiciliğini yitirdiğini, Olga'nın, bir bulutun arkasına saklanır gibi kendini geri çekmesinin onu üzdüğünü, ne yapacağını, ona karşı nasıl davranacağını bilemediğini söylemek istiyordu.

Ama bu konuda en küçük bir imanın bile Olga'yı sarsacağını, soğukluğuna soğukluk katacağını, başlangıçta öylesine beceriksizce söndürdüğü yakınlık ateşini belki büsbütün söndüreceğini düşünüyordu. Oysa hiç belli etmeden, usulca tekrar yakması gerekiyordu o ateşi, ama bunu nasıl yapacağını bilemiyordu.

Bulanık da olsa hissediyordu Olga'nın büyüdüğünü, hatta az da olsa şimdi ondan olgun olduğunu. Olga'nın çocuk yaşının artık geride kaldığını, önlerinde dönüşü olmayan bir yolun bulunduğunu; kaybolan mutluluklarının bu yolun sonunda olduğunu; oraya varmaları gerektiğini biliyordu... Ama nasıl varacaklardı oraya? Ya tek başına kalırsa?

Oblomov'un içinde nelerin olup bittiğinin farkındaydı Olga; bu nedenle, üstünlük kendisinden yanaydı. Açıkça bakıyordu Oblomov'un ruhuna; bir duygunun orada nasıl doğduğunu, büyüdüğünü, dışa vurduğunu görüyordu. Kadınsı kurnazlığı, cilveyi, nazlanmayı (Sonya'nın silahlarını) kullanmasına gerek olmadığını görüyordu. Önünde bir savaş yoktu çünkü.

Şunu da görüyordu: Genç olmasına karşın, bu ilişkide başrol kendisine düşüyordu; Oblomov'dan ancak derin bir duyarlılık, koşulsuz bir boyun eğme, kalbinin her atışıyla sürekli bir uyum bekleyebilirdi.

Ağırlığını hemen uygulamıştı Oblomov'un üzerinde. Onun yol gösteren yıldızı olma rolü, bu yıldızın durgun sulara vuran, kendisinin görüldüğü ışığı olma rolü pek hoşuna gitmişti. Bu düelloda üstün olmak gurur veriyordu ona.

Aşk oyununda, duruma göre, komedi veya trajedide, iki oyuncu hemen her zaman aşığı yukarı ayrı rollerdedirler: acı çektiren ve acı çeken...

Genelde olduğu gibi, Olga birinci roldeydi. Yani acı çektirendi.

Ne var ki, çoğunluğun olduğundan daha az acımasızdı ve bunu bilinçsiz olarak yapıyordu; ama kendini Oblomov'la kedi fare oyunu oynamak zevkinden de alamıyordu. Kimi zaman ansızın beklenmedik bir kapris duygusu şimşek gibi çakıyordu içinde, ama hemen toparlıyordu kendini, içine kapanıyordu. Gelgeldim, bazen de serbest bırakıyordu bu duygusunu. Oblomov'un adım atmayacağını, onu bıraktığı yerde kalacağını biliyordu çünkü.

Elindeki kanaviçeyi işlemeyi sürdürerek sordu:

“Bu ara meşgul müydünüz?”

Oblomov şöyle geçirdi içinden: “Meşguldüm, derdim ama, ah şu Zahar!”

Kayıtsız bir tavırla cevap verdi:

“Evet, bir şeyler okudum.”

Olga, onun nasıl yalan söyleyeceğini görmek için başını kaldırıp baktı Oblomov'un yüzüne, “Roman falan mı?” diye sordu.

Oblomov son derece sakin, cevap verdi:

“Hayır, pek roman okumam ben. *İcatlar ve Keşifler Tarihi*'ni okudum.”

Şöyle geçirdi içinden: “İyi ki bir sayfasını okumuşum bugün!”

“Rusça mı?” diye sordu Olga.

“Hayır, İngilizce.”

“İngilizce okuyabiliyorsunuz demek?”

“Biraz zor, ama okuyabiliyorum.” Oblomov daha çok, kitap konusunu kapatmak için sordu:

“Bu ara kente indiniz mi?”

“Hayır, hep evdeydim. Sık sık elişimi alıp buraya geliyorum.”

“Buraya mı?”

“Evet, ağaçlar arasında bu yolu çok seviyorum. Bana burayı gösterdiğiniz için minnettarım size: Pek gelen geçen olmuyor buradan.”

Oblomov kesti Olga'nın sözünü:

“Ben göstermedim size burayı, hatırlamıyor musunuz, burada tesadüfen karşılaşmıştık?”

Bir süre ikisi de sustu. Neden sonra Olga, doğrudan Oblomov'un sağ gözüne bakarak sordu.

“Gözünüzdeki arpacık tamamen geçti mi?”

Oblomov kızardı.

“Evet, çok şükür,” dedi.

“Gözünüz kaşınmaya başladığında şarapla yıkayın, o zaman arpacık çıkmazmış. Dadım öğretmişti bana bunu.”

Oblomov, “Ne diye ikide bir arpacıktan söz ediyor?” diye geçirdi içinden.

Olga ciddi bir tavırla ekledi:

“Ayrıca, akşamları yemek yemeyin.”

“Ah şu Zahar!” diye bağırarak geldi Oblomov’un içinden.

Olga başını dışından kaldırıp, “Akşam çok yiyip yatar uyursanız, özellikle de sırt üstü... üç gün sonra kesin, arpacık çıkar gözünüzde.”

Oblomov, “Sersem Zahar!” diye geçirdi içinden. Konuyu değiştirmek amacıyla sordu:

“O işlediğiniz nedir?”

Olga dizinin üzerindeki kanaviçeyi açıp gösterdi.

“Bir çanta. Baron için. Nasıl, güzel mi?”

“Evet, çok güzel. Şu desen leylak dalı, değil mi?”

Olga kayıtsız, “Sanırım... öyle bir şey”, dedi. “Rastgele bir desen seçmişim...”

Böyle dedikten sonra hafiften kızardı Olga, hemen topladı kanaviçeyi.

Oblomov düşünüyordu: “Ama böyle devam edecekse, onu konuşturamayacaksam çok kötü... Benim yerimde başka biri olsaydı, sözgelimi Şoltz... çoktan konuşturmuştu onu, ama ben yapamıyorum.” Susuyordu, boş boş çevresine bakınıyordu.

Olga dönüp ona baktı, sonra elişini sepete koydu.

“Ormana kadar yürüyelim,” dedi. Sepeti taşıması için Oblomov’a verdi, kendisi şemsiyesini açtı, giysisini düzeltti, önden yürüdü.

“Neden neşesizsiniz bugün?” diye sordu.

“Bilmiyorum Olga Sergeyevna. Hem neşelenmemi gerektirecek ne var ki? Nasıl neşeli olabilirim?”

“Bir şeyler yapın, insanlarla daha sık bir araya gelin.

“Bir şeyler yapmak! Bir amacı varsa, bir şeyler yapar insan. Nasıl bir amacım olabilir benim? Yok öyle bir şey!”

“Yaşamak da bir amaçtır.”

“Ne için yaşadığını bilmiyorsan, her günü öyle veya böyle yaşamış olmak için yaşarsın. Bir günü daha geçirdiğin, akşam olduğu için sevinirsin ve gece rüyada da o günü ne için yaşadığını, yarımı ne için yaşayacağını kendi kendine sıkıntılar içinde sorarsın.” Olga sesini çıkarmadan, sert bakışlarla dinliyordu onu. Çatık kaşlarında bir sıkıntı gizliydi, dudaklarının kıvrımlarında kuşkuya, umursamazlığa benzer bir şey yılan gibi dolaşmaktaydı.

“Yaşamak da bir amaçtır!” diye tekrarladı. “Bir insanın varlığı gereksiz olabilir mi hiç?”

“Olabilir. Sözelimi, benimki öyle.”

Olga yürürken durdu, sordu:

“Yaşamamızın amacının nerede olduğunu hala bilmiyor musunuz siz? İnanmam: Kendinize haksızlık ediyorsunuz, yoksa yaşamayı hak etmezsiniz.”

“Yaşama amacını bulacağım çağı geçirdim ben ve önümde hiçbir şey yok artık, yalnızca bir boşluk var.”

Derin bir iç çekti Oblomov. Olga gülümsedi. Oblomov’un dediğine inanmıyormuş gibi bir kahkaha atıp neşeli, onun önünde çok şeyin olduğuna inanıyormuşçasına tekrarladı:

“Hiçbir şey mi?”

Oblomov, “Gülüyorsunuz, ama doğru bu söylediğim,” dedi. Olga başını önüne eğip önden yürüdü.

Oblomov onun arkası sıra yürüyordu.

“Ne için, kim için yaşayacağım?” dedi. “Neyi arayacağım? Düşüncemi, niyetimi neye yönelteceğim? Hayatımın çiçeği soldu benim, yalnızca dikenleri kaldı.”

Ağır ağır yürüyorlardı. Olga Oblomov’u pek dalgın dinliyordu. Geçerken bir leylak dalı kopardı ve dönüp bakmadan Oblomov’a uzattı. Oblomov şaşırılmıştı.

“Nedir bu?” diye sordu.

“Görüyorsunuz işte... bir dal.”

Oblomov gözlerini iri iri açıp Olga’ya bakarak sordu:

“Ne dalı?”

“Leylak.”

“O kadarını biliyorum... Anlamı ne?”

“Hayatın rengi ve...”

Oblomov durdu, Olga da durdu. Oblomov sordu:

“Ve?..”

Olga, Oblomov’un doğrudan gözlerinin içine bakarak, “Ve öfkemin...”

Dudaklarındaki gülümsemeden, ne yaptığının farkında olduğu belliydi. Üzerindeki koyu bulut dağılıyordu. Bakışı açıktı, anlaşılıyordu. Sanki kitabın bilinen sayfasını bilerek açmış, en anlamlı yerini gösteriyordu.

Oblomov birden coşup sevinç içinde, “Yani, umut edebilirim...” dedi.

“Bütünüyle! Ama...”

Olga sözünün sonunu getirmedi.

Oblomov birden hayata dönmüş gibiydi. Şimdi de Olga Oblomov’u tanımakta güçlük çekiyordu: O kapanık, uykulu yüzü değişmiş; gözlerine ışık, yanaklarına kan gelmiş; yüzünde düşünceler kıpırdamaya başlamıştı. Gözlerinde arzunun, irade gücünün ışıltısı vardı. Olga, onun yüzünün bu

sessiz kıpırdanışından Oblomov'da ansızın bir yaşama sevincinin doğduğunu anlamakta gecikmemişti.

Sayıklar gibi şöyle diyordu Oblomov:

“Hayat, hayat tekrar gülmeye başlıyor bana... İşte hayat, sizin gözlerinizde hayat... şu dalda, *Casta diva*'da... Her şey burada...” Başını salladı Olga.

“Hayır, her şey değil... yarısı,” dedi.

“En iyi olan yarısı.”

“Belki,” dedi Olga.

“Öteki yarısı nerede? Bundan başka ne olabilir?”

“Onu arayıp siz bulacaksınız.”

“Neden?”

Olga, “Birinci yarıyı kaybetmemek için...” dedi.

Elini uzattı Oblomov'a. Eve doğru yürüdüler.

Oblomov heyecanla, kaçamak, Olga'nın küçücük başına, bukle bukle saçlarına, yukarıdan aşağı her şeyine bakıyor, elindeki dalı sıkıyordu.

Dalgın, tekrarlayıp duruyordu kendi kendine:

“Yeniden hayat, yeniden umutlar!”

Oblomov evine gitmek üzere vedalaşırken sordu ona Olga: “Vıborg'a taşınmayacaksınız, değil mi?”

Gülümsedi Oblomov. Zahar için içinden “sersem” diye bile geçirmedi.

IX

O günden sonra Olga'da beklenmedik değişiklikler olmadı. Teyzesine karşı da, topluluk içinde de sakin, rahattı. Ama yalnızca Oblomov'un yanında yaşadığını hissediyor, gerçekten yaşıyordu. Artık ne yapması, nasıl davranması gerektiğini kimseye sormuyor, Sonya'dan akıl almayı da gereksiz görüyordu.

Önünde hayatın kesitleri, yani duygular açıldıkça olan biteni olanca dikkatiyle izliyor, içgüdüsünün sesine kulak veriyor, olayları (aslında çok olmayan deneyimlerinin) süzgecinden geçiriyor, basacağı yeri inceden inceye yokladıktan sonra adımını atıyordu.

Kimseye soracağı bir şey yoktu. Teyzesine mi soracaktı? Bu tür sorunları teyzesi öylesine kolay, ustaca yorumluyordu ki, Olga onun söylediklerinden akla yatkın bir sonuç çıkaramıyordu. Ştoltz yoktu. Oblomov'a mı soracaktı? Oysa o da Olga'nın yanında, Pygmalion'un karşısında bir çeşit

Galathe'den farksızdı...

Hayatı hiç kimse farkına varmadan sessizce dolmuştu, yeni dünyasında kimsenin dikkatini çekmeden, son derece sakin, endişelerden uzak yaşamaya başlamıştı. Başkalarına göre, önceleri ne yapıyorduydu gene aynı şeyleri yapıyordu, ama çok daha değişik bir biçimde.

Fransız tiyatrosuna gidiyordu, ama oyunun konusunun şimdi onun hayatıyla bir bağı oluyordu. Kitap okuyordu, ama kitapta onun zeka kıvılcımlarıyla bağlantısı olan satırlarla karşılaşıyordu; bir yerinde sözcükler duygularının ateşi oluyordu; yazar, gizliden onu dinlemiş gibi, daha dün söylediği şeylerden söz ediyordu; kalbi hızlı çarpmaya başlıyordu.

Koruluktakiler gene aynı ağaçlardı. Ama uğultularında değişik bir anlam vardı şimdi: Olga'yla onların arasında canlı bir uyum, anlaşma oluşmuştu. Kuşlar yalnızca cıvıldaşmıyorlar, şakımlıyorlardı artık, kendi aralarında durmadan bir şeyler konuşuyorlardı. Çevrede her şey konuşuyor, her şey Olga'ya bir şeyler söylüyordu. Çiçek açıyordu, Olga onun soluk alışını duyuyordu, duyar gibi oluyordu.

Rüyalarında da aynı şey oluyordu: Değişik birtakım rüyalar, rüyalarında birtakım şeyler görüyor; bazen gördükleriyle yüksek sesle konuşuyordu... Bir şeyler anlatıyorlardı ona, ama çok kapalı konuşuyorlardı, Olga anlayamıyordu ne dediklerini, onlarla konuşabilmek için zorluyordu kendini; sorular soruyor, anlaşılmasız şeyler söylüyordu. Sabahleyin de Katya onun bütün gece sayıklayıp durduğunu söylüyordu.

Şoltz'un sözlerini hatırlıyordu: Sık sık, onun henüz yaşamaya başlamadığını söylerdi Şoltz. Onu çocuk gördüğü için kimi zaman gücenirdi Olga, oysa yirmi yaşındaydı. Şoltz'un haklı olduğunu, yaşamaya yeni başladığını şimdi anlıyordu.

Şöyle diyordu ona Şoltz: "Çevrenizde hayat, bedeninizde bütün güçleriniz ayaklandığında başlayacak; o zaman anlayacaksınız, şu anda gözlerinizin kapalı olduğunu; şimdi duyamadığınız şeyleri duyacaksınız. Müziği, çevrenizdeki sesleri içinizde hissedeceksiniz, otlar büyürken çıkan sesleri duyacaksınız. Acele etmeyin, bekleyin, zamanı gelince hepsi olacak bunların!"

Zamanı gelmişti işte. Çevresindeki titreşime kulak vererek, içindeki güçleri uyandıran her olaya dikkatle, ama ürkek bakarak kendi kendine, Şoltz'un sözcükleriyle konuşuyordu: "Güçlerim ayaklandı anlaşılın, bedenim uyandı..."

Hayallere kaptırmıyordu kendini, yaprakların birden hışırdamaya başlamasından, geceleri karanlıkta gördüğü karaltılardan, işittiği tuhaf seslerden, birinin üzerine eğilip kulağına anlaşılmasız, belirsiz bir şeyler fısıldamasından etkilenmiyordu. Gözyaşları arasında, korkusunu yenmeye çalışarak, güçlenmemiş sinirlerini uyanmakta olan güçleriyle desteklemeye çalışarak, ama gülümseyerek, ürpererek şöyle fısıldıyordu: "Sinirlerimin zayıflığından!" Yataktan kalkıyor, bir bardak su içiyor, pencereyi açıyor, mendiliyle yüzünü yelliyor, uykusunu açmaya çalışıyordu.

Oblomov ise sabahları uyanır uyanmaz önce, elinde leylak dalıyla Olga'nın hayalini görüyordu. Olga'yı düşünerek uykuya dalıyordu; dolaşmaya çıkarken, okurken hep o vardı aklında. Gece gündüz sürekli onunla konuşuyordu. Olga'nın kişiliğinde veya dış görünüşünde yeni keşfettiği şeyleri *İcatlar ve Keşifler Tarihi*'ne ekliyordu. Onunla tesadüfen karşılaşma, ona kitap yollama, sürprizler yapma yolları icat ediyordu.

Olga'dan ayrıldıktan sonra evde onunla konuşmasını kendi kendine sürdürüyor, öyle ki, bazen Zahar odaya girdiğinde Oblomov, Olga'yla konuşmasına devam ediyor gibi, son derece kibar, yumuşak bir sesle şöyle diyordu ona: "Dazlak kafalı şeytan seni, bugün gene boyamadan giydirmişsin çizmelerimi! Dikkat et de hakkından gelmeyeyim.."

Ne var ki, Olga ona ilk kez şarkı söylediğinden beri pek huzuru yoktu. Eskiden olduğu gibi yaşayamıyordu artık. O zamanlar ister hiçbir şeyi umursamadan sırtüstü yatıp tavana bakardı, ister Alekseyev geldiğinde oturur onunla sohbet ederdi, ister kalkıp Ivan Gerasimoviç'e giderdi. Gecelerden de, gündüzlerden de bir beklediği yoktu. Oysa şimdi gece de, gündüz de, sabah ve akşamın her saati de Olga'nın varlığıyla dolu olup olmadığına göre, ya neşeli, ışıklı geçiyordu ya da renksiz ve kasvetli...

Bütün bunlar onu çok etkiliyordu: Kafasının içi her günün, her dakikanın düşünceleriyle, sorularıyla, önsezileriyle, bilinmezliklerin acısıyla doluydu; her an, Olga'yı görüp göremeyeceğini düşünüyordu. Görüşüklerinde Olga ne diyecekti, ne yapacaktı? Nasıl bakacaktı gözlerinin içine, ne görev verecekti ona, ne soracaktı, görüşüklerine sevinecek miydi, sevinmeyecek miydi? Bütün bunlar şimdi onun hayatının en önemli sorunlarıydı.

Hayal kuruyordu: "Ah, aşkın yalnızca bu sıcak yanını yaşasaydım, endişeleri olmasaydı, ne iyi olurdu! Hayır, çok zor bu yaşam, ne yana gidersem gideyim, yakıyor içimi! Ansızın ne çok şey doldu hayatıma! Aşk, hayatın en zor okuluymuş!"

Birkaç kitap okumuştı. Okuduğu kitapların özetini ona anlatmasını istiyordu Olga ve inanılmaz bir sabırla dinliyordu onu. Köye birkaç mektup yazmış, kahyayı değiştirmiş, Ştoltz'un aracılığıyla bu konuda bir komşusuyla mektuplaşmaya başlamıştı. Olga'dan ayrılabilceğine inansa, köye gitmeyi bile düşünüyordu.

Akşamları yemek yemiyordu artık, iki haftadır gündüz yatmak nasıl bir şeydir, onu bile unutmuştu.

İki üç haftada Petersburg'un her yerini gezmişlerdi. Olga, teyzesi, Baron ve Oblomov kent dışında verilen kır konserlerine gidiyorlar, eğlencelere katılıyorlardı. Birlikte Finlandiya'ya, İmatra Çağlayanı'na gitmeyi düşünüyorlardı.

Oblomov'a kalsa, parktan öteye başka bir yere gitmezdi, ama Olga durmadan bir şeyler düşünüyordu. Bir yere gitmek önerisine Oblomov dudak bükerse, oraya kesinlikle gidiliyordu. O zaman Olga'nın keyfine diyecek de olmuyordu. Yazlığın beş versti çevresinde, birkaç kez çıkmadıkları tepe kalmamıştı.

Bu arada, sevgileri giderek büyüyor, gelişiyor, aşkın karşı konulmaz yasaları uyarınca güçleniyordu. Olga duygularıyla birlikte çiçekler gibi açıyordu. Gözleri daha aydınlıktı şimdi, davranışları daha zarifti, göğsü heyecanla öylesine inip kalkıyordu ki...

Teyzesi şöyle geçiriyordu içinden: "Evet, yazlığın havası iyi geldi Olga'ya, daha bir güzelleşti!" Baron'un gülümsemesinde de aynı beğeni vardı.

Olga başını teyzesinin omzuna koyuyordu, teyzesi sevgiyle okşuyordu yeğeninin yanağını.

Bir gün, dolaşmak için çıkacakları tepenin dibinde Olga'nın buluşmak için belirlediği yere gelince alçak sesle, neredeyse fısıldayarak seslendi Oblomov:

"Olga, Olga!"

Ses yoktu. Saatine baktı. Sesini yükseltti:

“Olga Sergeyevna!

Gene sessizlik.

Olga tepede oturuyor, Oblomov’un ona seslendiğini duyuyor, gülmesini tutuyor, sesini çıkarmıyordu. Oblomov’u tepeye çıkmak zorunda bırakmaktı amacı.

Oblomov çalılarının arasından tepenin yarısına kadar çıktı, yukarı bakıp seslendi:

“Olga Sergeyevna!”

Şöyle geçiriyordu içinden: “Saat beş buçukta buluşalım, demişti...”

Olga sonunda tutamadı kendini, gülmeye başladı.

Oblomov tepeye doğru çıkarken, “Olga, Olga!” dedi. “Ah, burada mıydınız?” (Olga’nın yanına oturdu.) “Uf! Tepeye çıkıp gizlenmek de nereden geldi aklınıza? Bana eziyet etmek için kendinizi çok zorluyorsunuz.”

“Nereden geliyorsunuz?” diye sordu Olga. “Eviden mi?”

“Hayır, önce size uğradım, çıktığınızı söylediler.”

Sordu Olga:

“Bugün neler yaptınız bakalım?”

“Bugün...”

Olga, Oblomov’un cümlesinin sonunu getirdi:

“Gene Zahar’la kavga ettiniz, değil mi?”

Bu olmayacak bir şeymiş gibi güldü Oblomov.

“Hayır, dergi okudum. Size bir şey söyleyeyim mi, Olga...”

Ama bir şey söylemedi. Öylece oturuyor, dalmış, Olga’nın yüzünün yandan görünüşüne, başına, iğneyi kanaviçeye batırıp çıkarırken ellerinin aşağı yukarı hareketine bakıyordu. Bakışını ayıramıyordu ondan. Kıpırdamıyordu, yalnızca bakışı, Olga’nın elinin hareketine bağlı olarak sağa sola, aşağı yukarı gidip geliyordu. İçinde büyük bir dalgalanma vardı: Kanı damarlarında hızlı akıyor, nabızı daha hızlı atıyor, kalbinin içinde bir şeyler kaynıyordu. Bütün bunlar onu öylesine etkiliyordu ki, bir idam mahkûmunun ruhsal gücünün, idam edilmek üzere darağacına çıkarıldığında tükenmesi gibi, soluk alması yavaşlamış, derinden soluk almaya başlamıştı. Dili tutulmuştu, kıpırdamıyordu. Yalnızca, aşırı duygulanmaktan yaşarmış gözlerini Olga’ya dikmiş, ona bakıyordu.

Olga derin bakışını arada bir ona doğrultuyor, yüzündeki içten, belirgin ifadeyi okuyor ve içinden şöyle geçiriyordu: “Tanrım! Ne çok seviyor beni! Bana karşı ne kadar duyarlı, ne kadar hassas!” Ayaklarının dibine uzanan, onun gücüne sonsuz saygısı olan bu erkekle gurur duyuyordu!

Sembolik imalar, anlamlı gülümsemeler, leylak dalları bir daha dönmek üzere gerilerde kalmıştı belki. Aşk ciddileşmiş, daha bir titizleşmiş, bir çeşit göreve dönüşmüştü. Karşılıklı haklar çıkmıştı ortaya. İki taraf giderek daha çok açılıyorlardı birbirine: Anlaşmazlıklar, kuşkular kaybolup gitmişlerdi, ya da yerlerini daha aydınlık, olumlu sorunlara bırakmışlardı.

Olga, boşa geçirdiği yıllar için Oblomov'la önceleri durmadan alay ediyordu. Uyuşukluğu yüzünden Ştoltz'dan bile ağır eleştiriyordu onu. Ama onunla yakınlaştığı ölçüde, Oblomov'un uyuşukluğuyla alay etmeyi kesmiş, ona karşı zorbalık kullanmaya başlamış, ısrarla ona hayatın amacını, zorluklarını anlatmaya, ısrarla hareket etmesini istemeye başlamıştı. Yılmadan, onun aklını kendisi için önemli sorunlarla zorluyor, ona kendisinin de kararsız olduğu soruları soruyordu.

Oblomov beynini zorluyor, Olga'nın gözünde değerini yitirmemek ya da onun bir sorununu çözmeye yardımcı olmak için çabalıyordu.

Olga'nın kadınsı taktiklerinin hepsi içten bir sempatiyle doluydu. Oblomov, her konuda Olga'ya yetişmek için tutkuyla çalışıyordu.

Ne var ki, çoğu zaman güçten düşüyordu, Olga'nın ayaklarının dibine uzanıyordu, elini kalbinin üzerine koyuyor, kıpırtısız, şaşkın, heyecan dolu bakışını Olga'nın yüzünden ayırmadan, kalbinin nasıl çarptığını dinliyordu.

Olga o anda büyük haz duyarak izliyordu onu. "Ne çok seviyor beni!" diye geçiriyordu içinden. Oblomov'da eskiden kalma bir alışkanlık, en küçük bir bitkinlik, belli belirsiz bir uyku hali gördüğünde (artık çok iyi tanıyordu onu çünkü), üzücü bir pişmanlıkla yanlış yapmış olma korkusunun karıştığı sitemler etmeye başlıyordu ona.

Oblomov kimi zaman, tam ağzını açmış esneyecekken Olga'nın şaşkın bakışıyla çarpılmışa dönüyordu. Hemen kapıyordu ağzını, öyle ki, dişleri birbirine vuruyordu. Olga, onun yüzünde en küçük bir uyku belirtisini bile gözden kaçırmıyordu. Yalnızca ne yaptığını değil, ne yapmayı düşündüğünü de hemen anlıyordu.

Oblomov'u asıl korkutan, sitem işitmekten çok, Olga'nın onun uyuşukluğundan bıkip kendisine daha ilgisiz, daha soğuk davranma tehlikesiydi. İçine bu şüphe düştüğünde çabucak çekidüzen veriyordu kendine, harekete geçiyordu, gücünü topluyordu. O zaman hemen geçiyordu korkusu, sevgi pınarı tekrar güçlü, berrak, akmayı sürdürüyordu. Ne var ki, bütün bu çabası şimdilik aşkın büyüsunün ötesine geçmemekteydi. Evet, gündüzleri uyumuyordu artık; okuyordu, arada bir yazmayı, plan yapmayı düşündüğü de oluyordu, bol bol dolaşıyordu, arabaya biniyordu. Ama gelecekte ne yapacağı, nasıl bir hayat kuracağı henüz bir niyet olarak durmaktaydı kafasında.

Yemekten sonra, uyumamak için gözlerini alabildiğine açmaya çalışırken düşünüyordu: "Andrey daha nasıl bir hayat yaşamamı bekliyor ki benden? Bu değil mi hayat? Aşk da bir uğraş değil mi? Kendi denese de görse! Her gün on versti yürüse! Dün kentte berbat bir handa giysilerim üzerimde, yalnızca çizmelerimi çıkarıp geceledim. Zahar da yoktu yanımda... Bütün bu sıkıntılara Olga'nın hatırına katlanıyorum..."

Oblomov için en zor olan, Olga'nın ona bilgi isteyen özel sorular sorması ve ondan, bir profesörden beklenebilecek ayrıntılı cevaplar beklemesiydi. Ayrıca, Olga bunu hiç de ukalalığınan değil, sırf bir şeyler öğrenmek isteğiyle, çok sık yapıyordu. Öyle ki, çoğu zaman, Oblomov'la ilgili amacını düşünmeden, yalnızca cevaplarını merak ettiği için soruyordu ona bu soruları. Bazen, kadınları ilgilendirmez düşüncesiyle, onlara öğretilmeyen bazı şeyler konuşuluyorken söylenenleri tutkuyla, üzülen dinler; can sıkıntısıyla içinden şöyle geçirirdi: "Bunları neden öğretmezler ki bizlere?"

Bir gün durup dururken Oblomov'a ikiz yıldızları sormuştu. Oblomov ona Herschell'den^[41] söz

etmek ihtiyatsızlığında bulunmuştu çünkü ve bu yüzden kente gönderilmiş, gökbilimcinin kitabını almak, okumak, sonra (yeterli bulana kadar) Olga'ya anlatmak zorunda kalmıştı.

Bir başka zaman da, gene ihtiyatsızlığından, Baron'la sohbet sırasında iki resim okulundan birkaç sözcük kaçırmıştı ağzından, gene iki haftalık bir iş çıkmıştı ona: okumak, anlatmak; sonra da birlikte Ermitaj Müzesi'ne gitmek, okuduklarını orada Olga'ya tek tek göstermek, açıklamak...

Oblomov önünü arkasını düşünmeden bir şey söyleyecek olsa Olga hemen yakalıyordu söylediğini, sıkıştırmaya başlıyordu onu.

Sonra bir hafta boyunca dükkan dükkan dolaşmak, en güzel gravürleri aramak zorunda kalıyordu.

Zavallı Oblomov kah aynı şeyleri yapıyor, kah yeni tablolar bulmak için dükkanları dolaşıyor ve bazen de, sabahleyin Olga'nın bir gün önce sorduğu bir sorunun cevabını ona, yeni hatırlamış gibi vermek için bütün gece uyumuyor, kitapları karıştırıyor, okuyordu.

Olga bu soruları kadınlara özgü bir kayıtsızlıkla ya da geçici bir öğrenme hevesiyle değil; ısrarla, sabırsızca soruyor ve Oblomov'un cevap verememesi durumunda onu, gözlerinin içine soru dolu bakışlarla uzun uzun bakarak cezalandırıyordu. Onun bu bakışı nasıl titretiyordu Oblomov'un yüreğini!

“Ne o, bir şey söylemeyecek misiniz?” dedi Olga. “Canınız mı sıkıldı yoksa?”

Oblomov baygınmış da birden kendine gelmiş gibi, “Ah!” dedi. “Öyle seviyorum ki sizi!”

“Gerçekten mi? Ama sormasam bir şey söyleyeceğiniz yok.” “İçimde olan biteni fark etmiyor musunuz?” diye başladı Oblomov. Biliyor musunuz, konuşmakta bile güçlük çekiyorum. Bakın, şuramda... verin elinizi, çok ağır bir şey var sanki burada, insan çok üzgün hissettiğinde olduğu gibi kocaman bir taş var sanki... Çok tuhaf değil midir, üzgünken de, mutluyken de aynı şey oluyor insanın içinde: Soluk almak ağır geliyor ona, hatta soluk alırken acı duyuyor, ağlamak istiyor! Şu anda ağlayacak olsam, çok üzgünken ağladığımda olduğu gibi rahatlarım belki...”

Olga, onun söylediklerinin doğru olup olmadığını, yüzündeki ifadeyle bütünlük oluşturup oluşturmadığını anlamaya çalışıyor gibi sessizce bakıyordu Oblomov'un yüzüne. Sonra gülümsedi. Sonuç olumluydu. Bir mutluluk yayıldı yüzüne. Hiçbir şeyin etkilemeyeceği belli olan huzur dolu bir mutluluktan bu. Ama onun yüreğinde bir ağırlığın olmadığı, orada, bu sakin sabahta doğada olduğu gibi rahatlığın olduğu açıktı.

Oblomov kendi kendine konuşuyormuş gibi dalgın, sordu:

“Ne oluyor bana?”

“Söyleyeyim, ister misiniz?”

“İsterim.”

“Siz... Aşıksınız.”

Oblomov Olga'nın elini kanaviçeden çekti.

“Evet, öyle,” dedi.

Ama öpmemişti elini, parmaklarını dudaklarına, onları orada uzun süre öyle tutmak istiyor gibi kuvvetlice bastırmıştı.

Olga hafifçe çekmek istedi parmaklarını, ama Oblomov daha kuvvetli bastırdı onları dudaklarına.
Olga:

“Hadi, yeter artık, affedersiniz...” dedi.

Oblomov sordu:

“Peki siz? Siz... Aşık değil misiniz?..”

Olga, Oblomov’u gerçekten sevip sevmediğini anlamaya çalışıyormuş gibi onun yüzüne uzun uzun, dalgın bakarak karşılık verdi:

“Aşık... hayır... bilemiyorum, bu sözcükten korkuyorum ben, ama sizi seviyorum!”

“Se-vi-yo-rum!” diye tekrarladı Oblomov. “Ama insan annesini, babasını, dadısını, hatta köpeğini sevebilir, bunların hepsi ‘seviyorum’ sözcüğüyle ifade ediliyor, eskiden olduğu gibi...”

Olga güldü.

“Ropdöşambrı giydiririz, değil mi? Sahi, aklıma geldi, sizin şu ünlü ropdöşambrınız ne oldu?”

“Hangi ropdöşambrım? Yok benim ropdöşambrım.”

Olga sitemli bir gülümsemeye baktı Oblomov’un yüzüne.

Oblomov, “Benim eski ropdöşambrımdan söz ediyorsunuz!” dedi. “Ben sabırsızlık içinde, kalbim duracak gibi çarparak, bana karşı olan duygularınızın ne olduğunu, bu duygularınızı nasıl adlandıracağınızı söylemenizi beklerken siz... Tanrı iyiliğinizi versin Olga! Evet, ben size Aşık olduğumu, başka türlü bir sevginin aşk olamayacağını söylüyorum; baba sevgisi de, anne sevgisi de, dadı sevgisi de aşk değildir.”

Olga, neredeyse kendi kendine konuşuyormuş gibi, bir yandan da içinde nelerin olup bittiğini anlamaya çalışarak, “Bilmiyorum,” diye tekrarladı. “Size Aşık olup olmadığımı bilemiyorum. Aşık değilsem, zamanı henüz gelmemiş demektir. Yalnız, bildiğim bir şey var, babamı da, annemi de, dadımı da böyle sevmedim..”

“Ne fark var arada?” Ekledi Oblomov, “Özel bir fark hissediyor musunuz arada?”

Olga kurnaz bir tavırla, “Farkı öğrenmek mi istiyorsunuz?” diye sordu.

“Evet, evet, evet! Bunu açıklamak ihtiyacı duymuyor musunuz içinizde?”

“Peki, neden bilmek istiyorsunuz bunu? ”

“Her anımı onunla yaşamak için. Bugünü, bu geceyi, yarım.. sizinle tekrar buluşuncaya kadar.. Yalnızca bunun için yaşıyorum ben.”

“Görüyorsunuz işte, siz aşkınızı her gün yeniden hissetmek istiyorsunuz! Seven insanla Aşık insan arasındaki fark bu işte. Ben...” “Siz?..”

Oblomov sabırsızdı, Olga’nın ne diyeceğini heyecan içinde bekliyordu.

Olga bankın arkalığına yaslanıp, dalgın bakışını gökyüzünde kayan bulutların arasında dolaştırarak karşılık verdi:

“Ben başka türlü seviyorum. Siz yanımda olmadığınız zaman canım sıkılıyor. Sizden kısa zaman

için bile olsun ayrılınca üzülüyorum; uzun zaman için ayrılınca ise içim acıyor... Bir kez öğrendim beni sevdiğinizi, öğrendim, gördüm ve inanıyorum buna; beni sevdiğinizi bir daha tekrarlamasanız bile mutluyum... Bundan daha fazla sevmek elimde değildir.”

Oblomov, Olga'ya tutkuyla bakarken şöyle geçiriyordu içinden: “Bu sözler... sanki Cordelia [\[42\]](#) konuşuyor!”

Bir an sustuktan sonra konuşmasını sürdürdü Olga:

“Ölecek olsanız... ömrümün sonuna kadar yasınızı tutarım, hayatımda bir daha gülümsemem bile. Başka birini sevecek olsanız gücenmem, beddua etmem, kendi payıma mutluluklar bile dilerim size... Benim için... sevgi hayattır, hayat ise...”

Bir sözcük bulmaya çalışıyordu Olga.

Oblomov, “Sizce hayat nedir?” diye sordu.

“Görevdir hayat, vazifedir. Dolayısıyla sevgi de görevdir.” Gözlerini gökyüzüne kaldırıp ekledi:

“Tanrı yolladı onu bana sanki ve sevmemi emretti.”

Oblomov yüksek sesle, “Cordelia!” dedi. “O da yirmi bir yaşındaydı!” Bir an sustu, dalgın, ekledi, “Peki, aşk nedir sizin için?”

“Evet, sanırım bir ömür yaşayacak ve sevecek güç var bende... Bunların biri olmadan öteki de olmaz.”

Oblomov, Olga'ya neredeyse tapınırcasına bakarak şöyle geçiriyordu içinden: “Kim öğretti ona bunları? Bu aydınlık, sade hayat ve sevgi anlayışına yaşadığı tecrübelerle, acılarla, aşk ateşiyle ulaşmış olamaz.”

“Peki, bu aşkın içinde sevinçler, tutkular da var mı?” diye sordu. “Bilmiyorum,” dedi Olga. “Böyle bir şeyi ne yaşadım ne de bu konuda bir bilgim var.”

“Ah! Ama benim bilgim var artık!”

“Belki zamanla ben de öğreneceğim, belki sizin gibi ben de öylesine heyecanlanacağım, karşılaştığımızda ben de sizin bana baktığınız gibi bakacağım size, karşımdakinin gerçekten siz olduğunuza inanmakta zorlanacağım...” Neşeyle ekledi Olga, “Sanırım, çok komik olacak o zaman! Bazen öyle tuhaf bakıyorsunuz ki yüzüme, teyzem fark edecek diye ödüm kopuyor.”

Oblomov sordu:

“Benim duyduğum canlı sevinci duymuyorsanız eğer, sevgide sizin hissettiğiniz nedir?”

Olga, “Ne midir?” dedi. Oblomov'u, kendini ve çevrede onlardan başka kimsenin olmadığını göstererek ekledi:

“İşte bu! Mutluluk değil de nedir bu? Daha önce hiç böyle bir şey yaşadım mı ben? Şimdiye kadar buraya çıkar, ağaçların altında elime bir kitap almadan, müzik olmadan tek başıma otururdum, ancak on beş dakika dayanabilirdim. Andrey İvanoviç'ten başka biriyle konuşmaktan sıkılırdım. Hep nasıl yapar da yalnız kalabilirim diye düşünürdüm... Oysa şimdi... sizin yanınızda susmak bile çok güzel!” Çevresine, ağaçlara, otlara uzun uzun baktı Olga, sonra gülümsedi, elini Oblomov'a uzatıp konuşmasını sürdürdü: “Siz evinize gittiğinizde içimin nasıl acıdığını biliyor musunuz? Hemen yatağa

girmek, uyumak, önümdeki sıkıcı geceyi unutmak istemiyor muyum sanıyorsunuz? Sabah sabah size adam yolladığının farkında değil misiniz? Yoksa...”

Olga'nın her sorusu Oblomov'un yüzünü daha çok aydınlatıyor, gözlerini ışıltatıyordu. “Evet, evet!” dedi. “Ben de sabırsızlıkla bekliyorum sabahı, gece bana da ağır geliyor, ertesi gün ben de adamımı, hiç gereği yokken, sırf adınızı bir kez daha söylemiş olmak, bir kez daha duymuş olmak için, sizinle ilgili bir şeyler öğrenmek için (sizi benden önce göreceği için onu kıskanarak) size yolluyorum... İkimiz de aynı şeyleri düşünüyor, aynı şeyleri bekliyor, umuyor ve yaşıyoruz. Kuşkularımı bağışlayın Olga: İnanıyorum artık, bana olan sevginiz ne babanıza olan sevginize benziyor ne teyzenize ne de...”

Olga, Oblomov'un sözünü tamamladı:

“Köpeğime...” Sonra ekledi, “Öyleyse, benim size inandığım gibi siz de bana inanın. Bu mutluluğumuzu yersiz kuşkularınızla, boş endişelerinizle bozmayın, yoksa uçar gider. Kendimin olduğunu söylediğim bir şeyi, benden çekip almadıkları sürece geri vermem. Ben kendimi biliyorum, gerçi henüz çok gencim, ama...” Kendine güven dolu bir sesle devam etti: “Biliyor musunuz, sizi tanıdığım bir ay içinde çok şey düşündüm, çok şey yaşadım, çok büyük bir kitabı kendi kendime satır satır okumuş gibiyim... Benden yana kuşkunuz olmasın...”

Oblomov sözünü kesti:

“Kuşku etmemek elimde değil... Bunu benden istemeyin. Şu anda, sizin yanınızda her şeyden eminim: Bakışınız, sesiniz gerçeği söylüyor, sevgi dolu... Bakışınız her şeyi söylüyor bana. Benim için sözcüklere gerek yok şu anda, bakışınızdan her şeyi anlıyorum. Ama siz yanımda olmadığınız zaman kuşkular, sorular üşüşüyor kafama, öyle acı vermeye başlıyorlar ki bana, tekrar yanınıza koşmam, yüzünüze bakmam gerekiyor, yoksa inanamıyorum... Neden acaba?”

“Ama ben size inanıyorum: Neden acaba?” diye sordu Olga.

“Bir de inanmayacak mıydınız! Karşınızda tutkuyla deliye dönmüş biri var! Sanırım, gözlerimde kendinizi aynada görür gibi görüyorsunuzdur. Üstelik, daha yirmi yaşındasınız. Şöyle bir bakın kendinize: Sizi gören bir erkek karşınızda şaşırıp kalmaz da ne yapar?.. Hiç değilse bakışlarıyla! Ayrıca, sizi tanıdıktan, sesinizi duyduktan, yüzünüze uzun uzun baktıktan, sizi sevdikten sonra... Evet, deli olmaz mı insan? Oysa siz sakinsiniz, içiniz rahat. Ama aradan bir iki gün geçer de bana ‘seviyorum..’ demezeniz kalbim telaşla çarpmaya başlıyor...”

Oblomov böyle derken kalbini göstermişti.

Olga, ayağa kalkıp, “Seviyorum, seviyorum, seviyorum...” dedi. “İşte size üç günlük stok!”

Tepeden aşağı inerlerken Oblomov içini çekerek, “İşin hep şakasındasınız,” dedi. “Oysa ben neler çekiyorum!”

İlişkileri küçük değişikliklerle böyle sürüp gidiyordu. Buluşmaları, konuşmaları bir şarkı; ışınları pembeye, yeşile, sarıya ayrışıp çevrelerine dağılan, havada titreşen pek parlak bir ışıktı. Her gün, her saat yeni sesler, yeni ışıklar getiriyordu. Ama ışık da şarkı da hep aynı kalıyordu.

Olga da, Oblomov da bu seslere kulak veriyor, onları yakalıyor, her biri duyduğu şarkıyı (yarın yeni sesler duyacaklarından, başka ışınların geleceğinden kuşku etmeden; ertesi gün, dün değişik bir şarkının olduğunu unutup) karşısındakine söylemek için sabırsızlanıyordu.

Olga, o anda duygularını, hayalini yakan bu ışığın renklerine bürüyor; onların doğal olduğunu düşünüyor, bilinçsiz, masum bir cilveyle, sevdiği insana böylesine süslü görünmek için acele ediyordu.

Oblomov ise bu büyüleyici seslere, göz kamaştırıcı ışığa daha çok inanıyor; Olga'nın karşısına tutkusunun bütün silahlarını kuşanmış olarak çıkmak, içini yakan ateşin tüm parlaklığını, gücünü ona göstermek için sabırsızlanıyordu.

Kendi kendilerine de, birbirlerine de yalan söylemiyorlardı: Yüreklerinden gelen sesi dışa vuruyorlar, yüreklerinden gelen sese hayal güçlerinin gücünü katıyorlardı.

Oblomov için, Olga gene Cordelia'ya benziyor muydu, dünkü gibi kalmış mıydı, yoksa değişmiş miydi, başka bir hayale mi dönmüştü, bunlar hiç önemli değildi. Olga'nın hep, kalbinde yaşadığı o renkler, ışıklar içinde kalması mutlu olması için yeterdi ona.

Olga'nın da, kendisine tutkun dostunun onun için kendini uçurumdan aşağı atıp atmayacağını, aslanın ağzındaki mendilini oradan alıp almayacağını düşündüğü yoktu artık. Onun bu tutkusunun sürdüğünü, hayal ettiği erkek olduğunu görmek yetiyordu ona. Yeter ki, erkeği onunla bağlansın hayata, onun gözlerinin ışığından, gülümsemesinden yüreğinde bir ateş yansın, hayatının tek amacı olarak onu görsün...

Bu nedenle, Oblomov'un tutkusunda Cordelia'nın hayali ancak bir an belirmiş, sonra kaybolmuştu; onun aşkının geçici soluğu, sabahı, kaprisli motifi olmuştu. Ama yarın, yarın bambaşka, ışıltılı bir gün olacaktı; belki gene öylesine güzel, ama gene de başka bir gün...

X

Oblomov, bir yaz akşamı batmakta olan güneşi izleyen birinin, güneş battıktan sonra onun ufukta bıraktığı kızılığa dalan ve gözlerini grubun kızılığında ayıramayan, dönüp arkasına, gecenin doğmakta olduğu şafak yerine bakamayan, yalnızca yarının sıcaklığını, aydınlığını düşünen birinin hissettiği şeyleri hissediyordu.

Divana sırtüstü uzanmış, Olga'yla son buluşmasını büyük bir hazla düşünüyordu. Olga'nın "Seviyorum, seviyorum, seviyorum," deyişi hala çınliyordu kulaklarında, onun söylediği en güzel şarkıdan daha çok titretiyordu yüreğini. Onun derin bakışını hala üzerinde hissediyordu. Olga'nın bu bakışının anlamını biliyordu Oblomov, onun sevgisinin düzeyini anlatıyordu ona bu bakış. Tam o sırada birden içi geçti.

Oblomov ertesi sabah yüzü solgun ve asık kalktı yataktan. Yüzünde gece uyuyamadığının izleri vardı. Alnı kırış kırıştı; gözlerinde ışık, istek yoktu. Dünkü mağrur hah de, neşeli ve canlı bakışı da, meşgul bir insanın ölçülü, bilinçli aceleciliğinin hissedildiği davranışları da, her şey kaybolmuştu.

İsteksiz, içti çayını. Elini bir kitaba sürmeden, yazı masasının başına da geçmeden divana oturdu, dalgın dalgın, bir puro yaktı. Eskiden olsaydı uzanırdı, ama şimdi o alışkanlığını bırakmıştı. Artık

yastık çekmiyordu bile onu. Ama eski alışkanlıklarının bir kalıntısı olarak gene de dirseğini dayamıştı yastığa.

Canı sikkindi. Arada bir derin soluk alıyor, ansızın omuzlarını kaldırıyor, başını hızla sallıyordu.

İçinde güçlü bir şeyler olmaktaydı. Ama aşk değildi bu. Olga'nın hayali karşısındaydı, ama sanki uzaklarda, dumanlar arasında, yabancı ve ışısız... Oblomov karşısındaki hayale hastalıklı bakışlarla bakıyor, içini çekiyordu.

Düşünüyordu Oblomov: "Kendi istediğin gibi değil, Tanrı'nın emrettiği gibi yaşa... Evet, akıllıca bir söz bu..."

İnatçı, isyankar bir ses yükseliyordu içinden: "Evet, kendi dilediği gibi yaşaması olmaz insanın... Apaçık bir şey bu. Bir insan ne kadar kendine güvenirse güvensin, ne kadar yılmaz olursa olsun, çözemeyeceği bir çelişkiler yumağına her an düşebilir! Dün bir şeyi istersin; tutkuyla istediğin şeye bugün ölesiye bağlanırsın; yarın da onu istediğin için utanırsın, yüzün kızarır; bir gün sonra da isteğin yerine geldiği için hayattan nefret edersin. İnsan hayatta kendi bildiği gibi adım atarsa sonunda böyle olur işte. Her zaman bastığın yeri yoklayarak yürümelisin, çoğu şeyi görmezden geleceksin, hep mutluluk, mutluluk diye sayıklamayacaksın, onu elinden kaçırırsan da yakınmayacaksın... Hayat budur işte! Kim demiş hayatın mutluluk, neşe olduğunu? Akılsızlar! Olga ne diyor: Hayat yaşamaktır, görevdir, zorunluluktur; zorunluluk ise zordur. Yerine getirmeliyiz görevimizi..."

Derinden içini çekti Oblomov.

"Olga'yla artık görüşmeyeceğim." Kendi kendine konuşmasını yukarıya bakarak sürdürdü: "Tanrım! Gözlerimi açtın, görevimi gösterdin bana. Bu gücü nereden alacağım? Çekip gitmeliyim! Bana acı verecek olsa da, şu anda yapabilirim bunu, sonra gitmediğim için nefret ederim kendimden... Neredeyse gelir yolladığı adam, öyle demişti çünkü... Benden böyle bir davranışı hiç beklemiyordun..."

Nedeni neydi bütün bunların? Ansızın nasıl bir rüzgar esmişti Oblomov'un içinde? Nasıl bulutlar kaplamıştı ruhunu? Ve neden kendine böylesine acı veren bir boyunduruk geçirmişti boynuna? Besbelli, dün bir kez daha bakmıştı Olga'nın ruhuna ve orada aydınlık bir dünya, pırıl pırıl bir gelecek görmüş, sonra dönüp kendi içine bakmıştı. Sonra ne olmuştu?

Belki oturup geç saatte akşam yemeği yemiş ya da sırtüstü uzanmıştı ve şiir dolu ruhuna korkunç şeyler dolmuştu.

İnsan sakin, bulutsuz bir yaz gününün gecesinde (gökyüzünde yıldızlar göz kırpmaktadır), yatağa girdiğinde çoğu zaman, sabahın renkleri altında yarın çayırların ne hoş olacağını düşünerek uykuya dalar! Ormanın derinliklerine doğru yürümek, sıcağın kaçmak ne güzel olacaktır!.. Ama sabahleyin yağmurun sesiyle uyanır, içini karartan bulutları görür; hava soğuk, rutubetlidir.

Oblomov da, her zaman olduğu gibi, dün akşam kalbinin çarpmasını dinlemiş, mutluluğunun analizine dalmıştı ki, ansızın bir damla hüznün çökmüştü içine, karamsarlığa düşmüştü.

Bu karamsarlık etkisini çabuk ve güçlü göstermişti. Hayatını şöyle bir gözden geçirmişti: Yüzlerce kez pişmanlıklar, iş işten geçtikten sonra yüreğinin sızlaması... Hayatta sağlam adımlarla yürüseydi, daha dolu dolu, her yöne açık yaşasaydı, çalışsaydı şimdi nasıl biri olacağını düşünüyordu. Sonra, şu anda ne durumda olduğu sorusuna geçti, Olga'nın onu nasıl ve neden sevmiş olduğunu, sevebileceğini

düşünmeye başladı.

O anda bir düşünce yıldırım gibi çaktı kafasının içinde: “Bir hata değil mi bu?” Yıldırım kalbine ulaşmış, onu parçalamıştı, inledi Oblomov. Kafasının içinde aynı düşünce dönüp duruyordu: “Hata! Evet... Bir hata bu!”

Birden hatırladı: “Seviyorum, seviyorum, seviyorum!” Yüreği ısınmaya başladı, ama sonra birden soğuyuverdi. Olga’nın bu üç kez tekrarladığı “seviyorum”u ne anlama geliyordu? Onun bakışlarının bir aldatmacasıydı bu, boş kalbinin kurnaz bir fısıltısıydı; aşk değildi bu, aşkın yalnızca bir sezgisiydi!

Bir gün yükselecekti bu fısıltısı, ama öylesine yüksek, öylesine gür çıkacaktı ki, herkes sarsılacaktı! Teyze de, Baron da duyacaktı onu. Sesin uğultusu çok uzaklara kadar gidecekti. Bu duygunun, otların arasından güçlkle işitilir bir şırıltıyla akıp gider gibi sessiz geçmesi olanaksızdı.

Olga, kanaviçesini işler gibi seviyordu onu: sakın, tembel... Kanaviçede bir desen çıkıyordu ortaya, Olga daha da tembel açıyordu deseni, hoşlanarak bakıyor, sonra katlayıp kaldırıyor, onu unutuyordu... Evet, onunki aşka hazırlanmaktan başka bir şey değildi, bir denemeydi... Oblomov önüne çıkan ilk denekti, denemek için biraz çekilmez... Ama...

Evet, rastlantılar bir araya getirmişti onları, yakınlaştırmıştı. Olga fark bile etmeyebilirdi onu: Ştoltz göstermişti ona Oblomov’u. Onun genç, duyarlı yüreğini etkilemişti, Oblomov’un durumunu anlatarak acındırmıştı onu. Genç kızın gururlu, tembel ruhunun üzerinden uykusunu kaldırıp atmıştı; sonra da öyle bırakıp gitmişti.

Oblomov dehşet içinde kalktı yatağından, elleri titreyerek mumu yaktı. “Evet, öyle!” diye düşünüyordu. “Başka bir şey yok burada, daha önce de yoktu. Bir aşk için hazırды Olga, kalbi böyle bir şeyi bekliyordu ve bir yanlılık sonucu ben çıktım karşısına... Asıl aradığı kişi karşısına çıkınca hatasını düzeltecek, beni dehşet içinde bir kenara itecektir. Nasıl bakacaktır o erkeğe, nasıl bana arkasını dönecektir... Korkunç bir şey bu! Başkasının olan bir şeyi çalıyorum ben! Bir hırsızım! Ne yapıyorum, nedir bu yaptığım? Bir eşğim ben! Aman Tanrım!”

Aynaya baktı: Yüzü soluk, bembeyazdı; bakışı donuk. Bakışları Olga’nın ılık saçan, ılık, dalgın, ama güçlü, derin bakışları gibi olan; başarıya ulaşacağından kuşkusu yokmuş gibi gülümseyen; dimdik, canlı yürüyen; gür sesli, öylesine mutlu gençleri düşünüyordu Oblomov. Ve onların ortaya çıkmasını bekleyecekti Oblomov: Olga birden içini çekecekti, bakacaktı o gence ve... her şey bitecekti!

Tekrar baktı aynaya. Mırıldandı kendi kendine: “Böylelerini kimse sevmez!”

Sonra uzandı, başını yastığa bıraktı. Kararını vermişti: “Elveda Olga, dilerim mutlu olursun!”

Sabah uyanınca seslendi:

“Zahar!”

“Ne istemiştiniz?”

“İlyinskilerden gelen olur, beni sorarsa evde olmadığımı, kente gittiğimi söyle.”

“Peki efendim.”

“Evet...” diye geçirdi içinden. “Evet, kendisine bir mektup yazarsam daha iyi olacak, yoksa birdenbire ortadan kaybolmamı yadırgayacaktır. Gerekli açıklamayı yapmalıyım ona.”

Masaya oturup çabuk çabuk, heyecanlı, Mayıs başında ev sahibine yazdığından çok farklı olarak aşırı bir sabırsızlıkla, yazmaya başladı. Şimdi, tatsız bir karşılaşma gibi sıkıcı iki *ki* ile iki *öyle ki* yan yana gelmiyor, cümleler su gibi akıyordu.

Olga Sergejevna, bu kadar sık görüşüyorken benim yerime birden bu mektubun gelmiş olması şaşırtmıştır sizi.

Bir daha görüşmemek üzere vedalaşıyorum sizinle. Yapabileceğim başka bir şeyin olmadığını ileride anlayacaksınız. Bu mektubu daha işin başındayken yazmalıydım size: O zaman siz de, ben de ileride duyacağımız çok ağır vicdan azabından kurtulmuş olurduk. Ama şimdi de çok geç değil. Birbirimizi öylesine ansızın, öylesine çabuk sevdik, birden öylesine çarpıldık ki, daha önce fark edemedim ne olup bittiğini. Ayrıca, size bakarken, sizi saatlerce dinlerken bu büyüden uyanmak ağır sorumluluğunu isteyerek kim göze alabilirdi? Sizin yanınızdayken kim adım başı basacağı yeri kontrol edecek, durmak için gücünü toplayacak yerde, bayırdan aşağı oluruna bırakmaz kendini? Her gün şöyle düşünüyordum: “Tutacağım kendimi artık, duracağım, yapabilirim bunu,” ama tutamıyordum, şimdi de bu savaşta sizden yardım istiyorum. Nasıl bir uçuruma hızla düşmekte olduğumu ancak bugün, bu gece anlayabildim: Düşmekte olduğum uçurumun dibine ancak dün bakabildim ve durmaya karar verdim.

Hep kendimden söz ediyorum... Bencilliğimden değil bu, ben o uçurumun dibinde yatarken siz gene bir melek gibi tertemiz kalacaksınız, yükseklerde kanat çırpacaksınız ve bilmiyorum, o uçurumun dibine bir göz atmak gelecek mi içinizden... Bakın, açık açık söyleyeceğim size: Beni sevmiyorsunuz siz, sevemezsiniz de. Deneyimlerime güvenin ve koşulsuz inanın. Kalbim uzun süredir hızlı çarpıyor: Tatalım ki, yapmacık, yersiz bir çarpmadır bu. Ama bu bana kalbimin gerçek çarpmasıyla sahte çarpmasının farkını öğretti. Sizin için değil, ama benim için gerçeğin nerede, gerçek olmayanın nerede olduğunu bilmek hem olasıdır, hem de zorunlu. Dahası, bunu henüz bilemeyen birini uyarmak da görevimdir. Bu nedenle uyarıyorum sizi: Yanlış yoldasınız, sağımıza solunuza bakın!

Aramızdaki aşk bana yumuşak, gülümseyen bir hayal gibi görünüyordu, onda *Casta diva*'nın sesi, leylak kokusu olduğu, söylenmeyen sözcüklerle, utangaç bakışlarla anlatıldığı sürece onun bir aşk olduğuna inanmıyor; onu hayal gücümün bir oyunu, gururumun fısıldaması sanıyordum. Ama çocukça oyunlar bitti sonunda, ben aşk hastası oldum, içimde büyük tutkular hissetmeye başladım. Siz dalgın, ciddiye değildiniz artık; boş zamanlarımızı hep bana ayırıyordunuz; sinirleriniz hassaslaşmıştı, heyecanlanıyordunuz. O zaman, yani son günlerde içime bir korku düştü; durmak, yaptığımız yanlış olduğunu söylemek sorumluluğunun bana düştüğünü anladım.

Sizi sevdiğimi söyledim, siz de beni sevdiğinizi söylediniz. Aradaki uyumsuzluğun farkında mısınız? Farkında değil misiniz? Ama sonra fark edeceksiniz. Ben uçurumun dibindeyken... Şöyle bir bakın bana, nasıl biri olduğumu görün. Sevmeniz mümkün müdür beni? Seviyor musunuz beni? Dün “Seviyorum, seviyorum, seviyorum!” diyordunuz. Ben de kararlı, içimden şöyle karşılık veriyordum: “Hayır, hayır, hayır!”

Sevmiyorsunuz siz beni, ama yalan da söylemiyorsunuz, hemen ekleyeyim: Beni kandırmıyorsunuz da. İçinizden *hayır* demek geliyorken *evet* de diyemiyorsunuz, hepsi o kadar... Size şu kadarını söylemek istiyorum, sizin seviyorum dediğiniz, aslında şimdiki gerçek “seviyorum” değil, gelecekteki “seviyorum”dur. Yalnızca, içinizdeki gerçek sevgi açıklığından, tutku ateşinizin eksikliğinden, sahte ve ısıtmayan bir ışığın varlığından ötürü, farkında olmadığımız bir sevmek ihtiyacıdır bu. Bu ihtiyaç kimi kadında bebekleri okşamakla, kimi kadında gözyaşları dökerek histeri nöbetleriyle gösterir kendini. Önce, kesin olarak şunu söylemeliydiniz size: “Yanıldınız; karşınızdaki beklediğiniz, hayalini kurduğunuz insan değil. Acele etmeyin, gelecektir, o zaman ayılacaksınız; yaptığımız hatadan ötürü canınız sıkılacak, utanacaksınız, sizin o utancınız da bana büyük acı verecek.” Biraz daha zeki, biraz daha cesur ve nihayet, biraz daha içten olsaydım, işte böyle demeliydiniz size... Söyledim de, ama hatırlayın, nasıl: Korkarak, bana inanmamanız için, böyle bir şeyin olmaması için... Beni dinlememeniz, bana inanmamanız için sizi hazırlamak amacıyla, başkalarının sonra söyleyecekleri her şeyi söyledim size; bir yandan da sizinle görüşmek için sabırsızlanıyor, şöyle düşünüyordum: “Öteki gelene kadar mutlu olayım, yeter bana.” Kendini tutkuya, aşka kaptıran insanın mantığı böyle işler işte.

Ama artık öyle düşünmüyorum. Ya ona iyice bağlanırsam, ya onu görmek benim için hayatın hazzı değil de bir zorunluluğu olursa, aşk kalbimi doldurursa (boşuna katılaştığını hissetmiyorum kalbimin) ne olacak? O zaman nasıl ayrılacağım ondan? O acıya nasıl dayanacağım? Çok kötü olurum o zaman. Böyle bir şeyi düşündükçe şimdi bile dehşete kapılıyorum. Biraz daha deneyimli, yaşlı olsaydınız bırakırdım kendimi bu mutluluğa, ölüncüye kadar birlikte olmak için uzatırdım size elimi. Yoksa...

Bunları neden mi yazıyorum size? Neden mi doğrudan gelip, sizi görmek arzumun her gün daha da arttığını, ama sizi görmemem gerektiğini kendim söylemiyorum size? Bunu yüzünüze bakarak söylemek size... Bunu yapacak gücüm olabilir mi, siz söyleyin! Kimi zaman buna benzer bir şeyler söylemek istiyorum size, ama bambaşka şeyler söylüyorum... Yanınızda olmamın canınızı sıkmadığı doğruysa, belki bir hüznü kaplanırdı yüzünüz, ya da iyi niyetimi anlayamaz, gücendiriniz. Üzülmenize de, güvenmenize de dayanamaz, sözlerimi geri alırdım ve böylece, iyi niyetim de yok olur giderdi; ertesi gün

buluşmak üzere sözleşirdik. Oysa şu anda yanımda olmadığınız için rahatım. Munis gözleriniz, sevimli yüzünüz karşımda değil; kağıt her dediğimi kabul ediyor, ben de rahat rahat yazıyorum (hayır, yalan söylüyorum, rahat değilim): *Bir daha görüşmeyeceğiz* (bu yalan değil).

Benim yerimde başka biri olsaydı buna şunu da eklerdi: *Gözyaşları dökerek yazıyorum*. Ama ben kendimi size olduğumdan değişik, duygulu göstermek, istemiyorum. Acımı, üzüntümü, hüznümü arttırmak niyetinde değilim çünkü.

Bu çeşit süslü sözcükler genelde amacı gizler, köklerini duyguların içinde daha da derinlere salar; oysa ben sizde de kendimde de bu süslemelerin tohumlarını yok etmek istiyorum. Hem, gözyaşları ya kadınların zayıf yanlarını sözcüklerle etkilemek isteyenlerin ya da boş hayalperestlerin işine yarar. Bunları size uzun bir yolculuğa çıkacak iyi bir dostla vedalaşırken söyler gibi söylüyorum. Üç hafta sonra, bir ay sonra bu çok geç, çok zor olurdu: Aşk inanılmaz çabuk ilerler, bir ruh kangrenidir çünkü. Daha şimdiden berbat durumdayım! Saatleri, dakikaları saydığım yok; güneşin ne zaman doğduğunu, ne zaman battığını bilmiyorum. Hesabını tuttuğum yalnızca: Sizi gördüm... görmedim, göreceğim... görmeyeceğim, geldi... gelmedi, gelecek... gibi şeyler. Bütün bunlar gençlikte yapılacak şeyler... Gençler hoş olan heyecanlara da, hoş olmayanlara da kolayca katlanabilirler. Ama bana, sıkıcı da uyuklu da olsa sakinlik yakışır... Nasıl olsa tanıdık bana, fırtınalarla uğraşamam.

Çoğu insan benim bu yaptığımı şaşacaktır: ‘Neden bırakıp gitti?’ diyecektir. Bazıları da alay edecektir benimle. Umurumda değil. Sizinle görüşmemeyi göze aldıktan sonra demek her şeye katlanabilirim.

Derin hüznüm içinde az da olsa şöyle teselli bulacağım: Hayatımızın bu çok kısa devresinin bende ömrümün sonuna kadar sürecek tertemiz, soylu bir hatırası kalacak ve yalnızca bu hatıra eski ruh uyusukluğuna düşmemi engelleyecek size en küçük bir zarar vermeden, olağan aşkınızı bulmanıza yardım edecektir. Hoşça kalın meleşim, yanlışlıkla konduğu daldan türküp kalkan bir kuş gibi (hafif, canlı, neşeli), kanatlarınızı çırpıp bir an önce yükseklere havalanın.

Oblomov kendini heyecana kaptırmış, yazıyordu. Mürekkep kalemı sayfalarda uçarcasına dolaşıyordu. Gözleri parlıyor, yanakları yanıyordu. Mektubu her aşk mektubu gibi uzadıkça uzamıştı: Aşıklar çok geveze olurlar.

“Çok tuhaf!” diye geçiriyordu içinden. “Üzgün değilim, ruhumda bir ağırlık da yok! Sanki biraz mutluyum bile... Neden acaba? Belki de, ruhumdaki ağırlığı mektuba boşalttım da, ondandır.”

Mektubu baştan sona okudu, katlayıp zarfa koydu, zarfın ağzını kapadı.

Zahar’a seslendi.

“Uşak gelince bu mektubu ona ver, hanımefendisine götürsün.”

“Baş üstüne efendim,” dedi Zahar.

Oblomov’un neşesi gerçekten yerindeydi. Divana bağdaş kurup oturdu, hatta kahvaltılık bir şeylerin olup olmadığını sordu, iki yumurta yedi, purosunu yaktı. Kalbi de, kafası da doluydu; yaşıyordu. Olga’nın mektubu nasıl alacağını, nasıl şaşıracağını, mektubu okuyunca yüzünün nasıl allak bullak olacağını getiriyordu gözünün önüne. Sonra ne olacaktı?..

Günün getireceklerini, olaylarını düşündükçe haz duyuyordu... Kalbi çarpıp kapının çingırağının çalmasını, uşağın gelmesini bekliyordu. Mektubu okuyunca ne yapacaktı acaba Olga?.. Hayır, gelen giden yoktu.

Huzursuzdu. “Ne demek oluyor bu?” diye geçiriyordu içinden. “Kimse gelmedi, nasıl olur?”

Gizli bir ses fısıldıyordu kulağına: “Ne diye huzursuz oluyorsun ki? Senin istediğin de bu değil miydi? Bir şeyin olmamasını, ilişkinin bitmesini istemiyor muydun?” Ama bastırıyordu içinden gelen bu sesi.

Yarım saat sonra, avluda bir arabacıyla oturup sohbete dalmış Zahar’ı çağırdı.

“Kimse gelmedi mi?” diye sordu. “Haber falan yok mu?”

“Geldi,” dedi Zahar.

“Ee? Ne dedin?”

“Sizin evde olmadığınızı, kente indiğinizi söyledim.”

Fal taşı gibi açıldı Oblomov’un gözleri.

“Neden öyle söyledin?” diye sordu. “Uşak gelince ne yapmanı söylemişim ben sana?”

Zahar son derece sakin, “Ama gelen uşak değildi ki, oda hizmetçisi kız geldi,” diye karşılık verdi.

“Peki, mektubu verdin mi?”

“Hayır. Çünkü önce evde olmadığınızı söylememi, mektubu sonra vermeme söylediniz, uşak gelince de mektubu vereceğim.”

“Hayır, hayır, sen... insanı deli edersin! Mektup nerede? Ver onu bana.”

Zahar gidip getirdi mektubu. Ama zarf oldukça kirlenmişti.

Oblomov, zarfı göstererek, öfkeli, “Bu ne hal?” dedi. “Ellerini yıkamaz mısın sen?”

Zahar başını öte yana çevirip, “Temiz, benim ellerim,” dedi.

Birden bağırdı Oblomov:

“Anisya, Anisya!”

Anisya kapıdan beline kadar uzandı.

Oblomov söylendi ona:

“Zahar’ın şu yaptığını görüyor musun? Al bu mektubu, İlyinskilerden gelecek uşağa veya oda hizmetçisi kıza ver, hanımefendilerine götürsünler... Duydun mu beni?”

“Duydum efendim. Verin onu bana, gelen uşağa veya oda hizmetçisi kıza veririm onu ben.”

Ama Anisya odadan çıkar çıkmaz Zahar mektubu çekip aldı Anisya’nın elinden. Yüksek sesle, “Sen git kendi işine bak,” dedi. “Elinin hamuruyla erkek işine karışma!”

Biraz sonra tekrar geldi oda hizmetçisi kız. Zahar açtı ona kapıyı. Bu arada Anisya kızın yanına sokuldu, Zahar gözlerini patlatarak öfkeyle baktı ona, hırıltılı sesiyle, “Senin ne işin var burada?” dedi.

“Bakayım dedim, senin nasıl...”

Zahar karısına dirseğini göstererek gürlledi:

“Hadi, hadi, hadi! İşine!..”

Anisya gülümsedi, ama odaya gidince kapının aralığından, efendisinin emrini Zahar’ın nasıl yerine getirdiğine bakmaya koyuldu. Gürültüyü duyunca İlya İlyiç odasından çıktı.

“Ne var Katya?” diye sordu.

“Küçük hanım nereye gittiğinizi sormamı istedi. Oysa gitmemişsiniz, evdeymişsiniz... Gidip hemen haber vereyim kendisine.” Koşarak uzaklaşmak istedi Katya.

Oblomov, “Evdeyim,” dedi. “Saçmalıyor bu adam. Şu mektubu da al, hanımefendine ver.”

“Baş üstüne efendim, vereceğim!”

“Hanımefendi nerede şimdi?”

“Köye gittiler efendim. Kitabınızı bitirdiyseniz, saat birden sonra parka gelmenizi söylediler.”

Katya gitti.

Oblomov köye doğru yürürken düşünüyordu: “Hayır, gitmeyeceğim.. Hazır her şey bitmişken duygularımı tekrar tutuşturmanın alemi yok?..”

Uzaktan, Olga'nın tepeye doğru yürüdüğünü, Katya'nın koşup ona yetiştiğini, mektubu verdiğini gördü. Olga birden durdu, mektuba baktı, bir an düşündükten sonra başıyla işaret edip Katya'ya yolladı, parkın iki yanı ağaçlı yoluna saptı.

Oblomov tepenin yamacından dolanıp parkın öbür ucundan aynı yola girdi, orta yerine kadar yürüyüp çalıkların arasında çimenlerin üzerine oturdu, beklemeye başladı.

“Gelip burada oturacak,” diye düşünüyordu, “Görünmeden ne yaptığına bakacağım ve onu bir daha görmemek üzere uzaklaşacağım.”

Kalbi duracak gibi çarpıyor, Olga'nın ayak sesini bekliyordu. Ama hayır, gelmiyordu Olga. Doğa her zamanki gibiydi. Her yanda görünmez, yumuşak bir hareket sürüp gidiyordu. Ama gene de görkemli bir huzur içinde olduğu belliydi.

Otların arasında da her şey kıpırdanıyor, sürünüyor, telaş içinde hareket ediyordu. Karıncalar dört bir yana koşturuyor, telaşla çarpışıyorlar, sonra birbirlerinden ayrılıp gene her biri başka yöne koşuyordu. Yukarıdan bakınca pazar yerinde insanların koşturmaları da böyle görünmeliydi: gene aynı kalabalık, aynı koşturmaca, aynı telaş...

İşte, bir çiçeğin çevresinde vızıldayıp duran bir eşek arısı çiçeğin içine girmeye çalışıyor; işte, ıhlamur ağacının bedenindeki yarıktan sızan bir damla öz suyunun üzerinde kaynaşan bir sürü sinek; işte dalların arasında uzun zamandır ötüp duran, belki de eşini çağıran bir kuş.

İşte iki kelebek, ağaçların arasında vals eder gibi dönüp duruyorlar birbirlerinin çevresinde; otlardan güçlü bir koku, sürekli bir çıtırtı yayılıyor.

Oblomov, doğadaki bu telaşa bakarak, seslere kulak vererek düşünüyordu: “Bu ne kargaşadır böyle! Oysa dışarıdan bakınca ne sessiz, sakın görünüyor!..”

Ama Olga'nın ayak sesi hala duyulmuyordu. Nihayet, işte... Oblomov dalları azıcık aralayıp bakarak “Oh!” diye derin bir soluk aldı. “Geliyor, geliyor... Ama o da ne, ağlıyor! Aman Tanrım!”

Olga yavaş yavaş yürüyor, mendiliyle gözyaşlarını siliyordu. Ama arkası kesilmiyordu gözyaşlarının. Utanıyordu sanki gözyaşlarından, ağaçlardan bile saklamak istiyordu ağladığını, ama başaramıyordu... Oblomov, Olga'nın ağladığını hiç görmemişti: Böyle bir şeyin olacağını hiç düşünmemişti. Olga'nın gözyaşları içini yaktı sanki; ama acı değil, tatlı bir sıcaklık dolmuştu içine.

Hemen koştu Olga'nın arkasından. Sevgiyle seslendi:

“Olga, Olga!”

Olga ürperdi, döndü, şaşkın şaşkın baktı Oblomov'un yüzüne, sonra dönüp çabuk adımlarla yürüdü.

Oblomov yetişti arkasından, yanı sıra yürürken, "Ağlıyor musunuz?" diye sordu.

Olga'nın gözyaşları daha da çoğaldı. Artık tutamıyordu gözyaşlarını, mendilini yüzüne kapadı, hıçkırığa hıçkırığa ağlamaya başladı, önüne çıkan ilk banka oturdu.

Oblomov, Olga'nın elini tutup yüzünden çekmeye çalışırken dehşet içinde mırıldanıyordu:

"Ne yaptım ben!"

"Bırakın beni!" dedi Olga. "Gidin! Neden geldiniz buraya? Ağlamamam gerektiğini biliyorum: Ne için ağlayacağım ki? Haklısınız: Evet, hayatta her şey olabilir."

Oblomov, Olga'nın önünde yere diz çöküp, "Şu gözyaşlarınızın akmaması için ne yapmalıyım?" diye sordu. "Söyleyin, emredin: Her şeyi yapmaya hazırım..."

"Gözyaşlarımla akması için yapacağınızı yaptınız, ama onları durduramazsınız artık... O güç yok sizde!" Mendilini tekrar yüzüne götürüp ekledi Olga:

"Bırakın beni!"

Oblomov, Olga'ya bakıyor, içinden kendine lanet okuyordu. Yaptığına çok pişmandı.

"Kahrolası mektup!" dedi.

Olga elişi sepetini açtı, mektubu alıp Oblomov'a uzattı.

"Alın," dedi. "Ona bakıp daha uzun yıllar ağlamamam için yanınızda götürün onu."

Oblomov bir şey söylemeden aldı mektubu, cebine koydu, başını önüne eğip, alçak sesle, "En azından, niyetimin iyi olduğunu kabul ediyorsunuzdur Olga, değil mi?" dedi. "Mutluluğunuzun benim için ne kadar değerli olduğunun kanıtıdır bu mektup."

Olga içini çekerek karşılık verdi:

"Evet, çok değerliyim! Hayır İlya İlyiç, sanırım çok mutlu olmamı kıskandınız ve onu bozmak için acele ettiniz."

"Bozmak ha! Mektubumu okumadınız galiba? Tekrar anlatayım..."

"Sonuna kadar okuyamadım, gözyaşlarını okumama engel oldu. Hala aptal gibiyim! Ama sonunu tahmin ettim: Anlatmayın, gene ağlamak istemiyorum..."

Tekrar gözyaşları boşaldı.

Oblomov çok üzgündü.

"Mutluluğunuzu gelecekte gördüğüm için sizden ayrıldığımı anlayamıyor musunuz? Sizin mutluluğunuz için kendimi feda ettiğimi göremiyor musunuz?... Bunun benim için kolay olduğunu mu sanıyorsunuz? İçimin paramparça olduğunu bilmiyor musunuz? Niçin yaptım ben bunu dersiniz?"

Olga birden ağlamayı kesip Oblomov'a döndü.

"Niçin mi?" diye tekrarladı. "Ağlayıp ağlamadığıma bakmak, nasıl ağladığımı görmek için şimdi burada çalıkların arkasına niçin gizlendiyseniz, onun için... işte bunun için! Mektupta yazdıklarınızda

samimi olsaydınız, ayrılmamızın gerçekten zorunlu olduğuna inansaydınız, benimle görüşmeden, hemen yurtdışına giderdiniz.”

Oblomov, sitemli, “Nasıl bir düşünce bu!..” dedi.

Ama sözünün sonunu getiremedi. Birden, Olga'nın bu dediğinin çok doğru olduğunu anlamış, sarsılmıştı.

Olga sürdürdü konuşmasını:

“Evet, dün benim *seviyorum* demem gerekliydi size, bugün de gözyaşlarım, yarın ise belki nasıl öleceğimi görmek...”

“Olga, beni böylesine aşağılamanız doğru değil! Şu anda kahkahalarınızı duymak, gözyaşlarınızı görmemek için hayatımın yarısını vermeye hazır olduğuma inanmıyor musunuz yoksa?..”

“Evet, bir kadının sizin için nasıl ağladığını gördükten sonra, şimdi belki...” Ekleli:

“Hayır, kalp yok sizde. Gözyaşlarımı görmek istemiyormuşsunuz, öyle diyorsunuz, istemeseydiniz, böyle bir şey yapmazdınız...”

Oblomov, ellerini göğsünün üzerine koyup, yalvarır gibi, “Nereden bilebilirdim?!” dedi.

Olga itiraz etti:

“Seven kalp zekidir, anlar! Ne istediğini, ileride ne olacağını bilir. Dün buraya gelecek durumum yoktu: Birden konuklar bastırmıştı, ama beni beklerken üzüleceğinizi, belki gece iyi uyuyamamış olduğunuzu düşündüm, geldim: Sizin üzülmeyi istemiyordum çünkü...Ya siz... Ağlamam haz veriyor size. Bakın, bakın, ağlıyorum işte, tadını çıkarın...”

Olga tekrar ağlamaya başlamıştı.

“Gece hiç uyuyamadım, Olga, bütün gece acı çektim...”

“Ben rahat uyuduğum, acı çekmediğim için üzülmüşsünüzdür, değil mi? Şimdi burada ağlamasaydım, bu gece de uyuyamazdınız.”

Oblomov yumuşak başlı bir sevgiyle, “Peki şimdi ne yapmam gerekiyor?” diye sordu. “Özür mü dileyeyim sizden?”

Mendiliyle tekrar gözyaşlarını sildi Olga.

“Yalnızca çocuklar ve kalabalıkta birinin ayağına yanlışlıkla basanlar özür dilerler,” dedi. “Burada özür dilemek söz konusu olamaz.”

“Fakat, Olga, ya haklıysam? Ya düşüncem doğruysa, bana olan aşkınız bir hataysa? Ya ileride başka birini sevecekseniz, ya o zaman bana bakarken yüzünüz kızarsa...”

“Peki, başka?”

Böyle sorarken Olga Oblomov'un yüzüne öyle alaylı, insanın içine işleyecek şekilde öyle bir anlamlı bakmıştı ki, ne diyeceğini bilememişti Oblomov.

“Bir şeyi öğrenmek istiyor benden!” diye geçirdi içinden. “Sıkı dur, İlya İlyiç!”

Olga'nın yüzüne endişeli bakarak, sanki bir şey düşünmeden tekrarladı:

“Nasıl ‘peki başka’?”

Düşünüyordu: Böyle derken Olga’nın kafasının içinde nasıl bir düşünce olabilirdi? Bu aşk yanlıışken, sonuçları savunulamayacakken onun bu “peki başka”sı ne anlama geliyordu?

Olga bilinçli, ne düşündüğünü bilen bir insanın kararlılığıyla bakıyordu Oblomov’a. İğneleyici bir tavırla itiraz etti:

“Hayır, ‘uçurumun dibine’ düşmekten korkuyorsunuz siz. İleride sizi sevmekten vazgeçersem uğrayacağınız yüz karasından korkuyorsunuz!.. ‘Çok kötü olurum’ diyorsunuz mektubunuzda...”

Oblomov hala anlayamıyordu Olga’nın ne demek istediğini. Olga devam ediyordu:

“Evet, başkasını seversem benim için iyi olacaktı: Yani, mutlu olacaktım! Oysa şöyle yazıyorsunuz mektubunuzda: ‘İleride mutlu olacağınızı biliyorum, sizin için her şeyimi, hayatımı bile vermeye hazırım...’ Doğru mu?”

Oblomov Olga’nın yüzüne gözlerini kırpmadan bakıyor, arada gözlerini kırpıştırıyor, ya da iri iri açıyordu.

“Nasıl bir mantık çıktı ortaya!” diye mırıldandı. “Doğrusu, hiç beklemediğim bir şeydi bu...”

Olga yüzünü buruşturarak tepeden tırnağa süzüyordu onu. Konuşmasını sürdürdü:

“Peki, ya öylesine arzuladığınız, uğruna deli olduğunuz mutluluk? Ya bu sabahlar, akşamlar, bu park, *seviyorum* demem, hiç anlamı yok mu bunların, hiçbir değeri yok mu? Fedakarlığa, iç acısına değmez mi?”

Olga’nın düşüncelerini anladığı ölçüde içi sızlayarak düşünüyordu Oblomov: “Ah, yer yarılrsa da içine girsem!”

Olga giderek yükseltiyordu sesini:

“Peki ya kitaplardan, çalışmaktan, insanlardan bıktığınız gibi bir gün bana olan aşkınızdan da bıcarsanız ne olacak? Bir zaman sonra ortada başka biri, başka bir aşk yokken yanı başımda, divanınızda olduğu gibi, birden uykuya dalıverirseniz, seslenmekle uyandıramazsam sizi; yüreğinizin ateşi sönerse; ya başka bir kadın olmasa bile, ropdöşambrınız benden daha değerli olursa sizin için?..”

Oblomov biraz geri çekilerek, canı sıkkın, kesti Olga’nın sözünü:

“Olacak şey değil bu bunlar,” Olga!

“Nasıl, olacak şey değilmiş? Benim yanıldığımı, ileride başka birini seveceğimi söylüyorsunuz. Oysa, bazen de ben, sizin benden soğuyacağınızı düşünüyorum. Peki, o zaman ne olacak? Şimdi bu yaptığım için kendimi nasıl bağışlayacağım? İnsanları, toplumu bırakın, kendime ne diyeceğim?.. Bunları düşünerek kimi zaman ben de uyuyamıyorum; ama geleceğe ilişkin bu endişelerimle sizin canınızı sıkılmıyorum, çünkü iyi olacağına inanıyorum. Mutluluğum korkuma üstün geliyor. Ben, bana bakarken gözlerinizin ışmasına, beni arayıp bulmanıza, tepeye tırmanırken, yorulacağınızı aklınıza getirmemenize, havanın sıcaklığına bakmadan, bana bir demet çiçek, bir kitap almak için kente gitmenize değer veriyorum. Sizi gülümsettiğimi, size yaşama sevinci verdiğimi görünce... Yalnızca mutluluğu bekliyorum, arıyorum ben ve onu bulduğumu da düşünüyorum. Ama yanılıyorsam, bu hatam için

ileride ağlayacaksam, en azından buramda (elini kalbinin üzerine koydu) bunun için suçlu olmadığımı hissediyorum. Öyle anlaşılıyor ki, kaderim izin vermedi buna, Tanrı'nın istediği bu değilmiş demek. Ama ileride döneceğim gözyaşlarını için korkmuyorum. Ağlamam boşuna olmayacak: Döktüğüm o gözyaşlarımla çok şey kazandım..." Bir an sustuktan sonra ekledi: "Çok mutlu... idim!.."

Yalvardı Oblomov:

"Tekrar mutlu ol!"

"Ama siz geleceği karanlık görüyorsunuz. Mutluluğun bir değeri yok sizin için..." Bir an sustu gene, sonra ekledi: "Nankörlük sizin bu yaptığınız. Aşk değil bu, bu..."

Oblomov cümlesinin sonunu getirdi:

"Bencillik!"

Bunu söylerken Olga'nın yüzüne bakmaya, özür dilemeye cesaret edememişti.

Olga alçak sesle, "Gitmek istediğiniz yere gidin," dedi.

Oblomov baktı Olga'nın yüzüne. Gözyaşları kurumuştur. Dalgın dalgın yere bakıyor, şemsiyesinin ucuyla kumda bir şeyler çiziyordu. Neden sonra, "Gidin sırtüstü yatın gene," diye ekledi. "O zaman hata yapmaz, 'uçuruma düşmezsiniz'."

Oblomov, büyük bir pişmanlık içinde mırıldandı:

"Düpedüz mutlu olacak yerde kendimi de, sizi de zehirledim." Olga alaylı, "Kvas için, zehirlenmezsiniz," dedi.

"Olga!" dedi Oblomov. "Acımasızlık sizin bu yaptığınız. Ben kendimi böylesine cezalandırırken..."

"Evet, sözde cezalandırılıyorsunuz kendinizi, uçuruma atılıyorsunuz, hayatınızın yarısını veriyorsunuz, sonra kuşkulara kapılıyorsunuz, uykusuz geceler geçiriyorsunuz: Peki, kendinize karşı nasıl hassas olabileceksiniz, nasıl koruyacaksınız kendinizi, gelecekte nasıl emin olacaksınız?.."

Oblomov, "Söyledikleri ne kadar gerçek, ne kadar açık!" diye geçirdi içinden. Bunu yüksek sesle söylemeye cesaret edememişti. Neden kendisi bulamamıştı bu gerçeği de, hayata yeni başlamış bir kız söylemişti bunu ona? Hem ne çabuk büyümüştü öyle! Oysa daha dün bir çocuk gibi düşünüyordu!

Olga ayağa kalkıp, kararlı, "Konuşacağımız başka bir şey yok," dedi. "Hoşça kalın İlya İlyiç, umarım... huzurlu olursunuz. Mutlu olmanız buna bağlı çünkü..."

Oblomov Olga'nın elini tuttu.

"Olga! Hayır, Tanrı aşkına hayır!" dedi. "Şimdi, her şey açığa çıkmışken kovmayın beni yanınızdan."

"Başka ne istiyorsunuz benden? Size olan aşkımın bir hata olduğundan kuşkulaniyorsunuz. Kuşkunuzu gidermek elimde değil. Belki gerçekten de bir hataydı, bilmiyorum..."

Oblomov bıraktı Olga'nın elini. Gene bir bıçak kalkmıştı başının üstünde. Yüzünde bir kuşkuyla tekrar sordu:

"Nasıl, bilmiyorsunuz? Hissetmiyor musunuz yani? Aramızda bir aşkın var olduğunu anlayamıyor

musunuz?..”

“Bir şey anladığım yok benim. Bir şeyler hissediyorum diye dün söylemiştim size, ama bir yıl sonra ne olur, bilemem.” Oblomov’un gözlerinin içine bakarak sordu:

“Ne dersiniz, bir mutluluktan sonra bir başkası, sonra bir üçüncüsü daha gelir mi sizce? Söyleyin: Benden daha deneyimlisiniz.” Ama Oblomov, Olga’nın bu düşüncesini onaylamak istemiyordu. Elinde bir akasya dalını sallıyor, susuyordu.

Ezberlediği cümleyi tekrarlayan bir öğrenci gibi, “Hayır,” dedi, “insan yalnızca bir kez Aşık olur.”

Olga ekledi:

“Gördünüz mü, işte ben de bunu söylüyorum. Öyle olmadığına göre, bir zaman sonra size olan aşkım bitebilir. Belki hatamdan dolayı acı çekerim, siz de... Bekli ayrılırız birbirimizden!.. İki kez, üç kez Aşık olmak... Hayır, hayır! İnanmak istemiyorum buna!” İçini çekti Oblomov. *Belki* sözcüğü içini kemiriyordu. Ağır ağır yürüyordu Olga’nın arkası sıra. Ama her adım atışında daha hafifliyor, rahatlıyordu. Gece icat ettiği *hata* şimdi çok uzaklardaydı... Birden şöyle düşündü: “Yalnızca aşk değil, hayatta her şey öyledir. İnsan her şeyi hatadır diye kendinden uzaklaştırırsa hata olmayanı ne zaman bulacak? Ne oldu bana böyle? Kör oldum sanki...” Olga’nın beline parmaklarının ucuyla dokunarak (Olga hemen durmuştu) şöyle dedi:

“Olga, siz benden daha akıllısınız.”

Olga başını iki yana salladı.

“Hayır,” dedi, “daha sade ve daha cesur...” Mağrur bir güvenle sordu:

“Siz neden korkuyorsunuz? Aşkın bitebileceğine gerçekten inanıyor musunuz?”

Oblomov kararlı, karşılık verdi:

“Artık korkmuyorum! Sizin yanınızdayken gelecekte hiç korkmuyorum!”

Olga birden Oblomov’a döndü, alaylı, “Bunu geçenlerde bir yerde okumuştum...” dedi. “Galiba Sue’nin bir kitabında. Yalnız, orada bunu kadın erkeğe söylüyordu...”

Oblomov’un yüzü kıpkırmızı oldu. Yalvarır gibi, “Olga!” dedi. “Ne olur, her şey dün nasıldıysa, gene öyle kalsın. Bundan böyle *hatalardan* korkmayacağım.”

Olga susuyordu. Oblomov ürkek, sordu:

“Tamam mı?”

Olga hala susuyordu.

“Bir şey söylemek istemiyorsanız, bir işaret verin... bir leylak dalı falan...”

“Leylak dalı...” dedi Olga. “Bittiler artık leylaklar; bakın, soldular! Görüyor musunuz, onlardan geriye bir şey kalmadı!”

Oblomov leylaklara bakarak, “Geriye bir şey kalmadı!” diye tekrarladı. Birden ekledi: “Mektuptan da öyle...”

Olga hayır anlamında iki yana salladı başını. Oblomov, onun arkası sıra yürüyor; mektubu, çünkü mutluluğunu, solan leylakları düşünüyordu.

“Gerçekten de, leylaklar soluyorlar!” diye geçiriyordu içinden. O mektubu yazmanın ne anlamı vardı? Neydi bütün gece beni uyutmayan, sabahleyin de o mektubu yazdıran? Ama şimdi tekrar sakınim sanki...” (Esnedi.) “Çok uyumak istiyorum. O mektubu yazmamış olsaydım bütün bunlar olmayacaktı: Olga ağlamayacaktı, her şey dün olduğu gibi olacaktı. Bu yol üzerindeki bankta sakın sakın oturacaktık, birbirimizin yüzüne bakacaktık, mutluluğumuzdan söz edecektik, bugün de, yarın da...” Geniş geniş esnedi.

Sonra birden, mektupta yazdıkları amacına ulaşıyorsa, Olga onun düşüncesini paylaşıyorsa, onun gibi, hata yapmaktan, uzak gelecekteki fırtınalardan korkup ayrılmayı, her şeyi unutmayı kabul etseydi neler olurdu diye düşünmeye başladı.

Tanrı korusun! Vedalaşıp kente gitmek, başka bir eve taşınmak! Bunun arkasından uzun bir gece, sıkıcı bir yarın, dayanılmaz bir öbürsü gün ve peş peşe gelen birbirinden berbat günler...

Nasıl olurdu? Bir ölümdü bu! Böyle olacaktı işte! Kesin, hastalanırdı. Olga’dan ayrılmak istemiyordu, dayanamazdı buna, gelir yalvarırdı Olga’ya, görüşmek isterdi onunla. Soruyordu kendi kendine: “Neden yazdım o mektubu?”

“Olga Sergejevna,” dedi.

“Ne istemiştiniz?”

“Bütün bu itiraflarıma bir tanesini daha eklemem gerekiyor...”

“Nedir?”

“Aslında o mektubu yazmam çok gereksizdi...”

“Hayır, tersine, zorunluydu,” dedi Olga.

Dönüp Oblomov’a baktı, onun yüzündeki uykunun birden dağıldığını, şaşkınlıkla gözlerinin alabildiğine açıldığını görünce gülümsedi.

Oblomov, şaşkın şaşkın Olga’nın sırtına bakarak (ama yalnızca şalının iki püskülünü görebiliyordu) alçak sesle tekrarladı:

“Zorunlu muydu?”

Peki bu gözyaşlarının, sitemlerin anlamı neydi? Bir hile mi yoksa? Ama hile falan yoktu Olga’nın söylediğinde; bunu açıkça görüyordu Oblomov.

Yalnızca (az ya da çok) dar kafalı kadınlar hileye başvururlar, hile yapmakta ısrarcıdırlar. Yeterince akıllı olmadıkları için, günlük ufak tefek olayların etkisiyle hareket eder; çevrelerindeki yaşamın başlıca çizgilerinin nasıl geliştiğini, nereye yöneldiğini, nerede birleştiğini fark etmeden, kişisel yaşam politikalarını hile yoluyla bir dantel gibi işleyerek örerler.

Hile, çok şey alamayacağınız bozuk para gibidir. Bozuk parayla ancak birkaç saat yaşayabileceğiniz gibi, hileyle de bir şeyleri gizleyebilirsiniz ancak, insanları aldatabilir, değiştirebilirsiniz, ama uzak ufku göremezsiniz, büyük, önemli olanın başını, sonunu bir araya getiremezsiniz.

Miyoptur hile. Ancak burnunun dibindeki iyi görür, ama uzağı göremez; bu yüzden de, başkalarına kurduğu tuzağa kendi düşer.

Olga ise kurnaz değil, akıllıydı: Örneğin, her zaman olduğu gibi bugünkü sorunu da ne kolay, ne açık seçik çözmüştü! Olayın özünü hemen kavramış, üzerine dosdoğru gidiyordu.

Oysa hile fare gibidir: Hedefinin çevresinde dolanır durur, gizlenir... Ama Olga öyle değildi. Neydi ortada olan?

Yeni olan neydi onda?

Sordu Oblomov:

“Neden zorunluydu bu mektup?”

“Neden mi?” diye tekrarladı Olga. Birden Oblomov’a dönmüş, gülümsemiş ti. Adım başı onu çıkmaza sokmak hoşuna gidiyordu. Bir an sustuktan sonra sürdürdü konuşmasını: “Gece uyuyamadığımız, her şeyi beni düşünerek yazdığımız için. Ben de bir bencilim! Birinci neden bu...”

Oblomov sözünü kesti:

“Siz de benim gibi düşünüyorsanız, öyleyse demin neden sitem ediyordunuz bana?”

“Acılar çekme olayını siz uydurdunuz çünkü... Onları ben uydurmadım, kendiliğinden öyle oldu. Ama artık geçtikleri, geride kaldıkları için neşem yerinde. Oysa siz hazırlamıştınız onları ve bundan haz duymuştunuz. Kötü kalpli bir insansınız siz! İşte bunun için sitem ettim size. Sonra... Mektubunuzda düşünce ve duygu oyunu var. Bu geceyi ve sabahı kendiniz gibi yaşamadınız, benim ve bir dostumuzun yaşamanızı istediğimiz gibi yaşadınız. Bu İkinciydi... Nihayet, üçüncü olarak da...”

Olga Oblomov’a öylesine yaklaştı ki, adamcağızın yüreğine, başına kan hücum etti... Sık sık solumaya başladı. Çok heyecanlanmıştı. Olga doğrudan gözlerinin içine bakıyordu.

“Üçüncü olarak da, bu mektubunuzda ayna gibi her şey apaçık ortada: İnceliğiniz, hassasiyetiniz, beni sakınmanız, mutluluğum konusundaki endişeleriniz, yüreğinizin temizliği... Andrey İvanoviç’in sizinle ilgili bana söylediği, benim de sizi sevmeme, uyuşukluğunuzu, tembelliğinizi unutmama neden olan her şey... Doğru değil o söylediğiniz İlya İlyiç: Bencil değilsiniz siz, bu mektubu hiç de benden ayrılmak için yazmadınız. Böyle bir istediğiniz yoktu, beni aldatmış olmaktan korktuğunuz için yazdınız... Dürüstlüğünüz zorladı sizi buna. Öyle olmasaydı gururumu incitirdi mektubunuz ve ağlamazdım, gururum engel olurdu ağlamama! Sizi neden sevdiğimi, hata yapmaktan neden korkmadığımı bildiğimi görüyorsunuz işte. Sizinle ilgili düşüncelerimde yanılmadım.”

Olga, bunları söylerken ışıklar içinde, pırıl pırıl görünüyordu Oblomov’a. Gözleri görkemli bir sevgiyle, kendi gücüne büyük bir güvenle parlıyordu. Yanakları kızarmıştı. Bunun nedeni de Oblomov’un kendisiydi! Temiz yüreğinin atılğanlığı Olga’nın ruhuna bu ateşi, bu heyecanı, bu parlaklığı doldurmuştu.

Büyük bir heyecan içinde, kendinde değilmiş gibi kollarını uzattı Olga’ya, “Olga!.. Olga!.. Siz... dünyanın bütün kadınlarından iyisiniz, dünyada teksiniz siz!” dedi. Ona doğru uzanarak sayıklıyor gibi ekledi:

“Tanrı aşkına... Bu inanılmaz, anlatılamaz mutluluğum için yalnızca bir öpücük...”

Olga hemen bir adım geri çekildi. Yüzündeki mağrur aydınlık, renkler bir anda kaybolmuştu. Munis bakışında şimdi bir dehşetin parıltıları vardı. Korku, neredeyse dehşet içinde şöyle dedi:

“Asla! Asla!” Şemsiyeyi Oblomov’la arasına uzatıp ekledi:

“Yaklaşmayın bana!”

Oblomov, olduğu yerde çakılmış kalmıştı. Olga soluk almakta güçlük çekiyor, gözdağı verir gibi dimdik duruyor, Oblomov’a yandan, öfkeyle bakıyordu.

Birden durdu Oblomov: Karşısındaki o munis Olga değildi şimdi; gururun, öfkenin tanrıçası, dudaklarını sımsıkı kapamış, gözlerinde şimşekler çakararak ona bakıyordu.

Şaşırmış, yıkılmıştı Oblomov.

“Affedersiniz!..” diye mırıldandı.

Olga yavaşça dönüp yürüdü, arada bir başını çevirip, Oblomov’a bakarak uzaklaşıyordu. Oblomov’a gelince, bir şey yaptığı yoktu: Tekmelenmiş bir köpeğin sinerek yürümesi gibi, yavaş yavaş yürüyordu. Önce çabuk adımlarla yürüyen Olga, dönüp baktığında Oblomov’un yüzünü görünce gülümsemesini bastırmaya çalıştı, adımlarını yavaşlattı. Ancak, arada bir ürpermeden de edemiyordu. Bir yanağı arada bir pembeleşiyor, sonra pembeliği kayboluyor, sonra tekrar pembeleşiyordu.

Yürüdükçe yüzü aydınlandı, daha rahat, seyrek soluk almaya başladı, adım atışı düzene girdi. Onun “asla” sözcüğünün Oblomov için ne kutsal olduğunu görüyor, öfkesi yavaş yavaş diniyor, yerini pişmanlığa bırakıyordu. Giderek yavaşlatıyordu adımlarım..

Sert çıkışını yumuşatmak istiyordu. Konuşmak için bir bahane arıyordu.

Oblomov solan leylaklara bakarak düşünüyordu: “Her şeyi mahvettim! Asıl hata bu işte! Asla! Aman Tanrım!”

“Leylaklar da geçti, soldu... Dün geçti, mektubum da geçti, hayatımın en güzel anı, bir kadının bana gökyüzünden gelen bir ses gibi, içimde iyi bir şeyin olduğunu ilk kez söylediği o an da geçti!..”

Olga’ya baktı. Durmuştu Olga, başı önünde, onu bekliyordu.

Olga alçak sesle, “Verin bana o mektubu!..” dedi.

Oblomov mektubu uzattı ona.

“Artık soldu o!”

Olga gene yakın sokuldu ona, başını daha da önüne eğdi. Gözleri neredeyse kapalıydı... Sanki titriyordu da. Mektubu aldıktan sonra başını önünden kaldırmadı, dönüp yürümedi de. Yumuşak bir sesle, “Korkuttunuz beni,” dedi.

“Affedersiniz, Olga,” diye mırıldandı Oblomov.

Olga susuyordu.

Oblomov içini çekerek, üzgün, “Şu korkunç ‘asla!..’ dedi.

Olga duyulur duyulmaz bir sesle fısıldadı:

“O da solacak!”

Utangaç, yumuşak bir bakışla baktı Oblomov’a, iki elini tuttu, avuçlarında kuvvetlice sıktı, sonra

kalbinin üzerine götürdü.

“Nasıl çarpıyor, hissedebiliyor musunuz?” diye sordu. “Çok korkuttunuz beni! Bırakın, gideyim!”

Oblomov’a bakmadan döndü, eteğinin önünü hafifçe kaldırıp yolda koşmaya başladı.

“Nereye gidiyorsunuz?” dedi Oblomov. “Yorulдум ben, arkanızdan gelemeyeceğim..”

“Bırakın beni, gideyim. Şarkı söylemeye gidiyorum, şarkı söyleyeceğim!..” (Işıl ışıldı Olga’nın yüzü.) “Kalbim dopdolu, sanki acıyor!”

Oblomov olduğu yerde kaldı, yolda uzaklaşmakta olan Olga’nın arkasından uçan bir meleğe bakar gibi bakıyordu.

Neredeyse hüzünlü, şöyle geçirdi içinden: “Bu an da mı solacak yoksa?” Yürüyor mu, olduğu yerde mi duruyor, farkında değildi.

“Leylaklar geçti,” diye düşünüyordu. “Dün geçti, hayallerle, sıkıntılarla gece de geçti... Evet! Leylaklar gibi bu an da geçecek! Dün gece geçti, sonra apaydınlık sabah başladı...” Ne dediğini bilemeden kendi kendine şöyle dedi:

“Nedir bu böyle? Aşk da... aşk da mı geçecek? Oysa ben aşkın, kavurucu bir öğlen sıcağı gibi sevenlerin başının üzerinde asılı kalacağını, o sıcakta kimsenin yerinden kıpırdamayacağını, onun kavurucu sıcağında öylece soluk alıp bekleyeceğini sanırdım. Huzur yoktur aşkta, sürekli değişir, bir yerlere doğru ilerler durmadan... ‘Hayat gibi’, diyordu Şoltz. Ona ‘Dur ve kıpırdama!’ diyecek bir hazreti Yuşa^[43] daha gelmedi dünyaya.”

Oblomov “Bakalım yarın neler olacak?” diye sordu kendi kendine, ağır ağır evine doğru yürüdü.

Olga’nın penceresinin önünden geçerken, onun sıkışan göğsünü Schubert’in müziğiyle, hüngür hüngür ağlıyormuş gibi hafifletmekte olduğunu duydu.

Tanrım, hayat ne güzeldi!

XI

Oblomov evde Şoltz’un yeni bir mektubunu buldu. Mektup şöyle başlıyor ve bitiyordu: “Ya şimdi ya da hiçbir zaman!” Mektubun geri kalanı Oblomov’un uyuşukluğuna sitemlerle; Şoltz’un gitmeye hazırlandığı (önce) İsviçre’ye ve İtalya’ya gelmesi çağrılılarıyla doluydu.

Bu olmazsa, Oblomov’un köye gitmesini, işlerini yoluna koymasını, çalışmayı bırakmış köylüleri sıkıştırmasını, gelirini giderini kontrol etmesini, kendine yeni bir ev yaptırmasını salık veriyordu. Mektubunu şöyle bitiriyordu: “Anlaşmamızı unutma: Ya şimdi ya da hiçbir zaman!”

Oblomov içinden “Şimdi, şimdi, şimdi!” diye tekrarladı. “Hayatımdaki değişiklikten haberi yoktu Andrey’in. Ne işinden söz ediyor? Beni böylesine meşgul eden başka bir şey oldu mu hayatımda? Aynı şey onun başına gelse de görsek! Okuyoruz işte, Fransızlar, İngilizler sözde, durmadan çalışıyorlarmış, hepsinin akli başındaymış! Hiç de değil! Durmadan bütün Avrupa’yı dolaşıyorlar, bazıları hiç işleri yokken, kimi resim yapmak kimi toprağın altından antika eserler çıkarmak kimi aslan vurmak, yılan avlamak için Asya’ya, Afrika’ya bile gidiyor. Ya da soylu bir uyuşukluk içinde

evlerinde oturuyor; ahbablarıyla, karılarıyla birlikte kahvaltı ediyor, yemek yiyorlar... Bütün yaptıkları bu işte! Ne yani, ben kürek mahkûmu muyum? Andrey de tutturmuş, çalışmak da çalışmak... 'At gibi çalışacaksın!' Peki ne için? Karnım tok, sırtım pek benim. Öte yandan, Olga da Oblomovka'ya gitmek niyetinde olup olmadığını soruyordu..."

Oblomov köyde yapacaklarını düşünmeye, yazmaya, mimarla görüşmeler yapmaya koyulmuştu. Kısa süre sonra evin, bahçenin planı küçük masasının üzerindeydi. Bir aileye uygun, geniş, iki balkonlu bir evin planıydı bu. Gülümseyerek düşünüyordu: "Benim odam şurası, Olga'nınki şurası, yatak odası, çocuk odası..." Birden kayboluyordu yüzündeki gülümseme, alnı endişeyle kırışıyordu. Peki ama köylülerin işi... Komşu her şeyi ayrıntılarıyla yazıyordu ona, ekip biçmekten elde edilen buğdayın miktarından söz ediyordu... Ne sıkıcı şeylerdi bunlar! Ayrıca, ticaret merkezi olacak büyük köye yapılacak yolun ve nehre yapılacak köprünün masraflarına katılmasını öneriyor, bunun için üç bin ruble istiyordu. Oblomovsa düşünmeye devam ediyordu. "Oblomovka'yı da hazineye ipotek etmeliymişim... Peki, bunların neden gerekli olduğunu nereden bileyim ben?.. Hem, işe yarayacak mı bakalım?"

Belki de dolandırıcının tekidir... Tatalım ki, dürüsttür: Ştoltz tanıyor onu çünkü, ama Ştoltz da aldanmış olamaz mı? O zaman benim paralar da uçup gider! Üç bin ruble bu, şaka değil! Hem, nereden bulacağım o kadar parayı ben? Evet, korkunç bir şey bu! Bir de, bazı köylüleri boş arazilere yerleştirmekten falan söz ediyor ve bu konuda acele cevap beklediğini yazıyor. Hep de acelesi vardır... Çiftliğin hazineye ipotek edilmesi işi için gerekli belgeleri yollayacakmış. 'Adliyeden ona vekalet göndermeliymişim,' böyle diyor! Oysa adliye nerededir, oraya nasıl başvurulur, bunları bile bilmem ben."

Oblomov komşunun bu mektubuna iki hafta cevap yazmamıştı. Bu arada Olga da adliyeye gidip gitmediğini sorup duruyordu. Geçenlerde Ştoltz'dan da hem Oblomov'a hem Olga'ya birer mektup gelmişti. Olga'ya, Oblomov'un ne yaptığını soruyordu.

Ne var ki, dostunun işleriyle Olga ancak yüzeysel olarak ilgilenabiliyordu, o da ancak ulaşabildiği konularda. Neşeli miydi, sağa sola isteyerek mi gidiyordu, koruya kararlaştırdıkları saatte mi geliyordu, kent haberleriyle, herkesin konuştuğu konularla ne kadar ilgileniyordu? Olga'dan ısrarla öğrenmek istediği de, Oblomov'un yaşam amacını yitirip yitirmediği idi. Olga'nın, Oblomov'un adliyeye gidip gitmediğiyle yakından ilgilenmesinin tek nedeni de, Ştoltz'a, arkadaşıyla ilgili sorduğu soruya herhangi bir cevap verebilmek içindi.

Yazın en sıcak günleriydi. Temmuz bitmek üzereydi. Havalar çok güzeldi. Olga'yla Oblomov hemen hiç ayrılmıyorlardı. Güzel günlerde birlikte parkta dolaşıyorlardı, öğlen sığağında koruda, çamların arasında gözden kayboluyorlardı, Oblomov Olga'nın ayakucuna oturuyor, ona kitap okuyordu. Olga yeni bir elişine başlamıştı, şimdi Oblomov için bir şey örüyordu.

İkisinin arasında da çok sıcak bir yaz hüküm sürmekteydi: Kimi zaman bulutlar görünse de, hemen dağılıyorlardı. Oblomov kötü rüyalar görürse, yüreğine kuşklar düşerse Olga bir melek gibi hemen el koyuyordu olaya: Işıl ışıl gözleriyle bakıyordu yüzüne, kalbindeki kuşkların tümü o anda kayboluyordu; tekrar duruluyordu ortalık, duygular tekrar, gökyüzünün yeni dantellerini yansıtan durgun bir nehir gibi akmayı sürdürüyorlardı...

Olga'nın hayata, aşka, her şeye bakışı şimdi çok daha aydınlık, belirgindi. Çevresine eskiden

olduğundan daha güvenle bakıyor, gelecekte korkmuyordu. Akli yeni yeni yönler kazanmış, kişiliğine yeni özellikler eklenmişti. Kah değişik, derin şiirsel bir ruhsal durumu oluyordu kah olumlu, açık, ölçülü ve doğal...

Yalnızca kaderin oyunlarının değil, Oblomov'un tembelliğinin, uyuşukluğunun da üstesinden gelebilecek bir direnç kazanmıştı. Kafasına koyduğu şey hemen oluveriyordu. Olduğunu duyuyordunuz, o kadar. Duymadıysanız, onun aklında hep o şeyin olduğunu, onu unutmadığını, peşini bırakmayacağını, cesaretini kaybetmediğini, sürekli onu başarmaya çalıştığını, aradığı şeyi her an düşündüğünü görüyordunuz.

Oblomov, ona bu gücün, yeteneğin (olay ne olursa olsun, neyi nasıl yapacağını bilme yeteneğinin) nereden geldiğini anlayamıyordu.

Şöyle düşünüyordu: "Bunun nedeni, kaşlarından birinin hiçbir zaman düz durmaması, biraz kalkık olması, bu kalkık kaşının hemen üzerinde incecik, belli belirsiz bir kırışıklığın bulunması olabilir... İşte orada gizleniyordur bu gücü..."

Olga'nın yüzünde ne denli sakin, aydınlık bir ifade olursa olsun, o kırışık hep orada kalıyordu, kaşı da düzelmiyordu. Oysa dıştan belirgin bir güç, sert bir davranış ve eğilimler yoktu onda.

Ayrıca, bir dişi aslan olmak, beceriksiz bir hayranına sert bir dille haddini bildirmek, konuk salonunda herkesi zekasıyla, köşeden birinin "Bravo! Bravo!" diye haykırması için şaşkına çevirmek değildi istediği.

Hatta, kadınlara özgü o ürkeklik onda da vardı. Bir fare görünce korkmuyordu kuşkusuz, bir sandalye devrilince düşüp bayılmıyordu, ama evden biraz uzaklaşmaktan korkuyordu, gördüğü bir köylüden kuşkulanırsa yolunu değiştiriyordu, hırsızlar girmesin diye geceleri odasının penceresini sıkıca kapatıyordu. Sözün kısası, öteki kadınlardan farkı yoktu.

Öte yandan, acıma duygusu güçlüydü! Hemen ağlayıveriyordu. Yüreği çok yumuşaktı. Sevgide son derece hassastı. Davranışlarında herkese karşı aşırı yumuşak, sevecen, nazikti... Yani tam bir kadındı Olga!

Konuşmasında kimi zaman bir alay kıvılcımı hissediliyordu, ama o anda öylesine zarif, munis, sevimli oluyordu ki, herkes seve seve kabulleniyordu alayını.

Ayrıca, esintiden korkmuyordu. Geceleri ince bir giysiyle dışarı çıkıyordu, hasta olmuyordu! Sağlıklıydı; iştahı yerindeydi; çok sevdiği yemekler vardı; o yemeklerin nasıl pişirileceğini de bilirdi.

Evet, çoğu kadın bilir bunu; ama çoğu şu veya bu durumda ne yapacağını bilemez, bilse bile, ezbere ya da kulaktan dolma bilir ve bunu neden başka biçimde değil de böyle yaptıklarını bilemez, hemen teyzelerine veya kuzinlerine başvurur...

Çoğu ne istediğini kendi de bilmez. Bir şey yapmaya karar verseler bile, yaptıklarını öylesine bezgin, öylesine yavaş yaparlar ki, ister istemez, bunun yapmaya değmez bir şey olduğunu düşünürsünüz. Bunun nedeni belki de kaşlarının yay biçiminde aynı düzeyde alınmış olması ve alınlarında o kırışığın bulunmamasıdır.

Oblomov'la Olga arasında başkalarının görmediği gizli bir anlaşma vardı. Toplum içinde birbirlerine bakışlarının, birbirlerine söyledikleri özel bir anlamı olduğu düşünülmeyen her sözcüğün

onlar için ayrı bir anlamı vardı. Her şeylerinde bir sevgi iması hissediliyordu.

Olga, kendine olan bütün güvenine karşın, yemek masasında bilileri iki kişinin arasındaki, onunkine benzer bir aşktan söz edecek olsa hemen kulaklarına kadar kızarıyordu. Her aşk birbirine benzediği için de, sık sık kızarmak zorunda kalıyordu.

Oblomov ise o durumda ne yaptığını bilemeden birden çay bardağını öyle bir kapıyor, çöreklerle öyle bir saldırıyordu ki, birileri gülmeden edemiyordu.

Olga ile Oblomov artık çok hassas, dikkatliydi. Olga kimi zaman Oblomov'la görüştüğünü teyzesine söylemiyordu, Oblomov da parka gitmek üzere çıkarken evdekilere kente ineceğini söylüyordu. Ancak, her ne kadar Olga'nın aklı başındaysa, çevresine bilinçli bakıyorsa, dinçse, sağlığı yerindeyse de, son zamanlarda değişik haller gelmişti üzerine. Bazen huzursuzlaşıyordu, kara kara düşünüyor, bu durumunu kendine nasıl açıklayacağını bilemiyordu.

Bazen, öğlen sıcağında, Oblomov'un koluna girmiş, yürürken birden tembel tembel başını onun omzuna yaslıyor, bir şey düşünmeden, çok bitkinmiş gibi, ısrarla susuyordu. Her zamanki canlılığı kayboluyordu; bitkin, sabit bakışını bir yerde tek bir noktaya dikeyordu. Bu bakışını başka bir noktaya çevirecek gücü bulamıyordu kendinde.

Üstüne bir ağırlık çöküyor, göğsü daralıyor, içinde bir sıkıntı hissediyordu. Pelerinini çıkarıyor, omuzlarından atkısını alıyordu, bunun da bir yararı olmuyordu, göğsündeki daralma, içindeki sıkıntı geçmek bilmiyordu. Bir ağacın altına uzanmak, öyle saatlerce yatmak istiyordu.

Oblomov'un eli ayağı tutuşuyor, eline bir dal alıp sallayarak onu serinletmeye çalışıyordu, ama Olga sabırsızca itiyordu onu, bir şey yapmasını istemiyordu, sıkılıyordu.

Sonra birden derin bir soluk alıyor, kendine gelmiş gibi çevresine bakınıyor, Oblomov'un yüzüne bakıyor, elini sıkıyor, gülümsüyor, canlılığını, neşesini tekrar kazanıyor, kendini iyice toparlıyordu.

Bir akşam özellikle çok fenalaşmıştı, bir çeşit uyurgezer Aşık gibi olmuştu. O akşam Oblomov onun başka bir yanını görmüştü.

Boğucu bir sıcak vardı. Ormandan doğru ılık bir rüzgar esiyordu. Gökyüzü bulutlarla kaplıydı. Hava giderek kararıyordu. Baron, "Yağmur yağacak," demiş, evine gitmişti.

Teyze de odasına çekilmişti. Olga dalgın dalgın uzun süre piyano çalmıştı. Sonra bırakmıştı piyanoyu, Oblomov'a, "Çalamıyorum," demişti. "Parmaklarım titriyor, içim daralıyor. Bahçede biraz dolaşalım."

İki yanı ağaçlık yollarda el ele uzun süre yürüdüler. Olga'nın elleri terli, yumuşaktı. Parka girdiler.

Ağaçların, çalıkların üzerine hüznü bir karanlık çökmüştü. İki adım ötesi görünmüyordu. Yılan gibi kıvrılarak uzayan kum patikalar belli belirsiz, hafif beyaz görünüyorlardı.

Olga sürekli karanlığa bakıyor, Oblomov'a sokuluyordu. İki yanında ormanın iki duvar gibi yükseldiği dar bir yola neredeyse el yordamıyla girdiklerinde Olga birden ürperip, "Çok korkuyorum," dedi.

"Neyin var?" diye sordu Oblomov. "Korkma Olgacığım, ben yanıdayım."

"Senden korkuyorum!" diye fısıldadı Olga. "Ama sanki hoşuma giden bir korku bu! Kalbim

sıkışıyor. Ver elini, bak nasıl çarpıyor...”

Ürpererek çevresine bakıyordu Olga. Birden iki kolunu Oblomov’un boynuna kuvvetlice dolayıp, titreyerek fısıldadı:

“Görüyor musun, görüyor musun? Karanlıkta biri var, görmüyor musun?..”

Giderek daha sıkı sarılıyordu Oblomov’a.

“Kimse yok,” dedi Oblomov, ama o anda soğuk bir ürperti geçti sırtından.

“Çabuk, bir şeyle kapa gözlerimi... sıkı sıkı!” diye fısıldadı Olga... “Şimdi iyiyim..” Heyecanlı, ekledi: “Sinirlerimin bozuk olmasından galiba... Bak, tekrar orada! Kimdir acaba? Bir banka oturalım..”

Oblomov el yordamıyla bir bank buldu, Olga’yı oturttu.

“Eve dönelim Olga,” dedi. “İyi değilsin sen.”

Olga başını Oblomov’un omzuna dayadı.

“Hayır, burası daha serin, içimde bir sıkıntı var.”

Sıcak soluğu Oblomov’un yanağını yakıyordu.

Oblomov eliyle Olga’nın başını tuttu. Başını ateş gibiydi. Göğsü inip kalkıyor, soluk almakta güçlük çekiyordu, arada çabuk çabuk soluyunca biraz rahatlar gibi oluyordu. Oblomov huzursuzdu.

“Eve gitsek daha iyi olmaz mıydı?” dedi. “Yatardın biraz..”

Olga zor işitilir bir sesle, baygın, “Hayır, hayır, rahat bırak beni, dokunma...” dedi. Göğsünü gösterdi, “Buram yanıyor...”

Oblomov telaşlandı.

“Evet, hadi kalk, eve gidiyoruz...”

“Hayır, dur biraz, şimdi geçer...”

Oblomov’un elini kuvvetlice sıkıyor, arada yaklaşıp onun gözlerinin içine bakıyor, uzun süre susuyordu. Sonra, önce sessiz, arkasından hıçkırık hıçkırık ağlamaya başlıyordu. Oblomov ne yapacağını, ne diyeceğini şaşırıyordu. Endişeli, “Tanrı aşkına, hemen eve gidelim Olga!” diyordu.

Olga hıçkırıklar arasında, “Bir şeyim yok,” diye cevap veriyordu. “Bırak, ağlayayım... Gözyaşlarını ateşimi geçirecektir, rahatlayacağım. Hep sinirimden oluyor bu...”

Oblomov, karanlıkta Olga’nın nasıl derin derin soluduğunu dinliyor, onun sıcak gözyaşlarının eline damladığını, elini sıkıştırdığını hissediyordu.

Parmağını oynatmıyor, soluğunu tutuyordu. Olga’nın başını omzundaydı, soluğu yanağını yakıyordu... O da titriyordu, ama dudağını Olga’nın yanağına dokundurmayla cesaret edemiyordu.

Bir süre sonra Olga yavaş yavaş sakinleşmeye, düzenli soluk almaya başladı... Ama sesi çıkmıyordu. Onun uyuduğunu düşündüğü için kıpırdamaya korkuyordu Oblomov.

“Olga!” diye fısıldadı.

Olga derinden bir soluk aldıktan sonra fisıltıyla karşılık verdi:

“Ne var?” Bitkin, ekledi: “Geçti işte... Şimdi rahat soluk alabiliyorum.”

“Gidelim öyleyse,” dedi Oblomov.

Olga isteksiz, “Gidelim!” diye tekrarladı. Sonra, Oblomov’un elini sıkarak, pek mutlu, fısıldadı: “Sevgilim!”

Başını Oblomov’un omzuna yaslanıp eve kadar öyle yürüdü.

Salonda Olga’nın yüzüne baktı Oblomov: Bitkindi, ama rüyadaymış gibi tuhaf bir gülümseme vardı yüzünde.

Divana oturttu onu, yanında yere diz çöktü, derin bir sevgiyle ellerini öpmeye başladı.

Olga, yüzünde hep o gülümseme, Oblomov’a bakıyordu. Ellerini öpmesi için ona bırakmıştı. Sonra Oblomov giderken kapıya kadar da bakışlarıyla yolcu etti onu.

Oblomov kapıda durup Olga’ya baktı: Olga, yüzünde hep o (sanki yüzünden silip atamadığı) bitkin, sıcak gülümseme, bakıyordu ona... Düşünceli çıktı odadan Oblomov. Bu gülümsemeyi bir yerde görmüştü. Bir kadının böyle gülümsediği bir tablo hatırlıyordu... ama Cordelia değildi o kadın...

Ertesi gün adam yollayıp Olga’nın sağlık durumunu sordurdu. Tanrı’ya şükür, iyi olduğu, Oblomov’u yemeğe bekledikleri, akşam da hep birlikte beş verst ötede havai fişek gösterisine gidecekleri haberi geldi. Habere inanmadı Oblomov, kalkıp kendi gitti. Bir çiçek gibi taptazeydi Olga. Gözleri ışıltılı, dinçti, yanakları al aldı, sesi çın çın ötüyordu! Ama Oblomov yanına gidince yüzü ansızın bir şaşkınlık ifadesiyle kaplanmıştı, neredeyse bir çılgılık atacaktı. Oblomov “Dünden bu yana nasılsın?” diye sorunca yüzü kıpkırmızı oldu. Telaşlandı, “Sinirsel hafif bir bunalımdı,” dedi. “Teyzem akşamları erken yatmam gerektiğini söylüyor. Son zamanlarda nedense böyle oluyorum...”

Olga sözünün sonunu getirmedi, özür diliyormuş gibi öte yana döndü. Neden sıkıldığını kendi de bilmiyordu. Dün akşamki kötü durumunu hatırlamak ona neden acı veriyordu, içini yakıyordu?

Bir şeyden utanıyor; birine (kendine mi, Oblomov’a mı) kızdığını bilemiyordu. Arada bir, Oblomov’u daha sevimli, kendine yakın bulduğunu, onu gözyaşları dökmesiye sevdiğini, dün akşam ona çok değişik bir yakınlık duyduğunu hissediyordu...

Gece uzun süre uyuyamamış, sabahleyin bahçeye çıkmış, parktan eve, evden parka tek başına, heyecan içinde gidip gelmiş, hep düşünmüş, düşünmüştü. Kafasında bir sürü soru vardı, arada kah kaşlarını çatarak kah birden kızararak kah bir şeye gülümseyerek bu sorulara cevaplar bulmaya çalışmış, ama hiçbirine bir cevap bulamamıştı. Canı sıkkın, “Ah Sonyacığım!” diye geçiriyordu içinden. “Ne mutlusun sen! Benim durumunda hemen verirdin kararını!”

Peki ya Oblomov? Dün akşam soluğunun yanağını yaktığı, sıcak gözyaşlarının eline damladığı, onu eve kadar neredeyse kucağında götüren Oblomov, onun kalbinin yumuşak fisıltısını duymasına karşın, yol boyunca neden ağzını açıp bir şey söylememişti Olga’ya, onun bu durumuna bir tepki vermemişti?.. Oysa onun yerinde başka biri olsaydı...

Oblomov gençliğini, her şeyi bilen, hayatla ilgili sorunları çoktan halletmiş, hiçbir şeye inanmayan ve olayları soğukkanlılıkla, akıllıca çözümleyen gençler arasında geçirmiş olsa da, onun ruhunda dostluğa, sevgiye, insan onuruna karşı bir sıcaklık vardı ve insanlar hakkında ne kadar yanıldıysa, bir

o kadar da yanılmamıştı; yüreği sızlamıştı, ama karşısındakinin iyiliğinden, güvenilirliğinden hiçbir zaman kuşku etmemişti. Kadının erdemi önünde hep saygıyla eğilmiş, onun üstünlüğünü ve hakkını kabul etmiş, ona karşı her türlü özveride bulunmuştu.

Ne var ki, iradesi erdeme ve masumluğa olan saygısını açıkça itiraf edecek kadar güçlü değildi. Onların kokusunu usulca içine çekiyor, ama erdeme saygıdan söz edilmesine bile tahammülü olmayan azgın kötümserler korosuna açıkça katılıyor, kendi de bu konuda olumsuz şeyler söylüyordu.

İnsanların konuşmaları sırasında geçen iyi, gerçek, temiz bir sözcüğün konuşmaya ne denli ağırlık kazandırdığını, konuyu nasıl başka, derin bir yöne çevirdiğini hiç anlayamıyordu. Sahte bir utanma süsü katmadan, cesaretle ve yüksek sesle, erkekçe söylenen bir sözcüğün toplumdaki alaycılarının iğrenç eleştirileri içinde kaybolmayacağını, toplumsal yaşamın derinlerine bir inci gibi ineceğini, her zaman kendine bir sedef bulacağını biliyordu.

Çoğu kimse iyi şeylerden söz ederken utancından kızararak duraksar; ama anlamsız, saçma şeyleri, ne yazık ki, onların da boşa gitmeyeceğinden, kötü, uzun, kimi zaman da silinmez izler bırakacağından kuşku etmeden, cesaretle, yüksek sesle söyler.

Ne var ki, Oblomov dürüsttü: Onun vicdanında soğuk, ruhsuz bir kötümserliğin heyecansız, mücadelesiz en küçük bir lekesi bile yoktu. İnsanların her gün atlarını, eşyalarını, bazılarının da kadınlarını nasıl değiştirdikleriyle ve bu değişikliklerin kendilerine kaç patladığıyla ilgili anlatılanları dinlemekten sıkılırdı.

Onurunu, şerefini yitiren erkekler için kaç kez acı çekmiş, çamura düşen tanımadığı bir kadın için ağlamış, ama sosyetenin diline düşmekten korktuğu için sesini çıkarmamış, susmuştu. Bunun keşfedilmesi gerekiyordu: Olga keşfetmişti. Bu çeşit insanlarla erkekler alay ederler, ama kadınlar hemen fark ederler onları: Temiz yürekli, aklı başında kadınlar, böyle insanları kendilerine yakın hissederek severler onları; öyle olmayan kadınlar ise kötülüklerinden kurtulmak için onlarla yakınlaşmaya çalışırlar.

Yaz sona eriyordu artık. Sabahlar ve akşamlar şimdi daha rutubetli, daha karanlıktı. Solan yalnızca leylaklar değildi, ıhlamurlar da, meyve ağaçları da solmuştu. Olga ile Oblomov her gün görüşüyorlardı.

Hayatı yakalamıştı Oblomov, yani uzun zaman önce bıraktığı şeyleri tekrar elde etmişti. Fransa elçisinin Roma'dan neden geri çekildiğini; İngilizlerin Doğuya gemilerle neden asker gönderdiklerini biliyordu artık: Almanya'da veya Fransa'da yeni bir demiryolunun ne zaman yapılacağıyla ilgileniyordu. Ama Oblomovka'dan büyük köye yolun ne zaman açılacağını merak etmiyor, adliyeye gidip vekalet işini halletmiyor, Şoltz'un mektubuna cevap vermiyordu.

Bildiği yalnızca, Olga'nın evinde günlük konuşulan şeyler, yazlığa gelen gazetelerde yazılanlar ve Olga'nın ısrarıyla izlediği yabancı edebiyattı. Geri kalan her şeyi temiz aşkı yutmuştu.

Bu toz pembe atmosferde gerçekleşen sık değişikliklere karşın, önemli olan, ufukta hiçbir bulutun bulunmamasıydı. Olga arada bir Oblomov'a aşkını düşünecek olduğunda, aşkını düşünmekten arta kalan zaman kalbinde boş yer olursa, sorularına Oblomov'dan kendisini rahatlatan hazır cevaplar gelmezse sessizleşiyor, duruluyor, canlılığını, yaşama isteğini yitiriyor; üzerine kasvet çöküyor, derin bir hüzne kapılıyordu. Yılan gibi, soğuk bir şey giriyordu kalbine, hayallerden uzaklaştırıyordu onu ve aşkın ılık, masalsı dünyası her şeyin gri görüldüğü bir sonbahar gününe dönüşüyordu.

Olga bu eksikliğin, mutluluğunun yarım olmasının nereden geldiğini soruyordu kendine. Onun için eksik olan neydi? Başka ne gerekliydi ona? Kaderi bu muydu... Oblomov'u sevmek miydi? Bu aşkın doğruluğu, Oblomov'un sevecenliğinden, iyiye olan inancından, daha çok da, Olga'nın daha önce hiçbir erkeğin gözlerinde görmediği inceliğinden, kibarlığından belliydi.

Onun her bakışına Oblomov'un aynı anlayışlı bakışla karşılık vermemesi; onun sesinde, bir zamanlar Olga'nın rüyasında veya uyanıkken duyduğu o sesin tınısının olmaması... Bunları düşünmek, beklemek bir hayal kırıklığı, bir sinir bozukluğu değil miydi?

Hem sonra, bu aşktan uzaklaşmak istese, nasıl yapacaktı bunu? Olan olmuştu artık: Seviyordu... İsteddiği zaman bir giysi gibi çıkarıp atamazdı bu sevgiyi. Şöyle geçiriyordu içinden: "insan hayatta iki kez sevemez, bunun ahlaksızlık olduğunu söylüyorlar..."

Böylece öğreniyordu aşkı Olga, onu kendi üzerinde deniyor, her yeni adımı gözyaşlarıyla veya gülümsemeye karşılıyor, her adım üzerinde derin derin düşünüyordu. Sonra, Oblomov'u öylesine korkutan, gözyaşlarını da gülümsemesini de gizleyen o dikkatli yüz ifadesi çıkıyordu ortaya.

Ne var ki, Olga düşüncelerinden, verdiği mücadeleden Oblomov'a hiç söz etmiyordu.

Oblomov aşkı öğrenmeye çalışmıyordu, kendini, Şoltz'a sözünü ettiği tatlı hayallerine bırakmıştı. Zaman zaman hayatın bulutsuz, ışıl ışıl olduğuna inanmaya başlamıştı; tekrar Oblomovka'yı, hoş, hayatı toz pembe gören dost insanlarla geçireceği, verandada oturup dolu dolu mutlu hayatını düşüneceği günlerin hayalini kuruyordu.

Şimdi kimi zaman Olga'dan gizli, kendini bu hayallere kaptırdığı oluyordu. İki kez de, geç kalan Olga'yı beklerken koruda uyuyakalmıştı... Gene birden bulutlar kaplamıştı içini.

Bir gün birlikte ağır ağır, hiç konuşmadan yürüyerek bir yerden dönüyorlardı. Tam şoseye yeni sapmışlardı ki, bir kupa arabası yanlarından tozu dumana katarak geçti. Arabada Sonya ile kocası, ayrıca bir kadınla erkek vardı...

Sonya'nın çığlığı duyuldu:

"Olga! Olga! Olga Sergeyevna!"

Araba durdu. İki erkekle iki kadın indiler arabadan, Olga'nın çevresini aldılar, dönüp Oblomov'a bakmadan selamlaşmaya, öpüşmeye, hep bir ağızdan konuşmaya başladılar. Sonra hepsi birden Oblomov'a döndüler, erkeklerden biri saplı gözlüğüyle baktı ona.

Sonya, alçak sesle, "Kimdir bu?" diye sordu.

Olga tanıttı Oblomov'u:

"İlya İlyiç Oblomov."

Hep birlikte eve doğru yürümeye başladılar. Oblomov keyifsizdi. Gruptan geride kalmıştı, kimseye fark ettirmeden çiti geçip korudan evine gitmeyi düşünüyordu. Olga bakışıyla vazgeçirdi onu. Bu o kadar önemli değildi, ama iki kadınla iki erkek tuhaf tuhaf bakıyorlardı ona. Belki bunu da umursamazdı. Çünkü uykulu, bezgin, sıkıntılı görünümü, özensiz giyinişi yüzünden herkes hep böyle bakardı ona. Ama bu iki çift, tuhaf bakışlarını ondan Olga'ya çeviriyorlardı. Onların Olga'ya böyle tuhaf, kuşkulu bakışı Oblomov'un kalbini birden buz gibi yapmıştı. İçini bir şey kemiriyordu, ama öylesine acıtırcasına, sıkıntı verircesine kemiriyordu ki, dayanamamış, evine gitmişti. Dalgındı, çok

üzgündü.

Ertesi gün Olga'nın tatlı konuşmaları, sevimli şakaları sıkıntısının dağılmasına yetmedi. Olga'nın ısrarlı soruları karşısında başının ağrıdığını söylemek, başına bir şişe kolonya dökülmesine razı olmak zorunda kaldı. Daha sonraki gün geç vakit eve döndüklerinde teyze aşırı dikkatli baktı onların (özellikle Oblomov'un) yüzüne; sonra iri, biraz şiş gözkapaklarını indirdi, göz ucuyla onları izledi ve bir dakika dalgın durduktan sonra bol bol ispiro kokladı.

Oblomov acı çekiyor, ama bir şey söylemiyor; kuşkularını Olga'ya açmaya, onu huzursuz etmekten korktuğu için cesaret edemiyordu. Ayrıca, doğruyu söylemek gerekirse, kendinden de, bu huzur dolu, bulutsuz dünyayı böylesine sert bir sorunla bozmaktan da çekiniyordu.

Olga'nın Oblomov'u sevmekle hata yapıp yapmadığı, aşklarının bir hata olup olmadığı, kimi zaman geceleri ormanda buluşmaları sorun değildi artık.

Dehşet içinde düşünüyordu Oblomov: "Onu öpmeye kalkıştım, ahlak yönünden bir suç bu, hem de çok büyük bir suç! Oysa öpmeye gelene kadar birçok aşamalardan geçmek gerekir: el ele tutmak, itiraflar, mektuplaşmalar... Evet, bütün bu aşamaları geçtik." Başını dik tutarak düşünmeyi sürdürüyordu: "Üstelik, benim niyetim temizdi ve ben..."

Birden dağılıyordu bulutlar, bayram yeri gibi ışıklar içinde, apaydınlık, güneşli Oblomovka yemyeşil tepeleriyle, gümüş gibi parlayan deresiyle geliyordu gözünün önüne. İki yanı ağaçlı uzun bir yolda, eli Olga'nın belinde dalgın, yürüyorlar, kameriyede ya da verandada oturuyorlardı...

Karşılaştıkları herkes öne eğilerek saygıyla selamlıyordu onları. Sözün kısası, her şey Ştoltz'a anlattığı gibiydi.

Endişeli, sürdürüyordu düşünmeyi: "Evet, evet, böyle başlamam gerekirdi! Üç kez 'seviyorum', leylak dalı, itiraf, bütün bunlar bir ömür sürecek bir mutluluğun kanıtıydı. Bütün bunlar temiz bir kadının ömründe yalnızca bir kez olabilecek şeylerdi..." Arada şöyle bir düşünce geliyordu aklına: "Peki ben neyim? Kimim ben?"

"Bir kadın avcısı, bir çapkınım! Bir tek, şu baygın bakışlı, kırmızı burunlu, yaşı geçmiş iğrenç kadın düşkünü gibi, bir kadından yürüttüğüm çiçeği yakama takıp, bir arkadaşımın kulağına zaferimi fısıldamadığım kaldı. Aman Tanrım, ne durumlara düştüm ben! Uçurum burada işte! Olga da bu uçurumun üzerinde yükseklerde uçmuyor, uçurumun dibinde o... Neden, neden..."

Oblomov'un gücü tükeniyordu; hayatının gökkuşağı renkleri solduğu için, Olga kurban olacağı için, bir çocuk gibi ağlıyordu. Aşkının baştan sona bir suç, vicdanında bir leke olduğunu düşünüyordu.

Bütün bunlardan yasal bir kurtuluşun olduğu aklına gelince birden aydınlandı Oblomov'un kafasının içi: Olga'ya elinde bir yüzükle, evlenme önerisinde bulunabilirdi.

Sevinçle şöyle geçirdi içinden: "Evet, evet, alacağım cevap utangaç bir bakışla onay olacaktır... Hiçbir şey söylemeyecektir, yüzü kıpkırmızı olacak, ruhunun derinliklerine varıncaya kadar gülümseyecektir, sonra gözleri dolacaktır..."

Gözyaşları, gülümsemesi, bir şey söylemeden uzattığı eli, hareketlerinde beliren mutlu telaş, sonra uzun, çok uzun bir konuşma, baş başa fısıldaşma, iki ruhun güven dolu fısıldaşması, iki hayatın bir hayatta birleşmesi!..

Önemsiz şeylerden, günlük konuşmalardan aşk fişkırarak, onlardan başka kimse bunu fark edemeyecekti. Hiç kimse bakışlarıyla küçümseyemeyecekti onları...

Birden pek ciddi, pek mağrur bir ifadeyle kaplanıyordu Oblomov'un yüzü.

Kendi kendine şöyle diyordu: "Evet, doğru, temiz, güçlü mutluluk burada işte! Ne ayıp şeydi şimdiye kadar bu çiçekleri saklamam, aşkın yalnızca kokusunu içime çekmem, bir çocuk gibi, buluşma yolları aramam, mehtaplı gecelerde dolaşmam, bir genç kızın kalbinin nasıl attığını dinlemem, onun hayallerini yakalamaya çalışmam!.. Aman Tanrım!"

Kulaklarına kadar kızarmıştı Oblomov.

"Olga bu akşam öğrenecek, aşkın insana ne sorumluluklar yüklediğini: Bugün son kez baş başa, yalnız buluşacağız, bugün..."

Elini kalbinin üzerine koydu: Çok hızlı, ama dürüst insanlarda olduğu gibi düzenli, çarpıyordu kalbi. Olga'ya buluşmalarının artık gerekmeyeceğini söylediğinde onun nasıl üzüleceğini düşündükçe heyecanlanıyordu. Sonra ürkek ürkek niyetini açıklayacaktı ona; ama önce onun neler düşündüğünü öğrenmeye çalışacaktı, üzüntüsünün tadını çıkaracak, sonra da...

Daha sonra Olga'nın utangaç "evet" deyişini, gülümsemesini, gözyaşlarını, elini sessizce ona uzatışını; fısıldayarak uzun uzun anlatacaklarını, herkesin önünde öpüşeceklerini getiriyordu gözünün önüne.

XII

Olga'yı görmek için koşarak çıktı evden. Vardığında Olga'nın evde olmadığını, çıktığını söylediler. Köye gitti, Olga orada da yoktu. Sonra uzaktan gördü onu. Bir melek gibi gökyüzüne yükseliyordu sanki, tepeye çıkıyordu. Adımlarını yumuşak atıyor, pek edalı yürüyordu.

Arkasından yürüdü Oblomov. Ama Olga otlara neredeyse basmadan, sanki uçuyormuş gibi yürüyordu. Tepenin yarısına çıktığında seslendi Olga'ya.

Olga durup bekledi onu. Oblomov on beş, yirmi adım kadar yaklaşınca tekrar yürümeye başladı, Oblomov gene gerilerde kaldı. Sonra tekrar durdu, gülmeye başladı.

Sonunda, Olga'nın kendisinden artık daha fazla uzaklaşmayacağını düşünerek durdu. Olga koşarak birkaç adım yaklaştı ona, elini tuttu, gülerek onu peşi sıra yukarı doğru çekmeye başladı. Koruluğa girdiler. Oblomov şapkasını çıkardı, Olga mendiliyle onun alnını sildi, şemsiyesini sallayarak yüzünü yelpazeledi. Olga pek bir neşeli, konuşkan, canlıydı. Ama arada bir coşuyor, sonra ansızın dalgınlaşıyordu. Gölge bir yere oturduklarında sordu Olga:

"Tahmin et bakalım, dün akşam ne yaptım?"

"Kitap mı okudun?"

Olga başını iki yana salladı.

“Bir şeyler yazdın?”

“Hayır.”

“Şarkı söyledin?”

“Hayır. Fal baktırdım! Kontesin kahya kadını dün bizdeydi. İskambil falı bakmayı biliyor, rica ettim ona...”

“Peki ne çıktı falında?”

“Hiçbir şey. Yolculuk çıktı... Sonra kalabalık, yanımda sarışın bir adam, her yerde... Kadın, Katya'nın yanında birden, kupa papazının sürekli beni düşündüğünü söyleyiverince kıpkırmızı oldum. Kupa papazının kim olduğunu düşündüğümü sorunca kağıtları karıştırıp koşarak çıktım odadan.”
Birden sordu Olga:

“Düşünen sensin beni, değil mi?”

“Ah!” dedi Oblomov. “Birazcık daha az düşünmek mümkün olsaydı...”

Olga dalgın, “Ya ben!” dedi. “Başka türlü nasıl yaşanabileceğini bile unuttum. Geçen hafta gücenip iki gün gelmediğinde, hatırlıyor musun, kızmıştın bana... birden değişmişim, huysuz biri olup çıkmıştım. Senin Zahar'la didiştığın gibi ben de Katya'yla didiştim durdum. Kızcağzın gizli gizli ağladığını görüyordum, ama hiç acımıyordum ona. Teyzemin sorularına cevap vermiyor, ne dediğini bile dinlemiyordum. Bir şey yapmıyor, bir yere çıkmıyordum. Ama sonra sen geldin, birden düzeldim. Leylak rengi entarimi Katya'ya hediye ettim.”

Oblomov heyecanlı, “İşte aşk budur!” dedi.

“Aşk olan nedir? Leylak rengi entari mi?”

“Her şey! Senin söylediklerinden kendimi tanıyorum. Sensiz benim için gün de yok, hayat da; rüyalarım da hep çiçekli vadiler görüyorum. Seni görünce iyi, çalışkan bir insan oluveriyorum; görmeyince içim kararıyor, tembelleşiyorum, yatmak, hiçbir şey düşünmemek istiyorum.. ‘Sev, sevmekten utanma’, diyorum kendi kendime...”

Birden sustu Oblomov. “Neler söylüyorum ben? Buraya bunun için mi geldim?” diye geçirdi içinden. Öksürmeye başladı. Kaşlarını çatmıştı.

Olga sordu:

“Peki ya birden ölürsem?”

Oblomov kayıtsız bir tavırla, “Bu da nereden çıktı şimdi?” dedi.

“Evet,” dedi Olga. “Üşütebilirim, ateşim çıkar, buraya geliyorsun, beni bulamıyorsun, eve geliyorsun, hasta olduğumu söylüyorlar, ertesi gün de aynı şey. Odamın panjurları kapalıdır; doktor başını iki yana sallıyor; Katya iki gözü iki çeşme, parmaklarının ucuna basarak yanına çıkıyor, ‘çok hasta, ölüyor...’ diyor.” Oblomov birden haykırdı:

“Ah!..”

Olga gülmeye başladı. Oblomov'un yüzüne bakarak, “Ne yaparsın o zaman?” diye sordu.

“Ne mi? Ya aklımı yitiririm ya da kafama bir mermi sıkarım, o zaman iyileşirsin!”

Olga korkmuştu.

“Hayır, hayır, kapat bu konuyu!” dedi. “Neler söylüyorsun öyle? Ölü olarak çıkma karşıma lütfen, ölülerden korkarım ben...” Oblomov güldü, Olga da...

Olga bu saçma konuşmayı kesip, “Tanrım, çocuk gibiyiz!” dedi. Oblomov tekrar güldü.

“Bak... Bir şey söylemek istiyordum sana,” dedi.

Olga birden Oblomov’a döndü.

“Nedir?”

Oblomov ürktü. Susuyordu.

“Hadi söyle,” dedi Olga.

Korkuyordu Oblomov.

“Bir şey söylemeyecektim,” diye mırıldandı. “Öylesine söyledim işte...”

“Hayır, aklında bir şeyler var senin.”

Oblomov susuyordu. Olga, “Kötü bir şeyse söyleme, daha iyi,” dedi. Bir an durup ekledi: “Hayır, hayır, söyle!”

“Yok bir şey, önemsiz bir şeydi...”

Olga Oblomov’un ceketinin iki yanından tutmuş, ısrar ediyordu: “Hayır, hayır! Hadi, söyle!”

Onu kendine öylesine yakın çekmişti ki, Oblomov Olga’yı öpmemek için başını bir sağa, bir sola çevirmek zorunda kalmıştı.

O anda öpebilirdi Olga’yı, ama onun o korkunç “asla”sı kulaklarında çınılıyordu.

Israr ediyordu Olga:

“Hadi söyle!..”

Oblomov direniyordu:

“Yapamam, olmaz...”

“‘Karşılıklı güvenin, mutluluğun temeli olduğunu’ söyleyen sen değil miydin? Ya, ‘yürekte dostun gözünün göremeyeceği tek bir kıvrım olmaması gerektiğini’ söyleyen? Kimin sözleri bunlar?” Oblomov durgun, “Yalnızca şunu söylemek istiyordum,” diye başladı. Seni o kadar çok, o kadar çok sevdiğimi, öyle ki, eğer...” Sustu Oblomov.

Olga sabırsız, sordu:

“Evet?”

“Şimdi benden başka birini sevecek olsan ve o seni mutlu edebilecekse, o zaman ben... sessiz sedasız içime gömerdim acımı, yerimi ona bırakırdım.”

Olga birden bıraktı Oblomov’un ceketini, şaşkınlık içinde sordu:

“Neden? Ben bunu anlayamıyorum işte. Ben kimseye bırakmazdım seni, başkasıyla mutlu olmanı

istemiyorum ben. Aklımın almadığı bir şey bu.” Bakışları dalgın dalgın, ağaçlarda dolaşıyordu. Bir süre sustuktan sonra sordu:

“Demek sevmiyorsun sen beni?”

“Tam tersi, kendimi feda edecek kadar seviyorum. Senin için böyle bir şeyi yapabileceğime göre...”

“Neden yapacaksın böyle bir şeyi? Kim istiyor bunu senden?” “Sen başka birini sevecek olursan,” diyorum.

“Başka birini ha! Aklını mı yitirdin sen? Neden başka birini seveyim, seni seviyorum ben! Peki sen başka birini sevebilir misin?” “Benim dediğime ne bakıyorsun sen? Ben saçmalıyorum, sen de inanıyorsun! Hiç de öyle demek istememiştim...”

“Ne demek istemiştin peki?”

“Sana karşı suçlu olduğumu, hem de uzun zamandır...”

“Ne için? Nasıl? Sevmiyor musun beni yoksa? Şaka yapıyordun belki, ha? Çabuk söyle!”

Oblomov üzgün, “Hayır, hayır, öyle değil!” dedi. Kararsız, ekledi: “Bak ne diyeceğim... Seninle hep... gizli görüşüyoruz...”

“Gizli mi? Neden gizli? Seni hemen her gördüğümde teyzeme söylüyorum...”

Oblomov huzursuz, sordu:

“Her görüştüğümüzde mi?”

“Bunda ne kötülük var?”

“Kusura bakma ama, çok önceden söylemeliydim sana bunun doğru olmadığını...”

“Söyledin...”

“Söyledim mi? Ya! Demek gerçekten... ima ettim sana bunu... Öyleyse, yapmam gerekeni yapmışım.”

Üzerinden ağır sorumluluk yükünü Olga'nın böylesine kolaylıkla alması Oblomov'u rahatlatmıştı.

“Başka ne var?” diye sordu Olga.

“Başka... Hepsi bu kadardı.”

Olga kararlı bir tavırla, “Yalan!” dedi. “Bir şey daha var; her şeyi söylemedin.”

Oblomov, sözcüklere özensiz bir hava vermeye çalışarak, “Evet, bence...” diye başladı.

Ama birden sustu. Olga bekliyordu. Oblomov ürkek ürkek baktı Olga'nın yüzüne, “Bence daha seyrek görüşmeliyiz,” diye ekledi.

Olga sustu. Bir süre düşündükten sonra sordu:

“Neden?”

“İçimde bana acı veren bir yılan var: Vicdan azabı bu... Uzun süre yalnız, baş başa kalıyoruz. Heyecanlanıyorum, yüreğim sızlıyor.” Güçlkle getirdi sözünün sonunu:

“Sen de huzursuz oluyorsun... Korkuyorum...”

“Korktuğun nedir?”

“Daha çok gençsin Olga, dünyada ne tehlikeler olduğundan haberin yok. Bazen kendine hakim olamaz insan. Şeytana kapılır, gözü bir şey görmez, ne yaptığını bilemez, gözlerinde şimşekler çakar... Düşünemez olur; temizliğe, masumluğa olan saygısını, her şeyini bir fırtına alıp götürür. İnsan kendini kaybeder, tutkularının esiri olur, o zaman ayaklarının altında dipsiz bir uçurum açılır.

Böyle söylerken ürpermişti bile Oblomov. Olga gözlerini iri iri açıp baktı ona.

“Ne olmuş? Açılsın varsın!”

Oblomov susuyordu. Başka bir şey söylemesine gerek kalmamıştı.

Olga uzun uzun baktı Oblomov’un yüzüne. Alnındaki kırışıklarda, satır satır bir şeyler okuyormuş gibiydi. Oblomov’un ağzından çıkan her sözcüğü, onun her bakışını hatırlıyordu. Aşkımın bütün seyrini geçiriyordu aklından, bahçedeki o karanlık geceye gelince birden kıpkırmızı oldu yüzü. Çabuk çabuk konuşarak şöyle dedi:

“Saçmalıyorsun! Senin gözlerinde şimşekler çaktığını hiç görmedim ben... Sen bana daha çok...” Gülümseyerek ekledi Olga: “Dadım Kuzminiçna’nın baktığı gibi bakıyorsun!”

“Şaka ediyorsun Olga, oysa ben ciddiyim... Hem, söyleyeceklerimi de bitirmedim daha.”

“Başka ne var?” diye sordu Olga. “Gene mi uçurum?”

Oblomov içini çekti.

“Bir de, seninle artık yalnız... görüşmemeliyiz...”

“Neden?”

“Doğru değil de ondan.”

Olga düşünceye dalmış, “Evet, bunun doğru olmadığını söylüyorlar,” dedi. “Neden, doğru değilmiş biliyor musun?”

“Durumu öğrendiklerinde, olay duyulduğunda diyeceklerdir ki...” “Kim ne diyebilir? Annem yok benim. Olsaydı, yalnızca o sorabilirdi bana, seninle neden görüştüğümü ve yalnızca onun karşısında ağlayarak söyledim, kötü bir şey yapmadığımızı. İnanırdı bana.” Sordu Oblomov’a, “Başka kim karışabilir ki bana?” “Teyzen,” dedi Oblomov.

“Teyzem mi?”

Olga üzgün, hayır anlamına başını salladı:

“Teyzem hiçbir şey sormaz bana. Evden çıkıp gidecek olsam beni arayıp sormaz bile. Döndüğümde ben de ona nereye gittiğimi, ne yaptığımı söylemem. Başka kim?”

“Başkaları, herkes... Geçen gün Sonya gülümseyerek nasıl baktı bize?.. Yanındakiler de...”

Oblomov o günden sonra ne kadar tedirgin olduğunu anlattı Olga’ya.

Sonra sürdürdü konuşmasını:

“Yalnızca bana öyle baksaydı umursamazdım, ama arkasından gene öyle gülümseyerek sana

bakınca ellerim ayaklarım buz kesti.” Soğuk bir tavırla sordu Olga:

“Ee?..”

“İşte, o günden sonra gece gündüz acı çekiyorum, kara kara düşünüyorum, dedikodunun yayılmasına engel olmanın bir yolunu arıyorum. Seni huzursuz etmemeye de çalışıyordum.. Uzun süredir konuşmayı düşünüyordum seninle...”

Olga karşı çıktı:

“Boşuna uğraşmışsın! Sen söylemeden de biliyordum ben bunu.” Şaşkınlık içinde sordu Oblomov:

“Nasıl biliyor olabilirsin?”

“Çok basit. Sonya konuştu benimle, ağızımdan laf almaya çalıştı, aklımı çelmek istedi, sana karşı nasıl davranmam gerektiğini söyledi, akıl verdi bana...”

Oblomov sitemli, “Ve sen bana Sonya’dan hiç söz etmedin!” dedi. “Sen de bugüne kadar bana endişelerinden hiç söz etmedin!” “Peki, sen ne cevap verdin Sonya’ya?”

“Cevap vermedim, hiçbir şey söylemedim! Ne diyebilirdim? Kulaklarıma kadar kızardım yalnızca.”

“Aman Tanrım! Olay nerelere vardı: Yüzün kızarıyor! Ne kadar dikkatsizsin! Sonu ne olacak bunun?”

Oblomov soru dolu bakışını Olga’nın gözlerinin içine dikmişti. Olga kısaca cevap verdi:

“Bilmiyorum.”

Oblomov, endişesini Olga’yla paylaşarak, onun gözlerinden, açık konuşmasından güç alacağını umarken; onda kararlı, canlı bir cevap bulamayınca birden umutsuzluğa kapılmıştı.

Bir kararsızlık ifadesi belirdi yüzünde. Hüzünlü, boş boş bakıyordu çevresine. İçinde hafif bir titreme vardı. Olga’yı neredeyse unutup gitmişti. Sonya ile kocası, onların arkadaşları vardı gözünün önünde. Onların konuşmalarını, gülüşlerini duyuyor gibiydi.

Her zaman zeki, konuşkan, becerikli olan Olga şimdi susuyordu; soğuk soğuk Oblomov’a bakıyor, daha da soğuk, “Bilmiyorum,” diyordu. Oblomov bu gizemli “bilmiyorum”un anlamını çıkarmaya uğraşmıyor, uğraşsa da çıkaramıyordu.

Ve susuyordu. Başka birinin yardımı olmadan bir düşünce veya niyet olgunlaşamazdı Oblomov’un kafasında, olgunlaşsa bile, olgun bir elma gibi, kendiliğinden de düşmezdi. Koparıp almak gerekirdi onu oradan.

Olga birkaç dakika baktı onun yüzüne, sonra pelerinini giydi, dala asılı şalını aldı, hiç acele etmeden başına sardı ve şemsiyesini aldı.

Birden uyandı Oblomov, “Nereye?” diye sordu. “Bu kadar erken!”

Olga dalgın, hüzünlü, karşılık verdi:

“Yo! Geç oldu. Demin söylediğin doğrudu, çok ileri gittik. Bunun çıkışı yok: Bir an önce ayrılmalı ve geçmişin izlerini silmeliyiz.” Başı önünde, yürüdü. Soğuk, üzgün bir tavırla ekledi, “Hoşça kal!”

“Olga, lütfen, Tanrı aşkına! Görüşmemek de ne demek oluyor? Evet, ben... Olga!”

Olga dinlemiyordu onu, adımlarını sıklaştırmıştı. Potinlerinin altında kuru kum gıcırdıyordu. Arkasından seslendi Oblomov.

“Olga Sergeyevna!”

Olga dinlemiyordu onu, yürüyordu. Oblomov, gözlerinde yaşlar, tekrar seslendi:

“Ne olur, dön Olga! Tanrı aşkına! Biliyorsun, idam sehpasında bile son sözünü dilerler insanın... Tanrım! Hiç kalp yok mu bu kızda?.. Kadınlar böyledirler işte!”

Oturup iki eliyle gözlerini kapadı. Olga uzaklaşmış olmalıydı, ayak sesi duyulmuyordu artık... Neredeyse dehşet içinde, “Gitti!” dedi.

Ve başını kaldırıp baktı. Olga karşısında duruyordu. Sevinçle ellerine sarıldı.

“Gitmedin, gitmeyeceksin, değil mi? Gitme, ne olur. Unutma ki, gidersen ölürüm ben!”

“Ama gitmezsem bir suçlu olurum, hatırla bu dediğini, İlya...”

“Ah, hayır!”

“Ne demek, hayır? Sonya ile kocası bir kez daha bizi bir arada, yalnız görürlerse... Öldüm demektir...”

Oblomov ürperdi. Aceleyle, duraksayarak şöyle dedi:

“Bak ne diyeceğim Olga, her şeyi söylememiştim sana.”

Ve durdu. Evdeyken ona öylesine kolay, doğal, gerekli görünen, ona öylesine gülen, ona mutluluk veren her düşüncesi burada ansızın bir uçurum gibi çıkmıştı karşısına. Bu uçurumu geçecek gücü yoktu. Bunun için cesur, kararlı bir adım atması gerekiyordu.

“Bir gelen var!” dedi Olga.

Yan yolda yaklaşan ayak sesleri vardı.

Oblomov dehşet içinde, gözlerini iri iri açmış, o yana bakarak, “Sakın Sonya olmasın?” dedi.

Tanımadıkları iki erkekle, bir kadın geçti önlerinden. Oblomov derin bir soluk aldı. Telaşla Olga'nın elini tuttu.

“Hemen şuraya gidelim Olga,” dedi. “Oradan kimse geçmez. Orada oturalım.”

Olga'yı bir banka oturttu, kendi de onun yanında, çimenlerin üzerine oturdu.

“Hemen kızdın, kalkıp gittin,” diye sürdürdü konuşmasını. “Oysa daha her şeyi söylememiştim...”

“Benimle oyun oynayacaksan gene kalkıp giderim ve bir daha dönmem. Bir zamanlar ağlamamdan çok hoşlanmıştın. Belki şimdi de ayaklarına kapandığımı görmek, beni yavaş yavaş kendine köle etmek istiyorsundur. Arkasından kapris yapmaya, öğüt vermeye, sonra da sızlanmaya, beni korkutmaya başlayacaksın. Sonunda gene ne yapacağımızı soracaksındır bana.” Olga birden ayağa kalktı, mağrur bir tavırla ekledi:

“Şunu unutmayın İlya İlyiç, sizi tanıdıktan sonra çok büyüdüm ben ve benimle oynadığınız oyuna ne dediklerini de biliyorum... Ama artık göremeyeceksiniz ağladığımı...”

Oblomov inandırıcı bir tavırla, “Ah Tanrım!” dedi. “Oyun oynamıyorum ben sizinle!”

Olga soğuk, karşılık verdi:

“Öylesi daha kötü. Bütün korkularınıza, uyarılarınıza, anlaşılmaz sözlerinize karşılık yalnızca şunu söyleyeceğim size: Bugünkü buluşmamıza kadar seviyordum sizi ve ne yapmam gerektiğini bilemiyordum. Ama artık biliyorum...” Olga kalkıp gitmeye hazırlanırken kararlı bir tavırla bitirdi sözünü, “Ne düşündüğünü, bana daha ne söyleyeceğini de sormayacağım.”

“Ne söyleyeceğimi kendim de bilmiyorum,” dedi Oblomov. Elinden tutup tekrar banka oturttu Olga’yı. Kendini toparlamak için bir süre düşündükten sonra ekledi:

“Şunu bil ki, kalbim yalnızca bir arzuyla, kafam yalnızca bir düşünceyle dopdoludur; gelgelelim, irademe, dilime söz geçiremiyorum. Söylemek istiyorum, sözcükleri söylemek için dilim dönmüyor. Oysa söylemek istediğim şey öylesine sade, öylesine... Söylemek istediğimi söyleyebilmem için yardım et bana Olga!”

“Ne söylemek istediğinizi, kafanızda neyin olduğunu nereden bileyim...”

“Oh, Tanrı aşkına şu ‘siz’i bırakın. O mağrur bakışın her sözcükte öldürüyor beni, donduruyor...”

Olga gülmeye başladı. Elini Oblomov’un başına koyup, “Sen delisin!” dedi.

Oblomov Olga’nın önünde diz çöktü.

“Hah, işte böyle! Düşüncemin de, sözcüklerimin de önü açıldı şimdi!” dedi. “Olga, evlen benimle!”

Olga cevap vermedi, başını öte yana çevirdi.

Oblomov sürdürdü konuşmasını:

“Elini ver bana Olga!”

Olga elini vermedi. Oblomov kendi tuttu onun elini, dudaklarına götürdü. Olga elini çekmedi. Sıcacıktı eli, yumuşak, hafif nemli... Oblomov onun yüzüne bakmak istedi, ama Olga ısrarla çevirmiyordu başını.

Oblomov, onun elini öperken kaygılı, sordu:

“Susuyor musun?”

Olga başını gene çevirmeden, alçak sesle karşılık verdi: “Susuyorum, kabul ettiğimin belirtisidir bu!”

Oblomov, Olga’nın mahcup “evet” diyeceğiyle, gözyaşlarıyla ilgili kurduğu hayallerini hatırlayıp sordu:

“Şu anda ne hissediyorsun? Ne düşünüyorsun?”

Olga, ormana doğru uzak bir yerlere bakmayı sürdürerek cevap verdi:

“Senin hissettiğin, düşündüğün şeyleri.”

Ama göğsünün inip kalkmasından kendini zor tuttuğu belliydi. “Gözlerinde yaş var mı?” diye düşünüyordu Oblomov. Ama Olga ısrarla önüne, yere bakmayı sürdürüyordu.

“Kayıtsız, sakın görünüyorsun!” dedi Oblomov.

“Kayıtsız değil ama, sakinim.”

“Neden?”

“Çünkü uzun zamandır bekliyordum bunu, buna alıştırmıştım kendimi.”

Oblomov şaşkınlık içinde tekrarladı:

“Uzun zamandır, ha!”

“Evet, sana leylak dalını verdiğim o dakikadan beri... Kafamda senin adın...”

Sözünün sonunu getirmedi Olga. Oblomov, “O dakikadan bu yana mı?” diye sordu.

“Evet, o dakikadan bu yana!”

Oblomov kollarını alabildiğine açtı, Olga’yı sıkı sıkı kucaklamak istedi.

Olga, Oblomov’un kollarının arasından ustaca sıyrılıp, şemsiyesiyle onu iterken kurnazca, “Uçurum açılıyor, şimşekler çakıyor... dikkatli ol!” dedi.

Oblomov onun o korkunç “asla”sını hatırlayınca kalakaldı.

“Ama hiç öyle bir şey söylemedin, belli bile etmedin...”

“Biz kadınlar kendimiz evlenmeyiz, bizi kocaya verirler veya alırlar.”

Oblomov dalgın, “Demek, o dakikadan bu yana... ha?” diye tekrarladı.

Olga mağrur bir tavırla sordu:

“Senin niyetini anlamamış olsam burada seninle yalnız olur, akşamları kameriyede oturur, seni dinler, sana inanır mıydım sanıyorsun?”

Oblomov’un yüzü değişti, Olga’nın elini bırakıp, “Demek...” diye başladı, ama sözünün sonunu getirmedi.

Tuhaf bir şey gelmişti aklına. Olga sakın bir gururla bakıyordu ona, kararlılıkla onun sözünü bitirmesini bekliyordu. Oysa Oblomov’un o anda istediği gurur, kararlılık değil; gözyaşı, tutku, bir an için de olsa mutluluk sarhoşluğu... Sonra yaşam, huzur dolu akışını sürdürebilirdi!

Oysa beklenmedik mutluluğun birden boşalan gözyaşları, mahcup “evet” falan yoktu ortada! Ne demek oluyordu bu? Kalbindeki kuşku yılanı uyanmış, dolanmaya başlamıştı... Olga seviyor muydu onu, yoksa yalnızca evlenecek miydi onunla?

“Ama mutluluğa ulaşmanın bir yolu daha var,” dedi.

“Nasıl?” diye sordu Olga.

“Bazen beklemez aşk, sabredemez, hesap yapmaz... Kadında ateş bacayı sarar, heyecanlanır, aynı anda hem acıyı tadar hem de öylesine bir sevinci ki...”

“Bu yolun nasıl bir şey olduğunu bilmiyorum.”

“Kadının her şeyini, huzurunu da saygınlığını da feda ettiği, kimin ne dediğini umursamadığı, mutluluğunu yalnızca aşta bulduğu... aşkı için her şeyini verdiği yoldur bu.”

“Yani bizim için gerekli olan bu yol mudur?”

“Hayır.”

“Sen benim bu yolla, huzurum, onurum pahasına mutluluğu bulmamı ister miydin?”

Heyecanla itiraz etti Oblomov:

“Yo, hayır, hayır! Yemin ederim, asla!”

“Peki neden böyle bir yoldan söz ediyorsun?”

“İnan, ben de bilmiyorum...”

“Ama ben biliyorum. Senin için huzurumu bozup seninle o yola girip giremeyeceğimi öğrenmek istiyorsun. Değil mi?”

“Galiba öyle, anladın... Evet?”

Olga kararlı, “Asla, hiçbir şey için!” dedi.

Oblomov bir an düşündü, sonra içini çekti.

“Evet, korkunç bir yoldur bu, kadının her durumda erkeğin peşinden gitmesi, mahvolması, ama gene de sevgisini yitirmemesi için onu çok sevmesi gerekir...”

Oblomov sorar gibi baktı Olga'nın yüzüne. Olga hiç etkilenmemişe benziyordu, yalnızca kaşının üzerindeki kırışık hafiften kımlıyordu, o kadar. Ama yüzü sakindi.

“Düşünsene,” dedi Oblomov, “senin tırnağın etmeyecek Sonya karşılaştığımızda az kalsın tanımazdan gelecekti seni!”

Olga gülümsedi. O anda apaydınlıktı bakışı. Oblomov ise kendini gururunun isteğine kaptırmış, Olga'nın kalbinden bir özveri koparma, bunun hazzını tatma peşindeydi.

“Düşün ki,” diye sürdürdü konuşmasını, “yanına gelen erkekler çekinerek bakışlarını yere indirmiyorlar; tersine, son derece rahat, pek anlamlı gülümseyerek bakıyorlar yüzüne...”

Oblomov baktı Olga'nın yüzüne. Olga dalgındı, şemsiyesinin ucuyla kumların arasındaki bir çakıl taşıyla oynuyordu. Oblomov konuşmasını sürdürdü:

“Tut ki, bir salona girdin, birkaç hanımefendi öfkeyle başlarını senden öte yana çevirdiler; içlerinden biri yanından kalkıp senden uzak bir yere oturdu... Ama gururun bundan hiç incinmemiştir, onlardan üstün ve daha iyi olduğundan kuşkun yoktur çünkü...”

Olga sakin, sordu:

“Bu korkunç şeyleri ne diye anlatıyorsun bana? O dediğin yola asla sapmayacağım.”

Oblomov, cesareti kırılmış gibi, “Asla mı?” diye sordu.

“Asla!” diye tekrarladı Olga.

Oblomov dalgın, “Evet,” dedi. “Utanma duygusuna karşı duracak güç yok sende. Belki ölümden korkmazsın. Korkunç olan idamın kendisi değildir, ona hazırlanmaktır... İdam öncesinde her an çekilen korkunç acılardır, insan dayanamaz, tükenir gider, öyle değil mi?”

Oblomov, Olga'nın nasıl olduğunu anlamak için sürekli gözlerinin içine bakıyordu.

Neşesi yerindeydi Olga'nın. Oblomov'un anlattığı korkunç tablolar etkilememiş gibiydi onu. Hafif bir gülümseme dolaşıyordu dudaklarında.

“Ben tükenip gitmek de, ölmek de istemiyorum!” dedi. “O dediğin yola girmeden de daha güçlü sevebilir insan...”

Oblomov ısrarlı, neredeyse canı sıkkın, sordu:

“Korkmuyorsan, neden girmiyorsun o yola?”

“Çünkü, o yoldakiler... sonunda her zaman... ayrılıyorlar, oysa ben... senden ayrılmak istemiyorum!..”

Olga sustu, elini Oblomov'un omzuna koydu, uzun uzun baktı yüzüne, şemsiyesini bir yana atıp birden sıkı sıkı sarıldı onun boynuna, öptü, sonra kıpkırmızı olan yüzünü Oblomov'un göğsüne bastırıp fısıldayarak ekledi:

“Asla!”

Bir sevinç çılgılığı attı Oblomov, çimenlerin üzerine, Olga'nın ayaklarına kapandı.

Üçüncü Bölüm

I

Eve dönerken sevinç içindeydi Oblomov. Kanı kaynıyordu, gözlerinin içi ışıltılıydı. Saçları bile tutuşmuş, yanıyor gibi geliyordu ona. Öyle girdi odasına. Girer girmez tüm sevinci kayboldu. Gözleri tatsız bir şaşkınlıkla bir noktada takılı kalmıştı. Koltuğunda Tarantyeve oturuyordu.

Tarantyeve, kıllı elini ona uzatırken pek sert, “Amma da bekletiyorsun insanı!” dedi. Nerelerde sürtüyorsun? Senin yaşlı şeytan da iyice yoldan çıkmış. Yiyecek bir şeyler getirmesini söylüyorum, yok... Votka... Onu da getirmedi.

Baştan savma karşılık verdi Oblomov:

“Koruda dolaşıyordum...”

Oblomov, hemşerisinin böyle birden ortaya çıkmasının verdiği can sıkıntısından, utancından henüz kendini kurtaramamıştı. Öylesine uzun süre yaşadığı, boğucu havasından yeni yeni kurtulduğu o çevreyi unutmuş gitmişti. Tarantyeve bir anda gökyüzünden tekrar batağın içine indirmişti onu sanki. Oblomov, Tarantyeve’in neden geldiğini, uzun süre kalıp kalmayacağını soruyordu kendine. Dehşet içinde, yemeğe kalabileceğini, o zaman İlyinskilere gidemeyeceğini düşünüyordu. Ne pahasına olursa olsun, onu başından savmakta kararlıydı. Oblomov’un düşündüğü tek şey buydu işte. Bir şey söylemeden, canı sıkın, Tarantyeve’in ne diyeceğini bekliyordu.

Tarantyeve, “Ne o hemşerim, yeni evini gidip görmeyecek misin?” diye sordu.

Oblomov, Tarantyeve’e bakmamaya çalışarak karşılık verdi: “Orası artık gerekli değil bana. Ben... oraya taşınmayacağım.” Tarantyeve gözdağı verir bir tavırla itiraz etti:

“Ne? Taşınmayacağım da ne demek oluyor? Evi kiriladın, şimdi de oraya taşınmayacağım, diyorsun. Ya sözleşme ne olacak?” “Ne sözleşmesinden söz ediyorsun?”

“Unuttun mu? Bir yıllık sözleşme yaptın. Banknot olarak sekiz yüz rubleyi öde, nereye gidersen git. Evi görmeye dört kişi geldi, tutmak istedi. Evi dördüne de vermediler. Üstelik, biri üç yıllığına kiralamak istiyordu.”

Oblomov ancak şimdi hatırladı, tam yazlığa taşınacağı gün Tarantyeve bir kağıt getirmişti ona, okumadan aceleyle imzalamıştı kağıdı.

“Ah, Tanrım, ne yaptım ben!” diye geçirdi içinden. Yüksek sesle, “Peki ama, eve ihtiyacım yok artık benim,” dedi. “Yurtdışına gideceğim...”

Tarantyeve sözünü kesti:

“Yurtdışına ha! Şu Almanla mı? Yurtdışına falan gidemezsin sen!” “Neden gidemezmişim? Pasaportum bile hazır. Göstereyim istersen! Bir de valiz aldım.”

Tarantıev gayet sakin, “Gidemezsin işte! İyisi mi, altı aylık kirayı peşin ver sen bana.”

“Param yok.”

“Nereden bulursan bul. Kadın arkadaşımın ağabeyi İvan Matveyeviç’in şakası yoktur. Hemen mahkemeye verir seni. Uğraşır durursun. Hem ben ödedim kirayı, parayı bana vereceksin.”

“O kadar parayı nerede buldun da ödedin?” diye sordu Oblomov. “Bu seni ilgilendirmez. Eski bir alacağım vardı, onu aldım. Hadi ver parayı! Onun için geldim buraya.”

“Pekala, bir iki gün sonra gelirim, evi başkasına kiralarız, ama şimdi çıkmalıyım, acele bir işim var...”

Ceketinin önünü iliklemeğe başladı.

“Peki, nasıl bir ev istiyorsun sen? Ondan iyisini bütün kenti arasan bulamazsın. Hem evi görmedin bile...”

“Görmek de istemiyorum. Ne diye taşınacakmışım oraya? Bir kere, çok uzak...”

Tarantıev kaba bir tavırla, “Nereye uzak?” diye sordu.

Ama Oblomov nereye olduğunu söylemedi. Bir an düşündükten sonra, “Merkeze,” dedi.

“Hangi merkeze? Hem merkezden sana ne? Nasıl olsa, hep odanda yatmayacak mısınız?”

“Hayır, artık yatmıyorum.”

“Nasıl yani?”

“Basbayağı, yatmıyorum işte. Ben bugün...”

Tarantıev kesti Oblomov’un sözünü:

“Bugün ne?”

“Yemeği evde yemeyeceğim...”

“Sen bana parayı ver de, nerede yersen ye!”

Oblomov sabırsız, “Ne parası?” diye sordu. Bir iki gün sonra gelip evin sahibi kadınla konuşurum.

“Hangi kadından söz ediyorsun? Arkadaşımdan mı? O ne anlar bu işlerden? Köylünün teki kadıncağız! Hayır, sen onun ağabeyiyle konuşacaksın... Konuşunca da anlarsın durumu!”

“Neyse, tamam! Gelip konuşacağım onunla.”

“İşimiz gücümüz yok, senin gelmeni mi bekleyeceğiz? Parayı ver de, sonra ne yaparsan yap.”

“Para yok bende, birinden borç almam gerekecek.”

Tarantıev ısrarcı bir tavırla, “Neyse,” dedi. “Sen şimdi en azından arabacının parasını ver bana... Gümüş üç ruble...”

“Nerede seni buraya getiren arabacı? Hem gümüş üç ruble çok fazla değil mi?”

“Ücretini ödeyip yolladım adamı. Gümüş üç ruble fazla mı dedin? Ona bile zor razı ettim onu. ‘Yol çok kumlu,’ diye tutturdu. Dönüş için de üç gümüş ruble daha, banknot olarak yirmi iki ruble eder!”^[44]

Oblomov, “Belediyenin atlı arabaları yarım rubleye gider oraya,” dedi. “Hadi neyse, al bakalım!”

Çıkarıp dört gümüş ruble verdi Tarantyev’e. Tarantyev hemen cebine indirdi gümüş dört rubleyi ve ekledi:

“Banknot olarak dört ruble borcun kaldı. Ayrıca yemek için de ver!”

“Ne yemeği?”

“Kente yemeğe yetişemem artık. Yolda bir lokantaya uğrarım. Buralarda her şey ateş pahası. En azından beş ruble alırlar.” Oblomov bir şey söylemeden gümüş bir ruble daha çıkarıp attı Tarantyev’e. Sabırsızlanıyordu. Tarantyev’in çıkıp gitmesi için oturmuyordu da. Ama gitmiyordu Tarantyev.

“Zahar’a söyle de, atıştırarak bir şeyler getirsin bana,” dedi. “Hani yolda bir lokantada yiyecektin yemeğini?” diye sordu Oblomov.

“O dediğim akşam yemeği idi. Oysa saat daha iki...”

Oblomov, Zahar’a bir şeyler getirmesini söyledi.

Zahar Tarantyev’e kötü kötü bakarak, soğuk, “Evde bir şey yok,” dedi, “Yemek pişirmedik. Sahi, Mihey Andreyeviç, almış olduğunuz, efendimin gömleğiyle yeleğini ne zaman getireceksiniz?” Tarantyev ters ters, “Ne gömleğinden, yeleğinden söz ediyorsun?” dedi. “Getireli çok oluyor onları.”

“Ne zaman?” diye sordu Zahar.

“Taşındığınız gün senin eline vermedim mi onları? Denklerin birine sıkıştırıverdin, şimdi de tutmuş, bana soruyorsun...” Zahar donakaldı. Oblomov’a dönüp yüksek sesle, “Aman Tanrım!” dedi. “Ne demek oluyor bu rezalet, İlya İlyiç?”

Tarantyev kesti sözünü:

“Söyle bakalım, söyle bu şarkıyı! Biliriz biz bu numaraları! Besbelli, gidip içkiye verdin onları, bir de gelmiş, bana soruyorsun...” Zahar hırıltılı sesiyle, “Hayır, hayatımda efendimin bir şeyini içkiye vermedim ben,” dedi. “Ama siz...”

Oblomov sertçe araya girdi:

“Kes artık Zahar!”

Zahar susmadı:

“Bir yer fırçasıyla iki fincanımızı götüren siz değil miydiniz?” “Yer fırçası mı?” diye gürledi Tarantyev. “Ah, ihtiyar şeytan seni! Bırak bu saçmalıkları da, bana yiyecek bir şeyler getir, hadi!” Zahar, “Görüyorsunuz, değil mi, İlya İlyiç, nasıl hakaret ediyor bana?” dedi. “Evde yiyecek bir şey, ekmek bile yok. Anisya da bir yere gitti.”

Zahar böyle dedikten sonra odadan çıktı. Tarantyev, “Akşam yemeğini nerede yiyeceksin?” diye sordu. “Doğrusu, inanılır gibi değil. Oblomov koruda dolaşıyor, akşam yemeğini evde yemiyor... Peki, kente ne zaman taşınıyorsun? Öyle ya, sonbahar geldi sayılır. Gel de şu evini bir gör artık.”

“Pekala, pekala, bir iki güne kalmaz, gelirim...”

“Gelirken para getirmeyi de unutma sakın!”

Oblomov sabırsız, “Tamam, dedik ya...” dedi.

“Ev için yapılmasını istediğin başka bir şey var mı? Senin için yerler, tavanlar, pencereler, kapılar boyandı, kardeşim. Hepsi yüz rubleyi geçti.”

“Tamam, tamam, güzel...” Birden hatırladı Oblomov: “Bak ne diyeceğim, adliyeye gidiver lütfen, bir vekalet çıkartmam gerekiyor...” “Ne o, avukatın da mı oldum?”

“Bir yemek parası daha veririm sana.”

“Senin vereceğin yemek parası oraya gidip gelmek için potinlerimi eskitmeye değmez.”

“Arabayla git, parasını veririm.”

Tarantiev üzgün, “Adliyeye gidemem,” dedi.

“Neden?”

“Düşmanlarım var, beni öldürmek için fırsat kolluyorlar.” “Pekala,” dedi Oblomov, “kendim giderim.”

Şapkasını eline aldı. “Boş ver, eve taşındığında Ivan Matveyeviç her işini yapar kardeşim, yaman biridir Ivan Matveyeviç, senin şu zıpçıktı Alman’ma benzemez! Emektar bir Rus devlet görevlisidir. Otuz yıldır aynı sandalyede oturuyor, bütün daireyi tek başına çekip çeviriyor. Parası var, ama gene de kiralık arabaya binmez. Giydiği frak benimkinden iyi değildir. Sessiz ve derinden gider, sesini hiç yükseltmez, yurtdışında dolaşıp durmaz öyle, seninki gibi...”

Oblomov yumruğunu masaya vurup, “Tarantiev!” diye haykırdı. “Bilmediğin işlere burnunu sokma!”

Tarantiev, Oblomov’un hiç tanık olmadığı bu çıkışı karşısında gözlerini şaşkınlıkla fal taşı gibi açtı; kendisinin Ştoltz’dan aşağı görülmesine alınmak aklına bile gelmemişti. Şapkasını alıp, “Bugün pek sinirlisin kardeşim...” diye mırıldandı. “Bu ne öfke böyle!” Koluna sürterek sildi şapkasını, sonra önce kendi şapkasına, sonra etajerin üzerindeki Oblomov’un şapkasına baktı. Oblomov’un şapkasını alıp denemek için başına koyarken, “Sen pek şapka giymiyorsun galiba,” dedi. “Baksana, kasket almışsın. Ver de kardeşim, bu yaz ben giyeyim şeninkini.”

Oblomov bir şey söylemeden, aldı Tarantiev’in başından şapkasını, yerine koydu. Kollarını göğsünün üzerinde kavuşturup, Tarantiev’in gitmesini beklemeye başladı.

Tarantiev sıkıntılı sıkıntılı kapıya doğru yürürken mırıldanıyordu:

“Neyse, canın cehenneme! Bugün... pek bir tuhafısın... kardeşim. İvan Matveyeviç’le konuşmaya geldiğinde parayı getirme de görelim.”

II

Tarantiev gitti. Oblomov canı pek sikkın, koltuğa oturdu, uzun süre bu tatsız ziyaretin onda bıraktığı

kaba duygudan kurtulmaya çalıştı. Sonunda o sabah olanları hatırladı ve Tarantsev'in çirkin ziyareti silinip gitti kafasından; tekrar bir gülümseme belirdi yüzünde.

Aynanın karşısına geçti, uzun süre düzeltti kravatını, uzun süre gülümsedi, yanaklarına baktı, Olga'nın o tutkulu öpüşünün izini aradı orada. Heyecan içinde, sevinçli, mırıldandı:

“İki ‘asla’, ama ne büyük fark var ikisinin arasında: Biri solup gitti, oysa öteki ne görkemli çiçek açtı...”

Sonra düşüncelere daldı Oblomov, derin derin düşündü... Aşkın aydınlık, bulutsuz bayramının gerilerde kaldığını, aşkın artık bir görev olduğunu, onun yaşamıyla birleştiğini, günlük yaşamının temeli olduğunu ve solmaya, gökkuşağı renklerini yitirmeye başladığını hissediyordu.

Bu sabah belki de son kez görünmüştü bu aşkın pembe ışığı, artık bir daha görünmeyecekti, öylesine parlamayacak, hayatı öyle ısıtmayacaktı: Hayat yutacaktı onu, ama o hayatın güçlü, elbette, gizli kaynağı olacaktı. Ve bundan böyle hayatın olağan, sade bir gerçeği sayılacaktı.

Şiir bitiyordu artık, hayatın katı gerçekleri başlıyordu: önce adliye işi, sonra Oblomovka'ya gidiş, evin yapılması, arazinin hazineye ipotek edilmesi, yolun yapımı, köylülerle bitmek tükenmek bilmeyen işlerin yoluna koyulması, (ekindi, hasattı, harmandı, hesapların yapılmasıydı, kahyanın endişeleri) çiftlik işlerinin düzenlenmesi, soylular seçimiyle uğraşmak, bölge mahkemesinde üyelik...

Seyrek de olsa, arada bir Olga'nın ışıltılı yüzü görünecek, *Casta diva*'yı dinleyecek, aceleyle yanağına kondurulan bir öpücüğün sesi duyulacak, sonra gene iş, arabayla kente gitmek, tekrar kahya, tekrar hesaplar...

Konuklar gelecek... Ama buna sevinmeyecek Oblomov. Durmadan konuşacaklardır: Kim ne kadar şarap üretmiştir, devlete ne kadar kumaş satmıştır... Ne yani? Böyle şeyler mi düşünmüştü Oblomov? Hayat mıydı bu?.. Oysa ömür boyu yaşıyordu herkes. Böyle şeylerden Andrey de hoşlanıyordu!

Fakat evlenme, düğün... Kim ne derse desin, hayatın şiirsel yanısıydı bunlar... Bütünüyle açılmış çiçeğiymiş... Kilisede Olga'yı nikahı kıyacak papazın yanına götürürken hayal ediyordu kendini. Başında beyaz, uzun bir duvak, portakal çiçeklerinden bir çelenk olacaktı. Kalabalık arasında hayranlık mırıltıları... Olga utangaç, göğsü hafifçe inip kalkmaktadır; mağrur, zarif bir biçimde başını öne eğip elini uzatır Oblomov'a; çevresine nasıl bakacağını bilemez. Kah bir gülümseme belirir dudaklarında kah gözlerinde yaşlar parlar, kah kaşının üzerindeki kırışık bir düşünceyle kımlıdır...

Konuklar dağıldığında Olga, üzerinde hala gelinliği, bugün olduğu gibi, Oblomov'un kollarının arasına bırakır kendini.

Düşünüyordu Oblomov: “Hayır, hemen Olga'ya koşmalıyım, tek başıma düşünecek, hayal kuracak durumda değilim. Herkese anlatacağım, bütün dünyaya... Hayır, önce teyzeye, sonra Baron'a, Ştoltz'a da yazacağım. Çok şaşıracaktır Ştoltz! Sonra Zahar'a söyleyeceğim: Ayaklarıma kapanacak, sevinç çığlıkları atacaktır. Yirmi beş ruble vereceğim ona. Anisya gelecektir yanıma, öpmek için elimi yakalamaya çalışacaktır: Ona da on ruble vereceğim... Sonra... sonra sevinçle öyle bir haykıracağım ki, herkes “Oblomov mutlu, Oblomov evleniyor!” diyecek. Şimdi doğru Olga'ya gideceğim: Orada uzun uzun fisıldeşeceğiz; gizemli bir anlaşma iki hayatı birleştirecek!..”

Olga'ya koştu. Olga gülümseyerek dinledi onun hayallerini. Ama Oblomov her şeyi gidip teyzeye

anlatmak için yerinden fırladığında Olga'nın kaşları öyle bir çatıldı ki, korktu Oblomov.

Olga, parmağını dudağına götürüp, bitişik odada oturan teyzesi duymasın diye, onu alçak sesle konuşması için gözdağı verircesine uyararak, "Kimseye tek sözcük yok!" dedi. "Henüz zamanı değil!" Oblomov sabırsız, "İkimiz aramızda her şeyi kararlaştırdıysak, zamanı ne zaman olacak? Şimdi ne yapacağız öyleyse? Kollarımızı kavuşturup oturmayacağız herhalde? Yapmamız gereken çok iş var, ciddi yaşam başlıyor..."

Olga bakışını Oblomov'un yüzüne dikip tekrarladı:

"Evet, başlıyor..."

"İşte ben de ilk adımı atmak, gidip teyzene söylemek istiyorum..." "Bu son adımdır."

"Nasıl yani, ilk adım değil mi?"

"İlk adım... adliye: Öyle ya, önce bir kağıt imzalaman gerekmiyor mu orada?"

"Evet... Yarın yaparım o işi."

"Neden bugün değil?"

"Bugün... Bugün öyle bir gün ki Olga, senin yanından ayrılmak istemiyorum!"

"Pekala, yarın. Ya sonra?"

"Sonra teyzene söyleyeceğim, Ştoltz'a mektup yazacağım." "Hayır, sonra Oblomovka'ya gideceksin... Biliyorsun, Andrey İvanoviç köyde neler yapman gerektiğini yazdı sana. Orada neler yapman gerektiğini bilmiyorum," Olga Oblomov'un yüzüne bakarak sordu:

"Bir ev yaptıracaksın galiba?"

"Aman Tanrım!" dedi Oblomov. Ştoltz'un dediklerini yapmaya kalkacak olursak teyzeye bir asır sonra sıra gelir! Ona bakarsan, evden sonra yolu yaptırmalıymışım, sonra bir okul... Yüz yıl sürer bunları yaptırmak. Biz birlikte gidelim oraya Olga, sonra da..." "Peki nerede yaşayacağız orada? Bir ev var mı?"

"Yok... Eski ev, kötü durumda. Sanırım, çatısı bile çökmüştür..." "Öyleyse, nerede oturacağız?" diye sordu Olga.

"Burada bir daire kiralamam gerekecek."

"Bunun için de kente gitmelisin. Bu ikinci adım..."

"Sonra da..." diye başlayacak oldu Oblomov.

"Öyleyse, sen önce bu iki adımı at, sonra da..."

Oblomov üzgün, şöyle geçirdi içinden: "Nedir bu böyle? Ne aramızda fısıltıyla konuştuk ne de ikimizin hayatını bir yapacak gizemli anlaşma oldu! Her şey değişik, bambaşka, hiç hayal ettiğim gibi değil! Çok tuhaf bir kız şu Olga! Dakikası dakikasına uymuyor; şiir dolu bir dakikanın tadını çıkarmayı bilmiyor. Hiç hayal gücü yok sanki, tatlı düşüncelere bırakamıyor kendini! Hadi bakalım, Ştoltz gibi... Şimdi adliyeye git, bir daire kirala! Sanki herkes yaşamı bir koşturmaya çevirmek için aralarında anlaşmış!" Oblomov ertesi gün elinde resmi bir kağıtla kente gitti. Önce, isteksiz, sağına soluna esneyerek bakınarak adliyenin yolunu tuttu. Adliyenin nerede olduğunu bile doğru dürüst

bilmiyordu. Hangi büroya başvurması gerektiğini sormak için İvan Gerasimoviç'e uğradı.

Oblomov'u gördüğüne çok sevindi İvan Gerasimoviç, kahvaltı yapmadan bırakmak istemedi onu. Sonra bu işlerin nasıl yapılacağını öğrenmek için bir arkadaşını çağırdı: Kendisi bu tür işleri bırakalı çok oluyordu çünkü.

Kahvaltı ve konuşma saat üçe kadar sürdü. Adliyeye gitmek için geç olmuştu artık. Ertesi gün de cumartesiydi. Cumartesileri adliyede işlem yapılmadığı için işi pazartesiye ertelemek gerekiyordu.

Oblomov Vıborg yakasına, yeni kiraladığı eve gitmeye karar verdi. Uzun çitler, dar sokaklar boyunca arabayla uzun süre gitti. Nihayet bir bekçi gördü. Bekçi aradığı yerin öteki mahallede, "şu yolun hemen sonunda" olduğunu söyledi. Bekçinin gösterdiği yol evlerin olmadığı, çitler boyunca uzanan, ot kaplamış, kurumuş çamurda tekerlek izlerinin olduğu bir sokaktı.

Oblomov tekrar arabayla yola koyuldu. Çitlerin dibindeki ısırgan otlarını, ötesindeki üvez ağaçlarını seyrederek bir süre yol aldı. Bekçi sonunda eski bir evi göstererek, "İşte orası," dedi.

Oblomov kapının üzerindeki yazıyı okudu: "Onuncu dereceden devlet memuru Pşenitsına'nın dul eşinin evi" ve arabacıya avluya girmesini söyledi.

Avlu bir oda kadardı. Öyle ki, arabanın oku evin bir köşesine çarpmış, ürken tavuklar gıdaklayarak, kimi uçmaya çalışarak her biri bir yana kaçışmışlardı. Bu arada kocaman, simsiyah bir köpek amansızca havlayarak zincirini koparmaya çalışıyor, sağa sola atılıyor, atların yüzünü ısırmaya çalışıyordu.

Oblomov arabada, evin pencerelerinin hemen hizasında oturuyor, arabadan inmeye çekiniyordu. Muhabbet çiçeklerinin, kadife çiçeklerinin, safâ çiçeklerinin olduğu pencerelerde birkaç baş görüldü. Oblomov zar zor indi arabadan. Köpek daha çok havlamaya başladı.

Oblomov sahanlığa çıktı. Entarisinin eteğini kuşağına sokmuş, yüzü buruş buruş, yaşlı bir kadın karşıladı onu:

"Kimi aramıştınız?" diye sordu.

"Evin sahibi Bayan Pşenitsına'yı."

Yaşlı kadın anlayamamış gibi başını önüne eğdi.

"İvan Matveyeviç'i mi görmek istiyorsunuz yoksa?" diye sordu. "Kendisi evde değil, işten gelmedi daha."

"Ben evin sahibesi kadını arıyorum," dedi Oblomov.

Bu arada evin içinde bir kargaşadır başlamıştı. Pencerelerin kah birinden kah ötekenden başlar uzanıyordu. Yaşlı kadının arkasındaki kapı sık sık aralanıyor, başlar uzanıyor, kapı sonra hemen kapanıyordu.

Oblomov dönüp baktı. Avluda biri kız, biri erkek iki çocuk vardı. Merakla ona bakıyorlardı.

Bir yerden gocuklu, gözlerinden uyku akan bir köylü çıktı, güneşe karşı ellerini gözüne siper ederek tembel tembel baktı Oblomov'la arabaya.

Köpek durmadan havlıyor, Oblomov kıpırdayacak veya at toynağını yere vuracak olursa zincirini şakırdatarak çekiştirmeye, yırtınırcasına havlamaya başlıyordu.

Oblomov sağ yandaki çitin ötesinde lahana ekili çok geniş bir bahçe, sol yandaki çitin ötesinde de birkaç ağaçla yeşil, ahşap bir kamariye görmüştü.

“Agafya Matveyevna ile mi görüşeceksiniz?” diye sordu yaşlı kadın. “Ne görüşeceksiniz kendisiyle?”

“Evin sahibesi hanıma onunla görüşmek istediğimi söyleyin,” dedi Oblomov. “Burada bir daire kiralamıştım da...”

“Demek Mihey Andreyeviç’in arkadaşı yeni kiracı sizsiniz? Biraz bekleyin, içeriye haber vereyim.”

Yaşlı kadın kapıyı açtı. O anda birkaç kişi kapıdan geri çekilip koşarak odalara kaçıştı. O arada boynu ve kolları açıkta, başörtüsüz, beyaz tenli, hayli şişman bir kadın ilişti Oblomov’un gözüne. Bir yabancı kendisini o durumda gördüğü için gülümseyerek o da koşarak kaçanlarla birlikte içeri gitmişti.

“İçeri buyurun,” dedi yaşlı kadın. Dönüp Oblomov’a yol gösterdi. Dar bir koridordan geniş bir odaya götürdü onu ve beklemesini rica etti. “Ev sahibesi şimdi gelecek,” diye ekledi.

Oblomov, bakışını odanın içinde dolaştırırken “Hala havlıyor köpek!” diye geçiriyordu içinden.

Ansızın tanıdık bir şey dikkatini çekti: Odada ne var ne yok, hepsi kendisinin. Toz içinde masalar, sandalyeler, karyolanın üzerine gelişigüzel yığılı şilteler, karmakarışık tabak çanak, dolaplar...

“Bu ne rezalet!” diye mırıldandı. “Hiçbir şey yerleştirilmemiş! Bu ne pislik böyle!”

Birden arkasındaki kapı gıcırdayarak açıldı, odaya biraz önce gördüğü boynu, kolları çıplak kadın girdi.

Otuz yaşlarında gösteriyordu. Cildi çok beyaz, yüzü dolgundu. Öyle ki, yüzü kızaracak olsa, kızarıklık yanaklarına kadar ulaşamaz gibiydi. Kaşları neredeyse hiç yoktu, kaşlarının yerinde parlak, hafif iki çıkıntı ile açık renk, seyrek birkaç tüyün oluşturduğu iki çizgi vardı. Kül rengi gözlerindeki ifade yüzündeki saf ifadenin aynıydı. Elleri kabaydı. Damarları mavi mavi çıkıktı.

Entarisi üzerine tam oturmuştu. Kalçalarını daha geniş, belini daha ince göstermek için hiçbir yola başvurmamış, fazladan bir eteklik giymeyi bile gerekli görmemişti. Kapalı göğsü de, üzerinde atkı yokken bir ressama veya heykeltıraşa, onun alçakgönüllülüğünü bozmadan diri, sağlıklı bir göğüs için modellik edebilirdi. Süslü şalı, gösterişli başlığının yanında eski ve hırpalanmış görünüyordu.

O anda konuk beklemiyordu ve Oblomov’un onunla görüşmek istediğini öğrenince günlük ev kıyafetinin üzerine pazar ayinlerinde kullandığı şalını omuzlarına alıvermiş, bağcıklı başlığını da giyivermiş, ürkek ürkek girmişti odaya, durmuş, çekinerek Oblomov’a bakmaya başlamıştı.

Oblomov oturduğu yerden hafifçe doğrulup öne eğilerek selam verdi.

“Bayan Pşenitsma’yla görüşmek mutluluğuna mı eriyorum?” diye sordu.

Kadın, “Evet efendim,” diye cevap verdi. Kararsız ekledi:

“Sanırım ağabeyimle konuşmak istemiştiniz? Şu anda kendileri işte, saat beşten önce gelmezler.”

Kadın olabildiğince uzaktaki kanepeye oturup, yere kadar sarkan şalının ucuna bakmaya başladığında (ellerini de şalının altına sokmuştu) Oblomov:

“Hayır, sizinle görüşmek istemiştim,” dedi. “Dairenizi kiralamıştım, ancak bazı nedenlerden ötürü şimdi kentin başka bir yerinde daire tutmam gerekiyor, bu yüzden sizinle görüşmeye geldim..”

Kadın gözlerini dikmiş, Oblomov’un yüzüne bakıyor, düşünüyordu. Neden sonra, “Ağabeyim şu anda evde değil,” dedi.

“Peki, ev sizin değil mi?” diye sordu Oblomov.

Kadın kısa cevap verdi:

“Benim.”

“Bu yüzden kararı sizin vereceğinizi düşünmüştüm.”

Kadın, Oblomov’un yüzüne ilk kez doğrudan bakıp bakışını tekrar şalının ucuna indirdi, monoton bir sesle, “Öyle ama, ağabeyim şu anda yok,” dedi. “Bu işlere o bakar.”

Oblomov hoşgörülle “Sade ama hoş bir yüzü var,” diye geçirdi içinden. “İyi bir kadına benziyor!”

O anda kapıdan bir kız çocuğu başını uzattı. Agafya Matveyevna gizlice, gözdağı verircesine başını salladı kıza, kız hemen kayboldu.

“Peki, ağabeyiniz nerede çalışıyor?”

“Devlet dairesinde.”

“Hangi devlet dairesinde?”

“Köylülerin kayıtlarının yapıldığı dairede... Adını hep unutuyorum.”

Saf saf gülümsedi Agafya Matveyevna. Hemen arkasından yüzü gene biraz önceki ifadesiyle kaplandı.

“Burada yalnız ağabeyinizle oturmuyorsunuz sanırım?” diye sordu Oblomov.

“Hayır, ölen kocamdan iki çocuğum da yanımda: Oğlum sekizinde, kızım altısında...” (Agafya Matveyevna oldukça istekli konuşuyordu. Yüzü şimdi çok daha canlıydı.) “Bir de hasta büyükannemiz var. Zor yürüyebiliyor. Yalnızca kiliseye gidip geliyor, o kadar. Eskiden Akulina ile birlikte pazara da giderdi. Artık Nikola^[45] günlerine bile gidemiyor. Bacakları şişiyor. Kilisede de hep oturuyor. Başka kimse yok evimizde. Bazen görümcem ziyaretimize gelir, bazen de Mihey Andreyeviç.”

“Mihey Andreyeviç sık gelir mi?”

“Kimi zaman bir ay konuğumuz olur. Ağabeyimle iyi dosturlar, birbirlerinden ayrılmazlar.”

Dağarcığında olan her sözcüğü, düşünceyi söyleyip bitirdikten sonra sustu Agafya Matveyevna.

Oblomov, “Eviniz çok sessiz, sakın!” dedi. “Şu köpeğinizin havlaması olmasa, evde kimsecikler yok sanacak insan.”

Agafya Matveyevna cevap olarak yalnızca gülümsedi.

“Sık sık evden çıkıp bir yerlere gittiğiniz olur mu?”

“Yazın bazen... Geçenlerde İlya Cuması’nda^[46] Baruthane’ye^[47] gittik, o kadar...”

Oblomov, kadının açılan şalının arasından gözüken, kanepenin yastığı gibi dik, sağlam, hiç kıpırdamayan göğsüne bakarak, “Çok giden olur mu oraya?” diye sordu.

“Hayır, bu yaz pek kalabalık yoktu: Sabahleyin yağmur yağınca herkes dağıldı. Yoksa çok kalabalık olur.”

“Başka nerelere gidiyorsunuz?”

“Biz evden çok seyrek çıkarız. Ağabeyimle Mihey Andreyeviç balığa giderler, tuttıkları balıklarla orada balık çorbası yapıp karınlarını doyururlar. Biz evde otururuz.”

“Hep mi?”

“İnanın, öyle... Geçen yıl Kolpino’ya gitmiştik, bazen de koruya gidiyoruz. Haziranın yirmi dördü ağabeyimin isim günüdür. Akşam yemeği veririz, daire arkadaşları gelirler.”

“Peki konuk olarak birilerine gidiyor musunuz?”

“Ağabeyim gidiyor. Ben ancak, Kutsal Pazar ve Noel’de çocuklarla birlikte kocamın akrabalarına yemeğe giderim.”

Konuşulacak başka bir şey kalmamıştı.

“Pencerelerinizde çiçekler var. Çiçek seviyor musunuz?” diye sordu Oblomov.

“Hayır,” dedi Agafya Matveyevna. “Çiçeklerle uğraşacak zamanımız olmaz bizim. Akulina çocuklarla birlikte kontun bahçesine gitmişti, bahçıvan vermiş onlara; ıtır çiçekleriyle sarısabırlar ise uzun zamandan beri bizdeler, kocamın zamanından beri...”

O sırada birden Akulina daldı odaya. Kucağında umutsuzca kanat çırpın, bağırın kocaman bir horoz vardı.

“Bakkala bu horozu mu vereyim Agafya Matveyevna?” diye sordu. Agafya Matveyevna mahcup olmuştu.

“Bırak şimdi! Hadi git! Çabuk çık bu odadan! Görüyorsun ki konuğum var!”

Akulina, horozu bacaklarından baş aşağı tutuyordu, “Sorayım demiştim size,” dedi. “Bakkal yetmiş kapik veriyor da.”

“Hadi çabuk mutfığa git!” dedi Agafya Matveyevna. Utanmış, elini gene şalının altına gizlemiş, bakışını önüne indirmişti. Aceleyle ekledi:

“Bunu değil, çil horozu vereceksin.”

“Ev işleri!” dedi Oblomov.

“Evet. Çok tavuğumuz var. Yumurta ve piliç satıyoruz. Sokağımızda yazlık evlerden kontun evine kadar herkes tavuğunu, yumurtasını bizden alır.”

Şimdi daha bir cesaretle bakıyordu Oblomov’a. İşbilir, hamarat bir ifade belirmişti yüzünde. Bildiği şeylerden söz açılınca yüzündeki alıklık da kaybolmuştu. Bilmediği, uzak olduğu şeylerle ilgili sorulara bir şey söylemeden, yalnızca gülümseyerek cevap veriyordu.

Oblomov eşyalarını göstererek, “Bunların yerleştirilmiş olması gerekirdi,” dedi.

Agafya Matveyevna hemen kesti sözünü:

“Yerleştirmek istedik, ama ağabeyim yerleştirmemize karşı çıktı.” Şimdi çok daha cesaretle bakıyordu Oblomov’un yüzüne. “Kim bilir dolaplarında, masalarının gözlerinde neler vardır...” dedi. “Bakarsın bir şeyi kaybolur, bizden bilir.”

Böyle dedikten sonra gülümsedi Agafya Matveyevna.

Oblomov gülümseyerek, “Ağabeyiniz çok ihtiyatlı biriymiş!” dedi. Agafya Matveyevna tekrar gülümsedi ve önceki yüz ifadesi tekrar geri geldi. Gülümseme onun, bir konuda ne söylemesi veya yapması gerektiğini bilmediğini gizlemenin bir yöntemiymişti.

Oblomov, “Ağabeyinizin gelmesi uzun sürecek,” dedi. “Dairenize artık ihtiyacım olmadığını, dolayısıyla, orayı başka birine kiralamanızı rica ettiğimi belki siz söylersiniz ona. Bu arada ben de bir kiracı bulmaya çalışacağım size.” (Agafya Matveyevna gözlerini kırpıştırarak bön bön bakıyordu Oblomov’un yüzüne.) “Ayrıca, sözleşme konusunda da lütfen...”

Agafya Matveyevna gene aynı şeyi söyledi:

“Ama şu anda evde değil ağabeyim. İyisi mi, siz yarın gelin. Yarın daireye gitmeyecek, günlerden cumartesi çünkü...”

“Bu aralar çok işim var, bir dakika boş zamanım yok,” dedi Oblomov. “Siz kendisine yalnızca şu kadarını söyleyin, size borçlu olduğum için, dairenize kiracı bulduğumda...”

Agafya Matveyevna monoton cevabını verdi gene:

“Ağabeyim şu anda evde değil. Gecikti...” Pencereden sokağa bakarak ekledi, “Gelince pencerenin önünden geçecek, hala yok.” “Neyse,” dedi Oblomov. “Ben gideyim artık...”

Agafya Matveyevna kanepeden kalkıp sordu:

“Peki, ağabeyim gelince ne diyeyim ona? Ne zaman taşınacaksınız?”

“Ricamı iletin kendisine,” dedi Oblomov. “Koşullar değiştiği için...”

“Yarın gelip kendiniz konuşsanız ağabeyimle...”

“Yarın imkansız.”

“O zaman ertesi gün, yani pazar günü. Ayından sonra votka ile meze veriyoruz. Mihey Andreyeviç de gelecek.”

“Gerçekten mi?”

“İnanın doğru söylüyorum.”

Oblomov sabırsızca olumsuz cevap verdi:

“Ertesi gün de imkansız.”

“Öyleyse haftaya...” dedi Agafya Matveyevna. “Peki eşyalarınızı ne zaman aldıracaksınız? Yerleri yıkatıp toz aldırma istiyorum da.” “Eşyalarımı aldırılmayacağım.”

“Nasıl yani? Nereye koyacağız onları?”

Oblomov gözlerini doğrudan Agafya Matveyevna'nın göğüslerine dikip, tane tane şöyle dedi:

“Lütfen ağabeyinize koşulların değiştiğini...”

Agafya Matveyevna pencereden dışarı, avluyu çevreleyen çitin ötesine bakarak, gene öyle monoton, “Hala yok görünürlerde,” dedi. “Ayak sesinden tanırım ben onu. Birinin geldiği, sokağın ahşap parkelerinde ayak sesinden belli olur. Az geçen oluyor buradan...” Oblomov öne eğilerek selam verdi.

“Ricamı kendisine iletacaksınız, değil mi?” dedi.

Agafya Matveyevna, kendisine hiç de gitmeyen bir telaş içinde, Oblomov'u sesiyle durdurmak istiyor gibi, “Yarım saat içinde gelecektir...” dedi.

Oblomov odanın kapısını açarken kararlı, “Daha fazla bekleyemem,” dedi.

Oblomov'u sahanlıkta gören köpek tekrar havlamaya, zincirini zorlamaya başladı. Dirseğine dayanmış, uyuyan arabacı uyandı, atları geri geri çekerek arabayı sahanlığa yanaştırdı. Tavuklar gene huysuzlaşıp sağa sola kaçıştılar. Pencerelerde gene birkaç baş görüldü.

Oblomov arabaya binip oturunca Agafya Matveyevna telaşlı, “Tamam,” dedi. “Geldiğinizi söyleyeceğim ağabeyime.”

“Evet, bazı nedenlerden ötürü dairenizde oturamayacağımı, onu başka birine kiralamak zorunda kalacağımı söyleyin kendisine. Ya da kendisi... oraya başka bir kiracı bulsun...”

Oblomov'u dalgın dinleyen Agafya Matveyevna, “Kendisinin gelmesi de yakındır...” dedi. “Tekrar geleceğinizi söyleyeceğim ağabeyime.”

“Evet, evet, birkaç güne kalmaz, gelirim.”

Köpek yırtınırcasına havlıyordu. Araba avludan çıktı. Bakımsız dar sokakta kurumuş çamur tümsekleri üzerinde sağa sola yatarak ilerlemeye başladı. Sokağın sonunda, üzerinde eski bir palto, koltuğunun altında büyükçe bir tomar kağıt, elinde kalın bir sopa, havanın sıcaklığına ve kuruluşuna rağmen ayağında lastik galoşlar olan orta yaşlı bir adam belirdi. Sağına soluna bakmadan, çabuk adımlarla, ahşap kaldırımı çökertmek istiyor gibi ayağını yere hızla vura vura yürüyordu. Dönüp arkasından baktı Oblomov, onun Pşenitsına'nın avlu kapısından girdiğini gördü.

“Kadının ağabeyi olsa gerek,” diye geçirdi içinden. “Neyse, boş ver, şimdi bir saat de onunla mı konuşacağım. Karnım acıktı, hava da çok sıcak! Hem Olga bekliyor beni... Bir daha geldiğimde konuşurum onunla!” Arabacıya seslendi:

“Biraz hızlı sür!”

Sağına soluna, bahçe çitlerine bakarken birden hatırladı: “Peki başka bir daire bakmayacak mıydım ben? Tekrar Marskaya'ya, ya da Konuşennaya'ya gitmem gerekecek...” Kararını verdi: “Neyse, bir dahaki gelişimde!”

“Daha hızlı sür, arabacı!”

Ağustos'un sonunda yağmurlar başladı. Soba olan yazlık evlerde bacalar tütüyordu artık. Soba olmayan evlerde oturanlar ise yüzleri sarılı dolaşıyorlardı. Sonunda yavaş yavaş boşalıyordu evler. Oblomov, bir daha kente inmeyi aklının ucundan bile geçirmiyordu. Ve bir sabah İlyinskilerin eşyaları geçti penceresinin önünden. Gerçi onun için daireden taşınmak, yemeğini bir yerde atıştırıvermek, bütün gün yatıp uyumamak zor değildi artık, ama geceyi nerede, nasıl geçireceğini, başını nereye sokacağını bilemiyordu.

Park da, koru da tenhalaştıktan, Olga'nın pencerelerinin panjurları kapandıktan sonra yazlıkta bir başına kalmak kesinlikle olanaksız görünüyordu ona. Boş odalarda geziniyordu, parkta dolaşıyordu, tepeye çıkıp iniyordu, ama içindeki sıkıntı bir türlü gitmiyordu.

Anisya ile Zahar'ı, yeni bir daire buluncaya kadar oturmaya karar verdiği Vıborg'a yolladı, kendisiyse kente gitti. Bir lokantada ayaküstü bir şeyler yedi, akşamı da Olgalarda geçirdi. Gelgeldim, kentte sonbahar geceleri parktaki, korudaki uzun, aydınlık yaz gecelerine, gündüzlerine hiç benzemiyordu. Burada günde üç kez göremiyordu Olga'yı. Burada Katya bir koşu gelemezdi ona, Oblomov da eline bir mektup verip Zahar'ı beş versti öteye gönderemezdi. İşte, aşkın çiçek açmış o yaz şiiiri sanki durgunlaşmış, gücü tükenmiş gibi, pek ağır yürümeye başlamıştı. Bazen yarım saat hiç konuşmadan yan yana oturdukları oluyordu. Olga elişine dalıyor, kendi kendine iğneyle ilikleri sayıyor, Oblomov ise kendini karışık duygulara bırakıyor, içinde bulunduğu dakikadan çok, geleceği yaşıyordu. Ancak, arada bir başını kaldırıp dikkatle bakıyordu Olga'ya, tutkuyla ürperiyordu; ya da Olga bir göz atıyordu Oblomov'a, onun gözlerinde derin bir sevgi ve sessiz bir mutluluk görünce gülümsüyordu.

Oblomov peş peşe üç gün kente inip Olga'ya gitti. Bir hafta içinde yeni bir daireye taşınacağı için Vıborg'daki eve yerleşmediğini söyleyerek akşam yemeğini onlarda yedi. Ama dördüncü gün çekindi oraya gitmeye, İlyinskilerin evinin çevresinde bir süre dolaşıp durduktan sonra üzgün, içini çekip evine döndü.

Beşinci gün İlyinskiler akşam yemeğini evde yemediler. Altıncı gün Olga ona falanca dükkana gelmesini, kendisinin orada olacağını, sonra Oblomov'un onu yürüyerek eve bırakabileceğini, arabanın arkalarından geleceğini söyledi. Ama hiç hoş olmadı bu. Olga'nın tanıdıklarıyla karşılaştılar, selamlaştılar, tanıdıklardan bazıları durup konuştu onlarla.

Bu tatsız durum karşısında dehşet içinde terler dökerek düşünüyordu Oblomov: "Aman Tanrım! Ne ıstırap bu!"

Teyze bile iri, baygın gözlerle bakıyordu ona, Oblomov'u görünce başı ağrıyormuş gibi, dalgın dalgın ispirto kokluyordu. Ayrıca, aynı yolu her gün gidip gelmek de çok zordu! Arabaya binip Vıborg Mahallesi'nden gelmek, akşam aynı yolu dönmek... Üç saat sürüyordu yol.

Oblomov ısrar ediyordu:

"Kararımızı teyzeye söyleyelim, o zaman sabahtan gelirim, kimse de bir şey söyleyemez..."

"Adliyyeye gittin mi?" diye soruyordu Olga.

Oblomov, "Gittim, işleri hallettim," demeyi çok istiyordu, ama Olga'nın onun yüzüne öylesine dikkatli bakıp yüzünden yalan söylediğini hemen anlayacağından korktuğu için bir şey söyleyemiyor, cevap olarak derinden göğüs geçiriyordu.

“Ah, bunun ne zor bir iş olduğunu bilsen,” diyordu.

Olga bakışını kaldırmadan soruyordu gene:

“Peki, evin sahibi kadının ağabeyiyle konuştun mu?”

Oblomov, yeterince bahanesi olduğuna seviniyormuş gibi, “Sabahları evde olmuyor, akşamları da ben buradayım,” diyordu.

Bu kez Olga bir şey söylemeden göğüs geçiriyordu.

Oblomov yatıştırmak istiyordu Olga’yı:

“Yarın kesin görüşeceğim adamla. Yarın pazar çünkü, daireye gitmiyor.”

Bir ara Olga dalgın, “Bütün bunlar halledilmediği sürece teyzeme söyleyemeyiz,” dedi. “Bu yüzden, daha seyrek de görüşmek zorundayız...”

Oblomov ürkek, “Evet, evet... Haklısın,” dedi.

“Pazar günleri akşam yemeğinde bizde olursun, konuk günümüz çünkü o gün. Sonra cuma, bir... bir de tiyatrodan görüşebiliriz. Ne gün tiyatroya gideceğimizi öğrenirsin, sen de gelersin...”

Olga’nın görüşme işini planlamasına sevinmişti Oblomov.

“Evet, çok doğru,” dedi.

Olga sürdürdü konuşmasını:

“Hava güzel olursa yazlık bahçede dolaşmaya çıkarım, sen de oraya gelersin. Parktaki buluşmalarımızı hatırlarız!..” Heyecanla tekrarladı Olga: “Parktaki!..”

Oblomov bir şey söylemeden öptü Olga’nın elini, pazar günü görüşmek üzere vedalaştı onunla. Olga üzgün, hüzünlü baktı arkasından. Sonra piyanonun başına geçti, kendini müziğe bıraktı. Bir şey için yüreği ağlıyordu, piyano da ağlıyordu. Şarkı söylemek istiyor, söyleyemiyordu.

Ertesi gün yataktan kalktı Oblomov, yazlıkta giydiği hafif redingotunu aldı üzerine. Ropdöşambrını uzun süredir giymiyordu. Onu dolaba kaldırmasını söylemişti Zahar’a.

Zahar her zaman olduğu gibi, tepsiyi sallayarak kahve ve çörekleri getirip beceriksizce masanın üzerine koydu. Zahar’ın arkasından her zamanki alışkanlığıyla Anisya yarı beline kadar kapıdan uzanmış, Zahar tepsiyi masaya kadar sağ salim götürürse sessizce kaybolmak, tepside bir şeyler düşürürse geri kalanları kurtarmak için hemen yardımına koşmak üzere bakıyordu. Bu arada tepside bir şey düşecek olursa Zahar önce düşen şeye, sonra karısına sövüp sayıp, dirseğini göstererek kadına gözdağı veriyordu...

“Ne harika bir kahve bu!” dedi Oblomov. “Kim yaptı bunu?” Zahar, “Ev sahibesi,” diye cevap verdi. “Kahveyi bugün altıncı günü olmak üzere hep o yapıyor. ‘Siz çok hindiba koyuyorsunuz kahveye, ayrıca yeterince de kaynatmıyorsunuz,’ diyor... ‘Bırakın, beyefendinin kahvesini ben yapayım!’”

Fincanını bir kez daha doldururken tekrarladı Oblomov:

“Çok harika! Teşekkür ettiğimi söyle kendisine.”

Zahar, bitişik odanın yan açık kapısını göstererek, “İşte kendisi de burada,” dedi. “Orası evin

kileri gibi bir şey. Kadın hep orada çalışıyor. Çay, kahve, çanak çömlek, hepsi orada.”

Oblomov kadının yalnızca sırtını, ensesini, beyaz gerdanının bir bölümünü ve de çıplak dirseklerini görüyordu.

Oblomov, “Dirseklerini öyle hızlı oynatarak ne yapıyor orada?” diye sordu.

“Kim bilir! Ya dantel örüyordur ya da ütü yapıyordur.” Oblomov kadının dirseklerinin nasıl hareket ettiğine, sırtının eğilip sonra tekrar nasıl doğrulduğuna bakıyordu.

Kadın öne eğildiğinde alttan tertemiz etekliği, tertemiz çorapları, yuvarlak, dolgun bacakları görünüyordu.

Oblomov, “Bir memur karısı, ama dirsekleri bir kontesinkinden farksız,” diye geçiriyordu içinden. Üstelik biçimli de!”

Öğleyin Zahar gelip, ev sahibesinin kendi yaptığı börekten isteyip istemediğini sorduğunu söyledi. Sonra ekledi:

“Bugün pazar efendim, pazar günleri börek pişiriyorlar.”

Oblomov pek kayıtsız bir tavırla, “Sanırım börek de fena değildir!” dedi. “Belki bol soğanlı, havuçludur...”

“Bizim Oblomovka’nın böreklerini aratmaz,” dedi Zahar. “Piliç eti, taze mantar var içinde.”

“Ah, bu çok güzel işte. Getir bakalım! Kim yapıyor böreği? Şu pasaklı hizmetçi kadın mı?”

Zahar küçümser bir tavırla karşılık verdi:

“O kim, börek yapmak kim! Ev sahibesi olmasa hamuru bile mayalayamaz o... Mutfakta her işi ev sahibesi yapıyor. Böreği de Anisya ile birlikte pişirdiler.”

Beş dakika sonra bitişik odanın kapısından Oblomov’un daha önce gördüğü şalla yarım yamalak örtülü, tabak tutan çıplak bir kol uzandı. Tabakta dumanı tüten sıcak, kocaman bir parça börek vardı.

Oblomov tabağı alırken kibarca, “Çok teşekkür ederim,” dedi.

Bu arada kadının dik göğüslerine, çıplak omuzlarına pek dikkatli bakmıştı.

“Yanma votka ister miydiniz?” diye sordu ev sahibesi.

Oblomov daha da kibar, “Pek içki kullanmam ben,” dedi. “Çok teşekkür ederim. Votkanız nasıl sizin?”

“Ev yapımı, kendimiz yapıyoruz. Frenküzümü yaprağından çekiyoruz.”

“Frenküzümü yaprağından çekilmiş votka hiç içmedim. Denemek için biraz lütfederseniz...”

Çıplak kol, tabakta bir kadeh votkayla tekrar uzandı. Oblomov içti. Çok hoşlandı votkadan. Kapıdan bitişik odaya bakmaya çalışarak, “Çok teşekkürler,” dedi. O anda birden kapandı kapı. Oblomov sitemli, “Ne o,” dedi, “Sizi görmeme, günaydın dememe izin vermiyor musunuz?”

Ev sahibesi kapının öte yanında güldü. Utanıyormuş gibi bir ses tonuyla, “Hala iş kıyafetim var üzerimde,” dedi. “Mutfaktaydım. Şimdi giyineceğim. Ağabeyim de biraz sonra kiliseden gelir.”

“Ah,” dedi Oblomov, “ağabeyim dediniz de aklıma geldi, kendisiyle konuşmak istiyorum.

Söyleyiverin, bir ara uğrasın bana.”

“Peki, gelir gelmez söylerim.”

“İçeride öyle öksüren kimdir? Ne kuru kuru öksürüyor?”

“Büyükannemiz. Sekiz yıldır böyle öksürür.”

Ve çekilerek kapandı kapı.

“Ne... sade bir kadın,” diye geçirdi içinden Oblomov. Ama çok değişik bir şey var onda... Temiz bir kadın da!”

Ev sahibesinin ağabeyiyle hala tanışmamıştı. Yalnızca sabahları (o da çok seyrek) yatağından, erken saatte birinin, koltuğunun altında bir tomar kağıtla çitin arasında belirip ara sokakta gözden kaybolduğunu görmüştü, o kadar. Sonra aynı adamın saat beşte koltuğunun altında gene bir tomar kağıtla dönüp, pencerenin önünden geçtiğini, sahanlıkta gözden kaybolduğunu görüyordu. Evde sesi soluğu çıkmıyordu.

Bu arada, özellikle sabahları, evde başkalarının da olduğu anlaşılıyordu: Mutfaktan kaşık çatal sesleri geliyor; pencereden, hizmetçi kadının avlunun köşesinde bir şeyler yıkadığı, kapıcının odun kestiği veya el arabasıyla su dolu fiçileri taşıdığı görülüyor; duvarın arkasında çocukların ağladığı, büyükannenin sürekli kuru kuru öksürdüğü duyuluyordu.

Evde Oblomov’un önde, iç içe dört odası vardı. Ev sahibesi ailesiyle birlikte arkada iki odaya yerleşmişti. Ağabeyi ise tavan arasındaki odada kalıyordu.

Oblomov’un oturma odasıyla yatak odasının pencereleri avluya, konuk odası küçük bahçeye, salonu ise lahana ve patates tarlasına bakıyordu. Konuk salonunun pencerelerinde solmuş, basma perdeler vardı.

Duvarlar boyunca sade, ceviz taklidi tahtadan iskemleler diziliydi. Aynanın hemen önünde geniş bir yazı masası duruyordu. Pencerelerdeki saksılarda sardunya ve kadife çiçekleri, asılı dört kafeste kanaryalar vardı.

Ev sahibesinin ağabeyi parmaklarının ucuna basarak girdi odaya, Oblomov’un selamına üç kez öne eğilerek karşılık verdi. Resmi giysisinin bütün düğmeleri ilikliydi. Öyle ki, içinde gömlek var mı yok mu, belli değildi. Kravatı tek düğüm olarak gelişigüzel bağlanmış, ucu resmi giysisinin arasına sokulmuştu. Kırk yaşlarındaydı. Düz bir tutam saç düşmüştü alınına. Kulakları orta büyüklükte bir köpeğin kulaklarını andırıyordu. İki tutam saç, rüzgara serbestçe bırakılmış gibi şakaklarından sarkıyordu. Gri gözleri baktığı bir şeye önce doğrudan değil, kaçamak bakıyor, sonra doğrudan bakıyordu. Ellerinden utanıyordu sanki, konuşurken ya ikisini birden arkasına saklıyor ya da birini arkasına götürüyor, ötekini ceketinin arasına sokuyordu. Daire amirine bir evrak verirken ve durumu açıklarken bir elini arkasına götürür, öteki elinin orta parmağını aşağı doğru tutarak dikkatlice bir satırı veya sözcüğü gösterdikten sonra hemen geri çeker, saklardı. Bunun nedeni parmakları çok iri ve biraz kırmızı oldukları ve hafiften titredikleri için onları sık sık göstermesinin uygunsuz kaçtığını düşünmesiydi.

Oblomov’a önce kaçamak, sonra doğrudan bakıp, “Benimle görüşmek istemişsiniz efendim,” dedi.

Kibarca karşılık verdi Oblomov:

“Evet, daire konusunda sizinle konuşmak istemişim. Buyurun oturun lütfen!”

İvan Matveyeviç ancak ikinci davetten sonra, ellerini yenlerine sokup yerlere kadar eğilerek, oturmaya karar verdi.

Oblomov, “Bazı nedenlerden ötürü kendime başka bir daire tutmam gerekiyor,” dedi. “Dolayısıyla, burayı başka birine bırakmak istiyorum.”

İvan Matveyeviç, parmaklarıyla ağzını kapayıp öksürdükten sonra elini tekrar yeninin içine çekti, sonra karşılık verdi:

“Şu anda çok zor bu. Yaz sonunda gelmiş olsaydınız, kiralık daire arayan o zaman çoktu.”

“Geldim, ama siz yoktunuz.”

“Kız kardeşim söyledi,” dedi memur. “Neyse, daire konusunda endişe etmeyin siz. Burada rahat edeceksinizdir. Kuşlar mı rahatsız ediyor sizi yoksa?”

“Hangi kuşlar?”

“Tavuklar yani...”

Gerçi civcivleri olan bir tavuk sabahları erken, penceresinin dibinde durmadan gıdaklıyor, civcivler cik cik ötüyordu ama, bunu düşünecek durumu mu vardı şimdi Oblomov’un?.. Her an Olga vardı aklında. Çevresinde ne olup bitiyor, farkında bile değildi.

“Hayır, öyle bir şey yok, kanaryaları söylediniz sandım da... Buradaki koşullardan şikayetçi falan değilim.”

“Siz bilirsiniz efendim...” dedi İvan Matveyeviç. “Yerinize bir kiracı bulamazsanız, sözleşmeniz ne olacak? O konuda ne düşünüyorsunuz?.. Zarara uğrayacaksınız...”

“Ne kadar istiyorsunuz?” diye sordu Oblomov.

“Durun, hesabı getireyim.”

İvan Matveyeviç çıkıp, sözleşmeyle hesabı getirdi.

“İşte burada, efendim, daire için banknot olarak sekiz yüz ruble, yüz ruble kaparo ödemişsiniz, yedi yüz kalmış.”

Oblomov kesti İvan Matveyeviç’in sözünü:

“Evinizde iki hafta kalmışken, bir yıllık kira mı istiyorsunuz benden?”

İvan Matveyeviç munis, üzgün bir tavırla itiraz etti:

“Nasıl olur efendim? Kız kardeşime haksızlık olur bu. Yoksul, dul bir kadındır kendisi. Aldığı kirayla geçiniyor zavallı. Piliçten, yumurtadan aldığı para çocuklarının giyimine bile yetmiyor...” Oblomov, “Olacak şey değil,” dedi. “Düşünsenize, ancak iki hafta kaldım burada. Bu kadar olur mu?”

İvan Matveyeviç parmağıyla sözleşmede iki satırı gösterip elini tekrar yenine soktu.

“Bakın, burada yazıyor,” dedi. Okuyun lütfen: “Ben Oblomov, kiraladığım bu daireyi süresinden önce boşaltacak olursam ya daireye aynı koşullarla başka bir kiracı bulacağım ya da Bayan

Pşenitsına'ya önümüzdeki haziranın birine kadar bir yıllık kirasını ödeyeceğim.”

“Nasıl olur?” dedi Oblomov. “Haksızlık bu!”

İvan Matveyeviç karşılık verdi:

“Yasa böyle diyor... Bakın, altında imzanız var. İşte şurada, efendim!”

“Ne kadar yazıyor orada?” diye sordu Oblomov.

Yenin içinden tekrar çıktı parmak, sözleşmeye bir fiske attıktan sonra tekrar içeri girdi. İvan Matveyeviç aynı parmağını, her seferinde çıkarıp sözleşmeye bir yere fiske attıktan sonra elini yumruk yapıp parmağını avucunun içine alarak karşılık veriyordu:

“Yedi yüz ruble, ayrıca ahır ve ambar için yüz elli...”

Ivan Matveyeviç bir fiske daha attı sözleşmeye.

Oblomov sesini yükselterek itiraz etti:

“İnsaf yani, atım, arabam yok ki benim. Ne diye ahır ve ambar için kira ödeyeyim?”

Ivan Matveyeviç parmağıyla sözleşmede bir yeri göstererek, “Ama sözleşmede var efendim,” dedi.

“Mihey Andreyeviç sonra at, araba alacağınızı söyledi.” Oblomov canı sıkkın, söylendi:

“Saçmalamış Mihey Andreyeviç! Verin bana o sözleşmeyi!” Ivan Matveyeviç sözleşmeyi eline alıp, kibarca, “işte efendim, buyurun, kopyasını alın,” dedi. “Aslı kız kardeşimde kalacak.” Sözleşmeden okumaya başladı: “Ayrıca, sebze bahçesi için de, oradan tek kişilik alman lahanaya, turpa, başka sebzelere karşılık yaklaşık iki yüz elli ruble...”

Bir fiske daha atmak istedi hesaba Ivan Matveyeviç.

Oblomov neredeyse büyük bir öfkeyle haykırdı:

“Ne sebze bahçesinden söz ediyorsunuz? Ne lahanası? Neler saçmalıyorsunuz? Hiçbir şey duymak istemiyorum!”

“İşte efendim, sözleşmede öyle yazıyor. Mihey Andreyeviç daireyi sebze bahçesiyle birlikte kiraladığınızı söyledi...”

Oblomov ayağa kalktı.

“Daha neler! Benim ne yiyeceğime, ne yemeyeceğime nasıl karışırırsınız? Lahana da, turp da istemiyorum ben!” Ivan Matveyeviç de ayağa kalktı.

“Rica ederim efendim, karışamayız elbette... Ama imzanız var burada, işte!..”

Kalın parmak tekrar çıktı yenin içinden, sözleşmeyi sallayarak fiskeledi.

Oblomov sabırsızca, “Hepsi toplam ne kadar?” diye sordu. “Ayrıca, tavanın, kapıların boyası, mutfak pencerelerinin onarımı, kapı kilitlerinin değiştirilmesi için yüz elli dört ruble ve yirmi sekiz kapık...”

Oblomov hayret içinde, “Nasıl, bunlar da mı benim hesabıma yazıldı?” diye sordu. “Böyle şeyleri her zaman ev sahibi yaptırır. Elden geçirilmemiş daireye kim taşınır?”

Ivan Matveyeviç, sözleşmede bunların yazılı olduğu yeri Oblomov'a uzaktan parmağıyla göstererek, "İşte efendim, sözleşmede öyle yazıyor," dedi. Ellerini sözleşmeyle birlikte arkasına götürüp pek kibar bir tavırla ekledi:

"Toplam bin üç yüz elli dört ruble, yirmi sekiz kapık! Hepsi o kadar efendim!"

Oblomov odanın içinde dolaşmaya başlayıp itiraz etti:

"Peki ama ben bu kadar parayı nereden bulacağım? Hiç param yok ki! Lahanalarınız, turplarınız çok gerekliydi benim için sanki!" İvan Matveyeviç gayet sakin, "Nasıl isterseniz efendim!" dedi. "Üzmayın kendinizi, burada çok rahat edeceksiniz. Para konusuna gelince... kız kardeşim bekleyebilir."

"Olmaz, koşullar burada kalmama engel! Anlıyor musunuz beni?" İvan Matveyeviç bir adım geri çekilip yumuşak başlı bir tavırla, "Anlıyorum efendim," dedi. "Siz nasıl isterseniz öyle olsun." Oblomov başını eğerek, "Pekala," dedi. "Düşüneceğim, evinize bir kiracı bulmaya da çalışacağım!"

İvan Matveyeviç, "Çok zor, efendim... Bununla birlikte, siz nasıl isterseniz öyle olsun efendim!" dedi.

Üç kez öne eğilerek selam verdikten sonra odadan çıktı. Oblomov cüzdanını çıkardı, parasını saydı: Bütün parası üç yüz beş rubleydi. Donup kaldı. Hayret ve neredeyse dehşet içinde sordu kendi kendine: "Nereye verdim ben onca parayı? Yaz başında köyden bin iki yüz ruble göndermişlerdi, topu topu üç yüzü kalmış!"

Hesap yapmaya başladı, yaptığı harcamaları hatırlamaya çalıştı, hepsi hepsi iki yüz elli rubleyi nerelere verdiğini hatırlayabildi.

"Nereye gitti o kadar para?" diye soruyordu kendi kendine. Seslendi:

"Zahar, Zahar!"

"Ne istemiştiniz efendim?"

"Nereye, ne kadar para verdik? Paramız kalmamış!"

Zahar ceplerini karıştırdı. Bir yarım rublelikle bir on kapıklık çıkarıp masanın üzerine bıraktı.

"Taşınma parasından artmıştı, size vermeyi unutmuşum."

"O bozuklukları ne diye veriyorsun bana? Sekiz yüz rublenin nereye gittiğini söyle sen bana..."

"Ben nereden bileyim? Nereye ne verdiğinizden haberim olmuyor ki benim.. Arabacılara ne verdiğinizi de bilmiyorum.

Oblomov Zahar'a bakıp hatırladı.

"Evet, arabalara çok para gidiyor. Yazlığa giderken arabaya ne verdiğimizizi hatırlıyor musun?"

"Nasıl hatırlayayım?" dedi Zahar. "Yalnız bir kez otuz ruble vermemi söylemişsiniz, yalnızca onu hatırlıyorum."

Canı sıkıldı Oblomov'un. "Ödemeleri neden not almazsın ki!" diye söylendi. "Okuma yazman olsaydı bu duruma düşürmezdin beni işte!"

Zahar başını çevirip öte yana bakarak itiraz etti:

“Okuma yazma bilmeden bir ömür yaşadım, Tanrı’ya şükür, kimseden bir eksikim de olmadı!”

Oblomov, “Ştoltz köye bir okul yaptırmamı söylerken çok haklıydı!” diye geçirdi içinden.

Zahar konuşmasını sürdürdü:

“Anlattıklarına göre, İlyinskilerde okuma yazması olan uşak varmış, ama büfeden gümüş takımları götürmüş...”

Oblomov korkarak şöyle geçirdi içinden: “Çok doğru söylüyorsun! Gerçekten de, okuma yazma bilen uşak takımı çok ahlaksız oluyor: Meyhane meyhane dolaşır, akordiyon dinlemekten, içki, çay içmekten başka bir şey yapmazlar... Evet, okul yaptırmayı sonraya bırakmalıyım!..”

“Peki, başka nereye para verdik?” diye sordu.

“Ben nereden bileyim? Yazlıkta Mihey Andreyeviç’e de vermiştiniz...”

Mihey Andreyeviç’e verdiği parayı hatırlayınca sevindi Oblomov.

“Sahi... Arabacı için otuz ruble, sonra galiba Tarantyev’e yirmi beş ruble... Başka?..”

Zahar’ın yüzüne dalgın dalgın, sorar gibi baktı. Zahar yandan, üzgün bakıyordu ona.

“Anisya bir şeyler hatırlar mı?” diye sordu Oblomov.

Zahar küçümser bir tavırla, “Hatırlamaz o salak!” dedi. “O kadar akıl ne gezer onda!”

Oblomov canı sıkkın, “Aklım almıyor!” dedi. “Çaldırdım mı yoksa parayı?”

Zahar odadan çıkarken, “Çaldırmış olsanız, hırsız hepsini alırdı,” dedi.

Oblomov koltuğa oturup düşünmeye başladı. Düşünürken soğuk soğuk terliyordu: “Nereden para bulacağım ben? Köyden ne zaman ve ne kadar göndereceklerdir?”

Saate baktı. İki olmuştu, Olga’ya gitmesi gerekiyordu. Yemek için belirlenen gündü bugün. Yavaş yavaş neşesi yerine geldi. Zahar’a bir araba çağırmasını söyledi, araba gelince Morskaya’ya doğru yola çıktı.

IV

Oblomov, ev sahibesinin ağabeyiyle konuştuğunu anlattı Olga’ya ve ağzında geveleyerek, evi bir hafta içinde başka birine kiralama ihtimali olduğunu ekledi.

Olga ile teyzesi akşam yemeğine kadar bir ziyarette bulunmak üzere evden ayrılınca Oblomov da yakınlarda bir daire bakmak için dolaşmaya çıktı. İki daireye baktı. Biri dört odalıydı, kirası banknot olarak dört bin rubleydi. Öteki ise beş odalıydı ve altı bin ruble kira istiyorlardı.

İki kapıcının yanından da, elleriyle kulaklarını kapayıp “Korkunç! Korkunç!” diyerek uzaklaşmıştı. İki kapıcı da şaşırıp kalmıştı. Oblomov, Pşenitsına’ya ödeyeceği bin küsur rubleyi, korkusundan buna eklemeden, yalnızca adımlarını sıklaştırdı, Olga’ya koştu.

Kalabalıktı ev. Olga'nın neşesi yerindeydi. Konuşuyor, şarkı söylüyor, herkesi kendisine hayran bırakıyordu. Yalnızca Oblomov sakin, dalgın izliyordu onu. Olga da o surat asıp, kaşlarını çatıp oturmasın, konuşsun, şarkı söylesin diye, Oblomov için durmadan konuşuyor, şarkı söylüyordu.

“Yarın tiyatroya gel,” dedi Olga. “Bir locamız var.”

Oblomov, “Gece çamurda, onca yol!” diye geçirdi içinden. Ama Olga'nın gözlerine bakınca, Olga'nın gülümsemesine “peki” anlamına gelen bir gülümsemeyle karşılık verdi.

“Bir koltuğa abone ol,” diye ekledi Olga. “Bu hafta Mayevskiler burada, teyzem locamıza onları davet etti.”

Olga, Oblomov'un buna ne kadar sevineceğini görmek için onun gözlerine baktı.

Oblomov o anda dehşet içinde şöyle geçiriyordu içinden: “Aman Tanrım! Cebimde üç yüz rublem var!”

Olga, “Baron'dan rica et,” dedi. “Orada herkesi tanıyor, yarın bir koltuk bulur sana o.”

Ona bakarak tekrar gülümsedi Olga, Oblomov da gülümsedi. Gülümseyerek rica etti Baron'dan. Baron da gülümseyerek, yarın kendisine bir koltuk bulacağını söyledi.

Olga, “Şimdilik koltukta oturursun,” dedi. “İşlerini bitirdikten sonra da bizim locada yerin olur.”

Böyle dedikten sonra, çok mutlu olduğu zamanlarda gülümsediği gibi gülümsedi.

Ah, Olga çiçeklerle, gülücüklerle örtülü baştan çıkarıcı derinlerin perdesini hafiften kaldırdığında Oblomov'un içi birden nasıl bir mutlulukla doluyordu!

Parasının olmadığını falan unutup gitmişti Oblomov. Ancak, ertesi gün ev sahibesinin ağabeyinin penceresinin önünden koltuğunun altında paketlerle geçtiğinin görünce vekalet konusunu hatırladı ve aklına İvan Matveyeviç'ten adliyede vekalet işini halletmesini rica etmek geldi. İvan Matveyeviç vekaleti okudu, vekaletnamede bir eksikliğin olduğunu söyledi, açıklamasını yaptı.

Evrak yeniden yazıldı, imzalandı ve postaya verildi. Oblomov gururla anlattı bunu Olga'ya. Oblomov'un içi rahattı artık.

Cevap gelene kadar kiralık daire aramasına gerek kalmadığı, bu arada ev sahibesine olan bir yıllık borcuna karşılık orada biraz daha kalabileceği için keyfi yerindeydi.

“Aslında burada pekala kalınabilir de,” diye düşünüyordu. “Gerçi biraz uzak, ama evin düzeni iyi, hizmet de çok güzel”.

Evde hizmet gerçekten de çok güzeldi. Oblomov yemeğini ayrı yaptırıyor olsa da, ev sahibesi onun yemek işiyle de çok yakından ilgileniyordu.

İlya İlyiç bir gün mutfığa girdiğinde Agafya Matveyevna ile Anisya'yı neredeyse birbirlerini kucaklayacakmış gibi görmüştü. İki ruh birbirine yakınsa, iki kalp uzaktan birbirine yakınlık hissediyorsa bu hiçbir zaman Agafya Matveyevna ile Anisya'nın birbirine duydukları sempati kadar açık seçik olamazdı. Tanıştıktan ilk andan, birbirlerine ilk bakışlarından, aralarında geçen ilk konuşmadan itibaren anlamışlardı bunu, değerlendirmişlerdi.

Kollarını dirseğine kadar sıvamış Anisya'nın, elinde ocak demiri, bir parça çaputla, altı aydır el sürülmemiş ocağı beş dakikada nasıl düzene soktuğunu, yerlerin, rafların, masanın tozunu nasıl

aldığını, sobanın külünü kürekle göz açıp kapayana kadar nasıl aldığını gören Agafya Matveyevna, Anisya'nın nasıl bir insan olduğunu, ev işlerinde ona ne iyi bir yardımcı olacağını hemen anlamıştı. O günden sonra kalbinde bir yer vermişti ona.

Kendi açısından Anisya da, Agafya Matveyevna'nın mutfakta işlere nasıl hakim olduğunu; beceriksiz Akulina'nın her yaptığını kaşsız gözlerinin kartal bakışıyla nasıl izlediğini; bağırarak “yemeği ocaktan kaldır, tencereyi ocağa koy, ısıt, tuz ekle” gibi emirler verdiğini; pazar yerinde bir bakışta, en çok bir parmak dokunuşuyla, bir tavuğun kaç aylık olduğunu, balığın sudan ne zaman çıktığını, maydanozun veya salatalığın ne zaman koparıldığını yanlışsız anladığını görünce ona hayran kalmış, büyük saygı duymaya başlamış, artık yerinin burası olduğuna karar vermişti. Bütün gücünü, çabukluğunu, becerikliliğini Zahar'ın düşürdüğü bir bardağı veya tabağı yakalamaya harcadığı, ustalığının ve inceliğinin kocasının kendini beğenmişliğiyle, kıskançlığıyla bastırıldığı Oblomov'un mutfağı değildi artık onun yeri, burasıydı... Evet, iki kadın bir anda anlamışlardı birbirlerini, sevmişlerdi.

Oblomov yemekte evde olmadığı zamanlar Anisya ev sahibesinin mutfağına gidiyor, orada boş durmuyor, bir şeyler yapıyor, koşturuyor, yemekleri ocağa koyup kaldırıyor, bir yandan da, Akulina daha ne yapması gerektiğine karar verene kadar dolabı açıyor, oradan gereken bir şeyi alıp kapağını kapıyordu. Bütün bunlara karşılık Anisya'nın ödülü bir yemek, sabahları ve akşamları altı fincan kahve, ayrıca uzun uzun sohbet oluyordu. Kimi zaman ev sahibesinin kendisiyle bir kenara çekilip fiskos ettiği bile oluyordu.

Oblomov'un yemeği evde yediği günlerde bu kez ev sahibesi Anisya'ya yardımcı oluyordu; yani parmağıyla işaret ederek veya söyleyerek kızartmayı ocaktan alma zamanının geldiğini ya da henüz gelmediğini; sosa biraz kırmızı şarap veya krema ekleyip eklememesi, balığı öyle değil, böyle pişirmesi gerektiğini bildiriyordu.

Tanrım, ev işleri konusunda, yalnızca yemek değil, sözgelimi, keten bezi, iplikler, dikiş, çamaşır yıkama, giysiler, temizlik, danteller, eldivenler, çeşitli kumaşlardan leke çıkarma, ayrıca ev ilaçlarının yapımı ve kullanımı, otların faydaları gibi insanoğlunun yüzyılların deneyimleriyle elde ettiği ne çok bilgiyi paylaşıyorlardı!

İlya İlyiç sabahları saat sekizden sonra kalkıyordu. Bazen avlu çitinin arasından koltuğunun altında kağıtlarla göreve giden ağabeyi gördüğü oluyordu, sonra kahvesini içiyordu. Sütlü kahve her zaman harika, kreması koyu oluyordu, çörek de tatlı, gevrek.

Sonra purosunu yakıyor, civcivleri olan tavuğun gıdaklamasını, civcivlerin cikcik ötmesini, kanaryaların şakımasını dinliyordu. Onların uzaklaştırılmasını istememişti. “Köyümü, Oblomovka'yı hatırlatıyorlar bana,” diyordu.

Daha sonra oturup veya bazen divana uzanıp, yazlıkta başlayıp yarım bıraktığı kitapları okuyordu. Son derece sakin, sessizdi çevre. Kimi zaman sokaktan bir erin veya bellerine asılı baltalarıyla bir grup köylünün geçtiği duyuluyordu. Çok çok seyrek olarak da bu kenar mahalleye giren bir satıcının, kafesli avlu çitinin önünde dikilip yarım saat bağırdığı oluyordu: “Elma var! Astrahan karpuzu var!” Öyle ki, adam bir an önce uzaklaşıp gitsin diye ister istemez, bir şeyler alıyorlardı ondan.

Kimi zaman ev sahibesi kızı Maşa'yı yolluyordu Oblomov'un odasına, satılık beyaz ve kırmızı mantar olduğunu, kendisi için küçük bir sepet almak isteyip istemediğini sorduruyordu veya Oblomov

ev sahibesinin oğlu Vanya'yı çağırıyordu yanına, derslerini yapıp yapmadığını soruyor, ona bir şeyler yazdırıyor, okutuyor, nasıl okuyup yazdığına bakıyordu.

Çocuklar odadan çıkarken kapıyı açık bırakırlarsa, aradan ev sahibesinin çıplak boynunu, sürekli hareket eden kollarını, bedenini görüyordu. Durmadan çalışıyordu kadın, ya bir şey ütülüyor ya havanda bir şeyler dövüyor ya da bir şeyleri siliyordu... Yan açık kapıdan Oblomov'un ona baktığını fark edince de toparlanmıyor, şalını omuzlarına almıyor, yalnızca gülümsüyor, tekrar dönüp büyük masanın üzerinde bir şeyler yapmayı sürdürüyordu.

Bir gün şöyle dedi ona Oblomov:

“Durmadan çalışıyorsunuz!”

Kadın gülümsedi, tekrar kahve değirmeninin kolunu hızla çevirmeye başladı, dirsekleri öylesine çabuk daireler çiziyordu ki, başı döndü Oblomov'un.

“Yorulmuyor musunuz?” diye sordu.

Kolu çevirirken karşılık verdi kadın:

“Hayır, alışığım.”

“Peki, işiniz olmadığı zamanlarda ne yaparsınız siz?”

“İşim olmaz olur mu? İşimin olmadığı zaman yoktur: sabah kahvaltısı, öğlen yemeği hazırlıkları, yemekten sonra dikiş işleri, sonra akşam yemeği...”

“Akşam yemeği yiyor musunuz siz?”

“Akşam yemeği yemeden olur mu? Yiyoruz elbette. Bayramları kiliseye gidiyoruz...”

“Bu güzel işte,” dedi Oblomov. “Hangi kiliseye gidiyorsunuz?” “Rojdestbo Kilisesi’ne. Bizim kilisemiz odur.”

“Peki, bir şeyler okuduğunuz oluyor mu?”

Kadın anlamsız anlamsız baktı Oblomov'un yüzüne, cevap vermedi.

“Kitaplarınız var mı?” diye sordu Oblomov.

“Ağabeyimde var, ama o da okumaz... Ara sıra meyhaneden gazete getirir, yüksek sesle okur bize... Ama Vanyacığımın çok kitabı vardır.”

“Yani dinlendiğiniz olmuyor mu hiç?”

“İnanın, olmuyor!”

“Tiyatroya da mı gitmiyorsunuz?”

“Yortu günlerinde ağabeyim gider.”

“Ya siz?”

“Nerde!..” Oblomov'a yandan bakarak sordu ev sahibesi: “Akşam yemeğini kim hazırlayacak?”

“Hizmetçiniz var ya, siz olmadığınız zaman...”

Ev sahibesi şaşırmış gibi, “Akulina mı?” diye sordu. “Olacak şey mi bu? Bensiz bir şey gelmez

onun elinden. Akşam yemeğini sabaha kadar pişiremez... Ayrıca, bütün anahtarlar da bendedir.” Kısa bir sessizlik oldu. Oblomov kadının dolgun, yuvarlak dirseklerine bakıyordu. Birden, “Kollarınız çok güzel,” dedi. “Hemen şimdi resmini yapası geliyor insanın.”

Kadın biraz utangaç, gülümsedi, kendini temize çıkarmaya çalıştı:

“Entarimin kollarını yukarı sıyırmazsam rahat çalışamıyorum. Şimdi entariler öyle kötü ki, kol ağzları hep kirleniyor.”

Böyle dedikten sonra sustu kadın, Oblomov da sustu.

Kendi kendine mırıldandı kadın:

“Kahvenin işi tamam, şimdi biraz da şeker kırayım... Tarçın aldırmaı da unutmamalıyım...”

“Evlenmelisiniz,” dedi Oblomov. “Çok iyi bir ev kadınısınız.”

Kadın gülümsedi, öğüttüğü kahveyi büyükçe bir cam kavanoza boşaltmaya koyuldu.

“Gerçekten,” diye ekledi Oblomov.

Kadın cevap verdi:

“İki çocukla kim alır beni?” Sonra dalgın, aklından bir şeylerin hesabını yapıyor gibi sürdürdü konuşmasını:

“İki onluk... O kadın hepsini koyar mı acaba?”

Kavanozu dolaba kaldırıp hemen mutfığa koştu. Oblomov odasına gitti, eline bir kitap alıp okumaya başladı...

“Taptaze, sağlıklı bir kadın. Çok da hamarat! Gerçekten de evlenmesi gerekir böyle bir kadının!...” diye geçirdi içinden, sonra Olga’yı düşünmeye başladı.... Havanın iyi olduğu günler Oblomov kasketini giyip çevrede dolaşmaya çıkıyordu. Bir yerde çamura batıyor, başka bir yerde köpeklerin saldırısına uğruyor, eve dönüyordu.

Evde masayı hazır, yemekleri nefis, ortalığı tertemiz buluyordu. Kimi zaman aralanan kapıdan bir tabakla çıplak bir kol uzanıyor, ev sahibesinin yaptığı böreğin tadına bakması rica ediliyordu.

Oblomov operaya giderken yolda düşünüyordu: “Burası da sakın, sessiz, ama sıkıcı!”

Bir gün, geç vakit tiyatrodan dönünce arabacıyla neredeyse bir saat kapıyı çaldılar. Köpek, zincirine asılmaktan bitkin düştü, havlamaktan sesi kısıldı. Üşüdü Oblomov, çok kızdı, ertesi günden tezi yok, buradan taşınacağını söyledi. Ama ertesi gün de, bir sonraki gün de geçti; aradan bir hafta geçtiğinde hala taşınmamıştı. Olga’yı belirlenen günlerin dışında göremediği, sesini duyamadığı, onun gözlerinden o değişmeyen yakınlığını, sevgisini, mutluluğunu okuyamadığı için canı sıkılıyordu. Bununla birlikte, belirlenen günlerde, yazın olduğu gibi hayat dolu oluyordu. Olga’nın şarkılarını dinliyor, onun gözlerinin içine bakıyordu. Ama başkalarının yanındaki, herkesin kayıtsız sandığı, oysa Oblomov için çok derin anlamlı bir bakışı yetiyordu ona.

Ne var ki, kış yaklaştıkça yalnız görüşmeleri giderek seyrekleşmeye başlamıştı, İlyinskilere konuklar geliyor, Oblomov saatler boyu Olga’yla yalnız başına iki sözcük konuşamıyordu. Ancak bakışabiliyorlardı, o kadar. Olga’nın bakışlarında kimi zaman bitkinlik, sabırsızlık oluyordu. Konuklara çatık kaşlarla bakıyordu Oblomov. İki kez sıkılmış, bir akşam da yemekten sonra uzanıp

şapkasını alacak olmuştı.

Olga yanına sokulup şapkasını tuttu, şaşkınlık içinde sordu:

“Nereye gidiyorsun?”

“İzin verirseniz, eve gideceğim...”

“Neden?” diye sordu Olga, bir kaşı ötekinden yukarıdaydı. “Ne yapacaksınız evde?”

Oblomov, uykulu gözlerini güçlkle açmaya çalışarak cevap verdi:

“Bakalım...”

“Kim izin veriyor gitmenize?” Olga, sertçe Oblomov’un önce bir gözüne, sonra ötekine bakarak sordu: “Niyetiniz uyumak mı yoksa?”

Oblomov heyecanla itiraz etti:

“Ne diyorsunuz siz? Gündüz uyumak ha! Canım sıkıldı, o kadar.”

Şapkasını Olga’ya verdi.

“Bu akşam operaya gidiyoruz,” dedi Olga.

Oblomov içini çekti.

“Locada beraber olmadıktan sonra...”

“Ne çıkar ki bundan? Birbirimizi görmemiz, antrakta locaya uğraman, çıkışta yanımıza gelip arabaya binerken bana elini vermen az şey mi?..” Emreder bir tavırla ekledi Olga:

“Gelin lütfen! Bu aralar bir değişiklik var sizde!”

Oblomov’un yapabileceği bir şey yoktu. Operaya gitti, bir anda tüm sahneyi yutuverecekmiş gibi esnedi durdu, ensesini kaşdı, bacak bacak üstüne attı. Şöyle geçiriyordu içinden Oblomov: “Ah, bir an önce bitse de gidip onun yanına otursam. Böyle uzak olmak çok kötü! O kadar güzel geçen bir yazdan sonra böyle seyrek ve gizli görüşmek, Aşık bir çocuk rolü oynamak... Aslında, evli olsaydık bugün operaya gelmeyebilirdim, altı kez izledim onu çünkü...”

Antrakta locaya gitti, tanımadığı iki züppenin arasında güçlkle sıkıştı Olga’nın yanına. Beş dakika sonra çıktı oradan, salona girişte kalabalığın arasına karıştı. İkinci perde başlamıştı, herkes yerine geçmek için acele ediyordu. Olga’nın locasında gördüğü iki züppe de kalabalığın arasındaydı. Oblomov’u görmemişlerdi. Aralarında konuşuyorlardı. Biri ötekine sordu:

“Demin İlyinskilerin locasındaki adam kimdi?”

Öteki pek önemsemez bir tavırla cevap verdi:

“Oblomov diye biri.”

“Kimin nesiymiş?”

“Çiftlik sahibi, Ştoltz’un arkadaşıymış.”

Öteki şaşırılmış gibi, “Vay canına!” dedi. “Ştoltz’un arkadaşı ha? Burada ne işi varmış?”

“*Dieu sait*,^[48]” dedi öteki.

Ve birbirlerinden ayrılıp koltuklarına geçtiler. Ama bu önemsiz konuşma Oblomov'un canını çok sıkıyordu. "Adam kimdi?.. Oblomov diye biri... Burada ne işi varmış... Dieu sait..." Bütün bunlar kafasında dönüp duruyordu. "Kimin nesiymişim? Burada ne işim varmış? Ne işim olacak?.. Olga'yı seviyorum, onun için buradayım... Dedikodular... başladı işte. Burada ne yapıyormuşum? İnsanların gözünden kaçmıyor... Ah Tanrım! Bir şeyler yapmam gerekiyor..."

Sahnede nelerin olup bittiğini, birtakım şövalyelerin, kadınların ortaya çıktığını görmüyor; orkestra çalıyor, ama o duymuyordu. Sağına soluna bakmıyor, salonda kaç tanıdığı olduğunu sayıyordu. İşte koltuklarda oturmuş, herkes birbirine soruyordu: "Olga'nın locasına giren adam kimdi?.." "Oblomov diye biri!.."

Canı sıkkın, "Evet... *biriyim* ben!" diye geçiriyordu içinden. "Tanıyorlar beni, çünkü Ştoltz'un arkadaşıyım. Olga'nın locasına neden gitmişim?.. 'Dieu sait...' Evet, işte şu züppeler bana bakıyorlar, sonra dönüp Olga'nın locasına!"

Oblomov başını çevirip Olga'nın locasına baktı, Olga saplı gözlüğünü ona doğrultmuştu.

"Aman Tanrım!" diye geçirdi içinden. "Gözünü benden ayırmıyor. Benim gibi birinde ne buldu? Doğrusu, bulunmaz bir kısmetim.. İşte başını eğiyor bana, sahneye bak diye işaret ediyor... Züppeler bana bakarak gülüyorlardır... Tanrım, Tanrım!"

Oblomov heyecanla tekrar kaşıyor ensesini, tekrar ayak ayak üstüne atıyor.

Olga arada züppeleri operadan sonra eve çaya davet etmişti. Onlara şarkı söyleyeceğine söz vermiş, Oblomov'a da gelmesini emretmişti.

"Hayır, gitmem oraya," diye geçiriyordu içinden Oblomov. "Bir an önce işlerimi bitirmeliyim. Peki ama köydeki adam neden mektubuma hala bir cevap yazmadı?.. Aslında ben çoktan gider, işleri hallederdim, gitmeden önce de Olga'yla nişanlanırdım... Ah, hala bana bakıyor! Doğrusu, bir felaket bu!"

Operanın sonunu beklemeden çıkıp eve gitti. Operadaki o kötü izlenimi yavaş yavaş dağıldı. Yalnız olduklarında tekrar mutluluk dolu bir heyecanla, içi titreyerek bakmaya başladı Olga'ya. Başkalarının yanında Olga'nın şarkılarını, coşku gözyaşlarını bastırmaya çalışarak dinliyor, eve dönünce de divana uzanıyordu. Ama uyumak, kütük gibi yatmak için değil, Olga'yı hayal etmek, (Olga'nın haberi olmuyordu bundan) kafasında onunla mutluluk oyunları oynamak, Olga'nın ışıltılı ışıltılı olacağı, ışığıyla çevresinde her şeyi aydınlatacağı gelecekteki mutlu, huzur dolu evliliklerini düşünerek o heyecanı yaşamak için uzanıyordu divana. Geleceği düşünürken gözü kimi zaman, farkında olmadan, yarı açık kapıya, ev sahibesinin çıplak kollarına kayıyordu.

Bir gün çevrede de, evde de derin bir sessizlik vardı. Yoldan tek bir araba geçmiyor, evde tek kapı çarpılarak kapanmıyordu; holde duvar saati saat başlarını düzenli olarak vuruyor, bir de kanaryalar ötüyordu. Ama bütün bunlar da sessizliği bozmuyordu, yalnızca bir hayat veriyordu sessizliğe. İlya İlyiç divana öylece uzanmış, ayağında terliklerini sallayarak oynuyor, bir terliği düşerse ayağını takıp onu kaldırıyor, havada döndürüyordu. O sırada Zahar girdi odaya, kapıda durdu. Kayıtsızca sordu Oblomov:

"Ne istiyorsun?"

Zahar kıpırdamadan duruyor, Oblomov'a yandan değil, dümdüz bakıyordu.

Oblomov şaşırması gibi baktı Zahar'ın yüzüne, "Evet?" dedi. "Yoksa börek falan mı hazır?"

"Daire buldunuz mu?" diye sordu Zahar.

"Henüz bulamadım. Neden sordun?"

"Her şeyi çıkarıp yerleştirebilmiş değilim daha. Tabak çanak, giysiler, sandıklar yüklükte dağ gibi yığılı duruyor... Yerleştireyim mi hepsini?"

Oblomov dalgın, "Bekle biraz, acele etme," dedi. "Köyden haber gelmesini bekliyorum."

Zahar Oblomov'un sözünü kesti:

"Anlaşılan, düğün Noel'den sonraya kaldı?"

Birden ayağa kalktı Oblomov, sordu:

"Hangi düğün?"

Zahar, çoktan kararlaştırılmış bir şeyden söz ediyormuş gibi gayet sakin, "Hangi düğün olacak?" dedi. "Sizin düğününüz!" Oblomov Zahar'ın gözlerinin içine yiyecek gibi bakarak karşılık verdi:

"Doğru, evleneceğim! Ama kiminle?"

"İlyinskilerin küçük hanımıyla," dedi Zahar.

Sözünü daha bitirmemişti ki, Oblomov gelip karşısına dikildi. Zahar'ın üzerine üzerine yürüyerek öfkeyle, ama sesini fazla yükseltmemeye çalışarak bağırdı:

"Kim söyledi bunu sana, kim soktu kafana bunu, uğursuz adam?"

Zahar kapıya doğru çekilerek, "Neden uğursuz oluyorum?" dedi. "Tanrı'ya şükürler olsun, hiç de uğursuz değilim! Kim mi söyledi? İlyinskilerin adamları daha yazın söylüyorlardı."

Oblomov parmağını havaya kaldırıp Zahar'a gözdağı veriyor gibi sallayarak, "Şşşş!.." dedi." Bir daha bundan söz ettiğini duymayayım!"

"Yoksa yanlış bir şey mi söyledim?" dedi Zahar.

Oblomov Zahar'a sert sert bakarak kapıyı gösterdi.

"Tek sözcük yok!"

Zahar odadan çıktı. O anda öyle bir of çekmişti ki, evin her yerinden duyulmuştu.

Bir türlü kendine gelemiyordu Oblomov. Olduğu yerde kalakalmıştı. Dehşet içinde, biraz önce Zahar'ın durduğu yere bakıyordu. Sonra umutsuzca bir elini başına koyup koltuğa çöktü. Hep aynı şeyi düşünüyordu:

"Hizmetçiler bile biliyormuş. Uşakların, hizmetçilerin odalarında, mutfakta konuşuyorlardı demek! İş nereye varmış! Zahar bana düğünün ne zaman olacağını sorabilecek kadar cesaret bulabiliyor. Teyzenin hala bir şeyden haberi yok. Varsa, belki başka şeyler, kötü şeyler düşünüyordur... Of, of... Ne düşünmüş olabilir? Ya ben! Ya Olga!"

Kendini yüzükoyun divana attı, yüzünü yastığa bastırdı. Kendi kendine konuşuyordu:

"Zavallı ben, ne yaptım ben! Düğün ha! Seven insanların hayatında şiir dolu o an, mutluluğun

doruğu, daha bir şey kararlaştırılmamışken, köyden haber gelmemişken, daha daire tutulmamışken uşakların, hizmetçilerin, arabacıların dilinde dolaşıyor demek..”

Zahar sözünü ettiği anda tüm güzelliğini, renklerini yitiren “şiir dolu o an”ı düşünmeye başladı. Şimdi madalyonun öteki yüzünü görüyordu Oblomov, acıdan kıvranarak divanda bir sağa bir sola dönüp duruyor, sırtüstü yatıyor, birden ayağa fırlıyor, odanın içinde üç beş adım atıyor, sonra tekrar yatıyordu.

Holde Zahar korku içinde düşünüyordu: “İyi olmayacak bu işin sonu! Şeytan dürttü beni!”

Oblomov soruyordu kendi kendine: “Nasıl öğrenmişler? Olga birine söylemiş olamaz, bense sesli bile düşünmeye cesaret edemiyordum bunu, oysa hizmetçi odalarında her şey kararlaştırılmış bile! Baş başa görüşmelerin, sabah ve akşam gezintilerinin, tutkulu bakışların, büyüleyici şarkıların sonu budur işte. Ah, aşkın bu şiiri hep böyle biter zaten! Önce evleneceksin, sonra pespembe bir dünyada yaşayacaksın! Tanrım! Ah Tanrım! Teyzeye koşsam, Olga’yı elinden tutup yanına götürsem, şöyle desem teyzeye: ‘İşte benim nişanlım!’ Ama hiçbir şey hazır değil ki! Köyden haber gelmedi, param yok, daha bir daire tutamadım! Hayır, önce Zahar’ın kafasından bu düşünceyi silip atmalıyım; söylentileri, (daha sonra alevlerin her yanı sarmaması, duman bile çıkmaması için) ateşi söndürür gibi söndürmeliyim.. Dügün ha! Nedir düğün?”

Daha önceleri düğünle ilgili şiir dolu düşüncelerini, hayalini kurduğu uzun duvağı, portakal çiçeklerinden tacı, kalabalık arasındaki fısıltıları hatırlayınca gülümsedi. Ama renkler aynı değildi artık. Kaba saba Zahar da, İlyinskilerin hizmetçileri de o kalabalığın içindeydi şimdi. Bir sürü araba vardı, meraklı yabancılar soğuk soğuk bakıyorlardı ona. Sonra, sonra sıkıcı, korkunç bir hava vardı...

Oblomov çok kaygılı, heyecanlıydı. Sonunda verdi kararını: “Zahar’ın kafasından o düşünceyi çıkarıp atmam gerekiyor. Bunun saçma bir şey olduğuna inandırmalıyım onu!”

Bir saat sonra Zahar’a seslendi.

Zahar onun seslendiğini duymuyormuş gibi yapıp mutfaka sıvışmak istedi. Mutfak kapısının bir kanadını gıcırdatmadan açmış, yan dönüp içeri giriyordu ki, omzu kapının öteki kanadına çarptı, iki kanat birden gürültüyle ardına kadar açılıverdi.

Oblomov sert bir sesle bağırdı:

“Zahar!”

Holden seslendi Zahar:

“Ne istemiştiniz efendim?”

“Buraya gel!”

“Bir şey mi istiyorsunuz? Söyleyin, getireyim!”

Oblomov sert, ısrarlı, sesini yükseltti:

“Buraya gel diyorum sana!”

Kapıdan girerken mırıldanıyordu Zahar:.

“Of, ölsem de kurtulsam!” Kapıda durup sordu, “Ne istemiştiniz?” Oblomov, Zahar’a nerede duracağını göstererek, mağrur, gizemli bir sesle, “Buraya gel!” dedi.

Ona öylesine yakın bir yeri gösteriyordu ki, Zahar oraya gelecek olsa, efendisinin neredeyse dizine oturacak gibi olurdu.

Zahar ısrarla kapının yanında durmayı sürdürerek, canı sıkkın, karşılık verdi:

“Nasıl geleyim oraya, dip dibe olur mu öyle?.. Söylediğinizi duyarım buradan.”

Gözdağı verircesine bağırdı Oblomov:

“Buraya gel diyorum sana!”

Bir adım attı Zahar, fırça gibi olmuş favorisini Oblomov’a dönüp heykel gibi durdu, pencereden, avluda dolaşan tavuklara bakmaya başladı. Son bir saat içinde heyecandan çok değişmişti Oblomov. Yüzü süzölmüştü sanki, bakışlarında bir huzursuzluk vardı. Zahar çok karamsardı. “Şimdi yandım işte!” diye geçirdi içinden. Oblomov, “Efendine böylesine saçma bir soruyu nasıl sorabildin?” dedi.

Zahar, gözlerini iri iri kırpıştırarak, sıkıntılı, “acı sözler” bekleyişi içinde, “Eyvah, başlıyor!” diye geçiriyordu içinden.

“Sana soruyorum,” dedi Oblomov. “Böyle saçma bir şeyi nasıl düşünebildin?”

Zahar susuyordu.

“Ne dediğimi duyuyor musun Zahar? Ayıca, böyle bir şey aklına gelmiş olsa bile, ne cesaretle dile getirebiliyorsun onu?”

Zahar kapıya doğru bir adım attı.

“Bir dakika izin verin, İlya İlyiç, iyisi mi Anisya’yı çağırayım ben...” dedi.

“Anisya ile değil, seninle konuşmak istiyorum ben. Böylesine saçma bir düşünce nereden geldi aklına?”

“Benim aklıma gelmedi, İlyinskilerin adamları söyledi.”

“Peki, onlara kim söylemiş?”

“Ben nereden bileyim! Katya, Semyon’a söylemiş, Semyon Nikita’ya, Nikita Vasilisa’ya, Vasilisa Anisya’ya söylemiş, Anisya da bana söyledi...”

Oblomov dehşet içinde, “Tanrım, Tanrım! Hepsi biliyor!” dedi. “Saçma bütün bunlar, yalan, iftira...” Yumruğunu masaya indirip sordu Zahar’a, “Duyuyor musun beni Zahar? Böyle bir şey olamaz!”

Zahar kayıtsız bir tavırla Oblomov’un sözünü kesti:

“Neden olamazmış? Düğün dediğiniz son derece olağan bir şeydir! Yalnız siz evlenmiyorsunuz ki, herkes evleniyor.”

“Evet, herkes evleniyor!” dedi Oblomov. “Beni başkalarıyla, herkesle bir tutmaya çok meraklısındır zaten, biliyorum! Ama bu olamaz! Olmayacak da! Düğün olağan bir şeydir, biliyorsun, değil mi? Nedir düğün?”

Zahar dönüp Oblomov’a, bakacak oldu ama onun ateş saçan bakışıyla karşılaşınca hemen başını sağa, köşeye çevirdi. Oblomov konuşmayı sürdürüyordu:

“Dinle beni, anlatayım sana da öğren. İşsiz güçsüz insanlar, kadınlar, çocuklar ‘düğün, düğün..’ diye konuşup dururlar. Bir de hizmetçi odalarında konuşulur böyle şeyler, pazar yerlerinde, dükkanlarda falan... İnsandan İlya İlyiç veya Pyotr Petroviç diye değil ‘damat adayı’ diye söz etmeye başlarlar. Bir gün öncesine kadar kimse dönüp onunla ilgilenmezken o gün, bir hinoğlu hinmiş gibi bütün gözler üzerindedir. Tiyatroda da, sokakta da rahat vermezler adama. ‘İşte o damat adayı!’ diye fısıldaşırlar. Her gün bir sürü insan gelip, senin gibi saçma sapan sorular sorar ona.” (Zahar tekrar başını çevirip kapıya baktı.) “Her şey böyle başlar işte! Sen de işin yoksa deli gibi, yeni yeni eldivenler takıp, giysiler giyip, her gün sabah erkenden nişanlının evinde alırsın soluğu, gerektiği gibi yiyip içemezsin, karnını havayla, çiçeklerle doyurursun... Üç ay, dört ay sürer bu böyle! Anlıyor musun beni? Benim yapabileceğim şeyler mi bunlar?”

Oblomov sustu, evlenmenin zorluklarının Zahar’ı etkileyip etkilemediğine baktı.

Zahar duvarlara bakarak sordu:

“Gidebilir miyim artık?”

“Hayır, dur bakalım, ortalığa yanlış yunluş şeyler yaymakta ustasın, hiç değilse yanlış olduklarını öğren. Aslında bunun doğru olmadığını pekala biliyorsun...”

“Nereden bilebilirim?”

“Bir damat adayını da, bir gelin adayını da nelerin, ne zorlukların beklediğinden haberin var mı senin? Peki benim için terzilerde, ayakkabıcılarda, mobilyacılar da kim koşturacak? Her tarafa yetişecek halim mi var? Kentte herkes öğrenecek durumu. ‘Oblomov evleniyormuş, duydunuz mu?’, ‘Gerçekten mi? Kiminle? Kimin kızıyla? Düğün ne zamanmış?’” (Oblomov her soruyu söylerken sesini değiştiriyordu.) “Dedikodular alıp başını yürüyecek!

Ben acılar çekeceğim, yataklara düşeceğim... Sen de tutmuş, düğünden söz ediyorsun!”

“Anisya’yı çağırayım mı?” diye sordu Zahar.

“Neden çağıracaksın Anisya’yı? Bu çirkin lafı Anisya atmadı ki ortaya, sen attın!”

Zahar, omuzlarını bile kaldıracak kadar derinden bir iç çekip mırıldandı:

“Günahım neydi de bu cezayı verdin bana Tanrım?”

“Peki, masraflar ne olacak?” diye sürdürdü konuşmasını Oblomov. “Para nerede?” Neredeyse tehdit edercesine sordu Zahar’a, “Ne kadar param olduğunu biliyorsun, değil mi? Ya daire nerede? Burası için bin ruble ödemem gerekiyor, yeni bir daire için de üç bin gider, ya dairenin döşenmesi için!.. Sonra araba, aşçı, geçim masrafları!.. Nerede bulacağım bunca parayı?”

Zahar itiraz etti:

“Toprağa bağlı üç yüz köylüsü olanlar nasıl evleniyorlar?”

Ama o anda pişman oldu böyle söylediğine. Çünkü efendisi neredeyse birden koltuğun üzerinde zıplamaya başlamıştı.

Oblomov parmağını gözdağı vererek salladı Zahar’a.

“Hala ‘başkalarından’ mı söz ediyorsun bana? Aklını başına topla! Çoğu insan da iki, en çok üç odalı evlerde oturuyor. Yemek odası da, konuk odası da aynı yerdir... Çocuklarla birlikte aynı odada

yatıp kalkanlar da var. Bir hizmetçi evin her işini yapar. Evin hanımı pazara gider! Peki, Olga Sergejevna da mı pazara gidecek?”

“Pazara ben giderim,” dedi Zahar.

Oblomov sordu:

“Peki, Oblomovka’dan ne kadar para geliyor, biliyor musun sen? Kahyanın ne yazdığını biliyor musun? ‘Gelirimiz geçen yılın yarısı olacak!’ diyor. Ayrıca yolun yapılması, bir okul açılması, Oblomovka’ya taşınmamız gerekiyor. Orada oturabileceğimiz bir ev yok... Ne düşünüyümsü? Nereden çıkardın düşünüyü?”

Oblomov sustu. Çizdiği bu korkunç tablo karşısında dehşete kapılmıştı. Güller, portakal çiçekleri, bayram ışıkları, kalabalıkta hayranlık fısıldaşmaları... Hepsi birden kararmış, kaybolup gitmişti.

Yüzü değişti, düşüncelere daldı. Sonra yavaş yavaş geldi kendine, çevresine bakınca Zahar’ı gördü. Canı sıkkın, sordu:

“Ne istiyorsun?”

“Beklememi söylediniz!”

Oblomov sabırsızca kolunu salladı:

“Git!” dedi.

Zahar hemen kapıya yürüdü.

Birden durdurdu onu Oblomov:

“Hayır, dur!”

Zahar eli kapının kolunda, homurdandı:

“Bir git, bir dur!”

Oblomov endişeli bir fısıltıyla, “Benimle ilgili, aslı astarı olmayan böyle dedikodular çıkarmaya nasıl cüret edebiliyorsun?” dedi.

“Ne zaman öyle bir şey yaptım, İlya İlyiç? Bunu söyleyen ben değilim, İlyinskilerin hizmetçileri, sözde beyefendinin küçük hanımla... evleneceğini söylüyorlar.”

Oblomov kolunu gözdağı verir gibi sallayarak susturdu Zahar’ı: “Şşşşt... Bir daha böyle bir şey söylediğini duymayayım! Duydun mu beni?”

Korkarak cevap verdi Zahar:

“Duydum.”

“Böyle saçma şeylerden kimseye söz etmeyeceksin, tamam mı?..” Zahar, Oblomov’un dediğinin yarısını anlamamış olsa bile, ama onun “acı söz” söylediğini bilerek alçak sesle cevap verdi: “Tamam!”

“Bak, birilerinin bundan söz ettiğini, bir şeyler sorduğunu duyarsan,” fısıldayarak ekledi Oblomov, “şöyle de: ‘Yalan bu, saçma, öyle bir şey yok!’”

Zahar, zor duyulur bir fısıltıyla, “Olur,” dedi.

Oblomov baktı Zahar'a, parmağını sallayarak bir kez daha gözdağı verdi ona. Zahar korkuyla kırpıştırdı gözlerini, parmaklarının ucuna basarak odadan çıkacak oldu.

Oblomov arkasından yetişip sordu ona:

“İlk önce kim söyledi bunu?”

“Katya, Semyon'a söylemiş, Semyon da Nikita'ya...” diye fısıldadı Zahar, “Nikita da Vasilisa'ya...”

Oblomov pek sert, “Sen de herkese yaydın, öyle mi?” dedi. “Gösteririm ben sana! Efendine iftira edersin ha! Görürsün sen!” Zahar, “Bu acı sözlerle ne diye işkence edersiniz bana?” dedi. “Anisya'yı çağırayım, o her şeyi biliyor...”

“Ne biliyormuş Anisya? Söyle, hemen söyle!.. Ne biliyormuş?” Zahar çabucak çıktı kapıdan, koşarak mutfığa daldı. Anisya'ya başparmağıyla kapıyı göstererek, “Bırak o tavayı şimdi, hemen beyefendinin yanına koş,” dedi.

Anisya tavayı Akulina'ya verdi, kuşağına sıkıştırdığı entarisinin eteğini indirdi, ellerini kalçalarına vurdu, işaret parmağıyla burnunu temizledikten sonra beyefendisinin odasına gitti. Beş dakikada yatıştırdı İlya İlyiç'i. Düğünle ilgili onlara kimsenin bir şey demediğini söyledi. Böyle bir şeyi ilk kez duyduğuna, duvardaki tasviri alıp yeminler bile etti. Tersine, bambaşka bir şey duymuş: Sözde küçükhanımla evlenmeyi Baron düşünüyormuş.

Birden irkilerek sordu Oblomov:

“Ne? Baron mu düşünüyormuş onunla evlenmeyi?” Oblomov'un yalnızca kalbi değil, eli ayağı da buz kesmişti. Anisya, yağmurdan kaçarken doluya tutulduğunu fark edip, “Bu da saçma efendim!” dedi. “Katya işte yalnızca bu kadarını söylemiş Semyon'a. Semyon Marfa'ya yetiştirmiş, Marfa Nikita'ya, hatta Nikita şöyle diyordu: ‘Keşke sizin efendiniz İlya İlyiç evlense küçükhanımla...’”

“Ne aptal şeymiş şu Nikita!” dedi Oblomov.

“Aptalın tekidir, efendim,” diye onayladı Anisya. “Öyle ki, arabanın arkasında giderken uyuyuverir.” Anisya hemen eklemekte acele etti:

“Vasilisa bile inanmamış. Nikita daha Uspenski Günü söylemiş ona bunu. Oysa küçükhanımın evlenmeyi falan düşünmediğini dedi kendi söylemiş Vasilisa'ya... ‘Hem sonra, sizin efendiniz evlenmeyi istemiş olsaydı, şimdiye kadar çoktan evlenirdi,’ diyor. Hatta geçenlerde Samoyla'yı görmüş, Samoyla bile gülmüş. ‘Düğün mü?’ demiş. ‘Burada bir şey olacaksa, düğüne değil, cenaze törenine benzer bir şey olacak. Çünkü teyzenin başı sürekli ağrıyor, küçükhanım çok üzülüyor, ağzını bıçak açmıyor, durmadan ağlıyor. Evde çeyiz hazırlıkları falan yapıldığı yok. Küçükhanımın çorapları delik deşik, daha onları bile örgüye veremediler. Geçen hafta gümüş takımları rehine koydular...’”

Oblomov bakışlarını dehşet içinde duvarlarda dolaştırdıktan sonra Anisya'nın burnuna doğrultup (Anisya ağzıyla değil de sanki burnuyla konuştuğu için bakışlarını doğrultacağı başka bir şey bulamamıştı) şöyle geçirdi içinden: “Gümüş takımları rehine mi koydular? Onların da parası yok demek!”

Oblomov, Anisya'yı parmağıyla tehdit ederek, “Dikkat edin, böyle şeyler saçmaladığınızı bir daha

duymayayım!” dedi.

Anisya cırlak bir sesle, “Ne saçmalaması!” dedi. “Ben değil saçmalamak, böyle şeyleri aklımın ucundan bile geçirmiyorum! Hem bugün ilk kez duydum bunu, yemin ederim, Tanrı canımı alsın ki doğru söylüyorum! Siz söyleyince korkuya kapıldım, zangır zangır titremeye başladım! Olacak şey mi bu? Ne düşünüyümsü? Rüyasında bile gören olmamıştır böyle bir şeyi! Zaten kimseyle konuştuğum da yok benim, hep mutfakta oturuyorum. Bir aydır İlyinskilerin hizmetçilerinden kimseyi de görmedim. İsimlerini bile unuttum. Burada da konuşabileceğim kim var ki? Evin hanımıyla da yalnızca ev işleriyle ilgili konuşuyorum. Büyükanneyle konuşmak zaten mümkün değil, durmadan aksırıp tıksırıyor, kulakları da duymuyor. Akulina’ya gelince, salağın teki; kapıcı da sarhoş... Geriye çocuklar kalıyor: Onlarla da ne konuşursun? Hem, küçükhanımın yüzünü bile unuttum ben...”

Oblomov, Anisya’nın çıkması için kolunu sabırsızca sallayarak, “Tamam, tamam!” dedi.

Anisya odadan çıkarken konuşmayı hala sürdürüyordu:

“Ayrıca, ortada olmayan bir şey için kim ne söyleyebilir? Nikita’nın söylediklerine gelince, delidir, ne derse yeridir... Benim aklıma bile gelmezdi böyle bir şey, işim başımdan aşkın zaten, bir de böyle şeyleri mi düşüneceğim? Ortada dönen nedir, onu ancak Tanrı bilir. Duvarda asılı tasvire bakın...”

Konuşan burnu o anda kayboldu kapının arkasında, ama dışarıdan sesi bir dakika daha geldi.

Oblomov ellerini ovuşturarak mırıldandı kendi kendine:

“Evet! Anisya da böyle bir şeyin olamayacağını söylüyor.”

Sonra acı acı şöyle geçirdi içinden: “Mutluluk, mutluluk! Ne kırılığansın sen, ne güvenilmezsin! Duvak, çiçekler, aşk, aşk! Ama para nerede? Nasıl geçineceksin? Ey aşk, seni satın almamız gerekiyor, tertemiz, yasal mutluluk!”

O andan sonra hayaller de, huzur da terk etmişti Oblomov’u. Geceleri uyuyamıyor, az yiyor, her şeye dalgın, hüznü bakıyordu.

Zahar’ı korkutmak istemiş, düşün sorununu derin düşünüp, bunun şiirsel yanının elbette bulunduğunu, ama pratik yanının da olduğunu, bu pratik yanın içinde gerçeklere, kesin sorumluluklara resmi bir adımın da söz konusu olduğunu anlayınca kendisi Zahar’dan çok korkmuştu.

Oysa Zahar’la konuşmasının böyle olacağı hiç aklına gelmemişti. Zahar’a bunu nasıl gösterişli bir dille anlatmak istediğini, Zahar’ın sevincinden nasıl çılgınlıklar atacağını, ayaklarına kapanacağını, kendisinin ona yirmi beş ruble, Anisya’ya da on ruble vermeyi düşündüğünü hatırlıyordu.

Her şeyi hatırlıyordu, o anda mutluluktan içinin nasıl titrediğini de, Olga’nın onun elini tutuşunu da, onu tutkuyla öpmesini de ve... o anda elinin ayağının buz kestiğini de... İçinden bir ses yükseliyordu: “Her şey bitti, solup gitti!”

“Şimdi ne olacak?”

Oblomov, Olga'nın karşısına nasıl çıkacağını, Olga'nın ne diyeceğini, kendisinin ne karşılık vereceğini bilemiyordu. Kararını vermişti, çarşamba günü gitmeyecekti Olga'yı görmeye. Görüşmeyi pazar gününe erteleyecekti. O gün kalabalık olacaktı ev, dolayısıyla baş başa konuşamayacaklardı.

Hizmetçi takımının konuştuğu aptalca şeylerden söz etmeyecekti ona. Canını bir daha düzelmeyecek biçimde sıkmak istemiyordu. Ama öte yandan, durumu gizlemek de akıllıca olmazdı. Olga anlardı onun bir şeyleri gizlediğini. Sonunda, ruhunun derinliklerinde gizlediği her şeyi kesinlikle çıkarır alırdı oradan.

Kararını verdikten sonra biraz rahatlamıştı. Köyde işlerini yürüten komşusuna bir mektup daha yazdı, olumlu cevabını bir an önce vermesini ısrarla rica etti.

Sonra, yarından sonraki o uzun, çekilmez günü nasıl geçireceğini düşünmeye başladı. Oysa oraya gidecek olsaydı Olga'nın varlığıyla, ruhlarının gizli sohbetiyle, Olga'nın şarkılarıyla dopdolu geçecekti gün.

O uğursuz çarşamba gününü elden geldiğince etkilenmeden geçirmek için akşam yemeğini İvan Gerasimoviç'te yemeye karar verdi. Böylece pazar gününe de hazırlayabilirdi kendini. Evet, o zamana kadar köyden cevap da gelirdi.

Ertesi gün geldi çattı.

Oblomov sabahleyin köpeğin havlamasıyla, çılgınca koparmaya çalıştığı zincirinin şakırtısıyla uyandı. Avluya biri girmiş, birini soruyordu. Kapıcı Zahar'ı çağırdı. Zahar kent postasından bir mektup getirdi Oblomov'a.

“İlyinskilerin küçükhanımından,” dedi Zahar.

Oblomov öfkeyle sordu:

“Nereden biliyorsun? Saçmalıyorsun!”

“Yazlıkta küçükhanımından hep böyle mektuplar getiriyorlardı size de, oradan...”

Mektubu açarken düşünüyordu Oblomov: “Hasta olmasın sakın! Nereden çıktı şimdi bu?”

Şöyle yazıyordu Olga: “Çarşambaya kadar bekleyemeyeceğim. Sizinle uzun süre görüşmemeye dayanamıyorum. Yarın saat üçte yaz parkta bekliyorum sizi”.

Hepsi bu kadardı.

Tekrar endişe taşıtı Oblomov'un ruhunun derinliklerinden, tekrar Olga'yla nasıl konuşacağını, ona nasıl davranacağını endişeyle düşünmeye başladı.

Kendi kendine konuşuyordu:

“Elimde değil, yapamam! Gidip Şoltz'a soramam ya...”

Ama Olga'nın parka herhalde teyzesiyle veya evden başka bir kadınla (sözgelimi, onu pek seven, ona bakmaya kıyamayan Marya Semyonovna ile) geleceğini düşünerek kendini rahatlatmaya çalışıyordu. Onların yanında sıkıntısını öyle veya böyle saklayabileceğini, konuşkan, sevimli olabileceğini umuyordu.

Tembel tembel yaz parka doğru yürürken “Tam da yemek saati, ne diye bu saati seçmiş ki!” diye düşünüyordu.

İki yanı ağaçlı uzun bir yola girdiğinde ta ilerde bankta oturan yüzü tül örtülü bir kadının kalkıp ona doğru koştuğunu gördü.

Onun Olga olabileceğini düşünmedi. Yalnızdı çünkü! Olamazdı! Evden yalnız çıkmayı göze alamazdı, hele ortada bir neden yokken... Ama yürüyüşü Olga'nın yürüyüşüydü. Ayakları yerde kayıyor gibi yumuşak, çabuk adım atıyordu. Başu hafif önündeydi; bakışlarıyla ayaklarının dibinde bir şey arıyormuş gibi yürüyordu.

Başka biri olsa, o sabah Olga'nın üzerindeki giysiyi, şapkasını fark ederdi, ama Oblomov bütün bir sabah onunla yan yana oturmuş olmasına karşın, sonra sorsalardı giysisinin, şapkasının nasıl olduğunu söyleyemezdi.

Parkta kimseciler yoktu. Besbelli, sağlık yürüyüşüne çıkmış yaşlıca bir adam çabuk adımlarla geçmişti yanlarından, ayrıca kibar takımından olmayan, sıradan iki kadın ve yanında, soğuktan yüzleri morarmış iki çocukla bir dadı...

Yapraklar dökülmüştü, gökyüzü görünüyordu. Kargalar pek sevimsiz bağırıyorlardı dallarda. Bununla birlikte aydınlık, güzel bir gündü. Sıkı giyinmişseniz ılık da sayılabilirdi.

Yüzü tül örtülü kadın giderek yaklaşıyordu, yaklaşıyordu...

Oblomov durup, gözlerine inanmadan, dehşet içinde “Bu o!” diye geçirdi içinden. Olga'nın elini tutup, “Nasılsın?” diye sordu. “Nasılsın?”

Olga onun sorusuna cevap vermeden, “Geldiğine çok sevindim,” dedi. “Gelmeyeceğini düşünüyordum. Korkmaya başlamıştım!”

Oblomov heyecanlıydı, şaşırmıştı.

“Nasıl geldin buraya, nasıl bir bahane buldun?” diye sordu.

“Bırak şimdi, bir şey sorma bana. Canım sıkılıyor! Seni görmek istedim ve çıkıp geldim, işte o kadar!”

Oblomov'un elini sıktı Olga, onun yüzüne neşeyle, tasasız baktı. Felekten çaldığı bu anın sevincini öylesine içten ve sevinçli yaşıyordu ki, Oblomov onun bu neşesini paylaşamadığı için kıskanmaya başlamıştı Olga'yı. Fakat Oblomov ne denli endişeli, huzursuz olursa olsun, Olga'nın yüzünde, kaşlarında her zaman oynaşan, alnındaki kıvrıma yansıyan o yoğun düşüncesinin şu anda bulunmadığını fark ettiği için, elinde olmadan bir an her şeyi unutmadan edememişti. Oblomov'u birçok kez şaşırtan o pek olgun çizgiler yoktu şimdi yüzünde.

O dakikada Olga'nın yüzü kaderine, mutluluğa, Oblomov'a çocuksu bir güvenle ışıltı ışıltı... Çok sevimliydi!

Oblomov'un yüzüne gülümseyerek bakıyor, durmadan, “Ah, çok mutluyum! Öyle mutluyum ki!” diyordu. “Bugün seni göremeyeceğimi sanıyordum. Dün akşam ansızın bir hüznün çöktü içime... Neden öyle olduğumu bilmiyorum, oturup mektup yazdım sana. Mektubumu alınca sevindin mi?”

Oblomov'un yüzüne baktı.

“Ne o, bugün yüzün pek asık? Neden hiç konuşmuyorsun? Görüştüğümüze sevinmedin mi? Sevinçten deliye döneceğini düşünmüştüm, ama uykudasın sanki. Uyanın bayım, Olga yanınızda!” Sitemli, hafifçe itti Oblomov’u.

“Hasta mısın? Hasta mısın?” diye sordu ısrarla.

Sıranın, içinde gizlediği duyguları açıklamaya gelmemesi için Oblomov cevap vermekte acele etti:

“Hayır iyiyim, mutluyum da... Buraya yalnız gelmiş olman biraz endişelendirdi beni de...”

Olga sabırsızca cevap verdi:

“Bu benim sorunum, seni ilgilendirmez. Teyzemle gelseydim daha mı iyi olurdu?”

“Evet, daha iyiydi, Olga...”

Olga, Oblomov’un elini bırakıp, gücenmiş gibi, “Bilseydim, benimle gelmesini rica ederdim kendisinden,” dedi. “Senin için benimle olmaktan daha büyük bir mutluluğun olmadığını sanıyordum.”

“Yok ve olamaz da! Peki ama, yalnız gelmen...”

“Kapatalım bu konuyu. İyisi mi, başka şeylerden söz edelim. Bak ne diyeceğim sana... Ah, sana bir şey söylemek istiyordum, ama unuttum...”

Oblomov çevresine huzursuzca bakınarak sordu:

“Buraya yalnız gelmenle ilgili mi?”

“Ah, hayır! Sen de yalnız gelmemi takmışsın kafana! Bıkmaz mısın sen hiç! Sahi, ne söylemek istiyordum sana?.. Neyse, boş ver, hatırlayınca söylerim. Ah, çok güzel burası: Yapraklar dökülmüş, *Feuilles d’automne*...^[49] Hugo’yu hatırlıyor musun? Neva’ya güneş vurmuş... Hadi Neva’ya gidelim, kayıkla dolaşalım...”

“Neler söylüyorsun Olga? Allah iyiliğini versin! Bu soğukta? Üzerimde yalnızca ince bir pardösü varken...”

“Benim de üstümdekiler ince. Boş ver. Hadi gidelim, hadi...” Oblomov’u kolundan çekeleyerek koştu Olga. Oblomov direnmeye çalışıyor, homurdanıyordu. Ama ister istemez bindi kayığa. Bir yandan da endişeli, söyleniyordu:

“Sen yalnız başına nasıl gelebildin buraya?”

Nehrin orta yerine vardıklarında Olga kurnazca takıldı ona: “Nasıl, söyleyeyim mi? Şimdi söyleyebilirim artık, buradan bir yere gidemezsin çünkü, ama demin kaçırdın...”

Oblomov korkarak sordu:

“Peki ama neden?”

Olga cevap verecek yerde, sordu:

“Yarın bize gelecek misin?”

Oblomov “Aman Tanrım!” diye geçirdi içinden. “Gözlerimden içimi okudu, gelmek istemediğimi anladı galiba”.

“Geleceğim,” dedi.

“Sabahtan gel, bütün gün kalırsın.”

Oblomov tereddüt edince Olga, “Öyleyse, söylemeyi düşündüğüm şeyi söylemeyeceğim sana,” dedi.

“Tamam, gelip bütün gün kalacağım.”

Olga ciddi bir tavırla, “Bak ne diyeceğim..” diye başladı. “Seni buraya bunu söylemek için çağırmıştım.”

“Neyi?”

“Yarın... bize gelmeni söylemek için...”

Oblomov sabırsızca kesti Olga'nın sözünü:

“Aman Tanrım! Sen buraya nasıl geldin, önce onu söyle bana!” “Buraya nasıl mı geldim? Dur, anlatayım... Neyse... Bunu bırakalım şimdi!”

Olga uzanıp bir avuç su aldı nehirden, Oblomov'un yüzüne attı. Oblomov irkildi, gözlerini kapadı.

Olga gülmeye başladı.

“Su ne soğuk, elim dondu!” dedi. “Tanrım!” Çevreye bakarak devam etti: “Ne mutluyum, her şey ne güzel! Yarın tekrar gelelim buraya, ama evden çıkıp doğru buraya gelelim...”

Oblomov endişeli, sordu:

“Sen doğru evden gelmedin mi? Peki nereden geldin öyleyse?” “Hayır, bir dükkandan geldim.”

“Hangi dükkandan?”

“Ne demek, hangi dükkandan? Parkta söyledim ya, hangi dükkandan olduğunu...”

Oblomov sabırsızca, “Hayır, söylemedin...” dedi.

“Söylemedim, ha! Çok tuhaf! Unutmuşum! Evden yanıma bir uşak alıp kuyumcuya gittim...”

“Eee, sonra?”

Olga, uzakta bir kiliseyi göstererek sandalcıya sordu:

“Sahi... hangi kilise şu?”

“Hangisi?” dedi kayıkçı. “Şu ilerdeki mi?”

Oblomov sabırsızca araya girdi.

“Smolmy Kilisesi... Peki, kuyumcuya gittin, sonra?”

“Harika şeyler vardı... Ah, öyle bir bilezik gördüm ki!” Oblomov, Olga'nın sözünü kesti:

“Şimdi bırak bileziği! Sonra ne oldu?”

Olga dalgın, “Hepsi o kadar?” dedi.

Sonra dikkatle uzaklara bakmaya başladı. Oblomov ısrar ediyordu:

“Peki uşak nerede şimdi?”

Olga karşı kıyıdaki evlere bakarken kısaca cevap verdi:

“Eve gitti.”

“Ya sen?”

Olga, şemsiyesinin ucuyla karşı sahili göstererek, “Oralar ne güzel!” dedi. “Oraya gidemez miyiz? Sen orada oturuyorsun, değil mi?” “Evet.”

“Hangi sokakta, gösterebilirsen...”

Oblomov hala aynı şeyi soruyordu:

“Uşak eve neden döndü?”

Kayıtsız bir tavırla karşılık verdi Olga:

“Bileziği almaya eve gönderdim onu, ben de sana geldim.” Oblomov, gözlerini iri iri açarak baktı Olga'nın yüzüne.

“Nasıl olur?” dedi.

Korku kaplamıştı yüzünü. Aynı yüz ifadesini bilerek, Olga da takındı yüzüne.

“Ciddi konuşalım Olga; şakayı bırak artık.”

Olga gayet sakin, “Şaka ettiğim yok,” dedi. “Gerçekten, öyle oldu! Bileziğimi bilerek evde bıraktım. Teyzem bileziği kuyumcuya götürmemi rica etmişti.” Büyük bir iş yapmış gibi mağrur bir tavırla ekledi, “Sen böyle şeyleri düşünemezsin!”

Oblomov, “Peki, ya bu arada uşak bileziği alıp dönmüşse?” diye sordu.

“Kuyumcuya uşağın beni orada beklemesini, benim bir başka dükkana daha uğramam gerektiğini söyledim.”

“Peki ya Marya Mihaylovna başka hangi dükkana uğradığını sorarsa?”

“Terziye uğradığımı söylerim.”

“Ya terziye sorarsa?”

“Ya Neva Nehri'nin suları bir anda denize boşalırsa, ya kayık devrilirse, ya Morskaya ve evimiz çökerse, ya birden artık sevmez olursan beni...”

Olga böyle dedikten sonra bir kez daha su attı Oblomov'un yüzüne.

Oblomov yüzünü silerken, “Uşak dönmüş, seni bekliyordun..” dedi. “Hey, kayıkçı, kıyıya çek.”

Olga seslendi kayıkçıya:

“Hayır, hayır!”

Oblomov kararlıydı.

“Kıyıya çek, kayıkçı! Uşak çoktan dönmüştür.”

“Dönsün varsın! Boş ver!”

Ama Oblomov ısrar etti. Kayıktan indiler. Oblomov Olga'nın yanında hızlı hızlı yürümeye başladı. Olga ise, tersine, Oblomov'un koluna yaslanmış, yavaş yürümeye çalışıyordu.

“Acelen ne?” diyordu Olga. “Yavaş yürü, yanında biraz daha kalmak istiyorum.”

Oblomov’un omzuna giderek daha sıkı yaslanıyor, adımlarını yavaşlatıyor, Oblomov’un yüzüne daha yakından bakıyordu. Oblomov ise ciddi, sıkıntılı bir tavırla ona sorumluluklarından, görevlerinden söz ediyordu. Olga, başı Oblomov’un omzunda, önüne yere veya gene Oblomov’un yakından yüzüne bakarak, dudaklarında hüznü bir gülümsemeyle kayıtsızca onu dinliyordu. Sonunda kararlı bir tavırla şöyle dedi Oblomov:

“Bak ne diyeceğim Olga, seni üzeceğimi, bana kızacağımı bile bile sana şunu söyleyeceğim: Çok ileri gittik... Bunu sana söylemek benim görevimdir, zorunluluğumdur.”

Olda dalgınlığından sıyrılıp, “Neyi söylemek?” dedi.

“Çok kötü yaptığımızı, gizli gizli görüştüğümüzü.”

“Ama yazlıktayken de söylüyordun bunu.”

“Evet, ama o zaman duygularıma kaptırılmıştım kendimi. Bir elimle itmek istiyordum seni, ötekiyle kendime çekiyordum. Güveniyordun bana ve ben... sanki kandırıyordum seni. O zaman duygularım çok tazeydi...”

“Demek şimdi eskidiler ve benden sıkılmaya başladın, öyle mi?” “Ah, hayır Olga! Yanlış düşünüyorsun! Taze dediğim... Yani, aklımı başıma toplayacak zamanım yoktu... Şimdi vicdanım sızlıyor. Daha çok gençsin; dünyayı, insanları tanımıyorsun. Ayrıca, öylesine masumsun, beni öylesine yürekte seviyorsun ki... bu yaptığımız, özellikle de benim yaptığım için, bizi acımasızca nasıl kınayacaklarını bilemiyorsun.”

Olga durup sordu:

“Ne yapıyormuşuz?”

“Ne mi yapıyormuşuz? Teyzeni kandırıyorsun, gizlice evden çıkıp tek başına bir erkekle buluşuyorsun... Pazar günü konukların yanında söylemeyi dene bunu, bakalım ne oluyor?”

Olga sakın, “Ne diye söyleyecekmişim?” dedi. “Ama belki de söylerim...”

“Teyzenin fenalıklar geçireceğini, kadınların hemen kalkıp gideceğini, erkeklerin ise sana sinsi sinsi, küstahça bakacağını görürsün o zaman.”

Olga itiraz etti:

“Ama biz nişanlıyız ki...”

Oblomov, Olga’nın iki elini sıkarak, “Evet, evet sevgili Olga,” dedi. “İşte bunun için daha dikkatli olmalıyız ya, her adımımızı atarken düşünmeliyiz. Parkın bu yolunda seninle gizli değil, herkesin ortasında kol kola gururla yürümek istiyorum ben... Bakışların sana küstahça, sinsi sinsi yönelmesini değil, önünde saygıyla yere inmesini istiyorum... Senin gururlu bir kız olduğundan kimsenin kuşku etmemesini; kendini kaptırıp utanmayı, aldığın eğitimi unutarak kötü şeyler yaptığını düşünmesini istemiyorum.” Olga elini çekerek mağrur bir tavırla karşılık verdi:

“Utanmayı da, aldığım terbiyeyi de, görevlerimi de hiçbir zaman unutmadım ben.”

“Biliyorum, biliyorum benim masum meleşim, ama ben değil, başkaları öyle düşünecek. Bunun için de hiçbir zaman bağışlamayacaklar seni. Benim ne istediğimi anla lütfen. Ben insanların gözünde

senin, gerçekte olduğun gibi tertemiz olmanı istiyorum.” Olga dalgın yürüyordu. Oblomov devam etti:

“Bunu sana neden söylediğimi anlamaya çalış lütfen. Sonra mutsuz olacaksın ve herkesin gözünde bunun suçlusu ben olacağım. Seni benim baştan çıkardığımı, seni bekleyen uçurumu senden gizlediğimi söyleyecekler. Yanımda tertemizsin, sakınsın, ama kimi inandırabilirsin buna? Kim inanır?”

Olga irkilerek, “Haklısın,” dedi. Kararlı bir sesle ekledi, “Bak ne diyeceğim, her şeyi söyleyelim teyzeme, yarın kutsasın bizi...” Birden bembeyaz kesildi Oblomov. Olga, “Ne oldu?” diye sordu. “Bir dakika, Olga,” Oblomov’un dudakları titriyordu. Hemen arkasından sordu, “Acelen ne?..”

Olga soğuk, dikkatle baktı Oblomov’a.

“İki hafta önce bunun için beni sıkıştıran sen değil miydin?” dedi. Oblomov göğüs geçirerek karşılık verdi:

“Evet, ama o zaman yapılması gereken hazırlıklardan haberim yoktu. Birçok şey yapmak gerekiyormuş. Önce köyden gelecek mektubu beklemeliyim.”

Olga daha da dikkatli baktı Oblomov’un yüzüne.

“Köyden mektubun gelmesini neden bekleyeceğiz? Cevabın şöyle veya böyle olması kararını değiştirecek mi?”

“Sorduğun şeye bak! Hayır, değiştirmeyecek elbette. Ama her şeyin aydınlığa kavuşturulması gerekiyor. Teyzeye düğünün ne zaman olacağını bildirmeliyiz. Ona aşkımızdan söz etmeyeceğiz kuşkusuz, ama henüz hazır olmadığım şeyleri söyleyeceğiz.”

“Öyleyse, mektubu aldığında her şeyin belli olacağını, şimdilik nişanlı bir çift olduğumuzu, her gün görüşebileceğimizi söyleriz...” Ekledi Olga, “Ben çok sıkılıyorum çünkü... Bu uzun günler bitmek bilmiyor... Herkes fark ediyor canımın sıkıldığını, hep neyim olduğunu soruyorlar, anlamlı anlamlı senden söz ediyorlar... Bıktım artık!”

Oblomov güçlkle, “Anlamlı anlamlı benden mi söz ediyorlar?” diye sordu.

“Evet. Sonya’nın yüzünden.”

“Gördün mü işte, gördün mü? Sözümü dinlemedin o zaman, kızdın bana!”

“Neyi gördüm mü? Bir şey gördüğüm yok benim, gördüğüm yalnızca, senin bir korkak olduğun... Bu çeşit imalı sözlerden korkum yok benim.”

“Ben de korkmuyorum, bir korkak değilim, ama dikkatliyim... Neyse, lütfen gidelim buradan Olga. Bak,” birden telaşlanmıştı Oblomov, “bir araba geliyor. Ya bir tanıdık varsa içinde? Ah! Ter bastı... Gidelim, hemen gidelim buradan.”

Oblomov’un telaşı Olga’ya da geçmişti. O da heyecana kapılıp fısıldadı:

“Evet, hemen gidelim buradan.”

Parkın çıkışına kadar hiç konuşmadan, neredeyse koşarak gittiler. Oblomov huzursuzca çevresine bakınıyordu. Olga ise başını iyice önüne eğmiş, tülle yüzünü kapamıştı.

Uşağın beklediği kuyumcu dükkanına geldiklerinde Olga sordu:

“Evet, yarın görüşeceğiz, değil mi?”

Oblomov, “Hayır, yarından sonraki gün görüşürsek daha iyi olur...” dedi. “Ya da iyisi mi, cuma veya cumartesi günü görüşelim.”

“Neden?”

“Evet... gördüğün gibi... Olga... aklımda hep mektubun yetişip yetişmeyeceği var...”

“Olabilir. Ama sen yarın yemeğe gel, tamam mı?”

Oblomov hemen cevap verdi:

“Tamam, tamam, gelirim!”

Olga dükkana girdi.

Oblomov şöyle geçirdi içinden, “Aman Tanrım! Nereye vardırız işi! Nerden böyle bir taş düştü başıma! Şimdi ne yapacağım? Sonya ha! Zahar! Sonra o züppeler...”

VI

Oblomov, yemeğini Zahar’ın masaya buz gibi getirdiğini de, yemekten sonra yatağa nasıl girdiğini de, derin bir uykuya nasıl daldığını da fark etmemişti.

Sabahleyin uyandığında, Olga’ya gideceğini hatırlayınca ürperdi. Herkesin ona nasıl anlamlı anlamlı bakacağını düşünmeye başladı.

Kapıcı pek bir kibar karşılayacaktı onu. Bir bardak su istediğinde Semyon hemen koşup getirecekti. Katya da dadı da dostça gülümseyeceklerdi ona.

Alnında “damat, damat!” yazıyordu sanki. Ama teyzenin onayını istememişti daha. Para yoktu cebinde, ne zaman olacağı da belli değildi. Köyden kendisine bu yıl ne kadar geleceğini de bilmiyordu; köyde bir evi bile yoktu... Ne parlak bir damat aday!

Kararını vermişti: Köyden olumlu bir cevap alana kadar Olga’yla yalnızca pazar günleri, konukların yanında görüşecekti. Bu yüzden, sabah kalkınca Olga’ya gitmek için hazırlık yapmaya başlamamıştı.

Tıraş olmadı, giyinmedi, tembel tembel, o hafta İlyinskilerden getirdiği Fransız gazetelerini okumaya koyuldu. İki de bir saatine bakmıyor, saatin yelkovanı çabuk ilerlemiyor diye canı sıkılmıyordu.

Zahar ile Anisya, onun her zaman olduğu gibi yemeği evde yemeyeceğini düşündükleri için, gelip ne pişireceklerini sormamışlardı.

Oblomov azarladı onları, onun hiç de her çarşamba yemeği İlyinskilerde yemediğini, bunun bir “iftira” olduğunu, bazen İvan Gerasimoviç’te yediğini, bundan böyle pazar günleri dışında (o da her

pazar değil) yemeği evde yiyeceğini söyledi.

Anisyaya hemen pazara, Oblomov'un pek sevdiği çorba için sakatat almaya koştu.

Ev sahibesinin çocukları geldiler Oblomov'un odasına. Oblomov, Vanya'nın toplama çıkarma ödevini kontrol etti, iki yanlış buldu. Maşa'nın defterine çizgi çizip büyük harfleri yazdı, sonra bir süre kanaryanın şakımasını dinledi, yarı açık kapıdan ev sahibesinin çıplak kollarını izledi.

Saat birden sonra ev sahibesi, kapının ardından, bir şeyler atıştırmak isteyip istemediğini sordu. Çörek yapmıştı. Birkaç çörekle, bir kadeh frenküzümü votkası getirdiler.

İlyay İlyiç'in heyecanı biraz yatışmıştı. Neredeyse yemek saatine kadar süren derin bir uyuşukluk çökmüştü üzerine.

Yemekten sonra divana uzandı, uyku bastıracağı için tam başı düşmeye başlamıştı ki, ev sahibesinin oturduğu bölümün kapısı açıldı, iki elinde iki çorap yığınıyla Agafya Matveyevna girdi odaya.

Çorap yığınlarının birini bir sandalyeye, birini bir sandalyeye bıraktı. Oblomov hemen fırladı yattığı yerden, oturması için üçüncü sandalyeyi sürdü Agafya Matveyevna'ya. Ama Agafya Matveyevna oturmadı. Oturmaya alışık değildi. Hep ayakta durur, çalışır, bir şeyler yapardı.

“Buyurun, bugün çoraplarınızı ayırdım,” dedi. “Elli beş çift, hepsi de eskimiş...”

Oblomov ev sahibesinin yanına gidip şaka yollu kolunu hafifçe tutup, “Çok iyisiniz,” dedi.

Kadın bir şey söylemeden gülümsedi.

Oblomov, “Ne diye zahmet ettiniz?” dedi. “Ne yalan söyleyeyim, üzüldüm.”

“Hiç önemli değil,” dedi Agafya Matveyevna. “Bu da evin işi sayılır. Sizin bu işlerinizi yapacak kimseniz yok; ayrıca ben severim bu çeşit işleri. Bakın, çoraplarınızın yirmi çifti giyilecek gibi değil, onarmaya bile değmez onları.”

“Hepsini atın gitsin! Beş para etmez bu şeylerle ne diye uğraşacaksınız? Yenilerini alırım, olur biter...”

“Atmak olur muymuş? Bakın, şunların delikleri pekala örülebilir.”

Agafya Matveyevna heyecanla ayırmaya başlamıştı çorapları.

“Oturun lütfen,” dedi Oblomov. “Ne diye ayakta duruyorsunuz?”

Agafya Matveyevna tekrar sandalyeden geri çekilerek, “Hayır, çok teşekkür ederim,” dedi. “Oturacak zamanım yok. Bugün çamaşır günümüz. Çamaşırları hazırlamam gerekiyor.”

Oblomov bakışını kadının boynuna, göğüslerine doğrultup, “Eşi bulunmaz bir ev kadınısınız!” dedi.

Agafya Matveyevna gülümsedi.

“Evet, çoraplarınız konusunda ne diyorsunuz?” dedi. “Onarmamı ister misiniz onları? Çünkü makarayla iplik ısmarlayacağım. Köyden yaşlı bir kadın getiriyor bize, buradaki ipliklerin hepsi çürük.”

Oblomov, “O kadar istiyorsanız, bildiğiniz gibi yapın lütfen,” dedi. “Ama ne yalan söyleyeyim, uğraşacağınız için üzülüyorum.”

“Hiç önemli değil, Boş oturacağıma şunları örüveririm, ötekileri de büyükanneye veririm. Yarın görümcem bize gelecek. Akşamları yapacak işim olmaz, otururken deliklerini örerim. Benim Maşa da öğrendi artık örmeyi. Ama ikide bir şişleri düşürüyor, eline büyük geliyorlar.”

“Gerçekten örmeyi biliyor mu Maşa?”

“İnanın, biliyor.”

Oblomov, Agafya Matveyevna'ya, sabahleyin sıcak çöreklerle baktığı gibi büyük bir hazla bakarak, “Size nasıl teşekkür edebileceğimi bilemiyorum,” dedi. “Çok çok minnettarım size, bu iyiliğinizin altında kalmayacağım, özellikle Maşa'ya ödeyeceğim borcumu: İpek elbiseler alacağım ona, taş bebek gibi giydireceğim onu...”

“Ne diyorsunuz siz? Teşekküre ne gerek var? Hem bir teşekkür için ipek elbiseler de nesi? Basma elbise bile fazla olur; hiçbir şey dayandıramıyorum ona, özellikle de pabuçlarını hemen parçalıyor, pazardan pabuç almaya yetişemiyorum.”

Agafya Matveyevna gitmeye hazırlandı, çorapları aldı.

Oblomov, “Aceleniz ne?” diye sordu. “Biraz oturun, işim yok benim.”

“Başka bir zaman. Bayramda falan. Siz de bize kahveye buyurun. Ama şimdi çamaşır yıkayacağız. Gidip bakayım, Akulina başlamıştır bile.”

Oblomov, kadının arkasından sırtına ve kollarına bakarak şöyle dedi:

“Neyse, tutmayayım sizi.”

Kadın kapıdan çıkarken, “Ayrıca, yüklükten ropdöşambrınızı çıkardım,” dedi. “Onun da sağının solunun onarılması, yıkanması gerekiyor. Çok güzel bir kumaşı var! Daha uzun yıllar kullanabilirsiniz onu.”

“Boş verin! Ropdöşambr giymiyorum artık, bıraktım, artık ihtiyacım yok ona.”

“Olsun varsın, gene de temizlenip bir kenara kaldırılsa iyi olur: Bakarsınız, bir gün tekrar giyersiniz...” Agafya Matveyevna kapıyı kaparken gülümseyerek ekledi, “Evlenince falan!..”

Bir anda dağıldı Oblomov'un uykusu, kulakları, gözleri açıldı. Agafya Matveyevna'nın oturması için sürdüğü sandalyeye çöktü, kendi kendine, “Onun da haberi var!” dedi. “Herkes biliyor! Of! Zahar, of!”

Gene bir sürü “acı söz” işitti Zahar. Anisya, gene burnundan konuşarak ev sahibesinin düğünden söz ettiğini ilk kez duyduğunu, Agafya Matveyevna'yla konuşmalarında düğünün lafının bile geçmediğini, düğün falan olmayacağını, bunun olacak bir şey mi olduğunu, bunu bir insanlık düşmanının uydurmuş olabileceğini, Tanrı canını alsın ki, ev sahibesinin bile duvardan tasviri alıp yemin etmeye hazır olduğunu, kadıncağızın İlyinskilerin bir kızı olduğundan bile haberi olmadığını, onun başka herhangi bir kızdan söz etmiş olabileceğini uzun uzun anlattı durdu

Susmak bilmiyordu Anisya. Sonunda artık dayanamadı İlya İlyiç, kolunu sallayarak kovdu onu odadan.

Ertesi gün Zahar Gorohovaya'daki eski eve gitmek için izin isteyecek oldu, ama Oblomov'dan öyle bir papara yedi ki, zor kaçıp kurtardı kendini.

Öfkeyle bağırdı arkasından Oblomov:

“Oradakilerin düğünden henüz haberleri yok, koş onlara da yetiştir!”

Çarşamba geçti. Perşembe günü Oblomov kent postasıyla Olga’dan bir mektup daha aldı. Olga soruyordu: “Ne var? Ne demek oluyor bu? Bir şey mi oldu? Neden gelmedin?” Bütün akşam boyunca ağladığını, gece uyuyamadığını yazıyordu.

“Ağlamış benim meleğim, gece uyuyamamış!” diye üzülüyordu Oblomov. “Tanrım! Neden seviyor beni bu kız? Ben neden seviyorum onu? Neden karşılaştık? Bütün suç Andrey’de. Çiçek hastalığı gibi ikimize de o bulaştırdı bu sevgiyi. Ne biçim bir hayat bu, baştan sona heyecan ve endişe dolu! Huzurlu bir mutluluğa, sakın bir hayata ne zaman kavuşacağım ben, Tanrım?”

Derinden iç çekerek yatıyor, kalkıyor, hatta sokağa çıkıyor ve durmadan şöyle bir yaşam biçimi, bir hayat arıyordu: Doğanın koynunda, huzur dolu bir aile ortamında emek harcayarak dopdolu, gün be gün, damla damla huzur içinde geçecek düzenli bir yaşam. Onun istediği, Şoltz’un hayalini kurduğu geniş, gürül gürül akan nehir gibi bir hayat değildi.

Kendi kendine konuşuyordu Oblomov:

“Bir hastalık bu, sıtma gibi bir hastalık... sel olup setleri yıkmak, bentleri aşmak...”

Olga’ya bir mektup yazdı, yaz parkta biraz üşüttüğünden, sıcak bitki çayı içip dinlenmesi gerektiğinden, iki gün evde dinleneceğinden, şimdilik iyi olduğundan, pazar günü görüşebileceklerini umduğundan söz etti.

Olga hemen bir cevap yazdı. Dinlenmekle iyi ettiği için övdü onu, pazara kadar evden çıkmamasını salık verdi ve ekledi: “Yeter ki sen iyi ol, kendine dikkat et, ben bir hafta daha sıkıntı çekmeye hazırım.”

Olga’nın mektubunu getiren, Anisya’nın, dedikodunun baş suçlusunu söylediği Nikita idi. Olga birkaç da yeni kitap yollamıştı ona. O kitapları Oblomov’un okumasını, görüştüklerinde onları kendisinin de okumasına değip değmeyeceklerini söylemesini istiyordu. Ayrıca, sağlık durumunun nasıl olduğunu soruyordu. Olga’ya cevap yazdı Oblomov, zarfı kendi verdi Nikita’ya ve mutfağa gidip “iftiralarına” yenilerini eklememesi için holden kendi geçirdi onu, Zahar’ın, aklına esip de, onu sokağa kadar geçirmeye kalkışmaması için de avludan çıkana kadar arkasından baktı.

Olga’nın, kendine dikkat etmesi, gerekirse pazar günü de gelmemesi önerisine Oblomov sevinmişti. Olga mektubunda, tam anlamıyla iyileşmesi için birkaç gün daha evden çıkmaması gerektiğini yazıyordu.

Oblomov pazar günü ev sahibesini ziyaret etti. Kahve içti, fırından yeni çıkmış börek yedi, akşam yemeğinden sonra da dondurma. Çocuklara şeker alması için Zahar’ı karşı kıyıya yolladı.

Dönüşte köprüleri kaldırmışlardı. Neva donmaya başlamıştı. Zahar büyük güçlükte geçmişti nehri. Bu durumda Oblomov çarşamba günü de Olga’ya gidemeyecekti.

Elbette, hemen karşıya geçebilir, birkaç gün İvan Gerasimoviç’te kalır, hatta her gün yemeği de Olga’da yiyebilirdi.

Ama kabul edilebilir bir bahane vardı ortada: Neva geçit vermiyordu, Oblomov zamanında geçememişti karşıya.

Onun ilk düşündüğü, nehrin karşısına geçmekti, çabucak kalkacak olmuştı, ama biraz düşündükten sonra kaygılı bir yüzle içini çekmiş, yavaşça tekrar yatağına uzanmıştı.

“Hayır, iyisi mi, önce dedikodular dinsin, Olgaların evine gelen konuklar biraz unutsunlar konuyu, nişanlandığımız duyurulduktan sonra isterlerde orada her gün görsünler beni.”

Olga'nın gönderdiği kitapları eline alırken içini çekerek düşünmeyi sürdürdü: “Beklemek zor, ama elden ne gelir?”

Kitaplardan birinin on beş sayfasını okudu. Maşa gelip, Neva'ya bakmaya onlarla birlikte gelmek isteyip istemediğini sordu: Hep birlikte donan Neva'ya bakmaya gittiler. Çay zamanı döndü Oblomov.

Günler böyle geçiyordu. İlya İlyiç'in canı sıkılıyordu, kitap okuyordu, çıkıp dışarıda dolaşıyordu; evde can sıkıntısını dağıtmak amacıyla iki kelime konuşmak için ev sahibesinin kapısının açılmasını kolluyordu. Hatta bir ara Agafya Matveyevna'ya bir buçuk kilo kahveyi öylesine şevkle öğütmüştü ki, kan ter içinde kalmıştı.

Okuması için kitap verecek olmuştı Agafya Matveyevna'ya, kadın dudaklarını oynatarak yavaş yavaş okumuştı kitabın adını; sonra Oblomov'a geri vermiş, şimdi zamanının olmadığını, Noel'de onu kendisinden isteyeceğini, Vanya'ya yüksek sesle okutacağını; büyükannenin de dinleyeceğini söylemişti.

O arada Neva'nın üzerine küçük köprüler kurulmuştu. Bir gün köpeğin zincirini çekiştirmesi, çılgınca havlaması Olga'nın ikinci mektubunun geldiğinin habercisi oldu. Olga, Oblomov'un sağlığını ve kitapları soruyordu.

Oblomov küçük köprülerden karşıya geçmek zorunda kalacağı korkusuyla Nikita'dan saklandı ve cevabında, boğazının biraz şiş olduğunu, evden çıkmayı henüz göze alamadığını, “kötü talihinin onu birkaç gün daha biricik Olga'sını görmek mutluluğundan yoksun bırakacağını yazdı.

Zahar'ı, Nikita ile tek kelime konuşmaya kalkışmaması için sertçe uyardı, gene avlu kapısından çıkıncaya kadar baktı Nikita'nın arkasından. Mutfağın kapısından başını uzatıp Nikita'ya bir şey sormaya kalkışan Anisya'ya da parmağını sallayarak gözdağı vermişti.

VII

Aradan bir hafta geçti. Oblomov her sabah kalkar kalkmaz önce, büyük köprülerin kurulup kurulmadığını soruyordu.

“Hayır, henüz değil”, diyorlardı ona, Oblomov o zaman saatin tik takını, kahve değirmeninin tıkırtısını, kanaryanın şakımasını dinleyerek rahat bir gün geçiriyordu.

Civcivler cik cik etmiyorlardı artık, çoktan büyüyüp tavuk oldukları için kümese kapatılmışlardı. Olga'nın gönderdiği kitapları hala okuyamamıştı Oblomov. Yüz beşinci sayfasında kapağı üste gelecek biçimde açık olarak bıraktığı kitap birkaç gündür öyle duruyordu.

Ama çocuklarla, ev sahibesiyle yakından ilgileniyordu. Vanya çok zeki bir çocuktü, üç derste Avrupa'nın büyük kentlerinin hepsini öğrenmiş, İlya İlyiç de karşı yakaya geçtiğinde ona küçük bir

küre armağan getireceğine söz vermişti. Maşacık da üç mendil örüyordu İlya İlyiç'e. Güzel üremiyordu kuşkusuz, ama küçücük elleriyle öylesine özene bezene örüyor, biraz örünce öylesine hoş koşup geliyor, İlya İlyiç'e gösteriyordu ki...

Oblomov, aralık kapıdan ev sahibesinin kollarını görünce hemen her zaman sohbet ediyordu onunla. Kollarının hareketinden ev sahibesinin ne yaptığını; bir şey mi serpiyor, kahve mi öğütüyor, ütü mü yapıyor, anlıyordu.

Büyükanne ile konuşmaya bile çalışmıştı, ama yaşlı kadın başladığı bir cümleyi sonuna kadar sürdüremiyordu: Sözü'nün orta yerinde susuyor, yumruğunu duvara dayayıp, çok ağır bir iş yapmış gibi iki büklüm oluyor, uzun süre öksürüyor, sonra düzeliyor, oflayıp pufluyor, konuşma da bununla bitiyordu.

Yalnızca ağabey yoktu görünürlerde. Oblomov onun arada bir, koltuğunun altında bir tomar kağıtla penceresinin önünden geçtiğini görüyordu, o kadar. Evin içinde adamın sesi soluğu duyulmuyordu. Hatta bir gün Oblomov, ev halkının sıkış tıkış oturup yemek yediği odaya yanlışlıkla girince, ev sahibesinin ağabeyi parmaklarıyla ağzını çabucak silmiş, hemen çatı arasındaki odasına çıkmıştı.

Bir sabah Oblomov uyanıp, yatağından kalkmış, tasasız, kahvesini içiyordu ki, Zahar gelip, köprülerin açıldığını söyledi. Oblomov'un yüreği sıkıştı birden.

“Yarın da pazar,” diye geçirdi içinden. “Olga'ya gitmem gerekecek. Konukların anlamlı, meraklı bakışlarına kahramanca dayanmak, sonra Olga'ya teyzesiyle ne zaman konuşacağımı anlatmak zorundayım. Oysa henüz hiçbir gelişme yok...”

Çok şey geliyordu gözünün önüne: Damat adayı olduğunun açıklanmasının ertesi gününde de, sonraki gün de kadınlı erkekli bir sürü konuk gelecekti, herkes onu merak edecekti, ziyafet verilecekti, onun onuruna kadeh kaldıracaklardı. Sonra... sonra da damat adayı olarak, gelin adayına hediyeler vermesine sıra gelecekti...

Oblomov dehşet içinde, “Hediyeler!” dedi kendi kendine, acı bir kahkaha attı.

Hediye! Oysa iki yüz ruble vardı cebinde. Köyden para gelecek olsa bile, ancak Noel'de gelirdi. Belki daha bile sonra... Buğday satıldıktan sonra. Ayrıca, eline ne kadar paranın geçeceği de köyden gelecek mektuptan anlaşılacaktı, oysa gelen giden mektup yoktu... Ne yapacaktı Oblomov? Elveda, iki haftalık huzur!

Bu telaş arasında Olga'nın güzel yüzünü, yumuşak, anlamlı kaşlarını, açık mavi, zeki gözlerini ve küçük başını, ensesine bıraktığı, başından omuzlarına kadar tüm bedeninin zarafetini tamamlayan saç örgüsünü düşünüyordu.

Yüreği aşkla titremeye başladığı anda taş gibi ağır bir düşünce çöküyordu üzerine: Nasıl kalkacaktı bu işin altından? Düğün sorununu nasıl halledecekti? Nereden para bulacaktı? Sonra hangi parayla geçineceklerdi?..

“Biraz daha bekleyelim bakalım. Belki yarın ya da yarından sonra gelir mektup.” Kendi kendine, mektubunun köye ne zaman ulaşmış olabileceğini, komşunun cevap yazmakta ne kadar gecikebileceğini, cevabın ne kadar sürede eline geçeceğini hesaplamaya çalışıyordu.

“Mektup üç, en çok dört gün içinde gelecektir, Olga'ya o zaman giderim,” diye verdi kararını. “Ayrıca, köprülerin açıldığından da sanmam ki Olga'nın haberi olsun...”

O sabah uyandıĝında Olga oda hizmetçisi kıza sordu:

“Katya, köprüleri açtılar mı?”

Aslında, Olga her sabah soruyordu aynı soruyu. Ama Oblomov hiç aklına getirmiyordu bunu.

“Bilmiyorum küçükhanım,” dedi Katya. “Bu sabah arabacıyı da, kapıcıyı da görmedim, Nikita da bilmiyor.”

Olga yatağında yatarken, boynundaki ince zincire bakarak, canı sıkkın, söylendi.

“Benim için önemli olan bir şeyi bilmezsin sen zaten!”

“Hemen şimdi sorar öğrenirim küçükhanım. Yanınızdan ayrılmak istememiştim, uyanacaksınız sanıyordum, yoksa çoktan bir koşu gidip öğrenirdim.”

Ve Katya koşarak çıktı odadan.

Olga komodinin çekmecesini çekti, oradan Oblomov’un son mektubunu aldı. Üzgün, “Hasta, zavallı,” diye geçirdi içinden. “Yalnız başına canı sıkılıyordur oralarda... Ah, Tanrım, bir an önce...”

Tam o anda Katya yüzü kıpkırmızı, odaya daldı. Sevinç içinde, “Açmışlar, köprüleri açmışlar!” dedi.

Yatağından fırlayan küçükhanımına yardım etmeye başladı, bluzunu giydirdi, küçük terliklerini sürdü önüne; Olga aceleyle açtı masanın çekmecesini, oradan bir şey çıkardı, Katya’nın eline tutuşturdu. Katya elini öptü küçükhanımının. Bütün bunlar, Olga’nın yataktan fırlaması, Katya’nın eline paranın tutuşturulması, küçükhanımın elinin öpülmesi, hepsi bir anda olup bitmişti. Olga bir yandan giyinirken, bir yandan da düşünüyordu: “Ah, yarın pazar, tam da zamanında açıldı köprüler! Yarın gelecek!” Aceleyle çayını içti, teyzesiyle birlikte dükkana gitti.

Yalvarıyordu teyzesine:

“Ne olur, *ma tante*, yarın ayine Smolny Kilisesi’ne gidelim..”

Teyzesi gözlerini hafiften kırıpıştırarak bir an düşündükten sonra cevap verdi:

“Olabilir... ama çok uzak orası *ma chere!* Bu kış vakti nereden aklına esti oraya gitmek?”

Olga’nın aklına esmişti, çünkü nehirden Oblomov göstermişti ona orayı ve Olga şimdi orada dua etmek istiyordu... Oblomov’un hastalığının geçmesi, onu sevmesi, onunla mutlu olması ve... bu kararsızlığın, bilinmezliğin ortadan kalkması için... Zavallı Olga!

Sonunda pazar günü de geldi. Olga büyük bir ustalıkla, Oblomov’un sevdiği yemekleri hazırlatmayı başarmıştı.

Beyaz elbisesini giydi, Oblomov’un hediye ettiği bileziği dantellerin altına gizledi, saçlarını onun sevdiği gibi taradı; piyanoyu bir gün öncesinden akort ettirdi, sabahtan *Casta diva*’yı prova yaptı. Sesi, yazlıktan bu yana hiç bu kadar güzel gelmemişti ona. Sonra beklemeye başlamıştı.

Bu arada Baron geldi, onu yazın olduğu gibi güzel, ama biraz zayıflamış bulduğunu söyledi.

“Burada köy havasının olmaması, yaşam biçimindeki ufak tefek düzensizlikler, belirgin bir biçimde etkilemiş sizi,” dedi. “Sevgili Olga Sergejevna, sizin kır havasına, köy hayatına ihtiyacınız var.”

Birkaç kez öptü Olga'nın elini. Öyle ki, boyalı bıyığı Olga'nın parmaklarında küçük izler bırakmıştı.

Olga, Baron'la değil de, başka biriyle konuşuyor gibi, dalgın, cevap verdi:

“Evet, köy hayatına.”

“Köy dedim de, aklıma geldi,” diye ekledi Baron, “Önümüzdeki ay davanız sonuçlanıyor. Nisanda da çiftliğinize taşınabileceksiniz. Küçüktür, ama harika bir yerdir. Seveceksiniz orayı. Ev de, bahçe de çok güzel! Tepede de küçük bir köşk var. Çok seveceksiniz orayı. Nehri görüyor... Hatırlamazsınız, babanız sizi de alıp oradan ayrıldığında beş yaşındaydınız.”

Olga bir an düşünüp, “Ah, buna çok sevindim!” dedi. “Karar verildi artık,” diye geçirdi içinden, “Oraya gideceğiz, ama o bunu şimdilik bilmesin...” Heyecanla sordu:

“Demek gelecek ay ha, Baron?”

“Çok güzelsiniz, özellikle de bugün,” dedi Baron.

Teyzenin yanına gitti.

Olga yalnız kalınca yakında kavuşacağı mutluluğun hayaline daldı, ama bu yeni durumdan, gelecekteki planlarından Oblomov'a söz etmemeye karar vermişti.

Onun tembel ruhunda aşkın ne gibi bir değişiklik gerçekleştireceğini, eski alışkanlıklarının boyunduruğundan kurtulup kurtulamayacağını, köyden olumlu cevap gelince sevinç içinde ona koşup mektubu onun önüne koyacağını, birlikte teyzeye koşacaklarını düşünüyor, bunları sonuna kadar izlemek istiyordu, ve sonra...

Sonra birden ona, kendisinin de bir köyü, bahçesi, tepede nehre bakan, içinde oturmalarına bütünüyle hazır küçük bir köşkü olduğunu, önce oraya gidip sonra Oblomovka'ya geçebileceklerini söyleyecekti.

“Hayır, köyden olumlu cevap gelsin istemiyorum, gurur yapacaktır, benim de bir çiftliğimin, evimin, bahçemin olduğuna sevinmeyecektir bile... Köyde işlerin çok kötü olduğu, kendisinin gelip ne yaparsa yapması gerektiği yazılı bir mektupla üzgün, canı sıkkın gelsin bana, daha iyi... Doğru Oblomovka'ya koşsun, ne yapması gerekiyorsa, hepsini çabucak yapsın, birçoğunu da unutsun veya düzeltmeye hiç girişmesin, hemen geri gelsin; o zaman hiç de telaş etmesine gerek olmadığını, kalacak yerimizin, bir bahçemizin, nehre bakan bir köşkümüzün olduğunu, yani Oblomovka olmasa da, açıkta kalmayacağımızı söyleyeyim ona...Evet, evet, kesinlikle şimdi söylemeyeceğim bunu ona, sonuna kadar bekleyeceğim. Hele bir gitsin köyüne, kıpırdasın biraz, canlansın... Her şey gelecekteki mutluluğumuz için! Ya da, hayır. Neden köyüne göndereyim onu, bir süre için de olsa neden ayrılalım? Yüzü bembeyaz, üzgün, bir aylığına ayrılık için yol kıyafetiyle vedalaşmaya geldiğinde birden söyleyeceğim ona bunu, yaza kadar gitmesine gerek kalmadığını, yazın birlikte başka bir yere gideceğimizi söyleyeceğim...”

Böyle hayaller kurduktan sonra Baron'un yanına koştu Olga, zamanı gelene kadar bu yeni durumdan kimseye, kesinlikle *kimseye* söz etmemesi için ustaca uyardı onu. Bu *kimseye* ile yalnızca Oblomov'u ima ediyordu.

“Peki ama neden?” diye sordu Baron. “Ama konu açılırsa, sohbet arasında belki Mösyö

Oblomov'a..."

Olga sakin, kayıtsız görünmeye çalışarak, "Hayır, ona da söylemeyin," dedi.

Baron sevecen bir tavırla, "Emriniz olur," dedi. "Bildiğiniz gibi, benim prensibim..."

İnce kurnazlıkları çok iyi bilirdi Olga. Sözgelimi, kalabalık arasında Oblomov'a bakması gerekiyorsa önce sırayla değişik üç kişiye bakar, bakışını ondan sonra Oblomov'a çevirirdi.

Olga birçok hayal kurmuştu, hepsi de Oblomov'la ilgiliydi! Kaç kez yanaklarında kırmızı benekler oluştu! Piyanonun sesi çok mu yüksek ayarlandı, anlamak için kaç kez bir o tuşa, bir bu tuşa bastı, kaç kez notaların yerini değiştirdi! Ama Oblomov hala yoktu görünürlerde! Ne demekti bu?

Saat üç oldu, dört oldu, hala Oblomov gelmemişti! Dört buçukta Olga'nın yüzünün rengi, güzelliği sönmeye başladı. Yüzü gözle görülür biçimde solgundu, yemeğe bembeyaz bir yüzle oturdu.

Ama konukların bir şeyi umursadıkları yoktu; Olga'nın bu durumunu kimse fark etmiyordu. Oblomov için özellikle hazırlanmış yemekleri yiyor, son derece neşeli, kayıtsız, sohbet ediyorlardı.

Yemekten sonra akşam da gelmedi Oblomov. Olga saat onlara kadar umutla, korku içinde, heyecanla bekledi onu. Saat onda odasına çekildi.

Önce, yüreğinde biriken öfkeyi hayalinde Oblomov'un başından aşağı boşalttı. Ama sözlerinde, sözcük dağarcığında Oblomov'u düşüncesinde bile olsa cezalandırabileceği sert bir sitem, acımasız bir eleştiri yoktu. Sonra tüm bedeni önce ateş, arkasından buz kesti.

Bir şimşek çaktı beyinde: "Hasta o, hasta ve yalnız, bana bir mektup yazacak durumu bile yok!"

Bu düşünce bütünüyle sardı onu, gece sabaha kadar uyuyamadı. İki saat huzursuz bir uykuya dalar gibi oldu, sayıkladı; sabahleyin, yüzünde renk olmasa da, kalktı yataktan. Çok sakin, kararlıydı.

Pazartesi sabahı ev sahibesi kapıdan başını uzatıp baktı Oblomov'un odasına, şöyle dedi:

"Bir kız soruyor sizi."

"Beni mi?" diye sordu Oblomov. "Olamaz! Nerede şimdi?" "Burada, yanlışlıkla bizim bölüme girdi. İçeri alayım mı kendisini?"

Oblomov daha neye karar vereceğini bilemiyordu ki, Katya girdi odaya. Ev sahibesi gitti.

Oblomov şaşkın durumdaydı.

"Katya!" dedi. "Nasıl olur? Sen ha?"

Fısıldadı Katya:

"Küçükhanım burada. Sizi sormam için yolladı beni..." Oblomov'un yüzü değişmişti. Dehşet içinde fısıldadı:

"Olga Sergejevna mı?! Olamaz, Katya, şaka bu, değil mi? Üzme beni!"

"Yemin ederim, doğru söylüyorum. Çayevinin önünde kiralık faytonda bekliyor, buraya gelmek istiyor. Zahar'ı bir yere yollamanızı söylemem için gönderdi beni. Yarım saat sonra buraya gelecek."

"Ben yanına gidersem daha iyi olur. Buraya nasıl gelir?"

"Olmaz, belki şu anda bile girebilir içeri. Sizin hasta olduğunuzu düşünüyor. Hoşça kalın, ben

hemen onun yanına koşuyorum, kendisi faytonda yalnız, beni bekliyor...”

Gitti Katya.

Oblomov inanılmaz bir çabuklukla kravatını taktı, yeleğini, çizmelerini giydi, Zahar’a seslendi. Heyecandan titreyerek, “Zahar,” dedi, “geçen gün Gorohovaya Sokağı’na, ahbablarını görmeye gitmek istiyordun, değil mi? Hadi şimdi gidebilirsin!”

Zahar pek kararlı, “Hayır, gitmeyeceğim,” dedi.

Oblomov ısrar etti:

“Olmaz, git hadi!”

“İş günü konukluğa gitmek mi olurmuş? Olmaz, gitmem!”

“Git biraz hava al, eğlen. Efendin seni hoş tutuyor, gidip eğlenmene izin veriyorsa inat etme... Hadi dostlarının yanına git!” “Ama ne dostlar ya!”

“Onlarla görüşmek istemiyor musun yoksa?”

“Hepsi düzenbaz. Şeytan görsün yüzlerini!”

Oblomov’un tepesi atmaya başlamıştı. Yükseltti sesini:

“Git diyorum sana, git!”

Zahar gayet sakin, aynı şeyi söylüyordu:

“Olmaz, bugün evden çıkmayacağım, pazar günü belki giderim!” Heyecanlıydı Oblomov, sabırsızlanıyordu.

“Şimdi gideceksin, hemen, şu anda!”

Zahar diretiyordu:

“Bir parça pelte yemek için yedi versti yolu tepmeye değer mi?” “Hadi, git iki saat dolaş öyleyse. Baksana, suratından uyku akıyor. Biraz hava alırsın.”

Zahar pencereden dışarı tembel tembel bakarak karşılık verdi: “Suratımda bir şey yok benim, biz uşakların yüzü hep böyle olur!”

Oblomov, alnında biriken terini silerken “Aman Tanrım, şimdi gelecek Olga!” diye geçiriyordu içinden.

“Hadi Zahar, lütfen git dolaş biraz, rica ediyorum! Al sana iki onluk, git arkadaşınla votka iç.”

“İyisi mi gidip verandanın merdiveninde oturayım. Bu soğukta nereye gideceğim? Neyse, belki avlu kapısının önünde otururum, bunu yapabilirim..”

Oblomov heyecanla, “Olmaz, avlu kapısından uzak dur,” dedi. “Arka sokağa geç, soldaki bahçenin oradaki sokağa... Arkaya...” “Çok garip!” diye geçirdi içinden Zahar. “Zorla dolaşmaya yolluyor beni. Olacak şey değil!”

“İyisi mi ben pazar günü gideyim, İlya İlyiç,” dedi.

Oblomov, Zahar’ın üzerine yürüyerek yükseltti sesini:

“Gidiyor musun, gitmiyor musun?”

Zahar hemen gözden kayboldu. Oblomov Anisya’yı çağırdı. “Pazara git,” dedi, “yemeklik bir şeyler al...”

Anisya burnuyla, “Yemek için her şey alındı, biraz sonra hazır olacak,” diyecek oldu.

Oblomov, “Sesini kes ve beni dinle!” diye öyle bir bağırdı ki, Anisya korktu. Oblomov Anisya’ya ne almasını söyleyeceğini bilemeden bir an düşündükten sonra ekledi:

“Hiç değilse... kuşkonmaz al...”

“Kuşkonmaz mevsimi değil ki şimdi, babacığım. Hem, buralarda ne gezer kuşkonmaz...”

“Yürü!” diye bağırdı Oblomov. Anisya kapıya koştu. Oblomov seslendi arkasından, “Koş, ne bulursan, al getir. Sağına soluna bakayım deme, gelirken de oyalanarak gel, iki saatten önce gözüm görmesin seni.”

Avlu kapısında karşılaştıklarında Zahar Anisya’ya şöyle dedi: “Aklım almadı gitti! Çıkıp dolaşayım diye evden kovdu beni, üstelik iki de onluk verdi. Nerede dolaşacağım, bilmiyorum.” Uyanık Anisya, “Efendilerin işine akıl sır ermez,” dedi. “Sen git, kontun arabacısına çay ısmarla, hep o sana ısmarlıyor, ben de bir koşu pazara gideceğim.”

Zahar sordu Artemiy’e:

“Olacak şey mi bu, Artemiy? Bizim efendi zorla dolaşmaya yolladı beni, üstelik bira parası da verdi...”

Artemiy zekice bir tahminde bulundu:

“Kafayı çekmek istemiş olmasın?.. Canın çeker diye düşünüp sana da para vermiş olabilir... Gidelim!”

Zahar’a göz kırpıp, başıyla bildikleri sokağı göstermişti. Zahar da başıyla aynı sokağı göstererek, “Gidelim!” diye tekrarladı. Gülümseyerek kısık bir sesle mırıldanıyordu kendi kendine: “Ne tuhaf şey, zorla dolaşmaya gönderiyor beni!”

Yürüyerek uzaklaştılar. Anisya ise ilk sokak başına kadar koşarak gittikten sonra çitin arkasında hendeğe saklandı, neler olacağını görmek için, beklemeye koyuldu.

Oblomov kulak kesilmiş, bekliyordu. İşte, biri çaldı avlu kapısını. O anda köpek çıldırmış gibi havlamaya, zincirini çekiştirmeye başladı.

Oblomov dişlerini gıcırdatarak, “Kahrolası köpek!” diye söylendi. Kasketini kapıp avlu kapısına koştu, kapıyı açtı, Olga’yı neredeyse kucağına alıp evin kapısına kadar götürdü. Yalnızdı Olga. Katya avlu kapısının biraz uzağında faytonda bekliyordu.

Oblomov’un odasına girdiklerinde Olga mantosunu, şapkasını bile çıkarmadan, Oblomov’u tepeden tırnağa süzdükten sonra aceleyle sordu:

“Nasılsın? Yatakta değil misin? Neyin vardı?”

Oblomov boğazını tutup hafifçe öksürüp, “Şimdi çok daha iyiyim,” dedi, “Boğazım da... neredeyse tamamen geçti.”

“Dün neden gelmedin?” diye sordu Olga.

Öylesine soran bakışlarla bakıyordu ki yüzüne, hiçbir şey söyleyemedi Oblomov. Dehşetle sordu:

“Böyle bir şey yapmaya nasıl karar verebildin Olga? Ne yaptığının farkında mısın sen?..”

Olga sabırsızlıkla kesti Oblomov’un sözünü:

“Bunu sonra konuşuruz! Sorarım sana: Seni görmemek ne demektir biliyor musun?”

Oblomov susuyordu. Olga sormayı sürdürdü:

“Gözünde arpacık mı çıktı?”

Oblomov hala susuyordu. Olga kaşlarını çatı.

“Hasta değildin. Boğazın da ağrımıyordu.”

Bir çocuk gibi karşılık verdi Oblomov:

“Evet, hasta değildim.”

“Kandırdın beni!” Olga şaşkınlık içinde Oblomov’un yüzüne bakıyordu. “Neden?”

“Her şeyi anlatacağım sana Olga.” Oblomov kendini temize çıkarmaya çalışıyordu: “Çok önemli bir durum iki hafta sana gelemememe neden oldu... Korktum...”

Olga oturup, şapkasını çıkardıktan sonra sordu:

“Neden korktun?”

Oblomov, Olga’nın mantosunu da, şapkasını da alıp divana koydu.

“Dedikodudan, iftiralardan...” dedi.

Olga, merak dolu bakışını Oblomov’un yüzüne doğrultup sordu: “Peki, geceleri gözüne uyku girmemesinden, aklıma türlü türlü şeyler gelmesinden korkmadın mı? Neredeyse yataklara düşecektim.”

Oblomov kalbini, başını göstererek, “Buralarda nelerin olduğundan haberin yok senin, Olga,” dedi.

“Çok tedirginim, ateşin içindeymişim gibi hissediyorum kendimi. Neler oldu, bilmiyorsun...” Olga soğuk bir tavırla sordu:

“Neler oldu?”

“İkimizle ilgili dedikodu almış yürümüş! Seni huzursuz etmek istemediğim için gözüne görünmekten çekindim.”

Oblomov Olga’ya Zahar’dan, Anisya’dan duyduklarını anlattı, tiyatrodaki züppelerin konuşmalarını aktardı ve o günden sonra gözüne uyku girmediğini, her bakışta bir soru veya sitem, hatta onların buluşmalarıyla ilgili anlamlı imalar gördüğünü söyleyerek bitirdi konuşmasını. Olga itiraz etti:

“Peki ama, bu hafta teyzeme her şeyi açıklamaya karar vermiştin hani! O zaman bütün bu dedikodular bitecekti...”

“Evet öyle, ama köyden mektup gelinceye kadar teyzeye açılmak istemiyorum. Biliyorum, aşkımızı

değil, çiftliğini soracaktır, ayrıntılara girecektir, ama köyden mektup gelmediği sürece hiçbir şey açıklayamam ki ona.”

Olga göğüs geçirdi. Dalgındı.

“Seni tanımıyor olsam, Tanrı bilir neler gelirdi aklıma,” dedi. “Hizmetçi takımının dedikodularıyla beni huzursuz etmek istemiyormuşsun, ama öte yandan, o kadar çok üzmemekten de korkmuyorsun! İnan, anlayamıyorum artık seni.”

“Onların saçmalamalarının seni tedirgin edeceğini düşünüyordum.. Katya, Marfa, Semyon, şu salak Nikita... Neler neler konuşuyorlar aralarında...”

Olga gayet sakin, “Uzun zamandır biliyorum neler konuştuklarını,” dedi.

“Nereden biliyorsun?”

“Dadıyla Katya uzun zaman önce gelip her şeyi anlattılar bana. Seni sordular, beni kutladılar...”

Oblomov dehşet içinde, “Kutladılar mı?” diye sordu. “Sen ne dedin?”

“Hiçbir şey, yalnızca teşekkür ettim, o kadar. Dadı bir mendil hediye etti bana, hatta dua etmek için Sergey Manastırı’na yayan gideceğini söyledi. Katya’yı da pastanede çalışan sevgilisiyle evlendirme çalışmalarına başladı, Katya seviyor çocuğu...”

Oblomov ürkek, şaşkın bakışlarla bakıyordu Olga’ya.

Olga konuşmayı sürdürdü:

“Her gün bize geliyorsun. Hizmetçilerin böyle şeyler söylemeleri elbette çok doğal. Önce onlar konuşmaya başlarlar. Sonya’nın başına da aynı şey gelmişti. Bundan ne diye korkuyorsun ki?” Sözcükleri uzatarak şöyle dedi Oblomov:

“Peki ama nereden çıkarıyorlar böyle saçmalıkları?”

“Bir nedeni yok mu? Gerçek değil mi söyledikleri?”

Oblomov sormuyormuş, itiraz da etmiyormuş gibi, “Doğru!” dedi. Bir an düşündükten sonra ekledi: “Evet, gerçekten haklısın: Yalnız, buluşmalarımızdan onların haberinin olmasını istemiyorum ben, korkuyorum, çünkü...”

“Çocuk gibi korkuyorsun, titriyorsun... Anlayamıyorum seni! Beni çalıp götüreceksin değil mi ya...”

Oblomov ne diyeceğini bilemiyordu. Olga dikkatle bakıyordu onun yüzüne.

“Bak ne diyeceğim sana,” dedi Olga. “Burada doğru olmayan, yanlış bir şey var... Gel, ne düşünüyorsan, hepsini anlat bana. Bir şeylerden sakındığın için bir gün, iki gün, belki bir hafta gelmemiş olabilirsin, ama gene de bir mektup yazıp haber verebilirdin bana. Çok iyi biliyorsun ki, çocuk değilim artık, öyle ufak tefek saçmalıklar canımı sıkmaz. Bütün bunların anlamı nedir?”

Oblomov bir süre düşündü, sonra Olga’nın elini öptü, derin bir göğüs geçirdi.

“Bak ben ne düşünüyorum Olga,” dedi, “Bu son günlerde bütün bu korkunç şeyler yüzünden benim için öylesine korktum ki, kafam öylesine karışık, kaybolan umutlarım, beklentilerim yüzünden yüreğim öylesine sızlıyor ki, ruhum allak bullak.. Her şeyi unutmak, bir zaman için de olsa, huzurlu olmak istiyorum..” “Benim ruhum neden allak bullak olmuyor? Ben de huzurlu olmak istiyorum, ama

Senin yanında, seninle birlikte... tamam mı?" "Sen genişsin, güçlüsün ve sevgin aydınlık, sakın, ya ben..." (Yere çöküp Olga'nın ellerini öptü.) "Biliyorsun seni ne çok sevdiğimi." "Hayır, henüz pek bilmiyorum. Öyle tuhafsin ki, ne düşüneceğimi bilemiyorum. Beynim duruyor, umudum kırılıyor... Bir süre sonra birbirimizi anlayamayacağımızdan korkuyorum. O zaman çok kötü olacak!"

İkisi de sustu. Olga, bakışlarını odanın içinde ilk kez dolaştırdıktan sonra sordu:

"Bu arada neler yaptın? Odan hiç güzel değil, tavan çok alçak! Pencere küçük, duvar kağıtları eskimiş... Başka kaç odan var?" Oblomov, bu arada neler yaptığı sorusunu geçiştirmek için hemen kalktı, dairenin öteki odalarını Olga'ya göstermek için acele etti. Sonra divana oturdu Olga. Oblomov gene onun ayaklarının dibine halıya çöktü.

Olga sorgusunu sürdürdü:

"Bu iki haftada neler yaptın?"

"Okudum, yazdım, seni düşündüm."

"Sana yolladığım kitapları okuyup bitirdin mi? Nasıllar? Şimdi götüreceğim onları."

Olga masanın üzerindeki kitabı aldı, açık sayfasına baktı. Sayfa tozlanmıştı.

"Hayır, okumamışsın!" dedi.

"Evet, okumadım," dedi Oblomov.

Olga işli, buruşuk yastıklara, odanın içindeki dağınıklığa, toz kaplı pencere camlarına, yazı masasına baktı, toz içinde birkaç kağıdı şöyle bir karıştırdı, mürekkebi kurumuş hokkayı salladı ve hayretle baktı Oblomov'un yüzüne.

Aynı soruyu tekrarladı:

"Neler yaptın? Okuyup yazmadın mı hiç?"

Oblomov duraksayarak anlatmaya başladı:

"Pek zamanım olmadı. Sabahleyin kalkıyorum, odaları temizlerlerken engel oluyorlar bana, sonra yemek telaşı başlıyor, ev sahibesinin çocukları geliyor, ödevlerini kontrol etmemi istiyorlar, arkasından yemek faslı... Yemekten sonra da... ne zaman okuyacaksın?"

"Yemekten sonra da yatıp uyuyorsundur."

Olga bunu öylesine kesin söylemişti ki, Oblomov bir dakika kararsız kaldıktan sonra alçak sesle cevap verdi:

"Uyudum."

"Neden?"

"Zamanın geçtiğini fark etmemek için. Sen yanımda değildin Olga, hayat sensiz sıkıcı, dayanılmaz oluyor."

Sustu Oblomov, Olga sert sert bakıyordu ona. Ciddi bir tavırla, "İlya!" diye başladı. "Hatırlıyor musun, bir gün parkta bana içine hayat dolduğunu söylemiş, hayatının tek amacının, tek ülküsünün ben olduğuma beni inandırmaya çalışmıştın. Elimi eline alıp, onun senin olduğunu söylemiştin... Sana nasıl 'evet' dediğimi hatırlıyor musun?"

“Nasıl unutulabilirim?.. Bütün hayatımı değiştiren o an değil midir?.. Ne kadar mutlu olduğumu görmüyor musun?”

Olga pek soğuk, “Hayır, görmüyorum,” dedi. “Kandırdın sen beni, gene bıraktın kendini...”

“Kandırdım mı?! Günah değil mi böyle söylemen, Olga? Yemin ederim, şu anda dipsiz bir uçuruma atabilirim kendimi!..”

“Evet, atabilirsin, ama uçurum şu anda hemen burada, ayaklarının dibindeyse. Üç gün sonraya ertelenecek olursa kararını değiştirirsin, korkarsın, özellikle de Zahar ile Anisya böyle bir şeyden söz edecek olurlarsa... Aşk bu değildir.”

Oblomov heyecanla kesti Olga'nın sözünü:

“Yoksa aşkımdan kuşku mu ediyorsun? Senin için değil de, kendim için korktuğumu mu sanıyorsun? Adını dedikodular lekelemesin diye senin arkanda dağ gibi durduğumu, bir anne gibi her an uyanık beklediğimi bilmiyorsun anlaşılın... Ah Olga! Kanıt mı istiyorsun! Tekrar söylüyorum sana, başka biriyle daha mutlu olacağını bilsem yerimi bir an düşünmeden, yakınmadan bırakırım ona,” Oblomov gözlerinde yaşlarla konuşmaya devam etti, “Senin için ölmem gerekse, seve seve ölürüm!”

“Hiç gerek yok, kimse istemiyor bunu senden. Ölmeni neden isteyeyim? Gerekeni yap, yeter. Kurnaz insanların yöntemidir bu. Kendilerinden isteneni vermemek için, kimsenin işine yaramayacak ve yapamayacakları özverilerde bulunabileceklerini söylerler. Ama sen öyle biri değilsin, biliyorum bunu...”

Oblomov, “Bu sıkıntıların, endişelerin sağlığımdan neler alıp götürdüğün bilemezsin sen!” dedi. “Seni tanığımdan bu yana başka bir şey düşündüğüm yok... Evet, şimdi bir kez daha tekrar ediyorum: Hayatımın tek amacısın sen, yalnızca sen... Seni kaybedecek olsam o anda ölürüm, aklımı yitiririm! Hep seninle soluk alıyorum, görüyorum, hissediyorum. Seni görmediğim günler uyumamı, tembelleşmemi neden yadırgıyorsun? O zaman her şeyden nefret ediyorum, sıkılıyorum, bir makine gibi oluyorum: Yürüyorum, bir şeyler yapıyorum, ama ne yaptığının farkında olmuyorum,” yere diz çöküp dimdik durarak ekledi, “Sen bu makinenin ateşisin, gücüsün!” (Oblomov'un gözleri parkta olduğu gibi ışıltıyordu. Gene gurur ve kararlılığın ışıltısı vardı gözlerinde.) “Şu anda nereye dersene gitmeye, ne yapmamı istersen yapmaya hazırım. Bana baktığında, benimle konuştuğunda, şarkı söylediğinde yaşadığımı hissediyorum.”

Olga onun bu tutkulu sözlerini gene dalgın dinliyordu.

“Beni dinle İlya,” dedi, “beni sevdiğini, üzerindeki etkimi biliyorum. Kararsızlığıyla neden korkutuyorsun beni, kuşkulandırıyor? Hayatının tek amacının ben olduğumu söylüyorsun ve bu amacına doğru giderken ürkek, uyuşuk hareket ediyorsun. Oysa yolun uzun. Benden cesur olmalısın. Ben bunu bekliyorum senden!” Olga içini çekerek sürdürdü konuşmasını, “Mutlu çok insan gördüm, birbirlerini nasıl sevdiklerine tanık oldum. Hepsi heyecanlıydı, rahat olmaları da senin rahatlığına hiç benzemiyordu: Başlarını önlerine eğmiyorlardı; gözleri açıktı; neredeyse hiç uyumuyorlardı, hep hareketliydi! Oysa sen... hayır, aşka benzemiyor seninki, hayatının amacı ben değilim sanki...”

Kuşkuyla salladı başını Olga. Oblomov tekrar öptü Olga'nın ellerini, onun ayaklarına kapanıp, “Sen, sen!..” dedi. “Yalnızca sen! Aman Tanrım, ne büyük bir mutluluk bu!” Sayıklıyor gibi konuşuyordu, “Oysa, senin düşündüğüne bak, nasıl kandırmış olabilirim ben seni, böylesine bir

uyandıktan sonra nasıl uyuyabilirim, nasıl bir kahraman olmam!” Heyecanla çevresine bakınarak devam etti:

“İkiniz de... sen de, Andrey de göreceksiniz, senin gibi bir kadının aşkının insanı nasıl yücelere çıkardığını! İkiniz de göreceksiniz bunu! Bak bana, bana bak: Yeniden hayata gelmedim mi ben, şu anda yaşamıyor muyum? Gidelim buradan! Hemen, hemen şimdi gidelim!” Çevresine nefret ediyormuş gibi bakarak ekledi, “Bir dakika daha kalamam ben burada; boğulacak gibi oluyorum, öğreniyorum buradan! Bırak, bugünü bu duyguyla yaşayayım.. Ah, bu ateş şu anda yaktığı gibi yarın da, bir ömür boyu da yaksa içimi! Ama sen olmazsan sönerim, mahvolurum! Yeniden canlandım, hayata döndüm şimdi! Öyle sanıyorum ki, ben... Olga, Olga! Dünyalara bedelsin sen, dünyanın en güzel kadınısın, sen... sen...”

Oblomov yüzünü Olga'nın eline koyup öyle kaldı. Konuşamıyordu. Heyecanını bastırmak için elini kalbinin üzerine bastırdı, tutkulu, ıslak bakışını Olga'nın yüzüne doğrulttu, hareketsiz, öyle kaldı.

“Tutkulu, duygulu, hassas bir kalbi var,” diye geçirdi içinden Olga; ama içini çekerek (parkta olduğu gibi bir iç çekiş değildi bu) derin düşüncelere daldı. Birden kendini toparlayıp, sevecen bir tavırla, “Artık gitmeliyim!” dedi.

“Sen buradasın, aman Tanrım!” dedi Oblomov. “Burada, benim odamda!”

Tutkulu bakışının yerini çevresine ürkek bir bakış almıştı. Heyecanlı sözcükler çıkmıyordu artık ağzından. Çabucak Olga'nın mantosuyla şapkasını kaptı, telaştan mantosunu başına koymaya kalktı.

Olga gülümsedi. Yatıştırmaya çalıştı Oblomov'u:

“Benim için korkma, teyzem bütün gün evde olmayacak, bir yere gitti. Evde olmadığını yalnızca dadı ile Katya biliyor. Hadi geçir beni.”

Girmesi için kolunu Oblomov'a uzattı ve hiç telaş etmeden, sakın, kötü bir şey yapmadığından gururla emin, köpek zincirini çılgınca koparmaya çalışıp havlarken avluyu geçti, faytona binip gitti.

Bu arada ev sahibesinin bölümünün pencerelerinde başlar belirmiş, çitin arkasına gizlenen Anisya'nın başı hendekten uzanmıştı.

Fayton sokağın köşesini dönünce Anisya eve döndü, Oblomov'a, pazarı bir baştan bir başa dolaştığını, hiçbir yerde kuşkonmaz bulamadığını söyledi. Zahar üç saat sonra geldi ve tam yirmi dört saat uyudu.

Oblomov, mutluluktan uçuyormuş gibi bir süre dolaştı odasında. Kendi ayak sesini bile duymuyordu, ayakları yere değmiyordu sanki.

Onun hayatını, mutluluğunu götüren faytonun tekerleklerinin karda çıkardığı gıcırta uzaklaşıp artık duyulmaz olunca huzursuzluğu geçmiş, başı dikleşmiş, beli doğrulmuş, heyecanlı yüz ifadesi geri gelmişti. Mutluluktan, sevinçten bakışları ıslak ıslaktı. Bedenine bir sıcaklık, canlılık, dinçlik dolmuştu. Önceleri olduğu gibi, gene bir yerlere, uzak bir yerlere gitmek istiyordu: Şoltz'un yanına, Olga'yla birlikte köye, çayırlara, koruluğa... Çalışma odasında yalnız kalmak, çalışmak, arabaya atlayıp tek başına Ribinskaya iskelesine gitmek, yolu yaptırmak, herkesin pek övdüğü yeni çıkmış bir kitabı okumak, operaya gitmek, sözgelimi bu gece...

Evet, bugün Olga ona gelmişti, kendi de gece ona gidecekti, sonra birlikte operayı izleyeceklerdi.

Dopdolu bir gündü! Olga'nın yanında, onun genç kız ışıltısında, soylu gücünün, gençliğinin, özellikle de derin zekasının, sağlıklı aklının yanında yaşamak ne güzeldi!..

“İleri, daha ileri!” diyordu Olga. “Yükseğe, daha yükseğe, kibarlığın, zarafetin haklarını yitirdiği, erkeğin hükümdarlığının başladığı yere!”

Olga ne kadar açık seçik görüyordu hayatı! Bu bilgelik kitabında kendi yolunun nereye olduğunu görüyor, içgüdüleriyle Oblomov'un yolunu da tahmin ediyordu! İkisinin hayatı iki ırmak gibi birleşmeliydi: Olga onun önderi, lideri olacaktı!

Onun gücünü, yeteneklerini görüyordu Olga, onun neler yapabileceğini biliyor ve uysalca, onun hükümdarlığı altına girmeyi bekliyordu. Bir harikaydı Olga! Yılmayan, yürekli, sade, ama kesinlikle hayatın kendisi gibi gerçek bir kadındı!

Oblomov, bakışını odasının içinde dolaştırırken düşünüyordu: “Evet, gerçekten çok iğrenç bir yer burası! Ve o melek bu bataklığa indi, varlığıyla kutsallaştırdı burayı!”

Olga'nın oturduğu sandalyeye sevgiyle bakıyordu. Birden ışıldadı gözleri. Sandalyenin hemen yanında, yerde küçücük bir eldiven gördü. Eldiveni dudaklarına bastırarak tutkuyla mırıldandı: “Bir güvence bu!.. Onun eli: Geleceğin bir belirtisi, müjdesi! Oh..”

Ev sahibesi kapıdan başını uzatıp, satılık keten bezi getirdiklerini, görmek isteyip istemediğini sordu. Oblomov soğuk bir tavırla teşekkür etti ev sahibesine. Onun kollarına bakmak bile gelmedi içinden, çok meşgul olduğunu söyleyerek özür diledi. Sonra Olga'yla geçirdiği yaz günlerinin hatıralarına daldı, her ayrıntıyı tek tek düşünüyor; her ağacı, çalıyı, bankı, aralarında geçen her sözcüğü hatırlıyor, bütün bunların hepsini şimdi, yazın onları hazla gördüğünden çok daha sevimli buluyordu.

Kendini tutamıyordu artık. Şarkılar söylüyor, Anisya ile dostça konuşuyor, çocuğu olmadığı için ona takılıyor, bir çocuğu olursa onun vaftiz babası olacağına söz veriyordu. Maşa ile öylesine bir gürültülü kopardılar ki, ev sahibesi geldi, Maşa'yı, beyefendinin “çalışmasına” engel olmamasını söyleyip içeri yolladı.

Günün geri kalan bölümünde coşkusu daha da arttı. Olga da neşeliydi, şarkılar söylüyordu. Sonra operada da şarkı söylediler. Daha sonra Olgalarda çay içtiler. Çay içerlerken teyzeyle, Baron'la, Olga'yla arasında öylesine yürekten, içten bir sohbet geçti ki, Oblomov bu küçük ailenin bir üyesi gibi görmeye başladı kendini. Yalnız yaşamak yeterdi artık, bitmişti: Şimdi onun da bir yuvası vardı. Kendine büyük bir güvenle örüyordu yuvasını. İçinde ışık vardı, sıcaklık vardı. Bunlarla yaşamak ne güzeldi!

Gece çok az uyudu: Bütün gece Olga'nın gönderdiği kitapları okudu. Hepsini okuyup bitirmek istiyordu, ancak bir buçuk cilt okuyabildi.

“Yarın köyden mektup gelmek zorunda,” diye düşünüyordu. Kalbi duracak gibi çarpıyor, çarpıyordu... “Sonunda gelecek o mektup!”

VIII

Zahar, ertesi gün odayı toplarken masanın üstünde küçük bir eldiven buldu. Uzun süre elinde evirdi çevirdi, inceledi onu, gülümsedi. Sonra Oblomov'a verdi.

“İlyinskilerin küçükhanımı unutmuş olacak,” dedi, İlya İlyiç, eldiveni onun elinden çekip alırken, “Şeytan!” diye gürledi. “Nereden çıkardın İlyinskilerin küçükhanımını! Terzi kadın gömleğimi prova için gelmişti, o düşürmüş olacak. Ne cesaretle böyle şeyler uyduruyorsun?”

“Niçin şeytan oluyormuşum?” dedi Zahar. “Ne uydurmuşum? Ev sahibesinin bölümünde herkes öyle söylüyor...”

“Ne diyorlar?” diye sordu Oblomov.

“Duydun mu,” diyorlar, “İlyinskilerin küçükhanımı, hizmetçi kızıyla buradaydı...”

Oblomov dehşet içinde, “Aman Tanrım!” dedi. “Peki, İlyinskilerin küçükhanımını nereden tanıyorlarmış? Ya sen, ya da Anisya gevezelik etmiştir.”

O anda Anisya hole açılan kapıdan beline kadar uzandı.

“Böyle saçma şeyler uydurmaktan utanmaz mısın sen Zahar Trofimoviç! Ona kulak asmayın siz, babacığım. Kimsenin bir şey söylediği de, bildiği de yok, yemin ederim ki yok.”

Zahar kolunu, dirseğini karısının böğrüne indirecek gibi savurdu.

“Hadi, hadi!” diye hırladı. “Sen sus, her işe burnunu sokma bakalım. Sana soran oldu mu?”

Anisya gözden kayboldu. Oblomov yumruklarını sıkarak gözdağı verdi Zahar'a, sonra hemen ev sahibesinin bölümüne açılan kapıyı araladı. Agafya Matveyevna yere oturmuş, bir sandığın içindeki eski giysileri, kumaş parçalarını ayıklıyordu. Çevresinde yığın yığın bez parçaları, pamuklular, eski giysiler, düğmeler, kürk parçaları vardı.

Oblomov kibarca, ama heyecanlı, “Bir dakika beni dinleyebilir misiniz?” dedi. “Hizmetçilerim bir şeyler saçmıyorlar, lütfen inanmayın siz onlara.”

“Ben bir şey duymadım,” dedi ev sahibesi. “Ne söylüyorlarmış?” “Dün bana gelen konukla ilgili,” dedi Oblomov. “Sözde, bir hanımefendi gelmiş ziyaretime...”

“Kiracılarımıza gelen gidenle ilgilenmeyiz biz.”

“Evet, öyle ama, siz gene de inanmayın onlara. Tam anlamıyla bir iftiradır bu! Bir hanımefendi falan değildi gelen: Gömlek diktirdiğim terziydi, o kadar. Provaya gelmişti.”

Ev sahibesi heyecanla sordu:

“Nereye sipariş ettiniz gömleğinizi? Kime diktiriyorsunuz siz gömleklerinizi?”

“Fransız mağazasına...”

“Getirdiklerinde bize gösterir misiniz gömleğinizi? Tanıdığım iki kız var, öyle düzgün dikiyorlar, öyle güzel teyel yapıyorlar ki, benim diyen Fransız'ın adı olmaz onların yanında. Kont Metlinski'ye diktikleri gömlekleri getirip gösterdiler bana. Kimse o kadar güzel gömlek dikemez. Sizin üzerinizdeki gömlekler onların diktiklerinin yanında hiç kalır.”

“Çok iyi, unutmayaçığım bu dediğinizi. Ne olur, siz dün bana gelenin bir hanımefendi olduğunu düşünmeyin.”

“Kiracıma gelen biri beni ne ilgilendirir? İster bir hanımefendi olsun, ister...”

“Hayır, hayır!” diye itiraz etti Oblomov. “Bir dakika izin verin, Zahar’ın diline doladığı kadın iri yan biriymiş, sesi çok kalınmış, öyle söylüyor Zahar. Oysa bana gelen terzi, sesini belki duymuşsunuzdur, zarif bir kadındır, pek kibar konuşur, sesi incedir. Lütfen sanmayın ki...”

Oblomov odasına dönerken ev sahibesi şöyle dedi:

“Bize ne bundan? Ama unutmayın, gömlek diktireceğiniz zaman bana haber verin. Tanıdığım kızlar çok güzel gömlek dikiyorlar... Birinin adı Lizaveta Nikolayevna, ötekinin Marya Nikolayevna.”

“Pekala, olur, unutmam; ama siz de inanmayın lütfen...”

Odasına dönünce giyindi Oblomov, bir arabaya binip Olga’ya gitti.

Akşam eve gelince masasının üzerinde köyden, vekili komşusundan gelen mektubu buldu. Mektubu alıp lambanın yanına koştı, okudu, kolları iki yanına düştü.

Komşusu şöyle yazıyordu: “Vekaletinizi benden alıp bir başkasına vermenizi rica ediyorum. Kendi işlerim o kadar birikti ki, ne yalan söyleyeyim, çiftliğinizle gerektiği gibi ilgilenemiyorum. En iyisi sizin buraya gelmeniz, çiftliğinize yerleşmeniz. Çiftliğinizin durumu iyi, ama çok ihmal edilmiş. Önce, köylülere toprak verilmesi işini ve aldıkları toprak karşılığında gereken ödemeleri dikkatle düzenlemeniz gerekiyor. Mal sahibinin yokluğunda bunu yapmak olanaksız. Köylüler çok şımartılmış, yeni muhtarı taktıkları yok, eskisi ise düzenbazın tekiydi. Dikkatli olmak gerekiyor. Toprağınızın gelirinin hesabını çıkarmak olanaksız. Bugünkü karışık durumda üç binden fazlasını alabileceğinizi sanmıyorum. O da, buraya gelirsiniz. Yalnızca tahıldan elde edilebilecek gelir bu. Köylülerin vereceği yıllık paradan pek umut yok. Köylüleri ele alıp, borçlarını toplamak işi üç ay çalışmayı gerektirir. Ekin iyi, fiyatlar da iyi, buraya gelir, satış işiyle ilgilenirseniz martta veya nisanda elinize para geçer. Şu anda nakit para hiç yok. Verhlyova yolu ve köprü konusuna gelince, uzun süre sizden bir cevap alamadığım için Odontsovlarla, Belevodovlarla görüşüp, anlaştım, yolu benim yerden doğrudan Nelki’ye yaptıracağız, böylece Oblomovka yola bir hayli uzak kalacak. Sözün kısası, elden geldiğince çabuk gelmenizi salık veririm size. Üç ay içinde de gelecek yıldan neler bekleyeceğinizin hesaplarını yapabilirsiniz. Ayrıca, aklıma gelmişken, seçimler yaklaştı. İlçe yargıçlığına adaylığınızı koymak ister miydiniz? O durumda acele ediniz.”

Mektubun sonuna şöyle eklenmişti: “Eviniz çok kötü durumda. Hayvanların bakıcısına, yaşlı arabacınıza, yaşlı iki kadına evden çıkıp hizmetçi kulübesine geçmelerini söyledim. Çünkü, orada kalmaları tehlikeli olabilirdi.”

Mektuba bir de, ne kadar tahıl elde edildiğini, harmanlandığını, ne kadarının ambara gönderildiğini, ne kadarının satış için ayrıldığını, buna benzer bilgileri, çiftlik işleriyle ilgili ayrıntıları içeren bir makbuz eklenmişti.

“Kasada hiç paranın olmaması, üç ay içinde köye gitmek, köylüler konusunu yoluna koymak, gelecek paranın hesabını yapmak, seçimlere hazırlanmak...” bütün bunlar birer hayalet gibi dikilmişti Oblomov’un karşısına. Her ağacın, her çalının arkasında bir haydudun, katilin, vahşi hayvanın olduğunu sandığı zifiri karanlık bir ormana düşmüş gibiydi.

Bir ödleğın, gözlerini kısıp, hayaletlere bakarken yalnızca kalbinin soğuduğunu; kollarında, bacaklarında gücünün tükendiğini hissetmesi gibi, Oblomov da kendini bu hayaletlere alıştırmaya çalıştırarak içinden şöyle geçiriyordu: “Ama bir rezalet bu, sonuna kadar direneceğim!”

Oysa neler umuyordu? Mektupta altı yedi binden fazla gelirinin olacağı yazacaktı; evi iyi durumda olacaktı, yenisini yaptırıncaya kadar gerekirse orada rahatlıkla oturabilecekti; nihayet, vekili komşu üç dört bin gönderecekti. Sözün kısası, bu mektubu okuduğunda, Olga'nın mektuplarını okuduğunda olduğu gibi sevinecekti, canlanacaktı.

Artık odada ayakları yere değmiyormuş gibi yürümüyor, Anisya ile şakalaşmıyor, mutluluk umutlarıyla heyecanlanmıyordu. Bütün bunları üç ay sonraya ertelemek gerekiyordu. Hayır! Ancak üç ayda öğrenebilirdi durumu, çiftliğini tanıyabilirdi. Düğüne gelince...

Korkuyla, “Düğünü bir yıldan önce düşünmek imkansız!” diye geçirdi içinden. “Evet, bir yıl sonra, daha erken olamaz! Önce planımı tamamlamam, mimarla konuşmam gerekiyor, sonra... sonra...” Derin bir iç çekti Oblomov.

Birden “Borç almak!” geldi aklına. Ama hemen attı kafasından bu düşünceyi.

“Olmaz!” diye düşündü. “Ya zamanında ödeyemezsem? Ya işler kötü giderse... Alacaklılar dava açarlar ve bugüne kadar temiz, lekesiz olan Oblomov soyadı...” Tanrı korusun! Huzuru, gururu yok olurdu o zaman... “Hayır, hayır! Başkaları borç alıyor, sonra da kıvranmaya başlıyorlar, ödemeye uğraşıyorlar, geceleri uyuyamıyorlar, iblis girmiş gibi oluyor içlerine... Evet, borç para, paradan başka hiçbir şeyle içinden def edemeyeceğin bir iblistir, şeytandır!”

“Ömür boyu başkalarının parasıyla geçinen, sağdan soldan para koparan, yan gelip yatan uyanık, işini bilen insanlar vardır. Onlar nasıl rahat uyur, nasıl yemek yerler... aklım almıyor! Borç para! Bu işin sonu ömür boyu bir kürek mahkûmu gibi çalışmak ya da onursuzluktur...”

“Köyü devlete ipotek etmek? Bu da borç almaktan farksız bir şey midir sanki? Yalnızca onun acımasız, ertelemeye gelmeyi... Her yıl öde, durmadan öde, belki de karnını doyuracak bir şey kalmaz sana...”

Bir yıl öteye atılmıştı mutluluk! Oblomov inleyerek kendini yatağa atmıştı ki, ansızın bir şey geldi aklına, kalktı. Peki Olga ne diyecekti buna? Nasıl da güvenmişti ona Olga, bir erkek olarak onun gücünü nasıl önemsemişti? Onun atılım yapmasını, yükseklere çıkıp oradan elini ona uzatmasını, onu alıp uzaklara götürmesini, ona yolu göstermesini bekliyordu! Evet, evet! Ama nereden başlamalıydı?

Böyle uzun uzun düşündü Oblomov, sonra birden elini alnına vurup ev sahibesinin bölümüne geçti.

“Ağabeyiniz evde mi?” diye sordu.

“Evde, yattı uyuyor.”

“Pekala, öyleyse söyleyiverin kendisine, yarın bana uğrasın lütfen, kendisiyle görüşmek istiyorum.”

IX

Ev sahibesinin ağabeyi gene aynı düzenle, gene öyle dikkatli girdi Oblomov'un yanına, sandalyeye oturdu, ellerini yenlerinin içine çaktı, İlya İlyiç'in ne diyeceğini beklemeye koyuldu.

Oblomov, "Hatırlarsınız, bir vekaletname göndermişsiniz, işte o vekaletnameye cevap olarak köyden beni çok üzen bir cevap geldi," dedi. "Buyurun, bir zahmet okuyun."

İvan Matveyeviç mektubu aldı, tecrübeli gözlerle satırlara göz gezdirdi. Mektup parmaklarının arasında hafiften titriyordu. Okumayı bitirdikten sonra mektubu masanın üzerine bırakıp ellerini arkasına gizledi.

"Ne dersiniz?" diye sordu Oblomov. "Bu durumda ne yapmam gerekiyor?"

İvan Matveyeviç, "Dostunuz size oraya gitmenizi salık veriyor," dedi. "Bin iki yüz verstilik yol nedir ki? Bir haftaya kalmaz yollar düzelir, gidiverirsiniz."

"Ben yolculuk yapmaya pek alışık değilim; hele kışın.. Ne yalan söyleyeyim, bu yolculuk benim için çok zor olur, isterdim ki... Ayrıca, köyde yalnızlıktan çok sıkılırım."

İvan Matveyeviç, "Peki, kiralık toprak verdiğiniz köylünüz çok mu?" diye sordu.

"Evet... Bilemiyorum, uzun zamandır uğradığım yok köye."

"Ama bilmeniz gerekir. Başka türlü nasıl olur? Yoksa gelirinizin hesabını yapamazsınız."

"Evet, bilmem gerekir," diye tekrarladı Oblomov. "Komşum da öyle yazıyor, ama ne yaparsınız ki, önümüz kış."

"Almanız gereken toprak kirasının ne kadar olduğunu tahmin edebiliyor musunuz?"

"Toprak kirası mı? Sanırım... Bir dakika bekleyin, bir liste olacaktı buralarda... Zamanında Ştoltz hesabını yapmıştı. Ama yok... Zahar bir yere sokmuştur onu. Neyse, sonra gösteririm onu size... sanırım, aile başı otuz rubleydi."

İvan Matveyeviç sormayı sürdürüyordu:

"Köylülerinizin durumu nasıl, iyi midir? Zengin mi, yoksul mudurlar? Sizin hesabınıza çalışan kaç köylünüz var?"

İvan Matveyeviç'e yaklaştı Oblomov, resmi ceketinin kolunu tutup dostça bir tavırla, "Bakın ne diyeceğim," dedi.

Hemen ayağa kalktı İvan Matveyeviç, ama Oblomov tekrar oturttu onu. Bir an düşündü, neredeyse fisiltıyla tekrarladı:

"Bakın ne diyeceğim size... Toprak işlerinden, köylülerin toprak sahibi hesabına çalışmasından, yoksul köylü, zengin köylü kime derler, anlamam ben. Yulafın, çavdarın kilesi ne demektir, ne kadar eder, hangi ayda ekilip biçilir, ne zaman satılır, bunların hiçbirini bilmem. Kendim de zengin miyim, yoksul mu, bir yıl sonra karnımı doyuracak param olacak mı, olmayacak mı... hiçbirini bilmiyorum!" (İvan Matveyeviç'in resmi giysisinin kolunu bıraktı, biraz geri çekildi. Üzgündü.) "Bu yüzden akıl verin bana, ne yapmam gerektiğini bir çocuğa anlatır gibi anlatın."

"Nasıl olur? Bilmeniz gerekir... Bunları bilmeden bir şey yapamazsınız." İvan Matveyeviç bu

arada ayağa kalkmış, bir elini arkasına atıp, ötekini göbeğinin üzerine koymuş, saygıyla gülümsemişti. Öğüt verir bir tavırla sürdürdü konuşmasını:

“Bir toprak sahibi toprağıyla ilgili her şeyi, onu nasıl yöneteceğini bilmek zorundadır.”

“Ne yaparsınız ki, ben bilmiyorum. Elinizden gelirse, öğretin bana.”

“Ben bu tür işlerle hiç ilgilenmedim. Bilenlere danışmak gerekir.” İvan Matveyeviç işaret parmağıyla mektubun son bölümünde bir yeri göstererek ekledi:

“Bakın işte, ne yapmanız gerektiğini dostunuz yazmış size. Seçimlere girin, diyor. Bunu yaparsanız harika olur! Orada olursanız ilçe mahkemesinde görev alırsınız, o arada çiftlik işlerini de öğrenirsiniz.”

Oblomov, neredeyse İvan Matveyeviç’in burnunun dibine kadar sokulup üzerine basa basa, ama alçak sesle şöyle dedi:

“İlçe mahkemesi nedir, orada ne yaparlar, nasıl çalışırlar bilmiyorum ki!”

“Öğrenirsiniz, alışırırsınız efendim. Burada devlet dairesinde çalıştınız ya. İşler her yerde aynıdır, yalnızca biçim değişir, o kadar. Hep aynı yazışmalar, ilişkiler, protokol... Becerikli bir sekreteriniz olduktan sonra telaş etmenize gerek kalmaz. Yalnızca imza atarsınız, olur biter. Devlet dairelerinde işlerin nasıl yürüdüğünü bildiğinize göre...”

Oblomov monoton bir sesle, “Ben devlet dairelerinde işlerin nasıl yürüdüğünü de bilmiyorum ki,” dedi.

İvan Matveyeviç o kuşkulu bakışıyla baktı Oblomov’un yüzüne, bir şey söylemedi. Sonra aynı saygılı gülümsemesiyle, “Galiba zamanınızı hep kitap okuyarak geçirmişsiniz efendim?” dedi.

“Evet, kitaplar!..” dedi Oblomov.

Pek üzgündü, sustu. Bir memura içini açmayı gereksiz görmüş, buna cesaret de edememişti. “Ben kitapları da bilmem,” demek gelmişti içinden, ama diyememişti, derinden içini çekmişti yalnızca.

İvan Matveyeviç, Oblomov’un kitaplar konusunda vereceği cevabı yüzünden okumuş gibi uysalca şöyle dedi:

“Bir şeylerle meşgul olmuşsunuzdur, başka türlü olmaz çünkü...”

“Olur, İvan Matveyeviç, işte bunun canlı kanıtı size: Ben! Kimim ben? Neyim? Gidip Zahar’a sorun, ne olduğumu: ‘Beyefendi!’ diyecektir size. Evet, bir beyefendiyim ben, ama elinden bir şey gelmeyen bir beyefendi! Elinizden gelecekse, bu konuda siz bir şeyler yapın, elinizden gelirse, yardım edin bana, emeğinizin karşılığında ne isterseniz alın... Bilen kazanır!”

Oblomov odanın içinde dolaşmaya başladı. İvan Matveyeviç ise olduğu yerde dikiliyor, Oblomov’un gittiği yana bütün bedeniyle dönerek onu izliyordu.

Oblomov gelip tekrar İvan Matveyeviç’in karşısında durdu.

“Öğrenim durumunuz nedir sizin?”

“Liseye başlamıştım, ama altıncı sınıfta babam aldı beni okuldan, bir daireye yerleştirdi. Ne öğrenebildim ki! Okuma yazma, gramer, aritmetik, hepsi o kadar işte, efendim, ilerisine gidemedim.

Yavaş yavaş alıştım işe, öyle yaşayıp gidiyorum.. Ama sizin öğreniminiz başka. Siz gerçek bilimlerle uğraştınız..”

Oblomov içini çekerek onayladı:

“Evet, çok doğru söylüyorsunuz. Ben yüksek matematik de, ekonomi politik de, hukuk da, anlayacağınız, işe yaramayan ne varsa, hepsini okudum. Görüyorsunuz işte, yüksek matematik bilgime karşın, gelirim ne kadar olduğunu bile hesaplayamıyorum. Okulu bitirince köye döndüm, evde, çiftlikte, çevrede işlerin nasıl yürüdüğüne baktım, her şeyi dinledim, benim okuduğum hukukla hiçbirinin ilgisi yoktu. Ekonomi politik bilgimle bir şeyler yapabileceğim umuduyla buraya geldim.. Bildiklerimin bana bir zaman sonra, ihtiyarlığında yararlı olacağını, önce rütbemin yükselmesi gerektiğini, bunun için de bana yalnızca tek şeyin, evrak yazmak becerisinin gerekli olduğunu söylediler, işte bu nedenle elimden bir şey gelmedi, ancak sıradan bir beyefendi olabildim. Oysa siz işi öğrendiniz. Dolayısıyla, bana yol gösterebilirsiniz.” İvan Matveyeviç sonunda, “Olabilir efendim,” dedi.

Oblomov gelip karşısında durmuş, onun ne diyeceğini bekliyordu. İvan Matveyeviç sürdürdü konuşmasını:

“Bütün bu işler çiftlik işlerinden anlayan birine devredilebilir, bir vekalet verirsiniz, adam gerisini halleder.”

“Böyle birini nereden bulabilirim?” diye sordu Oblomov.

“Bizim dairede biri var, İsay Fomiç Zatyortıy. Biraz kekemedir, ama bu işlerden anlar. Büyük bir çiftliği üç yıl yönetti, ama sırf kekeme olduğu için çiftlik sahibi işten çıkardı onu. O da geldi bizim daireye girdi.”

“Güvenilir biri midir peki?”

“Son derece dürüştür, içiniz rahat olsun! İşverene yük olmamak için geçimini bile kendi cebinden sağlar. On iki yıldır bizim dairede çalışıyor.”

“Çalıştığına göre, çiftliğime nasıl gidecek?”

“Hiç önemli değil, dört ay izin alır. Siz kararınızı verin, gerisini ben hallederim. Ama emeğinin karşılığını da alır kuşkusuz..” “Elbette alacak,” dedi Oblomov.

“Yol parasını, gündeliğini verirsiniz, işin sonunda da, aranızda yapacağınız anlaşmaya göre, parasını topluca alır. Seve seve kabul edecektir bu işi!”

Oblomov elini uzattı İvan Matveyeviç’e.

“Çok teşekkür ederim. Büyük sıkıntıdan kurtardınız beni. Adı neydi?..”

“İsay Fomiç Zatyortıy...” (İvan Matveyeviç, elini çabucak ceketinin öteki koluna silip Oblomov’a uzatmış, onun elini bir dakika kadar bırakmamış, sonra tekrar yeninin içine çekmişti.) “Yarın konuşurum kendisiyle, size getiririm onu.”

Oblomov, İvan Matveyeviç’i kapıya kadar geçirirken, “Akşama yemeğe buyurun,” dedi, “konuşuruz. Çok teşekkür ederim size!”

X

Aynı günün akşamı bir yüzü Oblomov'un oturduğu eve, öteki yüzü nehre bakan iki katlı bir evin üst katında bir odada İvan Matveyeviç ile Tarantjev oturuyorlardı.

Burası, kapısında her zaman birkaç arabanın beklediği (arabacılar içeride, alt katta, çay fincanları ellerinde, oturur beklerlerdi) bir lokantaydı. Üst kat ise Vıborg yakasından beyefendiler içindi.

İvan Matveyeviç'le Tarantjev'in önünde çay ve bir şişe rom vardı.

İvan Matveyeviç, eli titreyerek bardağına rom koyarken, "Hakiki Jamaika romudur," dedi, "İkramımızı küçümseme dostum, iç hadi."

Tarantjev karşılık verdi:

"Kabul et, bu ikramı hak ettim. Ev çürüyüp giderdi de, böyle bir kiracı bulamazdın."

İvan Matveyeviç, "Çok haklısın," dedi. "Hele bir de şu işi yoluna koyarsam, Zatyortıy köye giderse harika olacak!"

"Ama sen de çok cimrisin be dostum," dedi Tarantjev. "Seninle baştan pazarlık etmem gerekirdi. Böyle bir kiracı için ancak elli ruble veriyorsun bana!"

İvan Matveyeviç, "Korkuyorum," dedi. "Arada bir evden taşınacağım diyor."

"Saçmalıyorsun! Nereye taşınacak? Kovsan, çıkamaz oradan."

"Peki, düğün işi? Evlenecekmiş, öyle diyorlar."

Tarantjev bir kahkaha attı.

"Evlenecek miymiş? Evlenmeyeceğine bahse girerim, var mısınız? Zahar'ın yardımı olmadan uyuyamıyor bile, bir de evlenecek ha! Şimdiye kadar hep ben yardım ettim ona. Evet, biraderim benim, ben olmasaydım ya açlıktan ölürdü ya da cezaevine düşerdi. Kapıcı gelir, ev sahibi bir şey sormak için yollamıştır onu, ağzını açıp bir cevap veremez. Ben hallederim sorunlarını! Kafası hiç çalışmaz!"

"Evet, gerçekten de öyle: 'İlçe mahkemesinde ne yaparlar, bilmem', diyor. Devlet dairelerinde de... Köylülerinin ne yaptıklarından bile haberi yok. Ne kalın kafalı bir adam! Gülmemek için zor tuttum kendimi..."

Tarantjev övünürcesine, "Hele kira sözleşmesi," dedi. "Nasıl bir sözleşme imzalattık ona, gördün!.. İnan dostum, İvan Matveyeviç yazı yazma konusunda üstüne yok senin! Toprağı bol olsun, babamı hatırlatıyorsun bana! Bir zamanlar ben de iyiydim. Ama ne yalan söyleyeyim, artık uzak kaldım o işlerden! Yazmak için oturuyorum, hemen gözlerim sulanıveriyor. Adam da okumadan bastı imzayı! Araya bahçeyi de, ahırını da, ambarları da sıkıştırıvermişsin..."

"Evet dostum, Rus yurdunda yazıları okumadan imzalayan budalalar olduğu sürece bizim gibiler aç

kalmazlar. Onlar olmasa ne yapardık! Yaşlıların dediklerine bakarsan, eskiden öyle değilmiş! Yirmi beş yıl çalışmamın sonunda elimde ne kadar para var? İnsan yüzüne çıkmadan ancak Vıborg yakasında yaşayabiliyorum. Gerçi ekmek bol, şikayetim yok, karnım doyuyor! Ama Liteynaya'da halılar serili bir dairem olsa, zengin bir kadınla evlensem, çocuklarımı yetiştirsem fena mı olurdu.. Ama çok geç artık! Hem bir şey söyleyeyim mi sana, suratım da uygun değil bunun için, şu parmaklara baksana, kıpkırmızılar. Sonra, neden votka içiyorsun.. İçmeyip de ne yapayım? Uşaktan betersin, diyorlar. Günümüzde uşaklar bile böyle çizme giymiyorlar, üstelik gömleklerini de her gün değiştiriyorlar. Öğrenimim kötü, zamane züppeleri gerilerde bıraktılar bizi: Çalımlarından geçilmiyor, üstelik Fransızca da konuşuyorlar.”

Tarantyevev sözünü kesti:

“Ama bir şeyden anladıkları yok.”

“Hayır dostum, anlıyorlar da, artık eskisi gibi değil işler. Her şeyin basit olmasını istiyorlar, bu yüzden bize iş kalmıyor. Evrakların bizim yazdığımız gibi yazılmasını istemiyorlar artık, gereksiz uzatmak oluyormuş, zaman kaybıymış... Hemencecik yazacakmışsın, bitecekmiş... işleri bozuyorlar!”

“Ama kira sözleşmesi imzalandı, onu bozmadılar!” dedi Tarantyevev. “Elbette öyle, o iş tamamdır. İçelim biraderim! Zatyortıy'ı Oblomovka'ya yolladık mı, tamamdır. O da orada bir şeyler toparlar. Sonra varisler avuçlarını yalasın..”

“Yalasın!” dedi Tarantyevev. “Hem suyunun suyu akrabaları var...”

İvan Matveyeviç, “Ama ben evlenmesinden korkuyorum!” dedi. “Söylüyorum sana, korkma. Bu sözümü de unutma!”

“Öf, gerçekten mi?” dedi İvan Matveyeviç. Neşelenmişti. Fısıldayarak ekledi:

“Ayrıca, kız kardeşime de pek istekli bakıyor.”

“Ne diyorsun?”

“Aman sesini çıkarma! Yemin ederim, öyle...”

Tarantyevev şaşırılmıştı. Kendini güçlkle toparlayarak, “Vay canına be dostum,” dedi. “Rüyamda görsem inanmazdım. Peki, kız kardeşin ne diyor bu işe?”

“Ne desin? Biliyorsun onu!” Masaya bir yumruk indirip ekledi İvan Matveyeviç: “Çıkarının nerede olduğunu bilecek kafa ne gezer onda? Sığırın teki işte, bildiğin sığır! Dövsen de, sevsen de, önüne yulaf konan at gibi sırttır. Onun yerinde başka bir kadın olsa... öf, öf! Ama ben gözümü ayırmıyorum, işin sonunda bir şeyler olacağına benziyor!”

XI

İlyinskilerin evinin merdivenlerini çıkarken Oblomov şöyle geçiriyordu içinden: “Dört ay kaldı! Bu sıkıntılara, gizli buluşmalara, kuşkulu bakışlara, gülümsemelere dört ay daha katlanacağım! Tanrım,

ne zaman bitecek bu sıkıntı! Olga da bugün, yarın diye sıkıştırıp duruyor beni. Öyle inatçı, ısrarcı ki!”

Oblomov, hiç kimseyle karşılaşmadan Olga'nın odasına kadar gitti. Olga yatak odasına gelmeden önceki, kendisine ait küçük konuk odasında oturuyordu. Bir kitap okuyordu.

Oblomov birden karşısına çıkınca ürperdi Olga; sonra sevecen, gülümseyerek elini uzattı ona; ama gözleri sanki hala kitaptaydı, dalgın bakıyordu.

“Yalnız mısın?” diye sordu Oblomov.

“Evet, teyzem Çar Köy'e gitti. Beni de götürmek istedi, gitmedim. Yemekte yalnız olacağız. Yalnızca Marya Semyonovna gelecek. Yoksa kabul edemezdim seni. Bugün teyzeme söyleyemeyeceksin. Her gün bir terslik çıkıyor!” Gülümseyerek ekledi Olga: “Bununla birlikte, yarın...” Şakacı bir tavırla sordu, “Peki ya bugün ben de Çar Köy'e gitmiş olsaydım?”

Oblomov susuyordu.

“Canın bir şeye mi sıkıldı?”

Oblomov tekdüze bir sesle, “Köyden bir mektup aldım,” dedi.

“Nerede mektup? Yanında mı?”

Oblomov mektubu Olga'ya verdi.

Olga mektuba şöyle bir göz gezdirdikten sonra, “Okuyamadım,” dedi.

Oblomov mektubu alıp yüksek sesle okumaya başladı. Olga derin düşüncelere dalmıştı. Bir süre düşündükten sonra, “Şimdi ne olacak?” dedi.

Oblomov, “Bugün ev sahibesinin ağabeyiyle konuştum,” diye cevap verdi. “Köydeki işlerimi yoluna koymak için İsay Fomiç Zatyortıy diye birini salık verdi bana. Her şeyi halletme işini ona vereceğim.”

Olga şaşkınlıkla itiraz etti:

“Yabancı, tanımadığın birine mi? Toprak kiralalarını toplayacak, köylülerin sorunlarını çözecek, tahılın satışını yapacak.”

“Ev sahibesinin ağabeyi, adamın çok dürüst olduğunu söylüyor. On iki yıldır onunla aynı yerde çalışıyorlarmış... Ama biraz kekememiş.”

“Peki, senin ev sahibesinin ağabeyi nasıl biri? Onu tanıyor musun?”

“Hayır, tanımıyorum. Ama aklı başında, işten anlar birine benziyor. Kız kardeşinin evinde oturuyorum, beni aldatacak değil ya!”

Olga susuyor, başını önünde, düşünüyordu.

Oblomov, “Yoksa oraya benim gitmem gerekecek,” dedi. “Ne yalan söyleyeyim, istemedim bunu. Yolculuk etmeye alışık değilim, özellikle de kışın... Doğrusu, böyle bir mevsimde hiç çıkmadım yolculuğa.”

Olga'nın başı hala önündeydi, ayakkabısının ucunu oynatıp duruyordu.

Oblomov konuşmayı sürdürüyordu:

“Ben gidecek olsam bile, bir şeye yaramayacak.. O işlerden hiç anlamıyorum çünkü, köylüler kandırırlar beni, muhtar işine gelen şeyleri söyleyecektir, her dediğine inanmak zorunda kalacağım. Ne kadar isterse, o kadar para verecektir bana.” Pek üzgün, ekledi:

“Ah, şimdi Andrey olsaydı burada, o her şeyi yoluna koyardı!”

Olga gülümsedi, yani yalnızca dudakları gülümsemişti, yüreği değil... Yüreğinde hüznü vardı. Biz gözünü hafiften kısmış, pencereden dışarı bakıyor, geçen her arabayı izliyordu.

Oblomov anlatmayı sürdürdü:

“Ayrıca, büyük bir çiftliği de yönetmiş bu adam. Çiftlik sahibi kekeme olduğu için işine son vermiş. Vekalet vereceğim ona, hazırladığım planları da. Evin inşaatı için gerekli malzemeyi alacak, köylülerden toprak kiralalarını toplayacak, elde edilen ürünü satacak, parayı getirip bana verecek, o zaman ben de...” Olga’nın elini öperek ekledi, “Senden ayrılmadan işlerimi yoluna koyduğum için mutlu olacağım. Öyle sevinçliyim ki, sevgili Olga! Sensizliğe dayanamazdım. Köyde, yanımda sen olmadan, tek başıma... Korkunç bir şey olurdu bu! Fakat, şimdi çok dikkatli olmalıyız.”

Olga gözlerini iri iri açmış, Oblomov’un yüzüne bakıyordu. Oblomov devam etti:

“Evet, artık daha seyrek görüşmeliyiz. Dün gene evde bir şeyler konuşuyorlardı. Ev sahibesinin bölümünde bile...” (Şimdi tane tane, neredeyse kekeleyerek konuşuyordu Oblomov.) “Ama istemiyorum ben bunu... İşler düzeline, adam evin inşaatını bitirip parayı getirince... Bütün bunlar aşağı yukarı bir yıl içinde hallolacak... ondan sonra ayrılık yok artık, teyzeye söyleriz ve... ve...”

Olga’ya baktı Oblomov. Bayılmıştı Olga. Başı yana düşmüş, morarmış dudaklarının arasından dişleri görünüyordu. Oblomov “işler düzeline, adam evin inşaatını bitirip parayı getirince” derken duyduğu sevincin, kurduğu hayallerin heyecanı arasında, Olga’nın yüzünün bembeyaz kesildiğini, onun cümlesinin sonunu duymadığını fark etmemişti. Çingırağın kordonuna asıldı.

“Olga!.. Aman Tanrım, fenalaştı!” Koşarak odaya dalan Katya’ya şöyle dedi:

“Küçük hanım fenalaştı, çabuk su getir!.. İspirto da...”

Katya koşup teyzenin masasındaki ispirtoyu getirdi, elinde bir bardak suyla Olga’nın çevresinde dört dönmeye başladı.

“Tanrım!” diyordu. “Sabahtan beri ne kadar neşeliydi!.. Neyi var?”

Olga kendine geldi, Oblomov’un, Katya’nın yardımıyla koltuktan kalktı, yalpalayarak yatak odasına yürüdü.

“Şimdi geçer,” dedi. Sesi çok güçsüzdü. “Sinirlerimin zayıflığından. Gece hiç uyuyamadım. Katya, kapıyı kapa, İlya, sen de dışarıda bekle, düzeline yanına geleceğim.”

Oblomov odada yalnız kaldı. İki bir kulağını kapıya dayıyor, anahtar deliğinden içeri bakıyordu. Ama bir şey duyamıyor, göremiyordu.

Yarım saat sonra koridora çıkıp hizmetçilerin odasına gitti, Katya’ya “Küçükhanımın nasıl” olduğunu sordu.

“İyiler,” dedi Katya, “yattılar, dışarı çıkmamı söylediler, sonra girdim odaya, baktım, koltukta oturuyorlar.”

Oblomov konuk odasına döndü, tekrar anahtar deliğinden baktı, içerde ses seda yoktu. Usulca tıklattı kapıyı, cevap alamadı.

Oturup düşünmeye başladı. O yarım saat içinde çok şeyler düşündü. Düşüncelerinde büyük değişiklikler oldu, birçok yeni karar aldı. Sonunda vermişti kararını: Vekille birlikte köye gidecek, ama önce düğün için teyzenin olurünü alacak, Olga'yla nişanlanacak, İvan Gerasimoviç'ten bir daire aramasını rica edecek, hatta düğün için ondan biraz... borç para da alacaktı.

Bu borcu, kuşkusuz, ürünün satılmasından sonra eline geçecek parayla ödeyecekti. Öyleyse ne diye o kadar dert edinmişti bunu kendine? Tanrım, bir anda her şey nasıl da değişebiliyordu! Köyde vekille birlikte toprak kiralarını toplayacaklardı. Bu arada Şoltz'a da bir mektup yazacaktı: Para yollayacaktı ona Şoltz, sonra da gelip Oblomovka'da her şeyi düzene koyacaktı; yolları da, köprüleri de, okulları da yaptıracaktı... O da Olga'yla birlikte!.. Tanrım! Mutluluk dedikleri buydu işte!.. Nasıl olmuş da bütün bunları düşünememişti!

Birden kendini hafiflemiş hissetmiş, neşelenmişti. Odanın içinde bir köşeden ötekine sevincinden neredeyse çılgınlık atarak (parmaklarını bile şaklatıyordu) dolaşmaya başlamıştı. Olga'nın olduğu odanın kapısına yaklaştı, dudaklarını anahtar deliğine dayayıp, neşeli bir sesle fısıldadı.

“Olga, Olga! Bak ne diyeceğim sana! Hiç beklemediğin bir şey söyleyeceğim.”

O gün Olga'nın yanından ayrılmamaya, teyzenin gelmesini beklemeye kararlıydı. “Bugün açıklayacağım ona ve buradan eve damat adayı olarak döneceğim.”

Kapı usulca açıldı, Olga girdi. Oblomov baktı ona, neşesi kaçtı, sevinci bir anda kayboldu. Olga biraz yaşlanmıştı sanki. Yüzü bembeyazdı, ama gözleri parlıyordu; sımsıkı kapalı dudaklarında, yüzünün her çizgisinde ruhsal bir gerginlik gizliydi. Ama bu gerginliği zorlama bir sakinlik, durgunluk bir buz tabakası gibi örtmüştü.

Onun bakışında bir kararlılık fark etmişti Oblomov. Ama nasıl bir kararlılıktı bu, henüz bilmiyordu. Ancak, o anda yüreği, daha önce hiç olmadığı gibi hop etmişti. Ömründe öyle olduğunu hiç hatırlamıyordu.

“Bak ne diyeceğim sana Olga,” dedi. “Ama öyle bakma bana, korkuyorum! Şöyle düşünüyorum,” Bu yeni düşüncesini Olga'nın nasıl karşılayacağını gözlerinden, dudaklarından, konuşan kaşlarından anlamaya çalışarak, sesini giderek alçaltıyordu, “bambaşka bir yol tutmalıyız... Kararımı verdim, vekille birlikte ben de gideceğim köye... ve orada...”

Sözünün sonunu neredeyse duyulamayacak kadar alçak sesle getirmişti. Olga, karşısındaki bir hayaletmiş gibi, tuhaf tuhaf bakıyordu ona. Oblomov, onu nasıl bir kararın beklediğini hisseder gibi olmuştu. Şapkasını aldı, ama bir türlü soramıyordu: O korkunç kararı, belki de temyizi olmayacak kararı duymaktan korkuyordu. Sonunda zorladı kendini. Kendi sesine hiç benzemeyen bir sesle sordu:

“Doğru mu anladım?”

Olga evet anlamında yavaşça, yumuşakça eğdi başını. Gerçi Oblomov daha önce anlamıştı bunu, ama gene de yüzü bembeyaz kesildi. Olga'nın karşısında kıpırdamadan duruyordu. Olga biraz bitkindi, ama taş bir heykel gibi hareketsiz, sakin görünüyordu. O anda içinde, yoğunlaşmış bir düşüncenin veya bir yenilgi duygusunun kimi zaman insana kendini tutmak için verdiği, (ama bir an için verdiği) yoğun bir huzur vardı. Elini yarasının üstüne, bir şeyi kanıtlamak, kanıtladıktan sonra da

ölmek isteğiyle bastıran bir yaralıya benziyordu.

Oblomov, “Benden nefret etmiyorsun, değil mi?” diye sordu. Olga bitkin bir sesle, “Ne için?” dedi.

“Sana yaptığım her şey için...”

“Ne yaptın ki bana?”

“Sevdim seni, seni küçümsemekti bu!”

Olga acı acı gülümsedi.

Oblomov başını önüne eğdi.

“Seni yanılttığım için... Daha önce seni uyarılmış olduğumu, bir zaman sonra utanacağını, pişman olacağını sana söylediğimi hatırlayınca belki bağışlayacaksınız beni...”

“Pişman değilim.” Soluk almak için bir an durdu Olga. “Öylesine acı veriyor ki bu bana...”

“Ben daha kötüyüm,” dedi Oblomov. “Ama ben hak ettim bunu, peki sen neden acı duyuyorsun?”

“Gururum yaralandı. Cezamı çekiyorum. Gücüme çok güvendim. İşte bunda yanıldım, senin endişelendiğin gibi değil... Benim hayalini kurduğum ilk gençlik ve güzellik değildi. Seni hayata döndürebileceğimi, benim için yaşayabileceğini umuyordum, oysa çoktan ölmüştün sen! Bu hatamı göremedim, hep bekledim, hep hayal ettim...” Olga güçlkle derinden bir soluk alıp bitirdi konuşmasını:

“Hepsi bu kadar işte...” Sustu, koltuğa oturdu. Sonra bitkin bir sesle sürdürdü, “Ayakta duramıyorum, bacaklarım titriyor. Yaptıklarım, karşısındaki taşı canlanırdı. Artık bir şey yapmayacağım, adım atmayacağım, yaz parka bile gelmeyeceğim. Hiçbir şeyin yaran yok. Ölmüşsün sen!” Bir an sustuktan sonra ekledi:

“Dediklerimi kabul ediyor musun İlya? Senden gururum veya kaprisim nedeniyle ayrıldığımı hiçbir zaman söyleyemeyeceksin, değil mi?”

Oblomov hayır anlamında salladı başını.

“Bizim için artık hiçbir şeyin, hiçbir umudun kalmadığından eminsin, değil mi?”

“Evet,” dedi Oblomov. “Haklısın...” Bir an sustuktan sonra kararsız, ekledi Oblomov, “Ama, bakarsın... bir yıl sonra...” Mutluluğuna son noktayı koymaya, son darbeyi vurmaya gönlü razı olmuyordu.

Olga, “Bir yıl içinde işlerini, hayatını düzene koyabileceğini mi sanıyorsun?” dedi. “Şöyle bir düşün bakalım!”

Oblomov derin bir iç çekti. Kendiyle mücadele ediyordu. Olga onun yüzünden okuyordu bu mücadelesini.

“Beni dinle,” dedi. “Demin annemin resmine uzun uzun baktım. Sanırım, onun gözlerinden öğüt ve güç aldım. Eğer şu anda sen dürüst bir insan olarak... Unutma İlya, çocuk değiliz, şaka da etmiyoruz. Söz konusu olan bütün bir hayat! Açıkça sor vicdanına ve söyle bana... inanırım sana, tanıyorum seni çünkü: Bir ömür dayanabilecek misin? Benim için, bana gerekli kişi olabilecek misin? Beni

tanıyorsun, dolayısıyla, ne demek istediğimi de anlıyorsundur. Cesaretle, iyice düşünerek ‘evet’ diyebileceksen, kararımı değiştireceğim. İşte, al elimi ve nereye istiyorsan yurtdışına mı, köye mi, hatta Viborg yakasına mı, götür beni...”

Oblomov susuyordu. Bir süre sonra, “Seni ne kadar sevdiğimi bilsen...” dedi.

Olga neredeyse soğuk bir tavırla kesti Oblomov’un sözünü: “Aşk güvencesi değil, kısa bir cevap bekliyorum senden!” Üzgün, yalvardı Oblomov:

“İşkence etme bana Olga!”

“Sen söyle İlya, haklı mıyım, haksız mıyım?”

Oblomov açıkça, kararlı, karşılık verdi:

“Evet, haklısın!”

“Öyleyse, ayrılmalıyız. Hazır burada kimseyle karşılaşmamışken, benim ne kadar üzgün olduğumu kimse görmemişken...” Oblomov bir türlü gidemiyordu.

Olga sordu ona:

“Evlensek bile sonra ne yapacaktın?”

Oblomov cevap vermedi. Olga devam etti:

“Her gün biraz daha derin uykuya dalacaktın, değil mi? Peki ben ne yapacaktım? Nasıl bir insan olduğumu biliyorsun, değil mi? Yaşlanmayacağım ben, hayattan hiçbir zaman kopmayacağım. Oysa, seninle olsak günü yaşadık; Noel’i, sonra kışın bitişi kutlamasını, ziyaretlere gitmeyi, dansları bekledik, başka bir şey düşünmezdik. Bir günü daha geçirdiğimiz için Tanrı’ya şükreder, yatıp uyur, sabah kalktığımızda ise bugünün de bir önceki gün gibi geçmesini dilerdik.. Geleceğimiz bu işte bizim, öyle değil mi? Hayat mı diyorsun sen buna? Eriyip giderdim ben, ölürdüm.. Peki ama ne için, İlya? Peki, sen mutlu olur muydun bundan?..”

Oblomov acılar içinde tavana bakıyordu. Kalkıp oradan kaçmak istiyordu, ama ayakları söz dinlemiyordu. Bir şey söylemek istiyordu, ağzı kupkuruydu, dili dönmüyordu, sesi çıkmıyordu. Elini uzattı Olga’ya. Bitik bir sesle, “Öyleyse...” dedi.

Ama sözünün sonunu getiremedi, bakışıyla “Affet!” diyebildi yalnızca.

Olga da bir şey söylemek istedi, ama söylemedi, elini uzattı ona, ama eli Oblomov’un eline değmeden düştü. O da “Hoşça kal!” demek istedi, ama sözcüğün yarısında sesi kesildi, boğuk bir ses çıktı ağzından. Yüzü çarpılmış gibi bir tuhaf oldu, eliyle başını Oblomov’un omzuna koyup hıçkırığa hıçkırığa ağlamaya başladı. Tüm gücünü yitirmiş gibiydi. O akıllı kız gitmiş, yerine olağan, acılar karşısında çaresiz bir kadın gelmişti. Hıçkırıklar arasında, “Elveda, elveda...” diyordu.

Oblomov susuyor, Olga’ya ağlamamasını söylemeye cesaret edemedi, dehşet içinde onun hıçkırıklarını dinliyordu. O anda Olga için de, kendisi için de üzülmüyordu. Acınacak bir durumdaydı. Olga koltuğa bıraktı kendini, mendilini yüzüne kapayıp dirseğini masaya dayadı, acı acı ağlamaya başladı. Gözyaşları, bir zamanlar parkta olduğu gibi, bir anlık kederle ansızın boşalan sıcak gözyaşlarını değil, kuru tarlalara doyasıya yağan ilkbahar yağmurlarını andırıyordu.

Neden sonra Oblomov, “Olga,” dedi. “Neden paralıyorsun kendini? Mutluluğu hak etmediysem,

olsun varsın, affet beni! Seviyorsun beni, ayrılığa katlanman zor olacak! Olduğum gibi kabul et beni, bende iyi olan şeyleri sev!”

Olga, başını kaldırmadan, hayır anlamında iki yana salladı. Sonra, kendini zorlayarak, “Hayır... hayır...” dedi. “Beni ve acılarımı merak etme sen. Biliyorum kendimi. Şimdi doya doya ağlarım, sonra bir daha hiç ağlamam. Ama şimdi bırak ağlayayım.. Git.. Hayır, dur, gitme! Tanrım cezalandırıyor beni!.. Acı çekiyorum, ah, çok acı çekiyorum.. Şuram, kalbim ağrıyor...”

Olga tekrar hıçkırığa hıçkırığa ağlamaya başladı. Oblomov, “Ya o acı dinmezse,” dedi, “sağlığın bozulursa? Böylesi gözyaşları zehirlidir. Olgacığım, meleğim benim, ağlama... unut her şeyi...”

“Hayır, bırak ağlayayım! Gelecek için değil, geçmiş için ağlıyorum ben..” Güçlülkle konuşabiliyordu Olga: “Geçmiş ‘soldu, yok oldu..’ Ağlayan ben değilim, hatıralar ağlıyor!.. Yaz günlerini,... parkı hatırlıyor musun? Parktaki yolumuz için, leylaklar için üzülüyorum.. Hepsinin yeri var kalbimde, koparıp atmak çok zor onları!” Olga umutsuzca iki yana salladı başını, hıçkırıklar arasında, “Ah, çok acı çekiyorum, çok acı çekiyorum!” diye tekrarlıyordu. Oblomov dehşet içinde birden şöyle dedi:

“Ya ölürsen, Olga? Düşünsene Olga...”

Olga başını kaldırdı, gözyaşları arasından Oblomov’a bakmaya çalışarak onun sözünü kesti:

“Hayır! Bir süre önce anladım ki, sende sevdiğim, olmasını istediğim şey, Şoltz’la birlikte düşündüğümüz, onun bana gösterdiği şeydi. Geleceğin Oblomov’unu sevmişim ben! İyisin, hoşsun, dürüstsün İlya. Bir kumru kadar hassassın. Başını kanadının altına sokuyor, başka bir şey düşünmek istemiyorsun. Tavan aralarında ömür boyu guguklamaya hazırsın sen.. Ama ben öyle değilim. Bana yetmez bu, başka şeyler istiyorum ben, ama neyi istediğimi de bilmiyorum! Bana öğretebilir misin, ne istediğimi? Bunun ne olduğunu, bende neyin eksik olduğunu söyleyebilir misin bana? İsteddiğim.. şefkat değil ki benim.. Şefkati herkes verebilir!”

Oblomov’un bacakları tutmaz olmuştu. Koltuğa oturup mendiliyle ellerini, alnını sildi. Olga’nın bu son söylediği çok acımasızdı, yaralamıştı onu. İçini yakmış, dıştan tüm bedenini buz gibi yapmıştı.

Üzerindeki yırtık pırtıklar için sitem edilen bir dilenci gibi acıklı, zavallı bir gülümsemeyle karşılık verdi Olga’ya. Heyecandan gücünü yitirmiş, utanç içinde, yüzünde bu zavallı gülümsemeyle bir süre öyle oturdu. Sönmüş bakışıyla şöyle diyordu sanki: “Evet, sıkıcıyım ben, zavallıyım, bir dilenciyim.. vurun bana, küçümseyin beni!..”

Olga, son söylediğinin çok acımasız olduğunu o anda anladı. Hemen koştu Oblomov’un yanına. Yumuşak, sevecen bir sesle, ağlamaklı, şöyle dedi:

“Affet beni dostum! Ağzımdan çıkanı kulağım duymuyor. Aklımı yitirmiş gibiyim! Unut her şeyi, eskiden olduğumuz gibi olalım gene. Her şey şimdiye kadar olduğu gibi kalsın..”

Oblomov birden ayağa kalktı, Olga’nın bu duygusallığına son vererek, kararlı bir tavırla, “Hayır!” dedi. “Olamaz! Gerçeği söylemiş olduğun için üzülme.” Üzgün, ekledi: “Değmem ben buna...”

Olga, “Hayalperest biriyim ben,” dedi. “Benim kötü yanımda bu işte! Neden başkaları, neden Sonya öylesine mutludur?..” Ağlamaya başlamıştı. Elinde mendilini çekiştirerek, kararlı bir sesle ekledi:

“Git artık! Dayanamayacağım, geçmişten kopmak daha da zor oluyor benim için..”

Tekrar mendilini yüzüne kapayıp, hıçkırıklarını bastırmaya çalışarak ağlamaya başladı... Sonra birden başını kaldırıp sordu: “Neden her şey mahvoldu? Kim lanetledi seni İlya? Ne yaptın? Temiz yüreklisin, akıllısın, ince ruhlusun, dürüstsün... ve... yazık olacak sana! Nedir seni böyle mahveden? Adı yok bunun..”

Oblomov zor duyulur bir sesle karşılık verdi:

“Var.”

Olga yaşlı gözlerle baktı ona. Oblomov, “Oblomovluk,” diye fısıldadı.

Sonra elini tuttu Olga'nın, öpmek istedi, ama öpemedi, yalnızca dudaklarına bastırdı, sıcak gözyaşları damladı Olga'nın parmaklarına.

Oblomov başını kaldırmadan, yüzünü Olga'ya göstermeden dönüp çıktı odadan.

XII

Oblomov'un bütün gün nerelerde dolaştığını, neler yaptığını ancak Tanrı bilirdi. Ama eve gece geç vakit döndü. Avlu kapısına vurulduğunu, köpeğin havladığını önce ev sahibesi duydu. Dürterek Anisya ile Zahar'ı uyandırdı, beyefendinin geldiğini söyledi.

İlya İlyiç, Zahar'ın onun giysilerini nasıl çıkardığının, çizmelerini ayağından nasıl aldığının, omuzlarına ropdöşambrını nasıl koyduğunun neredeyse farkına bile varmamıştı.

Ropdöşambrına bakarak yalnızca şöyle dedi:

“Nedir bu?”

“Bugün ev sahibesi getirdi onu,” dedi Zahar. “Yıkamış, sağını solunu onarmış.”

Oblomov koltuğa çökmüş, öyle kalmıştı. Çevresinde her şey uykuya, karanlığa dalmıştı. Dirseğine yaslanmış, oturuyor; karanlığı fark etmiyor, saatin tik taklarını duymuyordu. Aklı, belirsiz ve bulanık düşüncelerle karmakarışık. Düşünceleri kafasının içinde, gökyüzündeki bulutlar gibi, amaçsız, başıboş dolaşıyorlardı. Hiçbirini yakalayamıyordu.

Kalbi ölmüştü: Bir an için yaşamın akışı durmuştu. Hayata, eski düzene dönmesi, eski gücüne kavuşması için zaman gerekliydi.

Darbe çok sert olmuştu, Oblomov bedenini hissetmiyor, bir yorgunluk da, bir ihtiyaç da duymuyordu. Günlerce taş gibi yatabilirdi yatağında ya da günlerce yürüyebilir, arabayla bir yerlere gidebilir, bir makine gibi çalışabilirdi.

İnsan pek zor bir yolla ya kaderine boyun eğmeyi öğrenir (ki o zaman bedeni ağır ağır, giderek kendi yönünü bulur), ya da keder yıkar onu, (duyduğu kedere veya kişiliğine göre) artık bir daha ayağa kalkamaz.

Oblomov nerede oturduğunun farkında değildi, aslında oturup oturmadığını bile bilmiyordu. Bir şey düşünmeden bakıyor, şafağın sökmekte olduğunu bile fark edemiyordu. Yaşlı kadının öksürdüğünü, kapıcının avluda odun kırdığını, evdeki tıkırtıları, çarpma seslerini işitiyor, ama duymuyor; Akulina ile ev sahibesinin pazara gittiklerini, çitin dışındaki kağıt paketini hem görüyor hem görmüyordu.

Ne horozların ötüşü ne köpeğin havlaması ne de kapıların gıcirtısı derin dalgınlığından uyandırabiliyordu onu. Evin içinde fincan, bardak sesleri başladı, semaverin fislaması duyuldu.

Nihayet saat dokuza doğru Zahar elinde tepsiyle açtı odasının kapısını, her zaman olduğu gibi ayağıyla itti kapıyı ve her zaman olduğu gibi, gene ayağı boşa gitti, sendeledi, ama tepsiyi düşürmedi. Yılların deneyimiyle eli alışmıştı artık; ayrıca arkasından Anisya'nın da başını kapının aralığından uzatıp ona baktığını, bir şey düşürecek olursa hemen koşup ona sitem edeceğini biliyordu.

Zahar, sakalı sıkı sıkı tuttuğu tepsinin içinde, kazasız belasız yatağın yanına kadar geldi, tam fincanları yatağın önündeki masaya koyacak, sonra da efendisini uyandıracaktı ki, baktı, yatak hiç bozulmamıştı, efendisi de yoktu!

İrkildi, o anda elinden fincan düştü, arkasından şekerlik... Düşenleri havada yakalamak için atılınca tepsi sallandı, üzerinde ne var ne yok, hepsi döküldü. Tepside yalnızca bir kaşığı tutabilmişti.

Zahar, yerden şekerleri, fincan kırıklarını, ekmekleri toplamaya çalışan Anisya'ya bakarken şöyle mırıldandı:

“Bu da nedir şimdi böyle? Efendi nerede?”

Koltukta oturuyordu efendisi. Yüzü çok değişmişti. Zahar, şaşkınlıktan ağzı açık, bakıyordu ona.

“Bütün gece neden yatmadınız, koltukta oturdunuz, İlya İlyiç?” diye sordu.

Oblomov başını ağır ağır çevirip Zahar'a, dökülen kahveye, halıya saçılan şekerlere baktı.

“Neden düşürüp kırdın fincanı?” dedi.

Sonra pencereye gitti. Dışarıda lapa lapa kar yağıyordu, yerler bembeyazdı. Avluya, sebze bahçesine, çiti kaplamış kara bir şey düşünmeden bakarak mırıldandı kendi kendine: “Kar, kar, kar! Her şeyi örtmüş kar!” Sonra geçip yatağa uzandı, kurşun gibi ağır, sıkıntılı bir uykuya daldı. Ev sahibesinin bölümüne açılan kapının gıcirtısıyla uyandığında öğlen olmuştu. Kapının aralığından ev sahibesinin çıplak kolu bir tabakla uzandı. Dumanı tüten bir parça börek vardı tabakta. Kadının yumuşak sesi duyuldu:

“Bugün pazar, börek yaptık, ister miydiniz?”

Ama karşılık vermedi Oblomov. Ateşler içinde yanıyordu.

Dördüncü Bölüm

I

İlya İlyiç'in hastalanmasının üzerinden bir yıl geçmişti. Bu yıl içinde dünyanın dört bir yanında çok değişiklikler olmuştu. Bir yerde karışıklıklar çıkmış, başka bir yerde huzura kavuşulmuştu; bir yerde ünlü bir kişi ölmüş, bir yerde başka biri doğmuştu; bir yerde var olmanın sırrı çözülmüş, başka bir yerde insanlar evleriyle birlikte yok olmuşlardı. Eski yaşamın ortadan kalktığı yerlerde yeni yaşamlar filiz vermişti.

Vıborg yakasında, dul kadın Pşenitsma'nın evinde her ne kadar günler, geceler apansız sarsıntılarla bozulmamış ve tekdüze geçmiş olsa da; her ne kadar dört mevsim bir önceki yıl olduğu gibi geçmiş olsa da hayat olduğu gibi durmamış, her bakımdan değişmişti. Ama bu değişim dünyamızın doğasında olan değişim gibi çok yavaş, adım adım olmuştu: Dağlar farkına varılmadan, çok yavaş aşınır; denizler yüzyıllar boyu dip çamurunu kıyıya biriktirerek veya geri çekilerek kara parçaları oluşturur.

İlya İlyiç iyileşmişti. Vekil Zatyortıy köye gitmiş, satılan tahılın parasını, masraflar ve kendi ücreti için gereken parayı ayırdıktan sonra gerisini eksiksiz olarak Oblomov'a göndermişti.

Köylülerden toplanacak kira konusunda şöyle yazmıştı Zatyortıy: "Bu paraların toplanabilmesi imkansız. Çünkü, köylülerin bir bölümü perişan durumda, bir bölümü de köyden ayrılmış, nerede oldukları bilinmiyor. Gereken araştırmaları yapmaktayım."

Yol ve köprü konusunda ise, acele etmeye gerek olmadığını, köylülerin yeni bir yol yapmak için çalışmaktansa, dağı, vadiyi aşarak satışın yapıldığı köye gitmeyi yeğlediklerini yazıyordu.

Sözün kısası, gelen bilgiler de para da yeterliydi. İlya İlyiç en azından, kendisinin köye gitmesinin gerekmediği kanısındaydı, gelecek yıla kadar içi rahattı.

Vekil evin inşaatıyla da ilgileniyordu. İlçe mimarıyla birlikte gereken malzemeyi belirlemiş, muhtara ilkbaharda keresteyi taşımasını, tuğlalar için bir baraka yaptırmasını söylemişti. Öyle ki, Oblomov'a yalnızca ilkbaharda köye gitmek, evin yapımıyla ilgilenmek kalıyordu. O zamana kadar da kiralar toplanacak, giderlerin karşılanabilmesi için köyün ipotek işi tamamlanacaktı.

Hastalığından sonra uzun süre çok karamsardı İlya İlyiç. Saatlerce sağlıksız bir biçimde dalgın oturuyor, Zahar'ın sorularına kimi zaman cevap bile vermiyor; onun fincanları yere düşürdüğünü, masanın tozunu almadığını ya da ev sahibesinin pazar günleri börek getirdiğinde kendisini ağlarken gördüğünü fark etmiyordu.

Bir zaman sonra büyük üzüntüsünün yerini yavaş yavaş, sessiz bir kayıtsızlık aldı. Saatlerce karın yağışını, avluda, sokakta büyükçe tümsekler oluşturmasını, odunları, kümesi, köpek kulübesini, küçük bahçeyi, bostanda tarhları örtmesini; çitin direklerinin piramitler gibi biçim almasını; her şeyin ölüp

kefene sarılmış gibi oluşunu seyrediyordu.

Uzun uzun kahve değirmeninin tıkırtısını, köpeğin zincirini çekeleyişini, havlamasını, Zahar'ın çizmelerini temizleyişini, saatin sarkacının sesini dinliyordu.

Ev sahibesi, önceleri olduğu gibi gene bir şey alıp almayacağı veya bir şeyler yemek isteyip istemediği sorusuyla uğruyordu odasına. Oblomov kayıtsız, sevecen bir tavırla karşılık veriyordu ona. Çocuklar evin içinde koşturuyorlardı. Ders veriyordu onlara. Güzel okuyabildiklerinde, çocukça gevezelik yaptıklarında bezgin, isteksiz gülümsüyordu.

Ama dağ yavaş yavaş aşınıyor, deniz kıyından çekiliyor veya kıyıya dip çamuru getirip yığıyordu ve Oblomov önceki olağan yaşamına yavaş yavaş dönüyordu.

Yaz, sonbahar, kış durgun, sıkıcı geçmişti. Ama gene ilkbaharı bekliyordu Oblomov. Köye gitmeyi hayal ediyordu. Martta gene tarlakuşu biçiminde çörekler yapıldı, nisanda odasının pencerelerinin ikinci çerçevesi çıkarıldı, Neva'nın buzunun çözüldüğünü, ilkbaharın geldiğini söylediler ona.

Çıkıp bahçede dolaşmaya başlamıştı. Sonra bostana sebzeler ekildi. Bayramlar birbirini izledi: Üçlü, Yedili, 1 Mayıs... Her bayram akağaç dallarıyla, çelenklerle kutlandı, koruda çaylar içildi.

Yazın başlamasıyla birlikte, evde yakın iki önemli bayramdan söz edilmeye başlandı: Ağabeyin İvan Günü'yle, Oblomov'un İlyiç Günü'nden. Herkesin pek önemseydiği iki gündü bunlar. Ev sahibesi pazardan iyi bir parça dana eti alır veya orada böyle bir et görürse, ya da pişirdiği börek pek güzel olursa şöyle diyordu: "Ah, İvan gününde ve İlyiç gününde de böyle güzel bir et bulsam, böyle güzel bir börek pişirebilsem!"

İlya Cuması'ndan, her yıl Baruthane'ye yayan yaptıkları gezilerden, Smolenski mezarlığında, Kolpino'da katıldıkları kutlamalardan söz ediyorlardı.

Avluda, pencerelerin dibinde kuluçka tavuğun gıdaklamaları, yeni kuşak civcivlerin cıvıltıları duyuldu. Piliçli, mantarlı börekler pişti, taze salatalık turşuları kondu masaya; çok geçmeden çilekler de çıktı.

Ev sahibesi Oblomov'a şöyle diyordu: "Bu ara işkembeler pek iyi değil. Dün iki küçük işkembeye yetmiş kapik istediler. Ama somonlar taze, her gün soğuk somon çorbası yapılabilir."

Evde Bayan Pşenitsma'nın bölümü (yalnızca, Agafya Matveyevna kusursuz bir ev hanımı olduğu ve ev işlerini çok sevdiği için değil; ayrıca İvan Matveyeviç Muhayorov yemek konusunda zevkine pek düşkün olduğu için de), her yönden çiçek gibiydi. İvan Matveyeviç giyim kuşamına, iç çamaşırlarına pek dikkat etmezdi. Bir elbiseyi yıllarca giyer, yeni bir giysi için para harcamaktan nefret eder, üzerinden çıkardığı bir şeyi askıya asmadan, gelişigüzel, bir kenara atardı. İç çamaşırını ağır işçiler gibi, ancak cumartesiden cumartesiye değiştirir, ama sıra yemeğe gelince ince eler sık dokur, paraya acımazdı.

Bu konuda, göreve yeni başladığı zamanlar kendi kendine oluşturduğu bir mantık önderlik ederdi ona: "Karnında ne vardır, kimse bilmez, bu yüzden de dedikodusu olmaz; oysa saatinin kalın bir kösteği varsa, frakın yeniyse, çizmelerin ışıltılı ışılsa, hemen laf etmeye başlarlar."

Bu yüzden, Pşenitsınların evinde masada her zaman dana etinin en iyisi, mersin balığının en tazesi, yaban horozunun en beyaz etlisi olurdu. İvan Matveyeviç bazen pazarı veya Milyutin tezgahlarını ^[50] av köpeği gibi koklayarak dolaşır, horozların en besilisini paltosunun eteğinin altında eve getirir,

hindi için verdiği dört rubleye hiç acımadı.

Şarabı borsadan alır, kendi saklar, kendi çıkarıp içerdi ama yemek masasında frenküzümü yaprağından evde yapılmış votka sürahisinden başka bir şey olmazdı. Şarabı çatı arasındaki odasında içerdi. Tarantjev'le balığa giderken paltosunun altında her zaman bir şişe Madera şarabı olurdu. Lokantada ayına kendi romunu katardı.

Dağların aşınması, denizlerin dip çamurunu kıyıya yığması, kıyıda çekilmesi her yerde olduğu gibi, Anisya'nın hayatında da gerçekleşmiş, onun ev sahibesiyle yakınlaşması sıkı, kopmaz bir dostluğa, bütünlereşmeye dönüşmüştü.

Oblomov, ev sahibesinin onun işleriyle yakından ilgilendiğini görüncü bir gün şakayla karışık, kadına, onun yemek işini kendi üzerine almasını, onu böyle işlerle ilgilenmekten kurtarmasını önerdi. Kadının yüzü sevinçle aydınlandı, anlayışlı bir tavırla gülümsedi. Çalışma alanı böylece genişlemişti: Bir ev yerine iki evi ya da daha doğrusu, büyük bir evi yönetecekti! Üstelik, böylece Anisya da onun emrine girmiş oluyordu.

Ev sahibesi ağabeyiyle konuştu ve ertesü gün Oblomov'un mutfağı Pşenitsma'nın mutfağına taşındı. Onun gümüş takımları Agafya Matveyevna'nın dolaplarına yerleştirildi, Akulina daha küçük bir göreve alındı: Aşılıktan, tavukların, bahçenin bakıcılığına getirildi.

Evde her şeyin ölçüsü büyümüştü: şeker, yiyecek malzemesi, salatalık turşusu, elma ve vişne marmeladı, reçel... her şey fazla fazla alınıyordu.

Agafya Matveyevna'nın boyu uzamıştı sanki; Anisya, kartalların kanatlarını iki yana açması gibi kollarını iki yana açıyordu şimdi. Evde yaşam canlanmış, bir nehir gibi akmaya başlamıştı.

Oblomov yemeği saat üçte herkesle birlikte yiyordu. Ama ağabey, işten çok geç geldiği için daha sonra mutfakta yalnız yiyordu.

Oblomov'un çayını, kahvesini Zahar değil, ev sahibesi kendi getiriyordu.

Zahar, isterse yerlerin tozunu alıyor, istemezse, o zaman Anisya rüzgar gibi odaya dalıyor, kah toz beziyle kah çıplak eliyle, neredeyse de burnuyla çabucak her yerin tozunu alıyor, her şeyi silip süpürüyor, yerleştiriyor ve gözden kayboluyordu. Oblomov bahçeye çıktığında bu kez ev sahibesi kendi giriyordu onun odasına, bir düzensizlik görürse başını iki yana sallayarak kendi kendine bir şeyler söyleniyor, yastıkları iyice kabartıyor, yastık kılıflarına bakıp tekrar kendi kendine mırıldanıyor, onların değiştirilmesi gerektiğini söyleyerek kılıfları çıkartıyor, pencerelerin tozunu alıyor, divanın arkası nasıl diye baktıktan sonra çıkıyordu.

Çamurun ağır ağır kıyıda birikmesi, dağların ağır ağır aşınması, volkan lavlarının kıyıları doldurması gibi, Agafya Matveyevna'nın hayatı da değişmişti. Ama hiç kimse, en çok da kendisi, bunun farkında değildi. Bu ancak, beklenmedik birçok olaydan sonra fark edilmişti.

Neden, uzun süredir çok değişmişti?

Neden, daha önce ocakta kızartma yanarsa, balık çorbasında balık fazla haşlanırsa, çorbaya yeşillik konmamışsa Akulina'yı sertçe, ama sakın, ağırbaşlılıkla uyarıp sonra olanı unutup giderken şimdi böyle bir şey olduğunda masadan fırlıyor, mutfağa koşuyor, Akulina'ya söylemediğini bırakmıyor, ertesü gün yemekleri kontrol ediyor, çorbaya yeşillik koyulup koyulmadığına, balığın fazla haşlanıp haşlanmadığına bakıyordu?

Gururu ve emeği nedeniyle son derece önemseydiği ev kadınlığı konusunda bir yabancının gözüne beceriksiz görünmek istemediği söylenebilirdi!

Tamam, öyleyse, eskiden kimi zaman, neden akşamın sekizinde gözleri kapanmaya başlar; çocukları yatırdıktan, mutfakta ocakların söndürülüp söndürülmediğine, bacaların kapatılıp kapatılmadığına, her şeyin yerli yerinde olup olmadığına baktıktan sonra neden akşamın dokuzunda yatar uyur, top atsalar, sabahın altısına kadar uyanmazdı?

Şimdi ise Oblomov evde değilse, tiyatroya veya İvan Gerasimoviç'e gitmiş ve gecikmişse, gözüne uyku girmiyor, yatakta bir sağa, bir sola dönüp duruyor, haç çıkarıyor, derin derin içini çekiyor, uyuyabilmek umuduyla gözlerini kapıyor, ama bir türlü uyuyamıyordu.

Sokakta bir ses duyar duymaz başını kaldırıyor, bazen yataktan fırlıyor, pencerenin kanadını açıyor, kulak kesilip, gelenin Oblomov olup olmadığını anlamaya çalışıyordu. Dış kapı çalınınca etekliğini üzerine çekip mutfaka koşuyor, Zahar'la Anisya'yı dürterek uyandırıyor, kapıyı açmaya gönderiyordu.

Bu konuda şöyle diyecekler olabilir: “Agafya Matveyevna, evinde bir aksaklığın olmasını, kiracısının gece vakti kapıda bekletilmesini, sarhoş kapıcı nihayet sesi duyup da gidip kapıyı açana kadar gürültüden çocuklarının uyanmasını istemeyen iyi niyetli bir ev hanımı olamaz mıydı?..”

Ona da tamam. Peki Oblomov hasta olduğunda neden kimseyi sokmamıştı yanına, yattığı odanın yerlerine keçeler, halılar sermişti, perdeleri örtmüştü? Öylesine munis, iyi niyetli bir anne olmasına karşın, neden Vanya ile Maşa bağırarak, yüksek sesle gülecek olurlarsa birden öfkeye kapılıyordu?..

Neden, Zahar'a da, Anisya'ya da güvenmeden, Oblomov'un yatağının başucunda, gözlerini ondan ayırmadan sabah ayinine kadar oturuyor, sonra da mantosunu omuzlarına alıp, bir kağıda iri harflerle “İlya” yazıp kiliseye koşuyor, yazdığı kağıdı, Oblomov'un sağlığına kavuşması dileğiyle dilek yerine bırakıyor, sonra bir köşeye çekiliyor, yere diz çöküyor, yere kapanıp uzun süre öyle kalıyor, sonra aceleyle pazara gidiyor, endişe içinde eve dönüyor, kapıdan başını uzatıp fısıltıyla Anisya'ya “Nasıl?” diye soruyordu?

Bunun, kadının yaradılışında var olan merhamet, şefkat duygusundan olduğunu söyleyenler çıkacaktır.

Peki. Öyleyse, Oblomov bütün kış pek karamsarken, onunla hemen hiç konuşmuyorken, onun odasına bile bakmıyorken, ne yaptığıyla ilgilenmiyor, onunla şakalaşmıyor, onunla birlikte gülmüyorken neden öylesine zayıflamıştı, neden her şeye karşı soğuk, ilgisiz kalmıştı? Neden, kahve öğütürken farkında olmadan içine çok fazla hindiba katıyordu? Öyle ki, içilmiyordu kahve, ama dili yokmuş gibi farkında olmuyordu bu yaptığının. Akulina balığı fazla haşladığı için ağabeyi söylenerek masadan mı kalktı, Agafya Matveyevna taş kesilmiş gibi, öyle duruyor, sanki bir şey duymuyordu.

Eskiden kimse dalgın göremezdi onu. Zaten dalgınlık yakışmazdı da yüzüne. Bir an durmaz, bir şeyler yapar, zeki bakışlarıyla bakar, her şeyi görürdü; oysa o günlerde havan dizlerinin üzerinde, uyuyormuş gibi dalıp gidiyor, bir süre kıpırdamadan öyle durduktan sonra birden havanın tokmağını tekrar öyle vurmaya başlıyordu ki, avlu kapısına vurulduğunu sanan köpek havlıyordu.

Ne zaman ki Oblomov canlanmıştı, yeniden gülümsemeye, eskiden olduğu gibi, kapının aralığından ona tatlı tatlı bakmaya, onunla şakalaşmaya başlamıştı... tekrar şişmanlamıştı, evin içi, tekrar

canlanmış, hareketlenmiş, şenlenmişti ancak küçük bir fark vardı: Eskiden, kurulu bir makine gibi durmadan dinlenmeden çalışıyordu Agafya Matveyevna; canlı adımlarla, süzülürcesine yürüyor, ne yüksek ne de alçak, son derece olağan bir sesle konuşuyor, kahve öğütüyor, kelle şekeri kırıyor, bir şeyler eliyor, dikişe oturuyor, iğneyi, saatin yelkovanı gibi pek düzenli sokup çıkarıyordu; sonra gayet sakin kalkıyor, mutfığa giderken yan yolda duruyor, dolabı açıyor, oradan bir şey alıyor, götürüyordu... Bir makine gibiydi...

Ama şimdi, İlya İlyiç ailesinin bir üyesi gibi olduktan sonra havan dövmesi de, elek elemesi de değişmişti. Oturup sakin sakin örgüsünü örerken, Oblomov kahve getirmesi için Zahar'a seslendiğinde mutfığa fırlıyor, bir şeye nişan alıyormuş gibi dört gözle bakıyor, kaşığı kapıyor, ışığa tutup üç kaşık kahve koyuyor, kahvenin kaynayıp kaynamadığına bakıyor, koyu olmamasına, kaymağın köpürmemesine dikkat ediyordu.

Oblomov'un sevdiği yemek hazırlanırken tencereyi alıyor, kapağını kaldırıp yemeği kokluyor, karıştırıp inceledikten sonra ocağa kendi koyuyordu. İlya İlyiç için badem rendelerken, havanda bir şey döverken öylesine heyecanlı rendeliyor veya dövüyordu ki, alnı boncuk boncuk terliyordu.

Agafya Matveyevna'nın ev işleri (öğütme, ütü, havanda dövme, elek eleme ve benzeri işleri) yeni, canlı bir anlam kazanmıştı: İlya İlyiç'in huzuru, rahatlığı için yapıyordu her şeyi. Eskiden bunları bir zorunluluk olarak görüyordu, şimdi ise haz duyuyordu bunları yapmaktan. Bambaşka, dopdolu bir hayatı vardı artık. Ama kendisindeki bu değişikliğin ne olduğunu bilemiyordu, kendine sormuyordu da bunu. Bu hoş boyunduruğu kolayca geçirmişti boynuna: Koşulsuz, hiç direnmeden, heyecana da kapılmadan, ürkmeyen, bir şey beklemeden, karanlık önsezilerde bulunmadan, kendini sinirlerinin oyununa veya müziğine kaptırmadan...

Sanki bir anda din değiştirmiş, bu farklı dinin nasıl bir din olduğunu, kurallarını düşünmeden, körü körüne bağlanmıştı ona, bu inancın kurallarına boyun eğmişti. Bu inanç kendiliğinden gelip yerleşmişti içine ve Agafya Matveyevna, soğuk almış da hastalanmış gibi, bir dumanın içinde geri de çekilmeden, ileri de gitmeden, olduğu yerde düpedüz sevmişti Oblomov'u.

Bir şeyden kuşkulanıyordu. Biri söyleseydi ona durumunu, bu onun için büyük bir yenilik olurdu... Gülümserdi, utanırdı.

Oblomov'a karşı görevlerini sessizce kabullenmişti. Her gömleğini tanıyordu. Topukları erimiş çoraplarının sayısını da, sabahları karyoladan hangi ayağının üzerine basarak indiğini de, gözünde ne zaman arpacık çıkacağını da, hangi yemeği istediğini, o yemekten ne kadar yiyeceğini de; neşeli mi, canı sıkkın mı, olduğunu da, çok mu, az mı uyduğunu da bütün bu işleri ömür boyu yapmış gibi biliyordu. Bütün bunları nereden bildiğini, Oblomov'un onun için kim olduğunu, onun için neden böyle koştuğunu kendine sormuyordu.

Ona Oblomov'u sevip sevmeyi sorsalardı, tekrar gülümser, "evet" derdi; ne var ki, Oblomov onun evinde henüz bir haftadır kalmaktayken de aynı cevabı verirdi.

Oblomov'u sevmesinin nedeni acaba, sevmeden kocaya varmış olması, otuz yaşına kadar sevmeden yaşamış olması, şimdi birden aradığını bulmuş olması mıydı?

Her ne kadar aşkın kaprisli, hastalık gibi birden, durup dururken ortaya çıkan bir duygu olduğu söylenirse de, her duygu gibi onun da kendine özgü yasaları, kuralları vardır. Gerçi günümüze kadar yeterince incelenmemiştir bu duygunun yasaları, ama bunun nedeni, aşka kapılan bir kimsenin ruhunda

filizlenen bu duyguyu bir bilim adamı gözüyle inceleyecek zamanının olmamasıdır. Aşık insan hiçbir şeyi bilemez: Bu duygunun ruhuna nasıl girdiğini de, onu uykudaymış gibi nasıl zincire vurduğunu da, önce nasıl gözlerini kör ettiğini de, kalbinin ne zaman hızla çarpmaya başladığını da, dünden bugüne, sonra mezara kadar sürecek bir bağın, özveri isteğinin nasıl doğduğunu da, “ben”in yavaş yavaş ortadan kalktığını, karşıdaki insana dönüştüğünü de, aklın nasıl köreltiğini veya aşırı canlandığını da, irade gücünün karşısındakine geçtiğini de, başının nasıl öne eğildiğini, dizlerin nasıl titrediğini, gözlerin nasıl yaşardığını da, nasıl ateşler içinde yandığını da...

Agafya Matveyevna, Oblomov gibi birini hiç görmemişti. Görmüş olsa bile, uzaktan görmüştü. Belki hoşlanmıştı onlardan, ama başka bir ortamın insanlarıydı onlar, başka bir dünyada yaşıyorlardı, yakınlaşma olmamıştı aralarında.

Ölen kocası Katip Pşenitsın gibi çabuk, kısa adımlarla yürümüyordu İlya İlyiç. Durmadan birtakım kağıtlar da yazmıyor, göreve geç kalacağım diye korkudan titremiyordu da; ayrıca herkesin yüzüne, neredeyse onu semerleyip üstüne bineceklermiş ve onları bir yerlere götürücekmiş gibi değil, kendisine boyun eğmelerini talep ediyormuşçasına cesurca, rahat, kararlı bakıyordu.

Yüzü de öyle kaba, kırmızı değil, beyaz, güzeldi. Elleri ağabeyinin ellerine benzemiyordu: Titremiyorlardı, kırmızı değillerdi; beyaz, küçüktü elleri. Oturunca bacak bacak üstüne atıyor, başını eline dayıyordu... Bütün bunları çok rahat, sakin, hoş yapıyordu. Konuşması da ağabeyinin, Tarantsev’in, ölen kocasının konuşmasına benzemiyordu. Gerçi söylediğinin bir çoğunu anlamıyordu Agafya Matveyevna, ama akıllıca, çok güzel, olağanüstü şeyler söylediğini hissediyordu; anladıkları da başkalarının söylediklerinden çok değişik oluyordu.

İç çamaşırları inceydi, her gün de değiştiriyordu iç çamaşırlarını; hoş kokulu sabunlarla yıkıyor, tırnaklarını temizliyordu.

Her şeyiyle son derece cana yakın, temizdi. Hiçbir şey yapmayabilirdi, yapmıyordu da, her şeyini başkaları yapıyordu: Zahar’ı, ayrıca köyde üç yüz Zahar’ı daha vardı!..

Bir beyzadeydi o, ıslıl ıslıl, pırıl pırıl bir beyzade! Üstüne üstlük, çok kibardı da: Yürüyüşü, hareketleri ne kadar yumuşaktı, elinin dokunuşu kadife gibi... Oysa kocası vurur gibi dokunurdu Agafya Matveyevna’ya! Ama İlya İlyiç’in bakışı da, konuşması da yumuşaktı, hoştu...

Agafya Matveyevna’nın bunları düşündüğü yoktu, bir şeyin farkında değildi; ama başka biri, Oblomov’un onun hayatına girmekle kadının ruhunda yarattığı etkiyi inceleyip açıklamaya kalkacak olsa, ancak bunları söylerdi.

İlya İlyiç burada, ağabeyden başlayarak, önüne şimdi bir kat daha fazla kemik atılan zincirli köpeğe kadar herkesin üzerinde ne gibi bir etki yarattığının farkındaydı; ancak, bu etkisinin ev sahibesinin kalbinde ne kadar derinlere indiğini, orada nasıl beklenmedik bir zafer kazandığını anlayamıyordu.

Kadının onun yemekleriyle, iç çamaşırlarıyla, odasıyla çok yakından ilgilenmesini, Agafya Matveyevna’nın kişiliğinin daha ilk günlerde dikkatini çeken önde gelen özelliğine veriyordu. İlk karşılaştıkları gün, Akulina odaya, elinde çırpınan horozla daldığında Agafya Matveyevna, aşçı kadının bu yersiz davranışından mahcup olsa da kadına son derece sakin bir tavırla, bakkala o horozu değil, çilli horozu götürmesini söylemişti. Oblomov, Agafya Matveyevna’nın o zaman fark ettiği bu özelliğine veriyordu onun her şeyiyle böyle yakından ilgilenmesini...

Agafya Matveyevna Oblomov'a cilve yapmak, duygularını ona belli etmek şöyle dursun, söylediğimiz gibi, kendi duygularının farkında bile değildi. Hatta uzun zamandır içinde böyle şeyler hissetmediğini bile bilemiyordu. Aşk onun için mezara kadar sürecek sınırsız bir bağlılıktan başka bir şey değildi.

Oblomov, Agafya Matveyevna'nın ona gösterdiği ilginin gerçek anlamını anlayamıyor, bunun kadının kişiliğinin özelliği olduğunu düşünmeyi sürdürüyordu. Böylece, Pşenitsına'nın son derece olağan, doğal, içten olan bu duygusu Oblomov için de, başkaları için de, kendisi için de bir sır olarak kalmıştı.

Aslında içten, özverili bir duyguydu onunki, çünkü kiliseye Oblomov için mum koymuş, yalnızca onun iyileşmesi için dua etmişti ve Oblomov'un bundan hiçbir zaman haberi olmamıştı. Hastalığında gece sabahlara kadar başucunda oturmuş, hava aydınlanmak üzereyken odasından çıkmıştı, sonra kimse söz etmemişti Oblomov'a bundan.

Oblomov'un Agafya Matveyevna'ya ilgisi çok daha sadeydi: Agafya Matveyevna, sürekli hareket eden dirsekleriyle, her şeyin üzerinde pek hamaratça duran bakışlarıyla; dolaptan mutfağa, mutfaktan kilere, oradan mahzene pek becerikli, sonu gelmez gidiş gelişleriyle Oblomov'a, baba ocağının belleğinde çocukluğundan kalmış sakin, huzurlu yaşamını hatırlatıyordu.

Orada babası, dedesi, çocuklar, torunlar, konuklar huzur dolu bir tembellik içinde oturur ya da yatarlarken, evde onları sürekli kollayan gözlerin; onlar için durmadan çalışan, giysilerini diken, onları yedirip içiren, giydiren, ayakkabılarını hazırlayan, uykuya yatıran, öldüklerinde gözlerini kapayacak olan kimselerin olduğunu bilirlerdi. İşte şimdi burada da Oblomov divanda sakin, rahat otururken, evde onun için canla başla çalışan birilerinin olduğunu; yarın güneş doğmasa, gökyüzü kapkara bulutlarla kapansa, fırtınalar kopsa, seller aksa bile, sıcak çorbasının yarın sabah masasına geleceğini, çamaşırlarının tertemiz olacağını, duvardaki örümcek ağının oradan alınacağını, ama bütün bunların nasıl yapıldığını fark etmeyeceğini, bunu öğrenmek için çaba da harcamayacağını, canının ne istediğini düşünmek için kendini yormayacağını bilmektedir. Hem bütün bunların Zahar'ın kirli elleriyle tembel tembel, kabaca değil, bir kadının hoş bakışlarıyla, içtenliğiyle, derin sadakatiyle, tertemiz, bembeyaz elleriyle, çıplak kollarıyla yapılacağını bilmektedir.

Ev sahibesine her gün biraz daha yakın hissediyordu kendini. Ama aşk, bir süre önce kızamığa, çiçeğe, sıtmaya yakalanır gibi (o günleri hatırlayınca ürperiyordu Oblomov) yaşadığı o aşk gibi bir aşk aklının ucundan bile geçmiyordu.

Agafya Matveyevna'ya, sıcaklığını giderek daha çok hissettiği, ama kesinlikle sevemeyeceği bir ateşe yaklaşır gibi yaklaşıyordu. Kadının odasında yemeğini yedikten sonra orada pek keyifli oturuyor, piposunu yakıyor, Agafya Matveyevna'nın gümüş takımları, tabak çanağı dolaba kaldırışını, fincanları getirişini, (özellikle bir fincanı titizce temizledikten sonra kahve koyup) herkesten önce Oblomov'a verişini, sonra onun bundan hoşnut olup olmadığını görmek için yüzüne bakışını izliyordu.

Agafya Matveyevna'nın odasının kapısı aralanınca Oblomov'un bakışı onun dolgun boynunda hazla takılı kalıyordu. Hatta, kimi zaman kapı uzun süre aralanmazsa ayağıyla usulca kendi aralıyordu onu, Agafya Matveyevna ile şakalaşıyor, çocuklarla oynuyordu.

Ancak, sabahtan öğlen vaktine kadar onu görmezse Oblomov'un canı sıkılmıyordu. Öğlenden sonra

da, kadının yanında kalmaktansa odasına gidip iki saat uyuyordu. Ama uyandığında, hatta uyanır uyanmaz çayının hazır olacağını biliyordu.

Asıl önemli olan da, bütün bunların son derece sakin olup bitiyor olmasıydı: Hiçbir endişe yoktu İlya İlyiç'in kalbinde; ev sahibesini görecek mi, görmeyecek mi, kadın ne düşünecek, kendisi ona ne diyecek, onun sorularına nasıl cevaplar verecek, kadın ona nasıl bakacak... Hiçbir şey, hiçbir şey heyecanlandırmıyordu Oblomov'u.

Uykusuz gecelerin kederinden; acı, tatlı gözyaşlarının hüznünden eser yoktu. Öyle bir şeyler hissetmiyordu. Oturduğu yerde piposunu tütürüyor, Agafya Matveyevna'nın bir şeyler dikişini, arada bir şeyler söyleyişini veya sessiz duruşunu seyrediyordu. Bu arada sakin oluyordu Oblomov. İsteddiği her şey orada varmış gibi, canı bir şey çekmiyor, kalkıp bir yere gitmek istemiyordu.

Agafya Matveyevna onda bir şeyler yapmak isteği de, bir arzu da uyandırmıyordu. İçinde onurunu okşayacak bir hırs, heyecan, bir şeyler becermek isteği de yoktu; zaman geçtikçe gücü yok olduğu, iyi veya kötü hiçbir şey yapmadığı, boş boş oturduğu, yaşamadığı, günlerini anlamsızca geçirdiği için acı da çekmiyor, kendine sitem de etmiyordu.

Görünmez bir elin değerli bir bitkiyi sıcaktan yanmasın diye gölge bir yere, yağmurda ıslanmasın diye saçağın altına dikmesi gibi Agafya Matveyevna da özenle, ihtimamla ilgileniyordu onunla, üzerine titriyordu.

Bir gün şöyle dedi Oblomov:

“İğne, burnunuzun hemen dibinden ne de hızlı geçiyor öyle Agafya Matveyevna! İğneyi alttan öyle çabuk çekiyorsunuz ki, burnunuzu eteğinize dikeceksiniz gibi geliyor bana, inanın korkuyorum.”

Gülümsedi Agafya Matveyevna. Handiyse kendi kendine konuşuyormuş gibi, “Şurayı da teyelleseyim, akşam yemeğini hazırlayacağım,” dedi.

“Yemekte ne var?”

“Somon balığıyla lahana turşusu. Mersinbalığı hiçbir yerde kalmamış. Bütün dükkanları dolaştım. Ağabeyim de sormuş... ona da yok demişler. Arabayla balık satan biri canlı mersinbalığı getirecekmiş, bize ayıracağına söz verdi. Sonra dana etiyle tavada unlu bulamaç var...”

“Bu güzel işte! Çok iyisiniz Agafya Matveyevna, hep sevdiğim yemekleri yaptırıyorsunuz! Umarım pişirmeyi unutmamıştır Anisya.”

Agafya Matveyevna mutfağın kapısını aralayıp, “Nasıl unutmuş!” dedi. “Bakın, cızırtısı buraya kadar geliyor. Kızarıyor.”

Sonra dikişi bitirdi, ipliği dişiyile kopardı, işini topladı, yatak odasına götürdü.

Oblomov işte böyle, sıcak bir ateşe yaklaşır gibi yaklaşıyordu Agafya Matveyevna'ya. Bir gün de fazla, neredeyse alevlere girecek kadar yaklaşmıştı, az kaldı tutuşacaktı...

Odasında bir aşağı bir yukarı dolaşıyor, arada ev sahibesinin kapısına baktığında, Agafya Matveyevna'nın olağanüstü hızlı hareket eden kollarını görüyordu.

Yanına gidip şöyle dedi ona:

“Durmada çalışıyorsunuz Agafya Matveyevna!” dedi. “Nedir bu yaptığınız?”

Agafya Matveyevna, “Havanda tarçın dövüyorum,” dedi.

Havanın içine bir uçuruma bakıyormuş gibi bakarak, havanın sapını olanca gücüyle indirip kaldırmaya başladı.

Oblomov, kadının kolunu tutup havan dövmesine engel oldu.

“Ya engel olursam size?” dedi.

“Bırakın kolumu! Daha şeker kıracağı, pudinge şarap koyacağım.”

Oblomov Agafya Matveyevna'nın kolunu bırakmıyordu. Yüzü boynuna iyice yaklaşmıştı.

“Söyler misiniz?” dedi. “Ya sizi... seversem, ne dersiniz?” Gülümsedi Agafya Matveyevna.

Oblomov tekrar sordu:

“Siz de beni sever miydiniz?”

“Neden sevmeyeyim ki? Tanrı herkesi sevmemizi buyurmuş.” Oblomov, Agafya Matveyevna'nın boynuna doğru eğilerek (öyle ki, soluğu kadının yanağını yakmıştı) sordu:

“Peki, ya öpersem sizi?”

Gülümseyerek karşılık verdi Agafya Matveyevna:

“Kutsal hafta değil ki şimdi.”

“Hadi, öpün beni!”

Agafya Matveyevna hiç şaşırmadan, mahcup da olmadan, çekinmeden, (boyunduruğu takılmakta olan bir atın durduğu gibi), son derece sakin, rahat, dimdik, kıpırdamadan durarak karşılık verdi: “Tanrı izin verir de, Paskalya'ya kadar yaşarsak, o zaman öpüşürüz.” Bu arada Oblomov kaçamak bir öpücük kondurmuştu kadının boynuna. Agafya Matveyevna ekledi:

“Dikkat edin, tarçını dökeceğim, böreğinize koyacak tarçın kalmaz sonra.”

“Hiç önemli değil!” dedi Oblomov.

Agafya Matveyevna, Oblomov'un ropdöşambrının eteğini eline alıp pek ilgili bir tavırla şöyle dedi:

“Ne o, gene leke olmuş ropdöşambrınız?” Lekeyi kokladı: Galiba yağ lekesi... Nerede yaptınız bunu? Kandilden damlamış olmasın?”

“Nerede olduğunu bilmiyorum.”

Birden hatırladı Agafya Matveyevna.

“Kapıya sürtünmüş olacaksınız. Dün menteşeleri yağlamıştım. Çok gıcırıyorlardı çünkü. Hemen çıkarıp verin onu bana, lekeyi temizleyip güzelce yıkayayım onu, yarın bir şeyciği kalmaz.” Oblomov, ropdöşambrını çıkarırken, “Çok iyisiniz, Agafya Matveyevna!” dedi. “Bakın ne diyeceğim: Sizinle birlikte gidip köyde yaşayalım. Çok güzel bir çiftliğim var köyde... Ne ararsanız bulunur orada: mantar, çilek, reçel, tavuklar, sığırlar, ayrıca avluda...”

Agafya Matveyevna içini çekti.

“Hayır, nedenmiş?” dedi. “Biz burada doğduk, burada yaşadık, burada da öleceğiz.”

Oblomov hafif bir heyecanla baktı Agafya Matveyevna’ya. Ama bakışı parlamıyordu, bulanıktı, gözleri yaşamamıştı, içinde bir zafer coşkusu yoktu. O anda istediği, yalnızca divana oturmak, Agafya Matveyevna’nın kollarından gözlerini ayırmamaktı.

II

İvan günü pek görkemli geçmişti. İvan Matveyeviç bir gün önce işe gitmemiş, etekleri tutuşmuş gibi kentte arabayla dolaşıp durmuş, eve her gelişinde kah çuvalla kah sepetle bir şeyler bırakmıştı. Agafya Matveyevna üç günü yalnızca kahveyle geçiştirmiş, ancak İlya İlyiç için üç kap yemek hazırlamış, evde onun dışında herkes karnını bir şeylerle doyurmuştu. Bir önceki gün Anisya gece yatmamıştı bile. Zahar onun yerine de, kendi yerine de bol bol uyumuştur. Bütün bu hazırlıkları son derece kayıtsız, yarı küçümser bakışlarla izliyordu. Kontun mutfağından yardım için gelen iki aşçıya anlatıyordu:

“Bizim Oblomovka’da her bayram öyle yemekler pişirirlerdi ki... Bazen öyle olurdu ki, beş çeşit börek gelirdi sofraya, sosların kaç çeşit olduğu da saymakla bitmezdi! Efendiler bütün gün yerlerdi, artanları da bizler beş gün yerdik. Yemekler bitince bakarsınız bu kez konuklar geldi... tekrar yemekler yapılırdı, yıl boyu böyle sürüp giderdi!”

Agafya Matveyevna yemekte önce Oblomov’un önüne koydu yemeğini, boynunda nişanı olan bir konuğu umursamamıştı bile. Mağrur bir tavırla şöyle diyordu:

“Benim efendim soylu bir aileden geliyor, o kim oluyor ki önce onun yemeğini vereyim!”

Masanın en ucunda oturan Tarantiev’in tabağına ise yemeği hemen değil de canı istediği, uygun gördüğü zaman koymuştu. İvan Matveyeviç’in daire arkadaşlarının hepsi, yaklaşık otuz kişi masadaydı. Yılda bir kez gelen bu isim günü kocaman bir alabalıkla, doldurulmuş piliçlerle, bıldırcınlarla, dondurmayla, kaliteli şaraplarla kutlanıyordu.

Masadan kalkınca konuklar kucaklaştılar, isim gününü kutladıkları İvan Matveyeviç’in yemek zevkini öve öve göklere çıkardıktan sonra kağıt oynamaya oturdular. İvan Matveyeviç yerlere kadar eğilerek herkese teşekkürler ediyor, değerli dostlarını ağırlamak mutluluğu için yıllık maaşının üçte birini harcamaktan çekinmeyeceğini söylüyordu.

Sabaha karşı konukların bir kısmı arabalarıyla, bir kısmı yayan evlerine dağıldılar ve İlya gününe kadar eve tekrar sessizlik çöktü.

O gün, Oblomov’un isim gününe gelen, İvan Gerasimoviç ve öykümüzün başında sözünü ettiğimiz, İlya İlyiç’i 1 Mayıs kutlamalarına davet eden o sessiz, pek konuşmayan Alekseyev’den başka kimse yoktu. Oblomov hiçbir şekilde İvan Matveyeviç’ten geri kalmak istemiyor; vereceği ziyafetin zarafetiyle de inceliğiyle de bu evde o güne kadar verilen ziyafetlerin hiçbirine benzememesi için çalışıyordu.

Yağlı böreklerin yerine, kabarık börekler gelmişti masaya; çorbadan önce istiridye verildi, piliçler pek bir süslü, mantarla pişirilmiş etler çok lezzetliydi; yeşillik ince doğranmıştı, çorba İngiliz usulüydü. Masanın orta yerinde kocaman bir ananas vardı, çevresine şeftaliler, kayısılar, vişneler dizilmişti. Vazolara taze çiçekler de konmuştu. Tam çorbaya başlamışlardı, Tarantiev aşçı kadına nereden aklına esip de yaptığı böreğin içine bir şey koymadan kabarttığı için söyleniyordu ki, avluda köpeğin zincirine çılgın gibi asıldığı, havladığı duyuldu. Avluya bir araba girmişti, biri Oblomov'u soruyordu. Şaşkınlıktan herkesin ağzı açık kalmıştı.

Oblomov, "Geçen yılki tanıdıklarımın biri isim günümü hatırlamış olacak," dedi. Alçak sesle fısıldadı Zahar'a:

"Söyle, evde yokum!"

Yemeği bahçede kameriyede yiyorlardı. Zahar geleni geri çevirmek için koşarak arabaya gidiyordu ki, yolda Şoltz'la karşılaştı. Kısık sesiyle, sevinçle, haykırdı:

"Andrey İvanoviç!"

"Andrey!" diye bağırdı Oblomov.

Yerinden fırlayıp Şoltz'u kucaklamak için koştu.

"Tam zamanında gelmişim!" dedi Şoltz. "Yemektesiniz! Beni de doyur bakalım, karnım çok aç! Zor bulabildim burayı!"

Oblomov onu hemen yanına oturturken, telaşlı, "Gel, gel, şöyle yanıma otur," diyordu.

Şoltz'un gelmesiyle önce Tarantiev çitin üzerinden ustalıkla atlayıp bostana geçmiş, arkasından İvan Matveyeviç kameriyenin arkasına saklanmış, oradan tavan arasındaki odasına çıkmıştı. Agafya Matveyevna da kalkmıştı yerinden.

Şoltz ayağa kalkıp, "Rahatsız ettim galiba," dedi.

Oblomov masadan kalkanlara seslendi:

"Nereye gidiyorsunuz? Ne oldu? İvan Matveyeviç! Mihey Andreyeviç!"

Agafya Matveyevna'yı yerine oturttu, ama İvan Matveyeviç'le Tarantiev'e sesini duyuramamıştı. Şoltz'u soru yağmuruna tuttu: "Nereden böyle? Nasılsın? Çok kalacak mısınız?"

Şoltz işleri için iki haftalığına gelmişti ve köye gidecek, oradan Kiev'e geçecek, sonra da Tanrı bilir, nereye gidecekti. Masada Şoltz az konuşuyor, çok yiyordu. Çok aç olduğu belliydi. Masadakiler ise yemeklerini sessizce yiyorlardı.

Masanın toplanmasından sonra Oblomov şampanya ile sodayı kameriyeye götürmelerini söyledi ve böylece Şoltz'la yalnız kaldılar.

Bir süre hiç konuşmadılar. Şoltz gözlerini ayırmadan Oblomov'un yüzüne uzun uzun baktıktan sonra nihayet, "Ee, İlya?!" dedi, Ama sesi öylesine soru dolu, soğuktu ki, Oblomov bir şey söylemeden başını önüne eğdi. Şoltz sormayı sürdürdü:

"Demek 'hiçbir zaman'a karar verdin, öyle mi?"

Oblomov, onun ne dediğini anlayamamış gibi, "Ne 'hiçbir zaman'ı?" diye sordu.

“Unuttun mu: ‘Ya şimdi ya da hiçbir zaman!’”

Oblomov, “Artık eski İlya İlyiç değilim ben Andrey,” dedi. “Tanrı’ya şükürler olsun, işlerim yolunda: Boş boş yatmıyorum artık, planım bitmek üzere, iki dergiye aboneyim, bana bıraktığın kitapların hemen hepsini okudum..”

“Yurtdışına neden gelmedin?”

“Gelemedim, çünkü...”

Oblomov sözünün sonunu getiremedi. Ştoltz onun yüzüne anlamlı anlamlı bakarak sordu:

“Olga mı?”

Oblomov’un yüzü kıpkırmızı oldu. Ştoltz’un yüzüne bakarak çabucak sordu:

“Nasıl? Duydun demek... Şimdi nerede o?”

Ştoltz cevap vermeden Oblomov’un yüzüne, ruhunu okumaya çalışıyor gibi bakmayı sürdürüyordu. Oblomov, “Teyzesiyle birlikte yurtdışına çıktığını duydum,” dedi. “Şeyden hemen sonra...” Ştoltz onun cümlesinin sonunu getirdi:

“Hatasını anladıktan hemen sonra...”

Oblomov, utancından ne yapacağını, ne diyeceğini bilemeden, “Demek biliyorsun...” dedi.

“Her şeyi...” dedi Ştoltz. “Leylak dalını bile... Peki hiç utanmıyor musun İlya, vicdanın hiç sızlamıyor mu? Pişmanlık yakmıyor mu içini? Üzülüyor musun?..”

Oblomov aceleyle kesti Ştoltz’un sözünü:

“Böyle konuşma, hatırlatma bana! Onunla aramızda nasıl bir uçurumun olduğunu, ona layık olmadığımı anladığımda neler çektiğimi anlatamam sana... Ah Andrey! Beni seviyorsan, acı çektirme bana, Olga’yı hatırlatma bana. Hata yaptığımı daha önce kanıtlamıştım ona, ama inanmak istememişti... Anlayacağın, bütün suç bende değil...”

Ştoltz yumuşak bir tavırla, dostça sürdürdü konuşmasını:

“Seni suçlamıyorum, İlya. Ona yazdığın mektubu okudum. Herkesten çok suçlu olan benim. Sonra o, en son da sen, ama çok az...” Ürkek ürkek sordu Oblomov:

“Şimdi nasıl o?”

“Nasıl mı? Acı çekiyor, durmadan gözyaşı döküyor, kendini lanetliyor...”

Ştoltz’un söylediği her sözcükle Oblomov’un yüzü korku, acı, dehşet, pişmanlıkla kaplanıyordu. Ayağa kalkıp, “Ne diyorsun Andrey!” dedi. “Tanrı aşkına, gidelim, hemen şimdi, şu anda gidelim, ayaklarına kapanıp özür dileyeyim ondan.”

Ştoltz gülümseyerek kesti onun sözünü:

“Otur! Şu anda neşesi yerinde, hatta mutlu. Sana selam gönderdi, hatta bir mektup yazacaktı sana, ben engel oldum, bunun seni heyecanlandıracağını söyledim.”

Oblomov ağladı ağlayacaktı.

“Neyse, Tanrı’ya şükürler olsun!” dedi. “Çok sevindim, Andrey, izin ver öpeyim seni, onun

sağlığına içelim.”

Birer kadeh şampanya içtiler.

“Peki şimdi nerede?”

“İsviçre’de. Sonbaharda teyzesiyle birlikte onun köyüne gidecekler. Ben de bunun için buradayım: Bakanlıkta işlerin bitirilmesi gerekiyor. Baron her şeyi halledemedi. Durup dururken Olga’yla evlenmek istemiş...”

Oblomov, “Sahi mi?” diye sordu. “Gerçekten mi? Peki Olga ne yapmış?”

“Elbette, yapması gerekeni: Onun evlilik önerisini reddetmiş. Baron kızmış, işi yüzüstü bırakıp gitmiş. Şimdi bana kaldı işleri yoluna koymak! Haftaya her şey bitecek. Peki sende haberler nasıl? Neden bu berbat yere tıkdın kaldın?”

“Burası sakın, sessiz bir yer, Andrey, kimse engel olmuyor bana.” “Ne için?”

“Çalışmalarına engel olan yok.”

Ştoltz çevresine bakınarak, “İnsaf dostum,” dedi, “Oblomovka’dan bir farkı yok buranın, yalnızca biraz daha iğrenç, o kadar. Hadi, seninle köye gidelim İlya.”

“Köye... pekala, gidelim, olabilir: Yakında evin inşaatına başlayacaklar. Ama hemen şimdi olmaz Andrey, izin ver biraz düşüneyim.

“Gene düşüneceksin! Düşünmelerini bilirim ben senin. Bundan iki yıl önce yurtdışına gitmeyi düşündüğün gibi düşüneceksindir gene. Önümüzdeki hafta gidelim mi?”

Oblomov savunmaya çalıştı kendini:

“Birden nasıl olur? Hemen önümüzdeki hafta... Sen hazırlıklısın, ama benim toparlanmam gerek... Her şeyim burada, hop deyince nasıl bırakır giderim?.. Neyim var, neyim yok hepsi burada.” “Bir şeye ihtiyacın yok senin. Yanına ne almak istiyorsun?” Oblomov cevap vermedi. Susuyordu. Neden sonra, “Sağlık durumum iyi değil Andrey,” dedi. “Nefes darlığım var. Sık sık kah bir gözümde kah ötekinde gene arpacık çıkmaya başladı. Bacaklarım şişiyor. Bazen uykumda sanki biri kafama, sırtıma vuruyor, yataktan fırlıyorum.”

“Bak İlya, çok ciddi söylüyorum, bu yaşam biçimini değiştirmelisin, bu gidişle ya karnın su toplayacak ya da felç olacaksın. Gelecek umudun bitti artık: Olga gibi bir melek, kanatlarının üzerinde havalandırıp bu bataklıktan kurtaramadıysa seni, ben bir şey yapamam. Ama kendine küçük bir uğraş bulursan, köyüne bir çekidüzen verirsen, köylülerinle ilgilenirsen, işe girirsen, evini yaptırırsan, ağaç dikersen... Yapmak zorundasın bütün bunları, yapabilirsin de... Seni başıboş bırakmayacağım. Bunu yalnızca kendi isteğimle değil, Olga’nın da isteğiyle yapacağım: Bunu o istiyor benden, duyuyor musun? O istiyor, çünkü göz göre göre ölüme gitmeni, yok olmanı, canlı canlı mezara girmeni istemiyor... Ben de söz verdim ona, mezara girmene engel olacağım...”

Oblomov duygulanmış gibi, “Hala unutmamış beni!” dedi. “Layık mıyım ben buna!”

“Hayır, unutmadı ve hiçbir zaman unutmayacak: Öyle bir insan değildir Olga! Hatta köyüne, onu ziyarete gitmelisin.”

“Ama bu ara olmaz, Tanrı aşkına olmaz... Şimdi olmaz Andrey! Önce biraz unutmalıyım onu. Ah,

hala şuramda...”

Kalbini gösteriyordu.

“Ne var oranda? Aşk mı?”

Oblomov içini çekti.

“Hayır, utanç ve hüznü!”

“Tamam, çok güzel! Şimdi senin çiftliğine gidelim. Orada bir ev yaptırman gerekiyor, değil mi? Yaza girdik, inşaat için en güzel mevsim şu anda...”

“Oraya gitmeme gerek yok, bu işle ilgilenen bir adamım var. Şu anda köyde kendisi. Ben sonra, toparlanıp iyice düşündükten sonra gideceğim.”

Oblomov, yerinden kıpırdamadan işleri ne güzel ayarladığını, vekilinin kaçak köylülerle ilgili bilgileri nasıl topladığını, tahılı ne kadar karlı sattığını, ona nasıl bin beş yüz ruble yolladığını, belki bu yıl toprak kiralalarını da toplayıp göndereceğini uzun uzun anlatarak Ştoltz’un karşısında övünmeye başladı.

Onun bu anlattıklarını dinledikten sonra ellerini çırpıp Ştoltz.

“Düpedüz yolmuşlar seni!” dedi. “Üç yüz köylüden, bin beş yüz ruble, ha! Kimdir senin ‘vekilim’ dediğin o adam? Nasıl biridir?”

Oblomov, “Gönderdiği bin beş yüzden fazlaydı,” diye düzeltti. “Tahılın satılmasından, emeğine karşılık küçük bir miktar almış...”

“Ne kadar?”

“Doğrusu, hatırlamıyorum. Sonra gösteririm sana; hesaplar bir yerlerde olacak.”

“Evet İlya!” dedi Ştoltz. “Gerçekten ölmüşsün sen, bitmişsin! Hadi giyin, bana gidiyoruz!”

Oblomov itiraz etmeye kalkışacak olmuştu, ama Ştoltz neredeyse zorla alıp evine götürdü onu. Kendisi adına bir vekaletname yazdı, Oblomov’a imzalattı kağıdı; ona, Oblomovka’yı, (o köye gelene, çiftliğiyle ilgilenmeye başlayana kadar) kiraladığını söyledi Oblomov’a.

“Bundan böyle, şimdiye kadar aldığının üç katı para gelecek sana,” dedi. “Ama uzun süre kiracın olmayacağım. Kendi işlerim var çünkü. Şimdi mi gidiyoruz köye, yoksa sen sonra mı geleceksin? Ben Olga’nın çiftliğinde olacağım. Senin köyüne üç yüz verst uzaklıkta onun köyü. Arada Oblomovka’ya da uğrayacağım. Vekilini kovacağım, işlerini düzene koyacağım, sen sonra gelersin. Peşini bırakmayacağım senin...”

Oblomov içini çekti.

“Ah, bu hayat!” dedi.

“Nesi varmış bu hayatın?”

“Rahat vermiyor insana! Huzur vermiyor! Şöyle yatıp uyuyabilsem... hiç kalkmasam...”

“Yani ışığı söndürüp karanlıkta kalsan! Doğrusu, çok hoş bir hayat olurdu! Eh, İlya, biraz kafanı çalıştırsan ya! Hayat göz açıp kapayana kadar bitiyor, sen hala yatıp uyumayı düşünüyorsun! Bırak, ısıtsın seni hayat! Ah, iki yüz, üç yüz yıl yaşayabilecek olsaydım! Neler yapmazdım!”

Oblomov itiraz etti:

“Sen başkasın, Andrey! Senin kanatların var... Yaşıyorsun sen! Uçuyorsun! Yeteneğin var, hırsın var! Şişman değilsin, gözünde arpacık çıkmıyor, ensen kaşınmıyor. Başka yapıda bir insansın sen...”

“Eh, yeter! İnsan kendini yetiştirmek, hatta doğasını değiştirmek için yaratılmıştır. Oysa sen göbeğini büyütmeden, sonra da bu sıkıntıyı başına sardığı için doğadan yakınmaktan başka bir şey yapmıyorsun. Senin de kanatların vardı, ama koparıp attın onları.” Oblomov üzgün, “Nerede o kanatlar?” dedi. “Bir şey yapabildiğim yok...”

Şoltz kesti sözünü:

“Yapmak istemiyorsun da, ondan. Bir şey yapamayacak insan yoktur. İnan bana, yoktur!”

“Ben yapamıyorum işte!” dedi Oblomov.

“Sana sorsalar, bir dilekçe de yazamazsın sen, kahyana bir mektup da... Ama Olga’ya yazabildin, değil mi? Ona yazarken “ki” ve “ne”leri birbirine karıştırmadan, gramer hatasız yazdın, değil mi? Pek güzel kağıtlar da buldun, İngiliz mağazasından alınma mürekkebin de oldu, el yazın da pek kıvraktı, hani!”

Oblomov’un yüzü kıpkırmızı olmuştu. Şoltz devam etti:

“Öyle gerekti, düşünceler geldi aklına, bir romanda olduğu gibi güzel cümleler kurabildin, yazabildin. Gerekeceği zaman yapamıyorsun... gözlerin görmüyor, ellerin titriyor... Yeteneklerini daha çocukluğunda, Oblomovka’da, teyzelerin, dadıların, uşakların arasında yitirmişsin sen. Çoraplarını giyememekten başlamışsın, yaşamayı becerememekle bitirmişsin...”

İlya kararlı bir göğüs geçirdikten sonra şöyle dedi:

“Belki de haklısın Andrey, ama artık elden bir şey gelmez, geri dönüşü yok bunun!”

Şoltz öfkeyle itiraz etti:

“Nasıl yok! Saçmalama! Dinle beni ve dediğimi yap, o zaman dönüşü olur!”

Ama sonunda köye yalnız gitti Şoltz, Oblomov, sonbaharda geleceğini söyleyerek kaldı.

Vedalaşırken Oblomov’a sordu Şoltz:

“Olga’ya ne söyleyeyim?”

Oblomov başını önüne eğdi, pek hüznü, bir süre öyle durdu, sonra derin bir iç çekti, mahcup bir tavırla şöyle dedi:

“Benden hiç söz etme ona! Beni görmediğini, bir haber de alamadığını söyle...”

“İnanmayacaktır.”

“Ortadan kaybolduğumu, öldüğümü söyle...”

“Ağlamaya başlayacak, uzun süre de sakinleşemeyecektir. Neden üzelim onu?”

Duygulanmıştı Oblomov. Bir süre düşündü. Gözleri yaşarmıştı. Şoltz, “Pekala,” dedi. “Yalan söyleyeceğim ona. Onun hatırasıyla yaşadığını; kendine sağlam, ciddi bir amaç aradığını söyleyeceğim. Şunu unutma, hayatın amacı kadın değildir, hayatın kendisidir ve emektir. Bunda ikiniz

de yanıldınız. Olga çok sevinecek buna!” Vedalaşıp ayrıldılar.

III

İlyiç gününün ertesi günü Tarantıyev ile İvan Matveyeviç akşam lokantada buluştular. İvan Matveyeviç keyifsizdi.

“Çay!” diye seslendi garsona.

Garson çayla birlikte rom getirince rom şişesini iterek tersledi garsonu.

“Rom değil bu, karanfil suyu!” dedi.

Paltosunun cebinden kendi şişesini çıkardı, tıpasını alıp, koklaması için garsona uzattı.

“Bir daha sizin romunuzdan getirme bana!” diye ekledi.

Garson gittikten sonra Tarantıyev’e döndü.

“Evet biraderim, işler kötü!” dedi.

Tarantıyev öfkeli, “Doğru, nerden çıktı bu adam!” dedi. “Ne bela adam şu Alman! Vekaletnameyi iptal ediyor, çiftliği de kir alıyor! Olacak şey mi bu? Bu gidişle adam parsayı toplayacak.”

“Alman işi biliyor, başımız belaya girebilir. Toprak kiralalarının toplandığını, hepsini bizim aldığımızı öğrenince mahkemeye verecektir bizi...”

“Ne mahkemesi! Amma da korkak oldun sen de be dostum. Zatyortıy ilk kez el atmıyor bu işlere. O karda yürür, iz bırakmaz. Köylülere makbuz falan vermemiştir. Alman bağırıp çağırdığıyla kalacaktır, elinden başka bir şey gelmez. Mahkemeye verecekmiş, boş versene sen!”

İvan Matveyeviç rahatlamıştı.

“Gerçekten mi?” dedi. “Hadi içelim buna!” Kendine de, Tarantıyev’e de rom koydu. “Farkında mısın, bazen hayat çekilmez oluyor, ama içince düzeliyor...”

Tarantıyev sürdürdü konuşmasını:

“Bak dostum, bu arada senin ne yapacağını söyleyeyim sana. Bildiğin gibi birtakım hesaplar çıkar sen: odunla, lahanayla, neyle istersen... Oblomov çiftliği arkadaşına kiraya verdiği göre, giderleri göster Oblomov’a. Zatyortıy’ın toprak kiralasını getirdiğini, o parayla giderleri kapattığınızı söylersin.

“Peki ya hesapları alıp Alman’a gösterirse, adam durumu anlarsa...”

“Daha neler! Bir yere sokar onları, sonra arasa da bulamaz. Hem Alman buraya bir daha gelene kadar unutup gider hesapları...” İvan Matveyeviç kadehleri doldururken, “Deme yahu!” dedi. “İçelim öyleyse dostum. Böyle karlı bir işi çayla kutlamaya yazık olur! Kokla bak şunu. Şişesi üç gümüş ruble bunun! Balık çorbası söyleyeyim mi?”

“Olabilir.”

“Hey, garson!”

Tarantiev öfkeli, “Adam çok şeytan!” dedi. ““Çiftliğini bana kiraya ver!’ diyor. Böyle bir şeytanlık bizim Rusların aklına gelmez! Alman işi dedikleri bu işte!.. Orada çiftlikleri hep kiralıyorlar. Göreceksin, bir süre sonra hisse senedi de çıkaracaktır bu adam.” İvan Matveyeviç sordu:

“Sahi, nedir bu hisse senedi dedikleri? Hiç aklım ermiyor o işlere.” Tarantiev canı sıkkın bir tavırla, “Alman icadı işte!” diye karşılık verdi. “Sözgelimi, dolandırıcının teki yanmayan evler icat ediyor, bunlarla bir kent kurmaya kalkışıyor. Kenti kurmak için paraya ihtiyaç var. Satışa, tutalım, tanesi beş yüz rubleye birtakım kağıtlar çıkarıyor. Salak az mı dünyada, satın alıyorlar o kağıtları, sonra birbirlerine satıyorlar. İnşaatin iyi gittiği duyulursa kağıtların fiyatı yükseliyor, kötü giderse paralar batıyor. Elinde kağıttan başka bir şey kalmıyor, yani hava alıyorsun. ‘Kent nerede?’ diye soruyorsun, ‘yandı’ diyorlar. Kentin inşaatı bitmemiştir, yanmamış evlerin mucidi de paralarla sırta kadem basmıştır. Hisse senedi dedikleri böyle bir şey işte. Aynı şeyi de bu Alman yapacak! Şimdiye kadar yapmamış olduğuna da şaşıyorum doğrusu! Hep ben engel oldum buna, eski hemşerime iyilik ettim!”

“Evet, bu iş bitmiştir artık”, dedi İvan Matveyeviç. Çakırkeyif olmuştu: “Dosya kapanmış, arşive kaldırılmıştır. Oblomovka’dan bir daha para gelmez bize.”

Tarantiev de hafif sarhoştu.

“Boş ver be dostum!” dedi. “Denizde kum, sende para! Nasıl olsa kaynağın elinin altında. Yeter ki, yorulmadan indir cebe. Hadi içelim!”

“Kaynak dediğin ne ki, dostum? Ömür boyu günde iki üç ruble koyacaksın bir kenara.”

“Ama yirmi yıldır biriktiriyorsun be kardeş, şikayet etme!”

İvan Matveyeviç dili dolaşarak, “Ne yirmi yılı!” dedi. “Sen de çok iyi biliyorsun ki, on yıldır sekreterim ben. Ondan önce cebimde iki üç kapikle dolaşırdım. Bazen de, söylemesi ayıp, bakır meteliklere düştüğüm bile oldu. Hayat mı bu! Ah biraderim! Dünyada ne mutlu insanlar var! Birinin kulağına bir şeyler fısıldadığında, iki satır yazdığında ya da bir imza attığında cebin öyle bir şişiyor ki, yastık yap, başının altına koy, uyu...” (İvan Matveyeviç giderek daha çok sarhoş oluyordu.) “Öyle olmalı ki, daireye işi düşenler yüzünü görmesinler, yanına gelmeye cesaret edemesinler... Adamlar kupa arabalarına binip “kulübe” çek diye sesleniyorlar arabacıya. Kulüpte kodamanlarla tokalaşıyorlar, öyle ufak paralarla oynamıyorlar, akşam yemeklerini orada yiyorlar. Ah o yemekler! Balık çorbası demeye utanırlar, dudak büküp geçerler. Kış ortasında akşam yemeği için mahsus piliç isterler, nisanda da çilek! Evde karıları danteller içindedir, çocuklarının mürebbiyeleri vardır. Küçüklerin saçları güzelce taralı, giyim kuşamları pek güzeldir. Ah birader! Bir cennet var dünyada, ama biz günahlarımız yüzünden oraya giremiyoruz. İçelim! İşte, balık çorbasını da getirdiler!” Tarantiev iyice sarhoş olmuş, gözleri kan çanağına dönmüştü. “Günah arkadaşım, şikayet etme, iyi para var sende...” dedi. “Otuz beş bin gümüş ruble... az para değil...”

İvan Matveyeviç susturdu onu:

“Aman, yüksek sesle söyleme birader! Ama hala otuz beş bin! Bekle ki elli bin olsun! Oysa elli binle de cennete giremiyorsun. Evlensen, paramı hesaplı kullanacaksın, her rubleyi hesap edeceksin,

Jamaika romunu unutacaksın, hayat mı bu yani!”

“Ama rahatın yerinde be dostum! Birinden bir ruble, ötekenden iki ruble derken bakıyorsun, bir günde yedi rubleyi doğrultmuşsun. Karışanın edenin yok, ne bir sıkıntı ne bir gürültü... Ama önemli bir evrakın altında imzan olsa hayatın zehir olabilir. Evet dostum, hiç hakkın yok şikayet etmeye!”

Bu arada İvan Matveyeviç bir süredir Tarantiev’i dinlemiyordu. Bir şeyler düşünüyordu. Neden sonra gözlerini birden iri iri açıp, “Bak ne diyeceğim,” dedi. (Nedense, öyle sevinmişti ki, bir anda sarhoşluğu bile geçmişti.) “Hayır, hayır, korktum, söylemeyeceğim. Bu kuş kafanın içinde kalsın, daha iyi. Yoksa uçup gider bu hazine... İçelim dostum, çabuk içelim!”

Tarantiev önündeki kadehi uzağa iterken, “Söylemezsen içmem,” dedi.

İvan Matveyeviç kapıya baktı.

“Çok önemli bir şey geldi aklıma, dostum.”

Sabırsızca sordu Tarantiev:

“Evet?..”

“Büyük bir buluş bu. Biliyor musun dostum, büyük bir işe imza atmak gibi bir şey bu. Yemin ederim, öyle!”

“Hadi, söyleyecek misin, nedir?”

“Voliyi vurduk dostum! Voliyi vurduk!”

Tarantiev ısrar ediyordu:

“Hadi söylesene, nedir?”

“Dur, acele etme, biraz düşüneyim. Bir şey kaybetmeyeceğiz. Yasalar ortada. Bunu sana söylüyorum, çünkü sana da ihtiyaç var. Sensiz olmaz çünkü. Tanrı tanığım olsun, yoksa söylemezdim. Başkasına söylenecek şey değil çünkü.”

“Senin gözünde ben başkası mıyım dostum? Kaç kez işine yaradığımı bilirsin. Kaç kez tanıklık ettim sana, onu da biliyorsun, ayrıca evrakları... hatırlarsın! Ne domuzsun!”

“Bak dostum, bak! Bağırma! Hemen top gibi gürlüyorsun!”

Tarantiev’in cam sıkılmıştı.

“Burada kim duyacak bizi? Nasıl konuşacağımı bilmiyor muyum sanıyorsun? Hadi söyle...”

“Dinle. Biliyorsun, İlya İlyiç ödleğin tekidir, bir şeyden haberi yok... Kontratı yaparken aklı başında değildi, komşusu da vekaletnameyi bizimkine verirken ne yaptığının farkında değildi... Ne kadar para aldığını bile hatırlamıyordu. Hatta şöyle diyordu: 'Hiçbir bilgim yok...’”

Sabırsızca sordu Tarantiev:

“Evet?”

“Kız kardeşim Oblomov’un odasına pek sık girip çıkıyor. Geçen gün yaklaşık bir saat oturdu orada, çıkarken holde karşılaştım onunla, görmezden geldi beni. Bekleyelim bakalım, daha neler olacak... Sen bir ara Oblomov’a evde böyle şeylerin yakışık almadığını, onun dul bir kadın olduğunu,

sağda solda dedikoduların dolaştığını, kadıncağızın artık bir koca bulamayacağını söyleyeceksin. Sözde, varlıklı bir tüccar onunla evlenmek istemiş de, ama akşamları İlya İlyiç'in onun odasında oturduğunu duyunca vazgeçmiş de...”

Tarantyevev ekledi:

“Sonra korkacak, yataklara düşecek, erkek domuz gibi dört dönmeye başlayacak, içini çekecek... tamam... Peki bunun bize ne faydası olacak? Avanta neresinde bunun?”

“Amma da yaptın! Kendisinden şikayetçi olacağımı söyleyeceksin ona; görenlerin, olayın tanıklarının olduğunu söyleyeceksin.”

“Peki sonra?”

“Baktın ki çok korktu, olayın küçük bir para karşılığında örtbas edilebileceğini söyleyeceksin.”

Tarantyevev, “Para ne gezer onda?” dedi. “Korkusundan, olsa olsa, parayı sonra verebileceğini söyleyecektir, o da en çok on bin...”

“O zaman sen bana bir göz kırp, yeter, kız kardeşimin alacaklı olacağı... bir borç senedi hazırlayacağım. Şöyle bir borç senedi: ‘Ben Oblomov, falanca dul kadından filan tarihinde ödemek üzere on bir ruble borç aldım,’ gibi...”

“Peki, neye yarayacak bu, biraderim? Anlayamadım. Bu durumda para kız kardeşinle çocuklarının olmaz mı? Bizim kazancımız bunun neresinde?”

“Aynı miktarda bir senet de kız kardeşim bana verecek, imzalattıracağım ona senedi.”

“Ya imzalamazsa? İmzalamamakta inat ederse?”

“Kız kardeşim imzalamayacak ha!” Kıs kıs güldü İvan Matveyeviç. “İmzalayacaktır, dostum, imzalayacaktır. İdam hükmünü imzalatacak olsam, bir şey sormadan gülümseyerek, imzasını atar... Yan yan, ‘Agafya Pşenitsına’ diye basar imzayı, imzaladığının ne olduğunu bile düşünmez. Bak nasıl yapacağız: işin içinde biz olmayacağız. Kız kardeşim Oblomov’dan alacaklı olacak, ben de kız kardeşimden.” İvan Matveyeviç titreyen ellerini havaya kaldırarak ekledi, “Sonra Alman istediği kadar bağırırsın çağırırsın... Yasal olmayan bir şey yok ki ortada... İçelim dostum!”

Tarantyevev heyecanlı, “Evet,” dedi, “yasal olmayan bir şey yok! İçelim dostum!”

“Tamam, başarırız, iki yıl sonra tekrar aynı şeyi yaparız; öyle ya, yasal olmayan bir şey değil bu yaptığımız!”

Tarantyevev evet anlamında başını eğdi.

“Doğru,” dedi, “yasal bir şey bu yaptığımız! Hadi tekrar içelim!” “İçelim!”

İvan Matveyeviç aklına bir şey gelmiş gibi, “Bu arada ya seninki senedi imzalamaya yanaşmaz, Alman’a mektup yazıp ne yapacağını sorarsa... O zaman kötü olur! Dava falan açamayız; kız kardeşim kız değil çünkü, dul!”

“İmzalamaya yanaşmayacak olursa hakından gelirim.”

“Hayır, hayır, sakın öyle bir şey yapayım deme kardeşim! Her şeyi berbat edersin! Senedi zorla imzalattılar bana der, belki dayak yedim bile der. Olay ağır cezalıdır olur. Hayır, bu olmaz! Ama şu

olabilir: Önce bir şeyler yerken içir onu, frenküzümü votkasını falan sever. Başı dönmeye başladığında bana işaret et, senetle yanınıza geleyim, kira sözleşmesinde olduğu gibi, senette yazılı tutara da bakmayacaktır. İki de tanığa imzalattık mı, iş tamamdır. Ne kadar itiraz ederse etsin artık! Bir beyefendi olarak, senedi sarhoş kafayla imzaladığımı söylemeye de utanacaktır.”

“Yasal bir şey bu!” diye tekrarladı Tarantyeu.

“Ondan sonra bırak varislerine kalsın Oblomovka.”

“Evet, kalsın varsın! İçelim, dostum!”

“Enayilerin sağlığına içelim!” dedi İvan Matveyeviç. İçtiler.

IV

Şimdi biraz geriye, Ştoltz’un Oblomov’un isim gününe gelişinin öncesine ve başka bir yere, Vıborg yakasından uzak bir yere gitmemiz gerekiyor. Okurun tanıdığı kimseler vardı orada. Ştoltz, birtakım özel nedenlerle, ya da belki Oblomov (o da gene birtakım özel nedenlerle) sormadığı için, bildiği her şeyi anlatmamıştı Oblomov’a.

Bir gün Paris’te Ştoltz bulvar boyunca yürüyor, gelen geçene, dükkanların tabelalarına (gözlerini hiçbirinin üzerinde sabitlemeden) dalgın dalgın bakıyordu. Uzun süredir Rusya’dan, Kiev’den de, Odesa’dan da, Petersburg’dan da mektup alamıyordu. Canı sıkıyordu. Postaya üç mektup daha atmış, eve dönüyordu.

Şaşkın bakışı ansızın bir noktaya takıldı kaldı, ama sonra bakışı tekrar olağan ifadesini kazandı. Bulvarda yürüyen iki kadın birden dönmüş, bir mağazaya girmişti.

Şöyle geçirmişti içinden: “Hayır, olamaz! Olacak şey mi? Haber verirlerdi bana! Onlar değildirler!”

Ama gene de iki kadının girdiği mağazanın vitrininin önünde durdu. İçeriye bakmaya başladı. “Göremiyorum ki, vitrine arkaları dönük.”

Mağazaya girdi Ştoltz, bir şeyler sordu. O arada kadınlardan biri döndü, tanıdı kadını Ştoltz, Olga İlyinskaya’ydı. Neredeyse tanıyamayacaktı onu! Koşmak istedi Olga’ya, ama durdu, yüzüne bakakaldı.

Tanrım! Ne büyük bir değişiklikti bu böyle! Hem Olga’ydı hem değil. Yüz hatları aynıydı, ama solgundu, gözleri biraz içeri çökmüştü, o çocuksu gülümsemesi yoktu dudaklarında, eski kayıtsızlığından, rahatlığından eser kalmamıştı. Kaşlarının üzerinde mağrur değil, hüznünlü bir ifade vardı; gözleri, daha önce hiçbir zaman söylemediği bir şeyler söylüyordu. Olga şimdi, eskiden olduğu gibi içten, aydınlık, sakin bakmıyordu. Yüzü bir bulutla, hüznünlü, dumanla kaplıydı sanki. Yanına gitti Ştoltz. Olga hafiften çattı kaşlarını, şaşkın şaşkın bir süre baktı Ştoltz’un yüzüne, sonra tanıdı onu: Kaşları ayrıldı, düzeldi, gözleri sakin bir ışıkla aydınlandı. O ışıkta atik değil, derin bir sevinç vardı.

Kız kardeşinin onu görünce böyle sevinmesi her erkek kardeşi çok mutlu ederdi.

Olga, Şoltz'un ruhunun derinlerine işleyen, kalbini tatlı bir duyguyla dolduran neşeli bir sesle, "Aman Tanrım! Siz ha!" dedi.

Teyzesi hemen döndü, üçü birden konuşmaya başladı. Şoltz, mektup yazıp ona haber vermedikleri için onlara sitem ediyordu. Olga ile teyzesi onu gördüklerine çok sevinmişlerdi. Özür dilediler. Paris'e iki gün önce gelmişlerdi ve hep onu aramışlardı. Sordukları bir adreste onun Lyon'a gittiğini söylediklerinden, ne yapacaklarını bilemiyorlardı.

Şoltz sitem etmeyi sürdürüyordu:

"Nereden aklınıza esti buraya gelmek? Hem bana tek satır yazmadan!"

Teyze, "Öyle çabuk hazırlanıp yola çıktık ki, size yazmaya bile zamanımız olmadı," dedi. "Olga size sürpriz yapmak istedi."

Şoltz Olga'nın yüzüne baktı: Yüzü teyzesinin söylediğini doğrulamıyordu. Daha dikkatli baktı, ama yüzü Şoltz'un bakışı için ulaşılmaz, derinlerine inilemez gibiydi.

Şoltz, "Neyi var?" diye geçirdi içinden. "Eskiden ne düşündüğünü yüzünden hemen anladım, oysa şimdi... Ne çok değişmiş!"

Yüksek sesle, "Ne kadar değişmişsiniz, Olga Sergejevna," dedi. "Büyümüş, olgunlaşmışsınız! Tanıyamadım sizi! Oysa şurada anca bir yıl oldu görüşmeyeli. Bu arada neler yaptınız, neler oldu? Anlatın, anlatın hadi!"

Olga tezgahdaki bir kumaşı incelerken, "Anlatacak... bir şey olmadı," dedi.

Şoltz, tanımakta güçlük çektiği bu yeni Olga'yı incelemeyi sürdürürken, bir yandan da yüzündeki onun için yepyeni ifadeyi çözmeye çalışarak (bu ifade bir şimşek gibi bir an parlayıp kayboluyordu) sordu:

"Şarkı söylüyor musunuz gene?"

Olga pek ilgisiz, "Uzun zamandır, iki ay oldu, söylemiyorum," dedi.

Birden sordu Şoltz:

"Peki, Oblomov'dan ne haber? Hayatta mı? Neden hiç yazmıyor bana?"

O anda teyzesi yardım etmeseydi, Olga belki de açıklayacaktı durumu.

Mağazadan çıkarlarken şöyle diyordu teyze:

"Düşünebiliyor musunuz, her gün geliyordu bize, sonra birden kayıplara karıştı. O arada biz de yurtdışına çıkmak için hazırlıklar yapıyorduk. Uşağı yolladım evine, hasta olduğunu, kimseyle görüşmek istemediğini söylediler, böylece görüşmeden ayrılmış olduk..."

Şoltz, Olga'nın yüzüne merakla baktı.

"Siz de bir şey bilmiyor musunuz?"

Olga yapmacık bir ilgiyle, "Gerçekten hastalanmış," dedi. (O sırada, önlerinden geçmekte olan bir arabaya saplı gözlüğünü doğrultmuş, dikkatle bakıyordu). "Bakın *ma tante*, şu geçenler galiba yol arkadaşlarımız..."

Ştoltz ısrar etti:

“Hayır, İlya ile ilgili soruma cevap verin lütfen. Ona ne oldu? Neden onu da getirmediğiniz?”

Olga Fransızca cevap verdi:

“*Mais ma tante vient de le dire.*^[51]”

Teyze, “İnanılmaz derecede tembel biri,” dedi. “Son derece de yabani, eve üç dört konuk gelecek olsa hemen kalkıp gidiyor. Düşünsenize, tiyatroya abone oldu, aboneliğinin yarısını bile kullanmadı.”

“Rubini’yi^[52] bile dinlemeye gelmedi,” diye ekledi Olga.

Ştoltz başını iki yana sallayarak göğüs geçirdi.

“Buraya gelmeye nasıl karar verdiniz? Çok kalacak mısınız? Hem nasıl oldu da böyle birden karar verip yola çıktınız?”

Teyze, Olga’yı göstererek, “Doktorun tavsiyesi üzerine,” dedi. “Petersburg’un havası belirgin bir ölçüde kötü gelmeye başlamıştı ona. Kışını yurtdışında geçirelim, dedik. Ama nerede, Nice’te mi, İsviçre’de mi kalacağımıza henüz karar vermiş değiliz.”

Ştoltz, Olga’nın gözlerine bakarak, dalgın, “Ama doğrusu, çok değişmişsiniz,” dedi.

İlyinskiler altı ay kaldılar Paris’te. Onların tek ahabası, arkadaşı Ştoltz’du.

Olga belirgin bir biçimde düzeliyordu: Dalgınlığı gerilerde kalmıştı, en azından huzurlu, sakin görünüyordu. İçinde nelerin olup bittiğini Tanrı bilirdi, ama eskiden olduğu gibi, çın çın öten çocuksu, şen kahkahalar atmıyor; Ştoltz’un şakalarına ölçülü gülümsüyor olsa da, yavaş yavaş Ştoltz için gene hoş bir dost olmaya başlamıştı. Gelgeldim, bazen öylesine üzgün oluyordu ki, gülümseyemiyordu bile.

Ştoltz, onu artık güldürmeyeceğini, bunun imkansız olduğunu hemen anlamıştı: Olga sık sık, kaşının birini hafif yukarı kaldırıyor, alnında oluşan kırışıklıkla, Ştoltz’un yüzüne tuhaf tuhaf bakıyordu. Onun anlattığı komik bir şeyi sonuna kadar dinliyor, gülümsemeden, bir şey söylemeden yüzüne sanki sitemli, hafifser veya sabırsız bir tavırla bir süre bakıyor; şakasına bir karşılık vermek yerine onun anlattıklarından hiçbir şey anlayamamış gibi yapıyor, şakasına öylesine inatçı bir bakışla karşılık veriyordu ki, öyle boş şeyler söylediği için Ştoltz kendi kendine kızıyordu.

Olga kimi zaman günlük yaşamın gereksiz koşuşturmalarından, gevezeliklerinden öylesine bunalıyordu ki, Ştoltz kadınlarla konuşmaktan hoşlanmadığı birtakım konulara girmek zorunda kalıyordu. Olga’nın derin, soru dolu bakışlarının aydınlanması, sakinleşmesi için ve cevapları uzaklarda aramaması için Ştoltz’un, beynini aşırı zorlaması gerekiyordu!

Dikkatsizce, ağzından bir şey kaçırıldığında, Olga’nın bakışının birden kupkuru, soğuk olduğunu, kaşlarının çatıldığını, yüzünün sessiz, ama derin bir hoşnutsuzlukla kaplandığını görünce çok kaygılanıyordu! O zaman, Olga’nın yüreğindeki aydınlığın yüzünde, barışmanın munisliğinin bakışında ve gülümsemesinde yansıması için iki üç gün ince oyunlar, hatta kurnazlıklar yapması, kadınlar konusundaki bütün hünerlerini göstermesi gerekiyordu.

Kimi zaman, bütün bir gün süren bu çabaları sonucu eve yorgun argın, ama (başarıya ulaşırsa) mutlu dönüyordu.

Düşünüyordu: “Ne kadar olgunlaşmış! Aman Tanrım! O kız çocuğu nasıl böylesine büyümüş, olgunlaşmış! Öğretmeni kim acaba? Bu hayat derslerini kimden almış olabilir? Baron’dan olmasın? Sanmam, dümdüz bir adamdır Baron. Onun pek süslü cümlelerinden bir şey öğrenemez insan! İlya’dan olmasın sakın!..”

Bir türlü anlayamıyordu Olga’yı. Ertesi gün tekrar onun yanına koşuyordu. Ama bu kez daha dikkatli oluyordu, yüzüne ürkek ürkek bakarak (çoğu zaman zorlanarak, zekasının, hayat anlayışının yardımıyla) onun kafasının içindeki sorunları, kuşkuları, özlemleri yakalamaya çalışıyordu.

Elinde tecrübelerinin ışığıyla Olga’nın aklının, kişiliğinin labirentlerine dalıyor, orada her gün yeni yeni şeyler, gerçekler buluyor, öğreniyor, ama gene de en derinlere ulaşamıyor, yalnızca şaşkınlıkla ve endişeyle, Olga’nın aklının her gün yeni besinler arzuladığını, ruhunun hiç durulmadığını, sürekli yaşam deneyimi edindiğini görüyordu.

Ştoltz’un hayatına her gün yepyeni, değişik bir yaşam biçimi girmekteydi: Olga’ya çiçekler, kitaplar, notalar, albümler getirince, arkadaşının boş vakitlerini doldurduğunu hissederek kendini daha bir huzurlu hissediyor; içi rahat, işine veya örnek herhangi bir maden ocağını, çiftliği görmeye, birileriyle tanışmaya, yeni, ilginç insanlarla fikir alışverişinde bulunmaya gidiyordu. Sonra yorgun argın gene Olga’nın yanına dönüyor, onun şarkılarını dinleyerek yorgunluğunu üzerinden atmak için piyanonun yanında oturuyordu. Hemen o anda Olga’nın yüzünde, daha önce hazırlanmış sorular, bakışında ısrarlı bir cevap beklentisiyle karşılaşıyordu. Sonra, hiç farkında olmadan, yavaş yavaş, neler yaptığını, hangi işlerle ilgilendiğini anlatıyordu ona.

Olga onun neler yaptığını kendisinin de görmek, öğrenmek istediğini söylüyordu. O zaman Ştoltz bir binayı, bir yeri, bir makineyi görmeye, taşlardaki, duvarlardaki eski yazılan okumaya giderken onu da yanında götürüyordu. Ştoltz yavaş yavaş, Olga’nın yanında sesli düşünmeye, hissetmeye alışmıştı. Ve bir gün ansızın, hayatta yalnız olmadığını, Olga’nın Paris’e gelmesinin ardından yanında birisinin daha olduğunu anladı.

Kendi kendine konuşuyor gibi, bulduğu bu hazineden Olga’nın yanında farkında olmadan yüksek sesle söz etmeye başlamıştı. Hem kendine hem Olga’ya şaşıyordu. Sonra ürkek ürkek, orada herhangi bir sorun olup olmadığını anlamak amacıyla Olga’nın gözlerini, bir hoşnutluk ışığı var mı yok mu diye yüzünü, Olga’nın onu bir kahraman gibi yolcu edip etmediğini anlamak için bakışını inceliyordu.

Öyle olduğunu anlayınca evine gururlu, heyecandan titreyerek dönüyordu, gece uzun süre kendini yarma hazırlıyordu. En zevksiz, en zorunlu işler sıkıcı gelmiyordu ona artık. Düşünceler, incelemeler, olaylar sessizce, kendiliğinden yürüyor belleğindeki bilgiler her güne parlak renkler katıyordu.

Olga’nın soru dolu, yakıcı bakışını beklemeden, getirip onun önüne ilgileneceği yeni bir şeyi, yeni bir materyali heyecanla, coşkuyla koyduğunda kızcağzın solgun yüzü nasıl aydınlanıyordu!

Olga, öylesine bir ilgiyle, sevimli bir yumuşak başlılıkla onun bakışını, her sözcüğünü yakalamaya çalışırken çok mutlu oluyordu Ştoltz! Birbirinin gözlerinin içine bakıyorlardı: Ştoltz, Olga’nın içinde başka bir soru kalıp kalmadığını anlamak için; Olga ise, Ştoltz’un söyleyeceği başka bir şeyin olup olmadığını, bir şeyi unutup unutmadığını, en önemlisi de, -Tanrı korusun!- onun aklının alamayacağını düşünerek, bazı şeyleri ona açıp açmadığını anlamak için...

En önemli, karmaşık sorun da, Ştoltz’un Olga’yı kendine ne kadar inandırabildiğiydi. Çünkü, o zaman Olga’nın ona beğeni dolu bakışı o denli dikkatli, o denli yumuşak, derin, içten oluyordu.

Ştoltz şaşkınlıkla şöyle geçiriyordu içinden: “Bu çocuk, bu Olga aşıyor beni!”

Daha önce hiç kimseyi, hiçbir şeyi düşünmediği kadar düşünüyordu Olga’yı.

İlkbaharda hep birlikte İsviçre’ye geçtiler. Ştoltz daha Paris’te, bundan böyle Olga’dan ayrılmamaya, onsuz yapamayacağına karar vermişti. Bu kararı verdikten sonra, bu kez Olga’nın onsuz yapıp yapamayacağı sorusuna cevap aramaya başlamıştı. Ama bu cevabı öyle kolay elde edemedi.

Yavaş yavaş, dikkatli, sakınarak ulaşmaya çalışıyordu bu cevaba. Kah yoklayarak kah cesaretle ilerliyordu. Tam hedefe yaklaştığını düşündüğü anda; kuşku edilemeyecek bir belirti, bir bakış, bir sözcük, bir can sıkıntısı veya sevinç (küçücük bir çizgiyi, Olga’nın kaşlarının belli belirsiz bir kıpırtısını, onun bir iç çekişini) yakaladığında Olga’nın onu sevdiğini, yarın her şeyin güzel olacağını düşünüyordu!

Olga’nın yüzünde kendisine karşı çocukça bir güven görüyordu. Olga kimi zaman, başka hiç kimseye bakmadığı gibi bakıyordu ona. Belki yalnızca (hayatta olsaydı), annesine bakardı öyle.

Ştoltz’un onlara gelişini, onunla günlerce yakından ilgilenmesini, birlikte geçirdikleri zamanı bir lütuf, bir aşk belirtisi, yürekte gelen bir ilgi olarak değil; düpedüz, Ştoltz onun ağabeyi, babası, hatta kocasıymış gibi, bir zorunluluğu olarak görüyordu. Hepsi bu kadar işte. Bu yüzden, onun yanında her sözcüğünde, attığı her adımda, Ştoltz’un onun üzerinde karşı konulmaz bir ağırlığı, otoritesi varmış gibi, son derece rahat, içtendi.

Olga’nın üzerinde olan otoritesinin Ştoltz da farkındaydı. Olga her an doğruluyordu bu otoriteyi, yalnızca ona inandığını, gözleri kapalı, bir tek ona güvenebileceğini, başka hiç kimseye güvenmeyeceğini söylüyordu.

Elbette gurur veriyordu Ştoltz’a bu. Ama aynı gururu yaşlı, kafası çalışan bir amca da, hatta (zeki, kişilikli biri olsaydı) Baron bile duyabilirdi.

Ama bu bir aşk otoritesi miydi, asıl sorun buydu işte! Bu otorite biraz olsun, aşkın o büyülmeye kapılma duygusuna, kadının kolayca yanıldığı, kendini yalancı bir mutluluğa bıraktığı o gönül okşayan körü körüne bağlanmaya benziyor muydu?

Hayır, Olga’nın Ştoltz’a karşı son derece bilinçli bir yaklaşımı vardı. Evet, Ştoltz ona bir düşüncesini anlatmaya, içini açmaya başladığında Olga’nın gözleri parlıyordu, ıslıl ıslıl gözlerle bakıyordu ona, ama bunun nedeni her zaman belliydi. Bazen hemen açıklıyordu da bunu. Aşkta yakınlaşma bilmeden, düşünmeden gerçekleşir, mutluluk bilmezlikte yatar. Olga darıldığı zaman, neye darıldığını hemen belli ediyordu. Ştoltz onun yüzünün sevinçten veya korkudan ansızın kızardığını ya da bakışında hüznü veya sevinçli bir ışığın parladığını hiç yakalayamıyordu. Ancak, birkaç günlüğüne İtalya’ya gideceğini söylediğinde Olga’nın yüzünde bir üzüntü fark etmişti. O mutlu anda Ştoltz’un kalbi durmuştu sanki, sıkışmıştı. Pek seyrek olan böyle bir anda Olga içtenlikle, açık bir ifadeyle şöyle diyordu: “Ne yazık ki ben de sizinle gelemiyorum, *çok* isterdim!.. Neyse, döndüğünüzde her şeyi anlatırsınız bana, hem o kadar canlı anlatırsınız ki, ben de sizinle birlikte oraya gelmiş gibi olurum!”

Hiçbir şeyden sakınılmadan açıklanan bu istek, Ştoltz’un anlatış ustalığına edilen bu kuru iltifat aşkın büyüsunü dağıtıyor, yok ediyordu. Ştoltz en küçük ayrıntıları bir araya topluyor, onları dantela örer gibi bir araya getiriyor, iş ancak bir örnek oluşturmaya kalıyordu ki, işte o anda birden...

Birden tekrar sakinleşiyordu Olga'nın yüzü, durgun, sade, hatta kimi zaman soğuk bir ifadeyle kaplanıyordu. Oturduğu yerde elişini örmeyi, Ştoltz'u dinlemeyi sürdürüyordu. Arada başını kaldırıyor, Ştoltz'un yüzüne, onun yaptığıyla ilgileniyormuş gibi öyle bir bakıyordu ki, onun bu kayıtsızlığı Ştoltz'un canını sıkıyor, okumakta olduğu kitabı kaldırıp bir kenara atıyor, anlatmakta olduğu şeyi yarıda kesiyor, yerinden kalkıp gidiyordu. Giderken dönüp arkasına baktığında Olga'nın, arkasından şaşkınlık içinde baktığını görüyor, o anda üzülmüyordu bu yaptığına, kendini bağışlatmak için bir şeyler uyduruyordu.

Olga sakin dinliyordu, inanıyordu. Yüzünde en küçük bir kuşku da anlamlı bir gülümseme de olmuyordu.

İki soru dönüp duruyordu Ştoltz'un kafasının içinde: "Seviyor mu, sevmiyor mu?"

Seviyorsa, neden bu kadar geri çekiyordu kendini, bu kadar ölçülü oluyordu? Sevmiyorsa, neden bu kadar sokuluyordu ona, her dediğini pek uysal karşılıyordu? Ştoltz bir haftalığına Paris'ten Londra'ya gidecekti. Daha önce Olga'ya bunu söylememişti. Yola çıkacağı gün, Olga'ya gideceğini söylemek için geldi. Olga birden telaşlanacak, yüz ifadesi değişecek olsaydı her şey bitecekti, sır çözülecekti, mutlu olacaktı Ştoltz! Oysa Olga içtenlikle sıkılmıştı elini, yalnızca üzülmüştü, o kadar. Ştoltz umutsuzluğa kapılmıştı.

Olga, "Sizin yokluğunuzda canım çok sıkılacak," demişti. "Şu anda, yetim kalmış bir çocuk gibi ağlayabilirim." Yumuşakça seslenmişti, "*Ma tante!* Bakar mısınız, Andrey İvanoviç gidiyor!"

Onun bu tavrı Ştoltz'u perişan etmişti. "Bir de teyzesini işe karıştırdı!" diye geçirdi içinden. "Bir bu eksikti! Farkındayım, gideceğime üzülmüyor, belki de seviyor beni... Ama sevginin bu kadarını, bunca zaman harcamaya, bunca üzerine düşmeye, yaltaklanmaya karşılık insan pazardan bile alır..." İnatla düşünüyordu: "Geri dönmeyeceğim! Evet Olga, senin dediğin gibi olsun, küçük kız! Eskiden sözümden çıkmazdın. Ne oldu sana böyle?"

Derin düşüncelere dalıyordu Ştoltz. Ne olmuştu bu kıza? Oysa, ortada Ştoltz'un bilmediği bir şey vardı: Bir zamanlar sevmişti Olga, kalbinin var gücüyle sevmişti; genç kızların, kendine hakim olamama; kalbindeki aşkın acılarını, ilk sızılarını gizleyemediği ansızın kıpkırmızı olma çağını geride bırakmıştı.

Ştoltz bunu bilseydi, Olga'nın onu sevip sevmediği sırrını hemen çözebilirdi, en azından, onun içinde olup biteni öğrenmenin neden bu kadar zor olduğunu anlardı.

İsviçre'de, turistlerin gezdikleri her yere gittiler. Ama daha çok, az ziyaret edilen تنها yerleri yeğliyorlardı. Onlar (en azından Ştoltz), "kendi işleriyle" öylesine meşguldü ki, dolaşmaktan sıkılıyorlar, gezip görmek isteği ikinci planda kalıyordu.

Ştoltz, Olga'nın arkasından dağlara çıkıyor, onunla birlikte uçurumlara, çağlayanlara bakıyordu ve her yerde Olga hep ön plandaydı. Teyze aşağıda bankta otururken Ştoltz dar bir patikada Olga'nın arkası sıra yürüyor; dağın tepesine çıktıklarında onun ne yaptığını, nasıl soluyacağını, dönüp ona (özellikle ve önce ona) nasıl bakacağını dikkatle izliyordu. Evet, durunca Olga'nın önce kendisine bakacağından Ştoltz artık emindi.

Bütün bunlar çok güzeldi: Yüreğine sıcaklık, ışık doluyordu. Ama sonra çevresine bakmaya başlıyordu Olga, her şeyi izliyordu, seyrederken kendinden geçiyordu... Artık ön planda Ştoltz

olmuyordu. Kendini hatırlatmak için şöyle bir kıpırdayacak, bir şey söyleyecek olduğunda ürküyordu Olga, bazen hafiften bir çığlık attığı bile oluyordu: Besbelli, o anda unuttuyordu Ştoltz'u, ya da çok uzaklarda mı yoksa yakında mı olduğunu, düpedüz, dünyada var olup olmadığını bilemiyordu.

Sonra evde, pencerenin önünde, balkonda otururlarken uzun uzun yalnızca Ştoltz'la konuşuyor, ona izlenimlerini, duygularını heyecanla anlatıyor, arada şaşkınlık içinde susuyor, söylemek istediği bir sözcüğü hatırlamaya çalışıyor, sonra ansızın hatırlıyor, ve o anda gözlerinde yardımları için Ştoltz'a minnettarlık ışıkları parlıyordu. Ya da yorgunluktan yüzü soluk, bir koltuğa çöküyor; tutkulu, ısrarlı bakışlarıyla Ştoltz'a "seni dinliyorum" der gibi bakıyordu.

Kıpırdamadan, tek sözcüğü, tek ayrıntıyı kaçırmadan dinliyordu Ştoltz'u. Anlatacakları bitiyordu Ştoltz'un, susuyordu, ama Olga dinlemeyi sürdürüyordu. Bakışlarında hala sorular oluyordu. Onun bu sessiz çağrısı karşısında Ştoltz yeni bir güçle, heyecanla anlatmayı sürdürüyordu.

Bu da iyi sayılabilirdi: Ştoltz'un içine tekrar bir aydınlık, sıcaklık doluyordu, kalbi hızlı çarpmaya başlıyordu. Demek yanındaydı Olga, dalıp başka dünyalara gitmemişti. Bu yeterdi Ştoltz'a, başka bir şey istemiyordu: Yanındaydı Olga'nın ışığı, ateşi, aklı... Ama birden bitkin, ayağa kalkıyordu Olga, gene o soru dolu bakışıyla gitmesini istiyordu Ştoltz'dan ya da bir şeyler yemek istiyordu, büyük bir iştahla yiyordu...

Bütün bunlar çok güzel olabilirdi: Bir hayalperest değildi Ştoltz. Oblomov'un (ama başka nedenlerle) istemediği gibi, o da coşkun tutkular istemiyordu. Onun istediği, duyguların sakin akmaya başlamadan önce kana kana içilmek üzere kaynağından taşarak çıkmaları ve sonra ömür boyu, bu mutluluğun hangi kaynaktan geldiğini hatırlamaktı.

Ştoltz büyük acılar içinde, buram buram terleyerek, neredeyse ağlayarak soruyordu kendine: "Seviyor mu beni, sevmiyor mu?"

Bu soru giderek daha çok yakıyordu içini, bir alev gibi sarıyordu onu, duygularını zincire vuruyordu. Bu aşkın değil, hayatın en önemli sorusuydu. Ruhunda bundan başka hiçbir şeye yer yoktu.

Bu altı ay içinde, o zamana kadar kadınlar karşısında kendisini öylesine ustalıkla koruduğu bütün o aşkların, acıların, işkencelerin hepsini birden yaşıyor gibiydi şimdi.

Aklının, iradesinin, sinirlerinin sağlam bünyesinin, birkaç ay daha sürerse bu gerginliğe dayanamayacağını düşünüyordu. Ruhunun tutkularla bu gizli savaşının iradesini güçsüz bıraktığını, kalbinde kansız yaralar açtığını, bu arada hayatının tükendiğini hissediyordu. Daha önce hiç bilmiyordu böyle şeyleri.

Bir ölçüde, kendi gücüne güvenini yitirmişti. Çeşitli nedenlerle, (bu arada aşktan da) eriyip giden, mantıklarını yitiren kimseler hakkında anlatılanları dinlerken eskiden olduğu gibi alay edercesine gülümsemedi da. Korkmaya başlamıştı. Kendi kendine şöyle diyordu "Evet, bir son vereceğim bu işe. Şimdiye kadar olduğu gibi, yarın da anlamaya çalışacağım ruhunda nelerin olduğunu... Ya mutlu olacağım ya da gideceğim!"

Biraz sonra aynaya bakarken bu kez şöyle diyordu: "Gücüm tükendi! İnsana benzer yanım kalmadı... Yeter artık!.."

Doğrudan hedefe, yani Olga'ya gitti.

Ya Olga nasıldı? Ştoltz'un durumunu fark etmiyor muydu, yoksa ona karşı kayıtsız mıydı? Fark

etmiyor olamazdı: Onun kadar ince ruhlu olmayan kadınlar bile dostça bir bağlılığı, yakınlığı başka duygulardan kolaylıkla ayırt edebilirler. Dürüstlüğü düşünülürse cilve yaptığı da söylenemezdi.

Geriye bir şey kalıyordu: Şoltz gibi birinin ona sürekli olarak gösterdiği akıl dolu, tutku dolu ilgiden hoşlanıyor olması. Elbette hoşlanıyordu. Bu ilgi bir zamanlar çıkıp da düştüğü o yükseğe yavaş yavaş tekrar çıkarıyordu onu, incinen gururunu yavaş yavaş onanyordu. Ama neler düşünüyordu Olga? Bunun sonu nereye varacaktı? Şoltz'un coşkulu ilgisiyle kendi inatçı suskunluğu hep böyle sürüp gidemezdi. Hiç değilse, Şoltz'un bu mücadelesinin boşuna olmadığını, böylesine emek harcadığı, kişiliğini ortaya koyduğu bu savaşı eninde sonunda kazanabileceğini sezinleyebiliyor muydu? Bu ışığın içinde Oblomov'un anısı, Olga'nın eski aşkı silinebilecek miydi?

Hiçbir şey anlayamıyordu Olga, bilemiyordu ve bu sorularla da, kendisiyle de umutsuzca boğuşuyor, bu kaostan nasıl çıkacağım bilemiyordu.

Ne yapmalıydı? Kararsız kalmak, beklemek olanaksızdı. Bir zaman sonra göğsünde saklı bu sessiz oyun, bu mücadele dışa vuracak, sözcüklere dökülecekti... O zaman geçmişin hesabını nasıl verecekti? O zaman bu mücadeleyi, Şoltz'a karşı duygularını nasıl açıklayacaktı?

Şoltz'u seviyorduyorsa, önceki ilk aşkı ne oluyordu? Cilve, uçarılık mı? Yoksa daha kötü bir şey mi? Böyle düşününce utancından yüzü kıpkırmızı oluyordu, içini ateş sarıyordu. Böylesine ağır bir suç kabullenemiyordu.

O duygusu ilk sevgisi, ilk aşkı idiyse, şimdi Şoltz'a olan duygusu neydi? Gene bir oyun mu? Şoltz'u evliliğe çekmek, böylece daha önce yaptığı çocukluğun izlerini silmek, o düşüşünün yüzkarasından kurtarmak için ince bir hesap mı?.. Böyle düşününce Olga soğuk terler döküyor, yüzü bembeyaz oluyordu. Peki, bu bir aldatmaca, ince hesap değil de... yeni bir aşksa?

Aklına bu gelince ne düşüneceğini bilemiyordu. İkinci aşk... İlk aşktan yedi sekiz ay sonra ikinci bir aşk! Kim inanırdı buna? Bunu söylediğinde şaşırmayacaklar mıydı insanlar, belki... aşağılamayacaklar mıydı onu? Böyle bir şeyi aklına bile getiremiyordu, hakkı yoktu buna!

Belleğini yokluyordu: İkinci aşkla ilgili hiçbir şey yoktu orada. Teyzesinin, yaşlı kadınların, kafası çalışan insanların, nihayet "aşkı anlatan" yazarların düşüncelerini hatırlıyordu. Hepsinde kesin bir hüküm söz konusuydu: "Kadın gerçek aşkı yalnızca bir kez yaşar." Oblomov da aynı şeyi söylemişti. Sonya'yı hatırlıyordu. İkinci kez Aşık olmuştu Sonya. Ama Rusya'dan gelenlerin anlattıklarına göre, şimdi üçüncü aşkını yaşıyormuş...

Olga sonunda verdi kararını: Hayır, hayır, Aşık değildi Şoltz'a, olamazdı da! Oblomov'u seviyordu o ve sönmüştü bu aşk, hayatının çiçeği solmuştu. Şoltz, üstün özellikleriyle, ona karşı yakın ilgisiyle, duyduğu güvenle yalnızca dostuydu.

Eski dostu Şoltz'a Aşık olduğu düşüncesini, hatta Aşık olabileceği ihtimalini böyle kovuyordu kafasından.

Şoltz'un, Olga'nın yüzünde ve sözlerinde ne açıktan bir kayıtsızlık belirtisi ne de olağan bir dostluk sınırını aşan bir duygu kıvılcımı görebilmiş olmasının nedeni buydu işte.

Her şeyi bir anda bitirmesi için yapabileceği tek şey vardı: Şoltz'un içinde doğmakta olan aşkı fark ettiği anda, bu aşkın gelişmesine, ilerlemesine fırsat vermemek, ondan hemen uzaklaşmak... Ama bunun için çok geçti artık: Bunu fark edeli çok oluyordu. Ayrıca, Şoltz'un aşkının büyüyeceğini,

tutkuya dönüşeceğini önceden görmesi gerekirdi. Evet, Oblomov gibi değildi Ştoltz: Ondan kurtulmak hiç de kolay olmazdı.

Tutalım ki, uzaklaşmak mümkündü ondan, ama unutamazdı onu: Önce, aralarındaki eski dostluk hakkından yararlanıyordu Olga; onu şakacı, zeki, esprili bir sohbet arkadaşı, hayatı bilen, çevrede olup bitenleri derinden yorumlayan güvenilir bir dost olarak görüyordu.

Öte yandan, ne kadar sık görüşürlerse kafa yapısı yönünden o kadar çok yakınlaşıyorlar, Olga'nın hayatında Ştoltz'un yeri o kadar büyük önem kazanıyordu: Hiç de farkına varılmadan, Ştoltz gözlemci rolünden, olayların yorumlayıcısı bir önder rolüne geçmişti. Hiç anlaşılmadan, Olga'nın mantığı, vicdanının sesi oluvermişti ve böylece yeni haklar, Olga'nın bütün hayatını saran yeni sır yumakları çıkmıştı ortaya. Olga bu yumakların yalnızca bir tekinden, Ştoltz'un gözlemci yargısından büyük bir dikkatle sakınıyordu.

Olga aklının, yüreğinin yönetimini ona bırakmıştı. Ayrıca, kendisinin de Ştoltz'un üzerinde büyük bir etkisi olduğunun farkındaydı. İkisi de bu haklarını kullanıyorlardı. Olga bu değiş tokuşa büyük bir uysallıkla, farkına varmadan izin vermişti.

Karşısındakine tanıdığı hakları şimdi nasıl geri alacaktı?.. Hem bu dostluğa ne çok şey... hazlar, yaşamın değişik tatları karışmıştı. Bir anda bütün bunları kaybederse ne yapardı? Hem, Ştoltz'dan uzaklaşmayı düşündüğünde iş işten geçmişti bile. Böyle bir şeyi yapabilecek gücü yoktu artık. Ştoltz'suz geçirdiği her gün, onunla paylaşmadığı her düşünce rengini, anlamını yitiriyordu.

Düşünüyordu Olga: "Tanrım! Onun kız kardeşi olsaydım! Böyle bir insanın yalnızca aklının değil, kalbinin de üzerinde ömür boyu sürecektir haklara sahip olmak ne büyük bir mutluluk olurdu! Yasal olarak, açıkça, ağır herhangi bir özveride bulunmadan, sıkıntı çekmeden, acı geçmişin yükünü taşımadan, her zaman onun yanında olmanın tadını çıkarmak!.. Oysa şimdi ne durumdayım? Gidecek, ama onu durdurma hakkım olmadığı gibi, gitmesini istemek zorundayım da. Gitmemesini söyleyecek olsam, ne hakkım var buna? Her an yanımda olmasını ona nasıl söyleyebilirim? Nasıl, her an sesini duymak istediğimi açığa vurabilirim?.. O yanımda değilken canımın sıkıldığını, onu özlediğimi, bana çok şey verdiğini, beni eğlendirdiğini, benim için yararlı olduğunu, ondan hoşlandığımı nasıl söyleyebilirim? Bütün bunlar birer nedendir kuşkusuz, ama hak değil! Peki, bunlara karşılık ben ne veriyorum ona? Bir çıkar gözetmeden benimle vakit geçirip eğlenecek, karşılık beklemeye cesaret edemeyecek, oysa onca kadın böyle bir mutluluk için..."

Büyük acılar çekiyordu Olga, bu yaşamsal çıkmazdan nasıl kurtulabileceğini düşünüyor, ama bir çıkar yol bulamıyordu. Önünde onu bekleyen, yalnızca umutsuzluk, bir de sonsuz ayrılık vardı. Kimi zaman, kendisinin de, Ştoltz'un da bu gerginlikten kurtulması için Ştoltz'a bir anda her şeyi açıklamak istiyordu. Öyle ama, bunu düşündüğünde bile soluğu kesiliyordu. Utanç duyuyor, kulaklarına kadar kızarıyordu. Hem utanıyor hem acı duyuyordu.

İşin en ilginç yanı da, Ştoltz onun yanından ayrılmamaya, onun yaşamı üzerinde böylesine etkili olmaya başladı başlayalı, Olga için geçmiş o kadar değerli değildi artık. Utanıyordu bile geçmişinden. Durumu Baron veya başka biri öğrenecek olsaydı utanırdı kuşkusuz, mahcup olurdu ama Ştoltz gerçeği öğrendiğinde utanacağı kadar utanmazdı.

Durumu öğrendiği anda Ştoltz'un yüzündeki ifadeyi getiriyordu gözünün önüne. Ona nasıl bakacağım, ne diyeceğini, sonra ne düşüneceğini hayal ediyordu. Ştoltz'un gözünde birden

küçülecekti, küçük düşecekti, değersizleşecekti. Hayır, hayır, dünyada açamazdı ona bunu! Kendini yoklamaya başlamış ve anlamıştı ki, önceki aşkının ve o aşkın erkek kahramanının, yani Ştoltz'un eski dostunun duygularına ve derin bağlılığına karşılık vermiş olduğu aklına gelince büyük pişmanlık duyuyordu.

Ştoltz'a duyduğu dostluk her türlü çıkardan, niyetten, arzudan uzak olsaydı belki alışabilirdi de bu utancına, katlanabilirdi de... İnsan nelere alışmıyordu!.. Ne var ki, yüreğinin çekici fısıltılarını bastırabiliyorsa da, hayal gücünü dizginleyemiyordu: İstemedi, bu yeni sevgi sık sık ortaya çıkıyor, hayalinde daha bir parlak ışıyordu. Oblomov'la uyuşuk bir yaşamın değil, Ştoltz'la, derin güzelliklerle, hüznlerle dopdolu geniş, pırıl pırıl, çekici bir hayatın hayalini kuruyordu. O zaman geçmişini gözyaşlarıyla ıslatıyor, yıkayıp silemiyordu. Hayallerinden kurtulunca, Ştoltz'a acı veren o geçilmez suskunluk, dostça kayıtsızlık duvarının arkasına daha da ısrarla çekiliyordu. Bir süre sonra unutuyor, tekrar dostunun içten yakınlığını ister oluyor; Ştoltz'a hoş, sevimli, güvenle davranmaya başlıyordu. Ancak hakkını yitirdiği yasal olmayan mutluluk hayalleri ona geleceğinin olmadığını, pembe hayallerinin çok gerilerde kaldığını, hayat çiçeğinin artık solduğunu hatırlatana kadar...

Olasıdır ki, aradan yıllar geçince durumunu kabullenecek, yaşlı her kadın gibi o da gelecek hayallerini unutacak, kendini soğuk bir bıkkınlığa, duygusuzluğa bırakacak ya da "hayır işleriyle" uğraşmaya başlayacaktı. Ama Ştoltz'un ağzından kaçırıldığı birkaç sözcükten, onun artık bir dost değil, tutkulu bir Aşık olduğunu anladığında yasak hayalleri bir anda çok daha korkunç bir biçim almıştı. Dostluk, aşkın içine batıp kaybolmuştu.

Bunu anladığı sabah Olga'nın yüzünde renk kalmamıştı. Bütün gün odasından çıkmadı. Mutluluktan, sevinçten içi içine sığmıyordu, korkudan kendisiyle mücadele ediyor, bu durumda ne yapacağını, ne yapması gerektiğini düşünüyordu, ama bir şey gelmiyordu aklına. Utanma duygusunu daha başlangıçta neden yenmediği, geçmişi Ştoltz'a daha önce neden açmadığı için kendi kendine kızıyordu. Oysa şimdi bir de korkularını yenmesi gerekiyordu.

Göğsü ağrımaya başladığı, gözyaşları boşaldığı zamanlar, Ştoltz'a sözcüklerle değil, hıçkırıklarla, sarsılarak, kendinden geçerek koşmak istediği kararlı anları oluyordu: Aşkını, bu aşkı kazanmak için neler çektiğini anlatmak istiyordu ona. Ama bunu yapacak gücü yoktu, nereden bulacaktı o gücü? Ya da buna benzer durumlarda başkalarının yaptığı yapacaktı: Sözelimi, Sonya nişanlısına, bir süvari teğmenini nasıl deliye çevirdiğini, çocukcağızı, arabasına binmek üzere evden çıkıncaya kadar mahsus, soğukta nasıl beklettiğini anlatmıştı.

Sonya olsa, hiç çekinmeden Oblomov'u da anlatabilirdi: Eğlenmek için onunla nasıl alay ettiğini, onun çok tuhaf biri olduğunu, öyle "lapacı" birini sevmenin imkansız olduğunu, buna kimsenin inanamayacağını söylerdi. Ama böyle bir şeyi Sonya'nın kocası ve onun gibi başka birçok erkek kabullenebilse de Ştoltz kabullenemezdi.

Olga olayı Ştoltz'a çok daha uygun bir biçimde anlatırdı, Oblomov'u uçurumdan kurtarmak istediğini, yani bunun için onunla dostça bir yakınlık kurduğunu; amacının hayatı sönmekte olan bir insanı hayata döndürmek, sonra da ondan ayrılmak olduğunu söylerdi. Ne var ki, bu fazlasıyla yapmacık, zorlama ve her açıdan yalan olurdu... Hayır, hayır, bir kurtuluş yolu yoktu!

Acılar içinde kıvrınarak düşünüyordu: "Tanrım, nasıl bir çıkmaz bu! Ah, evet! En iyisi, bunu onun uzun süre, hatta hiçbir zaman öğrenmemesi... Ama bunu ona açıklamamak da bir çeşit hırsızlık olmaz

mi? Bir çeşit aldatma, sahtekarlık olmaz mı?.. Ah, Tanrım yardım et bana!..” Ama yardım etmiyordu ona Tanrı.

Yanında Şoltz’un olmasından ne denli hoşlanırsa hoşlansın, kimi zaman, onunla görüşmese, onun hayatından belli belirsiz bir gölge gibi geçip gitse, onun aydınlık, anlamlı hayatını yakışksız bir tutkuyla karartmasa daha iyi olurdu diye düşünüyordu.

Kavuşamadığı bu aşkı için ilerde çok üzüldü belki, geçmişi anıp gözyaşları dökerdi, Şoltz’un hatırası hep içinde olurdu, sonra... Sonra, herkese olduğu gibi, belki ona da “iyi bir kısmet” çıkar ve sevecen, zeki, şefkatli bir eş veya anne olurdu; geçmişini genç kızlık çağının hayalleri olarak hatırlardı, hayatı yaşamaz, ama ona katlanırdı.... Herkes de öyle yapmıyor muydu! Ama burada söz konusu olan yalnızca kendisi değildi, bir başkası daha vardı, hayatının tüm umutlarını ona bağlamış başka biri daha...

İçi sızlayarak soruyordu kendi kendine: “Neden sevdim ki onu?” Parkta Oblomov’un onu bırakıp gitmek istediği o sabahı hatırlıyordu. Oblomov giderse hayat defterinin kapanacağı sanmıştı. O zamanlar aşkla, hayatla ilgili sorunları cesaretle, kolaylıkla çözüyordu; her şey öylesine açık seçikti onun için... Oysa şimdi her şey kördüğüm olmuştu.

Kafasını çalıştırıyor, olaya sakin bakmasının, dosdoğru yürümesinin her şeyi halledeceğini düşünüyordu. O zaman hayat hah gibi serilecekti önüne, hepsi o kadar!.. Kimseyi suçlaması da gerekmecekti: Yalnızca kendisi olacaktı suçlu!

Olga, Şoltz’un neden geldiğini hiç merak etmeden sakince kalktı kanepeden, elindeki kitabı bırakıp onu karşıladı.

Şoltz, Olga’nın odasının göle bakan penceresinin önüne otururken, “Sizi rahatsız etmiyorum ya?” dedi. “Yanılmıyorsam, kitap okuyordunuz?”

Olga yumuşak, dostça, güven dolu bir sesle karşılık verdi:

“Hayır, okumuyordum artık, bırakmıştım, hava kararıyor çünkü. Sizi bekliyordum!”

Şoltz pencerenin önüne bir koltuk da Olga için çekip, “Bu daha güzel,” dedi, “sizinle konuşmam gerekiyor.”

Ürperdi Olga, kaskatı kesildi. Sonra yavaşça çöktü koltuğa, başını önüne eğdi, öyle kaldı. Bakışını kaldırmadan, rahatsız bir biçimde oturuyordu. O anda yüzlerce versti uzaklarda olmak istiyordu.

Bir anda eskiden yaşananların tümü şimşek gibi geçmişti aklından. içinde, hiç tanımadığı bir ses şöyle diyordu: “Yargılama başladı! Hayat çocuk oyuncağı değildir! Şakaya gelmez, sonra hesabını verirsin yaptığının!”

Birkaç dakika karşılıklı sustular. Şoltz’un düşüncelerini toparlamaya çalıştığı belliydi. Olga korku içinde, onun süzölmüş yüzüne, çatık kaşlarına, kararlı bir ifadeyle sıkılmış dudaklarına bakıyordu.

İçi ürpererek düşünüyordu: “Nemesis!..[\[53\]](#)” İkisi de düelloya hazırlanıyor gibiydiler.

Şoltz, soru dolu bakışını Olga’ya doğrultup, “Sanırım, sizinle ne konuşmak için geldiğimi biliyorsunuzdur Olga Sergejevna?” dedi.

Şoltz duvara yakın oturduğu için yüzü gölgede kalıyordu, pencereden giren ışık doğrudan Olga’nın

üzerine düştüğü içinse, Şoltz onun aklından geçenleri yüzünden okuyabiliyordu.

Olga alçak sesle, “Nereden bilebilirim?” dedi.

Şimdi, böyle tehlikeli bir rakip karşısında, Oblomov’un yanında her zaman olduğu gibi iradesi ve kişiliği güçlü, keskin zekalı, soğukkanlı değildi.

Şimdiye kadar Şoltz’un, insanın içini okuyan bakışlarından kendini gizleyebilirdiyse, aralarındaki savaşı başarıyla yürütebilirdiyse, bunu hiç de, Oblomov’la savaşında olduğu gibi, kendi gücüyle değil, yalnızca Şoltz’un inatçı suskunluğu, kapalı davranışları sayesinde yapabiliyordu. Ama savaş alanının ağırlıklı bölümü kendisinden yanaydı ve bu nedenle, biraz daha alan ve birkaç dakika daha kazanmak, düşmanın niyetini biraz açmasını sağlamak amacıyla “Nereden bilebilirim,” demişti.

Şoltz içten bir tavırla, “Gerçekten bilmiyor musunuz?” diye sordu. “Öyleyse ben söyleyeyim..”

Birden haykırdı Olga:

“Ah, hayır!”

Şoltz’un eline yapışmış, insaf etmesi için yalvarıyormuş gibi gözlerinin içine bakıyordu.

“Gördünüz mü,” dedi Şoltz, “bildiğinizi biliyordum!” Sonra üzgün, ekledi, “Neden ‘hayır’?”

Olga susuyordu. Şoltz, “Bunu bir gün size açacağımı biliyordusanız, ne cevap vereceğinizi de biliyor olmalısınız kuşkusuz.”

Olga şaşkınlığını, telaşını Şoltz fark etmesin diye ışıktan kaçmak için koltuğun arkalığına yaslanıp şöyle dedi:

“Biliyordum ve acı çekiyordum!”

Şoltz neredeyse fısıldayarak, “Acı çekiyordunuz ha!” dedi. “Korkunç bir sözcük bu! Dante’nin deyimiyle, ‘Umudu unut artık’ gibi bir şey bu. Başka bir şey söylemeyeceğim, her şey var bu sözcükte!” Şoltz derinden bir iç çektikten sonra ekledi, “Bunun için de ayrıca minnettarım size... Karanlıktan, kafa karışıklığından kurtardınız beni, en azından, şimdi ne yapmam gerektiğini biliyorum artık. Tek bir kurtuluşum var, bir an önce gitmek.”

Ayağa kalktı Şoltz.

Olga koşup tekrar Şoltz’un elini yakaladı, korku içinde yalvardı:

“Hayır, Tanrı aşkına gitmeyin, hayır! Acıyın bana, sizsiz ne yaparım ben?”

Oturdu Şoltz, Olga da oturdu. Şoltz neredeyse kararlı bir tavırla, “Ama seviyorum ben sizi, Olga Sergejevna!” dedi. “Şu son altı ay içinde bana neler olduğunu görüyorsunuz! Daha ne istiyorsunuz: Tam bir zafer mi? İyice yıkılmamı mı, çökmemi mi? Çok teşekkür ederim!”

Olga’nın yüzü değişmişti. Gururunu bastırmaya çalışarak, gizleyemediği derin bir üzüntüyle, “Gidin!” dedi.

“Affedin beni!” dedi Şoltz. “Bakın, ortada bir şey yokken kavga ediyoruz, bunu istemediğinizi biliyorum. Ama benim durumumu anlayamazsınız siz, bunun için de, neden gitmek istediğimi bilemezsiniz. İnsan kimi zaman bilinçsiz olarak bencillik yapar.”

Olga, rahatsız olmuş gibi koltukta oturuşunu değiştirdi, ama bir şey söylemedi.

Şoltz sürdürdü konuşmasını:

“Hem gitmesem, kalsam ne değişecek ki? Gene dostluğunuzu önereceksiniz bana, zaten benimdir dostluğunuz... Gidersem, bir yıl sonra da, iki yıl sonra da dostluğunuz hep benim olacak. Dostluk çok güzel bir şey, Olga Sergejevna... sevgi, birbirini seven genç bir erkekle genç bir kadın arasında veya hatırasıyla iki ihtiyar arasındaysa hoş bir şeydir dostluk... Ama bir yanda dostluk, öte yanda aşk varsa, korkunçtur. Biliyorum, benim yanımda canınız sıkılmıyor, ama sizin yanınızda benim neler çektiğimi biliyor musunuz?”

Olga neredeyse fısıldayarak, “Pekala,” dedi, “öyleyse gidin, yolunuz açık olsun!”

Şoltz, kendi kendine konuşuyor gibi, “Kalmak... bıçak sırtında yürümek gibi bir şey,” dedi. “Ne güzel bir dostluk!”

Olga beklenmedik bir biçimde yükseltti sesini:

“Benim durumum çok mu iyi sanki?”

Şoltz heyecanla sordu:

“Siz neden iyi değilsiniz? Siz... siz sevmiyorsunuz ki...” “Bilmiyorum, yemin ederim bilmiyorum! Ama eğer siz...” Olga pek hüzünlü, neredeyse kendi kendine konuşuyor gibi ekledi: “Şu andaki yaşamım herhangi bir şekilde değişirse...”

“Bu söylediğinizi nasıl anlamalıyım? Yoksa demek istediğiniz, aman Tanrım!..

Şoltz koltuğunu Olga'nın koltuğuna doğru çekti. Ne diyeceğini bilemiyordu. Olga'nın bu dediği ve bunu söyleyişindeki derin, yapmacıksız ses tonu şaşkına çevirmişti onu. Olga'nın yüzündeki ifadeyi anlamaya çalışıyordu. Olga susuyordu. Şoltz'u yatıştırmak, “benim durumum çok mu iyi” sözünü geri almak, ya da onu, Şoltz'un anladığı gibi değil de, başka bir biçimde söylemek isteğiyle içi yanıyordu. Ama bunu nasıl söyleyeceğini bilemiyordu. Yalnızca bulanık bir biçimde, bir uğursuzluğun etkisiyle birbirlerini anlayamadıklarını, yanlış yolda olduklarını, bunun etkisi altında ikisinin de ezildiğini ve yalnızca Şoltz'un veya kendisinin (Şoltz'un yardımıyla) geçmişini de, şimdikiyi de aydınlığa kavuşturabileceğini hissediyordu. Ne var ki, bunun için yaşadığı çok şeyi açıklaması gerekiyordu Şoltz'a. Örneğin, onun yargılamasından ne kadar korktuğunu!

“Hiçbir şey anlayamıyorum,” dedi. “Kafam karmakarışık, sizin olduğunuzdan daha çok karanlıklar içinde gibiyim!”

Şoltz Olga'nın elini tuttu, “Bakın ne diyeceğim,” dedi, “bana güveniyor musunuz?”

Alçak sesle karşılık verdi Olga:

“Sınırsız güvenim var size, bir anneye olabileceği kadar... Biliyorsunuz bunu.”

“Öyleyse, Petersurg'da ayrılmamızdan sonra olanları anlatın bana. Çünkü anlamakta güçlük çekiyorum sizi. Oysa eskiden ne düşündüğünüzü yüzünüzden anlıyordum. Sanırım, birbirimizi anlayabilmemiz için bunun bilinmesi gerekiyor. Kabul mü?”

Olga, “Ah, evet! Gerekiyor...” dedi. “Bu duruma şöyle veya böyle bir son vermek zorundayız...”

Her şeyi itiraf etmek zorunda kaldığı için pek hüzünlü söylemişti bunu Olga. Başını eğip “Nemesis! Nemesis!” diye geçirdi içinden. Susuyor, yere bakıyordu.

Onun söylediği yürekten gelen bu saf birkaç sözcük, daha çok da susması Ştoltz'un ruhuna korku salmıştı.

“Acı çekiyor! Tanrım, çok acı çekiyor!” diye geçirdi içinden. “Neler yaşamış olabilir?” Alın soğuk soğuk terlemişti, ellerinin, bacaklarının titrediğini hissediyordu. Korkunç şeyler geliyordu aklına. Olga susuyordu. Kendiyle mücadele ediyor gibiydi.

Ştoltz, “Evet... Olga Sergeyevna...” dedi.

Olga hala susuyordu. Bu arada tekrar sinirli bir hareket yapmış, ama loş ışıkta yaptığı bu hareket fark edilmemiş, yalnızca giysisinin hışırtısı duyulmuştu. Neden sonra, “Kendimi toparlamaya çalışıyorum,” dedi. Öte yana dönüp, kendiyle mücadelesinden başarıyla çıkmaya çalışarak ekledi:

“Bunun ne kadar zor olduğunu bilseydiniz!..”

Ştoltz'un her şeyi ondan değil de, o bir şey söylemeden, bir mucizeyle öğrenmesini öylesine çok istiyordu ki! Şansına, hava oldukça kararmıştı, yüzü karanlıktaydı, yalnızca sesi ele verebilirdi onu. Bir notadan başlamak istiyormuş gibi zorlanıyor, bir türlü başlayamıyordu.

“Tanrım! Ne kadar suçluyum ki, böylesine bir utanç duyuyorum!” Böyle düşünürken içi acıyordu.

Oysa daha kısa bir zaman önce ne büyük bir kendine güvenle hem kendisinin hem de bir başkasının hayatına yön vermişti; ne zeki, ne güçlüydü o zaman! İşte bir kız çocuğu gibi titreme sırası şimdi kendisine gelmişti. Geçmişin utancı, şimdinin yaralanmış gururunun acısı, içinde bulunduğu durumun yanlışı... yüreğini kemiriyordu... Dayanılacak gibi değildi!

Ştoltz kendini zorlayarak, “Yardım edeyim size...” dedi. “Başkasını mı... sevdiniz?”

Bu söylediği büyük bir acı vermişti ona. Olga Ştoltz'un bu dediğini susarak onayladı. Tekrar dehşet doldu Ştoltz'un içine. Dudaklarının titrediğini hissederken soğukkanlı olmaya çalışarak sordu:

“Peki, kimi? Bir sır değilse, söyler misiniz?”

Olga daha da acı çekmeye başlamıştı. Başka bir isim söylemek, düşünüp başka bir serüven anlatmak isterdi... Bir an duraksadı, ama yapabileceği bir şey yoktu: Çaresiz bir insanın kendini dik bir yamaçtan aşağı bırakması veya alevlerin içine atması gibi, birden söyledi söyleyeceğini:

“Oblomov'u!”

Donup kaldı Ştoltz. Sessizlik iki dakika sürdü. Ştoltz hayretle, “Oblomov'u!” diye tekrarladı. Sesini iyice alçaltıp ekledi:

“Olamaz! Bir yanlışıklık var bunda: Ya kendinizi yanlış anladınız, ya Oblomov'u ya da aşkı.”

Olga susuyordu.

Ştoltz ısrar ediyordu:

“Olamaz, aşk olamaz... başka bir şeydir bu, söylüyorum size, aşk değildir!”

Olga kendine hakim olmaya çalışarak, “Evet, oynuyordum onunla,” dedi. “Burnundan tutup istediğim yöne çeviriyordum, acı çektiriyordum ona... Sonra da, size göre, şimdi sizi aldım ele...”

Gururu incinmişti, sesi tekrar titremeye başlamıştı, utanç gözyaşları birikmişti gözlerinde.

Ştoltz, “Sevgili Olga Sergeyevna!” dedi. “Kızmayın, böyle konuşmayın... Yakışmıyor size. Çok iyi

biliyorsunuz ki, böyle bir şey düşündüğüm yok benim. Aklım almıyor, düşünemiyorum, Oblomov'un...”

Olga savundu Oblomov'u:

“Ama arkadaşlığınıza değer buluyorsunuz onu, çok iyi bir insan olduğunu söylüyorsunuz, peki, öyleyken, aşka neden değmez oluyor?”

“Aşkın dostluk kadar ince eleyip sık dokumadığını biliyorum da ondan,” dedi Şoltz. “Çoğu zaman aşkın gözü kördür bile. Hak ettiği için Aşık olunmaz bir insana... doğrudur. Bazı şeyler gereklidir aşk için, çoğu zaman açıklanamayacak, isimlendirilemeyecek ve benim eşi bulunmaz hantal İlya'mda bulunmayan saçma şeylerdir de bunlar. İşte buna şaşırdım.” Şoltz heyecanla sürdürüyordu konuşmasını, “Bakın, bu yoldan gidersek hiçbir zaman sonuca varamayız, birbirimizi anlayamayız. Ayrıntılardan utanmayın, yarım saat katı olun, acımayın kendinize, her şeyi anlatın bana. Sonra ben neyin ne olduğunu, hatta ne olacağını açıklayayım size... Bana öyle geliyor ki, burada... sanki...” Duygulanarak ekledi Şoltz, “Ah, keşke gerçek olsaydı bu! Başka birini değil de Oblomov'u sevmiş olsaydınız! Oblomov'u! Bu demektir ki, geçmişe de, aşka da bağlı değilsiniz, özgürsünüz...” Şoltz sakın, neredeyse neşeli bir tavırla bitirdi sözünü, “Hadi anlatın, çabuk anlatın bana her şeyi...”

Olga, zincirlerinin bir bölümünden kurtulmuş gibi sevinçli, güvenli, karşılık verdi:

“Evet, çok doğru! Kendi kendime düşündükçe aklımı yitireceğim.. Ne acınacak bir durumda olduğumu bilerseniz! Suçlu muyum, suçsuz mu, geçmişimden utanmalı mıyım, yaşadıklarım acımalı mıyım, geleceğe güvenle mi bakmalıyım, yoksa ondan da umudumu kesmeli miyim, bilmiyorum... Kendi acılarınızdan söz ettiniz, ama benimkilerden haberiniz yoktu. Sonuna kadar dinleyin beni, ama aklınızla değil. Sizin aklınızdan korkuyorum; iyisi mi, kalbinizle dinleyin beni. Annesiz bir kız olduğumu o zaman belki anlarsınız,” Olga'nın sesi giderek alçalıyordu, “Benim korulukta...” sonra birden değiştirdi sözünü, “Hayır, acımayın bana... Bu bir aşksa eğer... gidin.” (Bir an sustu Olga) “Ve tekrar dostum olarak dönün. O yaptığım bir hoppalık, hafiflik idiyse, cezalandırın beni, uzak durun benden, unutun beni. Şimdi dinleyin.”

Şoltz, karşılık olarak Olga'nın iki elini kuvvetlice sıktı. Olga'nın uzun, ayrıntılı itirafı başladı. Uzun süredir içini kemiren, yüzünü kızartan, eskiden onu öylesine duygulandıran, mutlu eden, şimdi ise acılara, kuşkulara boğan her şeyi kendi aklından başka birinin aklına tüm ayrıntılarıyla, açıkça aktarıyordu.

Oblomov'la çıktıkları yürüyüşleri, parkı, birlikte kurdukları hayalleri, Oblomov'un açılmasını, sonra düşüşünü, leylak dalını, hatta onu öptüğünü anlattı. Yalnızca, bahçedeki o boğucu akşamı, belki de neden bayıldığını kendisi de bilmediği için, anlatmadı.

Başlangıçta utangaç fısıltısı duyuluyordu yalnızca, ama konuştukça sesi açıklık, rahatlık kazanmıştı. Fısıltısı yükselmiş, göğüsten gelen bir sese dönüşmüştü. Sözünün sonunda sesi, başka birinin öyküsünü anlatıyormuş gibi rahat, sakindi. O dakikaya kadar dikkatli bakmaya korktuğu geçmişin önündeki perde kalkmıştı sanki. Çok şeyi başka türlü görmeye başlamıştı. Hava kararmış olmasaydı, karşısında oturan Şoltz'un yüzüne cesaretle bakabilirdi de. Anlatacaklarını bitirdikten sonra sustu, karşısındakinin vereceği hükmü beklemeye başladı. Ama cevap bir ölüm sessizliği idi.

Ne oluyordu? Ne bir sözcük ne bir hareket vardı. Odada hiç kimse yokmuş gibi bir soluk bile duyulmuyordu.

Bu sessizlik tekrar kuşklar saldı Olga'nın içine. Sessizlik sürüyordu. Ne demek oluyordu bu sessizlik? Dünyanın en hoşgörülü, en anlayışlı yargıcının vereceği hüküm ne olacaktı? Başka herkes acımasızca suçlayabilirdi onu, yalnızca o avukatı olabilirdi, avukat olarak onu seçerdi kendine... Yalnızca o her şeyi anlar, değerlendirir, kendisinden iyi o savunurdu onu! Oysa susuyordu avukat: Davayı kaybetmiş miydi yoksa?..

Tekrar dehşete kapılmıştı Olga.

O sırada kapı açıldı, hizmetçi kızın getirdiği iki mum onların oturduğu köşeyi aydınlattı.

Olga ürkek, ama tutkulu, soru dolu gözleriyle baktı Şoltz'a.

Şoltz kollarını göğsünün üzerinde kavuşturmuş, gözlerini iri iri açmış, gülümseyerek, tatlı tatlı, Olga'nın telaşını izliyordu.

Bir anda ısındı Olga'nın yüreği. Rahat, derin bir soluk aldı. Ağladı, ağlayacaktı... Tekrar kendini hoş görmeye, Şoltz'a güvenmeye başlamıştı. Hatası bağışlanan, sakinleştirilen, okşanan bir çocuk gibi mutluydu.

“Hepsi bu kadar mı?” diye sordu Şoltz.

“Evet!” dedi Olga.

“Ya mektup ne oldu?”

Olga mektubu el çantasından çıkarıp verdi ona. Şoltz mektubu muma yaklaşıp okudu, sonra masanın üzerine bıraktı. Sonra, Olga'nın uzun zamandır görmediği derin anlamlı bir bakışla baktı ona.

Şimdi Olga'nın karşısında kendine güvenen, biraz şakacı, son derece iyi niyetli, onu şımartan eski dostu oturuyordu. Ne bir üzüntünün ne de bir kuşkunun gölgesi vardı yüzünde. İki elini tutmuş, bir birini, bir ötekini öpüyordu. Sonra derin düşüncelere daldı bu dost. Olga'nın içi rahattı artık. Gözünü Şoltz'un yüzünden ayırmıyor, onun ne düşündüğünü anlamaya çalışıyordu.

Birden ayağa kalktı Şoltz.

“Tanrım!” dedi, “ortada Oblomov'un olduğunu bilseydim o kadar acıyı çeker miydim hiç!”

Olga'ya, onun geçmişinde böyle acı bir şey yokmuş gibi çok sevecen, büyük bir güvenle bakıyordu... Olga'nın içinde büyük bir neşe, bir bayram neşesi vardı. Kendisinin yalnızca Şoltz'dan utandığını, Şoltz'un onu cezalandırmayacağını, bırakıp gitmeyeceğini biliyordu artık! Başkalarının, bütün dünyanın vereceği hüküm umurunda değildi!

Şoltz da toparlamıştı kendini, neşeliydi. Ama Olga için yeterli değildi bu. Temize çıktığını biliyordu, ama her sanık gibi, kararı duymak istiyordu.

Şoltz şapkasını aldı. Olga, “Nereye gidiyorsunuz?” diye sordu.

“Şu anda çok heyecanlısınız, dinlenin biraz!” dedi Şoltz. “Yarın konuşuruz.”

Olga elini tutup Şoltz'u sandalyeye oturtmaya çalıştı.

“Bu gece uyutmamak mı niyetiniz beni? Ne düşündüğünüzü söylemeden... şu anda ne olduğumu... ileride ne olacağımı açıklamadan mı gideceksiniz? Acıyın bana Andrey İvanoviç. Sizden başka kim söyleyebilir bunu bana? Hak ettiysem, sizden başka kim cezalandırabilir beni... ya da bağışlar?..”

Olga, Ştoltz'un yüzüne öylesine dostça bakıyordu ki, şapkasını bir kenara attı Ştoltz, Olga'nın neredeyse ayaklarına kapandı.

“Meleğim,” dedi, “meleğim benim! Boş yere üzmeyin kendinizi. Cezalandırılacak da, bağışlanacak da bir şey yapmadınız siz! Anlattıklarınıza ekleyebileceğim bir şey de yok. Kim kuşku edebilir sizden? Başınızdan geçenin ne olduğunu, nasıl adlandırılabilceğini öğrenmek mi istiyorsunuz? Çoktan, biliyorsunuz bunu... Oblomov'un mektubu nerede?”

Masanın üzerinden aldı mektubu.

“Dinleyin!” Okudu: “*Seviyorum* dediğiniz, şu andaki sevginiz değil, geleceğinizin aşkıdır. Bilinçsiz bir sevmek gereksinimidir sizinki. Gerçek aşkı bulamamış olmanın sonucu kimi kadınlarda çocuklara, başka bir kadına gözyaşları bile dökerek veya nöbetler geçirerek ortaya çıkan okşayıp sevmek gereksinimidir!.. *Yanıldınız.*” Ştoltz bu sözcüğü üzerine basarak okumuştü. “Okumaya devam etti: karşınızdaki insan, hayalinizdeki insan değildir. Acele etmeyin, bekleyin, o bir gün çıkacak karşınıza... O zaman uyanacaksınız, yaptığınız bu hatadan utanacaksınız, üzüleceksiniz...’ Görüyor musunuz, ne doğru söylüyor! Yaptığınız hatadan utandınız, üzüldünüz. Eklenecek başka bir şey yok buna. İlya haklıydı ve siz inanmadınız ona; bütün suçunuz bu işte. Daha o zaman ayrılmalıydınız; ama güzelliğiniz büyülemiş onu...” Neredeyse alaylı, ekledi Ştoltz: “Sizi de... onun kumrularinkini andıran hassas sevgisi etkilemiş!” “İnanmadım ona, kalbimin yanılmış olacağını düşünemiyordum.”

“Hayır, yanılmışsınız: Kimi zaman insanı felakete bile sürükler bu yanılığ! Ama kalbinize işlememiş bu yanılığ. Bir yanda hayal gücünüzle gururunuz, öte yanda zayıflığınız ve de... Hayatınızda bir daha böyle bir bayramın olmayacağından, hayatınızı aydınlatan bu cılız ışık sönerse sonsuz bir karanlığın içine düşeceğinizden korkuyordunuz...”

“Ya gözyaşlarını?” dedi Olga. “Ağlarken, yüreğimden gelmiyorlar mıydı o gözyaşları? Ağlamam yapmacık değildi, içtendim...” “Tanrım! Neler için ağlamaz ki kadınlar! Leylak buketi için, sevdiğiniz bank için duygulandığınızı kendiniz söylüyorsunuz. Bunlara aldatılan gururunuzu, yarım kalan mutluluğunuzu, birkaç alışkanlığınızı da ekleyin... Ağlayacak o kadar çok şey var ki!” “Peki buluşmalarımız, birlikte dolaşmalarımız hep hata mıydı? Biliyorsunuz...” Olga mahcup ekledi, “Odasına bile gitmiştim.” Böyle dediğine pişman olduğu belliydi. Sırf Ştoltz onu savunduğu için, onun gözünde daha, çok daha temize çıkmak isteğiyle, ısrarla, heyecanla suçlamaya çalışıyordu kendini.

“Anlattıklarınızdan anlaşıldığı kadarıyla, son görüşmelerinizde onunla konuşacak bir şey bulamıyordunuz... Sizin, sözde ‘aşkınız’ın içi boşmuş zaten. Daha sürmesi olanaksızmış. Ayrılmadan çok önce ayrılmışsınız ve bağlılığınız aşkınıza değil, onun, kendi uydurduğunuz hayalineymiş... Bütün sır burada işte.”

“Ya öpücük?”

Olga bunu öylesine alçak sesle söylemişti ki, Ştoltz onun dediğini duymamış, ama tahmin etmişti. Ştoltz komik ve sert tavrıyla, “Bu çok önemli işte,” dedi. “Bunun için sizi cezalandırmak... bu akşam yemekte bir tabak az yemek gerekir size.”

Ştoltz giderek daha bir yumuşak, daha bir sevgiyle bakıyordu Olga'ya.

Onun bu kayıtsızlığına, olayı önemsemez tavrına gücenmişti Olga. Sertçe, “Böyle bir ‘hata’ şakaya

gelmez,” dedi. “Beni acımasızca eleştirseydiniz, bu davranışımın ne olduğunu adıyla söyleseydiniz çok daha rahat olurdu.”

Ştoltz savundu kendini:

“Ortada İlya değil de başka biri olsaydı şaka etmezdim. O hatanızın sonu felaketle bitebilirdi. Ama Oblomov’u tanıyorum.”

Olga, yüzü kızarılarak kesti Ştoltz’un sözünü:

“Başka biriyle asla! Onu sizden daha iyi tanıyorum ben...” “Gördünüz mü!” dedi Ştoltz.

“Peki ama eğer... değişseydi, hayata dönseydi, beni dinleseydi... o zaman gene söner miydi ona olan sevgim? O zaman da bu bir aldanma, bir hata olur muydu?”

Olga, ortada en küçük bir lekenin, bilinmezin kalmaması için olayı her yönden incelemek, öğrenmek istiyordu.

Ştoltz sözünü kesti:

“Yani onun yerinde başka biri olsaydı...” demek istiyorsunuz. “Hiç kuşku yok ki, o zaman ilişkiniz aşka dönüşürdü, güçlenirdi, ama... Ama o zaman başka bir öykü, başka bir kahraman söz konusu olurdu ki, bizi ilgilendirmezdi bu.”

Olga, ruhundaki son ağırlıktan da kurtulmuş gibi, derin içini çekti, ikisi de sustu. Neden sonra, “Ah, insanın kurtulması ne güzel şey!..” dedi Olga.

Yüzü ışıltı ışıltıydı. Ştoltz’a öylesine derin bir minnettarlık, öylesine candan, dostluk dolu bir bakışla bakmıştı ki, Ştoltz onun bu bakışında, bir yıldır aradığı kıvılcımı yakalamıştı. Tüm bedeninden bir ürperti geçti.

“Hayır, asıl kurtulan benim!” dedi. Sonra bir an düşündü, “Ah, bu aşk serüveninin kahramanının İlya olduğunu bilseydim! Ne çok zaman kaybettim, ne acılar çektim! Ne için?” Can sıkıntısıyla tekrarladı: “Ne için?”

Ama bu can sıkıntısı birden geçti sanki, derin dalgınlığından kurtuldu. Alnının kırıışıklığı düzeldi, gözleri neşeye parladı. Duygulanmıştı.

“Ama bunun kaçınılmaz olduğu belliydi,” dedi. “Bu yüzden şu anda içim rahat... mutluyum da!”

Olga bir anda hayata dönmesinin şaşkınlığı içinde dalgın, duyulur duyulmaz bir sesle şöyle mırıldandı:

“Rüya görmüş gibiyim, sanki hiçbir şey olmadı! Yalnızca utancımı, pişmanlığımı değil, üzüntümü, acımı da söküp attınız içimden. Hepsini...” Alçak sesle sordu, “Nasıl başardınız bunu? Hepsi geçecek ve bu... hatam da düzelecek, değil mi?”

Ştoltz ilk kez tutkulu bakışlarla ve bunu gizlemeden baktı Olga’nın yüzüne.

“Sanırım, geçti bile,” dedi. “Yani, olan biten her şey geçti.” “Ama... olacaklar... hata değil... gerçek, öyle değil mi?..”

Ştoltz tekrar mektubu aldı.

“İşte burada yazıyor,” dedi. “Karşınızdaki, beklediğiniz, hayalini kurduğunuz insan değil. O bir gün

çıkacak karşınıza ve hayata döneceksiniz...” Ben de şunu ekliyorum:

“Ve seveceksiniz onu, öyle çok seveceksiniz ki, aşkınız için bir yıl, bütün bir hayat az gelecek size, ancak şunu bilmiyorum...” Olga’nın gözlerinin içine bakarak ekledi, “Kim olacak bu kişi?”

Olga başını önüne eğdi, dudaklarını kıstı. Ama gözkapaklarının arasından dışarı ışıklar taşıyordu, dudakları bir gülümsemeyi gizlemeye çalışıyor, ama başaramıyordu. Başını kaldırıp baktı Ştoltz’a, öylesine yürekten gülümsedi ki, gözleri bile yaşardı.

Ştoltz, “Her şeyi, ne olduğunu, ne olacağını söyledim size, Olga Sergejevna,” dedi. “Ama sonunu getirmeme izin vermediniz, soruma hala cevap vermiş değilsiniz.”

Olga mahcup, alçak sesle, “Ne cevap verebilirim?” dedi. “Öylesine istediğiniz, hakkınız olan cevabı vermek elimde mi?” Utanarak baktı Ştoltz’un yüzüne. Onun bu bakışında gene olağanüstü bir dostluk ışığı gördü Ştoltz; mutluluktan bir kez daha ürperdi.

“Acele etmeyin,” dedi. “Yüreğinizdeki mateminiz, duygusallık mateminiz bitince verirsiniz hak ettiğim cevabınızı. Bu son bir yıl çok şey öğretti bana. Şimdilik yalnızca bir şey söyleyin: Gideyim mi... kalayım mı?”

Olga birden neşelenmişti.

“Bakın ne diyeceğim,” dedi, “benimle aşk oyunu oynuyorsunuz siz! Değil mi?”

Ştoltz ağırbaşlı bir tavırla karşılık verdi:

“Yo, hayır! Biraz önce sorduğum soru değil bu, şimdi başka bir anlamı var: Kalacaksam... ne sıfatla kalacağım?”

Birden kaşlarını çatı Olga.

Ştoltz, Olga’nın açığını yakaladığına memnun, güldü. “Görüyorsunuz ki, aşk oyunu oynamıyorum! Şu andaki konuşmamızdan sonra birbirimize karşı daha bir değişik davranmamız gerekiyor. İkimiz de, dün olduğumuzdan farklıyız.”

Olga daha da mahcup, “Bilmiyorum...” diye mırıldandı.

“Size bir öneride bulunmama izin verir misiniz?”

Olga, neredeyse tutkulu bir uysallıkla karşılık verdi:

“Söyleyin... Gözüm kapalı, her dediğinizi yapacağım.” “Gerçekten Aşık olacağınız adam gelene kadar, benimle evlenin!”

Olga elleriyle yüzünü kapayıp heyecanlı, ama çok mutlu, “Henüz cesaretim yok...” diye fısıldadı.

Ştoltz, Olga’nın başını kendine doğru çekip fısıldadı:

“Neden cesaretiniz yok?”

Olga başını Ştoltz’un göğsüne, annesinin göğsüne dayar gibi dayayıp, tekrar fısıldadı:

“Peki, geçmiş ne olacak?”

Ştoltz yavaşça çekti Olga’nın yüzünden ellerini, alnını öptü, onun mahcup yüzünü, tekrar dolu dolu olan gözlerini uzun uzun büyük bir hazla seyretti.

“Leylak dalınız solacak, unutulacak!” dedi. “Dersinizi aldınız. Şimdi ondan yararlanmanızın zamanı. Hayat başlıyor artık. Geleceğinizi bana teslim edin, artık hiç düşünmeyin geleceğinizi. Her türlü sorumluluğu üzerime alıyorum. Hadi şimdi teyzenize gidelim.” Gece geç saatte evine dönüyordu Ştoltz. Sevgi dolu gözlerle ağaçlara, gökyüzüne, göle, hatta sulardan yükselen sise bakarak düşünüyordu: “Aradığımı buldum! Çok bekledim, ama kavuştum ona! Yıllarca süren tutku ateşi, sabır, ruh gücümün tükenmesi sonucu kavuştum! Ne çok bekledim, ama hepsinin ödülünü aldım! İşte insanın kavuşabileceği en büyük mutluluk bu!”

Onun gözünde şimdi her şey bu mutluluğun arkasında kalmıştı: bürosu da babasının arabası da güderi eldivenleri de bütün iş hayatı da... Çocukluğundan belleğinde yalnızca annesinin nefis kokan odası, Hertz’in müziği, prensesin resim galerisi, masmavi gözleri, pudralı kahverengi saçları kalmıştı... Şimdi Olga’nın tatlı sesi onları da unutturmuştu: Aklında hep onun şarkısı vardı...

Tutkuyla ürpererek “Olga, benim karım!” diye geçiriyordu içinden. “Aradığım her şeyi buldum artık, başka bir şey istemiyorum, bundan böyle bir şey aramama, bir yerlere gitmeme gerek kalmadı!”

Mutluluk sarhoşluğu içinde, yolu, sokakları fark etmeden evine doğru yürüyordu. Olga uzun uzun bakmıştı arkasından, sonra pencereyi açmış, bir süre gecenin serin havasını içine çekmiş, heyecanı biraz yatışınca düzenli soluk almaya başlamıştı.

Göle, uzaklara bakmış, uykudaymış gibi durgun, derin düşüncelere dalmıştı. Ne düşündüğünü, ne hissettiğini anlamaya çalışıyor, ama bir türlü anlayamıyordu. Düşünceler dalgalar gibi ardı ardına geçiyorlardı aklından, kanı damarlarında sakin dolaşıyordu. Bir sevinç vardı içinde ve onun nerede başladığını, nerede bittiğini, onun ne olduğunu bilemiyordu. Neden böylesine huzurlu, sakin, rahat, kaygısız olduğunu düşünüyor, ama bu arada “Onun nişanlısıyım artık...” diye fısıldıyordu kendi kendine.

Hep hayatını aydınlatacak bu dakikayı bekleyen her genç kız gururla titreyerek “Artık nişanlı bir kızım ben!” diye geçirir içinden; daha düne kadar tek başına, onu kimsenin fark etmediği o karanlık, تنها patikaya yükseklerden bakıyordu.

Peki Olga’nın içi neden ürpermiyordu? O da tek başına, kimsenin onu fark etmediği o patikada yürüyordu ve aradığı erkekle köşe başında karşılaşmıştı. Aradığı kişi elini uzatmıştı ona, yalnızca göz kamaştırıcı bir aydınlığa değil, gürül gürül akan geniş bir nehre, uçsuz bucaksız ovalara, dostça gülümseyen tepelere çıkarmıştı onu. Işıktan kamaşmıyordu Olga’nın gözleri, kalbi hızlı çarpmıyordu, hayal gücü coşmuyordu.

Bakışını sakin bir sevinçle hayatın akışında, uçsuz bucaksız ovalarda, yemyeşil tepelerde dolaştırıyordu. Sırtından ürpertiler geçmiyor, gözleri gururla parlamıyordu: Ancak, bakışını ovalardan, tepelerden ona elini uzatan kişiye çevirince, yanaklarından aşağı damla damla gözyaşlarının süzüldüğünü hissediyordu.

Hep öyle, uykudaymış gibi oturuyordu. Mutluluk uykusu öylesine sakindi: Kıpırdamıyor, neredeyse soluk almıyordu. Her şeyi unutmuştu, düşüncelerini durgun, derin, tatlı bir ışıltısı olan ılık, hoş kokulu geceye doğrultmuştu. Mutluluk hülyası geniş kanatlarını açmış, başının üstünde, gökyüzündeki bulutlar gibi kayıp gidiyordu.

Olga bu mutluluk düşünde kendini birkaç saat için tüller, danteller içinde de görmüyordu, ömrünün sonuna kadar gündelik giysiler içinde de... Neşeli ziyafetler de ışıklar da şen kahkahalar da hayal

etmiyordu. Düşünde gördüğü mutluluk öylesine sakın, süssüz, sadeydi ki, gururla ürpermeden, derin bir haz duyarak mırıldanıyordu yalnızca kendi kendine: “Onun nişanlısıyım ben!”

V

Tanrım! Hiç beklenmediği bir anda Ştoltz’un isim günü yemeğine gelmesinden sonraki bir buçuk yıl Oblomov’un evinde her şey ne kadar kasvetli, ne kadar sıkıcıydı. İlya İlyiç huysuz biri olup çıkmıştı. Can sıkıntısı bir hastalık gibi gözlerine işlemiş, oradan ufak ufak dışarı taşıyor gibiydi.

Odanın içinde aşağı yukarı dolaşıyor, durmadan dolaşıyor, sonra yatağına uzanıp tavana bakmaya başlıyordu. Raftan bir kitap alıyor, birkaç satıra şöyle bir göz gezdiriyor, esniyor, masada parmaklarıyla trampet çalmaya başlıyordu.

Zahar daha da beceriksiz, pasaklı olmuştu. Şimdi ceketinin dirseklerinde yamalar vardı. Pek yoksul, perişan görünüyordu. Sanki aç dolaşıyor, yemek yemiyor, uyumuyor, üç kişinin işini yapıyordu.

Oblomov’un ropdöşambri iyice eskimişti, delinen yerleri ne kadar özenle yamanırsa yamansın, her yeri açılıyor, dikişleri sökülüyordu. Uzun zamandır bir yenisinin alınması gerekiyordu. Battaniyesi de lime limeydi, bazı yerleri yamanmıştı. Perdelerde de çoktandır renk kalmamıştı; yıkanmış olsalar da, paçavralardan farksızdılar.

Zahar eski bir masa örtüsü getirip, Oblomov’un hemen önündeki masanın üzerine yarısına kadar serdi, sonra dilini dişlerinin arasında sıkıştırarak, dikkatle yemek tepsisini getirdi, masaya bir sürahi votka, ekmele koyup çıktı.

Ev sahibesinin bölümünün kapısı açıldı, Agafya Matveyevna cızırdayan bir tava omletle girdi.

O da çok değişmiş, bozulmuştu. Zayıflamıştı.

Eski tombul, beyaz, hiç kızarmayan, solmayan yanakları yoktu artık. İnce kaşları parlak değildi, gözleri içeri kaçmıştı.

Eski, basma bir entari vardı üzerinde. Elleri kolları ateşten ve sudan kararmış, çalışmaktan kabalaşmıştı.

Akulina yoktu. Anisya ise hem mutfakta hem bahçede çalışıyor, tavuklara bakıyor, yerleri yıkıyor, silip süpürüyordu; o her işe koşturamadığı için Agafya Matveyevna da ister istemez mutfakta bir şeyler yapmak zorunda kalıyordu. Artık daha az öğütüyordu. Çünkü, eskiden olduğu gibi kahve çok içilmiyor; tarçın, badem o kadar kullanılmıyordu. Agafya Matveyevna dantel örmeyi de çoktan bırakmıştı. Şimdi daha çok soğan doğraması, turp rendelemesi, buna benzer şeyler yapması gerekiyordu. Yüzünden derin bir hüznün hiç eksik olmuyordu.

Ne var ki, üzülmediği sık kahve yapamaması değildi; canını sıkan, daha önemli ev işleriyle ilgilenememesi, kahve öğütememesi, salça veya vanilya koyamaması veya koyu kaymak

kaynatamaması da değildi; onu asıl üzen, İlya İlyiç'in bir yıldır doğru dürüst bir şey yememesi, kahvesinin en iyi mağazadan kilolarla alınacak yerde, yakındaki küçük bakkaldan birkaç kapıklık alınması; kaymağın kenar mahalledeki Finli kadından değil, gene aynı bakkaldan alınması, bu yüzden, sabah kahvaltısında İlya İlyiç'e yağlı köfteler yerine bakkalın kayış gibi dana etiyle yapılmış omleti vermek zorunda kalmasıydı.

Bu durum ne anlama geliyordu? Bunun anlamı şuydu: Ştoltz'un Oblomovka'dan düzenli olarak gönderdiği paranın tümü Oblomov'un ev sahibesine verdiği borç senedine gidiyordu.

İvan Matveyeviç'in "yasal iş"i beklenenden iyi sonuç vermişti. Tarantjev ona bu çirkin olaydan ilk söz ettiğinde İlya İlyiç kıpkırmızı kesilmiş, çok bozulmuştu. Ama sonunda uzlaşmışlar, arkasından üçü birlikte içmişler ve Oblomov dört yıl süreli bir borç senedi imzalamıştı. Bir ay sonra da Agafya Matveyevna gene öyle bir senedi, hiç kuşku duymadan, böyle bir senedi imzalamasının neden gerektiğini anlamadan, ağabeyi adına imzalamıştı. Bu senedin ev için gerekli olduğunu söylemişti ağabeyi, imzalamasını istemişti. Senette şu yazılıydı: "Bu borç senedini adı, soyadı belirtilen falanca kişi kendi imzalamıştır."

Ancak, Agafya Matveyevna bu kadar uzun yazmakta zorlanacağını düşünerek ağabeyine, belki bir şeyleri birbirine karıştırabileceği için senedi Vanya'ya yazdırmasını söylemişti: "O daha iyi yazardı da..." Ama ağabeyi senedi onun yazmasında ısrar etmiş, o da kargacık burgacık yazısıyla iri iri yazmıştı. Sonra bir daha da bu senedin sözü edilmemişti.

Oblomov'a gelince, paralar yetimlere gideceği için içi bir ölçüde rahattı, ama ertesi gün sarhoşluğu geçip de ayılınca bu yaptığından utanmış, olanları unutmaya çalışmış, İvan Matveyeviç'le karşılaşmaktan kaçmaya, Tarantjev senedi imzalama olayından söz edecek olduğunda ise daireyi hemen boşaltmaktan, köye gitmekten bahsederek ona gözdağı vermeye başlamıştı. Daha sonra, köyden para geldiğinde İvan Matveyeviç hemen İlya İlyiç'in yanına damlamış ve borcunu gelen paradan parça parça ödemesini istemiş, böylece üç yıla yayılacağı için borcunu daha kolay ödemiş olacağını söylemişti. Yoksa süre dolar, çiftlik icra yoluyla satılır, Oblomov'un da çiftlikte bir hakkı kalmamış... Ştoltz'un gönderdiği paranın neredeyse tümünün borç ödemeye gittiğini, geçinebilmesi için elinde çok küçük bir miktarın kaldığını fark edince Oblomov nasıl bir tuzağa düştüğünü anlamıştı.

İvan Matveyeviç bir terslik çıkar korkusuyla borcun tamamını iki yılda ödetmeye kalkışınca Oblomov zor duruma düşmüştü.

Oblomov, her zamanki alışkanlığıyla, cebinde ne kadar parası olduğuyula ilgilenmediği için başlangıçta işler iyi gidiyordu. Ama bir süre sonra İvan Matveyeviç bir tüccarın kızıyla evlenmeye niyetlendi, başka bir eve taşındı.

O zaman Agafya Matveyevna'nın mutfağı fakirleşti: Mersin balıkları, nefis dana etleri, hindiler başka bir mutfakta, İvan Matveyeviç'in yeni evinin mutfağında pişmeye başladı.

İvan Matveyeviç'in yeni evinde geceleri ışıklar yanıyordu, müstakbel akrabalar, daire arkadaşları, Tarantjev toplanıyorlardı orada. Agafya Matveyevna ile Anisya birden boş tencerelerin, kavanozların arasında kolları iki yana sarkık, ağızları açık kalakalmalardı.

Agafya Matveyevna yalnızca bir evinin, bahçesinin, tavuklarının olduğunu, aslında bahçesinde tarçın, vanilya falan yetişmediğini ilk kez fark ediyordu. Pazar yerinde satıcıların yavaş yavaş onu

yerlere kadar eğilerek selamlamayı kestiklerini; selamlarının, gülümsemelerinin şimdi ağabeyinin güzel giyimli, şişko aşçı kadınına yöneldiğini görüyordu.

Oblomov, evin geçimi için İvan Matveyeviç'in ona bıraktığı parayı Agafya Matveyevna'ya vermişti. Kadıncağz canını dişine takarak bu parayla üç dört ay eski düzeni sürdürebilmiş; kahve ve tarçın öğütmüş, aldığı para bitince de gelip İlya İlyiç'e paranın tükendiğini söylemişti.

Bu haber karşısında İlya İlyiç yattığı yerde üç kez şöyle bir dönmüş, sonra kalkıp çekmeceye bakmıştı. Para orada da yoktu. Parasını nereye koyduğunu hatırlamaya çalışmış, hatırlayamamıştı. Masanın gözünü karıştırmış, orada bir tek ufaklık bile bulamamıştı. Zahar'a sormuştu, onun da bir şeyden haberi yoktu. Agafya Matveyevna iyi niyetle ağabeyine gitti, evde para kalmadığını söyledi. -

Ağabeyi, "Kendisine bıraktığım bin rubleyi o beyefendiyle nereye harcadınız?" diye sordu. "Nereden para bulacağım size? Biliyorsun ki, yakında evleneceğim. İki aileyi geçindirecek durumum yok benim. O beyefendiyle birlikte ayağınızı yorganınıza göre uzatın."

Agafya Matveyevna, "Ağabeyciğim, onun için ne diye sitem ediyorsunuz bana?" dedi. "Ne yaptı size adam? Kimseye bir şey dediği yok, kendi halinde yaşayıp gidiyor. Evi ona kiraya ben vermedim ki: Mihey Andreyeviç'le siz verdiniz."

İvan Matveyeviç çıkarıp on ruble verdi ona, başka vermeyeceğini söyledi. Ama daha sonra "dostuyla" lokantada konuşurken düşündüler, kız kardeşiyle Oblomov'u böyle bırakmanın doğru olmayacağına, durumdan Şoltz'un haberi olursa üzerlerine geleceğine, işlerin karışacağına, "senet" yasal olsa da, bir şeyler yapıp, parayı almalarına engel olabileceğine karar verdiler. Adam bir Almandı çünkü, dolayısıyla anasının gözüydü!

İvan Matveyeviç, kız kardeşine, Oblomov'un üçüncü yıl gelirinden düşmek üzere ayda ayrıca elli ruble vermeye başladı. Ama bu arada, başka tek kapık vermeyeceğine yeminler de etmiş; pazardan ne çeşit yiyecekler alacağını hesabını yapmış, giderleri nasıl kısacağını da anlatmıştı; hatta ne zaman hangi yemekleri pişirmesinin hesaplı olacağını, tavuklardan, lahanadan ne kadar gelir sağlayacağını belirlemiş, böylece rahat rahat geçinebileceklerini söylemişti.

Agafya Matveyevna hayatında ilk kez ev işlerinden başka şeyler düşünmeye başlamıştı. Gene ilk kez, kırdığı bir tabak için Akulina'ya öfkesi dışında, iyi pişmemiş balık yüzünden ağabeyinden işittiği azar dışında başka bir şey için ağlıyordu. İlk kez eksiklik çekmek tehlikesiyle karşı karşıyaydı, ama bu tehlikeyi kendisi için değil, İlya İlyiç için duyuyor, üzülüyordu.

Şöyle düşünüyordu: "Nasıl olacak, durup dururken böyle bir efendi kuşkonmaz yerine turp, keklik yerine koyun eti, mercan balığı ya da mersin balığı yerine, belki de pazarda tezgahları alınma tuzlu levrek yiyecek?.."

Dehşet içindeydi Agafya Matveyevna. Daha fazla düşünemedi, çabucak giyindi, bir arabaya binip doğru kocasının akrabalarına gidecekti. Bir bayram, Noel ya da akşam yemeği ziyareti olmayacaktı bu. Sabah erkenden gidecek, orada hiç beklemeyecekleri bir biçimde konuşacak, içinde bulunduğu durumda ne yapabileceğini soracak, onlardan para isteyecekti. Para çoktu onlarda: Onun parayı İlya İlyiç için istediğini öğrenince hemen vereceklerdi. Kendi kahvesi, çayı, çocuklara giyecek bir şeyler, ayakkabı veya daha başka bir ihtiyaçlarını almak için olsa, kesinlikle para istemezdi onlardan. Ama bu çok acil bir ihtiyaçtı: İlya İlyiç için kuşkonmaz, av eti, ayrıca, çok sevdiği bezelye alacaktı...

Ama kocasının akrabaları onun bu ziyaretine pek şaşırıldılar, para vermediler. Üstelik akıl verdiler ona: İlya İlyiç'in altın, gümüş, hatta kürk gibi değerli bir şeyleri varsa, onları rehine verebilirmiş; rehin bırakacağı eşyanın değerinin üçte birini köyden parası gelene kadar verecek iyi insanlar varmış...

Başka zaman olsa, akrabaların verdiği bu "akıl"dan, Agafya Matveyevna hiçbir şey anlamazdı; ne kadar açıklarlarsa açıklasınlar, ne yapması gerektiğini bilemezdi, ama şimdi yüreği bir şeyler sezinlemişti, anlamıştı, akli yatmış, durumu ölçmüş biçmişti... Çeyizinden kalma incileri vardı...

Ertesi gün İlya İlyiç hiçbir şeyin farkında olmadan yemekte frenküzümü votkasını içti, nefis somon balığını yedi, pek sevdiği işkembeden, keklikten tattı. Agafya Matveyevna çocuklarla birlikte lapa ile lahana yedi, sonra İlya İlyiç'e eşlik etmiş olmak için onunla bir fincan kahve içti.

İncinin üzerinden birkaç gün geçtikten sonra sandıktan kolye, gümüş iğne, en sonunda kürk manto gitti... Nihayet çiftlikten para geldi. Oblomov hepsinin parasını verdi Agafya Matveyevna'ya. Agafya Matveyevna parasını verip incileri geri aldı; kolyeyle gümüş iğnenin, kürk mantonun faizini ödedi; tekrar kuşkonmaz, av eti pişirdi. Sırf görünüşü kurtarmak için de İlya İlyiç'le birlikte kahve içti. Sonra tekrar rehine gitti inciler.

Agafya Matveyevna haftadan haftaya, gündün güne güçten düşüyor, acı çekiyor, üzülüyordu. Şalını da satmış, en iyi giysisini satmaya yollamış, yalnızca gündelik basma entarisiyle kalmıştı. Kolları çıplaktı artık, pazar günleri kilisede boynunu eski, lime lime atkısıyla kapamaya çalışıyordu.

Zayıflamasının, gözlerinin içeri çökmesinin, sabah kahvaltısını İlya İlyiç'e kendisinin getirmesinin nedeni buydu işte. Oblomov ona yarın yemeğe Tarantjev'in, Alekseyev'in veya İvan Gerasimoviç'in geleceğini söylediğinde buna sevinir gibi yapacak gücü bile bulabiliyordu kendinde. Lezzetli, güzel yemekler geliyordu masaya. Agafya Matveyevna utandırmıyordu İlya İlyiç'i. Ama bu yemeklerin ne koşuşturmalara, ne heyecanlara, bakkallara yalvarmaya, sonra uykusuz gecelere, hatta gözyaşlarına mal olduğunu bilmiyordu İlya İlyiç!

Birden ne derin bir yaşam telaşının içinde bulmuştu kendini Agafya Matveyevna! Mutlu gün nedir, kötü gün nedir, biliyordu artık! Ama seviyordu bu hayatı. Acı gözyaşlarına, endişelerine karşın, bugünlerini gene de, Oblomov'u tanımadan önceki, fokur fokur kaynayan tencereler, tavalar arasında kendi başına buyruk yaşadığı, Akulina'ya, kapıcıya buyruklar yağdırdığı o eski sakin, güzel günlere değişmezdi.

Birden, aklına Oblomov'un öleceği geldiğinde (oysa o zaman bütün bu sıkıntıları, günlük koşuşturmaları, uykusuz geceleri bitecekti) dehşet içinde ürperiyordu bile.

İlya İlyiç kahvaltısını yaptıktan sonra, Maşa'nın Fransızca okuma dersini dinledi, Agafya Matveyevna'nın odasında oturup, kadıncağızın belki onuncu kez ters yüz ettiği Vanya'nın ceketini onarmasını, bu arada sık sık mutfığa, yemek için koyun etinin pişip pişmediğine, balık çorbasını koymanın zamanının gelip gelmediğine bakmak için koşmasını uzun uzun izledi.

Bir ara, "Nedir, soluk almadan koşturup duruyorsunuz," dedi. "Rahat olun!"

"Benim yerime kim koşturacak?" dedi Agafya Matveyevna. "Şuraya iki yama daha yaptıktan sonra gidip balık çorbasını koyacağım. Şu Vanya da ne haşarı çocuk! Ceketini daha geçen hafta onarmıştım, tekrar yırtmış!" Masada askılı pantolonu ve gömleğiyle oturan Vanya'ya döndü:

“Ne diye gülüyorsun? Yarın sabaha kadar bitmeyecek ceketinin işi, sen de sokağa çıkamayacaksın. Kavga ettin, arkadaşların ceketini yırttılar, değil mi? İtiraf et!”

“Hayır anneciğim,” dedi Vanya. “Kendi yırtıldı!”

“Evet, elbette kendi yırtılmıştır. Sokaklarda koşturmayıp evde otursaydın, derslerine çalışsaydın yırtılmayacaktı. İlya İlyiç bir daha Fransızca çalışmadığını söylerse ayaklarından potinlerini de çıkarıp alacağım. Oturup ders çalışacaksın!”

“Fransızcayı sevmiyorum ben.”

“Neden?” diye sordu Oblomov.

“Bir sürü kötü sözcük varmış Fransızcada da onun için...” Agafya Matveyevna’nın yüzü kıpkırmızı oldu. Oblomov gülümsedi. Bu “kötü sözcükler” konusunda Vanya ile daha önce de konuşmuştu.

Agafya Matveyevna, mendilini oğluna atıp, “Al şunu da burnunu sil,” dedi. “Görmüyor musun, sümüklerin akıyor?”

Vanya burnunu çekti, sümüğünü silmedi.

Oblomov araya girdi:

“Hele biraz bekleyin, çiftlikten param gelsin, iki ceket diktireceğim ona, biri şimdi giymesi için mavi, biri de gelecek yıl için ortaokul üniforması... Gelecek yıl ortaokula gidecek çünkü.”

Agafya Matveyevna, “Ne gereği var, eski ceketıyla idare etsin,” dedi. “Paranız evinizin giderleri için gerekli. Tuzlama et yapacağım sizin için, sonra reçel kaynatacağım... Gidip, Akulina kaymak getirmiş mi bakayım.”

Kalktı Agafya Matveyevna.

“Bu akşam yemekte ne var?” diye sordu Oblomov.

“Hani balığı çorbası, koyun kızartması bir de mantı.”

Oblomov bir şey söylemedi. O anda dışarıdan bir araba sesi geldi, avlu kapısını çaldılar, köpeğin zinciri şakırdamaya, köpek havlamaya başladı. Oblomov, kasabın, manavın veya başka birinin ev sahibesine geldiğini düşünerek odasına gitti. Bu çeşit ziyaretçiler genelde para istemek için geliyor, ev sahibesinin olumsuz cevabıyla karşılaşılıyordu. Ziyaretler, gelenin gözdağı vermesiyle, sonra ev sahibesinin kendisine biraz zaman tanınması ricalarıyla devam ediyor, sonunda küfürlerle, kapıların çarpılmasıyla, köpeğin amansız havlamasıyla son buluyordu. Yani, genelde çirkin şeylerdi bunlar... Ama bu kez gelen arabayla gelmişti, ne demek oluyordu bu? Kasap, manav arabayla gelmezlerdi. Agafya Matveyevna korku içinde birden İlya İlyiç’in odasına daldı.

“Konuklarınız var!” dedi.

“Kimmiş: Tarantsev veya Alekseyev mi?”

“Hayır, hayır, isim gününüzde yemekte olan bey.”

Oblomov, gizlenecek bir yer arıyormuş gibi bakınarak, endişeli, “Ştoltz mu?” dedi. “Aman Tanrım! Bu durumumu görünce ne diyecek?..” Telaşlı, “Evde olmadığımı söyleyin,” diye ekledi.

Ev sahibesinin odasına geçti.

Bu arada Anisya konuğu karşılamiştı. Agafya Matveyevna, Oblomov'un dediğini söyledi ona. İnandı Şoltz, ama öte yandan, Oblomov'un evde olmamasına şaşırmiştı da.

“Söyle kendisine, iki saat sonra geleceğim, akşam yemeğinde konuğu olacağım,” dedi.

Yakındaki bir parka gitti. Anisya korku içinde, “Yemeği bizde yiyecekmiş!” dedi.

Agafya Matveyevna Oblomov'un yanına gelip Anisya'nın dediğini tekrarladı:

“Yemeği bizde yiyecekmiş!”

Oblomov bir süre düşündükten sonra, “Başka bir yemek hazırlamak gerekiyor,” dedi. Agafya Matveyevna tam bir dehşet içinde baktı Oblomov'un yüzüne. Yalnızca elli kapık parası kalmıştı. Oysa ağabeyinin ona para vereceği ayın birine daha on gün vardı. Borç alabileceği kimse de yoktu. Ürkek ürkek, “Yapamayız, İlya İlyiç,” dedi. “Yalnızca olanları koyabiliriz masaya.”

“Andrey öyle şeyler yemez, Agafya Matveyevna. Balık çorbasından nefret eder, hele hani balığı çorbasını hiç sevmez, koyun kızartmasını da ağzına koymaz.”

Agafya Matveyevna birden aklına gelmiş gibi, “Sucukçudan biraz dil alsak!” dedi. “Hemen yakında çünkü...”

“Bu olabilir, tamam. Ayrıca söyleyin, yeşillik de alsınlar, taze bakla falan...”

Agafya Matveyevna “Baklanın kilosunu seksen kapık!” demek istedi, ama diyemedi. Bakla yerine lahana almaya karar verip, “Tamam, olur...” dedi.

Oblomov, Agafya Matveyevna'nın parasının olmadığını bilmediği için, “Yarım kilo da gravyer peyniri aldirtın!” dedi. “Başka bir şey istemez! Kendisinden özür dilerim, konuk beklemediğimi söylerim.” Agafya Matveyevna tam gidiyordu ki, Oblomov birden hatırladı:

“Ya şarap?”

Agafya Matveyevna bir kez daha korkuyla baktı Oblomov'un yüzüne. Oblomov pek soğukkanlı, “Lafit şarabı aldırırısınız,” dedi.

VI

İki saat sonra geldi Şoltz.

“Ne olmuş sana böyle?” dedi. “Çok değişmiş, çökmüşsün, yüzün sapsarı! Hasta falan değilsin ya?”

Oblomov, arkadaşını kucaklarken, “İyi değilim Andrey,” dedi. “Sol bacağımda nedense sık sık uyuşuyor.”

Şoltz odaya göz gezdirerek, “Ne kadar pis burası böyle!” dedi. “Şu ropdöşambri da hala ne diye atmazsın sırtından? Baksana, yama içinde!”

“Alışkanlık işte Andrey. Ayrılamıyorum ondan.”

“Peki şu battaniye, şu perdeler...” diye başladı Ştoltz. “Onlar da mı alışkanlık? Bu paçavraları değiştirmeye de mi kıyamıyorsun? Yazık! Şu yatakta uyuyabiliyorsan, yazık sana! Söyler misin, neyin var senin?”

Ştoltz dik dik Oblomov’un gözlerinin içine baktı, sonra bakışını tekrar perdelere, yatağa çevirdi.

Oblomov mahcup, “Önemi yok bunların,” dedi. “Bilirsin, oturduğum oda konusunda pek titiz değilimdir. Hadi, yemeğimizi yiyelim. Hey, Zahar! Hemen hazırla masayı. Peki, senden ne haber? Çok kalacak mısın? Nereden geliyordun?”

“Bil bakalım, nereden geliyorum?” diye sordu Ştoltz. “Sanırım burada dünyadan haberin olmuyordur senin...”

Oblomov merakla bakıyordu Ştoltz’un yüzüne, onun ne diyeceğini bekliyordu.

“Olga’dan ne haber?” diye sordu.

“O!..” dedi Ştoltz. “Unutmamışsın! Oysa ben unutmuş olacağımı sanıyordum.”

“Hayır, Andrey. Nasıl unutabilirim onu! Bir zamanlar yaşadıklarımı, yaşadığım o mutlu günleri nasıl unuturum? Unutmam.. Bak ne diyeceğim!..” (Derin bir iç çekti Oblomov.) “Nerede şimdi o?” “Kendi köyünde, çiftliğiyle ilgileniyor.”

“Teyzesiyle birlikte mi?” diye sordu Oblomov.

“Teyzesi ve kocasıyla birlikte.”

Oblomov birden şaşkınlıkla açtı gözlerini.

“Olga evlendi mi?”

Ştoltz, “Ne o? Telaşlandın” dedi. Alçak sesle, yumuşak, ekledi, “Hatıralar mı yoksa?..”

Oblomov, kendini toparlayıp düzeltti:

“Ah, hayır, mutlu olmasını isterim onun! Telaşlanmadım da, şaşırdım. Neden şaşırdım, onu da bilmiyorum doğrusu. Çok oldu mu evleneli? Şu anda mutlu mu? Tanrı aşkına, çabuk söyle. Üzerimden büyük bir yükü kaldırmış gibisin şu anda! Gerçi onun beni bağısladığını söylemiştin, ama biliyorsun ki... içim pek rahat değildi! Bir şey sürekli kemiriyordu içimi... Sevgili Andrey, sana ne çok minnettarım bilemezsin!”

Oblomov öylesine yürekten sevinmişti, sevincinden divanın üzerinde öylesine zıplayıp duruyordu, öylesine hareketler yapıyordu ki, Ştoltz zevkle izliyordu onu; hatta duygulanmıştı.

“Çok iyi yürekli bir insansın, İlya!” dedi. “Bu kalbin Olga’yı hak etmene yeterdi! Her şeyi anlatacağım ona.”

Oblomov Ştoltz’un sözünü kesti:

“Hayır, hayır, anlatma! Evlendiğine sevindiğimi öğrenirse duygusuz olduğumu düşünür.”

“Sevinmek de bir duygu değil mi? Üstelik, hiç de bencil olmayan bir duygu... Onun mutluluğuna seviniyorsun...”

“Haklısın, saçmaladım! Tanrı biliyor ya, çok sevindim.. Bu şanslı insan kim? Hayır, sormayacağım bunu sana!”

“Kim mi?” dedi Ştoltz. “Kafan hiç çalışmıyor, İlya!”

Oblomov birden arkadaşının gözlerinin içine dikkatle baktı. Yüz hatları donup kalmıştı, bir kırmızılık geçmişti yüzünden.

“O... sen misin yoksa?” diye sordu.

Ştoltz gülümseyerek, “Gene telaşlandın!” dedi.

Oblomov çok heyecanlıydı.

“Şaka etme benimle Andrey!” dedi. “Doğru söyle!”

“Yemin ederim, doğru söylüyorum. Olga’yla evleneli bir yıl oluyor.”

Oblomov’un yüzündeki telaş yavaş yavaş kayboldu, yerini sakin bir dalgınlığa bıraktı. Başını önünde, dalgın duruyor, bakışını kaldırıp arkadaşına bakmıyordu. Ama bir dakika sonra dalgınlığı sakin, derin bir sevinçle dopdoluydu. Başını yavaş yavaş kaldırıp Ştoltz’a baktığında gözlerinde yürekten bir sevgiyle akan yaşlar vardı.

Ştoltz’u kucaklayıp, “Sevgili Andrey!” dedi. Heyecanını bastırmaya çalışarak ekledi, “Sevgili Olga Sergeyevna! Tanrı kutsasın sizi! Tanrım! Şu anda öyle mutluyum ki! Söyle ona...”

Ştoltz çok duygulanmıştı. Oblomov’un sözünü kesti: “Oblomov’un hep o eski Oblomov olduğunu söyleyeceğim ona...”

“Hayır, söyle kendisine, onun karşısına, doğru yolu bulması için çıkmıştım ben! İyi ki karşılaşmışım onunla, kutsuyorum o karşılaşmayı, yeni yolunda da mutluluklar diliyorum ona!” Dehşetle ekledi:

“Ya başka biriyle evlenseydi?.. Şimdi,” neşeyle bitirdi sözünü, “onun hayatındaki rolümden utanmıyorum, hiç pişman da değilim. Ruhumdan büyük bir ağırlık kalktı: Apaydınlık artık ruhum, mutluyum. Tanrım, çok şükürler olsun sana!”

Heyecandan tekrar zıplamaya başladı divanda. Kah yaşarıyordu gözleri kah neşeyle gülüyordu. Hiç parası olmadığını unutup, “Zahar, yemekte şampanya olsun!” diye seslendi.

“Her şeyi anlatacağım Olga’ya,” dedi Ştoltz. “Boşuna unutamıyordu seni! Evet, ona layık biriydin! Yüreğin bir kuyu gibi derin senin!”

Zahar’ın başı uzandı kapıdan. Efendisine işaret etti.

“Bir dakika gelir misiniz efendim?”

Sabırsızca sordu Oblomov:

“Ne var? Hadi çabuk git gel!”

“Para verir misiniz lütfen!” diye fısıldadı Zahar.

Birden sustu Oblomov. Kapıya gidip fısıldadı:

“Neyse, istemez! Almayı unuttuğunu söylersin, zamanım olmadı, dersin! Hadi yürü!..” Sesini

yükseltti, “Haberı duydu mu, Zahar? Tebrik et Andrey İvanoviç’i. Evlendi!”

“Ah efendim!” dedi Zahar. “Böyle bir sevinci bana yaşattığı için Tanrıma şükürler olsun! Kutlarım sizi Andrey İvanoviç efendim! Tanrım uzun ömürler versin size, bir sürü çocuğunuz olsun! Ah Tanrım, çok sevindim, çok!”

Zahar yerlere kadar eğiliyor, gülümsüyor, kısık, hırıltılı sesiyle bir şeyler söylüyordu. Ştoltz cebinden bir banknot çıkarıp verdi ona.

“Al şunu, git bir ceket al kendine,” dedi. “Dilenciden farkın yok.”

Zahar öpmek için Ştoltz’un elini yakalayıp, “Kiminle evlendiniz efendim?” diye sordu.

Oblomov, “Olga Sergejevna ile,” dedi. “Olga Sergejevna’yı hatırlıyor musun?”

“İlyinskilerin küçük hanımıyla ha! Tanrım! Ne güzel bir kızdı! O zaman beni, bu ihtiyar köpeği azarlamakta haklıymışsınız, İlya İlyiç! Suçluymuşum, bağışlayın, sizinle ilgili yanlış şeyler söylemişim. O zaman İlyinskilerin uşaklarına da Nikita değil, ben söylemişim!.. İftira etmişim size.” Koridora çıkarken kendi kendine konuşuyordu: “Ah Tanrım! Ah Tanrım, neler yapmışım ben...”

“Olga köyüne davet ediyor seni,” dedi Ştoltz. “Artık Aşık değilsin ona, öyleyse bir tehlike yok demektir, kıskanmazsın beni. Birlikte gidebiliriz.”

Oblomov derin bir iç çekti.

“Olmaz Andrey,” dedi. “Aşktan, kıskançlıktan korktuğum falan yok, ama gene de gelmeyeceğim.”

“Peki, korktuğun nedir?”

“Dayanamam diye korkuyorum. Mutluluğunuz benim için zavallı, boşa harcadığım hayatımı her an göreceğim bir ayna gibi karşımda olacağı için dayanamayabilirim.. Böyle bir şeye katlanamam.. Başka türlü de yaşayamam artık...”

“Yeter artık, sevgili İlya! İstesen de istemesen de, çevrendeki herkes gibi yaşarsın. Çiftliğinin hesaplarıyla ilgilenirsin, okursun, müzik dinlersin. Şimdi o kadar güzelleşti ki Olga’nın sesi! *Casta diva*’yı hatırlıyor musun?”

Oblomov, “bunları bana hatırlatma” der gibi kolunu salladı.

Ştoltz ısrar ediyordu:

“Evet, birlikte gidelim! Olga istiyor bunu. Bundan böyle seni rahat bırakmayacaktır. Ben yorulabilirim, ama o yorulmaz. Onda öylesine bir ateş, öylesine bir yaşam gücü var ki, bazen beni bile sıkıştırıyor. İçinde geçmiş canlanır gene. Parkı, leylak dalını hatırlarsın, hayata dönersin...”

Oblomov Ştoltz’un sözünü ciddi bir tavırla kesti:

“Olmaz Andrey, olmaz, geçmişini hatırlatma bana, Tanrı aşkına, hayata döndürme beni... Sevinç değil, acı veriyor bana bu. Anılar mutlu günlerin hatıralarıysa güzel şiirlerle doludurlar; kabuk bağlamış bir yarayı destekleri zamansa yakıcı bir acıdırlar... Gel, başka şeylerden konuşalım seninle. Evet, köyde işlerimle ilgilendiğin için teşekkür bile edemedim, sana. Sevgili dostum! Yapamam, buna gücüm yok. Teşekkürü sen kendi kalbinde, Olga Sergejevna ile mutluluğunda ara; ama ben.. ben teşekkür edemem sana! Şu güne kadar benim için gösterdiğin çabadan seni kurtaramadığım için bağışla beni. Ama ilkbahar geliyor işte, kesinlikle gideceğim Oblomovka’ya...”

“Peki, Oblomovka’da olan bitenden haberin var mı? Gittiğinde tanıyamayacağını orayı. Bir şey yazmadım sana, çünkü mektuplarıma cevap vermiyorsun. Köprüyü yaptırdım, evin çatısı geçen yaz kapatıldı. İçini kendi zevkine göre yaptırırsın, o işe karışmayacağım. Çiftliğine benim tanıdığım yeni bir kahya bakıyor. Sana gönderdiği hesaplara baktın mı?”

Oblomov cevap vermedi.

Şoltz onun yüzüne bakarak sordu:

“Bakmadın ha? Nerede hesaplar?”

“Acele etme, yemekten sonra arar bulurum onları. Zahar’a sormalıyım..”

“Ah İlya, ah! Gülsem mi, ağlasam mı, bilemiyorum.”

“Yemekten sonra bulurum dedim ya... Hadi şimdi yemek yiyelim!”

Şoltz çatık kaşlarla oturdu masaya. İlya gününü hatırladı: Yemekte istiridyeler, ananaslar, bıldırcınlar vardı. Oysa şimdi eski bir masa örtüsü, sirke kaseleri, mantar yerine ağzı kağıtla kapatılmış yağ şişeleri görüyordu Tabakların her birinde kocaman bir dilim siyah ekmeğe vardı. Çatal kırıldı. Oblomov’a balık çorbası, Şoltz’a ise bulgurlu çorba, tavuk haşlama, arkasından dil ve koyun kızartması verdiler. Sonra kırmızı şarap geldi. Şoltz yarım bardak şarap alıp tadına baktı, bardağı masaya bıraktı, elini bir daha sürmedi ona. İlya İlyiç ev yapımı votkadan peş peşe iki kadeh içtikten sonra iştahla koyun kızartmasını yemeye başladı.

“Şarap berbat!” dedi Şoltz.

“Kusura bakma, karşı yakadan iyisini aldırma zamanımız olmadı. Ev yapımı votkadan içmez misin? Votkamız çok güzeldir. Andrey, bir tadına bak istersen!”

Kadehini tekrar doldurup içti. Şoltz hayretle onu izliyor, bir şey söylemiyordu.

“Agafya Matveyevna kendi çekiyor votkayı. Harika bir kadındır!” (Oblomov hafiften sarhoş olmuştu.) “Doğrusunu istersen, köyde onsuz ne yaparım, bilemiyorum. Böyle bir ev kadını bulmak kolay değildir...”

Şoltz, kaşlarını hafif çatmış, Oblomov’u dinliyordu. Oblomov anlatmayı sürdürüyordu:

“Evde bütün işleri kim yapıyor sanıyorsun? Anisya mı? Hayır! Anisya yalnızca tavuklarla ilgilenir, bahçede lahana toplar, bir de yerleri siler... Geri kalan bütün işler Agafya Matveyevna’ya bakıyor...”

Şoltz koyun kızartmasından da, mantıdan da yemedi. Çatalını bırakmış, Oblomov’un her şeyden iştahla yiyişini izliyordu. Oblomov, bir kemiğin iliğini iştahla emdikten sonra devam etti:

“Artık ters giyilmiş bir şey göremezsin üzerimde. Agafya Matveyevna’nın gözünden bir şey kaçmaz... Çoraplarımda delikler güzelce örülmüştür... Her şey gelir Agafya Matveyevna’nın elinden. Nefis kahve de yapar. Yemekten sonra içince görürsün.”

Şoltz dalgın, sessiz dinliyordu.

“Ağabeyi ayrıldı evden, evlenecekmiş. O gidince, anlayacağın gibi, masrafları kısmak zorunda kaldık. Eskiden kadıncağzın bir eli balda, bir eli yağdaydı! Sabahtan gece geç saatlere kadar koşturup dururdu. Pazara, markete gider gelirdi...” (Oblomov artık iyice sarhoş olduğu için konuşmakta zorluk çekiyordu.) “Bak ne diyeceğim sana, elime iki üç bin geçmiş olsaydı seni böyle

dille, böyle koyun kızartmasıyla mı ağırlardım? Masaya bütün bir mersin balığı, alabalık, en nefisinden bonfile gelirdi. Agafya Matveyevna tek başına harikalar yaratırdı. Doğru söylüyorum!” (Bir kadeh votka daha devirdi. Dili iyice dolaşmaya başlamıştı.) “Hadi sen de iç Andrey! Gerçekten söylüyorum, hiç değilse bir kadeh iç! Olga Sergejevna böyle votka hazırlayamaz sana! *Casta diva*’yı iyi söyler, ama böyle votka yapmayı beceremez! Böyle tavuk etli, mantarlı börek de yapamaz! Böylesini bir de Oblomovka’da yaparlardı! Asıl iyi olan da, ellerinin temiz mi, pis mi olduğunu bilmediğin aşçı pişirmiyor bu böreği... Agafya Matveyevna pişiriyor, tertemiz bir kadındır Agafya Matveyevna!”

Şoltz kulak kesilmiş, pür dikkat dinliyordu. Oblomov, dili dolaşarak devam ediyordu:

“Elleri bir zamanlar bembeyazdı, onları öpmek geliyordu insanın içinden! Artık sertleştiler, her işi kendi yapıyor çünkü.” (Oblomov duygulanmış, neredeyse ağlayacak gibi olmuştu.) “Gömleklerimi kendi kolalıyor! İnan, kolaladığını gözlerimle gördüm. Her kadın kocasının gömleğini kolalamaz. İnan kolalamaz! Bulunmaz bir kadındır Agafya Matveyevna! Evet, Andrey! Olga Sergejevna ile buraya gelseniz, bir yazlık kiralasanız, ne güzel olurdu! Birlikte koruluğa gider, çay içerdik; İlya yortusu haftası cumasında baruthaneye giderdik, arkamızdan araba yiyeceklerimizi, semaverimizi getirirdi... Orada çimenlerin üzerine halımızı serer, uzanırdık! Agafya Matveyevna ev kadınlığını öğretirdi Olga Sergejevna’ya. Gerçekten, öğretirdi... Ne yaparsın ki, bu ara durumumuz hiç iyi değil: Ağabeyi gidince... Elimize üç dört bin geçseydi nasıl hindi kızartmaları yedirirdim sana...”

Şoltz birden, “Ama ben sana beş bin yolluyorum!” dedi. “Ne yapıyorsun o parayı?”

“Borçlarım ne olacak?” diye kaçırdı ağzından Oblomov.

Şoltz ayağa kalktı, “Borçların mı?” diye tekrar etti. “Ne borcundan söz ediyorsun sen?”

Suçunu gizlemeye çalışan bir çocuğa gözdağı verircesine bakan bir öğretmen gibi bakıyordu Oblomov’un yüzüne.

Birden sustu Oblomov. Şoltz divana geçip onun yanına oturdu.

“Kime borcun var senin?” diye sordu.

Oblomov biraz kendini topladı.

“Hiç kimseye, yalan söyledim...” dedi.

“Hayır, asıl şimdi yalan söylüyorsun, üstelik beceremiyorsun da yalan söylemeyi. Hadi, söyle bana, nedir? Neyin var senin, İlya? Hadi, söyle! Bu koyun kızartmasının, ekşimiş şarabın anlamı nedir? Paran yok demek! Ne yapıyorsun sana gelen parayı?”

“Evet, borcum var...” dedi Oblomov. “Ev sahibesine biraz borçlandım... Yemek masrafları için...”

“Koyun eti ile dil için ha! İlya, söyle bana, neler oluyor burada? Nasıl bir hikaye bu: Ağabeyi evden ayrılınca evde işler kötü gitmeye başlıyor... Bir tuhaflık var bu işte. Kadına ne kadar borcun var?”

“Senetli, on bin...” diye fısıldadı Oblomov.

Şoltz birden ayağa fırlayıp tekrar oturdu. Dehşet içinde tekrarladı:

“On bin mi? Ev sahibesine mi? Yemek masrafların karşılığında, öyle mi?”

“Evet. Biraz fazla kaçırılmışım. Bol bol yedim içtim çünkü... Bilirsin, ananas, şeftali pek pahalıdır... Bu yüzden borçlandım..” Söylendi Oblomov, “Bunu tartışmanın ne yaran var ki?”

Şoltz cevap vermedi. Şöyle geçiriyordu içinden: “Ağabeyi evden ayrılınca durumları kötüye gitmiş... Evet, doğru: Evin durumu perişan, eşya yok, her yeri pislik götürüyor! Ne biçim bir kadın şu ev sahibesi? Oblomov övüyor onu. Pek iyi bakıyormuş ona, kadından söz ederken heyecanlanıyor...”

Durumu anlayınca birden değişti Şoltz’un yüzü. Sırtından soğuk bir ürperti geçti.

“İly!” dedi. “Şu kadınla... ne var aranızda?..”

Ama bu arada Oblomov başını masaya koymuş, uyumuştı.

Şoltz düşünmeyi sürdürdü: “Kadın yoluyor onu, neyi var, neyi yok, alıyor elinden... Her yerde gördüğümüz bir durum, ama bizimki hala hiçbir şeyin farkında değil!”

Birden ayağa kalktı, hızla açtı ev sahibesinin kapısını. Öyle ki, onu görünce kadın korkusundan, kahveyi karıştırdığı kaşığı elinden düşürmüştü.

Şoltz kibarca, “Sizinle konuşmak istiyorum,” dedi.

Kadın ürkek ürkek, “Lütfen konuk odasına geçiniz, hemen geliyorum,” dedi.

Atkısını boynuna sarıp, Şoltz’un arkasından konuk odasına girdi, kanepenin ucuna ilişti. Şalı omuzlarında olmadığı için, ellerini beceriksizce atkısının altına sokmuştu.

Şoltz, “İly size senet mi verdi?” diye sordu.

Agafya Matveyevna anlayamamış gibi boş boş baktı Şoltz’un yüzüne.

“Hayır. Kendileri senet falan vermediler bana.”

“Nasıl yani?”

Agafya Matveyevna gene öyle boş boş bakarak, kararlı, “Senet falan görmedim ben!” dedi.

“Senet!” diye tekrarladı Şoltz.

Agafya Matveyevna bir süre düşündükten sonra, “Ağabeyimle konuşsanız daha iyi olacak,” dedi. “Ben senet falan görmedim.” Şoltz “Bu kadın salak mı, yoksa çok mu kurnaz?” diye geçirdi içinden.

“Peki, ne kadar borcu var size?”

Agafya Matveyevna aptal aptal baktı Şoltz’un yüzüne, sonra aklına bir şey gelmiş gibi birden değişti yüzü. Korku bile vardı yüzünde. Rehine bıraktığı incileri, gümüşleri, kürkü hatırlamıştı. Şoltz’un bu borcu sorduğunu düşündü. Ama akli bir şeye ermiyordu. Şoltz’un bundan nasıl haberi olmuştu? Bu sırrından değil Oblomov’a, her kapığın hesabını verdiği Anisya’ya bile tek sözcük etmemişti.

Şoltz ısrarla soruyordu: “Ne kadar borcu var size?”

“Hiç borcu yok! Tek kapık borcu yok bana!”

Şoltz, “Saklıyor, utanıyor, açgözlü kurt, soyguncu!” diye geçirdi içinden. “Ama hakkından gelmesini bilirim ben senin!”

“Peki ya on bin ruble ne oluyor?” diye sordu.

Agafya Matveyevna korku dolu bir şaşkınlık içinde, “Hangi on bin ruble?” diye sordu.

“İlya İlyiç on bin rublelik bir senet imzalayıp verdi mi size, vermedi mi?”

“Kendilerinin hiç borcu yok bana. Yortuda kasaba on iki buçuk ruble borçları vardı, onu da üç hafta önce ödediler. Kaymakçıya olan borcu da ödediler, şu anda kimseye bir borçları yok.”

“Peki, böyle bir borç senedi yok mu sizde yani?”

Agafya Matveyevna gene bön bön baktı Ştoltz’un yüzüne. “Ağabeyimle konuşun siz,” dedi. “Şu ilerde, Zamikalov’un evinde oturuyor, buraya çok yakın. Evin altında da bir meyhane var.” Ştoltz kararlı, “Hayır,” dedi, “izin verirseniz, ben sizinle konuşacağım. İlya İlyiç ağabeyinize değil, size borçlu olduğunu söylüyor...” “Kendilerinin bana hiç borcu yok. Ama gümüşlerimi, incilerimi, kürkümü rehine vermiş olmama gelince, ben onları kendim için verdim. Maşa’ya potin, Vanya’ya gömlek aldım, manava borcumu ödedim. Aldığım paradan İlya İlyiç için tek kapık harcamadım.” Ştoltz Agafya Matveyevna’nın yüzüne bakıyor, dediklerini dinliyor, bir açığı yakalamaya çalışıyordu. Görünüşte, Agafya Matveyevna’nın sırrını çözmeye en yakın olan yalnızca kendisiydi. Ve onunla konuşmaya başlamadan önceki, kadına yukarıdan bakışı, hatta onu aşağı görmesi, onunla konuştuğça, yerini elinde olmadan meraklı bir bakışa, hatta sempatiye bırakmıştı.

Ştoltz incilerin, gümüşlerin rehine verilmesinde belli belirsiz bir fedakarlık sezinler gibi oluyordu, ama kadının bunu içten bir bağlılıkla mı, yoksa ileride birtakım çıkarlar sağlamak amacıyla mı yaptığı konusunda bir karar vermekte zorlanıyordu.

İlya için sevin sin mi, üzül sün mü, bilemiyordu. İlya’nın kadına borcu falan olmadığı, ortada kadının ağabeyinin çevirdiği bir dalaverenin olduğu apaçık belliydi. Öte yandan, başka bir şeyler daha vardı... Bu incilerin, gümüşlerin rehine verilmesinin nedeni ne olabilirdi?

Sordu Ştoltz:

“Bu durumda sizin İlya İlyiç’ten istediğiniz bir şey yok, öyle mi?” Tekdüze bir sesle karşılık verdi Agafya Matveyevna:

“Siz en iyisi, bir zahmet, ağabeyimle konuşun. Şu anda evdedir.” “Bunu siz söyleyin bana, İvan İlyiç’in size borcu var mı, yok mu?”

Agafya Matveyevna duvarda asılı tasvire bakıp haç çıkararak yemin etti:

“Yemin ederim, tek kapık yok!”

“Tanıkların arasında da söyleyebilir misiniz bunu?”

“Herkesin yanında da, günah çıkartırken papaza da söylerim! İncilerimi, gümüşlerimi kendi ihtiyacım için rehine verdiğimi de söylerim...”

Ştoltz Agafya Matveyevna’nın sözünü kesti:

“Çok güzel! Yarın buraya iki tanıdığım ile geleceğim, onların yanında da aynı şeyi söyleyecek misiniz?”

“Siz iyisi mi, ağabeyimle konuşun,” diye tekrarladı Agafya Matveyevna. “Çünkü üstüm başım berbat benim... hep mutfaktayım. Yabancılara ayıp olur...”

“Hiç önemli değil, ayıp olmaz! Yarın size bir kağıt imzalattıktan sonra ağabeyinize gideceğim...”

“Doğru dürüst yazmayı bilmem ki ben.”

“İki satırcık bir şey yazacaksınız, o kadar.”

“Hayır, izin verin, ne yazılacaksa, Vanya yazsın, onun yazısı güzeldir...”

Ştoltz ısrar etti:

“Olmaz, siz yazmalısınız, yoksa bu İlya İlyiç’in size on bin ruble borçlu olduğu anlamına gelir.”

“Hayır, hayır, kendilerinin hiç borcu yok bana. Yemin ederim, yok!”

“Öyleyse kağıdı imzalamalısınız. Hoşça kalın, yarın görüşürüz.” Ştoltz’u yolcu ederken hala şöyle diyordu Agafya Matveyevna: “Yarın benimle değil de ağabeyimle görüşseydiniz çok iyi olurdu... Hemen şuracıkta, bir sokak ötede sokağın köşesinde evi.” “Hayır, rica ediyorum, yarın biz gelene kadar da ağabeyinize bir şey söylemeyin, yoksa İlya İlyiç için çok kötü olur...”

Uysal bir tavırla karşılık verdi Agafya Matveyevna:

“Tamam, bir şey söylemeyeceğim!”

VII

Ertesi gün Agafya Matveyevna Ştoltz’a, Oblomov’dan herhangi bir alacağı olmadığına ilişkin bir yazı verdi. Ştoltz bu yazıyı alıp doğru ağabey İvan Matveyeviç’e gitti.

İvan Matveyeviç’in hiç beklemediği bir şeydi bu. Hemen senedi çıkardı, sağ elinin titreyen parmağıyla altında Oblomov’un tasdikli imzasını göstererek, “Yasalara uygun olmayan bir şey yok burada efendim,” dedi. “Ayrıca, bu işte ben taraf da değilim. Kız kardeşimin hakkını koruyorum, o kadar. Ayrıca, İlya İlyiç’in ondan ne kadar para aldığından da haberim yok.”

Ştoltz odadan çıkarken gözdağı verircesine, “Bu iş bu kadarla bitmeyecek,” dedi.

İvan Matveyeviç ellerini ceketinin kollarının içine çekerek savunmaya çalışıyordu kendini:

“Yasal olmayan bir şey yok ki ortada efendim, ayrıca ben taraf da değilim.”

İvan Matveyeviç ertesi gün daireye gidince, generalin odacısı gelip generalin onu acele yanına istediğini söyledi. Öteki memurlar dehşet içinde “General yanına istiyor ha!” diye mırıldandılar. “Neden acaba? Ne oluyoruz? Çok acil bir dosya mı var yoksa? Hangi dosya olabilir? Çabuk ol hadi, koş! Hadi hemen dosyalayın evrakları, listeleri düzenleyin! Ne oldu acaba?”

İvan Matveyeviç akşam “lokantaya” geldiğinde perişan bir durumdaydı. Uzun süredir Tarantiev orada bekliyordu onu. İvan Matveyeviç’i görünce sabırsız bir merakla sordu:

“Ne oldu, dostum?”

İvan Matveyeviç tekdüze bir sesle karşılık verdi:

“Ne mi oldu? Sence ne oldu?”

“Dairede azar işittin, öyle mi?”

İvan Matveyeviç ters ters, “Azar işitmişim!..” dedi. “Dövselerdi daha iyiydi. Oysa senin keyfin yerinde! Bu Alman’ın nasıl biri olduğunu tam söylememişsin bana.”

“Anasının gözü olduğunu söylemiştim ya!”

“Anasının gözü de neymiş! Çok anasının gözü gördüm ben! Yüksek yerlerle ilişkisi olduğunu neden söylemedin? Bizim generalle, benim seninle olduğumuz gibi senli benli konuşuyor. Bunu bilseydim böyle bir işe girer miydin hiç!”

İtiraz etti Tarantyevev:

“Ama yasal bir iş bu! ”

“Yasal bir işmiş!.. Sen git de orada söyle bunu, insanın dili damağına yapıyor. General ne sordu bana, biliyor musun?” Merakla sordu Tarantyevev:

“Ne?”

“Çiftlik sahibi Oblomov’u, bir dolandırıcıyla birlikte sarhoş edene kadar içirip, kız kardeşiniz adına bir borç senedi imzalattınız mı?” Tam böyle sordu işte...”

Tarantyevev, “Peki kimmiş o dolandırıcı dediği?” diye sordu İvan Matveyeviç arkadaşının yüzüne baktı. Canı sıkkın, “Bilmiyor musun?” dedi. “Sen olabilir misin acaba?”

“Benim adım neden karıştı bu işe?”

“Git senin Alman’ına, bir de hemşerine sor. Durumu sezmiş Alman, Oblomov’dan her şeyi öğrenmiş!..”

“Ama dostum, sen başkasının adını verseydin, benim işin içinde olmadığını söyleseydin!”

“Vay canına! Sen bu tür işlere karışır mısın hiç?..”

“General ‘Bir dolandırıcıyla böyle bir iş yaptığın doğru mu?..’ diye sorduğunda sen ne cevap verdin? Orada işi çevirebilirdin işte!” “İşi çevirebilir miymişim?.. Git de sen çevirmeyi dene bir bakalım! Yemyeşil gözleriyle öyle bakıyordu ki insana! Zorladım kendimi, zorladım şöyle demek için: ‘Hayır efendim, yalan, bir iftira bu! Ben Oblomov diye birini tanımıyorum bile! Tarantyevev’in işi bu...’ Ama dilim tutuldu; ayaklarına kapanmaktan başka bir şey yapamadım.” Tarantyevev boğuk bir sesle, “Bu durumda ne yapmayı düşünüyorlar? Mahkemeye mi verecekler seni? Ama benim bu işle ilgim yok, bak dostum..”

“İlgin yokmuş!.. Senin ilgin yok ha? Hayır canım, bu işte okkanın altına gidecek biri varsa, o da sensin: Oblomov’u içmeye kim razı etti? Kim gözdağı verdi ona?..”

Tarantyevev, “Ama bu aklı sen verdin bana,” dedi.

“Peki çocuk musun sen? Benim bir şeyden haberim yok, ne demek?..”

“Vicdansızlık senin bu yaptığın, arkadaşım! Benim sayemde o kadar para kazandın... Benim elime topu topu üç bin geçti...”

“Ne yani, bütün suçu tek başıma mı üzerime alacaktım? Amma da uyanıkmişsin! Hayır efendim, asıl benim bir şeyden haberim yok. İşten anlamadığı için kız kardeşim benden senedi onaylatmamı

istemmişti... hepsi o kadar. Sen ve Zatyortıy tanıklık ettiniz, öyleyse sorumluluk da ikinize ait!”

Tarantıev, “Kız kardeşini güzel bir haşlasaydın bari,” dedi, “ağabeyine nasıl yapabilir bunu?”

“Benim kız kardeşim salağın tekidir: Nasıl anlatırsın ona?”

“O ne diyor?”

“Ne diyecek? Ağlayıp duruyor, hep aynı şeyi söylüyor: İlya İlyiç’in bana borcu falan yok, hiç para da vermedim kendisine.” “Üstelik, sende bir senedi de var,” dedi Tarantıev. “Bu işten sana bir zarar gelmez...”

İvan Matveyeviç cebinden kız kardeşinin senedini çıkarıp parça parça yırttıktan sonra Tarantıev’e verdi. “Al, sana hediye ediyorum bunu,” diye ekledi. “Neyini alacaksın? Evini mi, yoksa eviyle birlikte bahçesini mi? Bin ruble bile etmezler: Ev zaten yıkılıyor. Hem o kadar dinsiz, imansız biri miyim ben? Kadıncağızı çocuklarıyla birlikte sokağa mı atacağım?”

Tarantıev endişeli, “Anlaşılan mahkemeye verecekler bizi?” dedi. “Bari ucuz kurtulsaydık bu işten. Artık sen yardımcı olursun bana, kardeşim!”

“Ne mahkemesi? Mahkeme falan olmayacak! General beni kentten süreceğini söylüyordu ki, Alman girdi araya, Oblomov’un küçük düşürülmesini, adının bu olaya karıştırılmasını istemediğini söyledi.”

Tarantıev, “Ne diyorsun kardeşim!” dedi. “Üzerimden büyük bir ağırlık kalktı! Hadi içelim buna!”

“İçelim mi? Kimin cebinden? Hesabı sen mi ödeyeceksin?”

“Sen niye ödemeyesin? Bugün de gene yedi rubleyi indirmedin mi cebe?”

“Nerde!.. Günlük gelire elveda artık! Generalin en son ne dediğini söylemedim sana.”

“Ne dedi?”

“İstifanı ver,” dedi.

Birden gene telaşlandı Tarantıev.

“Ne diyorsun?” Öfkeyle ekledi, “Dur hele sen, o hemşerime öyle küfürler edeceğim ki!”

“Küfür etmekten başka bir şey bilmezsin sen zaten!”

Tarantıev, “Sen ne dersin de, ağzıma geleni söyleyeceğim ona,” dedi. “Ama dur, haklısın galiba, iyisi mi biraz bekleyeyim. Bak ne geldi aklıma, dinle beni dostum!”

İvan Matveyeviç dalgın, “Gene ne geldi aklına?” dedi.

“Çok güzel bir şey yapabiliriz. Ama ne yazık ki, sen evden ayrıldın...”

“Niçin?”

Tarantıev, İvan Matveyeviç’in yüzüne bakarak, “Niçin olacak!” dedi. “Kız kardeşinle Oblomov’u kollardın, mercimeği fırına verdiklerinde yakalardın onları... iki de tanık buldun mu, tamam olurdu! O zaman Alman’m elinden de bir şey gelmezdi. Artık memur da değilsin, mahkemeye verirdin, son derece yasal bir iş olurdu! Alman korkardı, seninle anlaşma yoluna giderdi.”

İvan Matveyeviç dalgın, “Ne dersin, gerçekten böyle bir şey yapabilir miyiz?” dedi. “Kafan çalışıyor senin, ama pek işe yaranılıyorsun, Zatyortıy’ın da senden farkı yok.” Yumruğunu masaya

indirip ekledi:

“Bir yolunu bulacağım, sen dur hele... Yapacağımı biliyorum... Benim aşçı kadını kız kardeşimin mutfağına yollayacağım. Anisya ile arkadaşlık kuracak, orada neler olup bittiğini öğrenecek, sonra da... İçelim biraderim!”

“İçelim!” diye tekrarladı Tarantjev. “Sonra diyeceğimi derim ben hemşerime!”

Ştoltz Oblomov’u köye götürmek istedi, ama Oblomov bir ay daha kalmak için o kadar yalvardı ki, Ştoltz acıdı ona. Oblomov’un (kendi deyimiyle), bu bir aya şu nedenle ihtiyacı vardı: Bütün borçlarını kapatacak, oturduğu daireye bir kiracı bulacak ve Petersburg’la işini bir daha buraya dönmek üzere bitirecekti. Sonra, köydeki evi için gereken her şeyi alacak; nihayet ev işlerine bakacak Agafya Matveyevna gibi iyi birini bulacaktı. Hatta, Agafya Matveyevna’yı evini satıp, onunla birlikte köye taşınmaya, tam kendisine layık geniş bir evde çalışmaya razı edemediği için üzülüyordu.

Ştoltz kesti onun sözünü:

“Ev işleri dedin de aklıma geldi, ne zamandır soracağım sana, İlyiç: Agafya Matveyevna ile aranda ne var senin?..”

Birden kulaklarına kadar kızardı Oblomov. Acele, sordu:

“Ne demek istiyorsun sen?”

“Ne demek istediğimi çok iyi biliyorsun,” dedi Ştoltz. “Kulaklarına kadar kızarmanın nedeni de bu. Bak ne diyeceğim sana İlyya, uyarının bir yararı olacaksa, bir dost olarak bütün içtenliğimle rica ediyorum senden, dikkatli ol...”

Şaşırmıştı Oblomov. Kendini savunmak istedi:

“Ne için?” dedi. “Söylemek istediğin nedir?”

“Ondan söz ederken öyle heyecanlanıyorsun ki, doğrusu, aklıma onu...”

Oblomov zoraki gülümseyerek kesti Ştoltz’un sözünü:

“Onu sevdiğimi mi söylemek istiyorsun? İnsaf yani Andrey!” “Aranızda duygusal bir kıvılcım yoksa, o zaman daha kötü, yani bu yalnızca...”

“Andrey! Beni ahlaksız biri olarak mı biliyorsun sen?”

“Neden kızardı yüzün öyleyse?”

“Sen böyle bir şeyi düşünebildiğin için...”

Ştoltz kuşkulu kuşkulu salladı başını.

“Bak İlyya, dikkat et, bir batağa saplanma. Cahil bir kadın, pis bir ortam, boğucu bir çevre, görgüsüzlük... Öf!”

Oblomov susuyordu. Sonunda şöyle dedi Ştoltz:

“Neyse, hoşça kal! Olga’ya yazın, bizim çiftlikte olmasa bile, Oblomovka’da sizinle görüşeceğimizi söyleyeceğim. Unutma, kurtulamazsın onun elinden!”

Oblomov kararlı, “Elbette, elbette,” diye karşılık verdi. “Hatta şunu da söyle ona, izin verirse, kışı sizde geçireceğim.” “Seviniriz!”

Ştoltz aynı gün ayrıldı Petersburg’dan. O akşam Oblomov’a Tarantyeve geldi. Arkadaşını böyle kötü bir duruma düşürdüğünden ötürü ona küfürler savurmak için sabırsızlanmıştı. Ancak, bir şeyi hesap edememişti: Oblomov İlyinskilerle yakınlaştıktan sonra çok değişmiş; eski gevşekliğinin yerini de, kabalıklara ve küstahlıklara karşı hoşgörüsünün yerini de nefret almıştı. Uzun zaman önce olmuştu onda bu değişiklik; Oblomov yazlıktayken bile ondaki bu özellik zaman zaman kendini göstermişti. Ne var ki, o zamandan bu yana Tarantyeve çok seyrek ziyaretine gelmişti; ayrıca, başkalarının yanında görüştükleri için bir çatışma da çıkmamıştı aralarında.

Tarantyeve, elini uzatmadan, pek öfkeli, şöyle başladı:

“Selam, hemşerim!”

Oblomov pencereden dışarı bakarak, soğuk, “Hoş geldin!” dedi. “Ne o, velinimetini yolcu mu ettin?”

“Evet. Neden sordun?”

Tarantyeve, dudaklarında zehirli bir gülümsemeye, “Doğrusu, çok iyi bir velinimetin var!” dedi.

“Ne o, hoşuna gitmedi mi?”

Tarantyeve nefretle, “Hoşuma gitmez olur mu, elimden gelse asardım onu!” dedi.

“Vay canına!”

“Seni de aynı ağaca!”

“Nedenmiş?”

“Dürüst ol: Borçluysan, öde borcunu, kıvırma... Bu yaptığın nedir şimdi?”

“Bak ne diyeceğim sana, Mihey Andreyeviç, bırak bu hikayeleri. Tembelliğimden, umursamazlığımdan kaç yıldır dinliyorum seni; bir damlacık olsun vicdanın olduğunu sanıyordum, o bile yokmuş sende. O aşağılık dolandırıcıyla işbirliği yapıp aldattınız beni. Hanginiz daha adisiniz... bilmiyorum, ama benim gözümde ikiniz de iğrençsiniz. Evet, aptal gibi düştüğüm bu durumdan Ştoltz geldi de kurtardı beni...”

“Değerli dostun, öyle mi?..” dedi Tarantyeve. “Duyduğuma göre, o değerli dostun, velinimetin sevgilini de almış elinden. Başka bir şey söylemiyorum artık! Evet dostum, hemşerim, bir aptalsın sen...”

Oblomov susturdu onu:

“Bırak lütfen bu numaraları!”

“Hayır, bırakmayacağım! Hiçbir zaman anlamak istemedin beni, nankör insan! Buraya ben yerleştirdim seni, altın gibi bir kadın buldum sana! Rahatın, huzurun yerinde. Her eksikliğini tamamladım, ama sen sırtını döndün bana. Alman bir velinimet buldun kendine. Çiftliğini kiralayıp aldı elinden, hele dur sen, soyup soğana çevirecek seni, toprağını hisse senetlerine bile yatıracak. Unutma bu sözümü, sonunda sürüneceksin... Aptal diyorum sana, bu bile az, hatta sığırsın sen, üstelik nankör bir sığır...”

Oblomov gözdağı verircesine bağırdı:

“Tarantye!”

“Ne diye bağıryorsun? Asıl ben senin bir aptal olduğunu haykıracağım bütün dünyaya!” (Tarantye de bağırmağa başlamıştı.) “İvan Matveyeviç’le elimizden geleni yaptık senin için, köle gibi koşturduk durduk, yanında parmaklarımızın ucuna basarak yürüdük, gözünün içine baktık, oysa sen tuttun adamcağızı şikayet ettin; işinden, ekmeğinden ettin zavallıyı! Olacak şey mi bu, yakışır mı? Şimdi gelirinin yarısını ona vermelisin. Onun adına bir senet imzala da ver bakalım şimdi... Şu anda sarhoş değilsin, aklın başında. Sana söylüyorum, senedi almadan gitmem buradan.”

Kapıdan başını uzatıp bakan Agafya Matveyevna ile Anisya sordular:

“Ne diye bağıryorsunuz Mihey Andreyeviç? Yoldan geçen iki kişi durdular, sizin bağırmanızı dinliyorlar...”

“Bağıracağım,” diye haykırdı Tarantye, “bu budalayı herkese rezil edeceğim! Varsın, o sahtekar Alman soysun seni, sevgilini elinden almakla da çok iyi etmiş sana...”

Odanın içinde bir tokat sesi yankılandı. Oblomov’dan yediği tokat karşısında bir anda kesti sesini Tarantye, sandalyeye çöktü, boş boş çevresine bakınmaya başladı. Yüzü bembeyaz olmuştu. Sık sık soluyordu. Yanağını tutarak mırıldandı:

“Ne demek bu şimdi? Ne oluyoruz? Nedir bu yaptığın senin? Bir hakaret değil mi bu? Bunun hesabını vereceksin! Hemen valiye şikayet edeceğim seni, yaptığını siz de gördünüz değil mi?”

İki kadın bir ağızdan, “Biz bir şey görmedik,” dediler.

“Ya!.. Demek bir komplo söz konusu burada! Eşkıya yatağı burası! Dolandırıcılar çetesi! İnsanları soyuyor, sonra da öldürüyorlar...” Oblomov öfkesinden titreyerek, “Defol! Adi herif!” diye bağırdı. “Şu anda çık git buradan, bir daha da burada görmeyeyim seni, yoksa bir it gibi gebertirim seni!”

Bakınarak bir sopa arıyordu.

“Aman Tanrım!” diye haykırdı Tarantye. “Adam soyuyorlar! İmdat!”

Zahar’a seslendi Oblomov:

“Zahar! Şu aşağılık herifi hemen kapı dışarı et, bir daha da gözüm görmesin onu!”

Zahar tasviri, sonra kapıyı göstererek, “Buyurun efendim,” dedi, “Tasvir orada, kapı da şurada.”

Tarantye, “Zaten sana gelmemiştim ben,” dedi, “Dostum hanımefendiye uğramıştım.”

Agafya Matveyevna araya girdi:

“Sağ olun, Mihey Andreyeviç! Sizinle bir işim yok benim. Ağabeyime gelip gidiyordunuz, bana değil! Benim gözümde beş para etmezsiniz! Buraya gelip yiyor, içiyordunuz, üstelik bir de bağırıp çağırıyordunuz.”

“Ya! Demek şimdi öyle oldu hanımefendi, ha!.. Pekala, ağabeyiniz gelince size dersinizi verecektir! Sen de, beyefendi, yaptığın bu hakaretin hesabını ödeyeceksin! Şapkam nerede benim?” Koridora çıkmış, orada bağırıyordu:

“Allah belanızı versin! Haydutlar, katiller! Bana tokat atmak ne demekmiş, göreceksin sen!”

Köpeğin zincirine asıldığı, havladığı duyuldu.

O günden sonra Oblomov'la Tarantjev bir daha görüşmediler.

VIII

Ştoltz birkaç yıl Petersburg'a gelmedi. Ancak kısa bir süre Olga'nın çiftliğiyle ve Oblomovka ile ilgilenmişti, o kadar. Sonra İlya İlyiç bir mektup almıştı kendisinden. Mektubunda onun köyüne gitmesini, çiftliğinde işleri eline almasını yazıyordu. Kendisi de, Olga Sergejevna ile birlikte iki amaçla Kırım'ın güney sahiline gidiyordu: Odesa'da işleri vardı ve doğumdan sonra karısının sağlığı iyi değildi.

Karadeniz sahilinde sakin bir köşeye yerleştiler. Küçük, mütevazı bir evleri vardı. Evin içi de dışı gibi, sahiplerinin düşüncesini, zevkini yansıtmaktaydı. Eşyalarının büyük bölümünü kendileri yanlarında getirmişlerdi. Bir bölümü de Rusya'nın çeşitli bölgelerinden, yurtdışından gelmişti: sandıklar, balyalar, bavullar, çantalar, paketler...

Lüks düşkünü biri, bütün bu değişik mobilya çeşitliliğine, eski tablolar, kolu bacağı kırık heykelciklere, bazıları kötü, ama hatıralarıyla değerli gravürlere, ufak tefek şeylere bakınca dudak bükebilirdi. Oysa anlayan biri şu veya öteki tabloya, zamanın sararttığı bir kitaba, eski bir porselen vazoya veya taşa, madeni paraya baktığında gözleri heyecanla ısırıldı.

Ne var ki, herhangi biri için bir anlam ifade etmeyen bu mobilya, tablo kalabalığı, bu ufak tefek şeyler, bu kitap ve notalar okyanusu kan koca için mutluluk kaynağıydı; evlerine, onlara estetik duygular tattıran bir yaşam dolduruyordu. Evin her yanında ya her an uyanık bir düşünce vardı, ya da evlerinin dışındaki doğanın sonsuz güzelliği gibi, insan elinin eseri ışıltılı bir güzellik...

Andrey'in babasının kullandığı yüksek yazı masası da, güderi eldivenleri de buradaydı; bir köşede dolabın yanındaki duvarda bir muşamba yağmurluk, çeşitli mineraller, kabuklar, doldurulmuş kuşlar, kil parçaları, ve benzeri ufak tefek şeyler asılıydı. Bütün bunların arasında en saygın yerde de Sebastien Erard'ın eseri, altın işlemeli piyanosu duruyordu.

Evin dışı çatıdan yere kadar asmaıyla, sarmaşıkla, mersin dallarıyla kaplıydı. Ön balkondan deniz görünüyordu, arka balkondan da yol ve kent.

Andrey işleri için kente gittiğinde Olga onun dönmesini arka balkonda bekliyordu. Onun geldiğini görünce aşağı iniyor, pek güzel çiçekliği, iki yanında kavak ağaçları olan uzun bahçe yolunu koşarak geçiyor, her seferinde yanakları sevinçten al al, gözleri ışıltılı onun, kocasının boynuna atılıyordu. Evliliklerinin birinci, ikinci yılı çok gerilerde kalmış olmasına karşın, Olga her zaman aynı heyecanla, sabırsız bir mutlulukla bekliyordu kocasının eve dönüşünü.

Ştoltz'un aşk ve evlilik üzerine düşüncesi belki değişik, abartılı olabilirdi, ama ne olursa olsun, kendine özgüydü düşüncesi. Bu konuda da özgür, kendi anlayışına göre sade bir yolda yürüdüğünü sanıyordu. Ama bu "sade yolda" yürüyebilmesi için ne çok şey gözlememesi, ne çok sabretmesi, ne

çok çaba harcaması gerekmişti! Babasından, hayatı da, en küçük şeyleri de ciddiye almayı öğrenmişti. Almanların hayatta attıkları her adımdaki, bu arada evlilikteki ve her çeşit görüşlerindeki abartılı ciddiyetini babasından almış olabilirdi.

Ancak, baba Ştoltz'un her şeyi, taş bir levhada herkese açık bir biçimde işlenmiş gibiydi, onun altında başka bir şey aramanın gereği yoktu. Ama annesinin şarkıları, zarif fısıltıları, prensin evi, üniversite, kitaplar, toplum hayatının çirkinliği... Bütün bunların hepsi birlikte babasının ona çizdiği yoldan bir ölçüde saptırmıştı Andrey'i. Rus yaşamı görülmez izlerini bırakmıştı üzerinde ve renksiz tablo rengarenk, aydınlık bir tabloya dönüşmüştü.

Andrey duygularına katı bir titizlik karıştırmıyor, hatta "ayağının altındaki toprağı" kaybetmemeye çalışarak, onlara makul bir özgürlük tanıyordu. Ancak, Alman doğasının ya da başka bir şeyin etkisiyle hayallerinden kurtulmanın yolunu arar, kendini tutamaz, onlardan yaşamla ilgili bir sonuç çıkarmaya çalışırdı.

Bünyesi sağlamdı, bu yüzden akıl sağlığı da yerindeydi. Delikanlılık çağında uyanıktı, yaramazdı. Yaramazlık yapmadığı zamanlarda ise babasının gözetiminde bir şeylerle uğraşırdı. Hayallere dalacak zamanı yoktu. Ancak, hayal dünyası da, kalbi de bozulmamıştı. Bu ikisini annesinin yakın ilgisi korumuştü.

Genç olduğu için gücünü içgüdüsel olarak korumuştü. Daha sonra, zamanından önce de gücünün ve canlılığının ona dinçlik, neşe sağladığını fark etmişti. Nasıl olursa olsun, yaşamın karşısında ezilmemesini, hayatı ağır bir yük olarak değil, yalnızca bir görev olarak görmesini, onunla savaşını ustalıkla yürütmesini sağlayacak erkekliği ona kazandıracığını anlamıştı.

Kalbinin, mantık yasalarının üzerinde de çok düşünmüştü. Hayal dünyasında güzelliğin etkisini bilinçli veya bilinçsiz olarak anlamaya çalışırken; çevresine bakınarak aşkın belirtilerini, oyununu, sonucunu anlamaya çalışırken, onun Arkhimedes'in kaldıracıyla dünyayı yerinden oynatabileceği kanısına varmıştı. Aşkta ne kadar çok sarsılmaz gerçek ve iyi şey varsa, o kadar çok da yalan, çirkinlik, anlayışsızlık, kötüye kullanma olduğunu anlamıştı. İyi neredeydi? Kötü neredeydi? İkisinin sınırı nerede başlıyor, nerede bitiyordu?

"Yalan nerededir?" sorusu kafasında şimdinin ve geçmişin alacalı bulacalı maskeleriyle doluydu. Kah gülümseyerek kah yüzü kızararak kah kaşlarını çatarak kadınlı erkekli sayısız aşk kahramanını düşünüyordu: Çelik eldivenli Don Kişot'lar, elli yıl karşılıklı sadakatle birbirini bekleyen erkekler, kadınlar; sağlıklı, iri gözlü, saf bakışlı çobanlar ve kuzular arasında sevgililer.

Bakışlarında zeka ışıltısı olan, danteller içinde, pudralı, yapmacık gülümseyen markizler geliyordu gözünün önüne; sonra tabancayla canına kıyan, kendini asan, öldüren Werther'ler, acı aşk gözyaşları dökerek manastıra kapanan, orada eriyip giden bakireler; bir süre önce kahraman olan, gözleri tutkuyla parlayan bıyıklı erkekler; aklı başında Don Juan'lar; içi titreyerek aşktan kuşku eden, gizliden kahya kadınına Aşık olan pek zeki beyler... hepsi, hepsi geliyordu aklına!

"Gerçek aşk nerededir?" sorusunu düşündüğünde, kadınına dürüstçe, yürekte bağlı bir erkeği çevresinde de, uzakta da, hayalinde de, hemen önünde de arıyordu, ama bulamıyordu. Bulduğunu sandığı zaman da, ancak öyle geliyordu ona, sonra yanıldığını anlıyordu, hüzne, hatta umutsuzluğa kapılıyordu. Şöyle düşünüyordu: "Besbelli, bu mutluluğu tam olarak tatmak kaderimde yok benim. Kalbi böyle bir aşkla aydınlanan insanlar nedense çekingen oluyor: Kafası çalışanlara karşı iddialı

olma çabası göstermeden ürküyor, gizleniyorlar. Belki acıyorlar bile onlara, hayatı kendileri için apaydınlık kılabilecek ağacı yetiştirecek toprağa sahip olmadıklarına bakıp, çiçekleri ayaklarının altında, çamurlar içinde ezmelerini kendi mutlulukları adına bağışlıyorlar.”

Evliliklere, kocalara ve onların karılarına karşı davranışlarına bakıyor, her zaman hepsinde tüm bilinmezlikleriyle birlikte bir sfenks görüyordu. Sanki anlaşılmaz, açıklanmamış bir şey vardı hepsinde. Öte yandan, bütün bu kocalar önemli sorunlar üzerinde hiç durmuyorlar, evlilik yolunda, çözümlenecekleri, arayacakları bir şey yokmuş gibi sakin, düzenli adımlarla yürüyorlardı. Onların, evliliğin alfabesini veya kibarlığın yöntemini söktükten sonra, çabucak aşkı da öğrenip, toplum içine girerken selam vererek hemen işe giriştiklerini gözlemlerken, kuşkulu, şöyle düşünüyordu: “Haklı değiller mi acaba? Belki de bundan başka bir şeye gerek yok!” Hayatın ilkbaharını sabırsızca atıyorlardı üzerlerinden; hatta, daha sonra birçoğu karısına, bir zamanlar onu sevmek aptallığında bulunduğu için üzülüyormuş gibi, bir hayat boyu ters bakıyordu.

Bazılarını ise uzun süre, kimi zaman yaşlılıklarına kadar terk etmiyordu aşk, ama onların dudaklarından da alaycı bir gülümseme hiç eksik olmuyordu.

Nihayet, bazıları bir çiftlik alır gibi evleniyorlardı, onun yararlarının tadını çıkarıyorlardı: Karısı eve iyi bir düzen getiriyordu. Evinin kadını, çocuklarının annesi, onların yetiştiricisidir... Ama aşka, işten anlar bir malsahibinin, çiftliğinin durumuna bakması gibi bakar, yani bu yeni hayata hemen alışır, sonra hiç farkına varmaz olur.

Şoltz “Nedir bu?” diye soruyordu kendi kendine. “Doğanın yasaları gereği, doğuştan bir yeteneksizlik mi, yoksa hazırlıksızlık, eğitimsizlik mi?.. Gerçek güzelliği hiçbir zaman kaybolmayan, palyaço kıyafeti giymeyen, görünümünü değişen, ama hiçbir zaman sönmeyen o sevgiyi nerede aramalı? Her yere dağılan, güzelliğiyle her şeyi saran bu hayat suyunun doğal rengi nedir?”

Bir kahin gibi uzaklara doğrultuyordu bakışını, orada sanki sisler içinde bir aşk şekilleniyor gibi oluyordu, onunla birlikte onun rengine bürünmüş, onun renkleriyle pırıl pırıl, son derece sade ama aydınlık, tertemiz bir kadın beliriyordu.

Hayallerinden sıyrılıp şöyle düşünüyordu Şoltz: “Hayal! Bir hayal!” Ne var ki, bu hayalin izi yer ediyordu belleğinde.

Başlangıçta bu hayalde genel olarak kadının geleceğini görüyordu. Ne var ki, daha sonra büyüyen, olgunlaşan Olga’da yalnızca açan bir çiçeğin güzelliğini değil; ayrıca, yaşamaya hazır gücünü, hayatı anlama ve onunla mücadele etme tutkusunu, hatta hayalini kurduğu her şeyi görmeye başlamıştı. Çok eskilerden kalma, neredeyse unuttuğu aşkı Olga’da hayal etmeye başlamıştı. Bu sevginin ileride palyaço kıyafetsiz, süssüz, zorlamasız, gerçek olabileceğini düşünüyordu.

Şoltz aşk ve evlilikle ilgili sorunlarla uğraşmadan, bu sorunlara başka hesapları, para, ilişkiler, mevki sorunlarını da karıştırmadan yalnızca, şimdiye kadar olan durmadan dinlenmeden çalışmak üzerine kurulu hayatını aile hayatıyla nasıl bağdaştıracağını, toptan ticaretle uğraşan bir turistten, evine bağlı bir kocaya nasıl dönüşeceğini düşünüyordu. İş hayatından, bu koşuşturmadan uzaklaştığı ölçüde aile hayatı dolu dolu olacak mıydı, yetecek miydi ona? Çocukların yetiştirilmesi, eğitimi, onların hayata hazırlanması elbette kolay, sıradan şeyler değildi, ama buna daha çok vardı, o zamana kadar ne yapacaktı?

Bu sorular uzun zamandır sık sık huzursuz etmekteydi onu; dolayısıyla da bekarlıktan yakındığı

yoktu. Bu yüzden, kalbi bir güzelliğin yakınlığını hissedip çarpmaya başladığında kendini evlilik zincirlerine vurmayı aklının ucundan geçirmiyordu. Başlangıçta Olga'nın güzelliğine bile ilgisiz kalmasının nedeni buydu işte. Ona, büyük umutlar veren tatlı bir çocuk gözyle bakıyor, bundan büyük haz duyuyordu. Onunla şakalaşıyor, bu arada onun tutkulu, işlek zekasına, (orada olup biteni bilmeden) ruhuna hayatla ilgili yeni, keskin bir gözlem gücü, güvenilir bir bakış katmaya çalışıyor, sonra Olga'yı da, ona vermeye çalıştığı bu dersleri de unutup gidiyordu. Ancak, zaman zaman Olga'da hiç de olağan olmayan bir zeka ve görüş gücü olduğunu, içinde yalanın bulunmadığını, herkesin ona hayran olmasını falan istemediğini, duygularının son derece sade ve özgür olduğunu, her şeyinin doğal, kendine özgü, cüretli, canlı, sağlam olduğunu fark eder gibi olduğunda onun bu özellikleri nereden aldığına şaşıyor, Olga'nın bütün bunları onun derslerinden, uyarılarından kazandığını anlayamıyordu.

O zamanlar Olga'ya daha bir dikkatli bakacak olsaydı, onun hayat yolunda, teyzesinin gözetimi altında aşırılıklardan uzak, tek başına yürüdüğünü; ailenin büyüğü yedi dadının, büyükannenin, teyzenin artık eskimiş aile kurallarının, geleneksel yaşam uyarılarının altında ezilmediğini; onu çekmeye çalıştıkları artık bozulmuş yola sapmadan, kendi aklıyla, görüşüyle, duygularıyla izini bırakacağı yeni bir yolda yürüdüğünü de fark ederdi.

Olga'nın doğası hiç etkilenmiyordu bütün bunlardan. Teyzesi onun isteklerine de, aklına da zorbaca davranmıyordu; Olga her şeyi kendiliğinden anlıyor, hayata ihtiyatla bakıyor, teyzesinin dediklerini de dinliyordu dostu Ştoltz'un sözlerini ve önerilerini de...

Ştoltz hiç anlayamıyordu Olga'yı, yalnızca, ileride ondan çok şey bekliyor, onun karısı olacağını ise aklının ucundan geçirmiyordu.

Olga ise gururlu utangaçlığı yüzünden, Ştoltz'un onu anlamasına uzun süre engel olmuştu. Ancak Ştoltz yurtdışında, ona acı veren bir mücadele sonunda şaşkınlık içinde, bir zamanlar çok şey beklediği o kız çocuğunun şimdi nasıl sade, doğal bir gücü olduğunu görmüştü. Orada Olga'nın, doldurmaya çalıştığı, ama bir türlü dolduramadığı ruhunun derinlikleri yavaş yavaş açılmaya başlamıştı önünde.

Önce onun genç kız doğasının heyecanı ile uzun süre savaşması, gençlik coşkusunu dizginlemesi, içindeki ateşi belirli sınırlar içine çekmesi, bir zaman için de olsa hayatını olağan akışına sokması gerekmişti. Ne var ki, gözlerini güvenle kapadığı anda yeni, endişe verici bir durum çıkıyordu ortaya. Hayatın kaynağı taşıyordu gene, huzursuz bir aklın, heyecanlı bir kalbin yeni bir sorusu duyuluyordu. O zaman Olga'nın heyecanlı hayal gücünü sakinleştirmesi, gururunu uyandırması veya yatıştırması gerekiyordu. Bir şeyi takıyordu kafasına Olga, Ştoltz da o sorunun anahtarını vermeye çalışıyordu ona.

Olga'nın, rastlantılara, bilinmezlere, hayallere inancı kalmamıştı. Hepsi silinmişti hayatından. Özgürlük apaydınlıktı önünde, uzaklar pırıl pırıl açıktı ve Olga berrak bir suda çakıl taşlarını görür gibi hayatın içinde her şeyi, tertemiz dibini görüyordu.

Olga geçmişine minnettarlıkla bakarken geleceği düşünerek "Mutluyum," diye fısıldıyordu kendi kendine. Bir zamanlar İsviçre'de o mavi, sakin gecede rüyasına giren genç kızlık çağının hayallerini hatırlıyor, o rüyanın gölge gibi hayatında dolaştığını görüyordu.

Sakin sakın soruyordu kendine: "Neyimle hak ettim bu mutluluğu?" Düşünürken kimi zaman, bu

mutluluğunun sona ermesinden korktuğu bile oluyordu.

Aradan yıllar geçmişti, ama ikisi de yaşamaktan yorulmamıştı. Aileye huzur çökmüş, çalkantılar durulmuştu. Hayatın iniş çıkışları artık sakin, cesaretle karşılanıyor, hayat devam ediyordu.

Olga sonunda mutlu bir hayatı bütün gerçekleriyle kavramıştı. İkisi (Olga ile Şoltz) tek beden olmuş, artık aşırı tutkulara, taşkınlıklara yer kalmamıştı. Aralarında tam bir uyum, sükûnet vardı.

Onların da, bu hak edilmiş huzur içinde yatıp uyuyacakları; günde üç kez bir araya gelip hep aynı şeyleri esneyerek konuşacakları; aralarında her şey tekrar tekrar konuşulduğu, yapılması gereken her şey tekrar tekrar yapıldığı ve konuşup yapacakları başka bir şey kalmadığı için “Hayat böyle işte” diyerek sabahtan akşama kadar can sıkıntısı içinde uyuklayan, uzak taşra kasabalarındaki evliler gibi yapacakları düşünülebilirdi. Dışarıdan bakıldığında onların evliliği de başkalarınınki gibiydi. Ortalığın aydınlanmasıyla birlikte yataktan kalmasalar da, çay masasında uzun süre oturmayı seviyorlardı. Kimi zaman, sanki tembel bir sessizlik içinde yan yana uzun süre oturdukları bile oluyordu. Sonra kendi odalarına çekiliyorlar veya birlikte bir şeyler yapıyorlardı. Öğlen yemeğini birlikte yiyorlar, arabayla kırlarda dolaşıyorlar, müzikle ilgileniyorlardı... Yani Oblomov’un hayal ettiği şeyleri yapıyorlardı... Ancak, uyuşukluk, bezginlik yoktu onlarda; günlerini can sıkıntısız, tembellik etmeden geçiriyorlardı. Bakışları, konuşmaları bitkin, halsiz değildi. Aralarında sürekli konuşuyorlardı. Sık sık ateşli konuştukları da oluyordu.

Çınlayan sesleri odalarda yankılanıyor, bahçeye kadar uzanıyordu. Kimi zaman da, sözle anlatılamayan hayal yumaklarını, ruhlarının ilk kıpırdanışım, düşüncelerini birbirlerine açıyorlarmış gibi, aralarında sessizce fısıldaşıyorlardı.

Susmaları bazen, Oblomov’un bir zamanlar hayal ettiği hülyalı bir mutluluğun veya birbirine sürekli verdikleri şeyler üzerine tek başına düşünmenin belirtisiydi...

Sürekli değişen doğanın güzellikleri karşısında sık sık sessiz bir hayrete kapılıyorlardı. Duyarlı ruhları bu güzelliğe alışmakta zorlanıyordu: toprak, gökyüzü, deniz... Her şey duygulandırıyor, heyecanlandırıyor onları. Yan yana sessiz oturuyorlar, doğanın bu göz kamaştırıcı güzelliğini gözleriyle de, ruhlarıyla da seyre dalıyor, hiç konuşmadan birbirlerini anlıyorlardı. Sabahı kayıtsız karşılamıyorlar; yıldızlı, ılık güney gecesinin karanlığına tembelce gömülüp kalmıyorlardı. Düşüncelerinin sürekli kıpırdanışı, ruhlarının sürekli çalkalanışı ve birlikte düşünmek, hissetmek, konuşmak ihtiyacı her an uyanık tutuyordu onları!..

Peki, bu heyecanlı tartışmalarının, sakin sohbetlerinin, okumalarının, uzaklara dolaşmaya gitmelerinin nedeni neydi? Evet, her şey. Şoltz yurtdışındayken tek başına okuyamaz, bir şey yapamaz olmuştu. Burada ise Olga’yla göz göze, onunla birlikte düşünüyordu. Olga’nın düşüncelerinin, irade gücünün yorucu çabukluğuna ayak uydurmakta zorlanıyordu.

Aile yaşamında neler yapması gerektiği sorunu kendiliğinden halledilmişti. Olga bir şey yapmadan durunca havasız kalmış, boğuluyormuş gibi olduğundan, Şoltz onu kendi işlerine sokmaya başlamıştı.

Bir inşaat işi, kendi çiftliklerinde veya Oblomov’un çiftliğinde bir şey yapmak, bir dostun işiyle ilgilenmek söz konusu olduğunda Olga’ya haber vermeden, onun yardımına başvurmadan bir şey yapmıyordu. Olga’nın okumadığı bir mektup postaya verilmiyor; onun (uygulanması bir yana) her düşünceden haberi oluyordu. Kocasıyla alakalı her şeyi biliyor, her şeyle ilgileniyordu. Şoltz bunu önceleri, Olga’dan bir şey gizlemesi olanaksız olduğu için yapıyordu: Bir mektup yazması, vekille

veya inşaatları yapan biriyle konuşması gerektiğinde, her şeyi Olga'nın yanında, gözü önünde, yanında yapıyordu. Zamanla bu bir alışkanlık olmuştu onda, daha sonra da bir zorunluluk...

Olga'nın bir konudaki düşüncesi, bir şeyi onaylaması veya onaylamaması Şoltz için kaçınılmaz bir kontrol aracı olmuştu. Olayları karısının da tıpkı kendisi gibi anladığının, düşündüğünün, kararlarının onunkilerden aşağı olmadığını farkındaydı... Oysa Zahar, gibi birçokları karısının böyle özelliklerinin olmasından hoşlanmaz, bunu gurur sorunu yapardı. Ama Şoltz bundan mutluydu!

Okumaya, bir şeyler öğrenmeye gelince... Beyinlerinin, gelişmelerinin bitmez tükenmez besiniydi bunlar! Olga kendisine gösterilmeyen her kitabı, dergide çıkan her yazıyı kıskanıyor; Şoltz, onun görmesini uygun bulmadığı, fazlasıyla ağır, sıkıcı, onun anlayamayacağı bir şey olduğunu düşünerek bir yazıyı ona göstermezse şakacıktan kızıyor veya alınıyor, kocasının kendini pek beğendiğini, kaba, geri kafalı, "eski Alman peruğu" olduğunu söylüyordu. Bu nedenle aralarında gergin sahneler geçiyordu.

Olga öfkeleniyor, köpürüyor, Şoltz gülüyordu; Olga buna daha da kızıyordu, ancak Şoltz şakayı bırakıp kendisinin de Olga'nın düşüncesini, bilgisini, okuduklarını onunla paylaştığını söylediğinde barışıyorlardı. Sonuçta, Şoltz'un bilmesi, okuması gereken her şey Olga için de gerekli oluyordu.

Şoltz karısının her şeyi öğrenmesini, "karısının okumuş biri" olmasıyla aptalca övünmek için istemiyordu. Olga ağzından böyle bir şey, hatta imalı bir sözcük kaçırarak olsa Şoltz'un yüzü, Olga, olağan bir kadın için bilinmesi zor bir soruya boş boş bakarak karşılık verirse kızaracağından çok kızarırdı. Onun istediği (Olga'nın ise bir kat daha fazla istediği), Olga'nın her şeyi, bilmesi gerekmeyen şeyleri bile bilmesiydi. Olga'ya grafikler çizmiyor, formüller vermiyor, ama bilgiçlik taslamadan, ekonomik birtakım verileri, sosyal ve felsefi sorunları atlayarak ona her şeyi heyecanla, kendini vererek anlatıyordu. Ona bilimin sonsuz, canlı tablosunu çizer gibiydi. Daha sonra tablonun ayrıntıları siliniyordu Olga'nın belleğinden, ama duyarlı aklında tablonun kendi bir bütün olarak kalıyordu; Şoltz'un onun için yarattığı dünyanın renkleri kaybolmuyor, ışığı sönmüyordu.

Sonra bu ışığın parıltısını Olga'nın gözlerinde fark edince, anlattıklarının onun sözcüklerine nasıl etki ettiğini, düşüncelerinin onun bilincini nasıl etkilediğini, aklında nasıl işlendiğini, sözlerinde kuru ve katı olarak değil, kadın zarafetinin ışığıyla nasıl yansıdığını, özellikle de, bütün anlatılanların, okunanların, tablosu yapılanların yararlı bir damlasının Olga'nın aydınlık hayatına damladığını gördükçe Şoltz'un yüreği gururla, mutlulukla titriyordu.

Bir düşün adamı, bir sanatçı olarak Olga'ya makul bir yaşam biçimi kazandırmaya çalışıyordu. Hayatında hiçbir zaman, okullarda okurken de hayatla mücadele ettiği o zorluklar içinde çırpınırken de, ruhunu çeşitli erkek işleriyle sertleştirmeye, güçlendirmeye çalışırken de kendini şimdi karısının doymak bilmez ruhunu beslemeye verdiği kadar derinden vermemişti!

Kendi kendine, "Ne kadar mutluyum!" diyordu Şoltz, hayaller kuruyor, geleceği, evliliğinin yıllar süren halayının ne zaman biteceğini düşünüyordu.

Uzaklarda Olga'nın yeni bir hayali gülümsüyordu ona; ama kocasını tutkuyla seven bir kadının, çocukları için kendini feda eden, bu uğurda rengini yitirmiş, kimseye gerekli olmayan bir yaşamda solmuş bencil bir kadının değil, başka, bambaşka, yüce, handiyse görülmedik bir kadının hayaliydi bu... Mutlu bütün bir kuşağın toplumsal ve etik yaşamında payı olan yaratıcı bir annenin hayaliydi bu...

Şoltz endişe içinde, Olga'nın gücünün, iradesinin böyle bir amaca ulaşmaya yetip yetmeyeceğini düşünüyordu. Olga'nın bir an önce hayatı yenmesine, hayatla savaşında gücünü, cesaretini toplamasına yardım ediyordu. Nasıl olsa şimdilik ikisi de gençti, güçleri yerindeydi, hayat onları henüz koruyordu veya hayatın darbeleri onlara henüz pek ağır gelmiyordu, henüz acılar sevgi denizinde batıp kayboluyorlardı...

Arada karanlık günleri oluyordu, ama uzun sürmüyordu bu. Bir işte başarısız olmaları, büyük miktarda para kaybetmeleri hiç üzmüyordu onları. Yalnızca, biraz daha fazla uğraşmalarına, sağa sola gitmelerine neden oluyordu, o kadar; kısa bir süre sonra her şeyi unutuyorlardı.

Teyzesinin ölümüne çok üzüldü Olga, çok gözyaşı döktü, yaklaşık altı ay etkisinden kurtulamadı.

Evde en büyük korkuyu, endişeyi uyandıran, çocukların hastalığı oluyordu. Ama tehlike geçtikten sonra herkes tekrar mutlu oluyordu. Şoltz'u en çok endişelendiren ise, Olga'nın sağlık durumuydu. Doğumlardan sonra çok zor toparlayabilmişti kendini. Üstelik toparlamış olsa da, Şoltz endişelenmeyi sürdürüyordu, çünkü Olga'nın sağlığı kadar hiçbir şey önemli değildi onun için.

Olga, hayatını düşündükçe kendi kendine “Ne kadar mutluyum!” diyordu. Böyle anlarında derin düşüncelere dalıyordu. Özellikle de evliliğinin üçüncü, dördüncü yılından sonra.

Ne tuhaftır şu insanoğlu! Olga'nın mutluluğu arttıkça daha bir dalgın, hatta... daha bir kaygılı oluyordu. Kendini daha dikkatli dinlemeye, yoklamaya başlamıştı ve hayatının bu sakinliğinin, mutlu dakikalarının kendisini şaşırttığını fark eder olmuştu. Ruhundan bu dalgınlığı kendini zorlayarak silkip atmaya çalışıyor, hayat yolunda attığı adımlar yüzünden kendine sitem ediyor, tutkuyla gürültü, hareket, endişe arıyor, kocasıyla birlikte kente gitmek istiyor, çevrede olan bitenle, insanlarla ilgileniyordu. Ama bu çok sürmüyordu.

Bir süre sonra bu koşturmaca çok hafif gelmeye başlıyordu ona, hemen kendi köşesine çekiliyor, ruhuna çöken ağır, alışık olmadığı izlenimi üzerinden atmak için acele ediyor, tekrar evinin ufak tefek işleriyle ilgilenmeye başlıyor, çocukların odasından günlerce çıkmıyor, dadılık görevini üzerine alıyor, Andrey'le birlikte okuyor, onunla “ciddi ve sıkıcı” şeyler üzerine sohbet ediyor ya da ozanların şiirlerinden okuyor, İtalya seyahatinden söz ediyordu.

Kendini Oblomov'un kine benzer bir uyuşukluğuna kaptırmaktan çok korkuyordu. Ne var ki, ruhuna zaman zaman çöken bu durgunluğu, uyku halini üzerinden atmak için çalışırken usulca önce bir mutluluk hülyası çöküyordu üzerine, masmavi bir gece sarıyordu onu, uyku bastırıyordu, yaşamaktan yorulmuş gibi, tekrar düşüncelere dalıyordu, arkasından... şaşkınlık, korku, bitkinlik, anlaşılmasız bir hüznün, kafasının içinde karmakarışık sorularla geliyordu.

Olga bütün bunlara dikkatle kulak veriyor, kendini deniyor, ama hiçbir şey anlayamıyordu. Kimi zaman ruhunun neyi arzuladığını, neyi aradığını bilemiyor, ama bir şeyleri arzuladığını, aradığını hissediyor, hatta (korkunç bir şeydi bunu söylemek) mutlu yaşamı ona yetmiyormuş, yaşamaktan bıkmış, yeni, olmayacak şeyler istiyormuş gibi uzak geleceğe bakıyordu...

Dehşet içinde soruyordu kendine: “Nedir bu böyle? Başka bir şey isteyebilir miyim ben? Ne yapabilirim? Nereye gidebilirim? Hiçbir yere! Başka bir yere yol yok... Gerçekten mi yok? Hayatı her şeyiyle yaşadın mı? Hepsi bu kadardı işte... bu kadar...” Böyle diyordu ruhu ve sanki bir şeyi söylemiyordu... Ruhunun bu fısıltısını kimse duydu mu, ne dediğini öğrendi mi diye telaşla bakınıyordu... Gökyüzüne, denize, ormana bakıyordu sorar gibi... Hiçbir yerde bir cevap

bulamıyordu. Oralar sakin, sessiz, karanlık, uzaktı...

Doğa hep aynı şeyi söylüyordu. Orada yalnızca hayatın sürekli, başlangıcı da sonu da olmayan tekdüze akışını görüyordu. Olga bu endişelerini kime soracağını biliyordu. Belki cevaplarını alabilirdi de, ama nasıl cevaplar olurdu bunlar? Ya bunlar kısır bir beynin homurtuları, daha kötüsü, sevgi için yaratılmamış bir kalbin ateşi idiye? Tanrım! Olga... Ştoltz'un sevdiği Olga kalpsiz, katı, hiçbir şeyle yetinmeyen yapıda bir kadındı ha! Sonu ne olurdu bunun? Pek bilmiş kadınlardan biri miydi yoksa? Ştoltz bütün bunları, bu inanılmaz şeyleri, ama (elbette) çok iyi bildiği bütün bu acıları öğrendiğinde Olga nasıl düşecekti onun gözünden!

Olga, (hiç istemese de) bakışları o kadife yumuşaklığını yitirdiğinde, pek kuru ve ateşli bakmaya başladığı, yüzü ağır bulutlarla kaplandığı zamanlarda saklanıyordu Ştoltz'dan, hasta olduğunu söylüyordu; bütün çabasına karşın gülümseyemiyor, sakin konuşmıyor, politik yaşamın en heyecanlı haberlerini, bilim dünyasının en ilginç gelişmelerini, sanattaki yenilikleri pek ilgisiz dinliyordu. Gelgeldim, ağlamak istemiyordu. Bir zamanlar, duygulanınca genç kızlık güçlerinin kendini göstermesinde olduğu gibi ansızın titremeye de başlamıyordu. Hayır, öyle bir şey yoktu! Ama sakin, güzel bir akşamda çocuğunun beşiğinin başucunda otururken, hatta kocasının sevgi dolu sözlerini dinlerken ansızın sıkılmaya, hiçbir şeyi umursamamaya başlıyordu... O anda taş gibi duygusuzlaşıyor, susuyor, sonra bu tuhaf durumunu gizlemek için yapmacık bir telaşla bir şeyler yapmaya koyuluyor ya da migreninin tuttuğunu söyleyerek gidip yatıyordu. Ama onun bu durumu Ştoltz'un keskin gözünden kaçmıyordu: Olga hissediyordu bunu ve bir zamanlar ona geçmişi itiraf etmeye hazırlandığında olduğu gibi, er geç gerçekleşecek bu konuşmaya kendini endişe içinde hazırlıyordu. Sonunda gelmişti de bu konuşmanın zamanı.

Bir akşam iki yanı kavak ağaçları olan yolda yürüyorlardı. Olga neredeyse Ştoltz'un omzuna asılmış, hiç konuşmuyordu. Gene o anlaşılmaz sıkıntılı anlarından biriydi; Ştoltz'un her söylediğine kısa cevaplar veriyordu.

“Olenka'nın gece çok öksürdüğünü söyledi dedi, yarın doktor çağırsak mı, ne dersin?” dedi Ştoltz.

Olga, “Sıcak bir şeyler içirdim ona, yarın dışarı çıkarmayacağım onu, sonra bakarız!” dedi.

Yolun sonuna kadar hiç konuşmadan yürüdüler. Ştoltz sordu: “Arkadaşın Sonya'nın mektubuna neden cevap vermedin? Epey bekledim seni, az kalsın postaneye geç kalacaktım. Onun cevap yazmadığın üçüncü mektubu bu.”

Olga bir süre sustuktan sonra, “Evet,” dedi, “bir an önce unutmak istiyorum onu...”

Bu kez şöyle dedi Ştoltz:

“Biçürin'e senden selam yazdım. Biliyorsun, sana Aşıktır. Buğdayının gecikmesinin üzüntüsünü hiç değilse bununla biraz unuttur.” Olga soğuk soğuk gülümsedi.

“Ne o, uykun mu var?” diye sordu Ştoltz.

O anda Olga'nın kalbi çarpmaya başladı. Ştoltz soruna yaklaşan sorular sormaya başladığında hep böyle oluyordu. Canlı görünmeye çalışarak, “Hayır,” dedi. “Neden sordun?”

Tekrar sordu Ştoltz:

“Hasta mısın?”

“Hayır, öyle mi görünüyor?”

“Sanki canın sıkkın!”

Olga iki eliyle kuvvetlice sıktı Ştoltz’un omzunu. Rahat olmaya zorladığı bir ses tonuyla (ama sesinde gene de bir can sıkıntısı sezileniyordu) karşılık verdi:

“Hayır, hayır!”

Ştoltz elinden tutup yolun dışına çıkardı onu, yüzünü ay ışığına çevirip gözlerinin içine bakarak, “Bana bak!” dedi. “Mutsuz gibisin sen... Bugün bakışların bir tuhaf, hem yalnızca bugün değil... Neyin var Olga?”

Elini Olga’nın beline koyup onu tekrar yola yöneltti.

Olga gülmeye çalışarak, “Biliyorsun ki... acıktım,” dedi.

Ştoltz, yalandan kızıyor gibi yapıp, “Yalan söyleme,” dedi, “Yalan söylüyorsun! Bundan hoşlanmadığımı da biliyorsun.”

Olga, Ştoltz’u yolun ortasında durdurup sitemli, “Mutsuzum!” dedi. “Evet, mutsuzum... çünkü çok mutluyum!”

Bunu öylesine tatlı, öylesine sevimli söylemişti ki, durdurup öptü onu Ştoltz.

Bu cesaretlendirdi Olga’yı. Mutlu olamayacağının şakadan bile olsa tahmin edilebilmesi hiç beklenmedik bir biçimde, açık sözlü olmaya itti onu.

“Sıkılmıyorum, sıkılamam da,” dedi. “Biliyorsun bunu, söylediğine kendin de inanmıyorsun. Hasta da değilim, ama bazen... bir hüznün çöküyor üzerime... Kötü adam, senden de bir şeyi gizlemenin imkanı yok ki! Evet, hüznümlüyüm, nedenini ise bilmiyorum!” Olga başını Ştoltz’un omzuna koydu. Ştoltz ona doğru eğilip sordu:

“Demek öyle? Neden acaba?”

“Bilmiyorum,” diye tekrarladı Olga.

“Bunun nedeni bende ya da çevrende değilse, senin içinde demektir. İnsanın böyle hüznlenmesinin nedeni kimi zaman bir hastalığın belirtisi olabilir. İyisin, değil mi?”

Olga son derece ciddi, “Evet, öyle bir şey hissediyor olmasam da, mümkündür. Nasıl yemek yediğimi, dolaştığımı, uyduğumu, çalıştığımı görüyorsun. Ama sonra durup dururken bir sıkıntı çöküyor içime... Hayatı... bomboş görmeye başlıyorum... Ama neyse, dinleme, bırak şimdi bu boş şeyleri...”

Ştoltz ısrar etti:

“Hayır, anlat, anlat! Evet, hayatı bomboş görüyorsun, sonra?” “Kimi zaman bu hayatımın değişeceğinden, sona ereceğinden korkuyor gibi oluyorum... Bunun nedenini ise bilemiyorum! Ya da, ‘Bunun sonu ne olacak?’ gibi aptalca bir düşünce acı vermeye başlıyor bana. Nedir benim bu mutluluğum... bütün bu hayat...” (Olga, bu çeşit sorulardan sıkıldığı için, giderek daha alçak sesle konuşuyordu.) “Bütün bu sevinçler, hüzn...” diye fısıldadı, “Bir yerlere çekip götürüyor beni, her şeyden hoşnut olamıyorum... Tanrım! Utanıyorum bu saçmalıklardan, hayalperestlik bu...” Ştoltz’a sokularak yalvarır gibi ekledi, “Bana bakma sen, boş ver... Çabuk geçiyor, şu anda olduğum gibi gene

canlı, neşeli oluyorum!”

Olga, utanarak, bu “aptallıkları” için ondan özür diliyor gibi sevgiyle, ürkek ürkek, daha da sokuldu Ştoltz’a. Kocasını uzun süre sorular sordu ona, o da bir hastanın doktoruna anlattığı gibi, her şeyi, hüznünün belirtilerini, aklına gelen karışık soruları, endişelerini anlattı kocasına ve sonra bu yanılığının nasıl kaybolduğunu... her şeyi, hatırlayabildiği, fark edebildiği her şeyi anlattı.

Ştoltz başı önünde, derin düşüncelere dalmıştı. Kaygılı, tekrar yürümeye başladı. Karısının anlaşılmasız, tuhaf itirafı onu endişelendirmiş, şaşırtmıştı. Olga onun yüzüne bakıyor, bir şey göremiyordu. Yolun sonuna kadar üçüncü kez yürüdüklerinde, Ştoltz’un geri dönmesine engel oldu. Bu kez ay ışığında soran bakışlarla o baktı kocasının gözlerinin içine. Çekinerek sordu:

“Ne diyorsun? Aptallıklarına gülüyorsun, değil mi? Haklısın, çok aptalca bir şey... değil mi?”

Ştoltz susuyordu.

“Neden bir şey söylemiyorsun?”

“Evet, senin bu durumunu uzun süredir fark ettiğimi bile bile hep sustun, bir şey söylemedin bana; izin ver, susayım biraz, düşüneyim. Çünkü çok zor bir görev verdin bana.”

“Öyle ama, şimdi sen düşünmeye başlayacaksın, kendi kendine neler düşündüğünü merak edeceğim, bu kez ben üzüleceğim, acı çekeceğim...” Olga bir an sustuktan sonra ekledi:

“Keşke anlatmasaydım bunu sana! Hadi, bir şey söyle...”

Ştoltz dalgın, karşılık verdi:

“Ne söyleyebilirim? Belki sinirlerin hala bozuktur: Bu durumda neyin olduğunu ben değil, doktor söyleyebilir. Yarın çağırmak gerekecek doktoru... Ya sinirlerin bozuk olduğundan değilse...”

Birden sustu, düşünmeye başladı. Olga, ““Ya sinirlerinin bozuk olduğundan değilse”, evet, devam et!” dedi.

Ştoltz dalgın, yürümeyi sürdürüyordu. Olga kolundan tutup sarstı onu.

“Hadi, söyle!”

“Belki de fazla hayal kurmandandır. Yaşama aşırı bağlısın...” Ştoltz alçak sesle, neredeyse kendi kendine konuşuyor gibi ekledi, “Ya da öyle bir yaşa geldin ki...”

“Lütfen yüksek sesle konuş Andrey! Kendi kendine konuşmana dayanamıyorum!” Olga kendi kendine yakınıyormuş gibi sürdürdü konuşmasını: “Saçma sapan bir sürü şey söylüyorsun ona, o da başını önüne eğip kendi kendine mırıldanıp duruyor! Burada karanlıkta senin yanında olmaktan bile korkuyorum...”

“Ne söyleyeceğimi bilmiyorum,” dedi Ştoltz. “İçine kasvet çöküyormuş, kafana birtakım sorular takılıyormuş... Ne anlam çıkarabilirim bundan? Sonra konuşuruz bunları, düşünürüz... Belki de gene denize gitmeliyiz...”

“Kendi kendine konuşuyorsun: ‘Eğer... belki de... öyle bir yaşa geldin ki...’ ne anlama geliyor bunlar?”

“Düşündüm ki...” dedi Ştoltz, “Görüyorsun ki... bazı anlar oluyor... yani, şunu söylemek istiyorum,

bu bir hastalık belirtisi değilse, yani sağlığın yerindeyse, belki de olgunlaşmışındır, öyle bir çağa gelmiş olabilirsin ki, hayattan öğreneceğin bir şey kalmamıştır artık... her şeyi öğrenmişindir, biliyorsundur...”

Ştoltz tane tane, dalgın konuşuyordu. Söylediğine kendi de inanmıyor gibiydi. Düşüncesinden utanıyordu sanki.

Olga birden kesti sözünü:

“Yanılmıyorsam, yaşlandığımı ima etmek istiyorsun?” Gözdağı verircesine ekledi, “Sakın ha!” (Şöyle bir dikildi.) “Henüz gencim, sağlığım yerinde...”

Ştoltz güldü. “Korkma, hiçbir zaman yaşlanacağına benzemiyorsun sen! Hayır, söylemek istediğim bu değildi... Yaşlılıkta insan güçten düşer, hayatla mücadeleyi bırakır. Hayır, senin içine çöken kasvet, bezginlik, benim düşündüğüm şeyse daha çok bir güç belirtisidir... Canlı, heyecanlı bir aklın arayışları kimi zaman hayatın sınırlarının ötesine geçer, elbette, cevapları orada da bulamaz, işte o zaman kasvet, hüznün çıkar ortaya... bir süre için hayata küser... Hayatın sınırlarını arayan bir ruhun kapıldığı hüznüdür bu...Senin durumun da öyle olsa gerek... O zaman hüznün diyemezsin ona.” Olga içini çekti. Ama bu iç çekişi daha çok, korkusundan artık kurtulduğu, kocasının gözünde küçük düşmeyeceği için değildi...

“Peki ama, mutluyum ben,” dedi. “Aklım durmadan çalışıyor; hayaller kuruyorum, hayatım dopdolu... Daha ne isteyebilirim? Bu sorulara ne gerek var? Bir hastalık bu, bir iç sıkıntısı!”

“Evet, aydınlanmamış, sıkıntıya alışmamış zayıf bir akıl için belki öyledir. Bu iç sıkıntısı birçok insanın aklını yitirmesine neden olabilir. Kimilerine de saçma hayaller, aklın sayıklaması gibi görünebilir...”

“Mutluluğum dolup taşıyor, öylesine yaşamak istiyorum... sonra bir bakıyorum, araya bir hüznün, kasvet karışmış...”

“Evet! Prometheus ateşinin cezası bu işte! Katlanacaksın bu kasvete, hatta seveceksin onu; sorulara, kuşkulara saygı duyacaksın: Hayatın fazla gelen, taşan lüksüdür bunlar. Daha çok da, kaba arzuların olmadığı mutluluğun doruğunda bulunurlar. Sıradan bir yaşamda doğmazlar: Hüznün, ihtiyaçların, eksikliklerin olduğu bir hayatta böyle sorulara yer yoktur. İnsanlar bu anlaşılmaz kuşkuları, kasvetli sorunları bilmeden yaşayıp giderler... Ama onlarla zamanında karşılaşanlar için bu sorular ağır yük değil, sevimli konuklardır...”

Olga kararsız, “Ama başa çıkmak kolay değil onlarla,” dedi. İnsana sıkıntı, hemen her şeye karşı bir kayıtsızlık veriyorlar...” “Peki, çok uzun süre için mi? Ama sonra aydınlanıyor hayat. Sorularına cevap bulamayacağın dipsiz bir uçuruma indiriyorlar seni, hayata tekrar büyük bir sevgiyle bakmak zorunda kalıyorsun... Onların uyumalarına engel olmanı istiyorlarmış gibi, kendileriyle savaşmaya çağırıyorlar seni...”

Olga yakınıyordu:

“Birtakım bilinmezlikler, hayaletler yüzünden acı çekmek! Her şey apaydınlıkken, seni uykularından etmek için birden kapkara bir bulut çöküyor hayatının üzerine! Yapılabilecek bir şey yok mu yani?”

“Olmaz olur mu: Yaşama direnci! Bu direnç yoksa sende, soruların olmadığı bir hayat da

çekilmezdir zaten!”

“Ne yapmak gerekiyor öyleyse? Teslim olup acı mı çekeceksin?” “Bir şey yapmayacaksın,” dedi Ştoltz. “Dayanıklılığını, sabrını güçlendirecek, yolunda kararlılıkla yürüyeceksin.”

Olga’yı kucaklayarak sürdürdü konuşmasını:

“Bizler, sen de, ben de birer dev değiliz. Manfred’ler, Faust’lar gibi zor sorunlara karşı sıkı bir savaşa girişmeyeceğiz; sorunların bizi çarpışmaya davetini kabul etmeyip, başımızı egeceğiz, zor dakikaları uysalca geçiştireceğiz. Sonra hayat gene gülümseyecek bize ve mutluluk...”

Olga sordu:

“Peki ya o sorunlar hiç bırakmazlarsa peşimizi: Kaygılar giderek daha çok huzursuz etmeye başlarsa?..”

“Ne çıkar ki bundan? O zaman hayatın yeni bir yönü olarak kabul ederiz bunu... Ama hayır, olmayacak bu, bizim hayatımızda olmayacak! Yalnızca senin bir kaygın değildir bu; insanlığın genel bir hastalığıdır. Bir damlası da senin üzerine sıçramış... Bir dayanağı, desteği yoksa, insanın hayattan kopması korkunç bir şeydir... Oysa bizim.. Umarım, senin bu kaygıların benim tahmin ettiğim şeydir de, başka bir hastalığın belirtisi değildir... Öyle olsaydı çok daha kötü olurdu. İşte o zaman savunmasız, güçsüz kalırdım.. Yoksa, birtakım kuşkular, sorunlar mutluluğumuzu nasıl alabilir elimizden, nasıl...”

Ştoltz sözünün sonunu getiremedi. Olga heyecanla attı kendini onun kollarının arasına, boynuna sarıldı, kendinden geçmiş gibi bir an öyle kaldı.

Yeniden mutluydu şimdi, sakindi, neşeliydi. Heyecanla fısıldadı: “Ne bilinmezlikler ne keder ne hastalık ne de ölüm!”

Kocasını, o anda olduğu kadar tutkuyla hiçbir zaman sevmemiş gibi geliyordu ona.

Ştoltz, sevecen bir ihtiyatlılıkla dolu batıl inançlı bir uyarıyla şöyle dedi:

“Dua et de, kader bu yakınmalarını duymamış olsun, nankör biri saymasın seni! Verdiklerinin değerini bilmeyenleri hiç sevmez çünkü... Bu zamana kadar hayatı tanımaya çalıştın, artın bilincine varman, onu öğrenmen gerekiyor... Hele biraz bekle, hayatın içine gir, acılara, çabalara katları...” Ştoltz, karısının heyecanına cevap olarak, kendi kendine konuşuyormuş gibi sürdürdü konuşmasını, “Gücünü koru!”

Hüznü de, çabayı da uzaktan görmüş gibi üzgün konuşuyordu. Olga susuyordu. Ştoltz’un üzgün olması bir anda çok etkilemişti onu. Kocasına güveni sonsuzdu, onun söylediklerine de inanıyordu. Ştoltz’un üzüntüsü ona da geçmişti, düşüncelere dalmıştı. Kocasına yaslanmış, hiç konuşmadan, ağır adımlarla yürüyordu. Kocasının dediği gibi, “öğrenme” zamanının geldiği, kendisini “hüznün ve çabanın” beklediği geleceğe Olga da Ştoltz gibi endişeyle bakıyordu.

Şimdi başka bir rüya görmeye başlamıştı. O mavi gece yoktu artık. Önünde, hayatın bambaşka bir yüzü, kocasıyla baş başa olduğu, sınırsız bolluk içinde hiç de berrak, sakin olmayan bambaşka bir yüzü açılmaktaydı. Olga orada yoksulluğu, eksikliği, akan gözyaşlarını, kaçınılmaz özverileri, açlığı görüyor; şimdiye kadar tanımadığı, bilmediği yeni duyguların ışıltılarını, iniltilerini duyuyordu. Hastalıklar, işlerin bozukluğu, kocasının ölümü vardı orada...

Ürperiyordu, kendini zayıf hissediyordu, ama bu yeni hayata cesaret dolu bir merakla bakıyor, dehşetle içinde onu her yanından inceliyor, kendi gücünü ölçüyordu... Bu rüyasında da ona ihanet etmeyen yalnızca aşkıydı. Yeni hayatta da güvenilir tek koruyucusu aşkıydı. Ama o bile biraz değişmişti!

Bu hayatın sıcak soluğu, parlak ışığı, mavi gecesi yoktu; aradan yıllar geçtikten sonra bütün bunlar derin, katı hayatın içinde olan o uzak aşkın oyuncakları gibi geliyordu ona. Öpücük sesleri, kahkahalar yoktu orada; koruda, çiçekler arasında, doğanın, yaşamın bayramında içini titreten duygulu sohbetler de yoktu... Her şey “solmuş, kaybolmuştu”...

Ama hiç solmayan, yok olmayan aşk bütün gücüyle, hayatın asıl kuvveti gibi her an okunuyordu yüzlerinde. Ortak acılı günlerinde sessiz bakışları sevgiyle doluydu, hayatın acılarına birlikte gösterdikleri direncin tutmaya çalıştıkları gözyaşlarında, bastırmaya çalıştıkları hıçkırıklarında sonsuz bir hüznün vardı...

Olga'nın dumanlı hüznüne, sorularına usulca, uzak da olsa, apaçık, gözdağı içeren, başka belirgin birtakım rüyalar daha karışmaktaydı. Kocasının sağlam, ona huzur veren sözleri, ona duyduğu sınırsız güven Olga'nın içini rahatlatmaktaydı; böylece kafasındaki sorulardan, kasvetinden ve gelecekteki korkunç rüyalarından kurtuluyor, sağlam adımlarla yürümesini sürdürüyordu. “Duman”dan sonra annelik, ev hanımlığı görevleriyle dolu aydınlık bir sabah başlıyordu. Çiçeklik, tarlalar, kocasının çalışma odası kendine çekiyordu onu. Yalnızca kaygısız bir zevkle oynamıyordu hayatla; gizli ve canlı bir düşünceyle yaşıyor, geleceğe hazırlanıyor, bekliyordu...

Giderek daha çok olgunlaşmaktaydı... Andrey geçmişte hayalini kurduğu ideal kadının ve karısının ulaşılmaz olduğunu görüyordu, ama bu kadın hayalinin soluk bir örneğini Olga'da görmekten mutluydu: Bu kadarını bile beklemiyordu çünkü.

Öte yandan Ştoltz mağrur, tutkulu Olga'nın karşısında, basit bir kıskançlıkla değil, bu kristal hayatı bozmamak için, erkeklik gururunu en üst düzeyde tutmak amacıyla uzun yıllar, neredeyse ortak hayatları boyunca büyük çaba göstermişti. Çünkü, Olga'nın ona olan güveninin az da olsa sarsılması bu kristal yaşamın bozulmasına neden olabilirdi.

Birçok kadının böyle bir şeye ihtiyacı yoktur: Bir kez kocaya vardıldıktan sonra kocalarının iyi veya kötü özelliklerini kabullenirler; girdikleri durumu, ortamı koşulsuz benimserler veya karşılıklarına çıkan ilk heyecana kendilerini uysalca bırakırlar; “Kaderim bu benim, bir kadını, Tanrı zayıf yaratmış beni!” diyerek direnmeyi gerekli görmez, işi olurlarına bırakırlar...

Kocaları çevredeki insanlardan zekiyse ve bu zeki kocanın gözleri onların küçük kadın oyunlarına körse, erkeğinin bu özelliğiyle, inci gerdanlıklarıyla övünür gibi övünürler. Kocaları onların bu basit komedilerini, kimi zaman çirkinliklerini kazara fark edecek olursa, bu zeki adamdan sıkılmaya başlarlar, ona tahammül edemezler artık.

Olga bu kör talih mantığına yabancıydı ve küçük kadın tutkularını, kapılmalarını anlayamıyordu. Seçtiği erkeğin kişiliğini, kendi üzerindeki haklarını bir kez kabullendikten sonra güvenirdi ona, bu nedenle de severdi, ya da Oblomov'a olduğu gibi güvenmezdi, o yüzden de sevmezdi.

Ama o zamanlar adımları kararsızdı Olga'nın. Kişiliği henüz tam oturmamıştı. Yalnızca hayatı öğrenmeye çalışıyor, aklını ve kişiliğini tanımaya çalışıyor, bilinçleniyordu. Ruhu gelişmesini henüz tamamlamamıştı. Yaşam yolunun sırlarından habersizdi. Oysa şimdi Andrey'e körü körüne değil,

bilinçli olarak inanıyor, onu idealindeki erkek olarak görüyordu. Ona ne kadar çok, ne kadar bilinçli inanıyorduyorsa, Şoltz'un onun kendisini gördüğü yükseklerde durabilmesi, onun yalnızca aklının ve kalbinin değil, hayal dünyasının da kahramanı olarak kalması o ölçüde zorlaşıyordu. Olga da ona öylesine inanıyor, güveniyordu ki, kendisiyle onun arasında Tanrı'dan başka hiçbir aracıyı, mesafeyi tanımiyordu. Bu nedenle, Şoltz'da bulduğu üstünlüklerin tekinin bile bir saç teli kadar azalmasına katlanamazdı. Onun kişiliğinde veya aklında bozuk her nota sarsıntılı bir uyumsuzluğa, karışıklılığa neden olurdu. Yıkılan mutluluk binasının altında kalırdı Olga. Gücü kalacak olsa, tekrar aramaya koyulurdu mutluluğu... Ama hayır, onun gibi kadınlar iki kez aldanmazlardı. Böylesine bir güveni, aşkı yitirdikten sonra onların tekrar ayağa kalkabilmesi olası değildir.

Şoltz, çiçekleri hiç solmayan bir ilkbaharda yaşadığı dopdolu, hareketli hayatında çok mutluydu ve bu hayatını var gücüyle korumaya çalışıyordu. Ancak, Olga'nın, yolunu ararken onu az kalsın kaybedeceğini, tek beden olan ikisinin ayrılacaklarını hatırladıkça ruhunun derinliklerinden büyük bir korku yükseliyordu. Doğru yolu bulamayabilirdi çünkü Olga ve bu korkunç bir şey olurdu ki, o zaman Oblomov...

Oblomov'un Olga'ya nasıl bir hayat sağlayacağını düşündükçe ürperiyordu Şoltz! Hem de nasıl! Olga... her günü birbirinden farksız bir Olga... Bir köy hanımefendisi, çocuklarının bakıcısı, evinin kadını bir Olga... ve hepsi o kadar! Bütün sorunları, kuşkuları, yaşama tutkusunu, hepsini ev işlerine, bayram hazırlıklarına, konuk beklemeye, doğum günlerine, vaftiz törenlerine, aile toplantılarına ve kocasının uyuşukluğuna, uykusuna verecekti... O durumda nikah yalnızca bir formalite olurdu. Evlilikleri işin özü, amacı olmazdı. Ziyaretlerin, konuk kabullerinin, ziyafetlerin, akşam toplantılarının, boş konuşmaların bir çerçevesinden başka ne olabilirdi evlilikleri?.. Olga nasıl katlanacaktı böyle bir yaşama? Önce hayatın sırrını çözmek için çırpınacak, ağlayacak, acılar çekecek, sonra alışacak, şişmanlayacak, yiyecek, yatıp uyuyacak, aptallaşacaktı...

Hayır, böyle yapmazdı Olga: Ağlardı, acı çekerdi, zayıflar, bir deri bir kemik kalır ve onu seven iyi yürekli, ama elinden bir şey gelmeyen kocasının kollarında ölürdü... Zavallı Olga!

Ya da içindeki ateş sönmezdi, yaşama gücünü yitirmez, ayakta durmayı başarır, özgürlüğünü arzular, güçlü bir dişi kartalın (bir an için zayıf ellerin tutsak aldığı) kanatlarını çırparak, bir kayanın tepesinde gördüğü kendisinden güçlü bir erkek kartalın yanına uçması gibi kanat çırpardı... Zavallı İlya!

Bir gün Andrey geçmişti hatırlatınca, "Zavallı İlya!" dedi.

Bunu duyunca Olga ellerini, elişiyle birlikte dizlerinin üzerine bıraktı, başını geriye attı, derin düşüncelere daldı. Andrey'in sözü geçmişteki birçok şeyi hatırlatmıştı ona. Neden sonra sordu:

"Ne yapıyordur acaba? Bunu öğrenmenin bir yolu yok mu, dersin?"

Andrey omuz silkti.

"Sanki, hala posta diye bir şeyin olmadığı, insanların birbirinden ayrıldıktan sonra birbirlerini ölmüş saydıkları, gerçekten de, onlardan bir daha haber almadıktan çağda yaşıyoruz."

"Dostlarından birine bir mektup daha yazsaydın: Hiç değilse bir haber alsaydık ondan..."

"Kendisiyle ilgili bildiklerimizden başka bir şey öğrenemeyiz: Hayatta, sağlığı yerinde, aynı evde oturuyor. Dostlarımdan gelecek cevaplar olmadan da biliyorum bütün bunları. Ayrıca, durumunun

nasıl olduğunu, nasıl yaşadığını, ruhu öldü mü, yoksa sönmekte olan bir kıvılcım içinde hala tütüyor mu, başkaları bilemezler bunu...

“Ah, böyle söyleme, Andrey! Bunları duyunca fena oluyorum! Çok isterdim, ama öğrenmekten korkuyorum...”

Olga neredeyse ağlayacaktı. Şoltz, “Sonbaharda Petersburg’a gideceğiz, o zaman öğreniriz,” dedi.

Olga, “Yalnızca öğrenmek yetmez, gereken her şeyi yapmalıyız...” diye karşılık verdi.

“Ben yapmadım mı sanki? Az mı yola getirmeye çalıştım onu, işlerini düzeltmek için uğraştım... Bir mektup bile yazmadı! Yanındayken iyi, her şeyi yapmaya hazır, ama yanından uzaklaştın mı bitti... Tekrar uyumaya başlıyor. Bir ayyaşla uğraşır gibi uğraşacaksın onunla!”

Olga sabırsızca karşı durdu kocasının dediğine:

“Neden uzaklaşacaksın ki? Onunla çok kararlı ilgilenmek gerekiyor: Arabana atıp Oblomovka’ya götürmelisin onu. Yakında çiftliğimize döneceğiz: Bize yakın olur... Yanımıza alırız onu...” Andrey odanın içinde aşağı yukarı dolaşırken, “İşte bize bir uğraş daha!” dedi. “Üstelik, hiç bitmeyecek bir uğraş!”

Olga, “Sıkar mı seni bu uğraş?” diye sordu. “Böyle bir uğraştan yakındığını ilk kez duyuyorum!”

“Yakınmıyorum,” dedi Şoltz, “Sesli düşünüyorum.”

“Peki bu düşünce nereden çıktı şimdi? Kendi kendine, bunun sıkıcı olacağını, bize huzursuzluk vereceğini düşündün, değil mi?” Olga gerçeği öğrenmek istiyor gibi bakıyordu kocasının yüzüne. Şoltz hayır anlamında salladı başını. “Hayır,” dedi. “Huzursuzluk vereceğini değil, yalnızca, bunun bir yaran olmayacağını söylüyorum. Bazen böyle düşündüğüm oluyor işte...”

Olga Şoltz’un sözünü kesti:

“Böyle söyleme, böyle söyleme! Yoksa geçen hafta olduğu gibi gene hep onu düşünmeye, üzülmeyle başlayacağım. Ona olan dostluk duygun, sevgin sönmüş olsa bile, yalnızca insani bir sevgiyle ilgilenmen gerekir onunla. Bu seni yoracaksa, ben tek başıma giderim, ona yardım ederim ve yanından ayrılmam. Benim ısrarlarıma dayanamaz, kıpırdar, canlanır. Biliyorum, onu tükenmiş, canlılığını yitirmiş görürsem çok dokunur bana bu, acı acı ağlarım.. Belki de gözyaşlarını...”

Şoltz kesti Olga’nın sözünü:

“Onu canlandırır sanıyorsun, öyle mi?”

“Hayır, canlandırmaz, harekete geçirmez, ama en azından, çevresine bakınmaya zorlar onu, yaşam biçimini değiştirmesini, doğru dürüst bir hayata başlamasını sağlar. Çamurdan kurtulur, kendisi gibi insanların, bizlerin yanına döner. Evine gittiğimde bir anda uyanmış, durumundan utanmıştı...”

Andrey şakayla sordu:

“Eskiden olduğu gibi Aşık değilsin ya ona?”

Olga, geçmişini düşünüyormuş gibi ciddi bir tavırla, dalgın, “Hayır!” dedi. “Eskiden olduğu gibi sevmiyorum onu, ama sevdiğim bir şey var onda, hala sadık olduğum, kimileri gibi, hiçbir zaman değiştirmeyeceğim bir şey...”

“Kimler oluyor bu ‘kimileri’? Söyle, zehirli yılan, ısır beni, sok! Söyle, ben miyim ‘kimileri’? Yanılıyorsun! Gerçeği öğrenmek istiyorsan, dinle, onu sevmeyi ben öğrettim sana, az kaldı başını da derde sokacaktım. Ben olmasaydım, fark etmeden yanından geçer giderdin. Onun, hiç de başkalarından daha az zeki olmadığını, ama zekasının bir sürü saçmalıklarla dolu olduğunu, boş durmaktan uykuya daldığını ben söyledim sana. Senin için onun neden değerli olduğunu, onu hala neden sevdiğini söyleyeyim mi sana, ister misin?” Evet anlamında eğdi başını Olga.

“Çünkü, onun zekasından çok, dürüstlüğü, sadık kalbi değerliydi senin için! Doğuştan en değerli özelliğidir bu onun. Hiçbir zaman en küçük bir değişikliğe uğratmadan taşımıştır bu özelliğini. Birtakım sarsıntılarla sendelemiş, düşmüştür, hayattan soğumuştur, kendini uykuya bırakmıştır, nihayet yenik düşmüştür, umutsuzluğa kapılmıştır, yaşam gücünü yitirmiştir, ama dürüstlüğü, güvenilirliğini asla yitirmemiştir. Temiz kalbi asla sahteciliğe sapmamıştır, çamura bulanmamıştır. Süslü yalanlar hiçbir zaman çekmemiştir onu, yanlış bir yola saptıramamıştır. Varsın pislikler, kötülükler okyanusunun ortasında kalsın; varsın bütün dünya zehir saçsın, alt üst olsun... Oblomov yalanın arkasından asla gitmez, kalbi her zaman temiz, aydınlık, dürüsttür... Kristal gibi pırıl pırıl bir ruhu vardır. Böyle insanlar çok azdır, seyrekler. Toplumun incileridirler onlar! Onların kalbini hiçbir şeyle satın alamazsın. Böylelerine gönül rahatlığıyla güvenebilirsiniz! İşte sen bunun için hala bağlısın ona, ben de işte bu yüzden onun için bir şeyler yapmaktan, uğraşmaktan gocunmuyorum. Üstün özellikleri olan birçok insan tanıdım, ama kalbi onunki kadar temiz, aydınlık, yalın bir insanla karşılaşmadım. Çok insan sevdim, ama hiçbirini Oblomov kadar yürekten, derinden sevmedim. Onu tanıyan bir insanın onu sevmemesi imkansızdır. Sen de öyle düşünmüyor musun? Ona olan duygularını doğru anlamış mıyım?”

Olga, başını eliğine eğmiş, susuyordu. Andrey bir an düşüncelere daldı. Sonra kendine gelip, neşeyle ekledi:

“Öyle değil mi? Başka ne olabilir? Ah!.. Az kaldı, ‘mavi gece’yi unutuyordum...”

Olga güldü, eliğini çabucak bırakıp Andrey’e koştu, kollarını boynuna doladı, birkaç dakika heyecanla baktı gözlerinin içine, sonra düşüncelere daldı, başını kocasının omzuna koydu. Oblomov’un munis, dalgın yüzü, ayrılırlarken onun sitemine karşılık dudaklarında beliren o içten, uysal, acınacak, utangaç gülümsemesi geldi gözünün önüne... O anda öyle burkuldu ki yüreği, öyle acıdı ki ona...

Kollarını kocasının boynundan çekmeden, “Bırakmayacaksın onu, değil mi? Terk etmeyeceksin?” dedi.

“Asla! Onunla aramda beklenmedik bir uçurum açılmadıkça veya bir duvar yükselmedikçe, asla...”

Olga öptü kocasını.

“Petersburg’a gittiğimizde onun yanına götüreceksin beni, değil mi?”

Andrey kararsızdı, susuyordu.

Olga ısrar etti:

“Götüreceksin, değil mi? Evet, götüreceksin!”

Andrey, karısının kollarını boynundan çekmeye çalışarak, “Bak Olga, önce...” dedi.

“Hayır, söyle, söz ver bana!”

“Belki,” dedi Andrey. “Ama ilk gidişimde değil de, belki ikinci gidişimde. Çünkü senin neler hissedeceğini çok iyi biliyorum, eğer onun...”

Olga kocasını susturdu:

“Söyleme, söyleme! Evet, götüreceksin beni ona, ne gerekiyorsa, birlikte yapacağız. Sen tek başına yapamazsın, yapmak gelmez elinden!”

Ştoltz, “Öyle olsun bakalım,” dedi. “Ama sinirlerin bozulacak, hem de belki uzun bir zaman için...”

Karısı onu, bunu kabul etmek zorunda bıraktığı için canı sıkılmıştı. Olga, yerine otururken, “Unutma,” dedi, “söz verdin, ancak onunla aranda ‘beklenmedik bir uçurum açılmadıkça veya duvar yükselmedikçe...’ Bu söylediğini unutmayacağım.”

IX

Toprak sokakların, tahta kaldırımların, verimsiz bahçelerin, boynunda kopardığı ipiyle bir keçinin yol kenarındaki çitin dibinde sakin sakin otladığı otlakların veya uzanmış uyuduğu ısırğan kaplı hendeklerin üzerine derin bir sessizlik çökmüştü. Öğlen saatiydi, sokaktan geçmekte olan bir katibin yüksek ökçesinin tahta kaldırımdaki takırtısı vardı yalnızca. Bir pencerenin tül perdesi hafifçe kıpırdıyor, saksıların arasından bir memur karısının başı uzanıyor ya da bir bahçenin çiti üzerinden genç bir kızın güleç yüzü bir an görünüp kayboluyor, sonra tekrar memur karısının yüzü, arkasından gene genç kızın yüzü görünüyordu... Salıncaklarda sallanan kız çocuklarının çığlıkları duyuluyordu...

Ama Pşenitsına'nın evi tam anlamıyla sessizdi. Küçük avlusuna girdiğinizde şiir dolu bir canlılıkla karşılaşıyordunuz: Tavuklar, horozlar telaşla kaçışıyor, köşelere saklanıyorlar, köpek havlamaya, zincirine asılarak size doğru atılmaya çalışıyor, Akulina ineği sağmasına ara veriyor, kapıcı odun yarmayı bırakıyor, ikisi de merakla ziyaretçiye bakıyordu.

Kapıcı “Kimi aramıştınız?” sorusuna “İlya İlyiç” ya da “Agafya Matveyevna” cevabını alınca sesini çıkarmadan evin kapısını gösteriyor, sonra gene odun yarmayı sürdürüyordu. Ziyaretçi kum kaplı temiz yolda evin kapısına yürüyor, çingırağın tertemiz bakır koluna asılıyor, kapıyı Anisya, çocuklardan biri, kimi zaman da Agafya Matveyevna veya seyrek olarak da Zahar açıyordu.

Şimdi Pşenitsına'nın evinde, ağabeyinin zamanında bile olmayan bir bolluk, rahatlık vardı.

Mutfakta, kilerde, yemek odasında raflar tabak çanakla, büyüklü küçüklü, yuvarlak, oval kaplarla, salça kavanozlarıyla, fincanlarla, çanak çömlekle, dökme demir, bakır veya toprak saksılarla doluydu. Agafya Matveyevna'nın yıllar önce rehinden geri aldığı ve bir daha rehine vermediği gümüş takımları Oblomov'unkilerle yan yana, dolaplardaydı. Dizi dizi irili ufaklı, geniş karınlı, minyatür çaydanlık, yanan kalp veya Çinli resmi olan, yaldızlı, işlemeli birkaç sıra porselen kase; kahve, tarçın, vanilya dolu kristal kavanozlar; zeytinyağı, sirke kapları... Ayrıca, raflar ev ilaçlarının, çeşit çeşit otlarların, kompreslerin, tozların, günlüklerin olduğu paketlerle, şişelerle, kutularla; dantelleri temizlemek, leke çıkarmak, ve benzeri için kullanılan sabunlarla, ev yapımı temizlik malzemesiyle doluydu. Yani, her taşra evinde, iyi her ev kadınının evinde bulacağınız her şey vardı burada. Agafya Matveyevna'nın, dolabın kapağını açtığında bunca şeyin karışık kokusu karşısında etkilenip başını birden yana çevirdiği bile oluyordu.

Kilerde, farelerin yememesi için jambonlar, peynirler, şekerler, kurutulmuş balıklar, kurutulmuş mantar torbaları, kenar mahallelerde oturan Finlandiyalı kadınlardan alınma cevizler, her şey tavana asılıydı. Yerlerde katı yağ fiçileri, kapaklı büyük kaymak kapları, yumurta sepetleri, (daha neler, neler) sıra sıra diziliyordu.

Nuh'un gemisi gibi tıka basa dolu bu küçük evin her köşesinde, her rafında neler olduğunu tam ve her şeyiyle ayrıntılı anlatılabilmek için yeni bir Homeros'un kalemi gerekirdi.

Büyük hanımefendi ile onun değerli yardımcısı Anisya için mutfak kutsal bir yerdi. Evde her şey el altında, yerli yerinde, tam bir düzen içinde, tertemizdi. Ancak, bütün evde gün ışığının da temiz havanın da hiç girmediği; evin hanımının da Anisya'nın becerikli, her şeyi tertemiz yapan elinin de hakkından gelemediği bir köşesi vardı. Zahar'ın odasıydı orası.

Penceresi yoktu Zahar'ın odasının. Sürekli karanlık olduğu için, insanın yaşadığı bir in gibiydi. Zahar kimi zaman orada Agafya Matveyevna'yı, odaya bir çekidüzen vermek, odayı temizlemek planları yaparken gördüğünde ona pek kararlı bir ses tonuyla, fırçaların, ayakkabı boyalarının, çizmelerin nerede duracağına karar vermenin kadınların bileceği iş olmadığını; ayrıca, giysilerin yerlerde yığılı olmasının, yatağını köşede sobanın arkasına toz içine sermesinin, ne biçim şeyler giydiğinin kimseyi ilgilendirmediklerini, bu yatakta yatanın da, bu giysileri giyenin de Agafya Matveyevna değil, kendisi olduğunu söylüyordu. Odasında bulundurduğu süpürgeye, tahta parçalarına, iki tuğlaya, bir fiçî dibine, iki kütüğe gelince, onlarsız yapamayacağını söylüyor, ama nedenini açıklamıyordu. Hem sonra, tozdan, örümceklerden yana bir sıkıntısı da yokmuş, kendisi onların mutfak işlerine burnunu sokuyor muymuş? Sözün kısası, onların da kendi işlerine bakmaları, onu rahat bırakmaları gerekirmiş.

Bir gün odasında yakaladığı Anisya'ya öyle bağırıp çağırılmış, göğsüne öyle bir dirsek vuracak gibi yapmıştı ki, kadıncağız soluğu dışarıda almış, bir daha kapıdan başını uzatıp odasına bakamaz olmuştu. Olay en yüksek makama, İlya İlyiç'e aksettirilince beyefendi olay yerini görmek, suçluyu sert bir biçimde cezalandırmak için gidip Zahar'ın odasının kapısını açıp başını uzatmış, odanın içine bir dakika kadar şöyle bir bakmış, yere tükürmüş, tek sözcük söylemeden oradan uzaklaşmıştı. Zahar, İlya İlyiç'in yere tükürmesinden sonra onda bir değişiklik olur umuduyla kapısına gelen Agafya Matveyevna ve Anisya'ya homurdanarak şöyle demişti:

“Ne o, aldınız mı cevabınızı!..”

Sonra da kaşlarını, favorilerini oynatan bir gülümseme yayılmıştı bütün yüzüne.

Öteki odaların hepsi aydınlık, temiz, serindi. Rengi solmuş eski perdeler değiştirilmişti. Konuk odasıyla İlya İlyiç'in odasına mavili, yeşilli perdeler, kırmızı fistolu tüller asılmıştı. Hepsini Agafya Matveyevna kendi yapmıştı. Kar beyazı yastıklar neredeyse tavana kadar yükseliyordu. Yorganlar ipek kaplıydı. Büyük masalar Agafya Matveyevna'nın odasında yan yana dizilmiş, üzerlerine bu yorganlar serilip ipekle kaplanmış, İlya İlyiç'in ropdöşambri onarılmıştı. Agafya Matveyevna her şeyi kendi elleriyle kesip biçmiş, aralara pamuklar koymuş, dikişini yapmış, diri göğüsleriyle işin üzerine eğilerek, dikkatle bakarak, hatta ipi çıkarması gerektiğinde, onu dişiyle kopararak yapmıştı bütün bunları. Büyük bir sevgiyle, bıkmadan usanmadan çalışıyordu. Düşündüğü tek şey yalnızca, bu yorganla ropdöşambri çok sayın İlya İlyiç'i ısıtacağı, rahat ettireceğiydi.

Oblomov günlerce divanda yatmış, Agafya Matveyevna'nın çıplak kollarının iğne iplikle birlikte

ileri geri nasıl gidip geldiğini, çalıştığını seyretmişti. Oblomovka’da bir zamanlar olduğu gibi, iğne ipliğin hışırtısını dinlerken çok kez uyuyakalmıştı. Arada bir çalışmayı bırakmasını söylüyordu Agafya Matveyevna’ya:

“Yeter çalıştığınız artık, yoruldunuz!”

Agafya Matveyevna elini de, bakışını da işinden ayırmadan karşılık veriyordu:

“Tanrı çalışanı sever!”

İlya İlyiç’in önüne kahvesi birkaç yıl önce, buraya taşındığı ilk günlerde olduğu gibi gene özenle, pek güzel pişirilerek getiriliyordu. İşkembe çorbası, parmesan peynirli makarna, sebzeli börek, soğuk balık çorbası, evde besledikleri piliçler... hepsi hiç ara vermeden geliyordu önüne ve bu küçük evin monoton günlerini çeşitlendiriyordu.

Evin iki yanında bahçe ve bağ olduğu için, herhangi bir şeyin engellemediği güneş sabahtan akşama kadar önce bir yandan, sonra öte yandan doluyordu evin içine. Kanaryalar neşeyle ötüyor; ıtır çiçeklerinin, çocukların zaman zaman kontun bahçesinden koparıp getirdikleri sümbüllerin nefis kokusu gerçek Havana purosunun dumanıyla ya da Agafya Matveyevna’nın kollarını hızla indirip kaldırarak dövdüğü tarçın ve vanilya kokusuyla karışarak küçük odanın içini dolduruyordu.

İlya İlyiç’in hayatı sanki altın bir kafesin içinde geçiyor; yalnızca, mat bir cama yapılmış tablo gibi, gündüzlerin, gecelerin, mevsimlerin olağan değişimiyle sürüp gidiyordu. Başka bir değişiklik, özellikle de hayatı alt üst eden önemli, üzücü, acılı herhangi bir değişiklik genelde olmuyordu. Ştoltz, Oblomov’u Agafya Matveyevna’nın ağabeyinin elinden kurtardıktan, Tarantiev de İvan Matveyeviç’le birlikte artık görünmez olduktan sonra İlya İlyiç rahata kavuşmuştu. Şimdi çevresinde sade, iyi yürekli, onu seven, her şeyleriyle onun iyiliğini, rahatlığını, bir zorlukla karşılaşmamasını isteyen, bunun için çabalayan insanlar vardı.

Agafya Matveyevna hayatının en güzel günlerini yaşıyordu. Hayatının, daha önce hiçbir zaman olmadığı gibi dopdolu olduğunu hissediyor, ama gene daha önce olduğu gibi bundan hiç söz etmiyor, ya da (daha doğrusu) böyle bir şey aklına gelmiyordu. Yalnızca, İlya İlyiç’e uzun ömür vermesi, onu her türlü “üzüntüden, öfkeden, eksiklikten” koruması için Tanrı’ya dua ediyor; bu arada kendisini de çocuklarını da evini de Tanrı’ya emanet ediyordu. Yüzünde her zaman, (başka birinin yüzünde pek görülemeyecek) bir mutluluk, rahatlık, doymuşluk ifadesi vardı.

Şişmanlamıştı. Göğsü, omuzları aynı dolgunlukla, canlılıkla ışıyordu. Gözlerinde cana yakınlığın, hamaratlığın ışıltısı vardı. Bir zamanlar evi, her dediğini yapmaya hazır Anisya’yı, Akulina’yı, kapıcıyı yönetirkenki kendine güveni, sakinliği geri gelmişti. Eskiden olduğu gibi, gene dolaptan mutfığa, mutfaktan kilere giderken yürümüyor, süzülerek gidiyordu. Ne yaptığını çok iyi bilen bir insanın sakin tavrıyla düzenli emirler veriyordu.

Anisya şimdi, eskiden olduğundan çok daha canlı, hareketliydi, çünkü yaptığı işler artmıştı: Eli her zaman doluydu. Durmadan çalışıyor, sağa sola koşturuyor, Agafya Matveyevna’nın her dediğini yetiştirmek için didiniyordu. Artık gözleri bile daha parlaktı. Burnu (o konuşan burnu) eskiden olduğundan daha çok kendini gösteriyor, onun telaşına, düşüncelerine, yapmayı düşündüğü şeye göre, dili sussa da burnu konuşuyordu. Anisya da Agafya Matveyevna da kendi konumlarına, görevlerine göre giyimliydi. Ev sahibesinin ipek giysilerle, mantolarla, çizmelerle dolu bir gardırobu vardı. Bağcıklı başlıkları karşı yakadan, neredeyse Liteynaya’dan, ayakkabıları Apraksin ve Gostiniy

çarşılarından, şapkaları (düşünebiliyor musunuz) Morskaya'dan geliyordu! İşleri bittiğinde, özellikle pazar günleri Anisya da yün giysiler giyiyordu.

Yalnızca Akulina hala kuşağına sıkıştırdığı eteğiyle ortalarda dolaşıyor; kapıcı ise, yazın pazar günleri bile koyun postu gocuğunu sırtından çıkarmıyordu.

Zahar için söylenecek bir şey yoktu bile. Eski gri frakını kendine ceket yapmıştı, pantolonunun ne renk olduğunu, kravatının neden yapıldığını söylemek ise olanaksızdı. İlya İlyiç'in çizmelerini temizledikten sonra gidip yatıyor, kalkınca kapının dibinde oturup arada bir sokaktan geçenleri boş bakışlarla izliyor ya da gidip yakındaki bakkal dükkanında oturuyor, eskiden, önceleri Oblomovka'da, sonra Gorohovaya'da neler yaptığını anlatıp duruyordu.

Ya Oblomov? Çevresindeki huzurun, rahatlığın, bolluğun, sükunetin tam ve doğal bir yansıması vardı onda. Günlük yaşamına bakarak, üzerinde düşünerek her gün biraz daha çok alışmıştı bu hayata; ve sonunda kararını vermişti: Gidebileceği bir yer yoktu artık, öyle bir yeri araması da gerekmiyordu. Bir zamanlar hayalini kurduğu köyünde köylülerin, uşakların arasında, bolluk içinde hayal ettiği o şiir dolu hayattan uzak olsa da, idealindeki yaşamı bulmuş sayılırdı.

Buradaki hayatı Oblomovka'daki hayatının (yalnızca renk, zaman ve yer olarak biraz değişik) bir devamı olarak görüyordu. Oblomovka'da olacağı gibi, burada da hayatın sıkıntılarından kolayca kurtulmuş, kendine huzur dolu, rahat bir yaşam sağlamıştı. İnsana acı veren istekleriyle, büyük sevinç şimşekleri çakan ufkundan gelen fırtınalarıyla, o fırtınaları izleyen yalancı ve büyük umutların hayalleriyle insanı bıktıran; insanın kendi düşüncesiyle boğulduğu, aklının yüceldiği, durmadan dinlemeden mücadele ettiği bir savaş alanı olan hayatın darbelerinden kurtulduğu için seviniyordu. Mücadele ile bir şeyler elde etmenin hazzını tatmadığı için, kafasında böyle bir şeyi yadsıyor ve huzuru ancak, harekete yabancı, savaşı, hayatı bilmeyen, unutulmuş bir köşede bulabiliyordu.

Hayal gücü alevlendiği, unutulmuş, gerçekleştirilememiş umutları hatırladığı, hayatını boşa harcadığı için kendi kendine sitem ettiği zamanlar uykuları kaçıyor, uyanıp yatağından fırlıyor, kaybolan bir hayatın arkasından bazen umutsuzca acı gözyaşları döküyordu. Ardından çevresine bakınıyor, kendini geçici hazlara bırakıp, akşam güneşinin kızıl ufukta nasıl usulca kaybolmakta olduğuna bakarak düşüncelere dalıp avunuyor; sonra yaşamın kendiliğinden böyle sönüp gitmediğine, öyle yaratıldığına, hatta önceden böyle planlandığına, insan hayatının ideal huzurlu yanını göstermek için kendisinin böyle yaratıldığına karar veriyordu.

Payına, hayatın fırtınalı yanlarını göstermek, yaratıcı ve yok edici güçlerle savaşmak düşen insanların da olduğunu düşünüyordu. Herkesin bir görevi vardı!

Oblomovkalı Eflatun'un sonunda vardığı felsefe buydu işte. Bu felsefe sorunların, sert görev duygularının, amaçların arasında uyutmuştu onu! Arenaya çıkacak bir gladyatör gibi değil, mücadelenin sakin bir seyircisi olarak çıkmıştı ortaya. Ürkek, tembel ruhu mutluluğun heyecanlarına da, hayatın darbelerine de dayanamazdı. Bu nedenle, yaşamı yalnızca bir köşesinden almıştı, ondan bir şeyler elde etmesine, bir şeylerden pişmanlık duymasına gerek yoktu.

Yıllar geçtikçe bu çeşit heyecanları, pişmanlıkları giderek seyrekleşmişti ve kendi elleriyle yarattığı geleceğinin bu sıradan, geniş tabutunun içine, kendi mezarlarını kendileri kazan keşişler gibi girmişti.

Çiftliğini düzene koymayı, oraya taşınmayı düşünmüyordu artık. Şoltz'un görevlendirdiği kahya,

düzenli olarak oldukça iyi para gönderiyordu ona. Noel’de köylüler gerekli her şeyi getiriyorlardı. Evde bolluk, neşe vardı. İlya İlyiç bir çift at bile satın almıştı. Ama güvenli olması için öyle atlar seçmişti ki, ancak üçüncü kırbaçtan sonra kapının önünden harekete geçiyorlardı. İlk iki kırbaçta atlardan biri kıpırdıyor, yana doğru bir adım atıyor, sonra öteki boynunu kaldırıp sırtını, kuyruğunu oynatıyor, daha sonra başlarını sallaya sallaya yürümeye başlıyorlardı. Vanya’yı Neva’nın karşı yakasındaki okula da, Agafya Matveyevna’yı alışverişe de onlar götürüyordu.

Karnavala, yaz yortusunda gezilere, panayırlara bütün aile arabaya binip İlya İlyiç’le birlikte gidiyordu. Kimi zaman loca kiralayıp gene hep birlikte tiyatroya gittikleri de oluyordu.

Yazın İlya günü arabayla kent dışına, Barut fabrikasına dolaşmaya gidiyorlardı. Kısacası, yaşamın yıkıcı darbeleri bir gün küçük, sakin köşelere de ulaşmayacak olsaydı, evde hayat acı değişiklikler olmadan, olağan seyriyle devam edecekti. Ne var ki, dağları, uçsuz bucaksız gökleri kökünden sarsan bir yıldırımın gümbürtüsü, çok daha hafif olsa da, bir fare deliğinde bile duyulur, ne var ki, orada çok daha etkili olur.

İlya İlyiç, Oblomovka’da olduğu gibi burada da iştahla, bol bol yiyor, tembel tembel dolaşıyor, bir şeylerle ilgileniyor, ama hemen hiçbir şey yapmıyordu. Yaşının ilerlemiş olduğuna aldırmadan çok fazla şarap, ev yapımı votka içiyor, gene hiç aldırmadan, yemek sonraları yatıp uzun uzun uyuyordu da. Sonra bir anda her şey değişti...

Bir gün gündüz uykusundan uyandıktan sonra divandan kalkmak istedi İlya İlyiç, ama kalkamadı; seslenmek istedi, seslenemedi. Korku içinde, yardım istemek amacıyla elini sallayabildi yalnızca.

Zahar’la yalnız yaşıyor olsaydı sabaha kadar sallardı elini ve öldüğü ancak ertesi sabah anlaşılırdı. Oysa şimdi Agafya Matveyevna’nın gözü Tanrı’nın gözü gibi, sürekli onun üzerindeydi; İlya İlyiç’in iyi olmadığını hissetmesi için akla değil, kalbinin duyarlılığına ihtiyacı vardı yalnızca. Bunu hissetmesiyle, Anisya’nın arabaya binip doktora koşması bir olmuştu. Bu arada Agafya Matveyevna da hastanın başına buz koymuş, pek değerli ilaç dolabından çeşitli sıvılar, merhemler çıkarmış, bu gibi durumlarda yapılması gerektiğini bildiği, duyduğu her şeyi yapmıştı. Zahar bile, aceleden ancak tek çizmesini giymiş, bir ayağı çıplak, doktorla, ev sahibesiyle, Anisya’yla birlikte efendisinin çevresinde dört dönüyordu.

İlya İlyiç’i kendine getirdiler, doktor kan aldı ondan ve sonra bunun bir beyin inmesi olduğunu, yaşam biçimini değiştirmesinin gerektiğini söyledi.

Votkayı, şarabı, birayı, kahveyi çok seyrek, çok az içecek; artık yağlı, etli, baharatlı yemekler yemeyecekti. Bütün bunların yanında gündüzleri hareketli olacak, yalnızca geceleri, o da ölçülü uyuyacaktı.

Agafya Matveyevna olmasaydı bütün bunlar sözde kalırdı kuşkusuz. Ama kadın bu düzeni eve öyle bir yerleştirmişti ki, evde herkes uyuyordu bu düzene. Agafya Matveyevna kurnazlıkla olsun, iyilikle olsun, Oblomov’u şaraptan da, yemek sonrası uykulardan da, yağlı böreklerden de uzak tutmayı beceriyordu.

İlya İlyiç uykuya dalar gibi olduğunda odada bir sandalye sanki kendiliğinden devriliveriyor ya da bitişik odada eski, işe yaramayan bir tabak düşüp şangır şungur kırılıyor, o da olmazsa, en azından çocuklar gürültü etmeye başlıyorlardı. Bu da işe yaramazsa, Agafya Matveyevna tatlı sesiyle, İlya İlyiç’e bir şey soruyordu. Bahçenin yolu bağa kadar uzatılmıştı. İlya İlyiç orada sabah akşam iki saat

yürüyüş yapıyordu. Agafya Matveyevna da eşlik ediyordu ona. Eşlik edemediği zamanlar ise Maşa'yı, Vanya'yı veya hiçbir şeye itiraz etmeyen eski dost Alekseyev'i katıyordu yanına.

İşte, Vanya'nın omzuna dayanmış, ağır ağır yürüyordu İlya İlyiç. Artık delikanlı olmuştu Vanya. Liseli üniforması üzerinde, güçlkle dik durmaya, İlya İlyiç'in yürüyüşüne ayak uydurmaya çabalar çabuk adımlar atmaya çalışıyordu. İnme geldikten sonra İlya İlyiç bir bacağını rahat kullanamıyordu.

“Hadi Vanyacığım, odaya gidelim artık!” dedi.

Tam kapıya yönelmişlerdi ki, Agafya Matveyevna çıktı karşılarına. İçeri girmelerine izin vermeden sordu:

“Bu kadar erken nereye gidiyorsunuz?”

“Ne erkeni! Yirmi kez yolun sonuna kadar gidip geldik, buradan çite kadar elli sajen^[54] yani iki versti yürüdük.”

Agafya Matveyevna Vanya'ya döndü:

“Kaç kez gidip geldiniz?”

Çocuk ne diyeceğini bilemedi.

Agafya Matveyevna onun gözlerinin içine sertçe bakarak, “Yalan söylemeye kalkma,” dedi, “Gözlerime bak, yalan söylersen hemen anlarım! Unutma, sonra pazar günü bir yere gidemezsin!”

“Hayır, anneciğim, aslında ancak... on iki kez gidip geldik.”

“Ah, seni yaramaz!” dedi Oblomov. “Hep akasya dallarını kırıp duruyordun, saymıyordun ki, ama ben her gidiş gelişimizi saydım...” Agafya Matveyevna kapıyı İlya İlyiç'le Vanya'nın yüzüne kaparken, “Hadi, biraz daha yürüyün!” dedi. “Balık çorbası henüz hazır değil.”

Oblomov ister istemez sekiz kez daha gidip geldikten sonra odasına girdi.

Orada büyük, yuvarlak masanın üzerinde dumanı tüten balık çorbası onu bekliyordu. Oblomov divana, her zamanki yerine oturdu, Agafya Matveyevna hemen sağındaki sandalyeye ilişti. Solundaki sürgülü bebek iskemlesinde ise üç yaşlarında bir bebek oturuyordu. Bebeğin hemen yanında, şimdi on üç yaşında olan Maşa, Maşa'nın yanında da Vanya vardı. Ve nihayet, İlya İlyiç'in karşısında, o gün konukları olan Alekseyev yerini almıştı. Agafya Matveyevna, Oblomov'un tabağına yemek koyarken, “Durun size biraz da tatlı su levreği vereyim,” dedi. “Bugün çok iri bir levrek buldum balıkçıda.”

“Yanında bir de börek olsaydı ne iyi giderdi!” dedi Oblomov.

Agafya Matveyevna, “Unuttum, inanın unuttum!” dedi. “Akşamüzeri aklımdaydı, ama gene unutmuşum. Her şeyi unuttur oldum artık.” Alekseyev'e dönüp ekledi, “Bakın İvan Alekseyeviç, sizin köftenizin yanına lahana pişirmeyi de unuttum. Bağışlayın...”

Bunu da numaradan söylemişti.

“Hiç önemli değil,” dedi Alekseyev. “Böyle de yiyebilirim.”

Oblomov, “Sahi gerçekten, Alekseyev için neden jambon veya biftekti bezelyeli pişirmediniz?” diye sordu. “Sever o böyle şeyleri...”

“Kendim gittim aradım İlya İlyiç, doğru dürüst biftek yoktu!” Alekseyev'e dönüp ekledi:

“Ama sizin için vişne şurubuyla pelte yaptırıldı. Biliyorum öyle şeyleri seviyorsunuz...”

Pelte İlya İlyiç için zararlı değildi ve bu yüzden, her şeye “evet” diyen Alekseyev sevmeliydi ve yemeliydi pelteden.

Yemekten sonra Oblomov’un yatmasına hiç kimse, hiçbir şey engel olamazdı. Çoğunlukla hemen orada divana sırt üstü uzanır, dinlenirdi. Onun uyumaması için Agafya Matveyevna divanın kenarına kahvesini koyar, çocuklar halının üzerinde oynamaya başlar, İlya İlyiç de ister istemez onlara katılmak zorunda kalırdı.

Bebeği kızdırmaya çalışan Vanya’yı azarlardı:

“Canını sıkma küçük Andrey’in, Vanya... ağlayacak şimdi!” Ya da bebek bir sandalyenin altına girmeye çalışırsa sevgiyle uyarırdı Maşa’yı, “Maşacığım, dikkat et, Andreycik başını sandalyeye çarpacak!”

Maşa koşar, “kardeşini” (bebeğe “kardeşim” diyordu Maşa) yakalardı.

O akşam bir sessizlik vardı odada. Agafya Matveyevna kahvenin hazır olup olmadığına bakmak için mutfığa gitmişti. Çocuklar sakindi. Yalnızca, Oblomov’un önce derinden, sonra giderek yükselen horlaması duyuluyordu. Agafya Matveyevna dumanı tüten kahveyle odaya girdiğinde, arabacı kulübesinden gelir gibi bir horlama duyunca şaşırırdı. Alekseyev’e sitemli bakarak, salladı başını.

Alekseyev, kendini savundu:

“Uyandırmaya çalıştım kendisini, ama dinlemedi.”

Agafya Matveyevna aceleyle kahveyi masaya bıraktı, yerden küçük Andrey’i kaptığı gibi divana, İlya İlyiç’in yanına koydu. Bebek İvan İlyiç’in üzerine çıktı, yüzüne kadar gitti, burnunu yakaladı.

Birden uyandı İlya İlyiç, telaşlı, “Ah! Ne oluyoruz?” dedi. “Kimdir bu?”

Agafya Matveyevna gülümseyerek, “Uyuyakalmışsınız, Andreycik de üzerinize çıkıp uyandırdı sizi,” dedi.

İlya İlyiç bebeği kucağına alırken kendini savundu:

“Ne zaman uyuyakalmışım? Küçük kollarıyla nasıl üzerime çıkmaya çalıştığını fark etmedim mi sanıyorsunuz? Her şeyin farkındaydım! Ah, yaramaz, nasıl da yakaladı burnumu!” (Bebeği sevmeye başladı.) “Ben de seni böyle yaparım işte! Hadi bakalım, al sana, al sana!” Sonra yere bıraktı çocuğu, derin bir göğüs geçirdi. Alekseyev’e döndü:

“Bir şeyler anlatın İvan Alekseyeviç!”

“Her şeyi konuştuk İlya İlyiç,” diye karşılık verdi Alekseyev. “Konuşacak başka bir şey kalmadı.”

“Kalmadı olur mu? Her an toplumun içindesiniz, yeni bir şey yok mu? Sanırım, gazeteleri okuyorsunuz?”

“Evet, ara sıra okuyorum, ya da başkaları okuyor, anlatıyorlar, ben de onların anlattıklarını dinliyorum. Dün de Aleksey Spiridoniç’in üniversite öğrencisi oğlu yüksek sesle okuduğuna göre...” “Ne okuyordu?”

“İngilizler bir yere silah ve barut yolluyorlarmış. Aleksey Spiridoniç savaş çıkacağını söylüyor.”

“Nereye silah yolluyorlarmış?”

“İspanya’ya mı Hindistan’a mı... hatırlamıyorum, ama elçi çok kızmış buna...”

“Hangi elçi?”

Alekseyev bakışını tavana kaldırıp hatırlamaya çalıştı.

“Onu da hatırlamıyorum.”

“Kiminle olacakmış bu savaş?”

“Yanılmıyorsam, bir Türk paşasıyla.”

İlya İlyiç bir an sustuktan sonra sordu:

“Ee, politikayla ilgili başka ne haberler var?”

“Gazetelerin yazdığına göre, dünya giderek soğuyormuş, bir gün gelecek, buzla kaplanacakmış.”

“Bu politikayla ilgili bir haber mi şimdi?” dedi Oblomov.

Alekseyev ne diyeceğini bilemedi. Hatasını düzeltmeye çalıştı:

“Dimitri Alekseyeviç önce politikadan söz ediyordu, sonra sonunu getirmeden bir şeyler okumaya başladı. Bunun edebiyat olduğunu ben de biliyorum kuşkusuz.”

Oblomov, “Edebiyatla ilgili neler okudu?” diye sordu.

“En iyi edebiyatçıların Dimitriyev, Karamzin, Batyuşkov ve Jukovski olduğunu...”

“Ya Puşkin?”

“Puşkin’in adı geçmiyordu. Nedenini kendi kendime ben de sordum! Öyle ya, bir dahidir Puşkin!”

Bir sessizlik oldu. Agafya Matveyevna gidip elişini getirdi, arada İlya İlyiç’e, Alekseyev’e bakarak, bir yerde herhangi bir düzensizlik, bir gürültü var mı, mutfakta Zahar ile Anisya kavga ediyorlar mı, Akulina kapıları yıkıyor mu, avlu kapısı gıcırdadı (yani kapıcı “meyhaneye” sıvıştı) mı diye kulak kabartarak, iğneyi batırıp çıkarmaya başladı.

Oblomov sessizliğe gömülmüş, düşüncelere dalmıştı. Ama ne uyukluyordu ne de tamamen uyanıktı. Düşüncelerini, hiçbir şeyin üzerinde toplamadan başıboş dolaştırıyor, kalbinin düzenli atışını sakın sakın dinliyor, arada gözlerini düzenli olarak, bakışını hiçbir şeye doğrultmamış biri gibi kırıştırıyordu. Belirsiz, anlaşılmaz hayallere dalmış gibiydi.

Seyrek de olsa, insana bazen bir an, geçmişte bir yerde yaşadığı duygu dolu bir dakikayı tekrar yaşıyormuş gibi gelir. O anı rüyasında mı görmüştür, geçmişte o anı yaşamış mıdır, hatırlamaz. Ama aynı şeyler bir zaman konuşulmuştur: Hayal gücü o olayı tekrar canlandıramaz, hatıralar canlanmaz, hüznün çöker insanın içine. Şimdi aynı şey Oblomov’a olmuştu. Bir zamanlar bir yerde yaşadığı o huzuru yaşıyordu. Duvar saatinin sarkacı tik tak ediyor, dişle kopartılan ipliğin sesi duyuluyor, tanıdık sözcükler, fısıltılar tekrarlanıyordu: “İpliği iğneye geçirmeyi bir türlü beceremiyorum; Maşa, senin gözlerin keskindir!”

İlya İlyiç kendinde değilmiş gibi, bir şey düşünmeden bakıyordu Agafya Matveyevna’nın yüzüne ve hiç yabancı olmayan, bir yerde gördüğü bir yüz, belleğinin derinliklerinde öne çıkıyordu. Bu sesi ne zaman, nerede duyduğunu hatırlamaya çalışıyordu.

Ve baba evinde yalnızca bir şamdanın yandığı loş, geniş konuk salonunda yuvarlak bir masada, toprağı bol olsun annesini konuklarıyla otururken görüyordu: Kadınlar sessizce örgü örüyorlardı; babası hiç konuşmadan salonun içinde bir aşağı bir yukarı dolaşıyordu. Bugünle geçmiş birbirine karışmıştı.

Kendini ırmaklarından bal ile süt akan, insanların ekmek elden su gölden yaşadığı, altın gümüş sırmalı giysiler giydiği bir masal ülkesinde görüyordu.

Düşlerin, masalların anlatıldığını, tabak çanak seslerini, bıçak şingirtilerini duyuyor, dadısına sokuluyor, onun yaşlılıktan titreyen sesini dinliyordu. Dadısı, Agafya Petrovna'nın hayalini göstererek "Militrisa Kirbityevna" diyordu.

Sanki aynı bulut, o zaman olduğu gibi, masmavi gökyüzünden geçiyor, aynı rüzgar pencereden içeri giriyor, saçlarını okşuyordu; Oblomov'un Hint horozu penceresinin önünde dolaşiyor, ötüyordu.

İşte, köpek havladı: Bir konuk geldi galiba. Verhlyova'dan Andrey babasıyla gelmiş olmasın? Onun için bir bayram demektir bu. Gerçekten de gelen Andrey'di: Ayak sesleri yaklaşıyor, giderek yaklaşıyor, kapı açılıyor... "Andrey" diye haykırıyor İlya İlyiç. Gerçekten de Andrey'dir karşısındaki, ama çocuk Andrey değil, orta yaşlı Andrey...

Ayıldı Oblomov: Ştoltz hayalinde değil, gerçekten karşısındaydı.

Agafya Matveyevna hemen kucağına aldı bebeği, masanın üzerindeki elişini topladı, çocuklarla birlikte odadan çıktı. Bu arada Alekseyev de kaybolmuş, Ştoltz ile Oblomov odada yalnız kalmışlardı. Bir şey söylemeden, kıpırdamadan birbirinin yüzüne bakıyorlardı. Ştoltz bakışını Oblomov'un gözlerinin içine dikmiş, ona öyle bakıyordu.

Oblomov, bir aşığın uzun bir ayrılıktan sonra sevgilisini karşısında gördüğünde sorması gibi, heyecandan zor işitilir bir sesle sordu:

"Sen misin, Andrey?"

Andrey alçak sesle, "Evet," dedi, "benim. Sen hayatta mıydın? Sağlığın nasıl?"

Oblomov sarıldı ona, göğsüne bastırdı dostunu. Cevap yerine, uzun bir "ah" çekti. Bu "ah"ta uzun zamandır, ayrıldıkları günden bu yana belki de hiçbir zaman, hiç kimse, hiçbir şey için çekmediği bu "ah"ta ruhunda sakladığı hüznün ve sevincin hepsi birden vardı. Oturup, tekrar birbirine bakmaya başladılar.

"İyi misin?" diye sordu Andrey.

"Evet, şimdi iyiyim, Tanrı'ya şükürler olsun."

"Hasta falan mıydın?"

"Evet, Andrey. Felç geçirdim..."

Andrey telaşlı, yakın bir ilgiyle sordu:

"Ne diyorsun? Aman Tanrım! Bir aksaklık bırakmadı ya bir yerinde?"

"Bıraktı, sol bacağımı rahat hareket ettiremiyorum..."

"Ah İlya, ah! Ne oldu sana? İyice bırakmışsın kendini! Bunca zaman neler yaptın? Şaka değil, beş

yıldır görüşmüyoruz!”

Oblomov içini çekti. Şoltz sordu:

“Neden gelmedin Oblomovka’ya? Neden bir kez olsun, yazmadın?”

Oblomov üzgün, karşılık verdi:

“Ne söyleyebilirim sana, Andrey? Biliyorsun beni, artık bir şey sorma!”

Şoltz odaya bir göz gezdirdikten sonra, “Hep burada, bu evde yaşadın öyle mi?” diye sordu. Hiçbir yere kıvıldamadın?

“Evet, hep buradayım... Artık bir yere de gitmem!”

“Ne dedin? O kadar kararlı mısın?”

“Evet, Andrey... kararlıyım.”

Şoltz dikkatle baktı Oblomov’un yüzüne. Düşündü, odanın içinde dolaşmaya başladı. İlya İlyiç sordu ona:

“Olga Sergejevna nasıl? Sağlığı yerinde mi? Şu anda nerede? Hatırlıyor mu?..”

Sözünün sonunu getiremedi.

“Sağlığı yerinde ve daha dün ayrılmışsınız gibi hatırlıyor seni. Nerede olduğunu şimdi söyleyeceğim sana.”

“Ya çocuklar nasıl?”

“Çocuklar da iyi... Söylesene, İlya: Burada kalmaya kararlı olduğun bir şakaydı, değil mi? Ben seni alıp bize, köye götürmek için geldim buraya...”

Oblomov kapıya bakıp sesini alçalttı.

“Hayır, olmaz!” (Telaşlandığı belliydi.) “Hayır, başlama lütfen, sakın bir şey söyleme...”

“Neden? Neyin var?” dedi Şoltz. “Biliyorsun. Uzun zaman önce üzerime aldım ben bu görevi. Bugüne kadar çeşitli işler engel oldu, ama serbestim artık. Bizimle birlikte, bizim yakınımızda olmalısın. Olga’yla böyle karar verdik, öyle de olacak. Neyse ki, böyle buldum seni, daha kötü bir durumda olabilirdin. Oysa sanıyordum ki... Evet, gidiyoruz!.. Seni zorla götürmeye kararlıyım! Hayatını değiştirmelisin, anlıyor musun, nasıl...”

Oblomov, Şoltz’u sabırsızlıkla dinliyordu. Yalvarır gibi, “Aman, sessiz ol!” dedi. “İçerdekiler...”

“Ne olmuş içerdekilere?”

“Duyarlar... Ev sahibesi gerçekten gitmek istediğimi sanır...” “Ona ne? Ne sanırsa sansın varsın!”

Oblomov birden, kendisinden hiç beklenmeyen bir ses tonuyla karşılık verdi:

“Ah, nasıl olur! Bak Andrey! Boşuna acı çektirme bana, kandırmaya çalışma beni. Burada kalacağım ben!”

Şoltz hayretle baktı arkadaşının yüzüne. Oblomov sakin ve kararlı bakıyordu ona.

“Sen bitmişsin İlya!” dedi. “Bu ev, bu kadın... bu hayat... Hayır, olamaz. Gidiyoruz, gidiyoruz!”

Oblomov'u kolundan yakalayıp kapıya doğru çekmeye başladı. Oblomov direniyordu:

“Neden götürmek istiyorsun beni? Nereye götüreceksin?”

Şoltz sert, neredeyse emir verircesine, ısrar ediyordu:

“Bu çukurdan, bataklıktan kurtarıp özgürlüğün, sağlığın olduğu olağan dünyaya çıkaracağım seni! Nerede olduğunun farkında mısın sen? Ne durumda olduğunu biliyor musun? Kendine gel! Böyle bir ortamda yaşamak, tarla faresi gibi bir delikte yatıp uyumak mıydı senin amacın? O günleri hatırlasana...”

Oblomov, “Hatırlatma, geçmişi karıştırma...” dedi. “O günleri geri getiremezsin!” (Yüzünden, son derece kararlı olduğu belliydi.) “Beni ne yapmayı düşünüyorsun? Beni sürüklemek istediğin o dünyayla ilişkiyi çoktan koparıp attım ben. Kopmuş iki parçayı birleştiremezsin artık! Bu deliğe hasta yanımla bağlandım ben. Buradan çıkarmaya kalkışırsan, öldürürsün beni.”

“Peki ama, çevrene bakıver bir, nasıl insanların arasında yaşadığına bak!”

“Bunu biliyorum, hissediyorum... Ah Andrey, her şeyin farkındayım, her şeyi anlıyorum. Böyle bir ortamda bulunmamın utancını yıllardır yaşıyorum! Ama gene de seninle köye gelemem, bunu istesem bile, yapamam... Belki bundan önceki gelişinde olabilirdi... Ama artık...” (Başını önüne eğdi Oblomov, bir süre sustu.) “Artık çok geç... Git buradan, benimle ilgilenmeyi bırak. Dostluğunu hak ediyorum, Tanrı görüyor bunu, ama çabana değmiyorum...”

“Hayır, İlya, farkındayım, bana bir şey söylemek istiyorsun sen, ama söyleyemiyorsun. Ancak, ne olursa olsun, götüreceğim seni buradan, götüreceğim, çünkü sanırım...” (Bir an sustu Şoltz.) “Bak ne diyeceğim İlya, hadi üstüne bir şey al, bana gidelim, akşama kadar bende otur. Anlatacağım çok şey var sana: Dünyada neler oluyor, bilmiyorsun, duymadın, değil mi?”

Oblomov Şoltz'un yüzüne soru dolu gözlerle bakıyordu. Şoltz konuşmasını sürdürdü:

“Kimseyle görüştüğün yok, herkesle ilişkisini kesmişsin... Hadi gidelim, her şeyi anlatacağım sana... Şu anda dışarıda, arabada kim var, biliyor musun, beni bekliyor... Şimdi buraya çağıracağım onu!”

Oblomov birden, dehşet içinde haykırdı:

“Olga!” (Yüzü bile değişmişti.) “Yalvarırım, getirme onu buraya, hadi git artık! Güle güle, yolun açık olsun, hadi, lütfen!”

Neredeyse zorla kapıya doğru itiyordu Şoltz'u. Ama beriki direniyor, yerinden kıpırdamıyordu.

“Olga'nın yanına, yanımda sen olmadan gidemem. Söz verdim ona, anlıyor musun beni, İlya? Bugün olmazsa, yarın... ancak erteleyebilirsin bunu, ama eninde sonunda geleceksin... Yarın değilse ertesi gün görüşeceğiz!”

Oblomov, başı önünde, susuyor, bir şey söyleyemiyordu.

“Ne zaman geleceksin?” dedi Şoltz. “Olga soracaktır bana.”

Oblomov sarıldı dostuna, başını onun omzuna koydu, sevgi dolu, yalvarma dolu bir sesle, “Ah Andrey!” dedi. “Bırak beni, bir daha ilgilenme benimle... Unut...”

Şoltz Oblomov'un kollarının arasından sıyrılıp şaşırılmış gibi baktı yüzüne.

“Nasıl yani, hiç arayıp sormayayım mı?”

“Evet,” diye fısıldadı Oblomov.

Şoltz bir adım geri çekildi. Sitemli bir sesle, “Bunu sen mi söylüyorsun İlya?” dedi. “Beni uzaklaştırıyorsun kendinden, hem de şu kadın için!..” Ansızın bir yeri acımış gibi haykırdı, “Aman Tanrım! O bebek... demin gördüğüm bebek... İlya, İlya! Hemen gidelim buradan, hemen!.. Nasıl bu kadar küçülebildin? O kadın... neyin oluyor o kadın?..”

Oblomov gayet sakin, “Karım!” diye mırıldandı.

Şoltz donakalmıştı. Oblomov üzerinden büyük bir yük atıyormuş gibi, bir çırpıda söyledi söyleyeceğini:

“Bebek de benim çocuğum... oğlum! Senin anına, adı da Andrey!” O anda değişti Şoltz’un yüzü; şaşkın, neredeyse anlamsız bakışını çevresinde dolaştırdı. Birden “derin uçurum” çıkmıştı karşısına, önünde “taş duvar” yükselmişti. Oblomov yok olmuştu sanki, gözden kaybolmuştu, uçuruma düşmüştü. Şoltz, insanın ayrıldıktan hemen sonra dostunu görmek istediği, ama onun artık var olmadığını, öldüğünü öğrendiğinde duyduğu o büyük, yakıcı acıyı hissetti içinde. Bir şey düşünmeden fısıldadı kendi kendine: “Mahvolmuş! Olga’ya ne söyleyeceğim?”

Onun son söylediğini duydu Oblomov, bir şey söylemek istedi, ama söyleyemedi. Kollarını açtı Andrey’e, bir şey söylemeden kucaklaştılar. Savaşa, ölüme giden iki dost gibi, sımsıkı kucaklaştılar. Bu kucaklaşmaları o anda söyleyebilecekleri sözcükleri de akıtabilecekleri gözyaşlarını da duygularını da boğmuştu...

Oblomov’un giderek sönen bir sesle söylediği son sözcükleri şunlar olmuştu:

“Ben öldükten sonra oğlum küçük Andrey’imi unutma!” Andrey bir şey söylemeden, sessizce, ağır ağır çıktı odadan; dalgın, ağır ağır avluyu geçti, arabaya bindi. Oblomov ise divana oturdu, dirseklerini masaya dayayıp elleriyle yüzünü kapadı.

Şoltz, çok üzgündü, avludan geçerken şöyle geçiriyordu içinden: “Hayır, unutmayacağım senin küçük Andrey’ini! Kendi kendini mahvettin sen İlya! Senin Oblomovka’nın artık bakımsız, ıssız bir yer olmadığını, oranın da yavaş yavaş gün ışığına çıkma sırasının geldiğini söylememin gereği yok sana. Dört yıl sonra oranın merkez olacağını, köylülerinin tren yolunda çalışacağını, buğdayının limana trenle gideceğini de söylemeyeceğim.. Sonra, okulların olacağını, orada herkesin okuma yazma öğreneceğini de... Hayır, yeni, mutlu bir yaşamın şafağında korkarsın sen, ışığa alışık olmayan gözlerin rahatsız olur... Ama senin gidemediğin o yere senin küçük Andrey’ini götüreceğim ben... Ve onunla senin gençlik hayallerini gerçekleştireceğiz...”

Şoltz küçük evin penceresine son kez bakarak, “Hoşça kal eski Oblomovka!” dedi. “Devrin kapandı artık senin!”

Olga, kalbi hızla çarparak sordu ona:

“Ne oldu?”

Andrey kuru bir tavırla kısaca cevap verdi:

“Bir şey olmadı!”

“Sağlığı nasıl?”

Andrey, isteksiz, karşılık verdi:

“İyi.”

Olga endişeli, “Neler konuştunuz?” diye sordu. “Yoksa ‘uçurum’ mu girdi araya? Hadi, söylesene!”

Ştoltz susuyordu.

“Söyle hadi, neler oluyor içerde?”

Andrey üzgün, “Oblomovluk!” dedi.

Eve gidene kadar Olga’nın ısrarlı sorularına bir daha cevap vermedi. Dalgın, hüzünlüydü.

X

Aradan beş yıl geçti. Bu arada Viborg yakasında çok şey değişmişti: Pşenitsına’nın evinin bulunduğu bomboş sokakta yazlıklar yapılmış; yazlıkların arasında bir de, dinginliğin, huzurun hüküm sürdüğü Pşenitsına’nın küçük evinin pencerelerine neşeye, sevinçle vuran güneşe engel olan yüksek, taş bir resmi bina yükselmişti.

Ev de biraz eskimişti. Tıraşsız, yıkanmamış bir insan gibi bakımsız, berbat görünüyordu. Boyası dökülmüştü. Yağmur boruları yer yer kırılmış veya eksik olduğu için, avluda (bir zamanlar olduğu gibi) üzerlerine dar tahtaların uzatıldığı su birikintileri vardı. Avlu kapısından biri girdiğinde yaşlı Arap eskiden olduğu gibi zincirine asılarak havlamıyordu artık, yuvasından çıkmadan, kısık sesiyle tembel tembel havlıyordu.

Evin içinde de çok değişiklik vardı! Şimdi bambaşka bir kadındı orada hüküm süren. Oynaşan, gürültü eden çocuklar da eski çocuklar değildi. Kırmızı yüzüyle sarhoş, arsız Tarantyevev gene arada bir görünüyordu. Ama yumuşak huylu, munis Alekseyev yoktu artık. Zahar da yoktu, Anisya da yoktu. Agafya Matveyevna’nın sakin, uslu emirlerini mutfakta yeni şişko aşçı kadın isteksizce, kabaca yerine getiriyordu. Eteğini gene kuşağına sıkıştırmış Akulina ise kapıları yıkıyordu. Aynı uykulu, uyuşuk kapıcı, sırtında her zamanki gocuğuyla, kulübesinde boş boş oturuyor, ömrünün son günlerini yaşıyordu. Sabahın erken saatinde ve akşamüstü yemek vakti parmaklıklılı çitin üzerinden, koltuğunun altında büyük bir tomar kağıtla, ayağında, yaz kış çıkarmadığı lastik galoşlarıyla “ağabey”in geçtiği görünüyordu gene.

Oblomov’a mı ne olmuştu? Nerede miydi? Nerede mi?.. Bedeni en yakın mezarlıkta, fundalar arasında sakin, mütevazı bir kül kabının içinde dinlenmekteydi... Dost bir elin diktiği leylağın dalları mezarının üzerinde uyuyordu; sakin, hoş bir akpelin kokusu vardı mezarın üzerinde. Orada yatanın rüyasını bir huzur meleği koruyordu sanki.

Üzerine titreyen, onu çok seven karısının bütün ilgisine karşın, sürekli rahatlığı, sakinliği,

uyuşukluğu günden güne tüketmişti onu. İvan İlyiç görünüşte hiç acı çekmeden, sahibinin kurmayı unuttuğu bir saatin durması gibi, sessizce ölüvermişti.

Son dakikalarını kimse görmemiş, son iniltisini kimse duymamıştı. İlkinden bir yıl sonra ikinci inme gelmiş, gene önemli bir iz bırakmadan geçmişti. Yalnızca zayıflamıştı İlya İlyiç, güçsüz düşmüştü; çok az yemek yiyor, bahçeye seyrek çıkıyordu. Giderek daha sessiz, dalgın olmuştu. Arada ağladığı da oluyordu. Öleceğini hissediyor, çok korkuyordu.

Birkaç kez fenalaşmış, ama düzelmişti. Her zaman olduğu gibi, bir sabah kahvesini getirmişti Agafya Matveyevna ve onu sakin uyuyormuş gibi, ölü bulmuştu. Yalnızca, başı yastıktan kaymış, elini (besbelli kanı orada toplanmış olduğu için) kalbinin üzerine koymuştu.

Üç yıldır duldu Agafya Matveyevna. Bu arada evde her şey eskiye dönmüştü. Ağabey birtakım anlaşmalı işlere girmiş, bu arada bütün parasını kaybetmiş, sonra öyle veya böyle, bin bir dalavereyle, etkili kimselerin yardımıyla tekrar eski görevine, “köylülerin kayıtlarının yapıldığı” dairede sekreterlik görevine girmiş, tekrar daireye yayan gidip gelmeye, topladığı onlukları, yirmilikleri her akşam getirip gizli sandığında toplamaya başlamıştı. Evde hayat Oblomov’dan önce olduğu gibi bolluk içinde, ama gene kaba sabaydı.

Evde şimdi en önemli kişi, ağabeyin karısı İrina Panteleyevna idi. Yani sabahları geç kalkmak, günde üç kez kahve içmek, üç kez giysisini değiştirmek hakkını tanıyabiliyordu kendine. Evde tek yaptığı iş, etekliklerinin güzelce kolalanıp kolalanmadığını kontrol etmektir. Başka bir işe elini sürmüyordu. Agafya Matveyevna ise eskiden olduğu gibi, her şeye koşturuyordu: Mutfağa, yemeklere bakıyor, herkesin çayını kahvesini hazırlıyor, dikiş işlerini yapıyor, çamaşırları yıkıyor; çocuklarla, Akulina’yla, kapıcıyla ilgileniyordu.

Peki ama neden yapıyordu bunları? Öyle ya, kendisi Bayan Oblomov idi, çiftlik sahibi bir kadındı, kimsenin yardımına ihtiyaç duymadan ayrı bir evde bağımsız yaşayamaz mıydı? Böyle bir evin yükünü üzerine almaya, başkalarının çocuklarıyla ve de (bir kadının ancak aşkı için veya kutsal aile bağları ya da geçim kaygısıyla katlanabileceği) bunca ıvır zıvırla ilgilenmeye zorlayan neydi onu? Yasal olarak onun özel hizmetçileri olan Zahar’la Anisya neredeydiler? Ayrıca, kocasının ona bıraktığı canlı mirası küçük Andrey neredeydi? Önceki kocasından çocukları neredeydi?

Hayata atılmışlardı çocukları, yani Vanyacığın okulu bitirmiş, bir devlet dairesine girmiş; Maşacığın resmi bir binanın kapıcısıyla evlenmiş; Andreyciğini ise Şoltz ile karısı, eğitimi için almışlardı ve onu kendi çocuklarından ayrı tutmuyorlardı, aileden biri sayıyorlardı. Agafya Matveyevna, kalbinde çocuklarının hepsinin yeri (belki de farkında olmadan) aynı olsa da, Andreyciğinin geleceğini ilk kocasından iki çocuğunun kaderiyle hiçbir zaman bir görmüyordu. Andreyciğinin yetişmesi, yaşam biçimi, geleceği ile Vanyacığının, Maşacığının yaşamı arasında bir uçurum olduğunu düşünüyordu.

Pek rahat, şöyle diyordu kendi kendine: “Bunların sonu nice olacak? İkisi de benim gibi pislik... Onlar yoksul geldiler dünyaya, Andreyciğe, neredeyse saygı duyarak, ürkmese de ondan çekinerek, onu okşuyormuş gibi, ekliyordu: Oysa ne de olsa bir küçük beydir Andreycik! Cildi ne beyaz! Süt gibi! Küçücük elleri, ayakları ne yumuşak! Saçları ipek gibi... Tıpkı babası!”

Şoltz’un, çocuğun gerçek yerinin, kadının ağabeyinin çocukları arasındaki “o kötü ortam” değil; yetişmesi, eğitimi için kendi yanı olduğu düşüncesiyle, Andrey’i yanına almak önerisini Agafya Matveyevna işte bunun için sesini çıkarmadan, seve seve kabul etmişti.

Oblomov'un ölümünden sonra Agafya Matveyevna altı ay Anisya ve Zahar'la birlikte büyük üzüntü içinde yaşadı. Kocasının mezarının patikasını aşındırdı, iki gözü iki çeşme ağlayıp durdu, yemekten içmekten kesildi. Karnını kuru çayla doyurdu, çoğu geceler gözüne uyku girmede, iğne ipliğe döndü. Kimseye derdini açmıyor, içine kapandıkça kapanıyor, herkesten, Anisya'dan bile uzak duruyordu.

Ev alışverişini yaptıkları pazar yerindeki bakkal soruyordu aşçı kadına:

“Hanımefendiniz kocasının arkasından hala ağlıyor mu?”

Teselli bulmaz dul kadının her pazar gittiği mezarlık kilisesinin bakıcısı, kilisenin ölü ekmeği pişiren görevli kadınına Agafya Matveyevna'yı göstererek “Kocasının arkasından ağlayıp duruyor kadıncağz,” diyordu.

Ağabeyinin evinde de, “Kendini perişan ediyor!” diyorlardı.

Bir gün hiç beklenmedik bir anda ağabeyi çoluk çocuk, ailesiyle hep birlikte, (yanlarında Tarantsev de vardı) onu teselli etmek bahanesiyle geldi Agafya Matveyevna'ya. Beylik, basit teselli sözcükleri söylediler, “kendini perişan etme, çocuklarını düşün” dediler. Ağabeyi on beş yıl önce, ilk kocası öldüğünde de aynı şeyleri söylemişti ona, o zaman ağabeyinin sözleri Agafya Matveyevna'da bir şeyler yapma isteği uyandırmıştı, şimdi ise nedense, bu sözler onu üzüyor, tiksindiriyordu. Konuyu değiştirdiklerinde, artık gene bir arada yaşayabileceklerini, bunun ona da iyi geleceğini, “kendi insanları arasında” acısına katlanmasının kolay olacağını, bunun onların da işine geleceğini, çünkü evi kimsenin onun gibi iyi yönetemeyeceğini söylediklerinde biraz rahatlamıştı.

Düşünmek için süre istedi, sonra iki hafta daha üzüldü, ağladı, nihayet, ağabeyinin birlikte yaşama önerisini kabul etti. O arada Ştoltz da gelip, küçük Andrey'i götürdüğü için Agafya Matveyevna yalnız kalmıştı. Üzerinde koyu renk bir giysi, omuzlarında siyah bir ipek şal, odadan mutfığa, gölge gibi gidip geliyor, eskiden olduğu gibi dolapları açıp kapıyor, dikiş dikiyor, dantelleri ütülüyordu. Ama isteksiz, bitkin, alçak sesle konuşuyor; hiç de eskiden olduğu gibi, bakışlarını çevresinde kayıtsızca dolaştırmıyor; dikkatli, gözlerinde gizli bir ifadeyle bakıyordu. Bu ifade, kocasının ölü yüzüne bilinçli olarak uzun uzun baktığı sırada fark edilmeden, kendiliğinden gelip yerleşmişti sanki yüzüne, sonra bir daha da kaybolmamıştı oradan.

Evin içinde sürekli hareket halindeydi. Gereken her şeyi yapıyordu, ama aklı hep başka yerlerdeydi. Kocasının cesedinin başında, onu kaybetmesiyle birlikte bir anda hayatın anlamını kavramıştı sanki, hayatın anlamı üzerinde düşünmüştü ve bu düşüncenin gölgesi bir daha çıkmamak üzere yüzüne sinmişti. Bu büyük acısı için yeterince gözyaşı döktükten sonra, kaybı üzerine düşünmeye başlamıştı: Küçük Andrey dışında her şey ölmüştü onun için, ancak onu gördüğü zaman yaşıyordu sanki. Yüzüne bir canlılık geliyor, gözleri sevinçle aydınlanıyor, sonra gözleri hatıraların gözyaşlarıyla doluyordu.

Çevresinde her şeye yabancıydı. Ağabeyi gereksiz harcadığı veya fazladan verdiği bir ruble için, yanmış kızarmış et, bayat balık için, iyice demlenmemiş veya soğuk çay için ona sitem ettiğinde; şişko aşçı kadın ona karşı bir kabalık ettiğinde (konu onunla ilgili değilmiş gibi) Agafya Matveyevna bunların hiçbirini fark etmiyordu. “Çiftlik sahibi hanımefendi!..” gibi iğneli fısıltıları bile duymuyordu. Hepsine hüzünlü bir ağırbaşlılıkla, uysal bir sessizlikle karşılık veriyordu.

Ama evde herkesin neşelendiği, şarkı söylediği, kutsal günlerde, Paskalya'da, eğlenceli karnaval

akşamlarında tam eğlencenin orta yerinde birden ağlamaya başlıyor, odasına çekiliyordu

Sonra gene kendini toparlıyor, kimi zaman ağabeyi ile karısına sanki mağrur, onlara acıyor gibi baktığı bile oluyordu.

Güzel, ışıklı hayatının gerilerde kaldığını, Tanrı'nın onun ruhuna hayat verdiğini, sonra geri aldığını; içine bir güneşin doğduğunu, sonra sonsuza dek söndüğünü düşünüyordu... Evet, sonsuza kadar... Ama böylelikle sonsuza dek sürecek bir anlam da kazanmıştı hayatı: Şimdiye kadar ne için yaşadığını, şimdi ise boş yaşadığını biliyordu artık...

Ne dolu dolu sevmişti Oblomov'u! Bir sevgili gibi, bir koca gibi, bir büyüğü gibi sevmişti onu... Gelgelelim, eskiden olduğu gibi, gene söyleyemiyordu bunu kimseye. Hem çevresinde kimse anlayamazdı ki onu. Nasıl anlatacaktı duygularını? Ağabeyinin, karısının, Tarantsev'in kelime dağarcığında öyle sözcükler yoktu... Böyle duygulardan habersizdiler... Yalnızca İlya İlyiç anlayabilirdi onu, ama ona da hiç açmamıştı duygularını; o zaman kendi de bilmiyordu bunu çünkü, söyleyemiyordu.

Yıllar geçtikçe geçmişini daha iyi anlıyor, gittikçe daha sessiz, içine kapanık oluyordu. Bir an gibi yaşanıp biten yedi yıl içinde hayatı huzur içinde, ışıklar içinde geçmişti, artık bir şeyi arzu etmiyor, bir yere gitmek istemiyordu.

Yalnızca, Şoltz kışın köyden geldiğinde onun evine koşuyor, gözlerini ayırmadan, sevgiyle Andreyciğine uzun uzun bakıyor, onu mahcup bir şefkatle okşuyor, sonra Andrey İvanoviç'e bir şey söylemek, ona minnettarlığını anlatmak, yüreğinde birikmiş duygularını açmak istiyordu: Çünkü ancak o anlayabilirdi onu. Ama bir şey söyleyemiyordu Şoltz'a, duygularını açamıyordu. Yalnızca Olga'ya koşup dudaklarını ellerine dokunduruyor, onları öylesine sıcak gözyaşlarıyla ıslatıyordu ki, elinde olmadan, onunla birlikte Olga da ağlıyordu, duygulanan Andrey ise hemen çıkıyordu odadan.

Ortak bir sevgi bağlıyordu onları birbirine, bir ölünün kristal gibi pırıl pırıl ruhunun hatırası... Olga ile Andrey onlarla köye gelmesi, hep birlikte yaşamaları için ısrar ediyorlardı ona. "Böylece Andreyciğinin de yanında olursun," diyorlardı. Her zaman aynı cevabı veriyordu Agafya Matveyevna: "Nerede doğduysan, yaşadıysan, orada ölmelisin!"

Şoltz çiftliğin hesaplarını boşuna veriyordu ona. Gereken parayı yolluyordu ama Agafya Matveyevna gelen paranın hepsini geri gönderiyor, hepsini Andreyciği için saklamasını rica ediyordu. Büyük bir kararlılıkla şöyle diyordu:

"O para benim değil, onundur. Onun ihtiyacı olacak bu paraya, bir soyludur çünkü, ben böyle de yaşayabilirim."

XI

Bir gün öğlen saatlerinde iki beyefendi Vıborg yakasının ahşap kaldırımlarında yürüyordu. Arabaları da arkalarından onları ağır ağır izlemekteydi. Beyefendilerden biri Şoltz; öteki onun sakin, dalgın,

gözlerinden sanki uyku akan şişman, edebiyatçı bir dostuydu. Bir kiliseye kadar yürüdüler. İçeride ayın bitmiş, herkes dışarı çıkıyordu. En önde, çok değişik görünümde dilenciler vardı.

Onlara bakarak şöyle dedi edebiyatçı:

“Bu dilencilerin nereden çıktığını anlayamıyorum.”

“Nereden mi? Nereden olacak, yoksul onca delik, köşe var, oralardan çıkıp çıkıp geliyorlar işte...”

“Onu sormuyorum ben,” dedi edebiyatçı, “Benim öğrenmek istediğim şu: Nasıl dilenci olabilir insan, bu duruma düşer? Birden mi oluveriyor bu, yoksa yavaş yavaş mı? Gerçekten mi, yoksa yapmacıktan mı?...”

“Seni ne ilgilendiriyor bu? Sen de bir ‘Mysteres de Petersbourg’^[55] mu yazacaksın yoksa?”

Edebiyatçı tembel tembel esneyerek karşılık verdi:

“Olabilir...”

“Öyleyse, işte sana bir fırsat: Herhangi birini çağır, gümüş bir ruble karşılığında bütün hikayesini anlatsın sana, sen de büyük paralar karşılığında sat yazdıklarını. Bak, işte en olağan çeşidinden yaşlı bir dilenci. Hey, ihtiyar! Gel buraya!”

İhtiyar dilenci dönüp baktı, şapkasını çıkarıp yaklaştı onlara. Kısık sesiyle, “Bir sadaka, hayırsever efendilerim!” dedi. “Otuz çatışmada yaralar almış bu yaşlı savaşçıya bir yardım...”

Şoltz şaşkınlık içinde, “Zahar!” dedi. “Bu sen misin, Zahar?” Birden sustu Zahar, sonra güneşe eliyle gözlerine siper yapıp uzun uzun baktı Şoltz’a.

“Kusura bakmayın efendim, çıkaramadım sizi...” dedi. “Artık gözlerim pek görmüyor da!”

Şoltz sitem ediyormuş gibi, “Efendinin arkadaşı Şoltz’u unuttun demek!” dedi.

“Ah, ah! Anam babam Andrey İvanoviç! Tanrım, gözlerim görmüyor ki! Anam babam benim, Andrey İvanoviç!”

Telaşlandı, Şoltz’un elini yakalamak için davrandı, yakalayamayınca tutup giysisinin eteğini öptü. Ağlamakla gülmek arası, yüksek sesle şöyle dedi:

“Tanrım bu yaşta böyle bir sevinci yaşattı bana, ben bu lanetli köpeğe...”

Alnından çenesinin altına kadar yüzü mosmor, ayrıca burnu maviydi. Başında saç kalmamıştı. Favorileri, eskiden olduğu gibi uzun, ama karışık, yer yer ağarmıştı. Üzerinde eski püskü, iyice solmuş, bir eteği yırtık, berbat bir palto vardı. Çıplak ayaklarında, giyilecek yanı kalmamış galoşlar vardı; tüyleri dökülmüş kürk şapkası elindeydi.

“Ah benim velinimetin Andrey İvanoviç! Bu kutsal günde ne büyük bir sevinç tattırdı bana Tanrım!..”

Şoltz sert bir tavırla, “Nedir bu durumun senin?” dedi. “Ne oldu? Böyle dolaşmaya utanmıyor musun?”

“Ah, anam babam Andrey İvanoviç!” (Derinden bir iç çekti Zahar.) “Ne yaparsın? Neyle doyuracağım karnımı? Anisya hayattayken, böyle değildim, yiyecek bir lokma ekmeğim vardı, ama o koleradan^[56] ölünce, toprağı bol olsun, Agafya Matveyevna’nın ağabeyi artık evde tutmak istemedi

beni, ‘asalak’ deyip duruyordu. Mihey Andreyeviç Tarantjev de, yanından geçerken gördüğünde arkamdan bir tekme atıyordu, öyle ki, soluk alamıyordum, dayanılacak gibi değildi! Çok çektim, çok hakarete katlandım! inanır mısınız efendim, lokmalar boğazıma diziliyordu. Ama hanımefendi olmasaydı.” Zahar haç çıkararak ekledi, “Tanrım uzun ömür versin ona! Çoktan bir köşede donup kalmıştım! Kış için giyecek veriyordu bana, istediğim kadar ekmek de, sobanın kenarında yatacak bir yer de... Sonunda benim yüzümden ona da kızmaya, söylenmeye başladılar, ben de çıkıp gittim evden... İki yıldır böyle ortalarda dolaşıyorum işte, olmadık sıkıntılar çekiyorum...”

“Neden birinin yanına girmedin?” diye sordu Ştoltz.

“Bu devirde kimin yanına girebilirsin, Andrey İvanoviç! İki yere girdim, beğenmediler beni. Hiçbir şey eskiden olduğu gibi değil artık. Her şey daha kötü. Uşakların okuryazar olanını işe alıyorlar. Ayrıca, önemli kişilerin antrelerinde, hollerinde bir sürü hizmetçinin olması da istenmiyor. Her antrede bir, bilemedin iki kişi oluyor. Çizmeler kendiliğinden çıkıyor ayaktan: Öyle bir makine icat etmişler!” Canı sıkkın, ekledi Zahar, “Rezillik bu, utanılacak bir şey! Soyluluğun da sonu geldi!” (Derinden bir göğüs geçirdi Zahar.) “Bir ara Alman bir tüccarın yanına, antrede oturmak için işe girdim. Her şey iyi gidiyordu, sonra hizmet etmek için büfeye aldı beni. Benim yapabileceğim bir iş mi bu? Bir gün Bohemya porseleni mi ne diyorlar, yemek takımlarını taşıyordum, döşeme öyle düz, öyle kaygandı ki, ayağı kayıp düşüveriyordu insan... Birden yana kaydı ayağım, tepsiyle birlikte bütün takımlar yere döküldü. Tabii, hemen kovdular beni! Sonra yaşlı bir kontes beğendi beni. ‘Efendi birine benziyorsun,’ dedi, evine kapıcı aldı. Eski zamanların işlerine benzeyen güzel bir görevdi. Sandalyede bacak bacak üstüne atıp pek ciddi oturacaksın, gelene başını sallayacaksın, hemen bir şey söylemeyeceksin, önce biraz homurdanacaksın, sonra adamına göre, geleni ya ensesinden tutup dışarı atacaksın ya da içeri alacaksın, bütün yapacağın bu... Gelen kibar konuklara ne yapacağın da belli: Bastonunu kaldıracaksın,” Zahar kapıcı selamı verir gibi savurdu kolunu, “İşte şöyle!.. İş gerçekten güzeldi, ama hanımefendiye bir şeyi beğendirmek zordu. Neyse... Bir gün odamı şöyle bir kontrol etti, bir tahtakurusu görünce tepinmeye, bağırıp çağırmaya başladı. Tahtakurusunu ben icat etmişim sanki! Tahtakurusunun olmadığı ev varmış gibi!.. Bir başka gün de yanımdan geçerken ağzım şarap kokuyor gibi gelmiş ona... Haklıydı da doğrusu! Kovdu beni.”

“Gerçekten de şarap kokuyorsun,” dedi Ştoltz.

Zahar mahzun mahzun baktı Ştoltz’un yüzüne.

“Kederden, anam babam Andrey İvanoviç, inanın kederden... Fayton sürücülüğü yapayım dedim. Bir fayton sahibinin yanına girdim, soğuktan bacaklarım donuyordu. Yaşlılıktan, pek gücüm de kalmadı zaten! At da çok huysuzdu. Bir gün yere düştüm, az kalsın tekerleklerin altında kalacaktım, bir keresinde de karakolluk oldum...”

“Tamam, bu serseri hayatı bırak artık, içki de içme, benim yanıma gel, kalacak bir yer veririm sana... Köye gidelim... Duyuyor musun ne dediğimi?”

“Duyuyorum, anam babam Andrey İvanoviç, evet, duyuyorum...” (Derinden bir iç çekti Zahar.) “Duymasına duyuyorum da, onu, velinimetim İlya İlyiç’i burada mezarında yalnız bırakıp gitmek gelmiyor içimden! Bugün gene dua ettim onun için... Tanrım yerini cennet etsin! Öyle bir insanı aldı işte Tanrım! Herkesin iyiliğini düşünürdü...” (Hıçkırdı Zahar, yüzünü buruşturdu.) “Keşke yüz yıl yaşasaydı... Bugün mezarının başındaydım gene. Buralara geldiğimde doğru mezarına gidiyorum, öyle

oturuyorum yanında, gözyaşlarını akıyor... Bazen dalıp gidiyorum... Çevrede ses seda olmuyor, birden sesleniyor gibi geliyor bana: ‘Zahar! Zahar!’ diye... Bazen bir ürperti geçiyor sırtımdan! Onun gibi bir efendiyi bir daha bulamam! Sizi de ne çok severdi! Tanrım yerini cennet eylesin!”

Şoltz, “Tamam,” dedi. “Bize gelsen, hem küçük Andrey’i de görürsün. Sana yatacak yer, giyecek, yiyecek veririm. İstedığın kadar kalırsın yanımızda!”

Çıkarıp para verdi Zahar’a.

“Geleceğim,” dedi Zahar. “Küçük Andrey’i görmeye gelmem mi? Kocaman olmuştur! Tanrım! Neler görmeyi, ne sevinçler tatmayı kısmet etti bana Tanrım! Geleceğim efendim.” Uzaklaşan arabanın arkasından mırıldanıyordu Zahar, “Tanrım mutluluk, uzun ömür versin size...”

Şoltz şöyle dedi arkadaşına:

“Dinledin mi bu dilencinin hikayesini?”

“Sözünü ettiği şu İlya İlyiç kimin nesiydi?” diye sordu edebiyatçı.

“Oblomov. Çok kez söz ettim ben sana ondan.”

“Evet, bu soyadını hatırlıyorum. Senin bir arkadaşın, dostundu, değil mi? Ne oldu ona?”

“Öldü, boş yere harcadı gitti hayatını.”

Şoltz içini çekti, bir an daldı.

“Başkalarından akılsız değildi, cam gibi tertemiz, apaydınlık bir ruhu vardı. İyi yürekliydi, ince ruhlu ve yok oldu gitti...” “Neden? Sebep neydi?”

Şoltz, “Sebep... Ne sebebi!” dedi. “Sebep Oblomovluktu...” Edebiyatçı bundan bir şey anlamadan tekrarladı:

“Oblomovluk! Nasıl bir şeydir bu Oblomovluk dediğin?”

“Şimdi anlatırım sana, ama önce izin ver, düşüncelerimi, hatıralarımı toparlayayım. Sen de yazarsın. Belki birilerinin işine yarar.” Ve Şoltz burada yazılı her şeyi anlattı edebiyatçıya.

**TEKRAR TEKRAR: OBLOMOV'UN
ZAMANA İLİŞKİN İDEOLOJİSİ^[57]
CHRISTINE BOROWEC**

Gonçarov'un en meşhur edebi yaratımı ve Oblomov romanının ana karakteri İlya Oblomov, Rusya tarihinin belli bir döneminde, özellikli bir sosyal sınıfı temsil etmektedir. Oblomov, on dokuzuncu yüzyıl Rusyası'nda varlığını serfliğe borçlu olan, miyadı dolmuş, sorumsuz aristokrasiye somut bir örnek teşkil etmektedir. Nikolaj Dobroľjubov'un meşhur makalesi "Oblomovluk Nedir?" ("What is Oblomovitis?")^[58] gibi roman hakkındaki çağdaş eleştirel değerlendirmeler genellikle, romana adını veren karakter Oblomov'un hikayesini oluşturan, serfliğe esas teşkil eden ekonomik bölünmeler ve bunların doğal bir sonucu olarak ortaya çıkan sosyal adaletsizlikler gibi tarihsel meselelere odaklanmıştır. Diğer bir deyişle, İlya Oblomov'un hikayesi aslında Rusya'nın sosyal gelişiminde yeni bir çağın başlangıcında, sertliğin kaldırılmak üzere olduğu bir dönemde, Rus aristokrasisinin hikayesini anlatmaktadır. Gonçarov'un çağdaşlarının, ilk kez 1859 yılında basılan romanın konuları arasından, o zaman güncel olan bu mevzuya odaklanmalarının nedenini izaha gerek yoktur. Yine de, serflik kaldırıldıktan yüz yıl sonra bile Oblomov'un Rusya'da ve dünya çapında halen popülerliğini koruması, eserin ana karakterini de şekillendiren daha evrensel temaları da ele aldığı göstermektedir.

Henüz geniş çapta ele alınmamış olan zaman da bu temalardan biridir: Romanın ana karakterlerinin hayatlarında zamansallığın oynadığı rolle birlikte romanın yapısının, bu karakterlerin zamana ilişkin birbiriyle çelişen algılarını yansıtmaya biçimleri. Zaman, Oblomov'da tarihsel bir arka plan yaratmaktan çok daha öte bir görev üstlenmektedir. Aslında zamansallığın doğası ve zamana ilişkin göndermeler, görüntüler ve düşünceler romanın bütününde yer almaktadır. Ancak Gonçarov'un ortaya koymak istediği zamana ilişkin net bir kavram, -başka bir deyişle, onun zamana ilişkin ideolojisi- tam olarak aktarılmamıştır. Romanda zamanın nasıl ele alındığına ilişkin, Marksist yorumların çoğu da dahil olmak üzere, Oblomov'un günümüz eleştirel değerlendirmelerinden birçoğu, zaman çizgisinde bir dönüm noktası olması sebebiyle romanın geçtiği tarihsel döneme odaklanmıştır.

Oblomov katıksız bir hayalperesttir, (ama bir o kadar da çekici bir yanı vardır), ileriye bir adım atıp hayatın içine karışmadığından tarihin sayfalarına gömülmeye mahkûmdur ve makus talihine yenilir.^[59] Bu tür yorumlara göre, zamanın doğal akışı içinde bu son kaçınılmaz olacaktır. Diğer incelemeler, Oblomov'un rüyasında çocukluğunun geçtiği yuva olarak resmedildiği haliyle Oblomovka'nın, asla zamanı geçmeyecek bir yer olmasını detaylı bir şekilde ele alırlar. Dmitrij Lixacev romanın bu bölümünde geniş zaman kullanımındaki yoğunluğun, tekrarlamaları vurguladığını ve şimdiki zamana yönelimi gösterdiğini not etmektedir.^[60] Milton Ehre zamanın ötesinde olma bakış açısını ve tekrarlamaları, detaylarına inip irdeleyerek, Oblomov'un hayat hikayesinin genelde iniş-çıkışlı motifine odaklanır ve Oblomov'un çocukluğunu anımsadığı romanın son bölümünde bunun doruğa ulaştığını ifade eder.^[61] Her iki yaklaşım da, Oblomov'da zamanın farklı yönleri üzerine

önemli noktalara temas etmekle birlikte, Ştolzt'un romandaki rolüne ya da Oblomov ile Ştolzt arasındaki derin şefkat bağına yeterince değinmemiştir. Metnin derinlemesine bir analizi yapıldığında, Oblomov ve Ştolzt'un hayatlarının kökenlerini, dairesel ve doğrusal olmak üzere iki farklı zaman kalıbına dayandırdıkları görülür. Daha da önemlisi, bu bakış açısıyla tekrar okunduğunda, Gonçarov'un bu iki kalıbı romanın yapısında nasıl kurguladığı daha da net olarak ortaya çıkmakta ve söz konusu kurgunun zamana ilişkin bu her iki algının esas değerini nasıl perçinlediği görülmektedir.

İnsanoğlu, zaman ve tarih söz konusu olduğunda iki temel nosyon geliştirmiştir. Mircea Eliade'nin "arkaik" ve "modern" olarak betimlediği bu iki nosyondan "arkaik" olarak adlandırılanı tarihe dayalı değildir ve belli bir modelin döngüsel olarak tekrarından ibarettir; "modern" nosyonu ise tarihe dayalıdır ve zamanı ilerleyen bir olgu olarak ele alır.^[62] Döngüsel zaman, dünyanın kendi eksenini ve güneş etrafında dönmesi ile ilişkilendirilen doğal döngülerin tekrarıdır ve tarıma dayalı, primitif toplulukların zamana ilişkin felsefesini karakterize etmektedir. Zamanın döngüsel olduğu ve doğa olaylarının tekrarına dayandığı algısı, Oblomov'a ailesinden ve çoğunlukla primitif, toprağa dayalı bir çevre olan Oblomovka'da geçen çocukluğundaki tecrübelerinden miras kalmış bir algıdır. Oblomov'un aileden kalma mülkünde, ya da en azından düşünde gördüğü, hatıralarında kaldığı haliyle,

Oblomovlar zamanı, ayları, günleri hesap yapmadan, bayramlara, mevsimlere, aile içi olaylara göre belirlerlerdi. Bunun nedeni bir bakıma, belki de Oblomov dışında herkesin ayları, günleri karıştırmamasındandı.^[63] (141)

Döngüsel zaman kalıbının esasını oluşturan tekrarlamalar Oblomovka'da öyle bir hüküm sürmektedir ki, Oblomovkalılar zamanın doğrusal ve aşamalı vasıflarına dayandırılan kavramlar olarak, belirli günleri ve ayları tanımlamakta ve bir dizine yerleştirmekte zorluk çekmektedirler.

Oblomov'a doğumunda verilen isim olan İlya İlyiç, bu döngüsel gelenekteki yerini vurgulamaktadır. O yalnızca İlya'nın oğlu İlyiç değil, babasının ismen ve cismen bir kopyası olarak reenkarnasyonu, başka bir İlya'dır. Babasının adı ve mülkü ile birlikte, Oblomov'a, ailesinin algısına göre birbirine benzeyen günlerin bitmez tükenmez bir tekrarından ibaret olarak tanımlanabilecek, zamana bakış açısı da miras kalmıştır. Oblomovka'da yaşayanlar, yani İlya'nın ailesi ve diğer akrabaları, bu tür bir tekrarın daim olması için bir çok kez, "Tanrı'ya şükür, bir gün daha geçti gitti... Yarın da böyle geçer inşallah" diye dua ederler ve "Ya yarın bugünkü gibi olmazsa, ya da yarından sonraki gün yarın gibi olmazsa ne yapacağız?" diye endişelenirler. Oblomovka'dan ayrılıp St. Petersburg'a yerleştiğinde bile Oblomov tekrarların devam etmesini arzulamaktadır. "Ben değişikliklere katlanamıyorum," diye itiraf eder, ve aklındaki ideal hayatın birbirine tıpatıp benzeyen günlerin "ileri yaşlara, hatta mezara kadar" birbirini takip etmesi olduğunu söyler. Oblomovka'dan ayrıldığında bile Oblomov kendisine ailesinden ve mülklerinde geçen çocukluk günlerinden yadigar kalan, bu tekrarlayan zaman döngüsünü kıramaz.

Romanın aksiyonu, Oblomov'un yaşadığı mekanda kanepesinde uzanarak, günü saatin ilerleyişine göre değil de tekrar eden yemek saatlerine göre düzenlemesi ile başlar. Vakit, dostlarının günün hangi saatinde bulunduğunu belirtmesine dek farkına varılmadan geçmektedir. Zamanın ilerleyişini, vaktin geçtiğini "Ah, şuna da bakın neredeyse saat üç olmuş," diyerek belirten Oblomov'u şaşırtır. Aynı

şekilde daha geniş zaman dilimlerinin örneğın aylar, günler hatta mevsimlerin nasıl geçtiğinin de ayrıımına varamamaktadır. Oblomov, hala kış mevsiminde olduklarını zannederek, yeni gelen her misafirine “Yaklaşma, yaklaşma, soğuktan çıkmış gelmişsin,” derken, misafirlerinin Oblomov’u defaten mayıs ayının geldiğine, havaların artık ısındığına ikna etmesi gerekir. Örneğın Volkov “Bugün mayısın biri,” derken Sudbinski “Hava da ne güzel,” demektedir. Oblomov’un aylar ve günler karşısındaki bu kayıtsızlığı, zamanın birbiçini izleyen periyotlarını ve kronolojik düzenlemesini algılamada problem yaşadığına işaret eder.

Oblomov’un vaktin nasıl geçtiğinin farkında olmaması ve günler ile ayları birbirine karıştırmaması, romanın ikinci bölümünde daha büyük sorunlara yol açar. Arkadaşı Şoltz tarafından kanepesinden adeta sökülerek toplumsal hayata iteklendikten sonra, güzel ve becerikli Olga ile aralarında başlayan ilişki sırasında, Oblomov döngüsellığe dayanan varolma biçimine bağımlılığını bir kenara bırakır gözükür. Gelecekle ilgili planlar yapmaya başlamış olsa da, Oblomov hala zamanı doğru düzenleyememektedir, böylelikle de kendisinin zaman algısının ne kadar da doğrusal olmayan bir algıya bağılı olduğunu, geçmişte yaşananları kronolojik bir sıraya dizerken yanlış yapmaya ne kadar meyilli olduğunu ortaya koyar. Örneğın, sırf bu nedenle Oblomov Olga ile ilk kez karşılaştığında, Andrey’in ona dün Oblomov’un çoraplarının birbirinden farklı olduğunu ve gömleğini ters giydiğini söylemesinden endişelenir. Aslında Şoltz gerçekten de Oblomov’un kıyafetindeki bu kusura dikkat çekmiştir, ancak bunu romanın başladığı yani Oblomov’un St. Petersburg’a taşındığı gün, hatta Oblomov’a Olga’dan bahsetmeden bir hafta önce yapmıştır. Oblomov yedi gün önce yaşanmış bu güne yanlışlıkla “dün” diye atıfta bulunurken, geçmişe ait sıralı zaman akışını tam olarak anlayamadığı gerçeği de ortaya çıkmaktadır. Oblomov’a göre geçmiş günlerin tekrarlayan doğası, onların doğrusal dizininden daha ağır basmaktadır. Böylece geçmişte yaşanmış her gün ona “dün” gibi gelmektedir.^[64]

Üçüncü bölümde, Oblomov’un zamanın ilerleyişini algılamakta çektiği güçlük, gelecek söz konusu olduğunda da kendini gösterir. Örneğın, Olga’ya beslediği sevginin günbegün artması gibi yeterli bir motivasyonla, Oblomov içinde bulunulan anda harekete geçebilmektedir. Ancak, şimdiki zamanı ilerleyen bir doğru üzerinde, gelecekte konumlandırıamaz. Olga ile ilişkisi söz konusu olduğunda Oblomov zamanın ilerlemesini tamamen durdurmak istemektedir. Bunü da, Olga’ya başkalarının onlar hakkında nasıl dedikodu edip Olga’yı üzebileceğim anlatan bir mektup gönderdikten sonra, “bırak her şey dün olduğu gibi kalsın,” diye yakararak ifade eder. Oblomov aşklarının zamanla değişmesini istemez ve geçmişe asla geri dönemeyeceklerini, bunun yerine engelleri aşmak ve hataları düzeltmek için ileriye doğru adım atmak zorunda olduklarını görmeyi reddeder. Kendi kendine “Dün geçti gitti... Evet, bu an da geçip gidecek,” diye itiraf ederken, Oblomov’un hala gelecek ile ilgili bir öngörüsü yoktur. Yapabildiği tek şey, düşüncelere gark olmuş, endişe içinde yarın ne olacak diye kendine sormaktır. Değişimden korkar ve sonuçta Şoltz ve Olga’nın benimsediği, zamanın ilerlediği ve geleceğe yönelmek gerektiği farkındalığını kabul edemez.

Olga, Oblomov’un içinde buldukları anda, zaman zaman harekete geçebildiğim anlasa da, Oblomov Olga’nın uğruna “şu anda” kendini bir bilinmeyenine içine atabileceğini söylediğinde şimdiki zamanı gelecek zamanla aynı bağlamda ele alamadığını “Evet, atabilirsin, ama uçurum şu anda hemen burada, ayaklarının dibindeyse. Üç gün sonraya ertelenecek olursa kararını değiştirirsin, korkmaya başlarsın,” diyerek belirtmektedir. Böylece Olga, Oblomov’un zamanın doğrusal bir ilerleme kaydettiğini, şimdiki anın geleceğe uzandığını ve olayların akışını etkilediğini

algılayamadığını kabul eder. Olga Oblomov'a geleceğin nasıl olacağını, mantığa uygun olarak, kendi deyimiyle, "dün"ün bir tekrarı olacağını ifade ederek resmeder. Onunla muhtemel hayatlarını "Oysa, seninle olsak günü yaşardık... Bir günü daha geçirdiğimiz için Tanrı'ya şükreder, yatıp uyur, sabah kalktığımızda ise bugünün de bir önceki gün gibi geçmesini dilerdik... Geleceğimiz bu işte bizim, öyle değil mi?" diyerek anlatır. Olga, Oblomov'un zamanın doğrusal bir hareketi olduğunu anlayamamasının ya da anlamayı istememesinin, geleceği de yalnızca geçmişin tekrarından ibaret sanmasından kaynaklandığını anlar.

Oblomov'la zıt karakterdeki, Andrey Şoltz ise tam aksine doğrusal zaman kavramına değer verir. Andrey'in aile yapısı ona kronolojik ve aşamalı bir zaman kalıbı edindirmiştir. Babası bu doğrusallık nosyonunu aileye yansıtır ve geleceğe taşır. Ailesini planlarken, "Dedesinden gelen yaşam çizgisini alıp (sanki cetvelle), dümdüz olarak gelecekteki kendi torununa kadar uzatmıştı(r)." Cetvelle çizilmiş bu mükemmel doğru imajı, kavramsal olarak Oblomov'un aile tarihçesiyle ilişkilendirilen döngüsellığe zıtlık teşkil etmektedir. Şoltz, babasından hem zamanın doğrusal olduğu kavrayışını hem de gelecek hakkında öngörü sahibi olma yeteneğini almıştır. Oblomov'un aksine, Şoltz gelecekte korkmaz, ne de olsa bu doğrusal kavrama göre gelecek, zaman çizgisinde net bir şekilde ileriye yönelik bir adım olacaktır. Dolayısıyla Şoltz şimdiki zamanda gelecekte elde edeceği - sevgi, aile, üretici iş gibi ödüller için çalışmakta, bunlar da onun için, içinde bulunduğu anın değerini arttırmakta ve ona bir amaç vermektedir.

[Şoltz]... gece uzun süre kendini yarına hazırlıyordu. En zevksiz, en zorunlu işler sıkıcı gelmiyordu ona artık. Düşünceler, incelemeler, olaylar sessizce, kendiliğinden yürüyor belleğindeki bilgiler her güne parlak renkler katıyordu. (464)

Buna karşın, Oblomov'un geçmişe odaklanıp kalmış rüyaları, ona geçmişin bir parçası olmayan bir gelecek sunmaz.

Romanın çeşitli hikaye yapıları iki karakterde vücut bulan döngüsel ve doğrusal zaman imajlarının tezatını vurgular. Yine de, eser boyunca bu iki tip yapının bilinçli bir şekilde harmanlanması, Gonçarov'un iki yapıdan birine daha yüksek bir ahlaksal, psikolojik ya da estetik değer vermeyi reddettiği anlamına gelmektedir. Roman simetrik konfigürasyona sahip kısımlarıyla dört bölüme oluşur: Birinci bölümde on bir kısım varken, ikinci bölümde on iki, üçüncü bölümde on iki ve dördüncü bölümde on bir kısım vardır.^[65] Oblomov'un birinci bölümdeki eylemsizliği ve zamanın döngüsellğine bağımlılığı, ikinci bölümde yerini Olga'ya olan aşkına ve zamanın ilerleyici özelliğini kavramış bir hareket adamı olma çabasına bırakır. Bu gönül ilişkisi, ikinci bölümün sonunda doruk noktasına ulaşır. Üçüncü bölümün başlangıcından itibaren Oblomov Olga'ya olan aşkına mani olduğunu düşündüğü engellerle karşılaşarak yavaş yavaş eski hareketsiz haline dönüş yapar. Dördüncü bölümde neredeyse bütünüyle bir tembellik ve tıkanma noktasına gelerek, zamanının çoğunu, birinci bölümde olduğu gibi dairesindeki kanepede geçirir.

Ehre, romanın kurgusunun inişli-çıkışlı bir motif izlediğini, ya da pasiflikten, aktifliğe ve sonra tekrar pasifliğe giden, Oblomov üzerine kurulu oldukça simetrik ve kapanış hissi veren bir kurgusu olduğunu iddia eder.^[66] Ancak, romanın bu yapıya tezat teşkil eden bir başka motifi daha vardır ve bu da değerlendirmeye alınmalıdır.

Kurgunun aşamalı gelişimi ve romanın dört bölümündeki hızlı akışı yansıtan kronolojik genişleme,

Ştolztz ve doğrusal zaman kavramı ile ilişkilendirilmiştir. Birinci bölüm çok kısa bir zaman dilimini ele almaktadır. Başlangıçtaki bu yüz dokuz sayfanın sonuna gelindiğinde, mayısın ilk gününün,^[67] yalnızca sekiz buçuk saatlik bir dilimi, sabah saat sekizden akşamüstü dört buçuğa kadar olan süre geçmektedir. Oblomov'un dünyasında vaktin yavaş geçtiği, birinci bölümde zamana yapılan göndermelerle vurgulanmaktadır: “saat neredeyse on bir olmuş”, “on ikiyi biraz geçmiş”, “dördü biraz geçtikten hemen sonra”. Birinci bölümde ele alınan zaman, saatler ve dakikalarla ölçülecek kadar kısadır.

Vaktin böyle telaşesiz geçmesi romanın ikinci ve üçüncü bölümlerinde yerini, günler ve haftaların geçmesi ile ölçülen bir zaman akışına bırakacaktır. Bu bölümlerin her biri yaklaşık üç aylık süreçleri kapsar: İkinci bölümde 1 Mayıs'tan ağustos ortasına kadar, üçüncü bölümde ise ağustos ortasından sonbaharın sonlarına uzanan zaman dilimleri, toplamda altı ay, yüz yetmiş sayfada aktarılmıştır. Dördüncü bölümde zaman akışı daha da hızlanır, artık aylar ve günlerle ölçülmektedir. Romanın doksan sayfalık bu bölümü on üç yılı kapsar. Romanın üç zamansal aşamasıyla (birinci, ikinci ve üçüncü, dördüncü bölümlerinde) temsil edilen zaman süresi, dört bölüm boyunca anlatımın uzunluğu azaldıkça Oblomov'un durgunluğa dönüşü ile tezat teşkil eden bir ivmelenme hissi yaratır.

Zamanın kazandığı ivme, romandaki olaylara Ştolztz'un katılımıyla doğru orantılı olarak artar. Ştolztz ortaya çıktığında, uzun zaman geçmiş olmasına karşın anlatımın kısa tutulmasıyla hikayede bir sıçrama gerçekleşir. Bir karakter olarak Ştolztz'un romana dahil olması ile birinci bölüm ve bu bölümün dikkat çekecek derecede ağır temposu sonlanır. İkinci bölüm Ştolztz'un Oblomov'u kanapesinden kaldırıp, oldukça fırtınalı bir sosyal hayata doğru iteklemesiyle başlar. Buna mukabil zamanın saatler yerine artık günlerle ölçülmesi ile roman kurgusunda da bir hızlanma gözlemlenir: Ştolztz St. Petersburg'da önüne kattığı Oblomov ile bir seri ziyaret gerçekleştirirken, “Üçüncü gün de bir sonraki günün geçtiği gibi geçmişti, böylece göz açıp kapayıncaya dek bir hafta uçtu gitti,” diye anlatılır. Ştolztz'un ilk kez ortaya çıkışı ile tetiklenen, bir haftayı kapsayan bu öykü tek bir cümleye sıkıştırılmıştır.

Arkadaşını sosyal hayatın tam ortasına attıktan sonra Ştolztz İngiltere'ye gitmek üzere yola çıkar. Oblomov karakterinin hikayede daha geniş yer bulmaya başlamasıyla zamanın akışı da ağırlaşarak, birkaç günlük zaman dilimleri ile ölçülebilecek hale gelir. Bu tempo, (Ştolztz'un yer almadığı) ikinci ve üçüncü bölümlerde devam eder, yine bu bölümlerde Oblomov'un Olga'ya olan aşkı ile ilgili gelişmeler de aynı tempoda aktarılır. Dördüncü bölümde Ştolztz geri döner ve hikaye örgüsü onun ve Oblomov'un hayatlarının ne şekilde sürdüğünü anlatırken, Ştolztz sık sık görülmeye başlar. Artık romanın sonuna kadar anlatım akışı yıllarla ölçülür: iki yıl sonra, beş yıl sonra gibi. Anlatılan zaman süresi kazandığı ivmeyi Ştolztz'un varlığına borçludur. Oblomov'un durağanlığa geri dönüşüne ve kurgunun simetrik yapısına taban tabana zıt olan Ştolztz'un geleceğe yönelik hareketlerinin aşamalı ilerlemesi ve açık uçluluğu, romanın döngünün tamamlanmasına direndiğini ve bir açılım yaptığını gösterir.

Oblomov ve Ştolztz'un birbirine benzer hayat dilimlerini anlatırken Gonçarov, anlatım alanı kullanımı ile bir başka zıtlığı daha ortaya koyar. Ştolztz'un belli bir periyoda yayılan aktiviteleri Oblomov'un aynı periyotta gerçekleşen aktivitelerinden çok daha az bir anlatım alanında aktarılır. Ştolztz'a ayrılan bu kısıtlı anlatım alanlarının daha yoğun bir içeriği olmasıyla, Gonçarov Ştolztz'un herhangi bir zaman diliminde Oblomov'dan daha hızlı hareket ettiği izlenimini uyandırmaktadır. Örneğin romanın başında, birinci bölümün tüm on bir kısmında Oblomov'un aile altyapısı ve içinde

bulunduğu mevcut durum anlatılmaktadır. Buna karşın, Ştoltz'un aile altyapısı ve içinde bulunduğu mevcut durum sadece ikinci bölümün ikinci kısmında anlatılmaktadır. Bu noktada, Ştoltz'a iki kısım ayrılırken, Oblomov'a on bir kısım ayrıldığı görülmektedir. Yine aynı şekilde, Oblomov'un Olga'ya olan aşkının altı aylık gelişim süresi ikinci ve üçüncü kısımlara yayılırken, Ştoltz'un yine aynı şekilde altı aylık bir dönemde Olga'ya olan aşkının gelişimi dördüncü bölümün tek bir kısmında dile getirilmektedir. Burada Ştoltz ve Oblomov'un hayatlarının birbirine eş dönemlerinin anlatımında 1'e 20 oranıyla bariz bir ayrımla karşılaşılır. Öykünün iki karakter arasında gidip gelmesiyle romanın son kısmının tamamı, anlatım yoğunluğundaki bu kontrastı en bariz biçimde gözler önüne sermektedir. Bu bölümde Oblomov'a ayrılan her iki ya da üç kısıma karşın, aynı dönemde Ştoltz'un hayatında meydana gelen değişikliklerin anlatımı için yalnızca bir kısım ayrılmıştır. Böylelikle Gonçarov, Ştoltz'u betimlerken anlatımı hızlandırıp onunla bağdaştırılan zamana ilişkin aşamalı kalıbı vurgulamaktadır. Bazı eleştirmenler tarafından romanın bir kusuru olarak görülse de, bu teknik aslında Ştoltz'un ve Oblomov'un zaman oryantasyonları arasındaki farkın altını çizer.^[68] Ştoltz hızla, sürekli, dümdüz ileri gider bu nedenle de Oblomov kadar anlatıma ihtiyacı yoktur.

Gonçarov, Oblomov ve Ştoltz ile ilişkilendirilen farklı zamansal yapıların arasındaki tezatı okuyucuya her iki karakterin geçmiş ve mevcut hayatlarının anlatım sıralamasındaki düzenleme ile de aktarır. Oblomov'un geçmişi ve mevcut hayatı tersine bir kronolojik sıralamada, şimdiki zaman, geçmiş, şimdiki zaman döngüsünde verilir. Okuyucu, Oblomov'u önce şimdiki anlatım içinde görür, birinci bölümün birinci ve dördüncü kısımlarında yaklaşık otuz iki yaşındadır. Beşinci ve altıncı kısımlar Oblomov'un yakın geçmişine, St. Petersburg'daki yetişkin hayatına odaklanır. Yedi ve sekizinci kısımlarda şimdiki zamana bir dönüş yaparak Oblomov'un uşağı Zahar ile iletişimi anlatılır. Yalnızca dokuzuncu kısımda, "Oblomov'un Rüyası", kahramanın uzak geçmişini, çocukluğunu ve aile tarihçesini anlatır. Onuncu ve on ikinci kısımlarda anlatım bir kez daha şimdiki zamana döner. Böylece okuyucu, Oblomov'un geçmişine, bu geriye bakış yapan döngüler vasıtasıyla (şimdiki zaman, geçmiş, şimdiki zaman, geçmiş, şimdiki zaman) vakıf olur. Oblomov'un tarihçesi, kronolojik bir hatta ilerlemek yerine hikayede eşmerkezli çemberler gibi yer alır ve Oblomov'la özdeşleşen döngüsel zaman kalıbını yansıtır.

Bunun tam aksine, Ştoltz'un hayatı mükemmel bir kronolojik dizinde sunulur. Birinci bölümün sonunda, Ştoltz'un görüldüğü andan itibaren anlatım onun aile yapısını ve çocukluğunu betimlemek üzere uzak geçmişe kayar. Ştoltz'un geçmişi, yedi yaşındaki okul yıllarından başlayıp, üniversite eğitimi ve ailesinin Verxlevo'daki evinden ayrılmasına kadar tutarlı bir ilerleme gösterir. İkinci bölümün birinci kısmını oluşturan Ştoltz'un çocukluğunun betimlenmesini, onun mevcut hayatını, otuz iki yaşındaki meşguliyetlerini ve düşüncelerini anlatan bir kısım takip eder. Böylece okuyucu, Ştoltz'un şimdiki halinden önce geçmişi hakkında bilgi sahibi olup, karakterle tarihin ya da geleneksel biyografinin kronolojik dizinine uygun olarak tanışır. Hayatı doğrusal zaman kalıbıyla örtüşen doğrusal bir sunumla, aşamalı bir ilerleme olarak aktarılmıştır.

Oblomov'un döngüsel zaman algısı ile bağlantısını daha da vurgulamak için, Oblomov ve Ştoltz'un tarihçelerinin böyle zıt bir anlatımına ek olarak, Gonçarov aynı zamanda iki ana karakterin zaman algısındaki tezatı öne çıkarmak adına farklı yapısal yöntemler kullanır. Oblomov'un hayatındaki olayların sunumunda, yaşanacakları, bunların nasıl olup da vuku bulduğunu ima etmek adına anlatım sık sık ileri atlar. Kronolojide ileriye dönük böyle bir sıçrama, anlatılan olaylara, tüm detayları verilirken tamamlanmış bir döngü formu verir. Okuyucular aslında kronolojik olarak doğru anda

karşılaştıkları da, ortaya çıkan sonuç önceden anlatılmış olduğu için, aslında aşına oldukları bir olay tekrar ediyormuş hissini yaşarlar. Böylece okuyucular, Oblomov'un kendi geçmişini tekrardan yakalamaya çalışmasına paralel olarak, kendilerini geçmişe geri dönen bir anlatımın içinde bulurlar. Buna örnek olarak, ikinci bölümün başında Şoltz Avrupa'ya giderken ona eşlik etmeyi planlamış olan Oblomov'un Rusya'da kalması verilebilir. Anlatım Oblomov'un neden gitmediğini garip bir ileri sıçrama yaparak açıklar:

İşte, oturduğu yazlık evin (kentin birkaç versti dışında yazlığa taşınmıştı) penceresinin önünde masada oturuyordu şimdi. Hemen yanında bir demet çiçek vardı. Çabuk çabuk bir şeyler yazıyorken arada bir başını kaldırıp ilerde fidanların arasındaki patikaya bakıyor, sonra tekrar çabuk çabuk yazmayı sürdürüyordu. Patikada yumuşak adımların kumu hışırdattığı duyuldu ansızın. Oblomov kalemi bir kenara attı, çiçek demetini kaptı, pencereden seslendi: "Siz misiniz, Olga Sergejevna? Hemen geliyorum, hemen!.."

Kasketini, bastonunu kaptı, koşarak çıktı avlu kapısından, pek güzel bir kadına kolunu verdi, onunla birlikte büyük çamların gölgesinde korulukta birlikte gözden kayboldular. (211)

Okuyucu ne Olga'yı daha önce görmüştür ne de Oblomov'un yazlığa (kır evine) taşındığından haberdardır. Bu zamansal sıçramadan sonra, anlatım Şoltz'un ziyaretlerine ve Oblomov'un Olga ile ilk karşılaşmasının yaşandığı döneme geri döner ve kronolojik olarak gönül ilişkilerinin izini sürmeye koyulur. Anlatımın sıralaması, Oblomov'un Olga'ya beslediği aşkı ima ederken kronolojik ilerlemeyi aksatır ve Oblomov okuyucuların daha önceden gördüğü bir noktaya döner. Böylelikle romanın anlatımsal yapısı net bir şekilde Oblomov'u döngüsellikle bağdaştırır. Aksine, dördüncü bölümde Şoltz'un Olga'ya beslediği aşk anlatılırken, olayların neticesi gönül ilişkisinin mantıksal sonu yaşanmadan gözler önüne serilmez. Anlatım, Şoltz'un zamanla doğrusal ilişkisini olayların kronolojik sıralamasına sadık kalarak verir.

Oblomov'un, Oblomovka'daki mirasını sembolize eden ve kendisiyle ilişkilendirilen bir dizi obje, döngüsel zamansallığa bağlılığı, anlatımın içindeki tekrarları ve tekrarladıkları yer dikkate alındığında benzer bir şekilde bu döngüsellik altını çizerler. Örneğin bazı yorumcuların, Doğu'nun her şeyi uzun uzun düşünüp taşınmayı sevme geleneğini ve Oblomovka'ya özgü ekonomik durgunluğu sembolize ettiğini düşündükleri, Oblomov'un pek sevdiği Doğu işi eski sabahlığı ve terlikleri birinci bölümde sık sık görünürlerken, bu objeler ikinci ve üçüncü bölümlerde neredeyse hiç anılmaz ancak Oblomov'un eylemsizliğe döndüğü dördüncü bölümde tekrar ortaya çıkarlar. Böylece sanki Oblomov'un Olga ile gönül ilişkisinin olduğu bölüme bir çerçeve teşkil ederek, bu ilişkinin bitişine ve Oblomov'un eski fiziksel ve ruhsal durumuna geri dönüşüne vurgu yaparlar.

İkinci ve üçüncü bölümde Olga'nın Oblomov'un dünyasına girişine bir başka nesne eşlik eder: Olga'nın Oblomov ile tanıştırıldığında dalından kopardığı tomurcuklanmış bir leylak dalı. Bu dal onun Oblomov'a olan aşkının bir sembolü olur ve Ehre'nin de not ettiği gibi bu organik imaj "bir şeyleri çağrıştıran" ^[69] ilişkilerinin beklenen lanetli akıbetini yapılmış tahmin etmiş gibi, çiftin birbirine aşkı tükenmeden, ikinci bölümün sonunda solmaya başlar. Yukarıda tanımlandığı gibi böyle açık bir ima olarak leylak anamotifi Oblomov'un aşkının hazin sonunu, anlatım sürecinde tamamlanmış bir döngüye oturtur. Oblomov'un aşkı gerçekten de azalmaya başladığında, aslında tam olarak leylak solmaya başladıktan üç ay ve neredeyse yüz sayfa sonra, çiçek motifinin çoktan tamamlanmış döngüsüne paralellik teşkil eder. Öykü okuyucunun çoktan tahmin ettiği noktaya döner. Mevsimsel döngüleri takiben çiçekler her yıl tomurcuklanır ve solar, böyle bildik bir doğa

döngüsünü kullanarak, anlatım Oblomov'u kuşatan döngüsellik olgusunu öne çıkarır.

Aksine, Şoltz'un doğrusal zamanlı dünyasında tüm objeler geçicidir. Zaman içinde daima ileri doğru hareket eden Şoltz, objeleri kendi haline bırakır, hiçbir obje ona manidar bir zaman dilimince eşlik etmez. Şoltz'a adanmış ana motiflerin olmaması iki karakteri daha da birbirinden ayırır bir hale getirir ve Şoltz'un devamlı ileri hareket ettiği ve asla bir geçmiş haline dönmediği savını güçlendirir.

Bir başka çerçeveselendirme aracı olarak, klasik tarihten bazı figürlere yapılan bir dizi atıf Oblomov'un döngüsel zamansallığının altını çizer. Oblomov'un iki durağan yaşam alanı, Oblomovka'daki atalarından kalma malikanesi ve romanın sonunda Agafya Matveyevna ile paylaştığı Vıborg'daki huzurlu ev, klasik mitolojiye göndermelerle doludur, bu da döngüsel zamanı betimlemek için kullanılan bir sanattır.^[70] Birinci bölümde, Oblomov'un dadısı ona Rus halk kahramanlarının hikayesini anlatırken, bu kahramanları Akhilleus ve Odysseus ile karşılaştırarak onun için "Rus Hayatının bir Iliyadası"nı yaratır. Odysseus'a yapılan bu gönderme oldukça önem taşır, çünkü söz konusu kahraman da Oblomov gibi evine dönmeye çalışmaktadır. Dördüncü bölümde Vıborg'daki evde, Oblomovka'dan sesler ve sahneler Oblomov'un belleğine üşüşürken, aynı zamanda klasik kültür ve tarihten görüntüler de aklına düşer. Oblomov artık "Oblomovka'nın Plato'su...orada doğmuş büyümüş...arenada gladyatör olarak değil, sadece savaşı izleyen huzurlu bir izleyici olarak..." tasvir edilmektedir. Oblomov'un birinci ve dördüncü bölümlerinin dokuzuncu kısımlarında aktarılan hayatının bu demlerinde antik çağlara yapılan bu göndermeler, romandaki anlatım simetrisinin ve döngüsel zaman arasındaki bağın daha da ön plana çıkarılmasını sağlar.

Oblomov'un hayatının rüya gibi huzurlu evreleri bağlamında klasik yazarlara ve mitolojiye yapılan bu göndermeler, onunla ilişkilendirilen bu döngüsel zaman kalıbını vurgularken, bunların kendi içindeki tekrarı anlatım yapısında aktarılan döngüsel zamansallığa ayna tutarak başka bir döngüyü daha tamamlar. Oblomov'un romanın sonlarında her şeye boşvermişliği, döngüsel zaman kalıbının da, tıpkı romanın Rus toprak ağası gibi, köhnemiş olduğuna işaret edebilir. Aslında Oblomov tam da kendisine Oblomovka'daki yetiştirilme tarzından miras kalan döngüyü devam ettirir:

Kimileri yerini başkalarına bırakır, çocuklar büyür, nişanlanır, evlenirler, kendilerine benzeyen çocukları olur, ve hayat böylece tekdüze bir biçimde, ölüm hiç fark edilmeden gelip kapıyı çalana kadar devam ederdi. (136)

Romanın bitiminde, Oblomov bu kısırdöngüden müteşekkil hayatı sona erdiğinden kendi hikayesini yazamaz. Romanda ölmeyen Şoltz, Oblomov'un hikayesini yayınlayacak yazar bir arkadaşına öyküyü anlatmaya başlarken son sözü söyler. Romanın sonunda, Şoltz'u Oblomov'un öyküsünün anlatıcısı olarak betimleyen bu kısa sahne, genelde yorumcular tarafından önemsenmez. Bu anlatı çerçevesi bir araç olarak sadece içeriğin gerçek olayların aktarıldığı bir öykü gibi sunulmasına, olayların gerçekmiş gibi algılanmasına hizmet etmez, aynı zamanda Şoltz'un da Oblomov'un hayatında bir anlamı olduğunu tasdik etmesini sağlar. Hikaye varlığını, Şoltz'un bu öykünün değerli olduğu kanısına, "belki birisine bir faydası olur" demesine borçludur. Oblomov'un hayatının potansiyel yararlılığına istinaden Şoltz, arkadaşının hayatının döngüyü tamamlayıp kapanmasına izin vermez, onun hayatını geleceğe açar. Oblomov'un hayatındaki olayları eşevreli bir dizinle aktarır ve bunlar da okuyucunun az önce bitirdiği romanı oluşturur. Oblomov, kati bir hiçlik anlamına gelecek şekilde,

sadece geçmişine sürgün edilmemiştir. Fiziksel olarak tarihe yenik düşmüşse de, sanatla ölümsüzlüğe ulaşmıştır. Ancak Oblomov kendi hikayesinin geleceğini teminat altına almaktan acizdir. Hikayesini anlatmak için Ştoltz'a ihtiyacı olduğu gibi, Ştoltz'un da içerik sağlaması için ona ihtiyacı vardır. İki karakter arasındaki etkileşim ve güçlü dostluk sonucunda Oblomov'un öyküsü kaleme alınıp, kağıda aktarılarak hayat bulur.

Gonçarov döngüsel ve doğrusal zaman kalıplarını harman lamanın değerini, hem doğa hem de Oblomov'un oğlunun görüntüleri ile resimler. Romanın dördüncü bölümünde anlatım birkaç kez Oblomov ve Ştoltz'un hayat hikayelerini bir yana bırakarak, hem döngüsel hem de doğrusal zamanın neticesi olarak doğada meydana gelen değişikliklere yer verir. Aşağıdaki alıntı buna örnektir:

her ne kadar dört mevsim bir önceki yıl olduğu gibi geçmiş olsa da hayat olduğu gibi durmamış, her bakımdan değişmişti. Ama bu değişim dünyamızın doğasında olan değişim gibi çok yavaş, adım adım olmuştu: Dağlar farkına varılmadan, çok yavaş aşınır; denizler yüzyıllar boyu dip çamurunu kıyıya biriktirerek veya geri çekilerek kara parçaları oluşturur. (431)

Denizlerin çamur biriktirmesi, dağların aşınması gibi, döngüselligi doğadaki yavaş fakat ilerleyici değişikliklerle harmanlayarak sunulan buna benzer başka mütaalalar, dördüncü bölümün ilk dört sayfasında dört kez yer alır. Bu pasajlarda Gonçarov, doğanın döngüsel zaman akışına karşın, insanın doğrusal ve tarihsel zaman akışı geleneksel zıtlığını kurgulamaz. Bunun yerine, döngüsellik ve doğrusallık, doğa olaylarının bir karakteristiği olarak sunulur. Hem mevsimlerin döngüselligi hem de aşamalı jeolojik değişiklikler eşzamanlı ve kaçınılmazdır.^[71]

Bundan öte, Eleanor Hutchins'in "roman, zamanın gerçeği ortaya çıkardığı varsayımını ileri sürmektedir,"^[72] kanısından alıntı yaparak Oblomov'da gerçeğin iki zamansallığın bir bileşimi olarak ortaya çıktığı anlaşılmaktadır. Oblomov ve Ştoltz tarafından temsil edilen döngüsellik ve doğrusallığın kombinasyonu, çifte mirasım vurgulayan ismiyle Oblomov'un ölümünden sonra Ştoltz ve Olga tarafından yetiştirilecek olan Oblomov'un oğlu küçük Andrey Oblomov'da can bulur. Ştoltz Oblomov ile son görüşmesinin ardından "Andrey'i senin gidemediğin yerlere götüreceğim ve biz onunla gençlik rüyalarımızı gerçekleştirmiş olacağız," diyerek Andrey Oblomov'un her iki adamın da rüyalarını yaşatmaya devam edeceğini öngörür. Yeni jenerasyonun eskisinin yerini almasıyla yeni bir döngü başlar. Aynı zamanda, bu bir öncekinin tekrarı olmayan ve devamlı ileriye adım atacak yeni bir nesildir. Oblomov'da anlatım yapısıyla, Oblomov ve Ştoltz'un kendi hikayelerinde temsil edilen zamanla ilgili gerçek, döngüsel ve doğrusal zamansallığın, zamanın birbirinden ayrılmaz parçaları olduğudur. Gonçarov ne romanın yapısını veya ideolojisini ne de roman kahramanının evladının geleceğini derinlemesine ele aldığından, hem döngüsellige hem de ilerlemeye eşit ağırlık vermektedir. Dikkatli bir Oblomov okuması, Gonçarov'un bu en meşhur romanının psikolojik, ahlaki ve estetik karmaşıklığının ancak bu her iki zaman kavramının harmanlanmasıyla açıklık kazanabileceğini gösterir.

İngilizceden çeviren BURCU BiNGÜL

KAYNAKÇA

- Cejtlin, Aleksandr. I. A. Gonçarov. Moscow: Akademiya nauk SSSR, 1950. Dobroljubov, N. S. "Cto takoe oblomovscina?" In *Literlurnaja kritika*. Moscow: Xudozestvennaja literatura, 1979, 3-43.
- Ehre, Milton. *Oblomov and His Creator: The Life and Art of Ivan Goncharov*. Princeton: Princeton University Press, 1973.
- Eliade, Mircea. *The Myth of the Etemal Return*. Trans. Willard R. Trask. New York: Bollingen Foundation, 1965.
- Gonçarov, Ivan. *Oblomov: Roman v cetyrex castjax*. Serija "Literaturnye pamjatniki." Ed. L. S. Gejro. Leningrad: Nauka, 1987.
- Gould, Stephen Jay. *Time's Arrow, Time's Cycle: Myth and Metaphor in the Discovery of Geological Time*. Cambridge, MA: Harvard University Press, 1987.
- Harper, Kenneth. "Under the Influence of Oblomov." In *From Los Angeles to Kiev*. Eds. Vladimir Markov and Dean Worth. *UCLA Slavic Studies* 7, 1983, 105-118. Hutchins, Eleanor N. "An Approach Through Time." In *Tovvards a Poetics of Fiction*. Ed. Mark Spilka. Bloomington: Indiana University Press, 1977, 52-61.
- Lavrin, Janko. *Goncharov*. New Haven: Yale University Press, 1954.
- Lixacev, Dmitrij S. *Poetika drevnerusskoj literatury*. 3rd ed. Moscow: Nauka, 1979. Mel'nik, Vladimir. *Realizm I. A. Goncarova*. Vladivostok: Izdatel'stvo Dal'nevostocnogo universiteta, 1985.
- Meyerhoff, Hans. *Time in Literature*. Berkeley: University of California Press, 1955. Rybasov, A. P. I. A. Gonçarov: 1812-1891. Moscow: Molodaja gvardija, 1957. Setchkarev, Vsevolod. *Ivan Goncharov: His Life and His Works*. *Colloquium slavicum*, Bd. 4. Wurzburg: Jal-Verlag, 1974.

[←]

1. (Lt.) Uygun, yakışır durum. Burada, görünüş anlamında kullanılmış. (Oblomov'un 1994 baskısı dipnotu) - ç.n.

[←]

2. N. F. Vitelyar'ın popüler şarkısının ilk dizeleri. (Oblomov'un 1994 baskısı dipnotu) - ç.n.

[←]

3. (Fr.) Görüşürüz - ç.n.

[←]

4. (Fr.) Köy baloları - ç.n. 22

[←]

5. (Lt.) Talih, kader — ç.n. 30

[←]

6. Gonçarov burada, Gogol'un Ölü Canlar'ına atıfta bulunuyor. Görevinin "Hayata olanca büyüklüğüyle bakmak, orada görülen komik dünyayı da, görülmeyen, bilinmeyen gözyaşlarını, kaba alayı ve öfkeyi de görmek," olduğunu söylediği ünlü tümcesini hatırlatıyor - ç.n.

[←]

7. Arpa ve maltla yapılan, bozaya benzer bir çeşit Rus içkisi - ç.n.

[←]

8. Proleter: Burada evsiz barksız, huzur nedir bilmez, sığıntı anlamında kullanılmıştır. (Oblomov'un 1994 baskısı dipnotu) - ç.n.

[←]

9. Neva Nehri'nin sağ kıyısında o zamanlar Kuşelev-Bezborodko kontlar ailesine ait bir park vardı. (Oblomov'un 1994 baskısı dipnotu) - ç.n.

[←]

10. "Yeruslan Lazareviç'in Kahramanlıkları" öyküsünün, birçok kral ve bahadırı dize getirmiş kahramanı. (Oblomov'un 1994 baskısı dipnotu) - ç.n.

[←]

11. Yani sadık, güvenilir bir uşak değildi. Gonçarov burada Walter Scott'un Lamermudlu Nişanlı Kız

romanının kahramanı, Kont Ravensvud'un sarayındaki hizmetçi Caleb Balderston'dan söz ediyor. (Oblomov'un 1994 baskısı dipnotu) - ç.n.

[←]

12. İlyas Peygamber günü. 20 Temmuz günü kutlanır. Eski Rus takviminde önemli bir gündür. (Oblomov'un 1994 baskısı dipnotu) - ç.n.

[←]

13. Eskiden halk arasında, ilkbaharın başında (9 Mart'ta) kutlanan Kırk Çilekeşler Günü'nde çayır kuşu biçiminde çörek pişirmek adetti. (Oblomov'un 1994 baskısı dipnotu) - ç.n.

[←]

14. Kurşun dökmek, balmumu eritmek, avlu kapısına koşmak: Çok bilinen fallar. Puşkin'in "Yevgeniy Onyegin" eserinde tarifleri vardır. (5. bölüm, vııx dizeler.) (Oblomov'un 1994 baskısı dipnotu) - ç.n.

[←]

15. Maryaj: Nikah, evlenme. İskambil falında papazla kızın bir araya gelmesi. (Oblomov'un 1994 baskısı dipnotu) - ç.n.

[←]

16. Fransız besteci D. Meyerbert'in ünlü operasının bir bölümünde ortalıkta birtakım ışıkların dolaştığı mezarlık sahnesinden söz ediliyor. (Oblomov'un 1994 baskısı dipnotu) - ç.n.

[←]

17. XIX. yüzyılda takvimlerde çeşitli bilgiler, bu arada posta tarifeleri de olurdu. (Oblomov'un 1994 baskısı dipnotu) - ç.n.

[←]

18. İvan İvanoviç Golikov (1735-1801) Büyük Petro'nun Hayatı'nın yazar Rus tarihçi. (Oblomov'un 1994 baskısı dipnotu) - ç.n.

[←]

19. Rossiyada (1779) Mihail Matveyeviç Heraskov'un (1717-1807) ünlü manzum destanı. (Oblomov'un 1994 baskısı dipnotu) - ç.n.

[←]

20. Madame de Genlis - Madlen Felicite Ducrest de St-Aubin (1746-1830): Fransız yazar. Eserleri Rusya'da oldukça ünlüydü. (Oblomov'un 1994 baskısı dipnotu) - ç.n.

[←]

21. Almanca sabah kahvaltısı anlamına gelen “Morgen Frühstück” sözcüğünden türemiştir - ç.n.

[←]

22. Aile Büyükleri Cumartesi: Ölülerini anma haftası. (Oblomov’un 1994 baskısı dipnotu) - ç.n.

[←]

23. Almanca, “kahretsin, lanet olsun” anlamına gelen kızgınlık belirten sözler. (Oblomov’un 1994 baskısı dipnotu) - ç.n.

[←]

24. Fonvizin’in “Anasının Kuzusu” tiyatro eserinin kahramanları - ç.n.

[←]

25. Devlet görevinde dokuzuncu dereceden sekizinci dereceye yükselmek için 1809 yılında bir emirle, yüksek öğrenim diploması veya özel bir sınavdan geçme koşulu getirilmişti. (Oblomov’un 1994 baskısı dipnotu) - ç.n.

[←]

26. Herder Iohann Gotfrid (1744-1803): Alman tarihçi, filozof, yazar. (Oblomov’un 1994 baskısı dipnotu) - ç.n.

[←]

27. Wieland Cristof Martinf 1733-1813): Alman yazar. Dinseldiyalektik ve fantastik eserler yazdı. (Oblomov’un 1994 baskısı dipnotu) - ç.n.

[←]

28. Fransız yazar F. Fenelon’un (1651-1715) Telemakhos’un Serüvenleri adlı ütöpik romanı kastediliyor. (Oblomov’un 1994 baskısı dipnotu) - ç.n.

[←]

29. Bursch: Almanya’da, bir öğrenci grubuna katılmış olan yüksek okul öğrencilerine “bursch” denirdi. Onlar gürültülü öğrenci eğlencelerinin, karşılaşmalarının baş aktörleriydiler. Davranışlarının gözü pekliğiyle, özgünlüğüyle dikkati çekerlerdi. (Oblomov’un 1994 baskısı dipnotu) - ç.n.

[←]

30. Herz Anri (1803-1888): Fransız besteci ve piyanist - ç.n.

31. (Alm.) Çok iyi, sevgili oğlum - ç.n.

32. Halk (eski takvime göre) 24 Haziran gecesi ormanda eğreltiotunun çiçek açtığına, şeytanın olmadık şeyler yaptığına inanırdı. (Oblomov'un 1994 baskısı dipnotu) -ç.n.

33. (Fr.) Benim yalnızlığım, benim inzivam, benim huzurum - ç.n. 180

34. (Lt.) Bilinmeyen yer - ç.n.

35. Lois-Philippei: Fransız kralı - ç.n. 194

36. Don-Carlos: İspanya kralının iktidarı ele geçirmeye çalışan, ama başarılı olamayınca da Fransa'ya kaçan kardeşi. (Oblomov'un 1994 baskısı dipnotu) - ç.n.

37. (İt.) Casta diva: İffetli Tanrıça! Ay tanrıçası Diana'ya böyle seslenilir. İtalyan besteci Bellini'nin (1801-1835) "Norm" operasından, papazların aryası. (Oblomov'un 1994 baskısı dipnotu) - ç.n.

38. Sitha: Rus yerleşimcilerin Alaska'da okyanus sahilinde kurdukları bir kent. (Oblomov'un 1994 baskısı dipnotu) - ç.n.

39. Daniel'in Kutsal kitabında, lüks ve yasa tanımazlık çamuruna batan kral Baltazar'ın verdiği bir ziyafette duvarda gizemli, tehdit içeren ve kralın felaketini haber veren şu yazı belirir: "Mene, tekeli, peres" (Oblomov'un 1994 baskısı dipnotu) - ç.n.

40. (Fr.) Teyzeme.

41. İngiliz gökbilimci Wilhem Herschell (1738-1822) oğluyla birlikte "ikiz yıldızlar"ı incelemiştir.

(Oblomov'un 1994 baskısı dipnotu) - ç.n.

[←]

42. Oblomov, Shakespeare'in "Kral Lear" oyununun kadın kahramanını hatırlıyor. Cordelia babasına, ona olan sevgisinden söz ederken, "Görevimin gerektirdiği gibi seviyorum sizi, ne daha fazla ne daha az," der. (Birinci perde, birinci sahne. B. Pasternak'ın çevirisi) (Oblomov'un 1994 baskısı dipnotu) - ç.n.

[←]

43. Hazreti Yuşa: İncil'de onun, halkının düşmanlarından öcünü alabilmesi için ay ve güneşi durdurduğu yazar. (Oblomov'un 1994 baskısı dipnotu) - ç.n.

[←]

44. O zamanlar para gümüş ve banknot olmak üzere iki türlü kullanılıyordu. Altı gümüş rublenin karşılığı banknot olarak yirmi bir rubleydi. Tarantiev banknot olarak yirmi iki banknot ruble istemekle Oblomov'dan bir ruble fazla istemiş oluyordu. (Oblomov'un 1994 baskısı dipnotu) - ç.n.

[←]

45. Yani Mucizeci Nikola günü. Kış Nikola Günü (6 Aralık) ve yaz Nikola Günü (9 Mayıs) olmak üzere yılda iki kez kutlanırdı (Oblomov'un 1994 baskısı dipnotu) -ç.n.

[←]

46. 20 Temmuz İlya Günü'nün rastladığı haftanın cuma günü. (Oblomov'un 1994 baskısı dipnotu) - ç.n.

[←]

47. Baruthane: Pşenitsma'nın oturduğu Vıborg yakasıyla sınırdış, Petersburg'un doğusunda bir bölge. (Oblomov'un 1994 baskısı dipnotu) - ç.n.

[←]

48. (Fr.) Tanrı bilir.

[←]

49. (Fr.) "Sonbahar Yaprakları" Victor Hugo'nun (1802-1885) "Bütün Şiirleri"nin adıdır. (Oblomov'un 1994 baskısı dipnotu) - ç.n.

[←]

50. Milyutin tezgahları: Nevski Bulvarı'nda sıralanmış tezgahlar. (Oblomov'un 1994 baskısı dipnotu) - ç.n.

51. (Fr.) Teyzem şimdi söyledi ya.

52. Ünlü İtalyan tenor. 1844'te Fetersburg'da konserler verdi. (Oblomov'un 1994 baskısı dipnotu) - ç.n.

53. Nemesis: İntikam tanrıçası - ç.n.

54. Sajen: 2.13 metreyi ifade eden bir ölçü birimi - ç.n.

55. (Fr.) "Petersburg sırları." Fransız yazar E. Sue'nin, Paris'in yoksul insanlarını anlattığı ünlü romanı Paris'in Sırları ("Les Mysteres de Paris") eserine gönderme yapılıyor. (Oblomov'un 1994 baskısı dipnotu) - ç.n.

56. Romanda anlatılan zaman diliminde (1848) gerçekten de bir kolera salgını olmuş, 1854'te de salgın küçük çapta da olsa tekrarlamıştı. (Oblomov'un 1954 baskısı dipnotu) - ç.n.

57. Bu tezin bir versiyonu, 1993 Martı'nda Delaware Üniversitesinde gerçekleştirilen Mid-Atlantic Slavic konferansında sunulmuştur. Bu tezin taslağını okuyarak değerli yardımlarını ve yüreklendirmelerini benden esirgemeyen Elizabeth Chereshe'e şükranlarımı sunmak isterim.

58. "Cto takoe oblomovgsina?" ilk olarak 1859'da yayımlanmıştır.

59. Bu zaman temasına yaklaşımın en iyi örneğine Aleksandr Cejtin'in Gonçarov'un eserleri hakkında yaptığı incelemede rastlanır. Oblomov ile ilgili bahis için bkz. s. 152-215.

60. Lixzacev, Poetika drevnerusskoj literatury. Bkz. s. 299-305.

61. Ehre, Oblomov and His Creator, 154-232.

62. Eliade, The Myth of the Etemal Return, 141.

63. Referans metni L. S. Gejro editörlüğünde 1987 yılında çıkan “Literaturnye pamjatniki” baskısıdır. Romanın her bölümünün uzunluğunu hesaplariken illüstürasyonlara ayrılan yapraklar hariç sayfa sayısına baktım. Bütün çeviriler bana aittir. Karakterlerin isimlerinin genelgeçer İngilizce yazımlarını kullandım.

64. Buna benzer bir hadiseye, Oblomov’un aşçısı Anisya’nın “dün”ü net bir şekilde kullanmamasına ikinci kısımda tekrar rastlanıyor. Oblomov bir yavru kedi edinmek isteyebileceğinden bahsetmiştir, Anisya komşulardan birinin ona verdiği yavru kediye göstererek Oblomov’a “dün kedi istediğinizden bahsetmişsiniz,” der (257). Kronoloji dikkatlice incelendiğinde Oblomov’un bu konudan ilk kez bahsettiği zamanın, romanda yer aldığı tek yerin aslında Anisya’nın cevabından beş gün önce olduğu görülür. Zamanın doğrusal ölçümü hakkındaki kafa karışıklığının Oblomovka’dan ayrıldıktan sonra burada yaşamış olanlarda kalan bir haslet olduğunu anlamış oluruz.

65. Kısım konfigürasyonlarındaki simetriden Vsevolod Setchkarev’in Jvan Goncharov: His Life and His Works adlı eserinde bahsedilmektedir, s. 154.

66. Ehre, 161-168. Ehre aynı zamanda Oblomov’un bir önceki zamansal duruma dönüşünün, bir önceki ortama dönüşüne paralellik teşkil ettiğini belirtir. Birinci bölümde taşındığı Petersburg’dan, ikinci ve üçüncü bölümlerde taşradaki mülküne geçer ve kitabın son bölümünde yine şehre taşınır (ancak bu defa şehrin daha az nezih bir kısmına, Vıborg semtine taşınır). Oblomov’daki zaman boyutları ile ilgili başka bir güncel incelemede, Kenneth Harper aynı şekilde birinci ve dördüncü bölümlerdeki zaman kullanımının ikinci ve üçüncü bölümlerden ayrı olduğundan bahseder ancak birinci bölüm ve dördüncü bölüm arasındaki anlatım yoğunluğuna değinmez.

67. Setchkarev 1 Mayıs, 1843’ün bir cumartesi olduğunu sonucuna varır. Bkz. s. 134.

68. Ştoltz ve Oblomov’a ayrılan anlatım yapılan arasındaki fark, aralarında Janko Lavrin, A. P. Rybasov ve Vladimir Mel’nik’in de bulunduğu birçok eleştirmenin bir taraf seçmesine ve Ştoltz’un hikayeleştirilmesinde bir hata bulunduğunu ya da Ştoltz’un Oblomov kadar inandırıcı olmadığını

iddia ederler. Lavrin Şoltz için “gerçek bir insan olmaktan çok bir soyutlama” demektir. (30) Benzer bir şekilde Mel’nik Şoltz’u «obraz lisennyj xudozestvennoj napolnennosti» (126) olarak tanımlar ve Rybasov’da bunu tekrarlar gibi «obraz Stolıca javno ne udalsja xudoznıku... idealınye certy v Stolıce... ne polucili ubeditelnogo xudozestvennogo voploscenija» (243) demektir. Bütün bu yorumlar Gonçarov’un Şoltz ve Oblomov’u tasvir etmekte kullandığı değişik yöntemleri vurgular ve aslında, belki de onların birbirinden farklı zamansal oryantasyonlarını ön plana çıkarmak istediği için, tam da böyle bir ayrımı hedeflediğini ileri sürer.

[←]

69. Ehre, s. 187.

[←]

70. Edebiyatta Zaman çalışmasında, Hans Meyerhoff döngüsel zaman teorisinin genelde mitolojik referanslar bağlamında ele alındığını, bunun da sonsuza dek geri dönüş temasını örneklediğini ifade eder. Bkz. özellikle s. 79-83.

[←]

71. Stephen Jay Gould’un oldukça kapsamlı bir çalışması olan “Time’s Arrow”, “Time’s Cycle”, döngüsel ve doğrusal kavramların 18. ve 19. yüzyılların jeolojik zaman tartışmalarında harmanlanmasına odaklanır. Gonçarov’un Gould tarafından analiz edilen Thomas Bumet, James Hutton ve Charles Lyell’in düşüncelerinden haberdar olup olmadığı tartışılır ancak Oblomov’daki jeolojik sapmalar benzer bir güdüyle gerek doğrusal gerek döngüsel zaman kavramlarının geçerli olduğunu yansıtır gibidir. Bu paralelliğe dikkat çeken isimsiz eleştirmene müteşekkirim.

[←]

72. Hutchins, “An Approach Through Time,” s. 60.